

SANCTI LEONIS MAGNI ROMANI PONTIFICIS OPERUM GENUINORUM PARS ALTERA, CONTINENS S. PATRIS EPISTOLAS

PRAEFATIO

§ I.

1. Tria distinguenda sunt genera codicum in quibus Leonis epistolae continentur. Primum genus sunt collectiones generales canonum et constitutionum Romanorum pontificum, in quibus aliquot integrae Leonis epistolae descriptae fuere. Alterum sunt collectiones particulares seu quarundam Ecclesiarum, seu epistolarum solius Leonis, quae ex vetustis, vel etiam primaevis exemplaribus olim compactae, antiquissimam originem praeseferunt. Tertium sunt collectiones particulares epistolarum S. Leonis, sed recentiores, quae nimirum ex primi generis collectionibus in partem maximam profluunt.

2. Sicut nulla exstat Leoni coeva aut suppar omnium ejus sermonum collectio, ut in praefatione ad Sermones

animadvertimus, ita nullam quoque coevam, aut supparem omnium epistolarum ejus collectionem factam fuisse, nobis certissimum est. Hinc in editionem Leonis nullum codicem invenire aut sperare licet, qui omnes ejus epistolas praeferat; neque enim olim omnes perinde fuerunt in unum corpus, aut regestum, uti vocant, collectae, ut S. Gregorii Magni epistolis evenit. Initio quidem omnes collocatas fuisse et custoditas quam diligentissime in *scriniis* seu *archivo* sedis apostolicae inter caeteras constitutiones aliorum pontificum, vetusta consuetudo Romanae Ecclesiae suadet, de qua legi potest P. Coustantius in praefatione ad Epistolas Romanorum pontificum n. 44 et seqq. Enimvero auctor Pontificalis Romani, qui Anastasii Bibliothecarii nomine appellari solet, et Leonis vitam scripsit serius saeculo VIII, haec de ejusdem epistolis tradit: *Idem beatissimus Leo archiepiscopus multas epistolas fidei misit, quae hodie archivo Ecclesiae Romanae reconditae tenentur. Hic firmavit frequenter suis epistolis synodum Chalcedonensem. Ad Martianum Augustum misit epistolas XII, ad Leonem Augustum epistolas XIII, ad Flavianum episcopum epistolas IX, ad episcopos per Orientem epistolas XVIII, per quas fidem synodi confirmavit.* Vides archivum apostolicum hoc quoque tempore allegari, in quo Leonis epistolae servabantur; et licet memorentur solae epistolae pro catholica fide contra Eutychianam haeresim scriptae, plures tamen quam quae ad nos pervenerunt, in eo archivo tum exstitisse cognoscimus; neque enim epistolae quae exstant ad Leonem Augustum sunt XIII, ad Flavianum IX.

3. At cum collectiones generales canonum et epistolarum Romanorum pontificum a privatis hominibus olim

compositae in privatum usum, ita propagari et obtinere coeperunt, ut iidem Romani antistites epistolas decessorum saepius non ex apostolicis scriniis, sed ex iis collectionibus sumerent; tunc factum est ut earumdem epistolarum autographa exemplaria, quae erant in apostolico archivo, sensim neglecta, temporum vicissitudinibus interciderint, ac propterea antiquae istae generales collectiones sint vetustiores ac celebriores fontes ex quibus antiquiorum pontificum constitutiones accepimus, adeo ut non aliae quorundam Romanorum antistitum epistolae ad nos pervenerint, nisi quae ejusmodi collectionibus conservatae fuerunt. De his collectionibus, et de mss. codicibus, qui eas complectuntur, fusius agendum erit in tractatu quem tomo tertio insertum reperies.

4. Nunc de solis epistolis Leonis acturi, ea tantum debemus expendere quae in iisdem collectionibus ad easdem epistolas pertinent: id interim praemonentes, quod ex dictis sequitur, has vetustas generales collectiones habendas esse veluti originarios fontes, ad quos epistolarum editio revocanda erit. Inter fontes vero pari ratione originarios censendae sunt etiam nonnullae antiquae collectiones particulares sive quarundam Ecclesiarum, sive epistolarum Leonis, quae cum ex laudatis generalibus collectionibus sumptae non fuerint, ex primaevis Leonis exemplaribus prodire.

5. Collectiones autem, quae ita solas Leonis epistolas exhibent, ut maximam saltem istarum partem ex antecedentibus collectionibus evidenter sumpserint, posteriores noscuntur, et eatenus originariae dici nequeunt, nec tales ut antiquioribus, ex quibus derivatae fuerunt, praeferendae sint. Utile tamen fuit istarum codices pariter

conferre; quae enim provenerunt ex emendationibus manuscriptis antiquarum collectionum, lectiones meliores et emendationes non contemnendas identidem praebuere. Quaedam etiam ex his epistolas continent, quae cum in antiquis notis collectionibus non inveniantur, sumptae fuere ex aliis antiquis collectionibus plane ignotis: unde in hac parte pro originariis haberi debent. Haec generalis collectionum distinctio praemittenda fuit, ut non omnes quae mox indicabuntur aequae aestimentur; et quae originariae et antiquae, quae vero recentiores et profectitiae sunt, discernantur, quod ad eorum usum in recolendis epistolis recte instituendum, et ad alia multa, quae suis locis aperientur, utiliter cognoscenda, maxime necessarium experti sumus.

6. Collectiones autem manuscriptae epistolarum S. Leonis nobis adhuc cognitae sunt quatuor et viginti. Ex his XIII ad collectiones antiquas generales referuntur, sex ad antiquas particulares, quinque vero sunt collectiones recentiores ejusdem pontificis peculiares. Quemadmodum vero hae singulae inter se epistolarum numero, ordine, aliisque characteribus discrepantes diversam originem produnt, ita omnes cujusque collectionis codices adeo plerumque ipsis lectionibus congruunt, ut (quod in praefatione ad Sermones de iisdem sermonibus monuimus) supervacaneum plerumque sit plures consulere, majoremque utilitatem referat qui duos aut tres diversarum collectionum mss. libros, quam qui permultos unius collectionis evolverit. Nunc de singulis pecuaria, quoad Leonis epistolas; nam caetera quae ad generalium collectionum intimam cognitionem spectant, in tractatu quem tomo tertio inseremus exponenda remittimus.

§ II

7. Prima generalis collectio omnium, ut credimus, antiquissima, et hactenus ignota, invenitur in codice Vaticano Reginae Sueciae 1997. Octo Leonis epistolas exhibet: I, Rustico in nostra editione epist. 167; II, episcopis Mauritaniae epist. 12; III, Flaviano epist. 28; IV, Turribio epist. 15; V, Siculis epist. 16; VI, Nicetae epist. 159; VII, Aquileiensi episcopo epist. 1; VIII, Septimo epist. 2.

§ III.

8. Huic collectioni Vaticano Regiae, in qua Catalogus Romanorum pontificum desinit in Hormisda, subicimus aliam quae catalogum praefert in Vigilio desinentem, et continetur in ms. Corbeiensi venerandae antiquitatis in bibliotheca S. Germani a Pratis PP. Benedictinorum Parisiensium, unde Corbeiensis collectio a Coustantio appellatur. Licet nullum hujus collectionis codicem nacti simus, cum tamen Quesnellus ea usus sit, et memoratum codicem indicet, quoties sive in variantibus, sive in notis Corbeiensem ms. laudat, ut ex Notitia manuscriptorum ab eodem descripta manifestum est, omitti a nobis non poterat, cum praesertim etiam nos ex Quesnello eam identidem

memoraturi simus. Plures Leonis epistolae in ea leguntur. Cum P. Coustantius, qui de tam insigni collectione pluribus agit in praefatione ad Epistolas Romanorum Pontificum, num. 61, distinctum earumdem epistolarum catalogum non praebeat, exactum numerum et ordinem agnoscere nequivimus. Ex iis tamen, quae tum ab eodem Coustantio tum a Quesnello indicantur, certum fit in eo ms. contineri epistolas sequentes, quas deficiente ordine codicis, juxta editionis nostrae seriem allegamus: I, Campanis epist. 4; II, Italis epist. 7; III, Viennensibus epist. 10; IV, Anastasio epist. 14; V, Turribio epist. 15; VI, Flaviani ad Leonem epist. 22; VII, Flaviano epist. 28; VIII, Theodosio epist. 29; IX, Pulcheriae epist. 31; X, Juliano epist. 35; XI, Constantinopolitanis epist. 59; XII, Ravennio et Gallis epist. 103; XIII, Juvenali epist. 139; XIV, Leoni Augusto epist. 165. Quesnellus nota prima in epist. X, ad episcopos provinciae, Viennensis Thuaneum codicem allegat, qui hujus collectionis esse videtur. De hoc enim inquit: *Qui Corbeiensi ita similis est, ut ex eo transcriptum eum existimem*. Thuaneum primum in postillis et notis appellare solet, et una cum Corbeiensi identidem citat, quod similes lectiones utrique praeferant.

§ IV

9. Tertio loco aliam ignotam, at vetustissimam et praestantem collectionem ponimus, quae exstat in duobus perantiquis codicibus Barberino 2888 et Vaticano 1342. Sex et decem Leonis epistolas complectitur ordine sequenti: I, Anastasio

epist. 14; II, Rustico epist. 167; III, Siculis epist. 16; IV, Aquileiensi epist. 1; V, Mauris epist. 12; VI, Nicetae epist. 159; VII, Dioscoro epist. 9; VIII, Juvenali epist. 139; IX, Leoni Augusto epist. 145; X, Maximo epist. 119; XI, Flaviano epist. 23; XII, Flaviani ad Leonem epist. 22; XIII, Eutycheti epist. 20; XIV, Flaviano epist. 28; XV, Leoni Augusto epist. 165; XVI, Anatolio Constantinopolitano epist. 80.

§ V

10. Quarta collectio est in antiquo codice capituli Lucensis, cujus descriptionem accuratissimam debemus P. Joanni Dominico Mansi in opusculo *de celebri codice saeculo Caroli Magni scripto*, quod editum leges tom. XLV Opusculorum P. Calogera. Eadem collectio exstat quoque in ms. codice olim Colbertino 784, qui ab Antelmio et Pagio maxime commendatur, nec non a P. Coustantio, qui hanc collectionem Italicam agnovit, fusiusque describit in saepius laudata praefat. n. 89, Quatuor tantum Leonis epistolas praebuit, quarum variantes ex Lucensi codice memoratus P. Mansi ad nos perhumaniter misit. Epistolae autem hoc ordine describuntur: I, Rustico epist. 167; II, Mauris epist. 12; III, Aquileiensi epist. 1; IV, Septimo epist. 2.

§ VI.

11. Quintam collectionem Quesnellianam vocamus; est enim illa quam Quesnellus edidit cum titulo ab eodem perperam praefixo: *Codex canonum et constitutionum Ecclesiae Romanae*. Hanc collectionem claudunt Leonis epistolae duae supra triginta hoc ordine: I, Leoni Augusto epist. nostrae editionis 165; II, Juvenali Hierosolymitano epist. 139; III Flaviano Constantinopolitano epist. 28; IV, Theodoro Forojuliensi in Gallia episcopo epist. 108; V, Turbio (sic) id est Turribio Asturicensi epist. 15; VI, Rustico Narbonensi epist. 167; VII, Anastasio Thessalonicensi epist. 14; VIII, Nicetae Aquileiensi epist. 159; IX, Januario Aquileiensi epist. 18; X, episcopis Campaniae, Piceni et Tusciae epist. 4; XI, episcopis Italiae epist. 7; XII, episcopis Siculis epist. 16; XIII, Pulcheriae Augustae epist. 31; XIV, Constantinopolitanis epist. 59; XV, Palaestinis epist. 124; XVI, Aquileiensi episcopo epist. 1; XVII, Septimo Altinensi episcopo epist. 2; XVIII, episcopis Mauritaniae epist. 12; XIX, synodo Ephesinae epist. 33; XX, Theodosio Augusto epist. 44; XXI, Pulcheriae Augustae epist. 45; XXII, Juliano Coensi episcopo epist. 25; XXIII, Theodosio Augusto epist. 29; XXIV, Marciano Augusto epist. 104; XXV, Anatolio Constantinopolitano epist. 106; XXVI, synodo Chalcedonensi epist. 114; XXVII, Anatolio Constantinopolitano epist. 155; XXVIII, Leoni Augusto epist. 162; XXIX, Anatolio epist. 163; XXX, eidem epist. 135; XXXI, synodo Chalcedonensi epist. 93; XXXII, Doro Beneventano epist. 19. Has praecedunt in pluribus codicibus tres aliae aliorum epistolae ad Leonem, quae inter Leoninas edentur: I, Eusebii et synodi

Mediolanensis in nostra editione epist. 97; II, Ravennii aliorumque episcoporum Galliae epist. 99; III, tandem Ceretii, Salonii, et Verani episcoporum Gallorum epist. 68.

12. Aliquot hujus collectionis codices valde praestantes satis cogniti in Gallicanis bibliothecis inveniuntur. Quesnellus licet in edenda hac collectione usus sit ms. Oxoniensi, multo recentiori et non parum mendoso, in emendandis tamen Leoninis epistolis potissimum adhibuit alios duos insignes ejusdem collectionis codices Gallicanos, nimirum Thuaneum postea Colbertinum 932, qui novissime in bibliothecam Regiam transivit, et Trecopithoeanum, qui in Trecensi bibliotheca PP. Oratorii custoditur. Hinc ex Quesnelli notationibus hujus collectionis lectiones collegi satis tute potuissent. Ut autem ex novo aliquo et insigni hujus collectionis manuscripto aliquid praecipuum huic editioni accederet, cum nullum exemplar Romae aut alibi in Italia reperire licuerit, in Germaniam diligentiam protendentes, invenimus vetustissimum exemplar bibliothecae Caesareae Vindebonensis 39, ejusque diligentissimam collationem aliquot locis emendandis utilem procuravimus. Alius ejusdem Caesareae bibliothecae codex antiquus, sed praecedenti aliquanto recentior, signatus num. 42, hanc eandem collectionem nonnullis insertis additamentis exhibet: nam in Leone alias epistolas viginti addititias recepit ex collectione Hispanica, seu Isidoriana, de quibus postea num. 17 et 21 erit sermo. Thuaneum quoque codicem aliquot additamenta recepisse ipse Quesnellus in praefatione generali indicavit, in quam confer nostram annot. 9. **(Col. 41, n. a.)**

13. Antequam ad alia progredimur, animadvertendum hic est quatuor ex memoratis quinque collectionibus, quae

praeferunt Leonis epistolam 167 ad Rusticum, eam describere cum Inquisitionibus ipsius Rustici, quae ad probe intelligendas S. pontificis responsiones necessariae sunt. Hinc autem in editionem nostram hae collectiones noscuntur praeferendae collectioni Dionysii, qui cum ex sua methodo Inquisitionibus titulos supposuerit, eam epistolam nec omnino integram nec talem edidit qualis a Leone cum Inquisitionibus scripta fuit. Hinc etiam agnoscimus harum collectionum originem a Dyonisio peti non posse, sed ab exemplaribus antiquioribus atque sinceris.

§ VII.

14. Sexta collectio est Dionysiana. In hac (uti a Dionysio Exiguo sub Hormisdæ tempora lucubrata fuit) septem tantum Leonis epistolae recensentur, nimirum: I, Campanis epistola nostrae editionis 4; II, Italis epistola 7; III, Siculis epist. 16; IV, Januario Aquileiensi epist. 18; V, Rustico Narbonensi epist. 167; VI, Anastasio Thessalonicensi epist. 14; VII, Nicetae Aquileiensi epist. 159. Alia Leonis epistola ad episcopos Mauros, quae in vulgatis Dionysii legitur, posterioribus additamentis tribuenda est, ut suo loco videbimus. Hujus collectionis mss. libri qui additamentis insertis careant, adeo rari sunt, ut duo tantum hactenus nominentur, Vaticanus et Regius Parisiensis. Inter hos maxime commendatur Vaticanus 5845, quem diligenter contulimus.

15. Cum vero purae Dionysianae manuscriptis usus sit Cresconius Africanus, qui totam Dionysii collectionem in certos titulos distributam suo operi inseruit, codices Cresconiani pro puris Dionysianis haberi queunt. Plures Romae vidimus Vallicell. XVIII, Vat. 1347, Vat. Reginae 849, Vat. Palat. 579. Sed praecipue contulimus ms. capituli Veronensis 60, qui liber saeculo VIII caractere papiraceo scriptus fuit.

§ VIII.

16. Eadem Dionysii collectio cum aliquot additamentis suo loco insertis septimam collectionem a Dionysiana nequaquam disjugendam constituit. Dionysio-Hadrianea, seu Hadrianea vocatur, non quod haec additamenta sub Hadriano I Dionysio accesserint, aut fuerint inserta, sed quod hic pontifex hanc collectionem ad regem Carolum miserit. Plerique mss. codices, qui Dionysiani vulgo creduntur, immo etiam editi, hanc Dionysio-Hadrianeam collectionem praeferunt. Multos mss. Romae observavimus, inter quos memorandi antiquiores scripti nono vel decimo saeculo Vat. 4969, Vat. Palat. 578, Vat. Reginae 1021 et 1043, nec non Vat. 1337, qui a correctoribus Romanis in editione Gratiani *Codex Canonum* appellatur, ac duos Vallicell. A. S. et XVIII. Inter additamenta vero hujus collectionis septem Leonis epistolis a Dionysio descriptis una tantum accessit, nimirum epistola 12, ad episcopos Mauritaniae. Inter editiones vero mentionem facimus Parisiensis an. 1661, Voelli et Justelli, quam

identidem allegabimus. Licet enim hi puram Dionysii collectionem, additamentis separatis, edere consilium ceperint, cum tamen nullum Dionysianum codicem inspexerint, non omnia additamenta praesertim in Leone internoscere ac separare potuerunt.

§ IX.

17. Omnia vero haec additamenta a puro Dionysio sejuncta, et post Dionysium descripta invenimus in supra laudato antiquo ms. Vat. 5845. His porro aliae additiones multo majores in eodem codice subjiciuntur, quas Hadriani collectioni subjectas deprehendimus in codicibus Vallicellano A. S. Vat. 1353, ac in uno Capituli Vercellensis. Hae additiones veluti supplementum Dionysianae vel Hadrianae collectionum haberi queunt: ea enim documenta, quae in Dionysio deerant, auctor posterior ex aliis fontibus colligens, Dionysio adjecit. Cum vero hae additiones numquam fuerint insertae Dionysii aut Hadriani collectionibus, veluti separata quaedam collectio jure censetur, quam octavam collectionem vocabimus. In his additionibus quindecim Leonis epistolae proferuntur: I, ad Dioscorum epistola nostrae editionis 9; II, ad Turribium epist. 15; III, ad Aquileiensem epist. 1; IV, ad Septimum Altini episcopum epist. 2; V, ad Theodorum epist. 108; VI, ad Siculos epist. 17; VII, ad Eutychen epist. 20; VIII, ad Flavianum epist. 23; IX, Flaviani ad Leonem epist. 22; X, ad Flavianum epist. 28; XI, ad Juvenalem epist. 139; XII, ad Maximum epist. 179; XIII, ad

Anatolium epist. 80; XIV, ad Leonem Augustum epist. 145; XV, ad eundem imperatorem epist. 165.

§ X

18. Hispanicae collectioni, quae ante Coustantium non satis erat cognita, nonum locum tribuimus. Hujus auctor epistolas a Dionysio recitatas cum iisdem titulis sumpsit. In una epistola ad Rusticum addidit titulum et caput, qui in Dionysio desunt, ut suo loco dicetur. Praeter septem Leonis epistolas sumptas e collectione Dionysii, adjecit alias triginta Leonis, et unam Petri Chrysologi ad Eutychem, atque aliam Flaviani ad Leonem, quae in editionem inserendae erunt. Itaque omnes epistolae simul sunt 39, hac serie dispositae: I, ad Eutychem epistola nostrae editionis 20; II, ad Flavianum epist. 23; III, Flaviani ad Leonem epist. 22; IV, Leonis ad Flavianum epist. 28; V, Petri Ravennatis ad Eutychem epist. 25; VI, Leonis ad synodum Ephesinam epist. 33; VII, ad Theodosium epist. 44; VIII, ad Pulcheriam epist. 45; IX, ad eandem epist. 60; X, ad Martinum et Faustum epist. 61; XI, ad Theodosium Augustum epist. 69; XII, ad Pulcheriam epist. 70; XIII, ad Faustum, Martinum et caeteros epist. 71; XIV, ad Pulcheriam epist. 79; XV, ad Anatolium epist. 80; XVI, ad Martianum epist. 82; XVII, ad eundem imperatorem epist. 83; XVIII, ad Anatolium epist. 85; XIX, ad Marcianum epist. 90; XX, ad synodum Chalcedonensem epist. 93; XXI, ad Marcianum epist. 104; XXII, ad Anatolium epist. 106; XXIII, ad Marcianum epist. 115; XXIV, ad eundem epist. 130; XXV,

ad eundem epist. 134; XXVI, ad Leonem imperatorem epist. 165; XXVII, ad Turribium. Asturicensem epist. 15; XXVIII, ad Italos epist. 7; XXIX, ad Siculos epist. 16; XXX, ad episcopos per Campaniam, etc. epist. 4; XXXI, ad Januarium epist. 18; XXXII, ad Rusticum epist. 167; XXXIII, ad Anastasium epist. 41; XXXIV, ad Nicetam epist. 159; XXXV, ad Africanos epist. 12; XXXVI, ad Theodorum epist. 108; XXXVII, ad Leonem (seu Neonem) Ravennatem epist. 166; XXXVIII, ad Dioscorum epist. 9; XXXIX, ad Campanos epist. 168.

19. Monendum hoc loco est, in indice decretorum Romanorum pontificum huic collectioni praefixo, tum in codicibus quos vidimus, tum apud Coustantium tres Leonis epistolas ad Marcianum censi num. 51, 52 et 53, ex quibus quadraginta tituli ad Leonem pertinent. At in ipso collectionis corpore in omnibus mss., immo etiam apud Isidorum, qui totam Hispanicam collectionem descripsit, duae tantum epistolae ad Marcianum eo loco inveniuntur; ac propterea omnes sunt tantum 39. Notabile est etiam epistolam 12 ad episcopos Africanos, seu Mauros, in hac collectione exhiberi decurtatam ac diversam ab ea quae in collectione septima Hadrianea legitur. Id autem manifestum facit Hispanae collectionis auctori purum Dionysii codicem fuisse, in quo haec epistola deerat; alias hanc non minus quam caeteras septem Leonis epistolas ex suo Dionysiano codice descripsisset in eandem rationem qua Dionysio in Hadrianea addita fuit.

20. Haec collectio post Dionysianam meliorem ordinem praefert. Sicut autem ejus auctor Dionysium secutus titulos Dionysii retinuit in epistolis quas ex ipso sumpsit, ita in aliis

quas adiecit eadem methodo titulos ipse praefixit, quos suis in locis dabimus. Codices hujus collectionis valde rari sunt. Nos duos diligenter collatos allegabimus, Vaticanum 1341 et Caesareum Vindebonensem 41, olim 281, omnes saeculi circiter IX, quorum primus e Gallicanis, alter vero ex Hispanicis purioribus exemplis originem duxit, de quo plura in tractatu de antiquis Collectionibus et Collectoribus canonum tomo tertio agetur. Hic vero praemonere maxime interest codicem Vindebonensem non paucis in locis erroneas lectiones praeferre, quae in Vaticano emendatae satis aptum sensum plerumque referunt. Ex collatione autem codicum aliarum quae primaevam Leonis lectionem concorditer exhibent, deprehendimus ad hanc saepius accedere ipsum errorem ms. Vindebonensis, plurimum vero abesse illam ms. Vaticani, ita ut arbitraria emendatio manifesta fiat. Hinc liquet primum studiosum librarium qui hanc collectionem exscripsit ex codice aliquo Hispanico, sed mendoso, multa libertate in corrigendis erroribus usum fuisse, unde his emendationibus, licet optimum sensum praeferant, non multum fidendum fuit. Ex codice autem perinde emendato proficiscuntur ea exemplaria collectionis Hispanicae quae Gallicana appellamus, uti est codex Vat. 1341, et alii similes, quos in laudato tractatu allegabimus. Cum porro ex Gallicano exemplo collectionis Hispanicae Leonis epistolas sumpserit auctor collectionis quae Isidoriana vocatur, ex Isidoro autem derivaverint easdem epistolas auctores aliarum posteriorum collectionum, uti deinceps notabimus, hinc in omnibus easdem fere lectiones invenimus ac in Vat. Hisp. 1341. Ex hac autem animadversione facile est colligere quam minimi faciendas esse lectiones horum omnium codicum, quae cum lectione Vaticani Hisp. conveniunt, a Vindebonensi autem

dissentiunt. Hac de causa non inutile fuit pluribus in locis lectiones mendosas Vindebonensis Hisp. in annotationibus describere, et Vaticani variantes annotare, ut scilicet emendationes patefiant quae ex ipso genuino textu arbitrariae cognoscentur. Aliae utilitates hujus diligentiae ex memorato tractatu patebunt.

§ XI.

21. Isidori Mercatoris collectio post Hispanicam, quoad Leonis epistolas, distincte non esset memoranda; purus enim Isidori codex easdem nec plures, nec pauciores Leonis epistolas continet, quae quidem in eum ex Hispanica collectione, sine ulla fictione vel additione, fuerunt traductae, ut patet ex codice Vaticano 630, saeculi circiter IX, quem accurate contulimus, et ex Vaticano 631, saeculi circiter XIII. Caeteri codices, quia alia additamenta in Leone recipiunt, etsi in caeteris plerisque Isidoriani sint, in Leonis tamen epistolis purum Isidorum non referunt, ut mox videbimus: unde pro Isidoriana pura perperam habetur collectio, quam Merlinus edidit. Deprehendimus praeterea easdem fere lectiones cum iisdem plerumque erroribus inveniri in Vat. 1341 collectionis Hispanicae, ac in Vat. 630 puri Isidori, ita ut alter ab altero videatur exscriptus, adeo ambae collectiones in Leone consentiunt. Cum tamen Hispanica parum nota sit, Isidoriana autem uti notior citari soleat, et aliquot collectionis Isidorianae codices Quesnellus alleget, etiam a nobis distincte

erit appellanda, ut propterea decimae collectionis nomine eam hic designare necessarium sit.

§ XII.

22. Quaedam vero collectiones quae ex Isidoriana promanant, in Leone quasdam epistolas praebent quae cum in Isidoro et in Hispanica desint, aliam originem ostendunt, ac propterea pro collectionibus ab Isidoriana diversis quoad Leonem recenseri queunt. Undecima itaque collectio est in duobus mss. Isidorianis, nimirum in Vaticano Ottoboniano 93, saeculi IX, vel X, qui etsi in fine mutilus non omnes Leonis epistolas hujus collectionis proprias exhibeat, integrum tamen numerum collegimus ex alio ms. Vat. 3791, saeculi XI. Praeter epistolas XXXIX quae ex collectione Isidori describuntur, mutato aliquantulum ordine, aliae decem et octo epistolae adjiciuntur, unde omnes sunt epistolae LVII, quo numero comprehendimus epistolam 28 ad Flavianum, quae ex duobus fontibus in hac collectione bis recitatur. Isidorianis praemittuntur epistolae XVI sequentes: I, ad Theodoretum epist. 120; II, Eusebii et synodi Mediolanensis ad Leonem epist. 97; III, Ravennii et aliorum episcoporum Galliae ad Leonem epist. 99; IV, Leonis ad Juvenalem epist. 139; V, ad Flavianum Constantinopolitanum epist. 28, sumpta ex lectione quam in Homiliariis antiquissimis reperimus, et dissimilis lectioni Isidorianae, qua haec epistola inter Isidorianas iterum recensetur; VI, ad Pulcheriam epist. 31; VII, ad clerum Constantinopolitanum epist. 59; VIII, ad

Palaestinos epist. 124; IX, ad Aquileiensem epist. 1; X, ad Julianum epist. 35; XI, ad Theodosium epist. 29; XII, ad synodum Chalcedonensem epist. 114; XII, ad Anatolium epist. 155, XIV, ad Leonem Augustum epist. 162; XV, ad Anatolium epist. 163; XVI, ad eundem epist. 135. Subjiciuntur epistolae 39 editionis Isidori, inter quas inseritur epistola nobis 19, ad Dorum Beneventanum, quae in Isodoro desideratur. Notatu vero dignum est epistolam ad Africanos Mauros, quae inter Isidorianas numeratur, hic non proferri ex editione Isidori decurtata, sed ex Hadrianea, ac postea eidem velut appendiculam subjici quidquid in Isodoro praeterea legitur: quae editionis ratio in posteriores aliquot collectiones ex hoc, ut videtur, fonte manavit. Tandem profertur epistola Leoni in hac collectione primum, quod sciamus, attributa, ad episcopos Germaniae et Galliae: unde vetus hujus suppositionis origo cognoscitur; quae cum in puro Isodoro desit, eam ab Isodoro confictam Blondellus aliique nonnulli perperam credidere.

23. Hujus autem collectionis antiquitatem non solum probat cod. Vat. Ottob. 93, saeculi, uti diximus, IX aut X, sed multo magis Hincmarus, qui Opusc. I, c. 5, pag. 23, edit. Parisiensis Joan. Cordesii, epistolam ad Mauros compendio memorans, prius Lupicini, dein Donati, tum Maximi ac tandem Aggari et Tiberiani causas in ea descriptas refert. Hic ordo cum in nulla alia antiquiore collectione inveniatur, Hincmarus hac collectione undecima usus fuisse videtur, ac propterea Hincmari aetate jam invaluerat.

24. Ad hanc collectionem referendi videntur duo alii mss. libri, qui ad Isidorum nihilum pertinent, nimirum Barberinus 57, a Quesnello memoratus in Notitia ms. secundae editioni

praefixa, et Vat. 4902. Barberinus enim scriptus saeculo circiter XII, licet in fine mutilus, eo tamen ordine praefert Leonis epistolas viginti tres, in quibus deficit, ut ex collectione undecima sumptae noscantur. Vaticanus vero 4902 aetate multo inferior, at plenior, ex simili fonte dimanat.

§ XIII.

25. Locupletiora sunt additamenta Isidoro subjecta in ms. Vaticano 1340, quae separato volumine descripta invenimus in cod. Veneto S. Marci 169. Haec additamenta, quae pro collectione duodecima haberi queunt, perveniunt usque ad concilium Remense an. 1148. Unde collectoris aetatem conjicere licet, et fortassis etiam nationem; alia enim Gallicana monumenta his additamentis comprehensa praesertim in Leone collectorem Gallum produnt. Epistolae Leonis, vel ad Leonem scriptae, sunt novem et nonaginta; ac propterea haec collectio (si decimam octavam excipias) est ditissima omnium; ex qua quidem non solum plures epistolae antea ignotae primum prodire, quae postea in rarissimis tantum codicibus inventae sunt, sed aliquot etiam adhuc supersunt quae in nullo alius collectionis codice reperiri potuere. Hinc autem eximia collectoris diligentia, et hujus collectionis origo ab aliis collectionibus diversa cognoscitur. Haec collectio continet epistolas XXXIX collectionis 10 Isidori (inter quas est epistola decurtata ad episcopos Africanos) et alias epistolas XVI additas in collectione antecedenti, omissa una epistola 97 Eusebii Mediolanensis, ac

sine repetitione epistolae 28 ad Flavianum. Quae autem de novo adjiciuntur, sunt epistolae XLIV, quarum catalogum hic appendimus: I, Theodosio epist. 24; II, Galliae episcopis epist. 102; III, Marciano epist. 121; IV, Eudochiae (legendum *Juliano*) epist. 122; V, septimo Altini episcopo epist. 2; VI, Viennensibus epist. 10; VII, Ravennio epist. 41; VIII, Pulcheriae epist. 95; IX, Marciano epist. 94; X, Pulcheriae epist. 105; XI, Juliano Coensi epist. 113; XII, Marciano epist. 111; XIII, Pulcheriae epist. 112; XIV, Juliano epist. 118; XV, Eudoxiae epist. 123; XVI, Juliano epist. 125; XVII, eidem Juliano epist. 127; XVIII, Ceretii, Salonii, et Verani ad Leonem epist. 68; XIX, Leonis, Victorii, et Eustochii episcopis et presbyteris infra tertiam provinciam, in appendice edenda; XX, Leonis papae Ravennio, et aliis Galliae episcopis epist. 103; XXI, Gallis et Hispanis epist. 138; XXII, Theodosio epist. 54; XXIII, Juliano epist. 34; XXIV, Flaviano epist. 36; XXV, Theodosio epist. 37; XXVI, Flaviano epist. 38; XXVII, eidem epist. 39; XXVIII, Constantinopolitanis epist. 50; XXIX, Anastasio epist. 47; XXX, Flaviano epist. 49; XXXI, Juliano epist. 48; XXXII, archimandritis Constantinopolitanis epist. 51; XXXIII Marciano epist. 74; XXXIV, eidem epist. 78; XXXV, Juliano epist. 81; XXXVI. Pulcheriae epist. 45; XXXVII, Anatolio epist. 87; XXXVIII, Marciano epist. 89; XXXIX, Pulcheriae epist. 116; XL, Maximo epist. 119; XLI, Leoni Augusto epist. 145; XLII, eidem epist. 148; XLIII. eidem epist. 156; XLIV, Pulcheriae epist. 30.

26. Pleraeque ex his epistolis in nulla jam descripta collectione inveniuntur. Quod si nonnullae postea inventae fuerunt in quibusdam raris codicibus, aliae vero in

manuscriptis collectionis 24, ex qua auctor profecisse videtur, quinque tamen Leonis epistolas in nulla alia collectione adhuc exhibitas ex aliquo ignoto codice sumpsit, nimirum epist. 39 ad Flavianum, 47 ad Anastasium, 48 ad Julianum, 74 ad Marcianum, et 138 ad Gallos et Hispanos. Praeterea cum hic collector quaecumque Leonis nomine inscripta suis in codicibus reperit, huic collectioni adjecerit, perperam inseruit epistolam Leonis, Victorii, et Eustochii ad episcopos et presbyteros intra tertiam provinciam constitutos, non animadvertens Leonem istum esse episcopum Bituricensem, unde haec epistola in appendicem rejicietur.

27. Hanc collectionem vulgavit Merlinus, quippe qui Isidorianum codicem similem Vaticano 1340 typis dedit. Solum in epistolis Leonis apud ipsum numerantur epistolae XCVII; in hac enim serie omisit epistolam 25 Petri Ravennatis ad Eutychen, et epistolam 68 Ceretii, Salonii et Verani ad Leonem, quae inter Leoninas in hujus collectionis codicibus inseruntur. Praeterea epistolarum ordinem, qui in mss. exemplaribus visitur, alicubi immutavit. Merlini exemplum collaturi, usi sumus ejus editione Coloniensi an. 1530. Codex Isidorianus, quem Quesnellus identidem citat, et Herovallianum vocat, ex pluribus indiciis ad hanc collectionem pertinet. Collectionem non multo dissimilem exhiberi in codice Remensi S. Remigii, quem idem Quesnellus saepe laudat, cum ex multis variantibus colligimus, tum ex Coustantii praefatione in Epist. Rom. pont. n. 163, ubi eundem Remigianum codicem et Isidorianum esse, et pluribus Leonis epistolis auctum testatur.

28. Huc pariter revocari potest codex Isidorianus, ex quo Joannes Sichardus Romanorum pontificum epistolas edidit.

Pleraeque anteriorum pontificum supposititiae, sunt ex Isidori officina; Leonis vero epistolae quinquaginta, quae editionem claudunt, quaeque praeterea insertam habent epistolam 22 Flaviani ad Leonem, omnes sunt sincere, et in collectionis 12 codicibus continentur. Ex diverso tamen ordine ac numero epistolarum, Sichardi codicem fuisse a nostris diversum liquet. Lectiones vero, et praesertim pannus, quem Sichardi codex praefert in epist. 1, ad Aquileiensem episcopum, diverso loco assutus, ac in praesenti col. lectione, cum post ea verba subjiciatur, post quae insertus legitur in mss. collect. 24, ut annot. 26 ad epist. 1 annotabimus, ab eodem fonte ex quo collectio 24 profecta est, auctorem exempli Sichardiani ebibisse insinuat. Quesnellus dum Sichardum allegat, usus est editione Parisiensi an. 1568, quae ad Victorinos codices forte Isidorianos, non autem Sichardiano similes emendata fuit. Nos adhibuimus vetustiore editionem Basileensem an. 1536, quae purum Sichardi codicem exhibet.

§ XIV.

29. Tertiam decimam collectionem appellamus quae exstat in manuscripto libro Florentino S. Marci 182, saeculi XII. Solas exhibet epistolas Romanorum pontificum. Ex apocryphis autem, quas una cum sinceris epistolis profert usque ad System III, Leonis praedecessorem, Isidorianus agnoscitur. In Leone autem ab Isidorianis codicibus omnium maxime discrepat. Non solum enim epistolarum ordine et qualitate ab Isidoro, immo et a quacumque alia collectione diversus est;

sed epistolarum 12 ad Africanos Mauritaniae integram et exacte descriptam hic unus codex exhibet: quod peculiarem et praestantissimam hujus collectionis originem plane demonstrat. Tres et viginti integras epistolas continet, at vigesima quarta fine caret: est enim codex mutilus; unde quot aliae epistolae in hac collectione fuerint, ignoramus. Singularum indicem damus: I, episcopis per universas provincias constitutis epistola nostrae editionis 4; II, Italis epist. 7; III, Siculis epist. 16; IV, Januario Aquileiensi epist. 18; V, Rustico epist. 167; VI, Anastasio epist. 14; VII, Nicetae epist. 159; VIII, Mauris epist. 12; IX, Palaestinis epist. 124; X, Constantinopolitanis epist. 59; XI, Ephesinae synodo epist. 33; XII, Theodosio epist. 44; XIII, Pulcheriae epist. 45; XIV, Theodosio epist. 29; XV, Juliano epist. 35; XVI, Pulcheriae epist. 31; XVII, ... Aquileiensi epist. 1; XVIII, Septimo epist. 2; XIX, Anatolio epist. 163; XX, eidem epist. 135; XXI, Chalcedonensi synodo epist. 95; XXII, Doro epist. 19; XXIII, Flaviano epist. 28; XXIV, Marciano perperam inscribitur; subjicitur enim epistola 165; cujus initium *Promisisse me*, quae ad Leonem Augustum tradita fuit. Octo priores epistolae Hadrianae collectionis ordinem praeferunt: at octava ad episcopos Mauritaniae editionem Hadrianeam non sequitur, sicut nec Isidorianam, ut paulo ante monuimus.

§ XV.

30. A collectionibus generalibus transimus ad peculiare, et primum ad eas quae peculiariter quarundam Ecclesiarum

documenta continent. Romanae Ecclesiae praecipua est collectio decima quarta, quam Avellanam vocamus; auctor enim qui sub Vigilii tempora Romae, ut videtur, floruit, multa Romanorum pontificum et Romanae Ecclesiae specialia collegit, quae in caeteris collectionibus vel omnino desunt, vel diversa editione prodire. Avellanam vero appellavimus, eo quod celeberrimus et antiquissimus hujus collectionis codex Vaticanus 4961 pertinet ad monasterium S. Crucis Fontis Avellanae in Umbria. Alia tamen ejusdem collectionis exemplaria invenimus: Romae tria Vaticana 3786, 3787 et 4903, unum Corsinianum, et aliud bibliothecae Angelicae; Venetiis autem duo S. Marci 171 et 172. Inter haec Vaticanum exemplar 3787, saeculi XII, et Veneta duo ab Avellano nequaquam pendent. Haec collectio, in quam tam peculiaria Romanae Ecclesiae monumenta non nisi ex scriniis apostolicis derivari potuerunt, quinque tantum Leonis epistolas nobis praebuit a Surio primum vulgatas, quas in aliis codicibus aut collectionibus frustra requiras. Sunt autem: I, Leoni Augusto epist. 169; II, Gennadio Constantinopolitano epist. 170; III, Timotheo Alexandrino epist. III; IV, presbyteris et diaconibus Alexandrinis epist. 172; V, Theophilo et aliis episcopis Aegyptiis epist. 173.

§ XVI.

31. Decima quinta collectio Arelatensis Ecclesiae propria epistolas Romanorum pontificum ad suos episcopos, vel suorum episcoporum ad Romanos pontifices complectitur,

quibus sua privilegia aut jura probarentur. Huic collectioni debemus tres epistolas Leonis, et unam ad Leonem, quae alias periissent, nimirum: I, Leonis ad Constantium, aliosque episcopos Galliarum epist. 40; II, ad Ravennium Arelatensem epist. 42; III, preces Gallorum ad Leonem epist. 65; IV, rescriptum S. Leonis ad epistolam superiorem epist. 66. Laudantur duo antiqui codices Regius et Colbertinus. Nos recentiore quidem ms. Vallicellanus G 99, sed sumptum exactissime ex pervetusto Arelatensi recognovimus; ex quo licet memoratae epistolae a card. Baronio editae fuerint, nonnulla tamen emendare licuit, quae ob characterem difficiliorem apographi legenti obrepserunt.

§ XVII.

32. Collectio decima sexta est propria Ecclesiae Thessalonicensis. Ejusmodi autem habenda est synodus Romana sub Bonifacio II, anni 531, in qua non paucae epistolae pontificum Romanorum ad eandem Ecclesiam pertinentes productae et insertae fuerunt. Huic collectioni auctoritatem conciliat Nicolaus I, qui cum quasdam epistolas in hac una collectione contentas saepius laudat, toti collectioni fidem facit. Exstat haec collectio, seu synodus Romana in ms. Barberino 3386, ex quo Holstenii editio prodiit. Pleraque monumenta ibidem recitata aliunde non suppetunt. Leo Allatius in Concordia Ecclesiae Orientalis cum Occidentali, pag. 1370 et 1371, nonnulla fragmenta vulgaverat ex codice Vaticano, quem pag. 1364 vetustissimum et luxatum, ac in

nonnullis depravatum testatur. Barberinus codex, qui praeter Romanam synodum alia nonnulla ab Holstenio item impressa continet, recentior est, et ex duobus antiquioribus Vaticanis tunc signatis num. 5751, fol. 55, et 6339, fol. 12, qui in prima pagina indicantur, exscriptus agnoscitur. Alterum ex his Allatum adhibuisse credimus, cum ea fragmenta recitavit. Sed quantacumque in inquirendo diligentia usus sim, neutrum codicem reperire licuit. Non solum enim codices, qui hoc tempore numeris indicatis notantur, nihil ejusmodi exhibent; sed nec indices, nec inventaria Vaticana suffragari potuere. Quod si codex Barberinus Holstenii cura descriptus est, ut ex numero Vaticanorum manuscriptorum ejus manu initio annotatis colligere licet; de exemplo ad fidem Vaticani accurate scripto dubitare non licet, adeo ut ipsi errores codicis Barberini, quos ille in editione postea emendavit, et paucae quaedam lacunae, quae in eodem cernuntur, in editione autem Holstenii fuerunt suppletae, Vaticano exemplari tribuendae sint. Cur autem Barberinum ms. potius quam Vaticanum editor allegaverit, latet. Non pauca Holstenius in editione emendavit, vel supplevit ex ingenio, nihil admonens quid esset in codice. Nos quidquid id est indicabimus, ipsumque codicem consulere aliquot locis restituendis non inutile experti sumus. Porro omittendum non est synodum Romanam hoc in ms. integram non haberi, et desinere in epistola Leoni perperam tributa ad Anastasium Thessalonicensem, quae incipit: *Credebamus post epistolas nostras*. Ex contextu enim et consulari nota manifestum est eam spectare ad Bonifacium I, et ad Rufum Thessalonicae episcopum. Hinc jure Holstenius eam typis impressit inter epistolas Bonifacii num. 7, hac inscriptione: *Dilectissimo fratri Rufo Bonifacius*: monere tamen debebat erroris qui in manuscriptum librum irrepserat.

Cum vero haec Romana synodus, uti exstat in manuscripto, reipsa abrumpatur in epistolis Leonis, quemadmodum ostendunt ultima codicis verba descriptis ejusdem epistolis subjecta, *Item recitata est*, quae aliam epistolam subsequentem et in ms. deficientem indicant; num haec ad Leonem spectarit, et unane an plures subsecutae fuerint, ignoramus. Allatius in memorato opere *Concordia*, pag. 1371, ex Vaticano hujus Romanae synodi exemplo testimonium citat epistolae Leonis ad Anastasium Thessalonicensem, quod in editis Leoninis non legitur. Ne quis vero existimet esse fragmentum alterius epistolae quam Barberini codicis librarius sub finem omiserit, sciendum est eum locum pertinere ad laudatam epistolam Bonifacii ad Rufum, quae proinde aequae in Vaticano ac Barberino ms. Leoni ad Anastasium perperam inscribebatur: unde Barberinum codicem ex hoc eodem Vaticano exacte descriptum, et amanuensem in ipsis erroribus transcribendis accuratum cognoscimus. Nunc catalogum earum epistolarum, quae in hac collectione supersunt, exhibemus: I, Marciani ad Leonem epist. 100; II, Leonis ad Marcianum epist. 104; III, ad Anatolium epist. 106; IV, ad Marcianum epist. 136; V, Anatolii ad Leonem epist. 132; VI, Leonis ad Anatolium epist. 135; VII, ad Anastasium epist. 6; VIII, ad metropolitanos per Illyricum constitutos epist. 5; IX, ad Senecionem et alios Achaiae episcopos epist. 13. Sex ex his ante Holstenium ineditae huic collectioni debentur, id est prima, quarta, quinta, septima, octava, et nona. Nos quartam in ms. Ratisponensi invenimus, Quesnellus in Grimánico: primam vero Marciani Arnoldus deinceps Graece scriptam in Blodeiano codice reperit, nos autem in Vaticano Graeco 1455.

§ XVIII.

33. Inter collectiones particulares referenda est illa quae ad Chalcedonensem synodum pertinet. Cum hanc plures sive Leonis, sive ad Leonem spectantes epistolas contineat, quae in hac editione describentur, eademque sit antiquissima omnium, quasi Leonis peculiaris caeteris ejus vetustis collectionibus praemittenda fuit. Haec collectio dividitur in partes tres. Prima documenta exhibet quae praecesserunt gesta concilii; secunda ipsas concilii actiones comprehendit; tertia vero exhibet quae post synodum acta fuerunt. In prima parte, quae a Rustico appellatur *ante gesta*, epistolae in editione nostra collocandae, sunt septem et viginti, quarum seriem ex Latinis codicibus appendimus: I, Leonis ad Eutychem epist. 20; II, Petri Ravennatis ad Eutychem epist. 25; III. Leonis ad Flavianum epist. 23; IV, Flaviani ad Leonem epist. 22; V, Leonis ad Faustum epist. 72; VI, Flaviani ad Leonem epist. 26; VII, Leonis ad Julianum epist. 35; VIII, ad Faustum et caeteros Constantinopolitanos epist. 32; IX, ad Theodosium epist. 29; X, ad Pulcheriam epist. 30; XI, ad synodum Ephesinam epist. 33; XII, ad Theodosium epist. 43; XIII, ad eundem epist. 44; XIV, ad Pulcheriam epist. 45; XV. Hilarii diaconi ad Pulcheriam epist. 46; XVI, Placidiae ad Pulcheriam epist. 58; XVII, Valentiniani ad Theodosium epist. 55; XVIII, Placidiae ad eundem epist. 56; XIX, Eudoxiae ad eundem epist. 57; XX, Theodosii ad Valentinianum epist. 62; XXI, ad Placidiam epist. 63; XXII, ad Eudoxiam epist. 64; XXIII,

Leonis ad Constantinopolitanos epist. 50; XXIV, ad archimandritas Constantinopolitanos epist. 54; XXV, Marciani ad Leonem epist. 73; XXVI, ad eundem epist. 76; XXVII, Pulcheriae ad eundem Leonem epist. 77. Una inserta est actioni quae in vulgatis vocatur secunda, nimirum Leonis ad Flavianum epist. 28. Duae tandem parte tertia post concilii gesta, id est synodi Chalcedonensis ad Leonem epist. 98, et Leonis ad eandem synodum epist. 114. Graeci autem codices, qui hanc postremam ignorant, aliam epistolam praeferunt ante gesta, videlicet *Leonis ad synodum Nicaenam* epist. 93. Graeci mss. libri Veneti S. Marci non solum eandem epistolam ponunt ante gesta cum inscriptione *ad synodum in Nicaea*, quo primum indictum fuerat concilium: verum etiam illam repetunt in inedita actione concilii Chalcedonensis in appendice monumentorum publicanda, cui ejus epistolae lectio occasionem dedit. Hic autem pro *in Nicaea* legitur *in Chalcedone*, mutata fortasse a legatis inscriptione, cum ob variatam indictionem concilii vere in Chalcedone Patres convenerint.

34. Haec collectio est vetustissima omnium. Graece enim compacta fuisse videtur ipso Leone vivente inter annum 453 et 455. Quod cum deinceps rebus multis utile futurum sit, distincte statuere et memoria retinere plurimum refert. Duae epigraphes a collectore scriptae id evidenter demonstrant. Etsi enim epistolae saltem aliquae Latinae originis, quae in Graeca collectione continentur, ab ipso Graecae collectionis auctore in Graecum traductae non fuerint, sed quas antea Graece redditas invenit, solum collegerit et in unum corpus digesserit; epigraphes tamen, quae longioribus identidem verbis et cum historicis quibusdam notitiis praefiguntur epistolis, eidem

Graeco collectori referendas, et collectionis tempore scriptas indubium credimus. Graecus autem collector in epigraphe quam praefixit epistolis Valentiniani, Placidiae et Eudoxiae ad imperatorem Theodosium, hunc et Placidiam, quia collectionis tempore e vivis excesserant, *divae memoriae* titulo appellat; Valentinianum autem, cum adhuc viveret, non *divae memoriae*, sed *dominum* vocat. Integram epigraphen dabimus in admonit. praemissa epistolae 55, num. 7. Igitur haec collectio a Graeco auctore digesta fuit ante Valentiniani mortem. Porro ex epigraphe ab eodem collectore praefixa epistolae 77 Pulcheriae ad Leonem (in nostra editione dabitur loco synopsis), haec *divae memoriae* titulo nominatur; quae formula eam jam defunctam ostendit. Pulcheria supremum diem obit an. 453, Valentinianus vero anno 455. Itaque haec collectio quoad originem Graecam inter an. 453 et 455 collocanda est. Id confirmari potest ex omissione aliarum caeteroquin insignium, at posteriorum, epistolarum Leonis, ac praesertim epist. 165 ad Leonem Augustum. Cum enim haec etiam apud Graecos celeberrima esset, uti in admonitione ad eandem ostendetur, nihil dubium est quin hanc praecipue hujus collectionis auctor inseruisset, si post has litteras missas in Orientem anno 458 collectionem concinasset. Ex quo vero eam contexit paulo post concilium Chalcedonense ante annum 455, solas litteras ante Chalcedonense scriptas, et quae mox sub idem concilium editae fuerunt, colligere potuit. Cum vero hanc epistolarum collectionem per hocce tempus apud Graecos compactam dicimus, non idcirco credimus omnes epistolas quae nunc eidem collectioni insertae sunt, eodem tempore simul fuisse collectas. Alia enim Graeca exemplaria plures, alia pauciores litteras praeferunt. Totum discrimen est in Leoninis, vel ad

Leonem pertinentibus. In mss. Graecis codicibus, quibus Romani editores usi fuerunt, et similiter in duobus Venetis desunt epistolae sex, nimirum epist. 26, Flaviani ad Leonem; epist. 45, Leonis ad Pulcheriam; epist. 46, Hilarii ad eandem; epist. 50, Leonis ad Constantinopolitanos; epist. 51, ejusdem ad archimandritas; et epist. 58, Placidiae ad Pulcheriam. Has vero in duobus mss. Parisiensibus invenit et edidit Cotelierius: quae cum in prima collectione desint, posterius additae noscuntur. Antiquissima tamen haec additio est; nam codices Parisiensibus similes nactus est Rusticus, cum sub medium saeculum VI hanc collectionem recognovit. Cumque jam tum vulgati essent ejusmodi codices, multo ante et fortassis paulo post primam collectionem illae sex epistolae adjectae fuere. Quae vero laudatas epigraphes praeferunt, ad primam collectionem pertinent, quam inter an. 453 et 455 factam ostendimus.

35. Eadem porro Graeca collectio Latine reddita fuit ante Vigilium papam, uti probat Baluzius in praefatione ad versionem antiquam concilii Chalcedonensis, num. 3. Ea vero documenta interpretes tantummodo transtulit in Latinum, quae ex sua origine Graece scripta fuerant, vel quorum originale Latinum nequaquam invenit. Quorum autem originale Latinum reperit, hoc in Latinis codicibus inseruit. Ita pleraeque Leonis epistolae, quae Graece redditae, a Graeco collectore compilatae fuerunt, in Latinis ejusdem collectionis exemplaribus non interpretationes ex Graeco, sed ipsum sunt originale Latinum. Id manifestum fit non solum ex syntaxi Leonis, quae in plerisque Latinis hujus collectionis epistolis elucescit, sed multo magis ex iis litteris quarum exemplaria Latinae utique originis, contenta in aliis Latinis collectionibus

atque codicibus, qui a Graeco non prodeunt, eadem verba referunt quae leguntur in Latinis codicibus collectionis Chalcedonensis, ut patebit conferentibus praesertim epistolas 23, 28, 29, 30, 32, 50 et 51. Idipsum mirifice confirmat Leonis epistola 35, ad Julianum. Haec enim in codicibus Latinis collectionis Chalcedonensis non perinde mutila est tribus in locis, ut in omnibus mss. Graecis invenitur; ac praeterea caret quibusdam additamentis, quae in solo Graeco textu leguntur; unde in ipsis Latinis mss. ejusdem collectionis, non ex Graeco reddita, sed ex originali Latino sumpta cognoscitur. Hinc Latini praecipue codices hujus collectionis editioni nostrae maximo usui erunt.

36. Cum vero Latinus interpres in nonnullis epistolis pro Latino originali textu, quem reperire non potuit, interpretationem ex Graeco suis codicibus inseruerit, interpretationes epistolarum ab originalibus hoc indicio facillime discernentur (de solis epistolis quae ab auctoribus Latine scriptae fuerunt sermo est). Quae chronicam notationem in Latinis mss. praeferunt, sumptae fuerunt ex Latinis originalibus exemplis, in quibus chronica notatio signabatur. Quae vero hac notatione carent, interpretationes sunt ex Graeco, in quo chronicas notationes Graecus interpres omisit. Hac ex animadversione nova confirmatio accedit, qua magis magisque comprobatur, quod paulo ante statuimus, epistolas Latinas, quarum chronica notatio ex Graeco sumi non potuit, in codices Latinos concilii Chalcedonensis ex Latinis exemplaribus ejusmodi notatione haudquaquam carentibus fuisse traductas. Hic autem omittendum non est, Leonis epistolam 93, ad synodum Nicaenam, quae in Graeco ante gesta describitur, diem et mensem exhibere. Sed haec

epistola in Latinis codicibus Chalcedonensis collectionis deest, nec fuit in antiqua Graeca collectione, alias a Latino interprete in Latinis exemplaribus non fuisset ommissa. Hinc autem quae hodie legitur in mss. Graecis, posteriori additamento tribuenda est. Et sane veluti addititia in mss. Graecis Venetis postremo loco ponitur ante gesta, cum a Graeco collectore aliis quibusdam monumentis suo more praeposita fuisset.

37. Nunc memorandi sunt codices quibus utemur. De solis Latinis hic dicendum est, cum pleraeque epistolae ad hanc collectionem exigendae Latine scriptae, et ex originali Latino, ut probavimus, sumptae fuerint. De Graecis vero codicibus separatim agemus postea. Duo mss. exemplaria Thuanea Quesnellus aliquando adhibuit. Nos autem non solum profecimus ex tribus codicibus Corbeiensi, Divionensi, et Colbertino, quorum variantes edidit diligentissimus Baluzius in recensione totius Chalcedonensis collectionis; verum etiam quatuor alios exacte contulimus, Chigianum 483, Vat. 1323, alium Vat. 4166, et unum praestantissimum capituli Veronensis 57, qui majori forma in quadratum vergente, et scriptura in duas columnas discreta exaratus, ad septimum circiter saeculum pertinet. Neque omittendus est aequae antiquus Vaticanus 1322, qui inter gesta Chalcedonensia epistolam 28, ad Flavianum, et relationem synodi ad S. Leonem ex antiqua versione, et cum episcoporum subscriptionibus exhibet.

§ XIX.

38. Nunc de antiquis peculiaribus epistolarum S. Leonis collectionibus. In vetusto Catalogo manuscriptorum bibliothecae monasterii Bobiensis, quem ex Ambrosiano codice saeculi IX, vel X, vulgavit Muratorius tom. III. Antiquit. Italic. diss. 49, pag. 819, haec leguntur: *Item de canonibus inter majores et minores habentur libri canonum XV, et libri epistolarum Leonis II.* Haec procul dubio peculiaris erat epistolarum Leonis collectio, cujus duo exempla duorum librorum nomine indicantur. Si catalogus pertinet ad saeculum IX, vel X, de vetustate ipsarum collectionum seu codicum qui in eo laudantur, quis dubitet? Desiderium Montis Casini abbatem, qui postea fuit Victor papa III, inter caeteros codices quos bibliothecae Casinensi acquisivit, praeter librum sermonum S. Leonis comparasse etiam collectionem epistolarum, Leo Hostiensis tradit lib. III, c. 63, ubi hanc *registrum Leonis papae* appellat. Liber sermonum in ea bibliotheca adhuc servatur; at *registrum epistolarum* defecit. Sed haec epistolarum collectio recentioris aevi, scilicet saeculi XI, probabilius fuit, sicut et collectionem sermonum, quae superest, recentiore esse, in praefatione ad sermones animadvertimus.

39. Hic autem cum de antiquis collectionibus sermo sit, in quas olim ex archivis omnia, vel saltem plurima fuere derivata, codex Grimanitus, quo Quesnellus suam editionem maxime illustravit, sese primum offert. Cum de hac insigni collectione, cui decimum octavum locum tribuimus, multa Quesnellus tradiderit in generali praefatione, quam nostrae

item generali subjecimus, eo lectorem remittimus; neque enim eadem repetere opus est. Solum advertimus P. Constantium, in praefatione ad Epist. Rom. pontif. n. 166, opinari hunc codicem ante annos 700 fuisse descriptum, id est X circiter saeculo; ipsam autem collectionem derivatam putat ex archivo Ecclesiae Romanae; adeo enim multas peculiare epistolas exhibet, quas alibi potuisse reperiri difficile est. Inter epistolas scilicet 107 Leonis, quae in eo codice continentur, epistolae XXVIII antea ineditae exinde prodierunt, nimirum una ad Flavianum, epist. 27; una ad Faustum, epist. 75; octo ad Julianum, epist. 86, 92, 117, 131, 140, 141, 147 et 152; una ad Paschasium, epist. 88; quatuor ad Anatolium, epist. 91, 143, 146 et 157; quatuor ad Marcianum, epist. 126, 128, 137 et 142; una ad Proterium Alexandrinum, epist. 129; una ad Aetium, epist. 153; una ad Basilium Antiochenum epist. 149; una ad Euxitheum Thessalonicensem, epist. 150; tres ad Aegyptios, epist. 154, 158 et 160; una ad clericos Constantinopolitanos, epist. 161; et una ad Leonem Augustum, epist. 164.

40. Non omnes tamen hujus collectionis epistolae ex Romano aut ex alio quovis archivo desumptae dici queunt. Nam cum epistolae ad Rusticum tituli Dionysiani praefixi legantur, aliqua collectorem ex Dionysio sumpsisse negari non potest. Alia similiter derivare potuit ex aliis collectionibus antiquioribus, ac praesertim ex 17 Chalcedonensi, ex qua sane sola haurire potuit epistolam 43, ad Theodosium; nam praecipuae quaedam ejus lectiones, lacuna et menda a Graeco textu ejusdem collectionis pendent, ut in admonitione ad eandem epistolam fusius ostendemus. Fortassis etiam aliquid posterius a quopiam amanuense additum fuit; et probabilius

quidem posteriori additamento tribuendum videtur unica Symmachi epistola, quae in fine hujus codicis legitur.

41. Solum epistolae ad Eutychianam haeresim pertinentes, quae in hac collectione plures quam alibi, et rarissimae, inveniuntur, si non fuerunt petitae ex ipso Romano archivo, in quo epistolas de fide suo quoque tempore fuisse custoditas, auctorem Pontificalis Romani testatum vidimus num. 2, ex aliqua certe vetustiore collectione, quae ex eodem archivo sumpta fuit, originem ducere videntur. Simplicius, in epistola 4 ad Zenonem Augustum, scribit se ad Acacium misisse *exemplaria litterarum Leonis de fide*; at solas memorat epistolas ad Marcianum, Leonem Augustum, et synodum Chalcedonensem. Pleniorum vero ejusdem argumenti collectionem Vigilius papa ad Justinianum misit: nam epist. 4 ad eundem ait: *Ut cuncta pietatem vestram informant beatae recordationis praedecessoris nostri papae Leonis, quae diversis ad Orientem sunt directa temporibus constituta, quanta de plurimis in praesenti necessaria credimus, superadjecimus, rogantes ut universa legere pietas vestra dignetur, ne aliquid supersit quod minime relegatur*. Aliquam certe ejusmodi collectionem epistolarum Leonis de fide contra Eutychianos olim apud Latinos vulgatam fuisse probare videtur antiqua professionis formula, quae legitur etiam tom. X Conciliorum pag. 1388 edit. Venetae, his verbis expressa: *Sed et epistolam beatae recordationis Leonis apostolicae sedis antistitis ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum datam, et omnes ejus epistolas, de fidei firmitate perscriptas, per omnia, et in omnibus inviolabiliter custodire, et libere semper praedicare profiteor*. Hanc vero collectionem Vigili, quam in cod.

Ratisponensi nobis conservatam numero sequenti satis probabiliter ostendemus, Grimanicae collectionis auctor non adhibuit; neque enim omnes quae in ea continentur epistolas descripsit, ac propterea ex aliis ignotis fontibus ebibit.

§ XX.

42. Antiquiorem vero Grimanica, et aliquanto etiam praestantior credimus collectionem Ratisponensem, quam invenimus in codice bibliothecae S. Emmerami. Is enim codex, qui nulli hactenus editioni usui fuit, non solum exhibuit decem et sex epistolas olim ineditas, antequam ex ms. Grimanico prodirent, ac octo quae solum leguntur in mss. collectionis 12, et unam quae exstat in rarissima collection. 16, atque aliam, quae in sola collection. 23, verum etiam tres alias hactenus incognitas nobis suppeditavit ad Eutychianam historiam illustrandam maxime utiles, nimirum duas ad Julianum epist. 109 et 144, et aliam ad Anatolium epist. 151. Praeterea hic codex emendatior est multo: unde hujus praesidio quasdam lectiones tute confirmare, plura autem loca ante depravata corrigere et restituere licuit. Solas epistolas ad Eutychianam haeresim pertinentes haec collectio complectitur, non tamen omnes; desunt enim aliquae ejusdem argumenti, quae in aliis quibusdam peculiaribus collectionibus tantummodo reperiuntur. Hinc autem ejusmodi collectionem Leonis aevo supparem haud esse colligimus; si enim sub Leonis aetatem compacta fuisset, omnes in ea epistolae ad Eutychianos pertinentes collectae legerentur.

Forte haec est illa collectio quam Vigilium pontificem ad Justinianum misisse vidimus numero praecedenti. Pelagius enim secundus in epist. 3, ad Eliam Aquileiensem, cap. 3, t. VI Concil., editionis Ven. pag. 261, hanc, ut videtur, Vigilii praedecessoris sui collectionem respiciens, scribit: *A dilectione igitur vestra primum testimonium sancti praedecessoris nostri Leonis ponitur, quod in ejus epistola ULTIMA continetur.* Est autem testimonium ex epist. 162, quae cum *ultima* quidem sit in ms. Ratisponensi, hic codex Vigilii collectionem continere credi potest. In hac sane non omnes, sed aliquot tantum praecipuas Leonis epistolas *de plurimis* ac Eutichianam haeresim pertinentibus Vigilius se collegisse testatur quod collectioni Ratisponensi maxime congruit. Solas porro epistolas Leonis compiler collegit, non vero aliorum ad Leonem. Ordinem chronologicum secutus est, sex epistolis exceptis, quae extra proprium locum collocatae leguntur. Epistolae quae in hac collectione describuntur, sunt duae et septuaginta, ita tamen ut num. 71, loco epistolae, describantur *exemplaria testimoniorum*, seu illa Patrum testimonia quae subjiciuntur epistolae S. Leonis in nostra editione 165, ad Leonem Augustum. Ultima porro epistola mutila est, eo quod codex postrema pagina careat. Antiquitatem hujus codicis prodit notatio quae legitur in prima pagina his verbis: *Istum librum dedit Luog ad Sanctum Emmeramum pro Tutone episcopo, et pro remedio animae suae.* Hic autem Tuto Ratisponensi Ecclesiae praefuit ab an. 891 usque ad an. 930. Character noni, vel decimi saeculi, similis est illi cujus specimen exhibuit P. Mabillonius de Re Diplomatica tab. 57.

43. Ne omnium epistolarum prolixum catalogum demus, satis erit ad cognoscendum et distinguendum ordinem hujus collectionis priores quatuor, et quatuor postremas epistolas indicare: I, Leonis ad Theodosium epist. 24; II, ad Flavianum epist. 23; III ad Theodosium epist. 29; IV, ad Pulcheriam epist. 30. Notabile est post epistolam hujus collectionis 36 ad Pulcheriam, quae in nostra editione est epistola 95, hanc peculiarem notationem apponi: *Expliciunt epistolae sanctissimi papae Leonis, quae sancto Chalcedonensi concilio sunt praemissae*; et dein, a capite: *Incipiunt quae post gesta subsecutae sunt*; et subjicitur epist. 37, nobis 104, ad Marcianum, post concilium scripta. Nunc quatuor postremas innuimus: LXIX, ad Leonem Augustum epist. 164; LXX, ad eundem epist. 165; LXXI, *exemplaria testimoniorum*, quae antecedenti epistolae subjici solent; LXXII, ad eundem Leonem epist. 162. Hujus praestantissimi codicis et collectionis exemplum quam accuratissime transcriptum, quibus debeamus, in generali praefatione grato animo testati sumus, num. 6.

§ XXI.

44. Hanc invenimus in Romano ms. 237 S. Crucis in Jerusalem saeculi circiter XI, qui tamen liber initio et fine caret; ac propterea solas exhibet epistolas XXVII, quarum prima et ultima mutilae sunt. Ordo postremarum undecim epistolarum in aliis collectionibus frequens est. At sexdecim priores epistolae ita ab omnibus collectionibus diversum

ordinem praeferunt, ut hac de causa distinctam collectionem huic codici tribuendam putarimus. Initio enim, ex. gr., post epistolam nostrae editionis 28 ad Flavianum, subjicit epistolam 35 ad Julianum, tum epist. 31 ad Pulcheriam, epist. 59 ad Constantinopolitanos, epist. 124 ad Palaestinos, epist. 1 ad Aquileiensem episcopum, epist. 163 ad Anatolium, epist. 165 ad Leonem Augustum, etc., qui perturbatus ordo in hac una collectione invenitur. Caeterum in epistolis quae supersunt nulla est quae in collectione sequenti non legatur. Hic codex epistolam 12 ad Mauros cum appendicula exhibet. Inter Leoninas refert supposititiam ad Germaniarum et Galliarum episcopos, ac litteras ad Dorum Beneventanum *Theodoro* inscribit. Plura de hac collectione dicere opus non est.

§ XXII.

45. Haec collectio in mss. frequentior easdem epistolas LVI exhibet, quas in collectione 11 recensuimus; sed ordine et lectionibus ita diversis, ut diversam originem prodere videatur. Incipit ab epistola Leonis ad Eutychem, nobis epist. 20, et desinit in epistola ad episcopos Campaniae, nobis epist. 168. Vetustius hujus collectionis exemplar, quod vidimus, est ms. 170 bibliothecae Venetae S. Marci saeculi circiter XII. Solas epistolas continet, non minus quam duo alii codices Vatt. 542 et 543, saeculi XIV. Epistolas vero una cum sermonibus collectionis 4 exhibent mss. libri Vatt. 546 et 347, Vat. Urbin. 65, unus Angelicae Patrum Augustinianorum Romae 5, 10.

duo Florentini Medicei 11 et 23, pluteo 21, et unus Fesulanus canonicorum Lateranensium signatus num. 7, pluteo 3. Haec eadem collectio una cum sermonibus legitur etiam in codice Vat. 541, qui Nicolao V traditus fuit an. 1452. Hic autem codex post epistolas LVI hujus collectionis proprias additionem habet aliarum duodecim epistolarum, quarum undecim in collectione 24 continentur. At cum hic codex omnes Leoninas epistolas collectionis 24 non referat, et duodecima seu ultima ad Maximum Antiochenum in hac vicesima quarta desit, ejus additionis auctor ex alio fonte hausisse videtur. Cum vero harum duodecim epistolarum variantes fere concordent cum mss. collectionis 12, has ex eodem fonte utriusque collectores hausisse credibile est.

46. Ad hanc collectionem referri possunt duo mss. libri Vat. 3137 et Vat. Ottobonianus 332, qui easdem LVI epistolas complectuntur. Licet enim undecim epistolae abstractae a fine hujus collectionis, in his codicibus insertae legantur post epistolam 26, ac dein prosequantur caeterae epistolae a 27 ad 45, cum tamen omnes invicem eundem ordinem servent qui in hac collectione deprehenditur, et in iisdem lectionibus fere conveniant, haec mutatio ordinis alicujus librarii arbitrio potius quam diversae origini tribuenda videtur.

§ XXIII.

47. Codex Venetus S. Marci 79, praeter sermones collectionis 4 distinctam epistolarum collectionem praebet. Duarum

collectionum 17 et 21 epistolas continet, hoc ordine: primum priores epist. XXVI collectionis 21, eadem serie; dein inseruntur epistolae omnes Chalcedonensis collectionis 17, eodem pariter ordine, duabus tantum omissis, quae inter praecedentes XXVI descriptae fuerant. Tandem subjiciuntur caeterae epistolae collectionis 21, sed tribus omissis, et ordine non modicum immutato, ac lectionibus identidem valde dissimilibus, quae aliam originem manifestissime ostendunt. Epistolae omissae sunt Eusebii Mediolanensis ad Leonem, nobis epist. 97; Ravennii ad eundem epist. 99, et Leonis ad episcopos Campaniae epist. 168.

§ XXIV.

48. Peculiaris est collectio quae exstat in cod. Vat. Ottobon. 297 saeculi XII. Initio praebet Leonis epistolas quindecim antea recensitas in collectione 8, quarum decima quinta est epistola 165, ad Leonem Augustum. Post hanc vero epistolam, et ante testimonia Patrum eidem subjecta, inseruntur epistolae Innocentii I ad Decentium, Bonifacii I ad Honorium Augustum, responsio Honorii, et Coelestini epistola ad Venerium. Tum subjiciuntur testimonia Patrum, quae pertinent ad laudatam epist. 165. Dein sequuntur epistolae LVI collect. 21 iis exceptis quae inter priores epistolas XV descriptae fuerant, et ordine alicubi immutato. Tandem adduntur in fine quatuor perrarae epistolae: ad Julianum epist. 107, ad Constantinopolitanos epist. 50, ad Flavianum epist. 49, ac ad Martinum et Faustum epist. 51. Gerardus

Vossius praepositus Tungrensis ex ms. libro hujus collectionis, qui erat cardinalis Sirleti, duas epistolas tunc ineditas vulgavit, alteram ad Siculos in nostra editione epist. 17, alteram ad Julianum ep. 107, ut videre licet in appendice opusculorum subjecta editioni Moguntinae an. 1604 Operum S. Gregorii Thaumaturgi.

§ XXV.

49. Postremum locum damus collectioni epistolarum quas reperimus una cum sermonibus collectionis 5. In hac sunt epistolae LXXI, nimirum LIV epistolae collectionis 21 (omissis duabus Petri Chrysologi ad Eutychem, et Eusebii Mediolanensis ad Leonem), et aliae insuper rarae epistolae XVII quae in collectione 12 reperiuntur, nimirum epistolae nostrae editionis 2, 10, 24, 41, 94, 95, 102, 105, 111, 112, 113, 118, 121, 122, 123, 125 et 127. Epistolae LIV credi possent sumptae ex collectione 21 vel 11. At ne id credamus, efficit epistola 12 ad Mauros, quae licet inter LIV censeatur, in hac tamen collectione est decurtata, in collectionibus autem 11 et 21 appendiculae additionem praefert. Similiter epistolae XVII dici nequeunt sumptae ex collectione 12, quippe si ex hac collector profecisset, non has solas XVII epistolas, sed alias pariter exinde exscripsisset. His adde observationem quam fecimus, cum de Sichardi collectione, num. 28, locuti sumus. Praeterea ordo omnium harum epistolarum LXXI diversus ab ordine utriusque collectionis 12 ac 21, et lectiones item discrepantes alium ignotum fontem demonstrant: unde in

conferendis quibusdam epistolis hanc collectionem veluti originale a caeteris diversum experti sumus; adeo ut in iisdem non derivet a collectione Hispanica, a qua illae in caeteras posteriores collectiones dimanarunt. Hujus collectionis sunt codices Vaticanus 544 saeculi XII, Vat. Regius 139 saeculi XIII, Caesenae Patrum Minorum Conventualium S. Francisci, et Laurentianus Florentinus 14, pluteo 21, qui duas praeterea epistolas addit, videlicet 119 et 145. Quesnellus trium mss. hujus collectionis notitiam habuit, Victorini, Regniacensis, et S. Martini Autissiodorensis, ut patet ex Admonit. in epist. 12, n. 2; at solo Victorino ms. plerumque usus est. In codice Fesulano 10, pluteo 3, solum epistolae XXV hujus collectionis descriptae fuerunt, quarum pleraeque sunt ex XVII indicatis; epistola autem ad Mauros est decurtatae editionis. Hactenus de collectionibus. Neque tamen credimus alias non posse reperiri: auctor enim collectionis 12 quinque singulares epistolas e collectionibus adhuc incognitis procul dubio derivavit, ut superius, num. 26, observavimus.

§ XXVI.

50. Nunc de iis codicibus breviter dicendum, qui licet collectiones epistolarum non sint, aliquas tamen Leonis epistolas praebuere. Tres vetustissimi mille circiter annorum mss. libri in primis commemorandi sunt. Veronensis 8, post epistolas Catholicas novi Testamenti, dedit epistolam 28 Leonis ad Flavianum. Alter Veronensis 58, duarum synodorum Ephesinae et Chalcedonensis varia documenta

complectens, eandem epistolam ad Flavianum, et aliam ad Rusticum Narbonensem, cum Inquisitionibus praebeat. Alius Veronensis, nunc Vaticanus 1322, ante gesta Chalcedonensia, quinque Leonis epistolas exhibuit, nimirum epist. 87, 89, 93, 94 et 114. In ms. Vat. Reginae 293 saeculi XII, post libros *De Vocatione omnium gentium* describuntur quatuor epistolae S. Leonis 31, 35, 139 et 165. Similem codicem Thuaneum Quesnellus habuisse videtur, ut ex mss. ejus notitia colligi potest. In ms. Vallicellano 18 saeculi XI, qui codex varia opuscula continet, opusculo 73 inseruntur duae Leonis epistolae, nimirum tit. 398 epist. 106, et tit. 399 epist. 93. In Vaticano 1343 saeculi X, qui fuit Ecclesiae Ticinensis, et Miscellanea Dionysianae et Isidorianae collectionum exhibet, quatuor Leonis epistolae praeferuntur, quae ex additionibus Dionysianis, seu ex collectione 8 sumptae videntur, nimirum epistolae 9, 17, 20 et 108. Codex Vat. 1347 saeculi X, et similes Vat. Palat. 579, ac Vat. Reginae 849, unam epistolam 14 ad Anastasium praebuere. Barberinus codex 77, qui a Quesnello memoratur in secunda editione, solam obtulit epistolam 12 ad episcopos Mauritaniae decurtatam. Exemplum primae editionis sermonum S. Leonis, quam vulgavit Joannes Andreas episcopus Aleriensis, praeter epistolam 28 ad Flavianum, quatuor alias sermonibus subjectas praestitit, videlicet epist. 80, 119, 145 et 165. Caeteri ejusdem generis mss. libri, qui peculiaribus epistolis Paschasini et Proterii ad Leonem emendandis profuere, suis locis indicabuntur: sicut etiam illi qui ad nonnullas leges huic editioni inserendas aliquid contulerunt.

§ XXVII.

51. Epistolas Leonis Chalcedonensi collectioni 17 praemissas, mox Graece redditas et compilatas fuisse inter an. 453 et 455 probavimus num. 34. Idem subinde factum fuisse de caeteris ejusdem litteris, quas eadem super re in Orientem transmisit, dubitare non licet: unde celeberrima inter Graecos vel olim exstitit epist. 175, ad Leonem Augustum, cujus Graeca versio omnium accuratissima est. Diximus accuratissimam omnium, eo quod caeterae interpretationes Graecae obscurae et implicatae plerumque inveniantur. Neque id ab eo antiquo tempore alienum credatur. Sicut enim hac aetate apud Latinos rari erant qui Graecam linguam probe callerent, et exactam versionem e Graeco redderent; ita apud Graecos rari qui perfecte tenerent linguam Latinam, accuratamque interpretationem ex Latino producerent. Quoad Latinos satis indicio est illud Coelestini epist. 13 ad Nestorium, num. 2, ubi serius ad ejus epistolas se respondisse affirmat hac una de causa: *Erat enim in Latinum sermo vertendus*; ac si difficile fuerit Romae expeditum interpretem invenire. Id autem adeo notum fuisse videtur Cyrillo, ut Graeca quaedam documenta ad eundem Coelestinum missurus, ea ob faciliorem et promptiorem usum, *quantum licuit per eos qui Alexandriae vitam degebant, Latine reddenda curaverit*, ut ipse testatur epist. 8 ad Coelestinum num. 9. Hinc etiam S. Leo, epist. 113, c. 4, postquam affirmavit gestorum Chalcedonensium instructionem apud Romanos fuisse *parum claram propter diversitatem linguae Graecae*, qua illa scripta erant, de perito interprete Romae inveniando diffidens, a Juliano Coensi enixe petiit ut ea Constantinopoli Latine

transferenda curaret. Illae ipsae antiquae versiones Latinae quorundam documentorum ante Dionysium Exiguum adeo implexae sunt, ut hanc eandem difficultatem satis superque confirment. Idem vero accidisse apud Graecos, cum reddenda essent Graece documenta Latina, versiones pariter antiquae Graecae, quae sive in Ephesino, sive in Chalcedonensi concilio lectae fuere, testimonium locupletissimum afferunt: idque per haec quoque tempora dici potuit quod suo aevo scripsit S. Gregorius, lib. VII, epist. 13 ad Narsetem: *Quia hodie in Constantinopoli civitate, qui de Latino in Graecum dictata bene trans ferant non sunt; dum enim verba custodiunt, et sensus minime attendunt, nec verba intelligere faciunt, et sensus frangunt.* Nihil igitur mirum sit, si Graecae versiones epistolarum Leonis non adamussim respondent originali Latino, cujus sententiam Graecus interpres nonnumquam minus assecutus agnoscitur.

52. Neque tamen idcirco hae versiones minoris habendae sunt; nam sub Hormisda, reconciliatis Orientalibus cum Occidentali Ecclesia, illi non solum epistolam S. Leonis ad Flavianum, sed omnes ipsius epistolas ejusdem argumenti profiteri solebant. Id ut exigenter, in mandatis dederat laudatus pontifex suis legatis Constantinopolim transmissis, ut patet ex indiculo eisdem tradito, quod legitur tom. V Concil. pag. 567. edit. Venetae. Hinc Joannes episcopus Nicopolitanus, in epistola ad eundem pontificem, pag. 578, a: *Sequens, inquit, in omnibus synodicas et apostolicas epistolas scriptas a vero praesule Romanae Ecclesiae Leone.* In professione Orientalium edita et ad eundem pontificem missa an. 517, pag. 583, a, legitur: *Suscipimus et approbamus omnes epistolas Leonis papae universas quas de*

religione Christiana conscripsit. Joannes Constantinopolitanus, in epistola ad eundem, pag. 622, d: *Probamus et amplectimur epistolas omnes B. Leonis papae urbis Romae, quas conscripsit de recta fide.* Et ut alia id genus testimonia omittamus, ipse imperator Justinianus, in epistola ad Agapitum papam, pag. 947, e: *Probantes per omnia atque amplectentes epistolas B. memoriae Leonis omnes quas de fide Christiana conscripsit.* Epistolae quas isti probabant atque amplectebantur, erant interpretationis Graecae. Graecus itaque istarum textus non ut privatum scriptum habendus est, sed ut publicum Ecclesiae Orientalis monumentum ab eadem probatum atque receptum ad statuendam contra Eutychianos catholicam fidem. Hinc autem quanta harum interpretationum auctoritas sit, quantumque intersit earum editio, nemo est qui non videat. Aliae porro epistolae a Graecis auctoribus ad Leonem datae et inter Leoninas recensendae, Graece scriptae fuerunt; unde Graecum exemplar originale omittendum non fuit. Duae item epistolae Leonis 43 et 72, una Hilari Romanae Ecclesiae diaconi ad Pulcheriam epist. 46, et pars epistolae 25 Petri Ravennatis ad Eutychen, licet ab auctoribus Latine scriptae fuerint; cum tamen Latinus originalis earum textus desideretur, Graeca antiqua versio, quae ab aliis postea Latine reddita fuit, pro originali textu habenda est. Ejusdem generis sunt quatuor epistolae imperiales 55, 56, 57 et 58, ex Occidente missae in Orientem, quae Latino originali deperdito, sola antiqua Graeca versio posterius Latine traducta, loco originalis haberi debet.

53. Quesnellus in prima editione duodecim tantum epistolarum Graecum textum edidit, earum scilicet quas aut ab origine Graece scriptas, aut pro originalibus habendus

credidit, nimirum epist. 22, 52, 55, 56, 57, 62, 63, 64, 73, 76, 77 et 98. In secunda vero editione addidit alias duas Graecas 26 et 53, quae a Cotelerio, et item 100 et 110, quae ab Arnolde post priorem editionem typis datae fuerunt. Ita decem et sex epistolas Graecas ex vulgatis excerpserit. Nos vero, quibus propositum est omnium epistolarum Graecum textum producere, iis de causis quas supra explicavimus, addemus Graecum textum aliarum epistolarum viginti et quinque, ita ut omnes Graecae epistolae hac in nostra editione futurae sint XLI. Inter has epistola 101 Anatolii ad Leonem originalis ex ms. Graeco Vaticano 1455 nunc primum prodibit. Ex eodem codice accedent etiam quinque antiquae interpretationes Graecae, quae nondum lucem viderunt, videlicet epistolarum 104, 106, 114, 115 et 139. Addemus praeterea ex Vossio Graecam exactissimam versionem epistolae 165, Leonis ad Leonem Augustum, quae nec in editis Conciliorum legitur. Caeterarum vero omnium epistolarum non exscriptores tantum erimus ex editis, ut hactenus factum est; codices enim Graecos investigavimus, et invenimus, cum quibus omnes fere epistolas Graecas conferre licuit, et illas etiam rarissimas quas Arnoldus vulgavit. Cotelerius in bibliotheca Regia Parisiensi perfectum exemplar Graecum collectionis Chalcedonensis nactus est, ei omnino simile, quod antiquus Latinus interpres ejusdem collectionis adhibuit. Sex enim epistolas Graecas, quae apud interpretem Latinum ante gesta leguntur, at in codicibus qui usui fuerunt Romanis editoribus in edendo Graeco textu desunt, ex eodem ms. Regio typis dedit. In caeteris vero epistolis Graecis nemo adhuc inventus est qui Graecum textum cum aliquo codice recoleret et emendaret. Nos vero in mss. Graecis bibliothecae Venetae S. Marci, opem ferente cl. V. Antonio Zanetto ejusdem

bibliothecae custode, epistolas a Romanis editas relegere potuimus cum duobus Graecis exemplaribus ejusdem collectionis 555 saeculi XI vel XII, et 164 saeculi recentioris, quae alterius originis et melioris notae sunt quam quae Romanis editoribus usui fuere. In ms. vero Graeco ejusdem bibliothecae 165, quod nonnulla continet ejusdem collectionis documenta, unam nacti sumus ex sex epistolis a Cotelario vulgatis, nimirum Flaviani epist. 26, una cum interpretatione epistolae 28 Leonis ad eundem. Has duas epistolas pariter reperimus in antiquo ms. Romano 19 Patrum Basilianorum, et cum utrisque codicibus ambas contulimus. Horum autem codicum subsidio plura Graeci textus loca sanare licuit, in quo plurimum nos debere fatemur Patri Juliano Ferrario congregationis Oratorii Veronensis presbytero, qui inter caetera litterarum atque optimarum disciplinarum ornamenta peculiari Graecae linguae peritia fulget. Praeterea ex duobus laudatis mss. Venetis 164 et 555, ineditam actionem concilii Chalcedonensis in appendice epistolarum proferemus, in qua Leonis epistola 93 ad synodum lecta fuit .

54. Unum hic monendum superest, nonnullas Graecas lectionis affixas margini editionis Romanae Conciliorum, et exinde in alias editiones traductas, et a Quesnello etiam appositae Graecis epistolis, quas Leonis editioni inseruit, non esse variantes sumptas ex aliquo Graeco codice, sed ab ipsis editoribus Romanis partim ex Latino textu, a quo discrepabat Graeca versio, partim vero ex ingenio, ubi difficilis aut corruptus textus videbatur, fuisse compactas. Hinc autem intelliges quid sint illae lectiones Graecae quas ex editoribus Romanis aliquando allegabimus.

§ XXVIII.

55. Ex recensione tot collectionum, ac tot etiam peculiarium et praestantissimorum codicum, quantum adjumenti habuerimus ad perfectiorem quam antea epistolarum S. Leonis editionem parandam, quisque intelliget; nemini enim hactenus plures et vetustiores aut peculiares nostri codices usui fuere. Quibus in collectionibus quaevis epistola inveniatur, initio indicabimus hac vel simili formula: *Exstat in mss. coll.* 1, 2, 3, etc. Dionysianam, Hadrianeam, Hispanicam, et Isidorianam, quod notiores sint, ex proprio nomine expresse citabimus: in quo observandum est sub Dionysianae vel Hadrianeae nomine subintelligendos etiam codices collectionis 8, in quibus Hadrianea collectio *additionibus* Dionysianis praemittitur; et nomine collectionis Isidorianae comprehendi mss. collectionum 11, et 12, quae Isidorianam repetunt; solum enim hae collectiones distincte erunt appellandae, cum sermo erit de epistolis quae ad Hadrianeam vel Isidorianam non pertinent, et ex alio fonte iisdem collectionibus accessere. Eadem ratione Isidori collectio nominanda non fuerat, cum, quoad epistolas Leonis, non sit nisi repetitio collectionis Hispanicae. Sed cur nihilominus ab hujus citatione non fuerit abstinendum, dictum est num. 21.

56. Quesnellus plerumque omisit antiquos epistolarum titulos, qui in codicibus inveniuntur, ut novas synopses a se compactas, quas aptiores credit, praefigeret. Nos vero

retentis, vel, ubi opus erit, emendatis titulis Quesnelli, omnes antiquos accurate proponemus in annotationibus, nimirum illos qui sunt in collectionibus Dionysiana, Hispanica seu Isidori, ac in quinta Quesnelliana.

57. Ordo epistolarum necessario mutabitur. Primo enim non paucarum epistolarum chronica notatio ex nostris codicibus corrigenda erit. Alias etiam epistolas quae chornicis notis carent, non levibus argumentis in aliud tempus traducemus, ac exinde series ipsa aliter erit ordinanda. Deinde una epistola a Quesnello recepta expungetur, aliae vero ineditae accedent. Tandem optime ille quidem inter Leonis epistolas vulgavit alias aliorum litteras ad Leonem scriptas, vel ad eum pertinentes; at eas sine ullo numero, quo citari et inveniri facile possint, inseruit. Nos praeterquam quod addemus alias nonnullas, probatissimorum editorum exemplum secuti, singulis suum numerum praefigemus, quod numerorum ordinem a Quesnello propositum multo magis subvertet.

58. Cum in emendando textu Quesnellianas variantes seu margini seu in notis designatas non negligemus, tum vero notas et observationes ejusdem fusiores, quas ipse in secundum tomum post dissertationes rejecit, in secundo pariter tomo hujus editionis per nos identidem, seu illustratas, seu emendatas invenies. Epistolas Leonis excipiet appendix, in qua praeter supposititias alia quaedam documenta ad Leonis litteras pertinentia, et inter haec nonnulla inedita proferentur.

59. Syllabum codicum singularum collectionum quos in emendandis epistolis adhibuimus, hic non atteximus, quia cum superius suo loco eos distincte nominarimus, ac in

plerisque collectionibus unici, vel pauci sint, facile erit invenire quis sit ille codex quem ex quavis collectione allegaturi sumus. Solum cum in collectione 21 plura mss. exemplaria nacti simus, monendum est duo potissimum usui fuisse, Vatt. 543 et 546, quae citata intelliges, cum mss. Vatt. collationis 21 allegata reperiēs. Si qui autem codices praeterea conferendi visi sunt in quibusdam lectionibus, eos proprio nomine laudabimus.

60. Hic tandem animadvertimus, epistolam Cassiani ad Leonem in serie epistolarum omissam fuisse, eo quod ad Leonem tunc non pontificem, sed Romanae Ecclesiae archidiaconum directa, inter testimonia initio describatur. Libelli vero supplices Theodori et Ischirionis diaconorum, Athanasii presbyteri, ac Stephani laici Alexandrinae Ecclesiae, qui Leoni Romano episcopo, et sancto ac universali concilio Chalcedonensi inscripti, atque in eodem oblati, inseruntur actioni tertiae ipsius concilii, cum non agant de peculiari negotio cum Leone nostro, nec ad eum missi fuerint, inter hujus pontificis epistolas aequum locum habere non posse visi sunt. Inter has potius accensenda fuisset epistola encyclica Gennadii Constantinopolitani et episcoporum 73 adversus simoniacos, quae tom. V Conciliorum editionis Venetae pag. 45 directa traditur ad omnes metropolitās, καὶ πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης, *et ad papam Romae*. Cum enim haec encyclica scripta fuerit circa annum 459, ad nostrum Leonem missa dicenda esset. At cum ea verba καὶ πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης legantur quidem in editis et in codice Colbertino 4262, sed omittantur in duobus vetustioribus mss. Caesareo et alio Colbertino 924, in quibus subscriptiones leguntur a Baluzio editae; de hac inscriptionis particula, quae Leonem respiceret,

maxime ambigimus, et idcirco hanc epistolam memorare solum hoc loco satis duximus.

SANCTI LEONIS MAGNI ROMANI PONTIFICIS EPISTOLAE. (G)*

ADMONITIO *In duas epistolas sequentes, I et II, ubi etiam de epistola XVIII.* (G)

1. De duabus epistolis 1 ad Aquileiensem episcopum, et 2 ad Septimum Altinensem, quae ex ipso argumento simul jungendae sunt, agi non potest, nisi quaedam dicantur etiam de epistola 18 ad Januarium, quae ob excitatas controversias non exiguum cum illis nexum habere videtur. Ita haec prima admonitio tribus epistolis lucem afferet.

2. Postquam Card. Norisius in Pelagianae Historiae lib. II c. 12 duabus columnis, e regione edens duas Leonis epistolas ad Septimum, atque Januarium, palam fecit utrasque esse ejusdem exempli, de alterutra dubitari coepit. Quesnellus prolixa observatione epistolam ad Septimum suppositionis accusavit, et imposturae auctorem credidit Isidorum Mercatorem. E contra Josephus Antelmius dissert. 4 de veris Operibus S. Leonis Magni hanc epistolam genuinam propugnans, illam ad Januarium commentitiam contendit. Aliquot subinde epistolae editae sunt ab utroque, quibus suam

quisque sententiam vindicare studuit. Pagius in Critica ad an. 447, n. 8, Antelmii amici et comprovincialis sui opinionem secutus est. Quesnello autem favet P. Bernardus de Rubeis in Monumentis Ecclesiae Aquileiensis c. 15, pag. 140. Tillemontius, tom. XV, not. 3 in Leonis Vit. pag. 890, probe refellit Quesnelli rationes, quibus epistolam ad Septimum rejicere studuit; at opinionem Antelmii, qua epistola ad Januarium exploditur, approbare non audet. Solum in fine pronuntiat, si haec epistola non niteretur auctoritate non levi, et necesse esset alterutram ad Januarium vel ad Septimum veluti supposititiam repudiare, illam potius quam istam rejiciendam videri. Nihil tamen pro abjudicanda alterutra satis vehemens atque convincens allatum esse fatetur in ipso opere, art. 7, pag. 431.

§ I

3. Antequam nostram aperiamus sententiam, qua omnes has epistolas vindicandas credimus, memorandi in primis sunt mss. codices et collectiones in quibus una, vel duae, vel tres laudatae epistolae reperiuntur; hinc enim potissimum vindiciarum argumentum elicietur. Sola epistola prima ad Aquileiensem episcopum, de qua nemo ambigit, invenitur in codicibus collectionis tertiae Barber. 2888, et Vat. 1342, necnon in exemplo Sichardi.

4. Sola epistola 18 ad Januarium exstat in collectione Dionysii Exigui, et ex Dionysio in Hispanica et Hadrianea et in

Isidoriana pura. Hic autem notandum est postremam Isidori collectionem, quoad epistolas Leonis, ne unam quidem habere supra illas quae describuntur in Hispanica, unde illas Isidorus sumpsit: in Hadrianea vero, quae ex Dionysio originem habet, Dionysianis addita legitur una epistola 12 ad Mauros, ut in Admonitione ad eandem ostendetur. Primum de Isidoriana monendum fuit adversus Quesnellum, qui commentitiam, ut ipse putat, epistolam ad Septimum ex Isidoriana derivatam affirmat, ubi puram Isidori collectionem, quae litteris ad Septimum caret, confundit cum collectione a Merlino edita, quae Isidoriana auctior, et a nobis appellata collectio 12, eas ad Septimum litteras recepit. Alterum vero de collectione Dionysii praenotandum erat adversus Antelmium, qui in primis litteris de hac controversia Gallice scriptis, declinaturus auctoritatem Dionysii, quae pro epistola 18 ad Januarium maxime valet, hanc non a Dionysio insertam, sed ab alio posteriori additam prodit, quemadmodum addita fuit fui epistola ad Mauros. At haec comparatio est plane inanis. Duo enim codices suppetunt puri Dionysii Vat. 5845, et alius, qui in bibliotheca Regis Galliae servatur. In codice Regis Galliae epistola ad Januarium suo loco exhibetur; epistola autem ad Mauros, licet genuina et ipsa sit, ut alias videbimus, cum tamen non fuerit a Dionysio inserta, nusquam apparet. In Vaticano autem codice 5845 explorete discernuntur additiones quae Dionysio posterius accessere: nam hae omnes non suo loco leguntur insertae, ut in collectione Hadriani factum est, sed post descriptam puram collectionem Dionysii in fine additae deprehenduntur, et inter has legitur epistola ad Mauros, ut in admonitione ad eandem epistolam fusius explicabitur. Ipsa rubrica titulorum Leonis num. 48 tabulae praemissa, cui tituli totidem et non amplius in corpore ejus

codicis respondent, epistolam ad Januarium requirit, epistolam vero ad Mauros, quae in Hadrianeis editionibus num. 49 recensetur, excludit. Hinc sane Cresconius, qui ex puro Dionysio suam collectionem digessit, nihil uspiam refert ex epistola ad Mauros, totam autem epistolam ad Januarium dedit tit. 61. Auctor vero collectionis Hispanicae, qui quaecumque in Dionysio reperit, cum iisdem quoque titulis Dionysianis in suum opus transtulit, habet quidem epistolam ad Januarium cum titulo et lectione Dionysii, epistolam vero ad Mauros, quoniam apud eum minime invenit, ex alia decurtata editione protulit, quae ab editione Dionysio posterius addita discrepat. Adde tandem quod epistola ad Januarium apud Dionysium non in fine epistolarum Leonis collocatur, sed in medio; est enim inter septem a Dionysio positas epistola quarta; epistola vero ad Mauros, cum addititia sit, in fine Hadrianeae collectionis, quae additamenta Dionysiana recepit, sita est. Idem accidisset epistolae ad Januarium, si inter additamenta fuisset.

5. Epistolam primam ad Aquileiensem una cum epistola secunda ad Septimum illi immediate subjecta exhibent antiquissimi codices Vat. Reginae 1997 collectionis 1 Lucensis, et similis Colbertinus collectionis quartae, alius codex Parisiensium Jesuitarum ab Antelmio laudatus epist. 1. et a Pagio ad an. 447, cuius recentius documentum pertinet ad an. 615, ac tandem quatuor antiquitate praestantes codices collectionis 8 Vat. 5845, Vallicelianus signatus A. 5, Vercellensis saeculi IX et Vat. 1353, qui ex alio Bergomate saeculi IX transcriptus fuit.

6. Eamdem epistolam 1 ad Aquileiensem una cum epist. 18 ad Januarium, non tamen unitas, sed aliis Leoninis intermediis disjunctas, reperimus in mss. collectionum 11, 20, 21 et 22.

7. Demum omnes hae tres epistolae, prima ad Aquileiensem, et secunda ad Septimum simul junctae, epistola vero 18 ad Januarium seorsim descripta, continentur in mss. antiquissimae collectionis 5, in peculiari ms. Florentino S. Marci collectionis 13, ac in codicibus collectionis 12, 23 et 24, quos in praefatione fusius memoavimus.

§ II

8. Ex hac codicum notitia cognoscimus epistolas ad Septimum et ad Januarium, quae in controversiam cadunt, in diversis collectionibus inveniri, nimirum epistolam ad Septimum in novem collectionibus, epistolam vero ad Januarium in collectionibus tredecim.

9. Cum epistola prima ad Aquileiensem a nemine vocetur in dubium, satis erit si epistolae 2 ad Septimum et 18 ad Januarium authenticitatem ex memoratis collectionibus statuamus. Quamvis vero utraeque in pluribus collectionibus describantur, solas tamen antiquas collectiones urgebimus, quae sexto circiter saeculo compactae, majori auctoritate potiuntur, et ex quibus caeterae profectae sunt.

10. Epistola ad Septimum legitur in ms. Vat. Reginae collectionis primae ineunte VI saeculo lucubratae, quae nihil

apocryphum praefert; in perantiqua collectione 4 codicum Lucensis et Corbertini; in vetusta collectione 5 et in collectione 8; ac tandem in codice Jesuitarum Parisiensium, qui licet in Conciliis perveniat ad an. 615, cum tamen Catalogum pontificum exhibeat desinentem in Felice successore Hormisdæ, haec collectio in ipsa origine sub hoc tempus concinnata, videri potest, cui posteriora documenta subinde accesserint. Mirum autem videtur, Quesnellum hanc Leonis epistolam veluti spuriam repudiasse, nulla habita ratione codicum saltem collectionis 5, quam *codicis Romanae Ecclesiae* nomine edidit. Is quidem se ab hac objectione subducere potest, eo quod hunc codicem non totum simul compactum putavit, Leonis autem epistolas inter additamenta posterioris temporis retulit. Sed hoc commentitium effugium est, quod nulla ratione, aut auctoritate munitur. Omnes antiqui ejus collectionis codices, qui sive a Pithoeo, sive a Coustantio memorantur, et nostri etiam Vindebonenses Leoninas epistolas habent, idemque Quesnellus observat. 1 in epistolam ad Mauros num. 1, de Thuaneo codice loquens, ejusdem collectionis antiquitatem et diligentiam commendavit. Licet autem haec collectio nec sub Leone, nec a Romanis, sed exeunte V vel ineunte VI saeculo extra Italiam condita fuerit, uti tomo III ostendemus; haec tamen antiquitas, et collectoris diligentia tanta est, ut vel ex hac collectione maximum ad secundam epistolam vindicandam testimonium accedat. Addemus etiam aliud non leve. Epistola ad Septimum non sine epistola ad Aquileiensem episcopum, et vicissim epistola ad Aquileiensem non sine epistola ad Septimum in omnibus vetustissimis collectionibus legitur, excepta collectione 3, quae solam epistolam ad Aquileiensem continet; et semper isti epistolae, de qua nulla dubitatio est, illa immediate subjecta et

unita in iisdem collectionibus exhibetur. Id autem indicio est utrasque has litteras in iisdem exemplaribus, ex quibus antiqui collectores illas descripserunt, simul inventas fuisse; adeo ut dubitari de una nequeat, quin dubitetur de altera; et si quidem de epistola prima dubitandum non est, neque de secunda dubitari possit.

11. Epistola ad Januarium 18 luculentissime defendi potest sola auctoritate Dionysii, quem paulo post Leonem ex authenticis exemplaribus suam collectionem Romae lucubrasse certissimum est, unde nihil supposititium attulit. Quis sine evidentibus argumentis, quae sane nulla sunt, hanc epistolam ab eo, ut vidimus, insertam accusare audeat? Sed Dionysianae auctoritati additur alia aequalis antiquitatis collectio, nimirum 5 Quesnelliana, quae ex alio fonte dimanat, uti optime animadvertit P. Coustantius in praefat. ad epist. Rom. pontif. n. 87, pag. 78. Hic pariter collector alia in regione Leoninas epistolas colligens, cum in caeteris omnibus sincera exemplaria nactus sit, de exemplari quoque hujus epistolae, quod licet e Dionysio non prodeat, concinit tamen cum Dionysiano, dubitare non licet. Adde quod haec una epistola in utrisque collectionibus die, mense, et consulatu notatur, qui characteres Leonis aetati conveniunt. Id authenticitatem etiam atque etiam confirmat; supposititiae enim epistolae in ejusmodi notis plerumque repugnant. Neque movere debet Antelmus, cum epistola 1, num. 6, apposuit codices antiquarum collectionum, qui dum sinceram et indubitam epistolam ad Aquileiensem exhibent, adjunctam quidem habent epistolam ad Septimum, istam vero ad Januarium omittunt: quod in argumentum suppositionis adduxit. Inter vetustissimas enim collectiones profecto est

Quesnelliana 5, cujus ille notitiam non satis accuratam habuit. In hac autem, una cum duabus illis epistolis, est etiam epistola ad Januarium, sicuti est quoque in cod. Florentino collectionis 13 et in codd. collectionis 24, qui aliam a Quesnelliana collectione originem agnoscunt. Hinc ergo vel antiquissimis illis temporibus, quibus collectio 5 non multo post Leonem composita fuit, trium harum epistolarum exemplaria exstabant: quae antiquitas, si, ubi nil certi opponitur, ad hujus epistolae authenticitatem probandam non sufficit, nihil erit in ejusmodi collectionibus quod in dubium vocari non possit.

12. Auctoritas itaque codicum et collectionum, praesertim antiquarum, quas tum pro epistola ad Septimum, tum pro epistola ad Januarium hactenus consideravimus, satis esse deberet ad refellendas eas conjectationes quae iisdem opponuntur, adeo ut iisdem nihil respondere oporteret. Hoc enim loco tum contra Quesnellum, tum contra Antelmium maxime valet, quod idem Quesnellus in hac ipsa controversia conjectationibus respondit Antelmii in epistola ad Amicum 15 Augusti an. 1689, nimirum *codices collectionum tam antiquarum satis sunt ad convincendum conjecturas per triumphum elatas illusionibus accensendas esse, et alias ejusdem generis quamplurimas demonstrationum nomine propositas ex hoc exemplo suspectas reddi*. Praecipuas tamen sine aliqua responsione nolumus praeterire.

§ III. Objectiones adversus epistolam ad Septimum solutae.

13. Quesnellus, in notis epistolae ad Septimum, objicit Aquileiensem in ea appellari *Metropolitanum provinciae Venetiae*, cum olim haec vocaretur provincia Istriae, ut ex Pelagio, Gregorio, aliisque posterioribus documentis ostendit. Quo tamen argumento statuit hanc provinciam ante Pelagium Istriae, et non Venetiae vocatum fuisse? Certe S. Ambrosius in epistola ad Vercellenses *Liguriae, Aemiliae, Venetiarumque partes* vocat: et in concilio Romano an. 501, tom. V Concil. Ven. edit. pag. 457, similiter appellantur *episcopi Liguriae, Aemiliae et Venetiarum*. S. Leo inter Ambrosii et hujus concilii aetatem floruit, qui si *Venetiae*, non *Venetiarum* dixit, nihil refert, cum et in inscriptionibus et in notitia imperii *consularis Venetiae, provincia Venetiae*, etc., singulari numero inveniatur.

14. Minoris multo faciendum est, quod idem Quesnellus obtrudit, in eadem epistola depositionis minas contineri, cum attente considerantibus idipsum subindicerent verba epistolae ad Aquileiensem, quae per omnes germana est: et idem Leo in epist. 10 ad episcopos provinciae Viennensis, c. 7, satis aperte innuat, se pro sedis apostolicae pietate ab Hilarii Gallicani metropolitae depositione supersedissee, quod et in Novella Valentinianus confirmat epist. 11. In causa autem Pelagianorum, de quibus in epistola ad Septimum agitur, hoc insuper accedit, quod Honorii lex adversus Pelagium atque Coelestium amissionem episcopatus sanxerat, non tantum adversus infectos hac haeresi, sed etiam contra illos *qui dissimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium praestiterint*. In epistola autem ad Septimum de iis rectoribus sermo est qui in Pelagianos negligentius agentes serpenti haeresi conniverent.

§ IV. Diluuntur objecta contra epistolam ad Januarium.

15. Antelmus (**Ep. 1, n. 13 et seqq.**) opponit epistolae ad Januarium, alienum a disciplina ejus temporis fuisse quod ibidem ex canonibus decernitur, nimirum clericis ab haeresi vel schismate revertentibus ex indulgentia concedi ut in eodem gradu permaneant, nec tamen ad altiora promoveantur. *Circa quos, inquit S. Leo, etiam illam canonum constitutionem praecipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si, adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneant, si tamen iterata tinctione non fuerint maculati.* Nullam id genus generalem de omnibus haereticis et schismaticis constitutionem canonum Leonis aevo exstitisse contendit Antelmus. Cum vero Quesnellus affirmarit in notis, n. 3, intelligi Nicaenum canonem 8, reponit Antelmus hunc canonem de solis Catharis, id est Novatianis, statuentem, non potuisse a Leone intelligi, nec allegari pro generali regula de omnibus haereticis atque schismaticis; ac praeterea suadere nititur, receptis in eodem gradu neque hoc Nicaeno, neque ullo alio canone interdictam fuisse promotionem ad ordinem superiorem; immo eo ipso quo illi recipiebantur in suo gradu, etiam ad altiorem potuisse provehi, aliquot exemplis demonstrare conatur.

16. Haec autem objectio ut refellatur, praemonendum est primaevam Ecclesiae disciplinam fuisse, ne quisquam (sive clericus, sive laicus) ab haeresi rediens in clericatus ordinem

reciperetur. Pro hac disciplina Occidentis testes sunt S. Cyprianus epist. 72 ad Stephanum, Innocentius I epist. 17 n. 8, et epist. 24 n. 4, et concilium Italiae inter canones Ecclesiae Africanae cap. 56, ubi quamvis Afri episcopi aequitatem hujus legis agnoscerent, legationem tamen ad Anastasium papam misere, qua ob clericorum inopiam, ut de severitate hujus legis aliquantulum remitteretur postularunt. Quin alii episcopi Africani in epist. ad Joannem II, loquentes de Arianis sacerdotibus ad Ecclesiam revertentibus, affirmarunt: *Ex omnium quidem collegarum tacitis motibus nemini placere sensimus ut in suis honoribus suscipiantur* (**Conc. t. V, p. 901**). Idem obtinuisse in Oriente patet ex epistola Athanasii ad Rufinianum, ubi commemorans decretum quo quidam minus rei ab Arianis decepti in clerum admissi fuerant, *hoc dispensatione quadam factum esse* affirmat. Dispensatio legem contrariam praesumit. Hanc eandem dispensationem indicat Augustinus epist. 185, n. 44, qua Donatistis objicientibus: *Si ergo oportet ut nos extra Ecclesiam et adversus Ecclesiam fuisse poeniteat, quomodo post istam poenitentiam apud vos clerici vel etiam episcopi permanemus?* respondet: *Hoc non fieret, quoniam revera, quod fatendum est, fieri non deberet, nisi pacis ipsius compensatione sanaretur. Fieri non debebat*, quia illi utpote cleri honoribus indigni Ecclesiae disciplina excludebantur; at ob pacis bonum dispensatione utendum fuit. Hinc jure noster Leo haereticos et schismaticos in suum gradum recipere *magno beneficio* deputandum scripsit. Eadem de causa dispensationi pariter tribuendus est Nicaenus canon 8, quo Catharorum clericis ob idem pacis bonum suus gradus restitutus fuit; et idipsum sentiendum de caeteris haereticis sive schismaticis similiter receptis. Num vero quibus suus

gradus per dispensationem concedebatur, permetteretur etiam ut ad altiorem ascenderent, canon Nicaenus satis videtur innuere: *Sic in clero maneant, et dein in eodem ordine permaneant*. Certe enim non permanent in eodem ordine, qui ad altiorem ascendunt. Sed hunc canonem uti non satis manifestum omittamus. Cum vero caetera testimonia de aliis in suo gradu receptis similiter loquantur, nihil est quod ex una dispensatione aliam etiam ampliorem colligamus.

17. Hanc sane disciplinam, ut qui reciperentur in suum gradum, ad altiorem non ascenderent, in Occidente, vel saltem in Italia et apud Romanam Ecclesiam viguisse, patet ex decreto quo S. Ambrosius in causa Dictinii, qui a Priscillianistis ad Catholicos redierat, statuit *bono pacis locum tenere presbyterii, non accipere honoris augmentum*: uti testantur Patres synodi Toletanae an. 400, qui proinde conquesti sunt eum nihilominus a Symposio ad episcopatum fuisse promotum; quod tamen ea excusatione purgatum fuit, quia id a *multitudine plebis* fuisset *extortum*. Idem Ambrosii iudicium probatum fuisse a Siricio papa, qui in eadem causa epistolam scripsit, satis probabile est, cum iidem Patres in eodem contextu eam Siricii epistolam laudent. Eamdem disciplinam confirmare videtur Zosimus epist. 4, ad Aurelium et alios episcopos, ubi de Tuentio, qui perperam ordinatus fuerat episcopus, sermo est. Huic inter caetera vitio dat, n. 3, quod cum fuisset Priscillianista, eique apostolicae *sedis diligentia curato*, ejusdem *sedis dudum humanitas et misericordia consulisset*, ita ut beneficium pene praeter exemplum eidem praestiterit; hoc beneficio *non observato*, id est eo non contentus, *praecipiti impetu ad sacerdotium festinasset, nec*

in debito loco credidisset sustinendum. Haeretico resipiscenti et curato *beneficium pene praeter exemplum* dici non potuit eum in unitatem Ecclesiae recipere; sed suo gradui seu presbyterio restituere. Si autem culpandus fuit quod hoc beneficio et gradu non observato *a loco sibi indebito non abstinuisset*, procul dubio praesumitur receptis ab haeresi non licuisse ad ulteriorem gradum ascendere. Apertius vero noster Leo hanc disciplinam approbat in epist. 135. Hanc eo nomine opponit Antelmus, quia ibidem S. pontifex Andream et Eufratam olim Eutychis fautores, ad presbyteratum promoveri iussit. Id autem ex peculiari causa et dispensatione quadam indultum fuisse, ex contextu manifestum est. Leonem pupugerat archidiaconatum Constantinopolitanae Ecclesiae, amoto per speciem promotionis Aetio Flaviani defensore, Andreae Eutychianae haeresi quondam addicto et S. Flaviani accusatori fuisse delatum; indignum enim videbatur tanti officii ministerium ab eo auferri qui semper catholice senserat, ut illi crederetur qui haeretica labe aliquando fuerat aspersus. Hinc de ipsius promotione vehementer conquestus, conversionem ejus ab haeresi et satisfactionem, quam Antelmus aliebat, hanc unam *indulgentiam* promereri potuisse affirmat epist. 112, ut in diaconatus gradum reciperetur, non vero ut anteferretur caeteris: *Qui etiamsi, inquit, magna satisfactione potuisset indulgentiam promereri, nequaquam debuit his qui in fide permanserunt anteferri*; et similiter ep. 111, c. 3: *Qui etiamsi magna fuisset satisfactione purgatus, post dubium tamen reversus errorem, catholicis diaconibus postponi debuit, non praeponi.* Cum porro Anatolius Leoni satisfactorius Andream ab archidiaconatu removisset, quidque de eo agendum esset pontificio reservasset arbitrio, id Leoni tantum placuit, ut

ipsum Andream ac socium ejus Eufratam, qui pariter Flaviani fuerat accusator, dum sese ab errore correctos apertis professionibus probassent, ad presbyteratum promoveri jusserit, eo forte consilio, ne ad archidiaconatum subrepere umquam possent. Peculiari autem dispensatione id fuisse concessum suadet mox subjectum decretum de *caeteris, quos par reatus involverat*. Hos enim *si veniam simili professione cum satisfactione deposcant*, non promoveri, *sed suis solum ordinibus reformari* decernit, hac praeterea conditione servata, *ut illi tantum ad officiorum primatum admittantur, quos ab omni errore liberos esse constiterit*. Hoc interdictum, ne intra eundem ordinem quispiam ab haeresi receptus ad ejusdem ordinis primatum provehatur (**quod sub S. Gregorio adhuc viguisse liquet ex lib. I, epist. 77**), nonne certam praesumit constitutionem expressam in epistola 18 ad Januarium, ne ejusdem generis clerici *suis ordinibus reformati* ad altiore ordinem sinantur ascendere? Specialis vero dispensatio, ubi peculiaris incidit causa, generali constitutioni non derogat. Si quae alia similia exempla proferrentur, ad dispensationem similiter revocanda essent. Quae vero Antelmus producit, sunt de receptis in eodem ordine, non autem de promotis ad altiore; uti illa duo de Maximo et Donato episcopis, quorum est mentio apud Leonem epist. 12, num 12, cap. 6, nec non alterum de Donatistis apud Augustinum epist. 43, n. 16. Quod autem de Meletianis ingerit ex epistola synodi Nicaenae apud Theodoretum lib. I c. 8 et 9, id solum probat, clericos a Meletio ordinatos, qui in suum gradum ita fuerant recepti, ut post clericos ordinatos a legitimo episcopo, omni auctoritate his reservata, infimum locum tenerent, post illorum mortem in ipsorum locum et auctoritatem subrogari potuisse, si

quaedam circumstantiae id flagitarent: quae promotio eundem ordinem auctoritate praeditum respicit, non autem altiore. Sed quidquid in hoc ipso videatur, neque hic, neque alius peculiaris casus, qui dispensationi tribui debet, constitutionem ac disciplinam vocare potest in dubium, quam et Ambrosii, et Zosimi, et ipsius Leonis testimoniis satis certam ostendimus. Unde nihil est cur ex hoc capite epistolam ad Januarium repudiemus, ac si disciplinam eo tempore ignotam praeferat.

18. Quos vero canones Leo intellexerit, cum hac in re canonum constitutionem allegavit; quoniam de disciplina ex dictis constat, si in magna antiquorum monumentorum penuria nullum certum canonem, constitutionem nullam proferre possimus, nihil praejudicat. Forte S. pontifex Nicaenum canonem 8, qui de Catharis seu Novatianis statuit, ex disciplina sui temporis ita intelligendum et indicandum putavit, ut omnes haereticos schismaticosque comprehenderet. Quod si Innocentius I, epist. 17 ad Macedones c. 3, *de Novatianis* tantum eum canonem loqui, *nec ad aliarum haeresum clericos pertinere* affirmavit, idem tamen pontifex in eadem epistola non inficiatur hoc beneficium solis Novatianis decretum, nedum ad alios schismaticos, sed etiam ad haereticos posse extendi, ubi pacis bonum et necessitas hanc indulgentiam requirant: ac propterea approbandum censuit iudicium Anisii et sociorum ejus, qui ordinatos a Bonoso haeretico in suos gradus receperant; et similiter epistola 3 ad synodum Toletanam eodem consilio non solum probavit ejusdem synodi moderationem, dum Priscillianistas conversos in suos gradus recipiendos statuerat, verum etiam illos reprehendit, a quibus haec indulgentia

canonibus contraria ferebatur. Hoc autem exemplo indulgentia ejusmodi sensim invaluisse videtur, ita ut Leonis tempore Ecclesiae bonum et necessitas idipsum de omnibus schismaticis et haereticis intelligendum postularent, dummodo iterato baptismo non essent polluti (hos enim omnes canones et constans Ecclesiae disciplina ab ordinibus et clero arcebant), nec alia ratione invaluisse, vel ab Innocentio probata fuisse credenda est, nisi in eam disciplinam, quam ante Innocentium obtinuisse ex Ambrosio ostendimus. Hunc itaque canonem in hanc disciplinam receptum Leo citare potuit. Quidquid vero de hoc canone sentire libeat, si non rejicienda est epist. 3 Innocentii ad synodum Toletanam, eo quod *Nicaenis regulis* quasdam sanctiones tribuit, quae in Nicaeno non leguntur; multo minus repudianda erit epistola Leonis ad Januarium Dionysii Exigui, et collectionis quintae auctoritate firmata, quae si constitutionem canonum laudat, non tamen Nicaenam appellat, cum Nicaeno autem canone octavo ex disciplina Ecclesiae explicato ac latius extenso satis cohaeret.

19. Gravior Antelmii objectio ex eo sumitur quod epistola ad Januarium partim ex epistola ad Septimum, partim ex epistola ad Aquileiensem episcopum totidem fere verbis descripta est. Cum verba epistolae ad Septimum in epistola ad Januarium repetita inveniantur, alterutram esse falsam indubium praesumitur. Quesnellus falsitatis accusavit epistolam ad Septimum. Citius autem ex ipsius repetitionis ratione epistolam ad Januarium repudiandam contendit Antelmus, eo quod in ea non solum repetatur tota epistola ad Septimum, sed etiam extrema illa periodus, quae in ejus fine suspenditur, desumpta sit ex epistola ad Aquileiensem

episcopum: incredibile autem sit duplicem epistolam sub idem tempus datam ad eundem episcopum Aquileiae, eadem periodo concludi, quod in epistola ad Septimum non invenitur.

20. Verum haec objectio, licet vim aliquam praeferat, non tamen conjecturae limites excedit: nulla autem conjectura certae auctoritati Dionysii, qui paulo post Leonis aetatem suam collectionem Romae digessit, nec auctoritati antiquioris aut saltem coevae collectionis 5 Quesnellianae, quibus epistola ad Januarium vindicatur, praevalere potest. Caeterum haec objectio, ut in Leone quidquam valeat, duplicem hypothesim praesumat necesse est, nimirum epistolam primam ad Aquileiensem episcopum traditam fuisse eidem Januario, cui inscribitur epist. 18, et sub idem etiam tempus traditam fuisse. Si enim ad duos diversos Aquileienses episcopos hae duae epistolae datae probentur, vel si eidem episcopo, non tamen sub idem tempus scriptae fuere, omnis in Leone difficultas dispellitur. Constat nimirum hunc pontificem, dum ad diversos scripsit, litteras nonnumquam tradidisse eodem exemplo paucis immutatis, vel additis, ut accidit in epist. 150 ad Basilium, et 151 ad Euxitheum; nonnumquam vero ex una epistola nonnulla ad verbum descripsisse, uti epistolae 166 ad Leonem Augustum septem integra capita inseruit, quae ex epist. 126 ad Palaestinos excerpta inveniuntur. Porro epistolas 1 et 18 probabilius ad diversos Aquileienses episcopos datas, certe autem inter utramque non exiguum tempus, sed aliquot annos intercessisse patebit ex paragrapho sequenti, ubi primam epistolam non Januario, sed probabilius ejus praedecessori scriptam ostendemus; vel certe (cuicumque tradita fuerit)

exaratam fuisse sub initio pontificatus Leonis anno circiter 442, id est quinque circiter annorum intervallo ante epistolam 18, quae exeunte an. 447 Januario tradita fuit. Ita cum ad hunc ultimum litteras hoc anno dedit, primum nonnullis immutatis descripsit epistolam ad Septimum, tum ex epist. 1, jam diu ante probabilius data ad praedecessorem ejus, postremam tantum periodum sumpsit, et litteras clausit: in quo observari potest, hanc postremam periodum veluti formulam seu clausulam quamdam decretorum haberi posse, quemadmodum visa est P. Bernardo de Rubeis, ut ne mirum sit eandem in diversis ad eundem epistolis inveniri. Sed quidquid de his responsionibus videatur, Quesnellianae, ut diximus, et Dionysianae collectionum testimonia cuicumque conjecturae et objectioni certissime praestant.

§ V. Quis fuerit episcopus Aquileiensis ad quem Leo scripsit epistolam primam: hinc etiam statuitur tempus quo epistolae prima et secunda datae fuere.

21. Jam vero vindicata tum epistola ad Septimum adversus Quesnellum, tum altera ad Januarium adversus Antelmium, quae in dubitationem venerunt, cuinam tradita fuerit epist. 1 ad Aquileiensem, quaerendum est: eademque occasione statuatur de tempore quo et haec et altera ad Septimum, quibus nota chronica deest, datae fuerunt. Epistolam primam ad Januarium Aquileiensem traditam nullo satis certo fundamento praesumitur. Codices enim sine episcopi nomine praeferunt vel *ad Aquileiensem episcopum*, uti Vat. Reg. collectionis 1, Barber. et Vat. collectionis 3, Lucensis cum Colbertino collectionis 4, Vindebonensis collectionis 5, et

Vaticanus 5845, in additionibus Dionysianis collectionis 8, vel *Aquileio*, uti Vat. et Ottobon. collectionis 11, ms. S. Crucis in Jerusalem collectionis 20 nec non mss. collectionum 21 et 22. Idem de suis codicibus affirmat Quesnellus, qui solum monet, duos posteriores Cisterc. et Isid. habere *Ad metropolitanum episcopum Venetiae*. Editores Lovanienses, quos alii deinceps secuti sunt, forte fuerunt primi qui absque ullius, quod sciamus, codicis testimonio apposuerunt titulum: *Nicetae episcopo Aquileiensi*. In mss. vero collectionum 12 et 24 descripta in primis epistola 2 ad Septimum, mox subjicitur epistola 1, *Relatione*, cum titulo *Ad eundem*, ac si eidem Septimo data fuerit: et idcirco quidem in uno codice Fesulano, et altero Florentino S. Laurentii signato num. 14, pluteo 21, qui aliquot epistolas exhibent ex mss. collectionis 24, epistolae primae haec inscriptio praefigitur: *Leo Septimo episcopo*. Id procul dubio erroneum est, cum Septimus, qui non Aquileiensis, sed Altinas episcopus fuit, in ipso exordio epist. 1 nominetur velut is cujus causa Leo ad Aquileiensem scripsit. Neque tamen hi codices Januario suffragantur.

22. Solum cod. Vat. Ottobonianus 297 collectionis 23 et nonnulli codd. collectionis 8, uti Vercellensis et Vat. 1353, Januarius praeferunt. At hoc nomen codicibus collectionis 8 posterius insertum, cum antea in eadem collectione defuerit, manifestum est ex Vallicellano A. 5, et multo magis ex Vat. 5845, qui ad eandem collectionem 8 pertinent: nam in Vallicellano legitur in textu, pag. 278, *Aquileiensi episcopo*, Januarii vero nomen superadditum cernitur; in Vaticano autem omnium vetustissimo codice 5845, in cujus additionibus collectionem 8 referentibus haec epistola legitur,

nullum Januarii vestigium apparet. Hinc ergo cognoscimus in mss. hujus collectionis Januarii nomen omnino defuisse, ut in Vat. 5845; dein fuisse superadditum, ut in Vallicellano; tandem in textum irrepsisse, ut in Vercellensi, ac in Vat. 1353. Cum vero auctor collectionis 23, quae continetur in Ottoboniano 297, priores epistolas 15 ex codicibus collectionis 8 eodem ordine ad verbum descripserit; dum Januarii nomen inseruit, codice usus fuit laudatae collectionis 8 qui hoc nomen insertum vel superadditum habebat: unde tota hujus nominis auctoritas revocatur ad solam collectionis 8, quam tamen in ipsa origine hoc nomine caruisse ostendimus, ut eodem sane carent caeteri codices ac praesertim vetustis simarum omnium collectionum. Hinc ms. Florentin. S. Marci collectionis 13, ob Leoninas epistolas aliis nominibus insignis, ut videbimus in Admonit. ad epist. 12, sic epistolam, de qua agimus, inscribit: *Leo Urbis Romae episcopus Aquileiensi episcopo*; ubi intervallo vacuo episcopi nomen ignotum significatur. Adempta igitur auctoritate quorundam codicum, qui Januarium praeferunt, nihil fundamenti ex codicibus superest, quo cogamur affirmare epistolam 1 datam eidem Januario, ad quem epist. 18 scriptam fuisse manifestum est.

23. Traditam vero fuisse ad aliquem Januarii praecessorem et in ipso quidem pontificatus Leonis exordio, aliunde colligere licet. Photius in Bibliotheca vetustum codicem referens, qui sub saeculi VI initia lucubratus, exactissimam Pelagianarum rerum historiam ex peculiaribus documentis derivatam continebat, haec de Pelagianorum gestis sub Leonis pontificatu tradit cod. 54: *Cum temporis deinde progressu sectae hujus homines per haeresis suae abjurationem*

*Ecclesiae restituti essent; iterum malum ab illis renovatum est. At Septimus episcopus pestis renascentis cursum repressit, datis ad Leonem Romae tum sedem apostolicam tenentem litteris, qui Leo ferventi zelo contra impios depugnavit. Post non multum autem rursum tamquam repullulare amara radice non erubesciente, Romae quidam pro haeresi libere loquebantur. Sed Prosper quidam vir vere Dei libellis contra ipsos traditis eos evanescere fecit, praedicto Leone adhuc Romanam sedem gubernante. Duo Pelagianorum gesta sub Leone indicantur: alterum, in quo Septimus et Leo operam posuere, cui sane congruunt duae epistolae sequentes: alterum et posterius tempore, in quo S. Prosper libellos accusationum Romae obtulit, uti pluribus explicabimus in observationibus ad diss. 2 Quesnelli cap. 1, § ultimo. Auctor operis de Promissionibus Leoni coaevus scribit part. IV c. 6: *In Italia quoque nobis apud Campaniam constitutis, dum venerabilis et apostolico honore nominandus papa Leo Manichaeos subverteret, et contereret Pelagianos, et maxime Julianum, ambiens tum quidam Florus nomine, etc.* Hic contextus utrumque Leonis opus in Manichaeos et Pelagianos eidem tempori adjudicat. Manichaeorum subversionem Prosper in Chronico assignat an. 443; idque huic anno exeunti tribuendum colligitur ex Leonis epist. 4, data die 10 Octobris, qua ad episcopos Campaniae scribens, nihil de vitandis Manichaeis indicavit, uti monuit epist. 7, scripta die 30 Januarii anni sequentis 444. Ex sermone autem quinto de Jejuniis decimi mensis habito die Dominica 12 Decembris an. 443, quatuor temporum jejunium indicaturus, gesta in Manichaeos populo denuntiat; quod pariter repetit serm. 4 de Nativitate Domini, quem in Natali ejusdem anni habitum liquet. Hoc igitur eodem tempore, quo S. pontifex*

subvertit Manichaeos, Pelagianos etiam contrivit. Ex duobus autem gestis adversus Pelagianos, qui indicantur in antiquo codice Photii, primum, in quo Leo cum Septimo Alinate operam posuisse traditur, minus convenire videtur cum verbis libri de Promissionibus *contereret Pelagianos, et maxime Julianum*. In casu enim Septimi de Pelagianis agitur Aquileiensis provinciae, ad quos nihil Julianus aut alii Campani haeretici pertinebant; neque satis congrue illos Leo *contrivisse* dici potest ob epistolam, qua cautam eorumdem recipiendorum rationem praescripserat. Igitur verbis *conterebat Pelagianos et maxime Julianum* aptius congruit alterum factum, ex quo cognoscimus Pelagianorum audaciam eo processisse, ut in ipsa Roma non deessent *qui libere loquebantur*. Julianus in haec Pelagianorum molimina aliquid conferre potuit. Oblatis autem a Prospero accusationum libellis, Pelagianisque mox evanescentibus, Leonem pontificem, quem sane iisdem infensissimum, ut aliunde liquet, omnem operam adversus ipsos exercuisse indubium est, eos *contrivisse* intelligimus. Hoc itaque factum una cum facto Manichaeorum in libro de Promissionibus copulatum pertinet ad finem an. 443. Factum autem Aquileiensis provinciae, in quo Septimus et Leo adversus Pelagianos simul egere, aliquanto ante contigerat, ut indicant illa verba Photii secundo facto praemissa: *Post non multum autem rursum*, etc., μέν οὐ πολὺ δὲ πάλιν. Igitur hoc factum Aquileiensis provinciae affigi debet citius ineunti an. 443, aut an. 442. Hinc epistola 1 ad Aquileiensem, quae hoc factum respicit, attribui nequit cuipiam successori Januarii, sed Adelpho, quem laudari credimus a S. Petro Chrysologo serm. 136, aut potius Maximo, qui post Adelphum immediatus Januarii praedecessor ex Catalogis et Chronicis

Aquileiensibus traditur: idque eo probabilius affirmandum erit, si Januarii initia in annum 443 collocanda sint, ut Dandulus in chronico notavit.

24. Id confirmari potest non minimum ex textu epist. 18 ad ipsum Januarium: *Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animae periculum pertinere, si quisquam de his qui a nobis in haereticorum atque schismaticorum sectam delapsus est, et se utcumque haereticae communionis contagione maculaverit, resipiscens, in communione catholica sine professione legitimae satisfactionis habeatur.* Verba *dilectionem tuam duximus commonendam* non respiciunt anteriorem epistolam 1, eidem Januario datam, in qua similis sententia fusius exponitur; palam enim fit ex antecedentibus sermonem esse de epistola quae post lectas Januarii litteras rescripta fuit: unde sicut initio epist. 18 dicitur: *Lectis fraternitatis tuae litteris vigorem fidei tuae agnovimus, congratulantes tibi*, etc.; ita postea subditur: *duximus commonendam, insinuantes*, etc.; et utrumque, congratulatio scilicet et insinuatio, post lectas ipsius litteras eadem epist. 18 perficitur. Id etiam efflagitat praemissum verbum *possit*, et subsequens *habeatur*. Si enim de praeteritis litteris et de re olim insinuata loqueretur, vi verbi *duximus commonendam*, omnis rectae syntaxeos ratio *posset* et *haberet* exigeret. Id autem si evidens judicetur, epistolam primam ad Januarium traditam non fuisse consequens fit. Ita enim Leo indicat se duxisse eum nunc monere, ac si antea de eadem re numquam monuerit. Igitur epistola prima, in qua eadem monitio fusius ingeritur, non ad Januarium, sed ad aliquem ejus praedecessorem tradita dici debet.

25. Ex his porro tempus duarum sequentium epistolarum elicitur, et cur ab his initium duxerimus, manifestum fiet. Annus 444, cui has epistolas auctoritate libri de Promissionibus adjudicavit Quesnellus, explicato eodem testimonio et auctoritate Photii satis revincitur. Multo autem magis repellitur opinio Antelmii, qui easdem epistolas attribuit anno 447. Non leve in speciem videri potest illud cui potissimum insistit Antelmus epist. 1 num. 11 pag. 7, nimirum in epistola ad Aquileiensem episcopum, c. 1 mentionem fieri *decretorum nostrorum*, et c. 5 scribi: *Olim a sanctis Patribus et a nobis saepe decretum est*, dum de interdicto agitur clericorum transitu ab Ecclesia ad Ecclesiam, quibus alia hac super re Leonis decreta ante hanc epistolam edita indicantur. At haud opus est intelligere cum Antelmio epistolas 13 ad Illyrici metropolitans, et 14 ad Anastasium scriptas an. 446, in quibus simile decretum legitur. Cum enim ex dictis exploratum videatur epist. 1 ad Aquileiensem datam fuisse anno circiter 442, constet autem plures Leonis epistolas intercidisse, uti multis in locis notabitur; satis probabile est eidem pontifici ante hunc annum 442, sub ipsa pontificatus initia, aliquam occasionem fuisse renovandi antiquam constitutionem, quae *olim* a Patribus, canonibus scilicet Nicaenis et Sardicensibus, a Romana Ecclesia tunc solum receptis, lata, et identidem repetita a Damaso aliisque ejus successoribus, ac tandem ab ipso Leone renovata, *saepe* decreta dici potuit. Adde quod annot. 27 in epist. 9 ad Dioscorum ostendemus verba *ad nos* ibidem non tam de Leone quam de praedecessoribus ejus sumpta. Ita etiam hic voces *a nobis*, et *decretorum nostrorum* de praedecessorum decretis accipi potuerunt. Cum enim una eademque sit antecessorum et successorum auctoritas, decreta

autem pontificia ex hac auctoritate totam vim sortiantur, *nostra* dici potuerunt decreta, quae ab antecessoribus lata fuere auctoritate successoribus communi; ita ut *nostra decreta* appellare, idem sit ac dicere edita auctoritate pontificia, quae tum in antecessoribus, tum in successoribus una eademque est. Simili loquendi ratione usus est etiam Gelasius, uti ostendemus in annotationibus ad cap. 50 codicis, quem Quesnellus edidit.

26. Caeterum sub initia pontificatus Leonis et circa an. 442 scriptas duas sequentes epistolas confirmabit etiam non modicum historica quaedam animadversio, quam primus produxit card. Norisius tom. III pag. 1177, et tom. IV, pag. 752; dein Pagius ad an. 418, n. 57; ac tandem P. Bernardus de Rubeis Monument. Aquileien. cap. 14, pag. 120. Sirmondus e ms. Veronensi descripsit libellum fidei a Pelagianis editum; ex apographo autem Sirmondi hunc libellum vulgavit Garnerius in editione Marii Mercatoris, et dein P. P. Benedictini S. Mauri in appendice tom. X Augustini, pag. 110. Hic libellus fidei Pelagianae sic in fine clauditur: *Explicit libellus fidei S. I. C.* quas siglas Garnerius male interpretatus est *Siculorum*, cum citius explicandas *Sacerdotum Jesu Christi* Tillemontius et Benedictini opinentur. Hic libellus Augustino directus noscitur ex voce *Augustine*, quae libello inserta est. Is autem ipsorum Pelagianorum, qui libellum obtulere, metropolita, primas, aut superior ex contextu deprehenditur. Garnerius et Benedictini intelligentes id non posse competere S. Augustino episcopo Hipponensi, de errore amanuensium suspicati, *Zosime* pro *Augustine* legendum putarunt; et hunc libellum esse credidere alterutrum e duobus quos Julianum Eclanensem cum aliis Pelagianis Zosimo

pontifici obtulisse exploratum est. At quamvis libellus a Sirmondo descriptus nonnulla quoad sententiam contineat duobus memoratis libellis communia; verba tamen quae ex his libellis apud Augustinum et Marium Mercatorem supersunt, in eo libello non invenientur. Igitur alteruter e duobus Zosimo oblatis indicari nequit; ac propterea alius libellus post tractoriam Zosimi, quae in totum orbem adversus Pelagianos edita, subscriptiones praeceperat, oblatus agnoscitur cuiusdam metropolitae, qui Augustinus vocabatur, et epistolam ediderat, qua subscriptiones tractoriae petebantur. Chromatio autem Aquileiensi, ineunte saeculo V celebri, successit Augustinus, qui Zosimo pontifice floruit; huicque jure eum libellum a Pelagianis oblatum Norisius primus omnium annotavit. Hinc Pelagianam haeresim jam ab initio in Aquileiensem provinciam irrepsisse patet; ibidemque adeo invaluerat, Aquileiensem sedem obtinente Augustino, ut auctores libelli memorati non solum recusarint subsignare tractoriam Zosimi, verum etiam ad plenariam synodum ausi sint provocare. Nihil itaque mirum, si Leone pontifice, id est post viginti circiter annos, aliquae Pelagianorum reliquiae inter presbyteros et clericos ejusdem provinciae supererant, de quibus cum Septimus Altinas retulisset ad eundem pontificem, is praeter epistolam 2, qua Septimo rescripsit, aliam dedit ad Aquileiensem metropolitam, ut hisce reliquiis efficax remedium adhiberet. Id autem aequius in an. 442, circiter, quam in posteriores annos refertur. Probabile enim est Pelagianos hujus provinciae jam inde ab Augustino post Zosimi tractoriam exagitatos, non multo post in unitatem Ecclesiae fuisse receptos; in quam tamen cum nonnullos absque erroris et auctorum damnatione et absque debitis subscriptionibus imprudenter admissos Septimus detexisset,

quibus apertae damnationis et subscriptionis remedium Leo apponendum praecepit; id verisimilius in Leonis initia incidit, si praesertim epist. 1 non Januario, sed alicui ejus praedecessori data credatur. Cum vero hoc praedecessore brevi exstincto Januarius in eodem opere exsequendo pastorem curam naviter et cum felici successu fuerit executus (quod non exiguum tempus requirit), S. Leo an. 447 ab eodem accepit litteras, in quibus zelum et diligentiam suam prodens, exposuisse videtur non tantum Pelagianos cum debita cautione in gradum suum receptos, verum etiam aliquos ad ulteriorem gradum fuisse promotos. Hinc autem Leo zelum ejus primo commendans, veterem monitionem eidem inculcavit, ne quis ex haeresi adveniens sine debitis cautionibus reciperetur. Dein vero illam canonum constitutionem ingerendam credidit, ne in suum gradum perinde admissi ad ulteriorem promoverentur: quod unum per hoc tempus correctione dignum superesse, ex iisdem Januarii litteris detexerat.

589 EPISTOLA I. AD AQUILEIENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

*I. Male Pelagianos in communionem recipi sine erroris
abjuratione et fidei professione.--- ---II. Synodum congregari*

praecipit, ut ab illis fidei professio exigatur.---III. Quid de gratia Christi sentiendum? ---IV. Qui decretis Ecclesiae de gratia non subjicitur, ab ea esse pellendum.---V. Cuilibet ibi esse permanendum, ubi ordinatus fuerit.

CAP. I.

Relatione sancti fratris et coepiscopi nostri SEPTIMI, quae in subditis habetur, agnovimus quosdam presbyteros, et diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana sive Coelestiana haeresis habuit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris; et pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupos ovium pellibus tectos in ovile Dominicum (**Matth. VII, 15**), non depositis bestialibus animis introisse: et quod per auctoritatem canonum decretorumque nostrorum **590** ne insontibus quidem conceditur, usurpasse; ut relictis Ecclesiis, in quibus clericatum aut acceperant, aut receperant, instabilitatem suam per diversa circumferant, amantes semper errare, et numquam in fundamento apostolico permanere. Quoniam qui nullo discussi examine, nullo sunt praejudicio suae professionis obstricti, hunc maxime expetunt fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, et per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant. Quod utique efficere non possent, si Ecclesiarum praesules necessariam diligentiam in talium receptione servassent, ne cuiquam eorum evagari in diversa licuisset.

CAP. II.

Ne ergo hoc ulterius audeatur, neve per quorundam negligentiam introducta pernicies ad eversionem multarum tendat animarum; hac nostri auctoritate praecepti, industriae tuae fraternitatis indicimus, ut congregata apud vos synodo provincialium sacerdotum, omnes sive presbyteri, sive diaconi, sive cujusque ordinis clerici, qui de Pelagianorum Coelestianorumque consortio in communionem catholicam ea imprudentia sunt recepti, ut non prius ad damnationem sui coarctarentur erroris, nunc saltem, posteaquam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, **591** quae et ipsis prodesse, et nullis possit nocere, cogantur. Damnent apertis professionibus suis superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur; omniaque decreta synodalia, quae ad excisionem hujus haereseos apostolicae sedis confirmavit auctoritas, amplecti se et in omnibus approbare, plenis et apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum. Quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacumque particula dogmatis exsecrandi, quam a damnandorum soliditate discreverint, nihil sibi sensuum suorum aestiment esse non salvum.

CAP. III.

Cumque omnes definitiones suas ad subrependi facilitatem, improbare se simulent atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiunt, ut gratia Dei secundum merita dari accipientium sentiatur. Quae utique nisi gratis detur, non est gratia, sed merces retributioque meritorum, dicente beato Apostolo: **592** *Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus (Ephes. II, 8).* Omnis itaque bonorum operum donatio, divina praeparatio est: quia non prius quisquam justificatur virtute, quam gratia, quae unicuique principium iustitiae et bonorum fons atque origo meritorum est. Sed ab istis ideo per naturalem industriam dicitur praeveniri, ut quae ante gratiam proprio clara sit studio, nullo videatur peccati originalis vulnere sauciata; falsumque sit quod Veritas ait: *Quoniam Filius hominis venit quaerere et salvare quod perierat (Luc. XIX, 10).*

CAP. IV [*Al.* V].

Cavendum ergo dilectioni tuae est, magnaue diligentia providendum, ne per huiusmodi homines extincta dudum scandala suscitentur, et de exciso olim dogmate aliquod in provincia tua ejusdem mali germen oriatur, quod non solum in radicibus suis crescat, sed etiam sanctae Ecclesiae sobolem veneno sui oris inficiat. **593** Qui correctos se videri volunt, ab omni suspicione se purgent; et obediendo nobis, probent se esse nostros. Quorum si quisquam salubribus

praeceptis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesiae societate pellatur, ne perditor animae suae, saluti in sidietur alienae.

CAP. V [*Al.* VI].

Illam quoque partem ecclesiasticae disciplinae, qua olim a sanctis Patribus et a nobis saepe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio clericorum ab Ecclesia ad Ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces, admonemus: ut unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est, perseveret: ita ut si quis sua quaerens, non quae Jesu Christi, ad plebem et Ecclesiam suam redire neglexerit, et ab honoris privilegio, et a communionis vinculo habeatur extraneus. Non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta fuerint, quae pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos: quia INFERIORUM ordinum culpa ad nullos magis referendae sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam saepe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam.

594 EPISTOLA II. AD SEPTIMUM EPISCOPUM ALTINENSEM.

SYNOPSIS.

I. Pelagianos nonnisi cum erroris ejuratione esse recipiendos.---II. Unumquemque clericum in ea Ecclesia permanere debere, in qua est ordinatus.

LEO episcopus SEPTIMO episcopo salutem

. CAP. I.

Lectis fraternitatis tuae litteris, vigorem fidei tuae, quem olim noveramus, agnovimus: congratulantes tibi, quod ad custodiam gregum Christi pastorem curam vigilanter exsequeris; ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt (**Matth. VII, 15**), bestiali saevitia simplices quosque dilacerent; et non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea quae sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, ad metropolitanum episcopum provinciae Venetiae scripta direximus, quibus ad status sui periculum cognosceret pertinere, si quisquam de Pelagianorum et Coelestianorum consortio veniens, in communione catholica sine professione legitimae satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim est, et spiritualis

medicinae utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, sive alii cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, et ipsos erroris auctores damnari a se sine ambiguitate fateantur; ut sensibus pravis et dudum peremptis nulla sperandi supersit occasio, nec ullum membrum Ecclesiae talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria coeperit obviare.

CAP. II.

Circa quos etiam illam canonum constitutionem **595** praecipimus custodiri, ne ab his Ecclesiis, ad quas proprie pertinent, sinantur abscedere, et pro suo arbitrio ad loca sibi non deputata transire. Quod cum recte non permittitur inculpatis, multo minus debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat **596** curam suam dispositionibus nostris, et cum supradicto metropolitano det operam, ut circumspecte ac velociter impleantur ea, quae ad totius Ecclesiae incolumitatem, et laudabiliter sunt suggesta, et salubriter ordinata.

*ADMONITIO In fragmentum epistolae S.
Cyrilli Alexandrini de Paschate an. 444, ad S.
Leonem, quae ad illustrandam etiam*

*subsequentem epistolam Paschasini plurimum
conferet. (G)*

1. De quaestione Paschatis anni 444 S. Leonem duas saltem scripsisse epistolas, alteram ad Cyrillum episcopum Alexandrinum, ad Paschasinum episcopum Lilybetanum alteram, ex Paschasini litteris manifestum est. Sed utraque injuria temporum intercideret. Solam Paschasini responsionem superesse existimatum fuit; ac propterea eam unam Quesnellus edidit. At ejus quoque epistolae, quam Cyrillum, Leoni reddidisse idem Paschasinus testatur, non exiguum fragmentum ad nos transmissum credimus; quod ut statuatur, nonnulla observanda sunt.

2. Eam nimirum Cyrilli epistolam de Paschate Africani concilii Patribus traditam, quam Dionysius Exiguus suae collectioni integram inseruerat num. 135, ex Sirmondi schedis cum longiori additione ediderant primum Petavius tom. II De Doctrina temporum, in fine, ac dein Bucherius in Commentario ad Canonem paschalem Victorii, cap. 1, pag. 72. Duae vero in ea quam Petavius et Bucherius ediderunt partes distinguendae, nimirum ipsa Cyrilli epistola ad Africanos, quae legitur correctior apud Dionysium; et ejus additio, quae ad aliam ejusdem Cyrilli epistolam pertinet. Has quidem duas distinctasque Cyrilli epistolas cum imperitus quidam reperisset agentes de Paschate, de eodem Paschate utrasque agere credidit: et idcirco epistolae ad Africanos, quam ex Dionysio primum descripsit, paucis verbis suo arbitrio immutatis, alteram, quae Bedae temporibus integra legebatur, initio praetermisso, subjecit atque inseruit; quae

cum denuntiet diem Paschatis anni 444, eidem diei accommodata fuit a librario dies designata in priori ad Africanos epistola, nimirum IX *kal. Maii*. Hinc Bucherius non duas, sed unam epistolam habuit totum hoc documentum, eodemque credidit sermonem esse de solo Paschate ann. 444.

3. Sed si conferatur prima hujus pars cum Cyrilli epistola ad Africanos, quae a Dionysio conservata est, eadem reperientur verba paucis vocibus exceptis, quas librarius mutavit; ut nihil dubii sit quin ea prima pars pertineat ad Pascha an. 420. Ita sane cum ibidem optime dicatur inscripta *Aurelio, et Valentino, sed et omni S. congregationi in Carthaginensi synodo congregatae*, et in ea Cyrillus affirmet se mittere exemplaria concilii Nicaeni (quae innuunt concilium Carthaginense an. 419), perperam, ubi agitur de Paschate, subjicitur celebrandum IX *kal. Maii*. Haec enim chronica notatio indicat Pascha an. 444, quod toto tempore episcopatus Cyrilli apud Alexandrinos hoc solo anno in eam diem incidit; ac propterea haec epistola scripta fuisset an. 443, cum quo nequaquam cohaeret concilium Carthaginense, quod a Cyrillo exemplaria postulavit concilii Nicaeni, nec cum aetate Aurelii, qui hujus concilii praeses jamdiu ante an. 443 e vivis excesserat. Itaque recte Petavius hanc epistolam scriptam tradiderat an. 419, et agere de Paschate anni 420, ac proinde loco IX *kal. Maii* legendum XIV *kal. Maii*, quo die Pascha celebratum fuit an. 420.

4. Apud Dionysium quidem legitur XVII *kal. Maii*, in quem diem incidit Pascha an. 423. Sed praeterquam quod frequentius de Paschate anni sequentis, rarius de Paschate post aliquot annos celebrandum petebatur, ipsa Cyrilli epistola, quae Pascha *futurae indictionis*, id est anni sequentis indicit,

apud Dionysium transmissa dicitur ad Bonifacium una cum alia Attici epistola post *consulatum Honorii XII et Theodosii VIII*, id est an. 419. Facile autem fuit numerales notas XIV librariorum lapsu duabus junctis unitatibus deflectere in XVII. Neque textum Graecum opponas ex Ecclesiae Africanae codice, uti vocant, ubi similiter ac apud vulgatum Dionysium haec numeralis nota legitur. Nam Graecus Africani codicis textus non est originalis Cyrilli, sed ex Latino Dionysii antiqua interpretatio Graeca, quae ex vitiatō Dionysii textu derivat, et veterem esse hunc librariorum lapsum confirmat. Hinc ergo manifestum fit veram lectionem in ms. Sirmondi fuisse corruptam ab illo antiquario, qui cum huic epistolae alteram partem subiecit, et ex duabus epistolis unam compegit, diem Paschatis in hac postrema parte designatum, de quo pluribus agitur, ad priorem quoque partem transferendum putavit. Hac libertate in inscriptione eadem Cyrilli epistola data dicitur Carthaginensi synodo *congregatae V kal. Decembris*, cum apud Dionysium nulla talis notatio in inscriptione occurrat, sed in titulo Dionysius notaverit diem *VI kal. Decembris*, quo ea epistola ab Africanis ad Bonifacium pontificem missa fuit. Hactenus de epistola ad Carthaginense concilium.

5. Nunc de additione, seu de alia Cyrilli epistola, quae nostri instituti propria est. Haec nimirum agit de Paschate celebrando an. 444. Dicitur enim Pascha celebrandum apud Alexandrinos *IX kal. Maii propter rationem embolismi anni*, Latinos autem meditari celebrare illud *VII kal. Aprilis luna XXII*, ita ut *communem annum facerent de embolismo*. Hi omnes characteres conveniunt soli Paschati an. 444, quales quidem etiam in Paschasini epistola dein

subjicienda deprehenduntur; ac proinde haec Cyrilli, uti et Paschasini epistola, pertinet ad an. 443.

6. Petavius in notis ad hanc additionem tom. II de Doctrin. temp. hic innui affirmat Pascha ann. 607, et inde concludit hanc non esse Cyrilli epistolam, sed auctoris qui duobus ferme saeculis posterior fuit. Sed tota ejus ratiocinatio nititur fictitio cyclo decemnovennali, quem Romanis perperam tribuit, eo quod ipsi esset ignotus cyclus annorum 84 apud Latinos hoc tempore receptus: unde nihili facienda est. Pagius vero ad an. 419, n. 28, cum vidisset omnes characteres congruere Paschati an. 444, et omnes tum codices, tum scriptores hanc epistolam Cyrillo tribuere, recessit a Petavii sententia, sed ipsam a Cyrillo datam credidit ad quosdam monachos his argumentis: quia, inquit, non ad unum, sed ad plures scripta est; et hos quidem Cyrillo inferiores ac subditos innuunt verba, *Praecipio vobis ne faciatis*, etc.; monachos vero indicare videtur Pachomii monachi exemplum, quod iisdem litteris inseritur. At cum scripta sit ad Latinos, qui Pascha celebrare volebant VII kal. Aprilis, ad inferiores et Cyrilli subditos tradita dici nequit. Sicuti vero librarii arbitrio in epistola ad Africanos scriptum fuit *mandamus vobis*, ubi apud Dionysium legitur *nuntiamus*; ita eodem arbitrio in hac epistola scriptum credimus *praecipio vobis*, ubi aliud in originali ejusque versione modestius aliquid legebatur. Monachi autem exemplum ad propositum comprobandum allatum, nihil conficit, ut ea epistola monachis tradita statuatur; cum praesertim Latinos monachos Cyrillum de Paschate an. 444 interrogasse ne suspicari quidem liceat.

7. Utrum tandem ad unum, an ad plures, scripta fuerit, dubitari potest. Tillemontius in Cyrilli Vita, art. 147, *quibusdam*

Occidentis episcopis datam existimat. Si id collegit ex verbis *quod optamus, charissimi fratres*, non advertit haec pertinere ad finem epistolae, quae Africanis tradita fuit. Si vero deduxit ex illis quae huic posteriori fragmento inseruntur, *charissimi domini mei in mente habetote*, quae Cyrilli potius quam Pachomii verba esse videntur, fortiora quidem sunt, sed non omnino convincunt; cum fieri potuerit ut is qui hanc epistolam anteriori ad Africanos subiecit, ita haec loca plurali numero afferret, ut cohaerent cum antecedentibus, quemadmodum alia proprio ingenio eum immutasse cognoscimus.

8. Joannes Vander Haagen, auctor operis inscripti: *Observationes in veterum Patrum et pontificum prologos et epistolas paschales*, Amstelodami an. 1734, pag. 97, eam Cyrilli epistolam esse, et ad Leonem pontificem traditam propugnat. Id autem exinde potissimum statuit, quod ex una parte certum sit ex Paschasino S. Cyrillum Leoni interroganti de Paschate an. 444 per litteras eidem directas respondisse; ex alia vero parte textum qui in hoc fragmento legitur Beda tribuat epistolae Cyrilli ad S. Leonem, et in ipso fragmento agatur quidem de quaestione Paschatis anni 444, de qua eum Leoni respondisse Paschasinus prodidit. Idem vero auctor allegat tria Bedae testimonia: duo quibus ea epistola Cyrillo vindicatur, nimirum ex libro de temporum Ratione, et ex epistola ad Wichredam; tertium vero ex opusculo de Argumentis lunae, ubi ad Leonem scripta dicitur testibus Petavio et Bucherio, sed locum se non potuisse invenire fatetur. Certe in editione Coloniensi an. 1688, tom. I pag. 151, in eo tractatu de Argumentis lunae haec reperimus: *Sic legitur in epistola quam beatus Cyrillus ad Leonem papam scripsit:*

Indicabo enim vobis, quid Bachumius (lege Pachomius) monachus, etc. quae quidem in fragmento mox recitando invenientur, sicut in eo leguntur etiam illa quae tum in opusculo de temporum ratione ejusdem editionis cap. 41, tom. II pag. 83, tum in epistola ad Wichredam eodem tomo pag. 230, ex eadem Cyrilli epistola Beda recitat. Grave quidem est hoc testimonium Bedae, qui cum ipsam epistolam non ad Africanos, sed ad Leonem traditam pronuntiet, hanc non subjectam perperam epistolae ad Africanos, sed separatam et Leoni inscriptam reperisse deprehenditur, ac propterea iis vocibus carentem, quibus ea ad plures data praefertur. Nihil vero dubitamus quin Cyrillus in sincera epistola ad Leonem iis formulis honoris et observantiae erga apostolicam sedem usus sit, quae in aliis ejus ad Romanos pontifices litteris leguntur. Has vero omnes formulas ab eo qui hoc fragmentum epistolae ad Patres concilii Carthaginensis adjecit immutatas credere oportet. Sed haec ipsa interpolatio nobis persuasit ne hoc fragmentum absolute insereremus huic operi, in quo solas epistolas omnino sinceras describendas putavimus. Cum vero interpolatio inesse videatur in solis vocibus, re autem ipsa totum hoc fragmentum cohaereat cum characteribus Paschatis an. 444, qui in certis Paschasini litteris deprehenduntur, nec non cum ipsius Cyrilli sentiis, quae in aliis ejusdem opusculis paschalibus continentur; illud non omnino omittendum, sed huic monito subjiciendum, et aliquot etiam notationibus illustrandum credidimus.

601 FRAGMENTUM *Epistolae*
S. CYRILLI Alexandrini ad S. LEONEM. (C,G)

[.....]

.....
.... Simul Pascha celebremus kal. IX. Maii propter rationem embolismi anni. Quod **602** si faciatis VII kal. Aprilis, luna XXII, ut jam praeparatis, communem annum facitis de embolismo, dum observatis lunam incensam in III nonas Martias juxta regulam Latinorum kal. Januarii, Dominica luna XXVII; et non observandum est in hoc anno pro causis **603** quas supra diximus. Sicut enim vitandum est Pascha, quod diximus, in hoc anno; ita cavendum est ne faciamus Pascha anni embolismi in anno communi, et communis in embolismo. Debemus enim investigare epactas lunares in mensibus totius anni, ut celebremus Pascha in luna primi mensis, in principio anni post veris exordium. Sol enim ipse quotidie terra marique pariter clauditur in fine diei, et in diei initio aperitur. Et finit sol cursum totius anni in XII kal. Aprilis, et lunaris globi plenitudo, vel diminutio, digitorum motu, rationis magisterio, et calculi supputatione aliqua praevidetur; ut numeremus XII tantum lunas juxta supputationem legalem Hebraeorum in anno communi, et XIII in embolismo secundum computationem dierum.

Indicabo vero vobis, quod Pachomius insignis factis, apostolicae gratiae egregius fundatorque Aegypti coenobiorum, edidit ad monasterium, quod lingua Aegyptiorum vocatur Panum, litteras, quas **604** angelo dictante perceperat, ut non errorem incurrerent in solemnitatis

paschalis ratione, scirentque lunam primi mensis in anno communi et embolismo. Charissimi Domini mei in mente habetote, quod constitutum est Pascha primum in Aegypto ad commonitionem, ut manducarent filii Israel agnum in typo veri Agni in luna primi mensis. Posterius autem Pascha factum est ad recordationem, in quo Manna descendit, quod ostendit, quod recederet agnus umbratilis, quando descendisset verum Manna. Dominus autem noster Jesus Christus conjunxit in una die agnum Judaeorum, et verum Manna, quando benedixit panem et vinum dicens: *Hoc est corpus meum, et sanguis meus* in luna primi mensis, in anni principio. Ideo recordemur et memores simus offerre quae obtulit Jesus pro nobis in primo mense. Dixit enim Dominus Jesus: *Haec quotiescumque feceritis, in mei recordationem et memoriam facietis*. Scrutemini quoque diligentissime, quae ordinavit synodus Nicaena, lunas XIV **605** omnium annorum per decemnovennalem cyclum, ut non fallamur in luna XIV cum Judaeis et haereticis, qui dicuntur tessares koedecatitae. Et constitutum est in omnibus synodis, praeter synodum Gangrensem et Caesariensem, ut non faceret ulla Ecclesia, vel civitas, et omnis regio contraria his quae statuta sunt de Pascha in Nicaeno concilio.

Credite mihi quod si non scripsisset synodus Nicaena cyclum lunarem primi mensis, sufficeret cyclus lapidis Silenitis in Perside ad exemplum rationis paschalis, cujus candor interior cum luna primi mensis crescit et decrescit. Ideo nuntiavi vobis haec omnia, eo quod dubitastis de luna primi mensis in hoc anno. Ideo praecipio vobis ne faciatis Pascha in mense Martii in anno embolismi, sed in IX kal. Maii in unitate Ecclesiae catholicae. Verum Agnum veri Israelitae immaculatum

immaculati comedamus: quia in una domo **606** praeceptum est Israeli carnali agnum anniculum comedere. De quo agno immaculato veracissime praeceptum est: *Non occides agnum in lacte matris suae*, hoc est in proximo pascha conceptionis suae in utero matris suae. Ideo praegnantem Mariam, ne sicut stuprata et adultera lapidibus interficeretur, clam voluit Joseph dimittere. Ut vero non occideretur agnus in lacte matris suae, in pascha nativitatis suae proximo fugit Joseph in Aegyptum, Angelo praecipiente, in mense Martio, anno revertente, in quo mense eduxit Cain Abel justum in campum, ut occideret eum in typo Christi educti ad praetorium Pilati in sexta feria: quia eodem die conceptus in utero est, et mortuus in cruce; dum in sexta feria mortuus est Adam in anima pro peccato in paradiso, et in eodem obiit in corpore. Responsum est, ut opinor, omnibus quibus interrogastis me .

607 EPISTOLA III. PASCHASINI EPISCOPI
LILYBETANI AD LEONEM PAPAM. *De*
Paschate anni 444. (G)

SYNOPSIS.

Paschasinus de cylo paschali a Leone consultus, post pauca de Siciliae clade praemissa, Alexandrinam supputationem, Romana posthabita, retinendam esse probat, tum ex

Hebraeorum calculo, tum ex miraculo quod Zosimi papae tempore contigit.

Domino vere sancto atque beatissimo ac apostolico, mihique post Dominum plurimum colendo papae LEONI PASCHASINUS episcopus.

CAP. I.

Apostolatus vestri scripta diacono Panormitanae Ecclesiae SILANO deferente percepi, quae nuditati meae atque aerumnis, **608** quas amarissima captivitate faciente incurri, solatium in omnibus atque remedium attulerunt, coelesti rore meum animum recreantes, atque omne quod triste fuerat, abstergentes, domine venerabilis papa. Jubere dignata est corona vestra, ut quid paschalis supputationis veritas anni post hunc futuri haberet, sacrosanctis auribus vestris exiguitas mea intimaret. Cui praecepto pio inobediens existere non potui omnino, nec debui. Diutino itaque tractatu, vel ratiocinatione id verum invenimus, quod ab Alexandrinae Ecclesiae antistite beatitudini vestrae rescriptum est. Nam cum Romana supputatio, quae cyclo concluditur, cuius ipse, de quo agitur, erit sexagesimus tertius annus, qui cyclus coepit a consulatu ANTONINI et SIAGRII, nobis dubietatem afferret, eo quod septimo kalendarum Aprilium die dies Dominica et luna vigesima secunda incurreret, et iterum nono kalendarum Maiarum die (ut rei veritas habet) Dominica dies et luna decimanona obveniret: in hoc ambiguo fluctuantes, ad

Hebraeorum, hoc est legalem supputationem nos convertimus, quae cum a Romanis ignoratur, facile errorem incurrunt. Coepit ergo ogdoas a consulatu **609** virorum clarissimorum Aetii iterum et Sigesvulti, quae clauditur anno de quo quaestio videtur exorta. Talis ratio haec est: Priores duo sunt anni communes, tertius embolismalis, quartus et quintus communes, sextus embolismalis, septimus communis, octavus embolismalis. Pervidet ergo apostolatus vestri prudentia octavum annum ogdoadis fieri aliter non posse nisi embolismum teneamus. Quod si voluerimus illud quod superius diximus, id est, quod primum incurrit Pascha, septimo kalendarum Aprilium die celebrare, communem annum faciemus, et incipiet omnis deinceps subsequentium annorum supputatio vacillare.

CAP. II.

Et ne hoc quod exposuimus beatitudini vestrae obscuritatem aliquam afferat, suggerimus communes annos, apud Hebraeos duodecim tantum lunas, hoc est dies 354 habere; embolismos vero lunas tredecim habere, hoc est dies 384. Necessitate ergo embolismi cogimur id tenere, quod longius est, ne a vero deviare videamur. Neque nobis aut novum aut erraticum videatur, cum dies passionis undecimo kalendas Maii occurrat, a qua (sicut Graecis videtur) Pascha nomen accepit; licet Hebraeae linguae interpretes tradant Pascha transitum dici, quod tamen idem et Joannis evangelistae dicto firmatur, quo ait, cum de passione loqueretur: *Cum venisset*

hora ut transiret Jesus de hoc mundo ad Patrem (Joan. XIII, 1). Non ergo nos dies una longius **610** posita terreat, ne cum hanc vitam incurramus errorem, sicut evenit tempore beatae recordationis domini mei, praedecessoris apostolatus vestri Zosimi, anno consulatus Honorii Augusti undecimo, et Constantii secundo. Tunc enim, cum declinaretur, ne decimo kalendas Maii dies Paschae teneretur, celebratum octavo die kalendas Aprilis, id est, pro embolismo communis est annus tentus, et error gravissimus est ortus, in tantum ut mysterio certo, quod dono sancti Spiritus ministratur, haec veritas probaretur. Quod propterea credidi exponendum, quia locus ipse etiam sancto atque a me venerando fratri meo Libanio diacono notissimus est. Cujus mysterii miraculum tale est.

CAP. III.

Quaedam vilissima possessio, Meltinas appellatur in montibus arduis ac silvis densissimis constituta, illicque perparva atque vili opere constructa est Ecclesia. In cujus baptisterio nocte sacrosancta paschali, baptizandi hora, cum nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisque qui fuerint consecratis, cum deductorium nullum habeat, ut aqua venerat, ex sese discedit. Tunc ergo, sicut supra diximus, sub sanctae memoriae domino quondam meo ac beatissimo papa Zosimo, cum apud Occidentales error ortus fuisset, consuetis lectionibus nocte sancta decursis, cum presbyter secundum morem baptizandi horam requireret, usque ad lucem aqua non veniente, **611** non consecrati, qui baptizandi fuerant,

recesserunt. Ut ergo breviter narrem, illa nocte, quae
luciscebat in diem Dominicam, decimo die kalendas Maii
fons sacer hora competenti repletus est. Evidenti ergo
miraculo claruit Occidentalium partium fuisse errorem.

CAP. IV.

Haec prout potui, vel epistolaris brevitatis passa est, jubente
apostolatu vestro, rescripsi; provolutus obsecrans ut pro mea
parvitate, immo pro totius orbis statu, orare dignemini: ut
tandem de tot necessitatibus liberati cognoscamus quoniam
ipse est Deus noster, *qui facit mirabilia solus*. Qui jam non
tradat bestiis animas confitentes sibi, neque amplius patiatur
tentari nos supra id quod ferre possumus, sed faciat cum
tentatione proventum misericordem pro sua pietate, ut
sustinere possimus. Orate pro me.

EPISTOLA IV. AD EPISCOPOS PER CAMPANIAM, PICENUM, TUSCIAM ET UNIVERSAS PROVINCIAS CONSTITUTOS.

SYNOPSIS.

I. Ut nullus episcopus servum alterius ad officium clericatus promovere praesumat. II.---Ut quicumque ad sacerdotium, vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia, promoti fuerint, ab ecclesiasticis officiis arceantur. ---III. Quod usuras non solum clerici exigere non debeant, sed nec laici Christiani.---612 IV. Ut clericus nec suo, nec alieno nomine fenus exerceat.---V. Ut si quis sacerdotum contra interdicta fecerit, a suo submoveatur officio.

LEO episcopus urbis Romae omnibus episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam et universas provincias constitutis in Domino salutem.

Ut nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione compositus, ita non levi nos moerore contristat, quoties aliqua contra constituta canonum ecclesiasticamque disciplinam praesumpta vel commissa cognoscimus: quae si non qua debemus vigilantia reseceamus, illi qui nos speculatores esse voluit (**Ezech. III, 17**) excusare non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiae, quod ab omni macula purum custodire debemus, ambientium improba contagione foedari, cum ipsa sibi membrorum per dissimilationem compago non congruat.

CAP. I.

Alieni servi ordinationem esse illicitam.--- Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; et qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur; et probari Deo posse creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod et sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, et dominorum, **613** quantum ad illicitae usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur. Ab his itaque, fratres charissimi, omnes provinciae vestrae abstineant sacerdotes; et non tantum ab his, sed ab aliis etiam qui originali aut alicui conditioni obligati sunt volumus temperari: nisi forte eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui divinae militiae fuerit aggregandus (**II Tim. II, 4**); ut a castris dominicis quibus nomen ejus ascribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

CAP. II.

Viduae maritum, et qui fuerit plusquam unius uxoris vir, a sacro ministerio arcendum.--- Qualis vero, cum unicuique constiterit natalium honestas et morum, esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, et Apostolo nos docente (**I Tim. III, 2; Tit. I, 6**), et divina praeceptione didicimus (**Levit. XXI, 14**), et canonum **614** regulis, a quibus plerosque fratrum declinasse et penitus deviasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos; quosdam etiam,

quibus fuerint numerosa conjugia, et ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos, contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat dicens: *Unius uxoris virum* (**I Tim. III, 2**); et contra illud antiquae legis praeceptum, quo dicitur et cavetur: *Sacerdos virginem uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam* (**Levit. XXI, 14**). Hos ergo, quicumque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis et a sacerdotali nomine, apostolicae sedis auctoritate jubemus arceri; nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cujus capaces, per hoc quod illis obstiterat, non fuerunt: hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur, nec liceat ultra committi, et ne qua excusatio de ignoratione nascatur; quamquam ignorare numquam licuerit sacerdotem, quod canonum fuerit regulis **615** definitum. Haec ergo ad provincias vestras, per Innocentium, Legitimum et Segetium, fratres et coepiscopos nostros, scripta direximus; ut quae male pullulasse noscuntur, radicitus evellantur, et messem Dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem quae sunt sincera praestabunt, si ea quae natam segetem enecare consueverunt diligentius amputentur.

CAP. III. *Usura laicis et clericis interdicta.*

Nec hoc quoque praetereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos, usurariam exercere pecuniam, et fenore velle ditescere. Quod nos, non dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed et in laicos cadere, qui

Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos qui fuerint confutati decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

*CAP. IV. Nec suo, nec alieno nomine fenus
exerceat clericus.*

Illud etiam duximus praemonendum, ut sicut non suo, ita nec alieno nomine, aliquis clericorum exercere fenus attentet; indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Fenus autem hoc solum aspicere et exercere **616** debemus, ut quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter et in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

*CAP. V. Episcopus canones infringens
dejiciatur.*

Hoc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra haec constituta venire tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostrae futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinae. Ne quid vero sit quod praetermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta, tam beatae recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri

debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Data sexto idus Octobris, Maximo iterum et Paterio viris clarissimis consulibus.

617 EPISTOLA V. AD EPISCOPOS METROPOLITANOS PER ILLYRICUM CONSTITUTOS.

SYNOPSIS.

I. Illicitos contra canones conatus prudenter monitis praeveniri.---II. Vices suas per Illyricum Anastasio Thessalonicensi more praedecessorum suorum committit.---III. Bigamos, viduarum maritos aut repudiatarum a sacerdotio ex canonibus arceri jubet.---IV. Ut provinciales episcopi ad metropolitanos, sic metropolitanos ad exarchum seu vicarium pertinere.---V. Eorundem esse metropolitanos ordinare, et de provinciarum statu ad sedem apostolicam referre.---VI. Causae graviores vel appellationes Illyrici sedi apostolicae reservantur.

Dilectissimis fratribus episcopis metropolitanis per Illyricum constitutis LEO.

CAP. I:

Omnis admonitio salutaris, quam Domino credimus aspirante contingere, in mercedem proficit monentis et moniti; et ideo nos hoc libenter arripimus, quoniam placere Deo nostro, non solum nostris, sed omnium fratrum consacerdotumque nostrorum actibus festinamus. In nostram enim recurrit gratiam, si Ecclesiae sic regantur ut nullus querimoniis aditus reseretur. Sit itaque dilectioni vestrae, fratres charissimi, dulcis et jucunda praeceptio, quam de sedis apostolicae auctoritate, servata charitatis gratia, manare noscatis; nec vobis aliquid juris credatis imminui, si tam praesentibus quam futuris rebus videatis, ne illicitis praesumptionibus reseretur aditus, praecaveri. CAUTIUS enim usurpationibus, antequam tententur, obsistere, quam quae usurpata fuerint vindicare.

CAP. II.

Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui apostolicae dignitatis beatissimo apostolo Petro primatum fidei suae remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis quam habemus, cum his qui nobis collegii charitate juncti sunt sociamus. Vicem itaque nostram fratri et coepiscopo nostro Anastasio, secuti eorum **618** exemplum, quorum nobis recordatio est veneranda, commisimus, et ut sit in speculis, ne quid illicitum a quoquam praesumatur, injunximus: cui in his quae ad

ecclesiasticam pertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus. Non enim tam illi obtemperabitur quam nobis, qui hoc illi pro nostra sollicitudine per illas provincias cognoscimur commisisse.

CAP. III.

Volumus enim tales fieri Domino sacerdotes, quibus cuncta conveniant, quae sunt ecclesiasticis canonibus definita: ut episcopi, presbyteri atque diaconi *unius uxoris viri* sint, secundum beati Apostoli sententiam (**I Tim. III, 2**), et hanc secundum legis praecepta virginem acceperint, non viduam, non repudiatam, sicut legis scriptura testatur (**Levit. XXI, 13, 14; Ezech. XLIV, 22**). Nec se quisquam aestimet posse ad sacerdotium pervenire, qui ante baptismum, deficiente quam habebat uxore, alteram rursum, postquam per gratiam baptismatis est renovatus, acceperit, cum in baptismo peccata deleantur, non uxorum numerus abrogetur. Adeo autem in excusationem sui hoc obtendere non poterit, ut eorum se patrem filiorum, quos ante baptismum suscepit, negare non possit. Neque enim uxor quae ex legis praecepto ducitur, inter peccata quae abluuntur baptismo poterit numerari.

CAP. IV.

Ad synodum quicumque fuerit evocatus occurrat, nec congregationi se deneget, in qua ad Deum pertinentes causas noverit esse tractandas Quidquid causarum, ut assolet, inter consacerdotes evenerit, ejus cui vicem nostram commisimus examini reservetur: ut illo sub Dei timore praesule omnis ambiguitas finiatur. Nihil in ejus, aut nostram, contra haec quae constituimus, praesumatur injuriam. Ejus nobis relatione, si quid ad nos referendum fuerit, innotescat: ita enim vos ad illum pertinere volumus, ut ad vos provinciarum vestrarum pertinent sacerdotes. Qui ergo jure sibi debito uti cupiunt, apostolicae sedis auctoritate concessa per suam contumaciam imminuere non nitantur.

CAP. V.

Ut vero vestrae dilectioni provinciae suae ordinatio permittitur sacerdotum, ita fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium de ordinando antistite volumus consulatis. Cui metropolitani episcopi consecrationem statuimus reservari, ut eo inquisitore atque custode, cum certus licentiae modus imponitur, **619** ecclesiasticae disciplinae in omnibus ordo servetur. Ipsum vero secundum definita canonum hoc vestra dilectio nostris epistolis admonitum esse cognoscat, ut de statu Ecclesiarum vestrarum certiores subinde sua relatione nos faciat; sciturus sibi a nobis imputandum, si quid de his quae statuimus a quoquam fuerit temeratum.

CAP. VI.

Si quae vero causae graviores vel appellationes emergerint, eas sub ipsius relatione ad nos mitti debere decrevimus, ut nostra secundum ecclesiasticum morem sententia finiantur. Haec vero quae per filium meum Nicolaum presbyterum scripta direximus recurrentibus litteris, ut vos eadem sciamus accepisse, rescribite. Data pridie idus Januarias Theodosio XVIII et Albino consulibus.

EPISTOLA VI AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

I. Ut bonus pastor ad sollicitudinem coepiscoporum litteris compelli amat.---II. Vices suas per Illyricum Anastasio committit, Siricii secutus exemplum.---III. Canonum observantiam, praesertim in ordinationibus, commendat: a quibus arcentur bigami et viduarum mariti.---IV. A metropolitano comprovinciales episcopi conscio exarcho ordinentur; metropolitani ab ipso exarcho.---V. Ut omnes conveniant ad synodos; harum utilitas et auctoritas. ---VI. Tam presbyteros et diaconos quam sacerdotes non nisi diebus Dominicis esse consecrandos.

Dilectissimo fratri ANASTASIO, LEO.

CAP. I.

Omniū quidem litteras sacerdotum grato nos relegere animo, fraterni **620** collegii charitas facit, cum per spiritalem gratiam tamquam praesentes amplectimur, quibus sermone epistolis mutuo commeantibus sociamur. Sed major nobis in his videtur esse affectio, in quibus de statu Ecclesiarum certiores effecti, ad exercendae sollicitudinis vigilantiam officii nostri consideratione compellimur: ut in speculis, quemadmodum Dominus voluit, constituti, et pro voto nostro currentibus rebus nostrum commodemus assensum, et ea quae depravari aliqua usurpatione perspicimus, adhibitae coercitionis remediis corrigamus: sperantes jacti seminis responsurum nobis uberem fructum, si non sinamus crescere quae in messis detrimenta Dominicae coeperint pullulare.

CAP. II.

Postquam itaque nobis petitio tuae dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum presbyterum, ut tibi quoque a nobis, sicut decessoribus tuis, per Illyricum cum nostra vice propter custodiam regularum auctoritas praestaretur, praebentes assensum, nostra adhortatione compellimus ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, quas dilectioni tuae vice nostra committimus, beatae recordationis Siricii exemplum secuti, qui sanctae memoriae Anysio praedecessori

tuo bene de apostolica sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato, certa tum primum ratione commisit: ut per illam provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, Ecclesiis subveniret. Gloriosa instantius exempla sequenda sunt, ut quorum privilegiis uti cupimus, eorum nos similes in omnibus approbemus. Imitatorem te tam praedecessoris tui quam decessoris, qui pari modo hoc et meruisse et egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu Ecclesiarum, quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus. Ut enim bene agenti, et quae sacerdotali auctoritati conveniunt solertius exsequenti ad honorem proficit res tributa, ita huic oneri esse cognoscitur, qui commissas sibi potestate, **621** qua debet moderatione non utitur.

CAP. III.

Credita itaque tibi, frater charissime, gubernacula pervigil tene, et mentis tuae oculos per omnia quae curae tuae videas injuncta circumfer, in mercedem tuam profutura custodiens, et his qui disciplinam canonum labefactare nituntur obsistens. Divinae legis sanctio veneranda, et canonum specialius decreta servantur. Per commissas tibi provincias tales Domino sacerdotes, quibus sola vitae et clericalis ordinis suffragantur merita, consecrentur. Nihil gratiae personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentius, et per longum vitae tramitem disciplinis ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia quae a sanctis Patribus sunt constituta convenient, et quae beatum apostolum Paulum de

talibus legimus praecepisse custodierint, ut unius uxoris vir sit, et hanc virginem, ut auctoritas divinae legis cavet, acceperit. Quod ita sollicitius volumus custodiri, ut omnibus excusationibus locum adimamus, ne se quisquam credat posse ad sacerdotium pervenire, qui uxorem antequam Christi gratiam consequeretur acceperit, qua deficiente alteram post baptismum conjunxerit sibi. Cum negari uxor illa non possit, nec prioris conjugii numerus aboleri, et eorum ita sit pater filiorum quos ante baptismum ex illa suscepit, quemadmodum et illorum fit quos ex altera post baptismum noscit suscepisse. *Sicut enim* peccata et quae illicita esse noscuntur per lavacrum baptismatis abolentur, ita quae sunt legis praecepto concessa vel licita non delentur.

CAP. IV.

Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinetur antistes: ita enim fiet ut sint de eligendis matura judicia, dum tuae dilectionis examinatio formidetur. Quisquis vero a metropolitanis episcopus contra nostram praeceptionem praeter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suae rationem, qui hoc praesumpserint, reddituros. Singulis autem metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in suis provinciis jus habeant ordinandi, ita eos metropolitanos a te volumus ordinari, maturo tamen et decocto **622** iudicio. Quamvis enim omnes antistites probatos et Deo placitos deceat consecrari, hos tamen praecellere volumus, quos praefuturos his qui ad se pertinent consacerdotibus

noverimus. Quod dilectionem tuam sollicitius agere praemonemus et cautius, ut illud apostolicum custodire, quod scriptum est, approberis: *Manus cito nemini imposueris* (**I Tim. V, 22**).

CAP. V.

Ad synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctae congregationi se deneget: in qua maxime constituendum esse noverit quod ad disciplinam poterit ecclesiasticam pertinere. Melius enim omnis culpa vitabitur, si inter sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur, et emendationi pariter et charitati plurimum praestat adunata societas. Illic, si quae causae natae fuerint, praestante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat; sed sola inter fratres charitas coalescat. Si qua vero causa major evenerit, quae a tua fraternitate illic praesidente non potuerit definiri, relatio tua missa nos consulat: ut revelante Domino, cujus misericordiae profitemur esse quod possumus, quod ipse nobis aspiraverit, rescribamus: ut cognitioni nostrae pro traditione veteris instituti et debita apostolicae sedis reverentia, nostro examine vindicemus: ut enim auctoritatem tuam vice nostra te exercere volumus, ita nobis quae illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emisit, reservamus.

CAP. VI.

Haec itaque in omnium fratrum facies notitiam pervenire, ut nullus deinceps per ignorance in observandis his quae praecepimus excusandi se reperiat facultatem. Ad ipsos etiam metropolitanos singularum provinciarum nostra, quibus eos moneremus, scripta direximus: ut noverint apostolicis obediendum esse sententiis, et tunc se nobis parere cum fraternitati tuae ex nostra delegatione coeperint, secundum ea quae scripsimus, obedire. Cognovimus sane, quod non potuimus silentio praeterire, a quibusdam fratribus solos episcopos tantum diebus Dominicis ordinari; presbyteros vero et diaconos, circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem officii sacerdotalis accipere; quod contra canones et traditionem Patrum **623** usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros ordines debeat omnimodis custodiri; ita ut per longa temporum curricula, qui sacerdos vel levita ordinandus est, per omnes clericalis officii ordines provehatur: ut diuturno discat tempore, cujus et doctor ipse futurus est. Data pridie idus Januarias, Theodosio XVIII et Albino coss.

EPISTOLA VII. AD EPISCOPOS PER ITALIAM.

SYNOPSIS.

Plurimos Manichaeorum vigilantia sua in urbe Roma detectos esse, et pari ab eis sollicitudine investigandos admonet.

LEO universis episcopis per Italiae provincias constitutis in Domino salutem.

CAP. I.

In consortium vos nostrae sollicitudinis advocamus, ut vigilantia pastorali, ne quid diabolicae licere possit astutiae, commissis vobis gregibus diligentius consulatis: ne is qui Domini misericordia revelante per nostram curam a nostris ovibus morbus abigitur, necdum vobis praemonitis, et adhuc quid agatur ignaris, per vestras se dispergat Ecclesias, et suarum furtim cuniculos inveniat latebrarum, **624** ut quod a nobis in Urbe exstinguitur, tenebrosis apud vos radicibus seminetur. Plurimos impietatis Manichaeae sequaces et doctores in Urbe investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coercuit: quos potuimus emendare, correximus; et ut damnarent Manichaeum cum praedicationibus et disciplinis suis publica in Ecclesia professione, et manus suae subscriptione, compulimus; et ita de voragine impietatis suae confessos, poenitentiam concedendo, levavimus. Aliquantum vero, qui ita se demerserant, ut nullum his auxiliantis posset remedium subvenire, subditi legibus, secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo sunt exilio relegati. Et omnia quae tam in Scripturis quam in occultis traditionibus

suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret aut vitaret, oculis Christianae plebis certa manifestatione probavimus: adeo ut ipse qui eorum dicebatur episcopus, a nobis tentus, proderet flagitiosa in suis mysticis quae teneret, sicut gestorum vos series poterit edocere. Ad instructionem enim vestram etiam ipsa direximus: quibus lectis, omnia quae a nobis deprehensa sunt nosse poteritis.

CAP. II.

Et quia aliquantos de his, quos hic, ne se absolverent, arctior reatus involverat, cognovimus aufugisse; hanc ad dilectionem vestram epistolam misimus per **625** acolythum nostrum; ut effecta certior sanctitas vestra, fratres charissimi, sollicitius agere dignetur et cautius, necubi Manichaeae perversitatis homines plebes vestras facultatem laedendi, et hujus sacrilegii possint invenire doctores. Aliter enim nobis commissos regere non possumus, nisi hos, qui sunt perditores et perdit, zelo fidei Dominicae persequamur; et a sanis mentibus, ne pestis haec latius divulgetur, severitate qua possumus abscindamus. Unde hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut qua debetis et potestis sollicitudine vigiletis ad investigandos eos, necubi occultandi se reperiant facultatem. Ut enim habebit a Deo dignae remunerationis praemium, qui diligentius, quod ad salutem commissae sibi plebis proficiat, fuerit exsecutus; ita ante tribunal Domini de reatu negligentiae se non poterit excusare, quicumque plebem suam, contra sacrilegae persuasionis auctores, noluerit custodire.

Data tertio kalendas Februarii, Theodosio Augusto XVIII et Albino viris clarissimis consulibus.

626 EPISTOLA VIII. SEU CONSTITUTIO VALENTINIANI III. *De Manichaeis.* (G)

Imperatores THEODOSIUS et VALENTINIANUS
Augusti ALBINO P. P. II.

Superstitio paganorum quoque damnata temporibus, inimica publicae disciplinae, et hostis fidei Christianae, ad excidium sui clementiam nostram non immerito provocavit. Manichaeos loquimur, quos execrabiles, et toto orbe pellendos omnium retro principum statuta judicarunt. Nec dissimulationem crimina nuper detecta patiuntur. Quae enim et quam dictu audituque obscena in iudicio beatissimi papae Leonis, coram senatu amplissimo manifesta ipsorum confessione patefacta sunt? Adeo ut eorum quoque qui diceretur episcopus, et voce propria proderet, et omnia scelerum suorum secreta perscriberet. Quod notitiam nostram latere non potuit, quibus tutum non est negligere tam detestandam Divinitatis injuriam, et impunitum relinquere scelus quo non solum corpora deceptorum, sed etiam animae inexpiabiliter polluuntur. Unde, Albine, parens charissime A. A. illustris et magnifica auctoritas tua, 627 hac nos in aeternum victura lege statuuisse cognoscat, quam in omnium provinciarum faciet notitiam edictis propositis pervenire. Ut ubicumque terrarum quisquam Manichaeorum fuerit

deprehensus, poenas, quas in sacrilegos jura sanxerunt, auctoritate publicae severitatis excipiat. Sitque publicum crimen, et omni volenti sine accusationis periculo tales arguere sit facultas. Nec cuiquam licitum tutumque sit aut celare tales, aut talibus connivere: cum omnia de his a nobis confirmata sint retro principum constituta, ut noverint universi hac edictali lege proposita, Manichaeos dignitate militiae et urbium habitatione privandos (ne quis innocens talium conversatione aut societate capiatur). Successiones nec capiant, nec relinquant, (sed fisci nostri viribus aggregentur. Nec eis quod palam interdicimus, ulla fraude quaeratur. Injuriarum careant actione, contractos liberos omnino non habeant.) Primates uniuscujusque militiae (vel officii mox exigenda per apparitionem vestram) decem librarum auri multa percellat, si quem hac superstitione pollutum siverint militare; neque enim aliquid nimium in eos videtur posse decerni, quorum incesta perversitas religionis nomine lupanaribus quoque ignota, vel pudenda committit. Dat. XIII kal. Jul. Romae Valent. A. VI, et Nomo v. c. coss.

628 EPISTOLA IX. AD DIOSCORUM ALEXANDRINUM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

I. De ordinatione episcoporum, presbyterorum et diaconorum, ut post sabbatum, vel circa exordia noctis quae proxime succedit, vel mane ipso Dominico die celebretur.---

II. De iteratione sacrificii, quod repetere oportet eadem festivitatis die, cum et basilica angustior est quam ut totum simul populum capere queat, et ingens fidelium multitudo convenit.

LEO episcopus DIOSCORO episcopo Alexandrino salutem.

Quantum dilectioni tuae Dominicae charitatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmitus fundare desideramus initia, ne quid charitati tuae ad perfectionem deesse videatur, cum tibi spiritalis gratiae merita, ut probavimus, suffragentur. Paterna igitur et fraterna collatio debet sanctitati tuae esse gratissima, et a te taliter suscipi, quemadmodum a nobis eam intelligis proficisci. Unum enim nos sentire oportet et agere, ut sicut legimus in nobis quoque unum esse cor, et una anima comprobetur (**Act. IV, 32**). Cum enim beatissimus Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum, et Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere quod sanctus discipulus ejus Marcus qui Alexandrinam primus Ecclesiam **629** gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit: cum sine dubio de eodem fonte gratiae unus spiritus et discipuli fuerit et magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus; et alia doctoris, alia discipuli instituta videantur.

CAP. I. Quo die sacerdotalis vel levitica benedictio celebrari debeat.

Quod ergo a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis vel levitica ordinatio celebretur; sed post diem sabbati, ejus noctis quae in prima sabbati lucescit, exordia deligantur, in quibus his qui consecrandi sunt jejunis, et a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiae erit, si mane ipso Dominico die, continuato sabbati jejunio, celebretur, a quo tempore praecedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam praeter auctoritatem consuetudinis, quam ex apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura manifestat (**Act. XIII**), quod cum apostoli Paulum et Barnabam ex praecepto Spiritus sancti ad Evangelium gentibus mitterent praedicandum, jejunantes et orantes imposuerunt eis manus: ut intelligamus quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit, ne tantae benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie et **630** laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per Ecclesias quibus Dominus praeesse te voluit, etiam ipse servaveris: ut his qui consecrandi sunt numquam benedictio nisi in die resurrectionis Dominicae tribuatur, cui a vespera sabbati initium constat ascribi, et quae tantis

divinarum dispositionum mysteriis est consecrata, ut quidquid est a Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium. In hac per resurrectionem Christi, et mors interitum, et vita accepit initium. In hac apostoli a Domino praedicandi omnibus gentibus Evangelii tubam sumunt (**Joan. XX, 21**), et inferendum universo mundo sacramentum regenerationis accipiunt. In hac, sicut beatus Joannes evangelista testatur, congregatis in unum discipulis, januis clausis, cum ad eos Dominus introisset, insufflavit, et dixit: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata remittuntur eis; et quorum detinueritis, detenta erunt* (**Ibid., 22**). In hac denique promissus a Domino apostolis Spiritus sanctus advenit (**Act. II, 1; Joan. XIV, 16; XVI, 7**); ut coelesti quadam regula insinuatum et traditum noverimus, in illa die celebranda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in qua collata sunt omnia dona gratiarum.

631 CAP. II. *De iterando missae sacrificio, ut plebi supervenienti satisfiat.*

Ut autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior quaeque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et . ea fidelium multitudo convenerit, quam recipere basilica simul una non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur; ne his tantum admissis ad hanc devotionem, qui primi advenerint,

videantur hi, qui postmodum confluerint, non recepti, cum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam, in qua agitur, praesentia novae plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem ut quaedam pars populi sua devotione privetur, si unius tantum missae more servato, sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studiose ergo dilectionem tuam et familiariter admonemus **632** ut quod nostrae consuetudini ex forma paternae traditionis insedit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis et fide et actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus preferendam, qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, et toties ad nos missus, quid in omnibus apostolicae auctoritatis teneremus, agnovit. Data XI kalendas Julias.

EPISTOLA X. AD EPISCOPOS PER
PROVINCIAM VIENNENSEM
CONSTITUTOS. *In causa Hilarii Arelatensis
episcopi.*

SYNOPSIS.

I. *Ecclesia Christo instituenta collocata in Petri soliditate, a qua non recedendum. Hanc ille violat qui ejus potestatem tentat infringere.*--- **633** II. *Hilarium arguit Ecclesiarum*

statum et concordiam perturbantem.---III. Celidonium ab Hilario depositum retractato iudicio sedi suae restitutum esse, exponit.---IV. Projectus episcopus, cui aegrotanti alterum idem Hilarius substituerat, in integrum restitutus.---V. Ordinationem episcopi provincialis metropolitano reservandam.---VI. Sine cleri plebisque consensu, et extra diem legitimum neminem ordinandum.---VII. Hilario metropolitani dignitas et potestas in provinciam Viennensem adempta.---VIII. Neminem pro levi causa communione esse pellendum.---IX. Ut praeter Leontii antiquioris episcopi consensum alterius provinciae concilium non indicatur.

Dilectissimis fratribus, universis episcopis per Viennensem provinciam constitutis, LEO Romae episcopus.

CAP. I.

Divinae cultum religionis, quem in omnes gentes omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut veritas, quae antea legis et prophetarum praeconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est: *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum (Ps. XVIII, 5)*. Sed hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo, principaliter collocarit; et ab ipso quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare, ut exsortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri

soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam* (**Matth. XVI, 18**); ut aeterni templi aedificatio, mirabili munere gratiae **634** Dei, in Petri soliditate consisteret; hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praevalerent. Verum hanc petrae istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, aedificante constructam, nimis impia vult praesumptione violare quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, et id, quod accepit a veteribus, non sequendo: cum nulli se subditum legi, nullis institutionis Dominicae credit regulis contineri, a vestro nostroque, per novae usurpationis ambitum, more desciscens, praesumendo illicita, et quae custodire debuit, negligendo.

CAP. II.

Verum haec nos, Deo, ut credimus, aspirante, servata circa vos nostrae charitatis gratia, quam sanctitati vestrae apostolica semper sedes, ut meministis, impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, et vestrarum Ecclesiarum statum communicato vobiscum labore, componere, non nova instituentes, sed vetera renovantes: ut in status consuetudine, quae nobis a nostris patribus est tradita, perduremus, et Deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas

recognoscat apostolicam sedem, pro sui reverentia a vestrae etiam provinciae sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam, et per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum, aut retractata, aut confirmata fuisse judicia: adeo ut servata unitate spiritus in vinculo pacis, commeantibus hinc inde litteris, quod sancte agebatur, perpetuae proficeret charitati: quoniam sollicitudo nostra, non sua quaerens, sed quae sunt Christi, dignitatem divinitus datam nec Ecclesiis, nec Ecclesiarum sacerdotibus abrogabat. Sed hunc tramitem semper inter majores nostros et bene tentum, et salubriter custoditum Hilarius Ecclesiarum statum, et concordiam sacerdotum novis praesumptionibus turbaturus excessit; ita suae vos cupiens subdere potestati, ut se beato apostolo Petro non patiatur esse subjectum, ordinationes **635** sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicans, et debitam metropolitanis sacerdotibus in suam transferens dignitatem; ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo: cui cum prae caeteris solvendi et ligandi tradita sit potestas (**Matth. XVI**), pascendarum tamen ovium cura specialius mandata est (**Joan. XII**). Cui quisquis principatum aestimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem; sed inflatus spiritu superbiae suae, semetipsum in inferna demergit.

CAP. III.

Quae igitur apud nos in causa Celidonii episcopi gesta confecta sint, et quae Hilarius dixerit, dum cum eodem, praesente supradicto episcopo, audiretur, inditus chartis

rerum ordo demonstrat. Ubi postquam Hilarius rationabile, quod in sanctorum concilio sacerdotum posset respondere, non habuit, ad ea se occulta cordis ipsius transtulerunt, quae nullus laicorum dicere, nullus sacerdotum posset audire. Doluimus, fateor, fratres, et hunc ejus mentis tumorem medelis patientiae nostrae curare tentavimus. Nolebamus etenim ea illi exacerbare vulnera, quae suae animae insolentibus subinde sermonibus infligebat, et quem susceperamus ut fratrem, delinire magis ipsum, quamvis ipse se suis responsionibus innodaret, quam contristare nostris interlocutionibus, nitebamur. Absolutus est Celidonius episcopus, quoniam se injuste sacerdotio fuisse dejectum, manifesta testium responsione, ipso etiam praesente, monstraverat; ita ut, quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est ergo iudicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quod tamquam viduae maritus sacerdotium **636** tenere non posset. Quod nos quidem servantes legatia constituta, sollicitius volumus custodiri, non solum circa sacerdotes, sed circa clericos quoque minoris officii: ne ad sacram militiam hi permittantur accedere quibus sit tale conjugium, vel qui contra apostolicam disciplinam non unius tantum uxoris viri fuisse monsirentur. Sed sicut eos, quos factum suum non potest excusare, aut non admittendos, aut si fuerint, decernimus removendos, ita quibus hoc falso objicitur, habita necesse est examinatione purgemus, et suum officium perdere non sinamus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si obectorum veritas exstisset. Redditus itaque est Ecclesiae suae, et huic, quam amittere non debuit, dignitati coepiscopus noster Celidonius, sicut gestorum series, et post decursam cognitionem sententia, quae a nobis est prolata, testatur.

CAP. IV.

Huic negotio sic finito, fratris et coepiscopi nostri Projecti querela successit: cujus ad nos litterae lacrymae et dolendae, de superordinato sibi episcopo, sunt directae. Epistola quoque ingesta est civium ipsius, et numerosa singulorum subscriptione firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena querimoniis: quod Projecto episcopo suo aegrotare liberum non fuisset, ejusque sacerdotium in alium praeter suam notitiam esse translatum, et tamquam in vacuam possessionem ab Hilario pervasore haeredem viventis inductum. Quid hic fraternitas vestra sentiat, cuperemus audire. Quamquam de vestris animis nostra non debeat sententia dubitare: cum fratrem in lectulo constitutum, tam non infirmitate corporis aggravari quam alio videatis dolore **637** torqueri. Quae spes illi de vita relinquitur, cui de sacerdotio suo desperatio, dum illi alter substituitur, irrogatur? Apparet quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse praesumptioni suae fraternae mortis credidit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam, qui hunc dolorem in locum ejus alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, iniecit. Esto ut brevis fratri evenerit humanae conditionis consueta migratio, quid sibi Hilarius quaerit in aliena provincia, et id quod nullus decessorum ipsius ante Patroclum habuit, quid usurpat? cum et ipsum, quod Patroclo a sede apostolica temporaliter videbatur esse consessum, postmodum sit sententia meliore sublatum? Expectarentur certe vota civium, testimonia populorum; quaereretur honoratorum arbitrium, electio

clericorum, quae in sacerdotum solent ordinationibus ab his qui noverunt Patrum regulas, custodiri: ut apostolicae auctoritatis norma in omnibus servaretur, qua praecipitur ut sacerdos Ecclesiae praefuturus, non solum attestazione fidelium, sed etiam eorum qui foris sunt testimonio muniatur (**I Tim. III, 7**), neque illius scandali relinquatur occasio, cum per pacem et Deo placitam concordiam consonis omnium studiis, qui doctor pacis futurus est, ordinatur.

CAP. V.

Sed ille insperatus nescientibus supervenit, et improvisus abscessit, cursu, ut didicimus, celeri itinera multa conficiens, et per longinquas provincias tanta immaturitate discurrens, ut videatur gloriam de scurrili velocitate potius quam de sacerdotali moderatione captasse. Haec enim directarum ad nos civium verba sunt litterarum: *Ante abscessit quam eum venisse* **638** *nossemus*. Non est hoc redire, sed fugere, nec salubritatem impendere diligentiae pastoralis, sed vim inferre latronis et furis, dicente Domino: *Qui non intrat per januam in cortem ovium, sed ascendit aliunde, hic fur et latro est* (**Joan. X, 1**). Non ergo Hilarius tam studuit episcopum consecrare quam eum potius qui aegrotabat occidere, et ipsum quem superposuit male ordinando decipere. Nos tamen, quod vobis credimus Deo iudice placitum, in commune cunctis fratribus consulentes, et male ordinatum submoveri, et episcopum Projectum in suo sacerdotio permanere debere decrevimus: id statuentes ut si quisquam fratrum nostrorum in quacumque

provincia decesserit, is sibi ordinationem vindicet sacerdotis, quem illius provinciae metropolitanum esse constiterit. Duae, ut videmus, causae transactae sunt, in quibus tamen multa sunt quae praeter rationem ecclesiasticam videantur esse commissa, et iusti iudicii debeant exspectare censuram. Sed nos diutius hic non possumus immorari, cum ad alia quae nobis cum vestra sanctitate sollicitius conferenda sunt provocemur.

CAP. VI.

Militaris manus, ut didicimus, per provincias sequitur sacerdotem, et armati praesidii praesumptione suffulto ad invadendas per tumultum famulatur ecclesias, quae proprios amiserint sacerdotes. Trahuntur ordinandi ante hoc officium, his quibus praeficiendi sunt civitatibus ignorati. Ut enim notus qui fuerit et probatus per pacem petitur, ita per vim necesse est, qui ignotus adducitur, imponatur. Obtestor et obsecro, et sub Dei vos invocatione convenio, prohibete, fratres, talia, et omnem dissensionis materiam de vestris provinciis **639** removete. Certe nos ante Deum absolvimus, qui vos, ne permittatis ultra haec fieri, convenimus. Per pacem et quietem sacerdotes qui futuri sunt postulentur. Teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus et plebis. Qui praefuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Ordinationem sibi, ut ante jam diximus, singuli metropolitani suarum provinciarum cum his qui caeteros sacerdotii antiquitate praeveniunt, restituto sibi per nos jure defendant. Alienum jus alter sibi non audeat vindicare. Suis

limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus, et privilegium sibi debitum in alium transferre se posse, noverit non licere. Quod si quis negligens apostolicas sanctiones, plus gratiae tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre posse se credens, non is cui cesserit, sed is qui intra provinciam antiquitate episcopali caeteros praevenit sacerdotes, ordinandi sibi vindicet potestatem. Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur; nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod lucescit in prima sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solum enim majores nostri resurrectionis Dominicae diem hoc honore dignum judicaverunt, ut sacerdotes qui sumuntur hoc die potissimum tribuantur.

CAP. VII.

Suis unaquaeque provincia sit contenta conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere synodales, et sacerdotum Domini judicia, se interserendo turbare. Qui non tantum noverit se ab alieno jure depulsum, sed etiam Viennensis provinciae, quam male usurpaverat, potestate privatum. Dignum est enim, fratres, antiquitatis **640** statuta reparari, cum is qui sibi ordinationem provinciae indebitae vindicabat, talis in praesenti etiam probatus fuerit exstitisse, ut cum ipse frequentius temerariis et insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, suae tantum civitatis illi sacerdotium, pro sedis apostolicae pietate, praeceptio nostra

servaverit. Non ergo intersit ulli ordinationi; non ordinet, qui meriti sui conscius, cum quaereretur ad causam, turpi fuga se credidit subtrahendum, exsors apostolicae communionis, cujus particeps esse non meruit: Deo, ut credimus, hoc agente, qui illum, inopinantibus nobis, et ad judicia nostra pertraxit, et inter examinationes habitas, ne communionis nostrae consors fieret, ut abscederet latenter, effecit.

CAP. VIII.

Nulli Christianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus ultionem invitus et dolens quodammodo debet inferre animus judicantis. Cognovimus enim pro commissis et levibus verbis quosdam a gratia communionis exclusos, et animam pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam saevi supplicii sauciatam et inermem quodammodo, exutamque omni munimine, diabolicis incursibus, ut facile caperetur, objectam. Certe si quando causa talis emergerit, ut pro commissi criminis qualitate aliquem juste faciat communione privari, is tantum poenae subdendus est quem reatus involvit; nec particeps debet esse supplicii, qui consors non docetur fuisse commissi. Sed quid mirum eum in laicos talem existere, qui soleat de sacerdotum damnatione gaudere?

CAP. IX.

Unde quia nostra longe alia videtur intentio, nam omnium Ecclesiarum statum **641** et concordiam custodiri cupimus sacerdotum, ad unitatem vos vinculo charitatis hortantes et obtestamur, et affectione congrua commonemus, ut ea quae a nobis Deo inspirante et beatissimo Petro apostolo, discussis probatisque nunc omnibus causis decreta sunt, pro vestra pace et dignitate servetis: certi non tam nostro quam vestro honori proficere, quod talia statuisset cognoscimur. Non enim nobis ordinationes vestrarum provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestrae sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri; sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus, ne quid ulterius liceat novitati, nec praesumptori locus ultra jam pateat privilegia vestra cassandi. Nostrae etiam gratulationi hoc solum crescere profiteamur, si et apostolicae sedis diligentia apud vos illibata servetur, et per sacerdotalis disciplinae custodiam honori vestro perire, quod suum est, improbis usurpationibus non sinamus. Et quoniam honoranda est semper antiquitas, fratrem et coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem, hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari: ut praeter ejus consensum alterius provinciae non indicatur a vestra sanctitate concilium, et a vobis omnibus, quemadmodum vetustas ejus et probitas exigit, honoretur, metropolitanis privilegii sui dignitate servata. Aeque est enim, nec ulli de fratribus fieri videtur injuria, si his qui sacerdotii vetustate praecedunt, pro aetatis suae merito in suis provinciis a sacerdotibus caeteris deferatur. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

642 EPISTOLA XI, *seu* CONSTITUTIO
VALENTINIANI III AUGUSTI, *una cum*
praecedenti Leonis papae epistola de eodem
negotio missa in Gallias. De episcoporum
ordinatione. (G)

Imperatores THEODOSIUS et VALENTINIANUS
Augusti AETIO viro illustri, comiti et magistro utriusque
militiae et patricio.

Certum est et nobis et imperio nostro unicum esse praesidium
in supernae Divinitatis favore, ad quem promerendum
praecipue Christiana fides et veneranda nobis religio
suffragatur. Cum igitur sedis apostolicae primatum sancti
Petri meritum, qui princeps est episcopalis coronae, et
Romanae dignitas civitatis, sacrae etiam synodi firmiter
auctoritas, ne quid praeter auctoritatem sedis istius illicitum
praesumptio altentare nitatur. Tunc enim demum Ecclesiarum
pax ubique servabitur, si rectorem suum agnoscat universitas.
Haec cum hactenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius
Arelatensis, sicut venerabilis viri Leonis Romani papae fidei
relatione comperimus, contumaci ausu illicita
quaedam praesumendo tentavit, et ideo transalpinas
Ecclesias abominabilis tumultus invasit, quod recens maxime
testatur exemplum. Hilarius enim, qui episcopus Arelatensis
vocatur, **643** Ecclesiae Romanae urbis inconsulto pontifice,
judicia, sive ordinationes episcoporum sola temeritate
usurpans invasit. Nam alios incompetenter removit,
indecenter alios invitis et repugnantibus civibus ordinavit.

Qui quidem, quoniam non facile ab his qui non elegerant recipiebantur, manum sibi contrahebat armatam, et claustra murorum in hostilem morem vel obsidione cingebat, vel aggressionem reserabat, et ad sedem quietis, pacem praedicaturos per bella ducebat. His talibus et contra imperii maiestatem, et contra reverentiam apostolicae sedis admissis, per ordinem religiosi viri Urbis papae cognitione discussis, certa in eum et de his quos male ordinaverat lata sententia est. Et erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti pontificis auctoritati in Ecclesiis non liceret? Sed nostram quoque praeceptionem haec ratio probavit, ne ulterius nec Hilario, quem adhuc episcopum nuncupari sola mansueti praesulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri ecclesiasticis rebus arma miscere, aut praeceptis Romani antistitis liceat obviare. Ausibus enim **644** talibus fides et reverentia nostri violatur imperii. Nec hoc solum, quod est maximi criminis, submovemus, verum ne levis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione censemus, ne quid tam episcopis Gallicanis quam aliarum provinciarum contra consuetudinem veterem liceat sine viri venerabilis papae Urbis aeternae auctoritate tentare. Sed hoc illis omnibusque pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit apostolicae sedis auctoritas: ita ut quisquis episcoporum ad iudicium Romani antistitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejusdem provinciae adesse cogatur: per omnia servatis, quae divi parentes nostri Romanae Ecclesiae contulerunt Aeti P. K. A. Unde inlustris et praeclara magnificentia tua praesentis edictalis legis auctoritate faciet, quae sunt superius statuta servari, decem librarum auri multa protinus exigenda ab

unoquoque iudice qui passus fuerit praecepta nostra violari. *Et manu divina*: Divinitas te servet per multos annos, parens karissime, Dat. VIII id. Jul. Romae Valentiniano A. VI et Nomo v. c. coss.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1 Cum triplex insignis varietas, qua sequens epistola reperiri solet in mss. codicibus, et exinde triplici ratione seu forma in editis prodiit, plurimum difficultatis injicit; tum vero Quesnelli disputatio notis et observationibus ejus inserta, qua unam rationem retinere ac defendere, alias vero duas repudiare, et magnam epistolae partem veluti additamentum ab aliquo impostore confictum rejicere studuit, ita difficultatem adauget, ut sine ullo novo codice, qui rem omnem probe conciliet, certum aliquid statuere et edere impossibile videatur.

2. Prima epistolae ratio a Merlino edita atque Sichardo, et per nos etiam secundo loco edenda, epistolam tantummodo producit ad medium caput nonum usque, atque terminat illis ejusdem capitis verbis, *justa posthac ultione plectamus*. Haec eadem ratio invenitur in mss. codd. collectionis 5 a Quesnello vulgatae, ex quibus duos ille commemorat, Thuaneum et Trecopithoeanum, nos vero duos bibliothecae Caesareae adjicere possumus signatos num. 39 et 42. Exstat etiam in mss. collect. 10 Isidori et collect. 12, ad quam pertinet codex a Merlino adhibitus, nec non Herovallianus ab eodem Quesnello laudatus; et in codd. collectionis 24 quae sola inter

collectiones posteriores hanc epistolae formam exhibet; ac praeterea inter hujusmodi codices censendi Victorinus, Regniacensis, et S. Martini Altisiodorensis, qui eandem collect. 24 cum epistola hujus formae eodem annotante praeseferunt. His codicibus Quesnellus in secunda editione adjecit alios duos, quorum descriptionem post primam impressionem Roma accepit, nimirum Barber. 77 et 2888. Horum primus a nobis item observatus atque collatus, est XII circiter saeculi, et varia opuscula etiam posterioris aevi continet, ex Leone autem hanc unicam epistolam exhibet. Alter vero antiquissimus et majusculis litteris scriptus complectitur vetustam collect. 3, cui alium similem invenimus in perantiquo Vat. 1342. Nos insuper hanc eandem epistolae decurtatae (sic enim appellabimus) rationem nacti sumus in tribus aliis collectionibus, nimirum in ms. Vat. Reginae collect. 1, in vetusto cod. Lucensi collect. 4 simili Colbertino 784, qui a Coustantio laudatur in praefat. ad Epistolas Roman. pontif. num. 89, ac praeterea in manuscriptis collectionis 9 Hispanicae, Vat. 1341 et Vindebon. Caesareo 41, ut praetereamus alia plura scripta exemplaria memoratarum collectionum 10, 12 et 24, quae in praefat. ad epistolas recensuimus. Ita octo collectiones 1, 3, 4, 5, 9, 10, 12 et 24, ac peculiaris cod. Barb. 77, hanc primam epistolae formam exhibent.

3. Secunda ejusdem forma edita est primum a Wendelino, dein a Pithaeo, ac demum a Voello et Justello in collectione Dionysii Exigui. Haec autem omittit tria integra capita, sextum, septimum, et octavum, quae in prima forma decurtata exhibentur; et postremis verbis ejusdem primae formae, *justa posthac ultione plectamus*, caetera addit, quae usque ad finem

integrae epistolae proferentur. Haec forma exhibetur in omnibus mss. codd. ejus collectionis quae Dionysiana vocatur, at verius Hadrianea appellanda est, cum omnes hi codices ad Hadrianeam collectionem 7 vere pertineant, ad eam scilicet quam aliquot additamentis Dionysiana auctiorem, Hadrianus I pontifex Carolo Magno in usum Occidentalium Ecclesiarum tradidit. Hinc plurima hujus collectionis inveniuntur ubique exemplaria, quae hanc epistolae formam tuentur. Duos tantum codices Thuaneos Gallicanos laudavit Quesnellus; sed multo plures in Galliis diffusos memorat P. Coustantius in praefatione laudata num. 128, inter quos unus est anni 805. Multos item antiquos ipsi Romae vidimus, quos nominavimus in praefat. ad epistolas num. 16. His addi possunt etiam codices collectionis 8, num. 17 indicati, qui Hadrianeam collectionem initio exhibent.

4. Tertia editionis forma ex utraque anteriori conflata, quam editionem mixtam nuncupabimus, aliter in mss., aliter in editis invenitur. In codicibus enim quos vidimus, omissis capitibus 6, 7, 8, et dimidio noni, tota Hadrianea editio primum exhibetur, fere cum chronica notatione *Dat. IV idus Augusti*. Dein subjiciuntur velut appendix memorata capitula omissa et sumpta ex prima decurtata editione usque ad ejus finem, ita ut repetantur illa: *Cum itaque omnibus*, etc., quae in editione decurtata epistolam claudunt, in Hadrianea autem suo loco capite nono inserta fuerant. Hanc lectionem Quesnellus reperit in duobus mss. Thuaneis, et uno Cantabrigensi. Nos reperimus in mss. quatuor collectionum 11, 20, 21 et 23, ad quas referri tres a Quesnello laudatos codices nihil ambigimus. Collectio 11, a qua caeterae collectiones hanc editionis formam videntur sumpsisse, praecipue considerata

est, cum antiquior sit Hincmari aetate, uti probavimus in praefat. ad epistolas num. 23. In uno tantum codice Veneto S. Marci 79 collectionis 22 hanc tertiam rationem nacti sumus absque repetitione extremi capitis *Cum itaque de omnibus*, etc., ita ut lectioni Hadrianeae tria tantum capita omissa ex editione decurtata subjiciantur usque ad illa, *vel corpore perdidisse*. In editis autem Leonis Quesnello anterioribus ac in Conciliorum vulgatis quae ex codicibus hujus tertiae lectionis profecta sunt, editores, cum hanc formam incongruam deprehendissent, tam ob chronicam notam sitam ante tria capitula 6, 7 et 8, quam ob importunam repetitionem periodi *Cum itaque de omnibus*, nulla licet codicum auctoritate fulti, dederunt primo editionem Hadrianeam, excepta extrema periodo, *Si quae vero aliae sunt causae*, terminantes illis vocibus, *qui consecrabantur, exciperet*; mox subdiderunt ex decurtata editione tria capitula 6, 7 et 8, omittentes repetitionem periodi, *Cum itaque de omnibus*; ac tandem post verba octavi capitis rejecerunt periodum, *Si vero aliae sunt causae*, etc., atque chronicam notam, quibus epistolam concludere.

5. Hinc autem nihil mirum si Quesnellus sollicitus de corrigendis ex fide codicum vulgatae S. Leonis editionis erroribus, hanc impressam editionem, quae nullis mss. nititur, repudiavit. Cum vero in ipsis codicibus tantam varietatem perspiceret, nec unum codicem nancisci potuisset, qui aptum omnia conciliandi modum suggereret; primam editionis rationem, quam in antiquioribus collectionibus, et mss. descriptam vidit, retinendam et vindicandam putavit. Secundam vero rationem editionis Hadrianeae eo libentius rejecit, quod in ea nonnullae Romanae sedis praerogativae

praeferantur, in quas cum non bene esset animatus, apertam interpolationem, pluresque imposturae gradus in ejus editionis, ut vocat, additamentis videre sibi visus est, quos in notis latissime exposuit.

6. Qui vero non perinde in Romanorum pontificum privilegia infensi, etsi Gallicanis principiis imbuti, Quesnelli notas ad calculos revocarunt, approbandam quidem censuerunt editionem decurtatam primae formae, at non idcirco repudianda credere Hadrianae editionis additamenta, nec efficacia et convincentia existimarunt quae contra haec a Quesnello afferuntur. Inter hos Stephanus Baluzius, tom. II Capitularium pag. 1249, ejus argumentis expensis pronuntiavit: *Nihil video disciplinae tum in Ecclesia Romana receptae contrarium*. Quamvis autem Quesnellus in secunda editione hanc Baluzii animadversionem veluti *infirmam, nec responsione dignam*, traduxerit, eo quod ibidem Baluzius hac de re incidenter agens, probationes fusius in dissertationis rationem afferendas non credidit; quam ratum tamen ac firmum haberi debeat quod ab ipso affirmatum est, ex iis quae in Quesnellianas notas observabimus exploratum fiet. Coustantius, qui et primam et secundam Quesnelli editionem legit, quique in celeberrima editione Epistolarum Romanorum pontificum quantae peritiae et critices sit omnibus eruditis constat, non solum sincerum habuit Hadrianae editionis fragmentum a Quesnello rejectum, verum etiam initio tomi secundi, quem edendum paraverat, idem fragmentum a Quesnelli censuris vindicandum suscepit, uti testatur P. Simon Mopinot in epistola *De nova editione Epistolarum summorum pontificum* typis impressa an. 1724, ubi indicatis secundi tomi capitibus, in quibus Coustantius praecipue laboravit, haec de

Leonis Epistolis traduntur: *Asserentur eidem papae litterae quaedum in spuriorum classem temere amandatae, quas inter non infimum sane locum tenet praeclarum illud de Lupicini episcopi ad sedem apostolicam appellatione fragmentum epistolae primae* (nobis 12 ad Africanos) *perperam, ut videtur, insertum.* Est fragmentum hujus epistolae in Hadrianea editione contentum, quod a Quesnello expungitur.

7. Ex his autem P. Mopinot verbis liquet sane Coustantium voluisse hoc fragmentum defendere. At non in ipsa epistola inserendum, sed velut additamentum eidem subjiciendum credidisse videtur, uti innuunt etiam illa ipsius Coustantii tom. I Epist. Rom. pontif. pag. 969, not. a, quibus hoc fragmentum Leoninum ac sincerum allegaturus, uti a se edendum erat tomo secundo, his verbis utitur: *In additamentis ad epistolam primam Leonis.* Id ex eo ortum est quia nullum codicem reperit praeferentem integram et genuinam hujus epistolae lectionem ac formam, qua suus proprius locus ei fragmento tribueretur. Haec autem sors nobis feliciter obtigit. Etenim a P. Lectore Philippo Maria Sereno ord. Praed. nobis perhumaniter communicatum fuit hujus epistolae exemplar summa diligentia transcriptum ex peculiari codice Florentino collect. 13 signato num. 182, saeculi XII, de cujus antiquiori ac praecipua origine quoad Leonis Epistolas, in praefatione num. 29 satis diximus. In hoc autem exemplari omnia utriusque editionis decurtatae et Hadrianae verba, quae in tot antiquis codicibus prostant, et vel e stylo Leonina manifestantur, uno naturali contextu probe connectuntur, ita ut nihil excludatur, pervertatur nihil.

8. Codices pro editione decurtata sive a Quesnello producti, sive a nobis inventi, quibus potissimum illius argumentum

innititur, id unum probant, hanc epistolae partem genuinam esse, non vero integram epistolam exhiberi demonstrant. Quod ne cui mirum videatur, alia similiter decurtata in iisdem mss. et collectionibus consideret. Sic mss. libri collectionis Hispanicae et Isidorianae, et mss. etiam Operum et Epistolarum S. Leonis collectionis 24, qui hanc epistolam decurtatam exhibent, decurtatam pariter proferunt epistolam S. Petri Chrysologi ad Eutychem, et media quidem parte deficientem, quae tamen in omnibus tum Graecis tum Latinis concilii Chalcedonensis codicibus collectionis 17 integra legitur. In omnibus etiam collectionibus et mss. Latinis Sardicense concilium mutilum praefertur sine tribus extremis canonibus, qui in Graecis exemplaribus continentur. In cod. Vat. 1341, et in tribus aliis Gallicanis laudatis a Coustantio (**Tom. I Epist. Rom. pont., p. 772**), qui exhibent collectionem Hispanicam Innocentii I, epistola ad episcopos synodi Toletanae decurtata est, cum in ea desint numeri 2, 3, 4, 5, 6, 8, et pars etiam numeri primi. In mss. collectionis Hadrianae solum initium describitur litterarum Hormisdæ *ad presbyteros, diaconos et archimandritas secundae Syriae*, quas manuscripta collectionis praestantissimae 14 integras conservarunt. Et, ut alia ejusdem generis omittamus, in ipsa collect. 5 Quesnelliana num. 51, capite diminuta affertur Gelasii epistola ad Orientales. Quidni igitur pariter mutila proferri potuit epistola Leonis ad Africanos?

9. Exemplar quidem hujus epistolae, quod sine tribus capitibus editionis decurtatae, et cum alio longiori additamento legitur in collectione Hadrianea, esto non sit a Dionysio insertum suae collectioni, uti Quesnellus in notis

optime conjecit, immo etiamsi adjectum ei collectioni fuisset circa Gregorii II tempora, quemadmodum ille opinatus est, nimirum circa initium octavi saeculi, non tamen idcirco interpolatum aut supposititium probari potest. In universis enim documentis quae Hadrianae collectioni leguntur inserta, nihil apocryphum aut interpolatum deprehenditur. Cum vero stylus hujus epistolae totusque contextus Leoni omnino congruant, argumenta autem a Quesnello objecta nihil convincant, ut ex nostris observationibus ad ejus notas patebit, de hujus unius documenti authenticitate ac sinceritate non nisi temere dubitare licet.

10. Neque difficultatem moveat defectus trium capitum 6, 7 et 8, quae in editione decurtata exstant, et ex antiquissimis mss. atque collectionibus genuina noscuntur. Allata enim exempla similium defectuum, quae in aliis praestantium collectionum documentis paulo ante indicavimus, hos defectus non infrequentes ostendunt. Celebrem Leonis epistolam 14, ad Anastasium, quae in pluribus collectionibus integra est, duobus capitibus tertio et quarto praetermissis, descriptam reperimus in duobus antiquis mss. Vat. 1347 et Vat. Palat. 579, ex quibus si alii codices vel collectiones illam sumpsissent, parem defectum praeferrent, nec tamen ea idcirco in suspicionem vocari posset. Nonne quaedam etiam Gelasii litterae in aliquot collectionibus breviores sunt quam in Conciliis editae fuerunt? Celeberrima est ejus pontificis epistola ad Dardanos, quae non solum in Quesnelli collectione 5, cap. 50, verum etiam in omnibus fere mss. aliarum antiquarum collectionum tribus longioribus et novem brevioribus membris caret, quae tamen leguntur in mss. praestantissimae collect. 14, et exinde in Romana Epistolarum

pontificum editione, ac in tomis Conciliorum edita sunt; quo ampliori exemplo Facundum Hermianensem usum fuisse haud dubitari potest. Sicut autem in memoratis paulo ante mss. epistolae Innocentii I, ad Toletanos, retentis solis decretis generalibus, caetera quae ad singulares causas et personas pertinent, praetermissa fuerunt, ita idipsum in hac Leonis epistola Hadrianae collectionis auctori placuisse videtur: tria enim omissa capita singulares personas causasque respiciunt.

11. Porro verum non est, quod putavit Quesnellus, hanc editionem hujus epistolae sub Gregorii II aetate Dionysiano codici fuisse adjectam, eo quod recentius Hadrianei codicis documentum ad hunc Gregorium pertineat. Inter Vaticanos nimirum codices reperimus signatum num. 5845 continentem puram Dionysii collectionem, quam uti rarissimam Coustantius laudavit, quaeque desinit in epistolis Anastasii II. In hoc autem codice, qui antiquissimus est, et Decretalibus praemittit Dionysii epistolam ad Julianum presbyterum in hoc uno ms. inventam, et ex eodem editam, post descriptam puram collectionem Dionysii eodem antiquo caractere appendix subjicitur, in qua primo ponuntur tria concilia Symmachi papae, unum an. 501, alterum an. 502, ac tertium an. 499, tum vero afferuntur tituli sex decretorum papae Hilari, duo Simplicii, et unus Felicis; ac post titulos ipsa decreta recitantur: quae omnia postea Hadrianae collectioni suo loco juxta ordinem temporum fuerunt inserta. Post decretum autem Felicis pag. 155 describitur Leonis epistola cum hoc titulo: *In causa Lupicini episcopi: Leo universis episcopis per Caesariensem Mauritaniam constitutis. Cum de ordinationibus*, et reliqua cum eadem Hadrianae editionis forma atque lectione. Subjicitur huic epistolae Leonis pag.

157: *Epistola Zosimi ad presbyteros Ravennae directa. Zosimi commonitorium presbyteris et diaconibus qui Ravennae sunt. Ex relatione, etc.*, quae in eodem Hadrianeo codice legitur. Tandem post hanc epistolam, veluti novum additamentum sequitur tabula capitum 79, ipsaque documenta post tabulam subjiciuntur. De his alibi fusius erit dicendum. Nunc satis sit memorare quinque priora documenta, quae sic afferuntur:

Pag. 159. I. *Justinus Augustus Hormisdæ. Quo fuimus semper, etc.*

Pag. 160. II. *Exemplar precum a clericis et monachis Antiochenis, Hierosolymitanis. etc., ad Justinum. Haurite aquam cum laetitia, etc.*

Pag. 161. III. *Hormisda Justino. Interea quae ad unitatem Ecclesiae, etc.*

Pag. 164. IV. *Hormisda presbyteris, diaconibus et archimandritis secundae Syriae. Lectis litteris, etc.*

Eadem pagina. *Incipit constituta papae Gregorii junioris. In nomine Domini, etc.*

Haec quoque documenta nec plura nec pauciora sunt illa quae in Hadrianeis mss. Dionysianae collectioni addita, et suo loco in ordinem chronologicum inserta inveniuntur. Ex modo autem diverso quo in hoc codice purae Dionysianae collectioni subjiciuntur, palam fit eidem omnia simul uno eodemque tempore non fuisse adjecta, sed saltem duplici. primum documenta praemissa tabulae capitum 79, dein quinque prima hujus tabulae capita. Haec postrema, quae in

Gregorio II desinunt, potuerunt adjici hujus pontificis aevo aut paulo post. Idem vero censendum non est de iis documentis quae huic tabulae praemissa ad multo antiquiores pontifices pertinent, et forte addita fuere paulo post Symmachi mortem, quippe is est ultimus inter pontifices quorum decreta in ea prima appendice recitantur: et primo quidem loco synodi ejusdem referuntur, eo quod hic pontifex recentioris memoriae esset, unde fortasse peculiari formula *sanctae memoriae* vocatur in titulo synodi an. 502, id quod etiam in ipsa orbe Roma hoc additamentum fuisse subjectum indicare videtur. Enimvero si haec documenta praemissa tabulae capitum 79, post obitum Hormisdæ adjecta fuissent, hujus quoque pontificis monumenta collector non disjunxisset a documentis Symmachi immediati ejus praedecessoris, nec ea collectori secundae appendicis subjicienda reliquisset.

12. Quod si hae observationes et conjecturae judicentur probabiles, uti sane nobis videntur, jam additio epistolae Leonis ad Africanos postea inserta collectioni Hadrianae cum controverso fragmento ad Dionysii circiter tempora evehitur, cum is quoque post Symmachum sub Hormisda Romae floruerit; et ita verum efficitur, hanc epistolam Dionysianae collectioni accessisse circa quinquagesimum post Leonem annum, adeo ut *summae videatur esse temeritatis* (utimur Quesnelli verbis in notis ad hanc epistolam sub initium) *suspicari in ipsa urbe Roma scribenti et colligenti authenticos codices defuisse*. Sicut enim dubitandum non est de adjecta Zosimi epistola, aut de Symmachi conciliis, ita nec ambigendum de hac epistola Leonis, quae eodem auctore simul addita fuit. Hinc autem Hadrianae collectionis origo detegitur; neque enim aliud in

ea factum est, nisi servato temporum ordine quaedam documenta Dionysianae collectioni inserere, quae duplici additamento ac duplici tempore huic collectioni jam diu ante Hadriani pontificatum, ordine perturbato, subjecta fuerant.

13. Porro eximius codex Florentinus S. Marci collect. 13 ex decurtata et Hadrianea editione integram epistolam praefert. Nec mirum sit in unico codice, seu collectione, hanc epistolam integram reperiri, quae in aliis omnibus antiquiorum collectionum varie mutila, seu imperfecta legitur. Nam etiam laudata Gelasii epistola ad Dardanos in pluribus iisque antiquis codicibus et collectionibus brevior est, ac in sola collectione 14 longior reperitur. Idem vero Florentinus codex decurtatae et Hadrianae editionum partes suo loco probe collocatas repraesentat. Primo enim totam exhibet editionem decurtatam cum iis quoque tribus capitibus 6, 7 et 8, quae in Hadrianea fuerunt praetermissa; tum vero extremis verbis ejusdem editionis decurtatae commode et contextui maxime congruenter subjicit *in eos specialius commovendi* et reliqua ejus fragmenti, quod in Hadrianea usque ad finem suppletur. Adde quod hic Florentinus codex non solum habet hoc Hadrianeum fragmentum, quod a Quesnello perperam supposititium creditur, verum etiam lectiones plerumque exhibet Hadrianeas in iis pariter capitibus quae decurtatae et Hadrianae editionibus communia sunt. Quesnellus, qui Hadrianeam formam rejicit, et decurtatae editionis codices effert, lectiones Hadrianeas lectionibus editionis decurtatae non paucis in locis praetulit, quod cum sua hypothesis minus cohaeret. Ita enim alterae ab alteris nonnullibi discrepant, ut non aliquo tantum verbo, sed integris membris atque sententiis dissideant. Id autem suspicionem nobis

vehementissimam injicit duplex hujus epistolae exemplar inter ipsius Leonis scripta inventum fuisse, ex quo tantum discrimen prodierit. Amanuensium enim oscitantiae vel arbitrio tribui quidem possunt unius vel alterius vocis variantes, cum praesertim sensum aut stylum vitiant. Sed tanta verborum ac sententiarum varietas, quae etsi pluribus quandoque verbis producta, ejusdem tamen auctoris stylum ubique refert (si praesertim non in omnibus, nec in multis, sed in uno vel altero tantum opusculo deprehendatur), non amanuensibus, sed ipsi auctori tribuenda videtur, qui idem opus prima manu scriptum, secundis curis alicubi emendaturus, vel etiam aucturus, diversis verbis ac sententiis inductis iterum scripserit.

14. P. Coustantius discrimen illud, quod memoravimus in Gelasii epistola ad Dardanos, quae in aliis codicibus brevior, in aliis prolixior est, ex eo pendere credidit, quod *eadem illa epistola sub duplici forma* ab ipsomet Gelasio prodierit; idemque postea Hormisdæ et Gregorio, antea vero Leoni nostro evenisse opinatus est. Lege Vindic. veter. codd. confirmat. cap. 13, pag. 713. Id huic epistolae contigisse ex antea observatis probabilissimum nobis est. S. Leo scripserat, ut videtur, prima manu epistolam, qualis dabitur ex mss. editionis decurtatae; et ex hoc exemplo olim edito vel invento hanc epistolam sumpserunt auctores collectionum ejusdem editionis. Posteriori vero manu, cum forte supervenisset aliquid novi, ex. gr., causa Restituti episcopi, quem *nunc*, quasi post illa quae Potentius retulerat, conquestum tradit cap. 10 S. pontifex exscribens eandem epistolam, nonnulla aliis verbis exposuit, quaedam autem pro novitate causae adjecit. Ita etiam epistolas 30 et 31, quae

partim eisdem, partim diversis verbis eadem super re ad Pulcheriam datae in distinctis et antiquissimis collectionibus inveniuntur, unius ejusdemque epistolae duplex exemplum esse in admonitione ostendemus. In subjectis vero litteris ad Africanos, illud longum fragmentum, quod in collectione Hadrianea legitur, secundis quidem curis videtur adjectum, ob quasdam notitias quae supervenerunt post relationem Potentii, referente fortassis episcopo David, qui in eo fragmento memoratur, vel aliis qui ex Africa Romam transmigraverant, et indicantur illis lectionis Hadrianae verbis, *commeantium sermo perferret*. Hinc S. pontifex primae lectioni editionis decurtatae c. 9, *Cum itaque de omnibus*, secundis curis inseruit particulam *fere*, quae in Hadrianea editione legitur, eo quod nonnulla accessissent quae antea scriptis adjicienda fuerunt. Neque difficultatem moveat sermo de virginibus vi barbarica oppressis, repetitus cap. 8 et 11; nam capite 8 docet quid ipsae virgines de se sentire debeant; capite autem undecimo, quid de iisdem sit ab episcopis agendum decernit. Immo haec duplex de ejusmodi virginibus mentio satis insinuat Hadrianae editionis fragmentum non ad alias Leonis litteras, quae forte perierint, ut non nemo opinatus est, sed ad hanc eandem pertinere epistolam 12, uti in ms. Florentino exhibetur. Quod multo magis confirmant illa verba, quae (dum repetitur de virginibus mentio) capiti undecimo inseruntur in eodem codice, *ut superius dictum est*.

15. Praetulimus vero in editione integrae epistolae, quam primo loco dabimus, lectiones Hadrianeas lectionibus codicum epistolae decurtatae, non solum quia Hadrianeas lectiones sequitur codex Florentinus, ex quo integra epistola uti a Leone scripta fuit ad nos pervenit; verum etiam quia

lectiones ejusmodi eidem auctori epistolam recolenti et emendanti magis placuisse videntur. Enimvero hae adeo congruae sunt, ut ipse Quesnellus easdem fere praetulerit lectionibus eorum codicum qui decurtatam epistolam continent. Ne vero quispiam utriusque editionis integrae et decurtatae lectionibus fraudetur, post editam epistolam integram ex lectione mss. Florent. et Hadrian cum suis variantibus, eandem decurtatam subjiciemus praesertim ad exemplar antiquissimi libri Barb. 2888, et alterius similis Vat. 1342, qui a Montfauconio, tom. I Biblioth. pag. 131, codex *elegantissimus et vetustissimus* nuncupatur; atque variantes aliorum codicum, qui eandem epistolam pariter decurtatam praeferunt, annotabimus. Quicumque autem hanc decurtatam editionem, quam nemo hactenus exacte expressit, cum integra conferet (petimus autem ut conferre non pigeat), speramus fore ut nobis calculos adjiciens, istam ab ipso auctore emendatam atque auctam fateatur.

16. Quoad tempus vero hujus epistolae, recte quidem in notis statuit Quesnellus eam scriptam fuisse ante an. 455, quo Valentinianus III occisus fuit. Cum enim exarata noscatur dum Mauri Romano adhuc imperatori catholico subessent, et idcirco multi ex Africa Romam subinde accederent, post ipsius autem Valentiniani necem, iidem a Vandalis Arianis catholicorum persecutoribus fuissent subacti, Romanus pontifex ei provinciae amplius ita facile providere non poterat in iis quae hac in epistola exprimuntur. Porro cum certum hujus annum constituere Quesnellus nequiret, illam primo loco edendam putavit, non tam ut suppleret defectui epistolarum quae initio pontificatus a Leone scriptae fuerunt, quam ne caeterarum, quae exstant, et certa notatione chronica

signantur, ordinem interromperet; et solum in marginali postilla eam scriptam indicat *circa pontificatus Leonis exordia*, et in notis *circa an. 443*. Bellum sane quod inter Valentinianum imperatorem et Gensericum Vandalorum regem in Africa viguit, litterarum ejusmodi commercium impedisse videtur. Viguit autem hoc bellum usque ad an. 442, quo Prosper in Chronico tradit: *Cum Gensericus autem a Valentiniano Augusto pax confirmata, et certis spatiis Africa inter utrumque divisa est*. Ex novella 23 lib. II liquet an. 445 ex Africanis provinciis Valentiniano relictis legatos Romam venisse, et lege fuisse sancitum ut ad praefectum Urbis appellare liceret. Hac forte appellationum occasione quaedam apud Mauros illicite usurpata ad S. pontificem *commeantium sermo pertulit*. Igitur probabilius et cautius inter hunc an. 445 et an. 455 haec epistola collocanda est. Porro Leo cap. 1 significat se a *commeantibus* ex Africa didicisse, *quae per occasionem temporis imparati*, id est belli tempore, in variis Mauritaniae civitatibus perperam gesta fuerant. Haec autem credibile est ab illis didicisse post compositam pacem potius an. 445, cum appellationum occasione plures probabiliter Romam transmisere quam serius. Ut autem congruum tempus detur transmissioni et relationi Potentii, qua accepta Leo hanc epistolam scripsit, haec data videtur circa an. 446.

657 EPISTOLA XII. AD EPISCOPOS AFRICANOS PROVINCIAE MAURITANIAE CAESARIENSIS.

SYNOPSIS.

I. *Ordinationes per tumultum factas redarguit.*---II. *Quid sit cito manus imponere.*--- III. *Non nisi unius uxoris viros debere esse diaconos, presbyteros et episcopos.*---IV. *Non rudes ac neophytos ordinari debere.*---V. *Ex laicis ordinati tolerantur a Leone, non vero bigami.*---VI. *De Donato ex Novatianis converso, et Maximo ex Donatistis.* ---VII. *De Aggaro et Tyberiano ex laicis, et per tumultum ordinatis.*---VIII *Virgines per vim oppressas incontaminatis se comparare non debere.*---IX. *Hortatur ad obedientiam, et inobedientibus poenas minatur.*---X. *Quibus in locis episcopi debeant ordinari, et de petitione episcopi Restituti.*---XI. *Quid agendum de memoratis virginibus vi barbarica oppressis.* ---
658 XII. *De causa Lupicini episcopi.* ---XIII. *De causis ecclesiasticis ventilandis et ad sedem apostolicam referendis.*

LEO urbis Romae episcopus universis episcopis per Caesariensem Mauritaniam constitutis in Domino salutem.

CAP. I.

Cum de ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicite usurpata crebrior ad nos commeantium sermo perferret, ratio pietatis exegit ut pro sollicitudine quam universae Ecclesiae ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere: vicem curae nostrae proficiscenti a nobis fratri et

consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui secundum scripta quae per ipsum ad vos direximus, de episcopis quorum culpabilis ferebatur electio quid veritas haberet inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissime notitiae nostrae cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quaedam Christi plebes in partibus provinciae Caesariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit ut dolorem cordis nostri, quo pro Dominicorum gregum periculis aestuamus, datis nunc quoque ad dilectionem vestram litteris promeremus, mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati aut ambientium **659** praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio Ecclesiae dederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere, nec praestare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim praesidentium salus est subditorum, et ubi est incolumitas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. Principatus autem quem aut seditio contulit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo, et difficile est ut bono peragantur exitu, quae malo sunt inchoata principio.

CAP. II.

Quod si in quibuslibet Ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est ut in Domini domo nihil sit inordinatum nihilque praeposterum, quanto magis

elaborandum est ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur non erretur? Nam totius familiae Domini status et ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi est illa beati Pauli apostoli per Spiritum Dei emissae praeceptio, qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, et unicuique nostrum dicitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communices peccatis alienis* (**I Timoth. V, 22**)? Quid est cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiae, ante experientiam disciplinae sacerdotalem honorem tribuere non **660** probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi et talem effici ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum qui rectum tenet in eligendo sacerdote iudicium, ita gravi semetipsum afficit damno qui in suum collegium assumit indignum. Non ergo in cujusquam persona praetermittendum est quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus qui fuerit contra divinae legis praecepta collatus.

CAP. III.

Dicente enim Apostolo ut inter alias electionis regulas is episcopus ordinetur quem *unius uxoris virum* fuisse aut esse constiterit (**I Timoth. III, 2**), tam sacrata semper habita est ista praeceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligeretur servanda conditio; ne forte illa, priusquam in matrimonium ejus veniret, qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. Quis igitur tolerare

audeat quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam, cum huic magno venerandoque mysterio nec divinae quidem legis statuta defuerint, quibus evidenter est definitum ut virginem sacerdos accipiat uxorem (**Levit. XXI, 13 et 14; Ezech. XLIV, 22**), et alterius torum nesciat conjugis, quae uxor futura est sacerdotis? Jam tum enim in sacerdotibus figurabatur Christi et Ecclesiae spiritale conjugium, ut quoniam vir caput est mulieris (**Eph. V, 23; I Cor. XI, 3**), discat Sponsa Verbi non alium virum nosse quam Christum, qui merito unam eligit, unam diligit et **661** aliam praeter ipsam suo consortio non adjungit. Si ergo etiam in veteri Testamento haec sacerdotalium conjugiorum forma servata est, quanto magis sub Evangelii gratia constituti, apostolicis debemus servire praeceptis, ut quamlibet quis bonis moribus praeditus, et sanctis operibus inveniatur ornatus; nequaquam tamen vel ad diaconi gradum, vel ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse claruerit?

CAP. IV.

Monente vero Apostolo, atque dicente: **662** *Et hi autem probentur primum, et sic ministrent* (**I Tim. III, 10**), quid aliud intelligendum putamus, nisi ut in his provectionibus non solum matrimoniorum castimoniam, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut a baptismo novellis, aut a saeculari actu repente conversis officium pastorale credatur; cum per omnes gradus militiae Christianae de incrementis profectum debeat aestimari an possint cuiquam majora

committi? Merito beatorum Patrum venerabiles sanctiones cum de sacerdotum electione loquerentur, eosdem ut idoneos sacris administrationibus censuerunt, **663** qui multo tempore per singulos officiorum gradus proveci, experimentum sui probabile praebuissent, ut unicuique testimonium vitae suae actuum suorum ratio perhiberet. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est pervenire, et notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant; quam diligens et quam prudens habenda est dispensatio divinorum munerum et coelestium dignitatum? ne in aliquo apostolica et canonica decreta violentur, et his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, et totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium; cum valde iniquum sit et absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes praeferantur emeritis. In domo quidem magna, sicut Apostolus disserit (**II Timoth. II, 20**), necesse est ut vasa diversa sint, quaedam aurea et argentea, quaedam vero lignea et fictilia; sed horum ministerium pro materiae qualitate discernitur, nec idem est pretiosorum usus et vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, et lignea praeferantur argenteis. Sicut autem in ligneis et fictilibus eorum hominum species figuratur qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis et argenteis hi sine dubio declarantur qui per longae eruditionis ignem, et per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum et argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis ecclesiastica disciplina resolvitur, omnis **664** ordo turbatur, dum in Ecclesia, qui nullum subierunt ministerium, perverso eligentium iudicio indebitum obtinent principatum.

CAP. V.

Cum ergo inter vos tantum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superbiorum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale provectos; nonne apertissimae exigunt causae, ut Ecclesiae in quibus ista commissa sunt, iudicio severiore purgentur, et non solum in tales praesules, sed etiam in ordinatorum eorum ultio competens proferatur? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura iustitiae. Et quia *universae viae Domini misericordia, et veritas*, cogimur secundum sedis apostolicae pietatem ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quorum utique non una mensura est, quaedam credamus utcumque toleranda, quaedam vero penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias iniverunt, vel viduarum se conjugio sociarunt, nec apostolica, nec legalis auctoritas sacerdotium obtinere permittit; et multo magis illum, si fuerit in vestro iudicio confutatus, qui, sicut ad nos relatum est, duarum simul est maritus uxorum, vel illum qui ab uxore dimissus alteram duxisse perhibetur. Caeteros vero, quorum provectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium episcopale delecti sunt, neque ex hoc quod uxores habent, possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere **665** permittimus, non praejudicantes apostolicae sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas resolventes, quibus

salubriter constitutum est ne primum, aut secundum, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum quibuslibet suffragiis suffultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Quod enim nunc utcunque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id quod omnino interdiciamus usurparit: quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, neque quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi.

CAP. VI.

Donatum autem Salicinensem ex Novatianis cum sua, ut comperimus, plebe conversum, ita Dominico gregi volumus praesidere, ut libellum fidei suae ad nos meminerit dirigendum, quo et Novatiani dogmatis damnet errorem, et plenissime confiteatur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, et a spiritu schismaticaе pravitatis alienus, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate; ita ut et ipse libello ad nos edito catholicum se esse manifestet.

CAP. VII.

De Aggaro vero et Tyberiano, quorum a caeteris qui ex laicis ordinati sunt, in hoc causa diversa est, quod eorum 666 ordinationi atroces tumultus et saevae seditiones memorantur esse famulatae, vestro iudicio cuncta commisimus: ut relata habiti apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit scire possimus.

CAP. VIII.

Illae autem famulae Dei quae integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia sua, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, et potuerit corruptione carnis mens invicta non pollui, minus tamen hoc eis oberit, si quod potuerunt animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse.

CAP. IX.

Cum itaque de omnibus fere quae fratris nostri Potentii relatio continebat, plenissime dilectionem vestram per David fratrem et coepiscopum nostrum, qui et sacerdotii merito nobis est probatus et moribus, videatis instructam; superest, fratres, ut concorditer salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus pareatis, et

in nullo patiamini providentissima canonum decreta violari. Quae enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, justa posthac ultione **667** plectamus, in eos specialius et propensius commovendi, qui in episcopis ordinandis sanctorum Patrum statuta neglexerint, et quos refutare debuerant consecrarint. Unde si qui episcopi talem consecraverint sacerdotem qualem esse non liceat, etiamsi aliquo modo damnum proprii honoris evaserint, ordinationis tamen jus ulterius non habebunt, nec umquam ei sacramento intererunt, quod neglecto divino iudicio immerito praestiterunt.

CAP. X.

Illud sane quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari, ut non in quibuslibet locis, neque in quibuscumque castellis, et ubi ante non fuerunt, episcopi consecrentur, cum ubi minores sunt plebes minoresque conventus, presbyterorum cura sufficiat, episcopalia autem gubernacula nonnisi maioribus populis et frequentioribus civitatibus oporteat praesidere, ne, quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis et possessionibus, vel obscuris et solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium, et honor cui debent excellentiora committi, ipsa sui numerositate vilescat. Quod nunc in sua dioecesi Restitutus episcopus factum esse causatus est, et rationabiliter postulavit ut si episcopi eorum locorum in quibus non debuerant ordinari humana conditione

decesserint, loca ipsa ad jus ejusdem antistitis cui olim propria vel contigua fuerunt revertantur. Et inutile **668** est ut sacerdotalis dignitas inconsiderata ordinantis facilitate superflua multiplicatione minuatur.

CAP. XI.

De his autem quae in sacro virginitatis proposito constitutae, ut superius dictum est, barbaricam pertulere violentiam, et integritatem pudoris non animo, sed corpore perdiderunt, ea nobis videtur servanda moderatio, ut neque in viduarum dejiciantur gradum, nec in sacrarum et perseverantium virginum numero censeantur: quibus, si in moribus virginalibus perseverant, et castimoniae soliditatem mente custodiunt, sacramentorum non est neganda communio, quia injustum est illas in eo vel argui vel notari, quod non voluntas amisit, sed vis hostilis eripuit.

CAP. XII.

Causam quoque Lupicini episcopi illic jubemus audiri, cui multum et saepius postulanti communionem hac ratione reddidimus, quoniam cum ad nostrum iudicium provocasset, immerito eum pendente negotio a communionem videbamus fuisse suspensum. Adjectum etiam illud est quod huic temere superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari antequam Lupicinus in praesenti positus, aut

confutatus, aut certe confessus justae posset subjacere sententiae; ut vacantem locum, quemadmodum disciplina ecclesiastica exigit, is qui consecratur acciperet.

CAP. XIII.

Si quae vero aliae emergerint causae quae ad statum ecclesiasticum et ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub **669** timore Domini volumus ventilentur, et de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea quae juxta ecclesiasticum morem juste et rationabiliter fuerint definita, nostra quoque sententia roborentur. Dat. IV id. Augusti.

EPISTOLA EADEM

LEO universis episcopis per Africam constitutis in Domino salutem.

CAP. I.

Cum in ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicite usurpata crebrior fama narraret, ratio pietatis exegit ut pro sollicitudine quam universae Ecclesiae ex divina institutione

dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curae nostrae fratri et consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui de episcopis quorum culpabilis ferebatur electio, quid **670** veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissime cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quaedam Christi plebes in partibus provinciae Caesariensis habeantur sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit ut dolorem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis aestuamus, datis litteris promeremus; mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio Ecclesiae dederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec praestare regimen, sed augere discrimen. INTEGRITAS enim praesidentium salus est subditorum: et ubi est incolumitas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. Principatus autem quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque actibus non offendat, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: **671** et difficile est ut bono peragantur exitu, quae malo sunt inchoata principio.

CAP. II.

Quod si in quibuslibet Ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum, quanto magis

elaborandum est ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiae status et ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi est illa beati Pauli apostoli per Spiritum Dei emissae praeceptio, qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, et proinde unicuique nostrum dicitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis* (I Tim. V, 22)? Quid est cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinae, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum servat in eligendo sacerdote iudicium; ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad suae dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cuiusquam persona praetermittendum est quod institutis generalibus continetur; nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit de praevaricatione collatus.

CAP. III.

Dicente enim Apostolo, ut inter alias electionis regulas, is episcopus ordinetur, quem *unius uxoris virum* fuisse aut esse constiterit (I Tim. III, 2), tam sacra semper habita est ista **672** praeceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligeretur servanda conditio; ne forte illa, priusquam in matrimonium ejus veniret qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. Quis

ergo dissimulare audeat quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam, cum huic magno venerandoque mysterio ne legis quidem statuta defuerint, quibus evidenter est definitum ut virginem sacerdos accipiat, et alterius torum nesciat conjugis, quae uxor est futura pontificis (**Levit. XXI, 13, 14; Ezech. XLIV, 22**)? Jam tunc enim in sacerdotibus figurabatur Christi et Ecclesiae spirituale conjugium; ut quoniam *vir caput est mulieris* (**Ephes. V, 23; I Cor. XI, 3**), discat sponsa Verbi non alium virum nosse quam Christum, qui merito unam elegit, unam diligit, et aliam praeter ipsam suo consortio non adjungit. Si ergo etiam in veteri Testamento haec sacerdotalium conjugiorum forma servata est, quanto magis sub revelata jam gratia constituti, apostolicis debemus inservire praeceptis: ut quamlibet quis bonis moribus praeditus, et sanctis operibus inveniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad diaconii gradum, vel ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse constiterit?

CAP. IV.

Monente vero Apostolo atque dicente: *Et hi autem probentur primum, et sic ministrent* (**I Tim. III, 10**); quid aliud intelligendum in hoc putamus, nisi ut in his provectionibus non solum matrimoniorum privilegia, sed etiam laborum merita cogitemus? ne aut a baptismo rudibus, aut a saeculari actu repente **673** conversis, officium pastorale credamus; cum per omnes gradus militiae Christianae de incrementis profectum debeat aestimari an possint cuiquam majora

committi. Merito sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cum de sacerdotum electione loquerentur, eos demum idoneos sacris administrationibus censuerunt, quorum omnis aetas a puerilibus exordiis usque ad provectiores annos per disciplinae ecclesiasticae stipendia cucurrisset, ut unicuique testimonium prior vita praeberet: nec posset de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro castis moribus, pro actibus strenuis, celsioris loci praemium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est pervenire, et notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant; quam diligens et quam prudens habenda est dispensatio divinorum munerum et coelestium dignitatum, ne in aliquo apostolica et canonica decreta violentur, et his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, et totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium, cum valde iniquum sit et absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes praeferantur emeritis? In domo quidem magna necesse est, sicut Apostolus disserit (**II Tim. II, 20**), ut vasa diversa sint, quaedam aurea et argentea, quaedam vero lignea et fictilia; sed horum ministerium pro materiae qualitate dividitur, nec qui est pretiosorum, idem usus est et vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, **674** et lignea praeferantur argenteis. Sicut autem in ligneis et fictilibus eorum hominum species figurantur, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis et argenteis hi sine dubio declarantur, qui per fongae eruditionis ignem, et per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum et argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis obedientia resolvitur, omnis ordo turbatur; dum in Ecclesia, qui nullum

subiere ministerium, perverso eligentium iudicio indebitum obtinent principatum.

CAP. V.

Cum ergo inter vos tantum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superbiorum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale provectos; nonne apertissime exigunt causae ut Ecclesias in quibus ista commissae sunt iudicio severiore purgemus, et non solum in tales praesules, sed etiam in ordinarum eorum digna districtione moveamur? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura iustitiae; et quia *universae viae Domini misericordia et veritas* (Ps. XXIV, 10), cogimur secundum sedis apostolicae pietatem, ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quae constat non unius esse mensurae, quaedam definiamus utcumque toleranda, quaedam vero penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias inierunt, vel viduarum se conjugio sociarunt, in sacerdotio manere non patimur; et multo magis illum qui simul duarum est maritus **675** uxorum; vel illum qui a prima uxore dimissus, alteram duxisse perhibetur, privandos honore decernimus. Caeteros vero, quorum provectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium episcopale delecti sunt, neque ex hoc quod uxores habeant possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permittimus, non praejudicantes apostolicae sedis statutis, nec praecessorum nostrorum nostrisque decretis, quibus

salubriter statutum est ne primum, vel secundum, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum, quibuslibet suffragiis fultus, ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Quod enim nunc utcumque veniale est, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id quod omnino interdiciamus, usurpare praesumpserit: quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi; nec quod potuit aliqua ratione concedi, amplius patiemur impune committi.

CAP. VI.

Donatum autem Salicinensem ex Novatianis cum sua, ut comperimus, plebe conversum, ita Dominico volumus gregi praesidere, ut libellum fidei suae ad nos meminerit dirigendum, quo et Novatiani dogmatis damnet errorem, et plenissime confiteatur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, et a spiritu schismaticae pravitatis alienus, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate; ita ut et ipse libello ad nos edito catholicum se esse manifestet.

CAP. VII.

De Aggaro vero et Tyberiano, quorum a caeteris qui ex laicis ordinati sunt in hoc causa diversa est, quod eorum ordinationi atroces tumultus et saevae seditiones memorantur esse

famulatae, vestro iudicio cuncta commisimus: ut relata habiti 676 apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit scire possimus.

CAP. VIII.

Illae autem famulae Dei quae integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia sua, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, et potuerit correctione carnis mens invicta non pollui; minus tamen hoc illis oberit, si quod potuerunt animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse.

CAP. IX.

Cum itaque de omnibus quae fratris nostri Potentii relatio continebat, plenissime dilectionem vestram videatis instructam; superest, fratres, ut concordii obedientia salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus serviatis, et in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Quae enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis: ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, justa posthac ultione plectamus.

677 EPISTOLA XIII. AD EPISCOPOS METROPOLITANOS PER ILLYRICI PROVINCIAS CONSTITUTOS.

SYNOPSIS.

*I. Gratulatur Illyrici metropolitanis se subjicientibus auctoritati datae Anastasio, in majoribus praesertim causis.-
--II. Ut vocati ad concilium ab Anastasio venire non renuant, hortatur.---III. Ut nemo sine consensu plebis ordinetur episcopus.---IV. Ut nullus episcopus alterius inviti clericum sibi vindicet.*

Dilectissimis fratribus SENEIONI, CAROSO, THEODULO, LUCAE, ANTIOCHO et VIGILANTIO metropolitanis per Illyrici provincias constitutis, LEO.

CAP. I.

Grato animo epistolas nostras a vestra dilectione susceptas, recurrentis paginae sermo testatus est, quas nos pro 678 Ecclesiarum statu et pace solliciti, ne quid novella praesumptio erroris afferret, noscimur direxisse: volentes a sacerdotibus Domini custodiri quae sedis apostolicae

auctoritas crebro constituit; scilicet ut per Illyricum Ecclesiae constitutae ad curam fratris et coepiscopi nostri Anastasii Thessalonicensis urbis antistitis pertinerent. Ut si quae majores inter episcopos causae sunt quae in provinciis suis nequeant terminari, ad ejus notitiam referantur, et eodem arbitrio sub divini timore judicii componantur. Servetur hic ordo sacerdotali concordiae profuturus, ut Ecclesiae Domini concordi, quemadmodum cupimus, consilio construantur, et nullum, insidiante diabolo, aditum possit praebere dissensio, per quam valeat dissipare quae nos magno studio habita cupimus moderatione connectere.

CAP. II.

Invitati fratres in causis maximis, et quae intra provincias suas finiri nequeant terminandis, si nulla gravi necessitate retinentur, fraternum studium pro Ecclesiae utilitate non denegent: maxime cum moderatio nostra providerit, ut non frequens, neque pro levibus causis conveniendi **679** necessitas indicatur; et binos ternosve episcopos de singulis provinciis adesse sufficiat, ut leve fiat paucis, quod multis esset onerosum; atque ita efficiatur studio charitatis, ut sacerdotalis tractatus ea quae ad disciplinam possunt ecclesiasticam pertinere, sancto sibi Spiritu revelante constituat. Id enim nos, volentes quorundam inobedientiam juxta coercitione corrigere, vestra noverit dilectio definisse: ut quisquis superbo animo, cum nulla corporis, vel causae fuerit necessitate detentus, fraternum saepius voluerit vitare conventum, se sciat esse judicandum.

CAP. III.

Et quia memorati fratris nostri sollicita relatione cognovimus Achaiae provinciae metropolitanum illicitas et constitutis Patrum nostrisque auctoritatibus interdictas ordinationes saepe celebrasse, illudque suis ausibus addidisse, ut Thespiensibus invitis et repugnantibus incognitum, et ante non visum episcopum consecraret; nulli prorsus metropolitano hoc licere permittimus, ut suo tantum arbitrio, sine cleri et plebis assensu quemquam ordinet sacerdotem; sed eum Ecclesiae Dei praeficiat, quem totius civitatis consensus elegerit. Ut itaque nos desides non sumus in monendo quae custodiri debeant quaeque vitari, ita in exsequendis illis atque servandis neminem esse patimur negligentem: cum custodientem talia laus dignissima comitetur, et fructus, ut speramus, a Domino uberior obsequatur; devium vero et apostolicae constitutionis oblitum, obnoxium habitura sit et ecclesiastica et divina censura.

CAP. IV.

Illud quoque pari observantia ad sacerdotalis concordiae vinculum ab omnibus volumus custodiri, ut nullus episcopus alterius episcopis clericum sibi audeat vindicare, sine illius ad quem pertinet cessione, quam tamen evidentia scripta contineant: quoniam hoc et canonum definivit auctoritas et

ipsa servandae unitatis ratio docet; ne omnis ordo ecclesiasticus **680** per hanc licentiam efficiatur instabilis. Altius itaque, fratres charissimi, quae a nobis pio mentis affectu decerni perspicitis, in pectora vestra descendant; ut nos, qui sollicite cupimus *servare unitatem spiritus in vinculo pacis*, praeceptionis nostrae fructum percipiamus, et vestrae dilectionis operibus gratulemur. Volumus enim tam vestrum esse quam nostrum est, ut per charitatis gratiam constituatur, quod nulla insidiantis diaboli arte violetur. Plenius vero observare debent quae caveri ad ipsum fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium scripsimus, eaque in vestram notitiam litteris ipsius volumus pervenire, a quibus fraternitatem vestram nolumus deviare; ut charitatem Dominicam custodita Patrum sanctione servemus. Data octavo idus Januarias, Aetio III et Symmacho viris clarissimis consulibus.

681 EPISTOLA XIV . AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS

I. *Quod semper Thessalonicenses antistites vices apostolicae sedis impleverint.* ---II. *Ut metropolitanis sua jura serventur.* ---III. *Ut a metropolitanis, non laici, non bigami,*

non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi.---IV. Quod subdiaconis carnale connubium denegetur.---V. Ut nullus invitis ordinetur antistes.---VI. Ut metropolitanus Epiri de electo quem est ordinaturus in episcopum, ad Thessalonicensem pontificem referat; et de metropolitano electo similiter provinciales episcopi faciant.--
-682 VII. Ut bina per annos singulos (Al. per annum provincialia) episcoporum concilia celebrentur; et si res difficilis emerit, quae non possit Thessalonicensis iudicio terminari (Al. et in coll. Hisp., nec fuerit Thessalonicensis episcopi iudicio terminata), ad Romanum referatur antistitem.---VIII. Ut si quis episcopus suam deserens civitatem, maiorem sedem ambitus causa petierit, non solum ecclesiam obtinere non poterit, sed et sua carere debebit (Al. et in Hisp., nec illam obtinere poterit, et sua carere debebit.) ---IX. Ut nullus alienum clericum sollicitare vel tenere praesumat, suo episcopo non praebente consensum. ---X. Ut in evocandis provincialibus episcopis, a Thessalonicensi pontifice moderatio conservetur. (Additur in Hisp., ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur; nec amplius quam bini de provinciis episcopi, quos metropolitani probaverint, dirigantur).---XI. Ut non amplius a statuto concilii tempore, quam dies quindecim remorentur episcopi. (Additur in Hisp., Ut si inter eos de negotio fuerit oborta contentio, cuncta **683 Romano pontifici sub gestorum insinuatione pandantur, ut ab eo quod Deo placuerit ordinetur.)**

LEO episcopus urbis Romae, ANASTASIO episcopo Thessalonicensi.

Quanta fraternitati tuae a beatissimi Petri apostoli auctoritate sint commissa, et qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres et justo examine ponderares, multum possemus de injunctae tibi sollicitudinis devotione gaudere.

CAP. I. De vicariatu Thessalonicensi, et causa Attici Nicopolitani episcopi.

Quoniam sicut praecessores mei praecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuae, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostrae mansuetudinis adjuvares, et longinquis a nobis provinciis praesentiam quodammodo nostrae visitationis impenderes: siquidem continenti opportunoque prospectu promptum tibi esset agnoscere quid in quibusque rebus vel tuo studio componeres, vel nostro iudicio reservares. Nam cum majora negotia et difficiliore causarum exitus liberum tibi esset sub nostrae sententiae expectatione suspendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi. Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus: ut commendatas **684** tibi Christi Ecclesias, per exhortationem charitatis ad salubritatem obedientiae provocares. Quia etsi plerumque existant inter negligentes vel desides fratres, quae oporteat maiore auctoritate curari, sic tamen est adhibenda correptio, ut semper sit salva dilectio. Unde et beatus

apostolus Paulus, ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens, dicit: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres, anus ut matres, juvenculas ut sorores, in omni castitate (I Tim. V, 1)*. Quae moderatio si quibuscumque inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus et coepiscopis nostris sine offensione reddenda est? ut licet nonnumquam accidant, quae in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas. Sed ab his qui *quae sua sunt quaerunt, non quae Jesu Christi (Philip. II, 21)*, facile ab hac lege disceditur, et dum dominari magis quam consulere subditis placet, honor inflat superbiam, et quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam: quod, ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpam trahi sentio, cum te a traditis tibi regulis immodice discessisse cognosco. Qui si tuae existimationis parum diligens eras, meae saltem famae parcere debuisti: ne quae tuo tantum facta sunt animo, nostro viderentur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaque ad tuos emissa majores apostolicae sedis praesulum scripta percurrat, et vel a me vel a praecessoribus meis inveniat ordinatum, quod a te cognovimus esse praesumptum.

685 Venit namque ad nos cum episcopis provinciae suae frater noster Atticus, veteris Epiri metropolitanus antistes, et de indignissima afflictione quam pertulit, lacrymabili actione conquestus est coram astantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quae nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in litteris tuis,

quas iidem diaconi tui detulerunt, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturae professione signasset, ut de illo non aliud a nobis posset intelligi, quam proprii arbitrii et spontaneae devotionis fuisse, quod venerat, quodque chartulam de obedientiae sponsione conscripserat, in cuius tamen chartulae mentione signum prodebatur injuriae. Non enim necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus probabat officio. Unde deplorationibus supradicti haec verba epistolae tuae testimonium prae-buerunt, et per hoc quod non est tacitum nudatum est illud quod silentio fuerat adopertum, aditam scilicet Illyrici praefecturam, et sublimissimam inter mundanos apices potestatem in exhibitionem insontis antistitis incitatam: ut missa executione terribili, quae omnia sibi officia publica ad effectum praeceptionis adjungeret, a sacris Ecclesiae aditis, nullo vel falso insimulatus crimine, extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam aegritudinis, non ob saevitiam hiemis darentur induciae; sed iter asperum et periculis plenum per invias nives agere cogeretur. Quod tanti laboris, tantique discriminis fuit, ut ex his qui episcopum comitati sunt, quidam defecisse dicantur.

686 Multum stupeo, frater charissime, sed et plurimum doleo, quod in eum de quo nihil amplius indicaveras quam quod evocatus adesse differret, et excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, et tam vehementer potueris commoveri: praesertim cum etiam si tale aliquid mereretur, exspectandum tibi fuerit quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de moribus meis existimasti, et quam civilia pro conservanda sacerdotali concordia

responsurus essem, verissime praevidisti: et ideo motus tuos exsequi sine dissimulatione properasti, ne cum moderationis nostrae aliud disponentia scripta sumpsisses, faciendi id quod factum est licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus innotuerat, et metropolitanum episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse, etiam tu nihil ei objiciendo confirmas. Sed etiam si quid grave intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura; ut nihil prius ipse decerneres, quam quid nobis placeret agnosceres. Vices enim nostras ita tuae credidimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea quae a te pie sunt curata laetificant, ita nimium ea quae perperam sunt gesta contristant. Et necesse est, post multarum experimenta causarum sollicitius prospici, et diligentius praecaveri, quatenus per spiritum charitatis et pacis, omnis materia scandalorum de Ecclesiis Domini quas tibi commendavimus auferatur, praeeminente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.

687 CAP. II. *De jure metropolitaram sub vicario Thessalonicensi degentium conservando.*

Igitur secundum sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuae cura praetenditur, jus traditae sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere

decernimus; ita ut a regulis praestitutis, nulla aut negligentia, aut praesumptione discedant.

CAP. III. *Quinam a sacerdotio sint arcendi.*

In civitatibus quarum rectores obierint, de substituendis episcopis haec forma servetur: ut is qui ordinandus est, etiamsi bonae vitae testimonium habeat, non laicus, non neophytus, nec secundae conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut haec quae in aliis Ecclesiae membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

CAP. IV. *De subdiaconorum continentia.*

Nam cum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectae continentiae puritatem, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: *ut et qui habent, sint tamquam non habentes (I Cor. VII, 29)*, et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo aut secundo, vel tertio **688** servandum est, ne aut levitico, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se a voluptate uxoria necdum frenasse detegitur.

CAP. V. De cleri plebisque postulatione et consensu in episcoporum electione.

Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus praeponatur quem cleri plebisque consensus concorditer postularit: ita ut si in aliam forte personam partium se vota diviserint, metropolitani iudicio is alteri praeferatur qui majoribus et studiis juvatur et meritis: tantum ut nullus invitis et non petentibus ordinetur; ne civitas episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit; et fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluit.

CAP. VI. De consecrando episcopo ad Thessalonicensem referendum esse intra vicariatum ejus.

De persona autem consecrandi episcopi, et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat; quodque in provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quae rectis dispositionibus nihil morae aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Metropolitano vero defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim

convenire debebunt, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem Ecclesiae, vel ex diaconis optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, cum quod 689 ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari; ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

Cap. VII. *De conciliis provincialibus frequentandis.*

De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus quam sancti Patres salubriter ordinarunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quae inter diversos Ecclesiae ordines nasci assolent, judicetur. Ac si forte inter ipsos qui praesunt de majoribus (quod absit) peccatis causa nascitur, quae provinciali nequeat examine definiri; fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur.

CAP. VIII. *De translationibus episcoporum amputandis.*

Si quis episcopus, civitatis suae mediocritate despecta, administrationem loci celebrioris ambierit, et ad maiorem se plebem quacumque ratione transtulerit, a cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit et propria: ut nec illis praesideat quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam sprexit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

CAP. IX. *De clericis transfugis.*

Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi forte ex placito charitatis id inter dantem accipientemque convenerit. **690** Nam gravis injuriae reus est qui de fratribus Ecclesiae id quod est utilius aut pretiosius audet vel allicere, vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad suam Ecclesiam metropolitanus redire compellet. Si autem longius recessit, tui praecepti auctoritate revocabitur; ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

CAP. X. *De episcoporum a metropolitano vocatione.*

In evocandis autem ad te episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per majoris diligentiae speciem fraternis gloriari videaris injuriis. Unde si causa aliqua major exstiterit ob quam rationabile ac necessarium sit fraternum advocare

conventum, binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita ut a praestituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint retardentur.

*CAP. XI. Dissentientibus a Thessalonicensi
caeteris episcopis, Romanum esse consulendum.*

Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris diversa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut, remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat decernatur. Ad hunc enim finem omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordiae, et quod ad custodiam pertinet disciplinae, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater dilectissime, et eos fratres nostros qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non similis sit omnibus materia querelarum, hortor et moneo, ut quae pie sunt ordinata, salubriterque disposita nulla concertatione turbentur. **691** Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius (**Philip. II, 4, 21**), sicut Apostolus ait: *Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad aedificationem* (**Rom. XV, 2**). Nec enim poterit unitatis nostrae firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astrinxerit: quia *sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus sumus in*

Christo, singuli autem alter alterius membra (**Rom. XII, 5; I Cor. XII, 12**). Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit: et haec connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed praecipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis: quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis; et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut caeteris praeemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum **692** inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliore, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam esse praepositum, non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum; sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere (**Matth. XXIII, 4**). Discipuli enim sumus humilis et mitis magistri, dicentis: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve* (**Matth. XI, 29**). Quod quomodo experiemur, nisi et illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait? *Qui major est vestrum, erit minister vester. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur; et qui se humiliat exaltabitur* (**Matth. XX, 26; Marc. X, 43; Luc. XXII, 26; Luc. XIV, 11**).

693 EPISTOLA XV. AD TURRIBIUM
ASTURICENSEM EPISCOPUM. *De*
Priscillianistarum erroribus.

SYNOPSIS

I. *Contra Priscillianistas, qui sanctam Trinitatem, non personis, sed tantum nominibus distinguunt.*---II. *Adversus id quod Dei Filium posteriorem fuisse credunt quam Patrem.*--
-III. *Adversus id quod dicunt ideo unigenitum dici Christum, quia solus sit de virgine natus.*---IV. *De Natali Domini, quod in eo Priscillianistae jejunia celebrent.*---V. *Adversus id quod aiunt animam hominis ex divina esse substantia.*---VI. *Contra id quod aiunt diabolum ex se vel ex chao esse, et propriam [Quesn. et unus noster codd. addunt non] habere naturam.*---VII. *Contra illud quod nuptias et procreationes filiorum astruant esse peccatum.*---VIII. *Contra id quod corpora humana diaboli dicunt esse figmenta, et a daemonibus 694 in utero formari.*---IX. *Contra id quod filios repromissionis ex Spiritu sancto dicunt esse conceptos.*---
X. *Contra id quod animas in coelestibus peccare credunt [Al. dicunt], et secundum qualitatem peccati in hoc mundo accipere sortem vel bonam vel malam.*---XI. *Contra id quod fatalibus stellis dicunt animas hominum obligatas.*---
XII. *Contra id quod sub aliis potestatibus partes animae, sub aliis corporis membra describunt.*---XIII. *Contra id quod patriarcharum nomina per singula corporis membra*

disponunt [Al. describunt].---XIV. Contra id quod duodecim signa, quae mathematici observant, per corpus omne distinguunt.---XV. De apocryphis scripturis eorundem Priscillianorum.---XVI. De libro Dictinii [Al. Dicticini].

LEO episcopus TURRIBIO episcopo salutem.

Quam laudabiliter pro catholicae fidei veritate movearis, et quam sollicite Dominico gregi devotionem officii pastoralis impendas, tradita nobis per diaconoem tuum fraternitatis tuae scripta demonstrant, quibus notitiae nostrae insinuare curasti, **695** qualis in regionibus vestris de antiquae pestilentiae reliquiis errorum morbus exarserit. Nam et epistolae sermo, et commonitorii series, et libelli tui textus eloquitur Priscillianistarum fetidissimam apud vos recaluisse sentinam. Nihil est enim sordium in quorumcumque sensibus impiorum, quod in hoc dogma non confluerit: quoniam de omni terrenarum opinionum luto multiplicem sibi faeculentiam miscuerunt: ut soli totum biberent quidquid alii ex parte gustassent. Denique si universae haereses quae ante Priscilliani tempus exortae sunt diligentius retractentur, nullus pene invenietur error de quo non traxerit impietas ista contagium: quae non contenta eorum recipere falsitates qui ab Evangelio sub Christi nomine deviarunt, tenebris se etiam paganitatis immersit, ut per magicarum artium profana secreta et mathematicorum vana mendacia, religionis fidem morumque rationem in potestate daemonum, et in effectu siderum collocarent. Quod si et credi liceat et doceri, nec virtutibus praemium, nec vitiis poena debetur, omniaque non solum humanarum legum, sed etiam divinarum constitutionum decreta solventur: quia neque de bonis neque de malis actibus ullum poterit esse iudicium, si in

utramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, et quidquid ab hominibus agitur, non est hominum, sed astrorum. Ad hanc insaniam pertinet prodigiosa illa totius humani corporis per duodecim coeli signa **696** distinctio, ut diversis partibus diversae praesideant potestates; et creatura quam Deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione siderum, in quanta est connexione membrorum. Merito patres nostri, sub quorum temporibus haeresis haec nefanda prorupit, per totum mundum instanter egere ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur: quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Videbant enim omnem curam honestatis auferri, omnem conjugiorum copulam solvi, simulque divinum jus humanumque subverti, si hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali professione licuisset. Profuit diu ista districtio ecclesiasticae lenitati, quae etsi sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit ultiones, severis tamen Christianorum principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spiritale nonnumquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Ex quo autem multas provincias hostilis occupavit irruptio, et executionem legum tempestates intercludere bellorum. Ex quo inter sacerdotes Dei difficiles commeatus et rari coeperunt esse conventus, invenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, et ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta. Quae vero illic aut quanta pars plebium a contagione pestis hujus aliena est, ubi, sicut dilectio tua indicat, lethali morbo etiam **697** quorundam sacerdotum corda corrupta sunt; et per quos opprimenda falsitas et defendenda veritas credebatur, per ipsos doctrinae

Priscillianae Evangelium subditur Christi, ut ad profanos sensus pietate sanctorum voluminum depravata, sub nominibus prophetarum et apostolorum non hoc praedicetur quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit. Quia ergo dilectio tua fidei, quantum potuit, diligentia damnatas olim opiniones sedecim capitulis comprehendit, nos quoque strictim omnia retractamus, ne aliquid harum blasphemiarum aut tolerabile videatur aut dubium.

CAP. I. Quam impie de Trinitate personarum in Deo sentiant Priscillianistae.

Primo itaque capitulo demonstratur quam impie sentiant de Trinitate divina, qui et Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam atque eandem asserunt esse personam, tamquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus sanctus nominetur; nec alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque processit; sed singularis unitas in tribus quidem vocabulis, sed non in tribus sit accipienda personis. Quod blasphemiae genus de Sabellii opinione sumpserunt; cujus discipuli etiam Patripassiani merito nuncupantur; quia si ipse est Filius, qui et Pater, crux Filii, Patris est passio; et quidquid in forma servi Filius Patri obediendo sustinuit, totum in se Pater ipse suscepit. Quod catholicae fidei sine ambiguitate contrarium est, quae Trinitatem Deitatis sic ὁμοούσιον confitetur, ut Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum sine confusione

indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat aequales: quia Unitatem in **698** Trinitate non eadem persona, sed eadem implet essentia.

CAP. II. *De virtutibus quas ex Deo procedere fingunt.*

In secundo capitulo ostenditur ineptum vanumque commentum de processionibus quarumdam virtutum ex Deo, quas habere coeperit et quas essentia sui ipse praecesserit. In quo Arianorum quoque suffragantur errori, dicentium quod Pater Filio prior sit, quia fuerit aliquando sine Filio, et tunc Pater esse coeperit, quando Filium genuerit. Sed sicut illos catholica Ecclesia detestatur, ita et istos, qui putant umquam Deo id quod ejusdem est essentiae defuisse. Quem sicut mutabilem, ita et proficientem dicere nefas est. Quam enim mutatur quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur.

CAP. III. *Cur unigenitus dicatur apud eos Filius Dei.*

Tertii vero capituli sermo designat, quod iidem impii asserant, ideo unigenitum dici Filium Dei, quia solus sit natus ex virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli Samosatani et Photini virus hausissent, qui dixerunt

Dominum nostrum Jesum Christum, antequam nasceretur ex virgine Maria, non fuisse. Si autem isti aliud de suo sensu intelligi volunt, neque principium de matre dant Christo, asserant necesse est non unum esse Filium Dei, sed alios quoque ex summo Patre genitos, quorum hic unus sit natus ex femina, et ob hoc appelletur Unigenitus: quia hanc nascendi conditionem alius filiorum Dei nemo suscepit. Quoquoersum 699 igitur se contulerint, in magnae tendunt impietatis abruptum, si Christum Dominum vel ex matre volunt habere principium, vel Patris Dei unigenitum diffitentur cum et de matre is natus sit qui erat Deus Verbum, et de Patre nemo sit genitus praeter Verbum.

CAP. IV. *Quod jejunent in Natali Domini et die Dominica.*

Quarto autem capitulo continetur, quod Natalem Christi, quem secundum susceptionem veri hominis catholica Ecclesia veneratur, quia *Verbum caro factum est et habitavit in nobis* (**Joan. I, 14**), non vere isti honorent, sed honorare se simulent, jejunantes eodem die, sicut et die Dominico, qui est dies resurrectionis Christi. Quod utique ideo faciunt quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quamdam illusionem ostentata videri volunt quae vera non fuerint; sequentes dogmata Cerdonis atque Marcionis, et cognatis suis Manichaeis per omnia consonantes. Qui, sicut in nostro examine detecti atque convicti sunt, Dominicum diem, quem nobis Salvatoris nostri resurrectio consecravit, exigunt in moerore jejunii; solis, ut

proditum est, reverentiae hanc continentiam devoventes: ut per omnia sint a nostrae fidei unitate discordes, et dies qui a nobis in laetitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum est ut inimici crucis et resurrectionis Christi talem excipiant sententiam, qualem elegerunt doctrinam.

CAP. V. *Quod animam hominis divinae asserunt esse substantiae.*

Quinto capitulo refertur quod animam hominis divinae asserant esse substantiae, nec a natura Creatoris sui conditionis nostrae distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorundam et Manichaeorum opinione manantem catholica fides damnat: sciens nullam tam sublimem tamque praecipuam esse facturam, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est, id est quod ipse, neque id aliud est **700** quam Filius et Spiritus sanctus. Praeter hanc autem summae Trinitatis unam, consubstantialem, et sempiternam, atque incommutabilem Deitatem, nihil omnium creaturarum est quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Non autem quidquid inter creaturas eminet Deus est, nec si quid magnum est atque mirabile, hoc est quod ille *qui facit mirabilia magna solus* (Ps. CXXXV, 4). Nemo hominum veritas, nemo sapientia, nemo justitia est; sed multi participes sunt veritatis, et sapientiae atque justitiae. Solus autem Deus nullius participationis indigus est: de quo quidquid digne utcumque sentitur, non qualitas est, sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit: quia esse illi, quod est sempiternum, semper est proprium. Unde in se

manens innovat omnia, et nihil accepit quod ipse non dederit. Nimium igitur superbi nimiumque sunt caeci qui cum dicant humanam animam divinae esse substantiae, non intelligunt nihil se aliud dicere quam Deum esse mutabilem, et ipsum perpeti quidquid potest naturae ejus inferri.

CAP. VI. Quod aiunt diabolum numquam fuisse bonum, nec Dei opus esse, sed ex chao et tenebris emersisse.

Sexta annotatio indicat eos dicere quod diabolus numquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei sit, sed eum ex chao et tenebris emersisse: quia scilicet nullum sui habeat auctorem, sed omnis mali ipse sit principium atque substantia: cum fides vera, quae est catholica, omnium creaturarum sive spiritualium, sive corporalium bonam confiteatur substantiam, et mali nullam esse naturam: quia Deus, qui universitatis est conditor, nihil non bonum fecit. Unde et diabolus bonus esset, si in eo quod factus est permaneret. Sed quia naturali excellentia male usus est, *et in veritate non stetit (Joan. VIII, 44)*, non in contrariam transiit substantiam, sed a summo bono, cui debuit adhaerere, descivit; sicut ipsi qui talia asserunt a veris in falsa prouunt, et naturam in eo arguunt in quo sponte delinquant, ac pro sua voluntaria perversitate damnantur. Quod utique in ipsis malum erit, et ipsum malum non erit substantia, sed poena substantiae.

701 CAP. VII. *Damnant nuptias et usum matrimonii.*

Septimo loco sequitur, quod nuptias damnant, et procreationem nascentium perhorrescunt, in quo, sicut pene in omnibus, cum Manichaeorum profanitate concordant: ideo, sicut ipsorum mores probant, conjugalem copulam detestantur; quia non est illic libertas turpitudinis, ubi pudor et matrimonii servatur et sobolis.

CAP. VIII.---*Corpora humana aiunt per diabolum formari, et eorum resurrectionem negant.*

Octavum ipsorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli esse figmentum, et semina conceptionum opera daemonum in mulierum uteris figurari: propter quod resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio corporis non sit congruens animae dignitati. Quae falsitas sine dubio opus diaboli est, et talia prodigia opinionum, figmenta sunt daemonum, qui non in feminarum ventribus formant homines, sed in haereticorum cordibus tales fabricantur errores. Quod immundissimum virus de Manichaeae impietatis specialiter fonte procedens, olim fides catholica deprehendit atque damnavit.

702 CAP. IX. *Filios promissionis per Spiritum sanctum conceptos esse dicunt.*

Nona autem annotatio manifesta quod filios promissionis, ex mulieribus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicant esse conceptos: ne illa soboles quae de carnis semine nascitur, ad Dei conditionem pertinere videatur. Quod catholicae fidei repugnans atque contrarium est, quae omnem hominem in corporis animaeque substantia a conditore universitatis formari atque animari intra materna viscera confitetur: manente quidem illo peccati mortalitatisque contagio, quod in prolem a primo parente transcurrit; sed regenerationis sacramento subveniente, quo per Spiritum sanctum promissionis filii renascuntur, non in utero carnis, sed in virtute baptismatis. Unde et David, qui utique erat promissionis filius, dicit ad Deum: *Manus tuae fecerunt me, et plasmaverunt me* (Ps. CXVIII, 73; Job. X, 8). Et ad Jeremiam Dominus ait: *Prius quam te formarem in utero, novi te; et in vulva matris tuae sanctificavi te* (Jerem. I, 5).

CAP. X. *Affirmant animas in coelo peccantes, in corpora detrusas pro peccati poena.*

Decimo autem capitulo referuntur asserere, animas quae humanis corporibus inseruntur fuisse sine corpore, et in coelesti habitatione peccasse, atque ob hoc a sublimibus ad

inferiora delapsas, in diversae qualitatis principes incidisse, et per aerias ac sidereas potestates, alias duriores, alias mitiores, corporibus esse conclusas, sorte diversa et conditione dissimili: ut quidquid in hac vita varie et inaequaliter provenit, ex praecedentibus causis videatur **703** accidere. Quam impietatis fabulam ex multorum sibi erroribus texuerunt; sed omnes eos catholica fides a corpore suae unitatis abscidit, constanter praedicans atque veraciter, quod animae hominum, priusquam suis inspirarentur corporibus, non fuere, nec ab alio incorporantur nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est creator et corporum; et quia per primi hominis praevaricationem tota humani generis propago vitata sit, neminem posse a conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente Apostolo: *Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judaeus, neque Graecus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina: omnes enim vos unum estis in Christo Jesu (Gal. III, 27)*. Quid ergo hic agunt cursus siderum, quid figmenta fatorum, quid mundanarum rerum mobilis status, et inquieta diversitas? Ecce tot impares gratia Dei facit aequales, qui inter quoslibet vitae hujus labores, si fideles permanent, miseri esse non possunt, apostolicum illud in omni tentatione dicentes: *Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Sicut scriptum est, quia propter te morte afficimur tota die, aestimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus per eum qui nos dilexit (Rom. VIII, 35)*. Et ideo Ecclesia, quae corpus est Christi, nihil de mundi inaequalitatibus metuit, quia nihil de

bonis temporalibus concupiscit; nec timet inani strepitu
fatorum gravari, quae patientia tribulationum novit augeri.

704 CAP. XI. *Fatalem necessitatem hominibus imponunt.*

Undecima ipsorum blasphemia est, qua fatalibus stellis et
animas hominum, et corpora opinantur obstringi, per quam
amentiam necesse est ut omnibus paganorum erroribus
implicati, et faventia sibi, ut putant, sidera colere, et
adversantia studeant mitigare. Verum ista sectantibus nullus
in Ecclesia catholica locus est: quoniam qui se talibus
persuasionibus dedit, a Christi corpore totus abscessit.

CAP. XII. *Animas certis potestatibus subjiciant, aliis corporum membra.*

Duodecimum inter haec illud est, quod sub aliis potestatibus
partes animae, sub aliis corporis membra describunt; et
qualitates interiorum praesulum in patriarcharum nominibus
statuunt, quibus e diverso signa siderea, quorum virtuti
corpora subjiciantur, opponunt. Et in his omnibus inextricabili
se errore praepediunt, non audientes dicentem
Apostolum: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et
inanem fallaciam secundum traditionem hominum,
secundum elementa mundi, et non secundum Christum: quia
in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, et*

estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis (Coloss. II, 8). Et iterum: Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus et conjunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum Dei (Ibid., 18). Quid ergo opus est in cor admittere, quod lex non docuit, quod prophetia non cecinit, quod Evangelii veritas non praedicavit, quod apostolica doctrina non tradidit? Sed haec apta sunt eorum mentibus, de quibus apostolus dicit: Erit 705 enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebant, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus; et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur (II Tim. IV, 3, 4). Nihil itaque nobiscum commune habeant, qui talia audent vel docere, vel credere, et quibuslibet modis nituntur astruere quod substantia carnis ab spe resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum Incarnationis Christi resolvunt: quia indignum fuit integrum hominem suscipi, si indignum erat integrum liberari.

CAP. XIII. Qualem Scripturarum scientiam astruant?

Tertio decimo loco positum est eosdem dicere quod omne corpus Scripturarum canonicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit: quia illae duodecim virtutes, quae reformationem hominis interioris operantur, in horum vocabulis indicentur, sine qua scientia nullam animam posse

assequi, ut in eam substantiam de qua prodiit reformetur. Sed hanc impiam vanitatem despectui habet Christiana sapientia, quae novit verae Deitatis inviolabilem et inconvertibilem esse naturam; animam autem, sive in corpore viventem, sive a corpore separatam, multis passionibus subjacere. Quae utique si de divina esset essentia, nihil adversi posset incidere. Et ideo incomparabiliter aliud Creator, et aliud creatura. Ille enim semper idem est, et nulla varietate mutatur, haec autem mutabilis est, etiam non mutata, quia ut non mutetur, donatum poterit habere, non proprium.

706 CAP. XIV. *Siderum et signorum potestati hominem subjiciunt.*

Sub quarto decimo vero capitulo, de statu corporis sentire dicuntur quod sub potestate siderum atque signorum pro terrena qualitate teneatur, et ideo multa in sanctis libris, quae ad exteriorem hominem pertineant, reperiri, ut in ipsis Scripturis inter divinam terrenamque naturam quaedam sibi repugnet adversitas; et aliud sit quod sibi vindicent animae praesules, aliud quod corporis conditores. Quae fabulae ideo disseruntur ut et anima divinae affirmetur esse substantiae, et caro credatur malae esse naturae: quoniam et ipsum mundum cum elementis suis non opus Dei boni, sed conditionem mali profitentur auctoris; atque ut haec mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia sensuum nefandorum immissione violarunt.

CAP. XV. *Scripturas veras adulterant, falsas inducunt.*

De qua re quinti decimi capituli sermo conqueritur, et praesumptionem diabolicam merito detestatur: quia et nos istud veracium testium relatione comperimus, et multos corruptissimos eorum codices, qui canonici titularentur, invenimus. Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle praelinirent, ne usquequaque sentirentur insuavia, quae essent futura mortifera? Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falsati codices, et a sincera veritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphae autem scripturae, quae sub nominibus apostolorum multarum habent seminarium **707** falsitatum, non solum interdicendae, sed etiam penitus auferendae sunt, atque ignibus concremandae. Quamvis enim sint in illis quaedam quae videantur speciem habere pietatis, numquam tamen vacua sunt venenis, et per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cujuscumque erroris involvant. Unde si quis episcoporum, vel apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscillianiani adulterina sunt emendatione vitiiati, haeticum se noverit judicandum: quoniam QUI ALIOS ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat.

CAP. XVI. *De Dictinii scriptis.*

Postremo autem capitulo hoc prodidit justa querimonia, quod Dictinii tractatus quos secundum Priscilliani dogma conscripsit, a multis cum veneratione legerentur, cum, si aliquid memoriae Dictinii tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare quam lapsum. Non ergo Dictinium, sed Priscillianum legunt, et illud probant, quod errans docuit, non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impune praesumat, nec inter catholicos censeatur quisquis utitur scriptis, non ab Ecclesia solum catholica, sed etiam a suo auctore damnatis. Non sit perversis liberum simulare quod fingunt, nec sub velamine nominis Christiani, decretorum imperialium statuta declinent. Ideo enim ad Ecclesiam catholicam cum tanta cordis diversitate conveniunt, ut et quos possunt suos faciant, et legum severitatem, dum se nostros mentiuntur, **708** effugiant. Faciunt hoc Priscillianistae, faciunt Manichaei, quorum cum istis tam foederata sunt corda, ut solis nominibus discreti, sacrilegiis autem suis inveniantur uniti: quia etsi vetus Testamentum, quod isti se suscipere simulant, Manichaei refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, cum quod illi abdicando impugnant, isti recipiendo corrumpunt.

In execrabilibus autem mysteriis eorum, quae quanto immundiora sunt, tanto diligentius occuluntur, unum prorsus nefas est, una est obscenitas et similis turpitude. Quam etsi eloqui erubescimus, sollicitissimis tamen inquisitionibus indagatam, et Manichaeorum, qui comprehensi fuerant,

confessione detectam, ad publicam fecimus pervenire notitiam: ne ullo modo posset dubium videri quod in iudicio nostro, cui non solum frequentissima praesentia sacerdotum, sed etiam illustrium virorum dignitas, et pars quaedam senatus ac plebis interfuit ipsorum qui omne facinus perpetrarant ore reseratum est; sicut ea quae ad dilectionem tuam nunc direximus gesta demonstrant. Quod autem de Manichaeorum foedissimo scelere, hoc etiam de Priscillianistarum incestissima consuetudine olim compertum multumque vulgatum est. Qui enim per omnia sunt impietate sensuum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles.

Decursis itaque omnibus quae libelli series comprehendit, et a quibus commonitorii forma non discrepat, sufficienter, ut opinor, ostendimus quid de his quae ad nos fraternitas tua retulit censeamus, et quam non sit ferendum, si tam profanis erroribus etiam quorundam sacerdotum corda consentiunt, vel, ut mitius dixerim, non resistunt. **QUA CONSCIENTIA** honorem sibi praestitum vindicant, qui pro animabus **709** sibi creditis non laborant? Bestiae irruunt, et ovium septa non claudunt. Fures insidiantur, et excubias non praetendunt. Morbi crebrescunt, et remedia nulla prospiciunt. Cum autem etiam illud addunt, ut his qui sollicitius agunt consentire detrectent, et impietates olim toto orbe damnatas, subscriptionibus suis se anathematizare dissimulent; quid de se intelligi volunt, nisi quod non de numero fratrum, sed de parte sunt hostium?

CAP. XVII. *An caro Christi vere requieverit in sepulcro.*

In eo vero quod in extrema familiaris epistolae tuae parte posuisti, miror cujusquam catholici intelligentiam laborare, tamquam incertum sit an descendente ad inferna Christo, caro ejus requieverit in sepulcro: quae sicut vere et mortua est et sepulta, ita vere est die tertio suscitata. Hoc enim et ipse Dominus denuntiaverat, dicens ad Judaeos: *Solvite templum hoc, et in triduo suscitabo illud (Joan. II, 19)*. Ubi evangelista subjungit: *Hoc autem dicebat de templo corporis sui (Ibid., 21)*. Cujus rei veritatem etiam David propheta praedixerat, loquens sub persona Domini Salvatoris, et dicens: *Insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem (Psal. XV, 9)*. Quibus utique verbis manifestum est, quod caro Domini et vere sepulta requievit, et corruptionem non subiit: quia celeriter vivificata reditu animae resurrexit. Quod non credere satis impium est, et ad Manichaei Priscillianique doctrinam pertinere non dubium est, qui sacrilego sensu ita se Christum simulant confiteri, ut incarnationis, **710** et mortis, et resurrectionis auferant veritatem.

Habeatur ergo inter vos episcopale concilium, et ad eum locum qui omnibus opportunus sit vicinarum provinciarum convenient sacerdotes, ut, secundum haec quae ad tua consulta respondimus, plenissimo disquiratur examine an sint aliqui inter episcopos qui hujus haereseos contagio polluantur; a communione sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensuum pravitates

damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum est ut qui praedicandae fidei suscepit officium, is contra Evangelium Christi, contra apostolicam doctrinam, contra universalis Ecclesiae Symbolum audeat disputare. Quales illic erunt discipuli, ubi tales docebunt magistri? QUAE ILLIC religio populi, quae salus plebis, ubi contra humanam societatem pudoris sanctitas tollitur, conjugiorum foedus aufertur, propagatio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum autem veri Dei cultum Trinitas Deitatis negatur, personarum proprietas confunditur, anima hominis divina essentia praedicatur, et eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur, Dei Filius per id quod ex Virgine ortus, non per id quod ex Patre natus est, unigenitus praedicatur, idemque nec vera Dei proles, nec verus Virginis partus asseritur; ut per falsam passionem mortemque non veram, mendax etiam resurrectio resumptae de sepulcro carnis habeatur? Frustra autem utuntur catholico nomine, qui istis impietatibus non resistunt. POSSUNT haec credere, qui possunt talia patienter audire. Dedimus itaque litteras ad fratres et coepiscopos nostros Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque Gallicos, eisque concilium synodi generalis indiximus. Ad tuae **711** dilectionis sollicitudinem pertinebit, ut nostrae ordinationis auctoritas ad praedictarum provinciarum episcopos deferatur. Si autem aliquid, quod absit, obstiterit, quo minus possit celebrari generale concilium, Galliciae saltem in unum conveniant sacerdotes, quibus congregandis fratres nostri Idatius et Ceponius imminebunt, conjuncta cum eis instantia tua, quo citius vel provinciali coaventu remedium tantis vulneribus afferatur. Data XII kal. Augustas Calepio et Ardabure vv. cc. coss.

S. TURRIBII ASTURICENSIS EPISTOLA. *De non recipiendis in auctoritatem fidei apocryphis scripturis, et de secta Priscillianistarum.* (C,G)

Sanctis ac beatissimis, et omni veneratione colendis, IDACIO et CEPONIO episcopis, TURRIBIUS.

CAP. I.

Molesta semper est et injucunda peretrinatio, quam afficiunt [**Al. efficiunt**] duri labores, et acrymabiles necessitatum curae. Habet tamen aliquid adjuncti [**Al. instrumenti**], cum adeundo incognita, vel ignorata discendo, quodam profectu mentis augemur; plerumque **712** ea, quae apud nos optima videbantur, prava esse atque deterrima, reddita nobis meliorum ratione, noscentes. Quod mihi usu venit, qui diversas provincias adeundo, in omnibus Ecclesiis quae in unitatis communione consistunt, condemnatis omnibus errorum sectis, reperi unum atque eundem catholicae fidei sensum teneri ex purissimo veritatis fonte venientem: qui in nulla divortia multitudinis rivulis scissus camporum plana in coenosas voragines solvat, quae rectum fidei iter impedian. Eos vero, quos pravorum dogmatum virus infecerit, aut correctos pia parentis gremio reformari compellit, aut pertinaciter contumaces, veluti abortivos partus ac non legitimam sobolem ex consortio sanctae haereditatis expellit.

CAP. II.

Quapropter mihi post longas annorum metas ad patriam reverso, satis durum videtur, quod ex illis traditionibus, quas olim catholica damnavit Ecclesia, quasque jamdudum abolitas esse credebam, nihil penitus imminutum esse reperio. Immo etiam pro uniuscujusque studio et voluntate prava dogmata, velut quibusdam hydrinis capitibus pullulare cognosco: cum alii veteri errori blasphemiarum suarum augmenta contulerint, alii integrum eum usque adhuc **713** retentent; alii vero, quos ex parte aliqua ad respectum sui contemplatio veritatis adduxit, ex illius sensibus retinendo nonnulla, reliquis vinculentur. Quod quidem per mala temporis nostri, synodorum conventibus decretisque cessantibus, liberius crevit; et impiissime, quod est cunctis deterius, ad unum altare diversis fidei sensibus convenitur.

CAP. III.

Haec ego ut loqui audeam, piaie potius erga patriam charitatis quam temerariae praesumptionis esse confiteor. Nam alias plenus omnium peccatorum, et magnorum criminum reus, quo ausu haec ad vos scriberem, memor Dominicae vocis, quae dicit: *In alieno oculo festucam vides, in tuo trabem non respicis* (**Matth. VII, 3**)? Deinde conscius ejus sententiae, quae admonuit dicens: *Peccatori dixit Deus: Quare praedicas*

justitias meas, et assumis testamentum meum p[.....] tuum (Ps. XLIX, 16)? Sed iterum illud aspicio quod infra scriptum est: *Furem videbas, et currebas cum eo, et cum adulteris portionem tuam ponebas (Ibid., 18).* Neque enim illa sola sunt furta, quae alienorum direptione committuntur; vel sola illa adulteria, quae violatis maritalis tori affectibus perpetramus: sed et, subtractis quae vera sunt, furum catholicae fidei perversi dogmatis facit assertio, et adversus veritatem verbi Dei, malarum doctrinarum adulterio, zizaniae semina jaciuntur. Loquarne ergo, an taceam, nescio, quia utrumque formido. Sed ne forte sanctitas vestra, quae mala, quantaque blasphemiae apocryphis libris, quos hi nostri vernaculi haeretici ad vicem sanctorum Evangeliorum legunt, continentur, ignoret, maximi facinoris reum me esse credo, si taceam. Itaque haec non adhortatio auctoritatis alicujus est, sed potius suggestionis instructio.

CAP. IV.

Primum ergo est ut illa patefaciam quae in plurimorum fide, vel magis perfidia, esse cognovi: quae cum a multis publico pene magisterio doceantur, si catholicorum aliquis paulo constantius, destructionis causa, assertioni resistat, continuo inficias, eunt, et perfidiam perfidia occulunt. Quod ne ultra jam faciant, et apocryphis scripturis, quas canonicis libris, veluti secretas et arcanas, praeferunt, et quas maxima veneratione suscipiunt, et ex his quas legunt traditionibus, dictisque auctorum suorum, ea quae in ipsis arguuntur vera esse docentes; aliqua autem ex his quae in istorum doctrina

sunt, in illis quos legere potui apocryphis codicibus non tenentur. Quare unde prolata sint nescio, nisi forte ubi scriptum est per cavillationes illas, per quas loqui sanctos apostolos mentiuntur, aliquid interius indicatur. quod disputandum sit potius quam legendum, aut forsitan sint libri alii qui occultius secretiusque servantur, solis, ut ipsi aiunt, perfectis patentes.

CAP. V.

Illud autem specialiter in illis actibus qui *S. Thomae* dicuntur, prae caeteris notandum atque execrandum est, quod dicit eum non baptizare per aquam, sicut habet Dominica 714 praedicatio, sed per oleum solum: quod quidem isti nostri non recipiunt [**Forte leg. incipiunt**], sed Manichaei sequuntur. Quae haeresis, quae eisdem libris utitur, et eadem dogmata, et his deteriora sectatur, ita execrabilis universis per omnes terras, ad primam professionis suae confessionem, nec discussa, damnetur oportet, per cujus auctores vel per maximum principem Manem ac discipulos ejus, libros omnes apocryphos vel compositos, vel infectos esse, manifestum est: specialiter autem *Actus* illos qui vocantur *S. Andreae*; vel illos qui appellantur *S. Joannis*, quos sacrilego Leucius ore conscripsit; vel illos qui dicuntur *S. Thomae*, et his similia: ex quibus Manichaei et Priscillianistae, vel quaecumque illis est secta germana, omnem haeresim suam confirmare nituntur; et maxime ex blasphemissimo illo libro, qui vocatur *Memoria Apostolorum*, in quo ad magnam perversitatis suae

auctoritatem doctrinam Domini mentiuntur, qui totam destruit legem veteris Testamenti, et omnia quae S. Moysi de diversis creaturae factorisque divinitus revelata sunt; praeter reliquas ejusdem libri blasphemias, quas referre pertaesum est.

CAP. VI.

Ut autem mirabilia illa, atque virtutes, quae in apocryphis scripta sunt, sanctorum apostolorum vel esse, vel potuisse esse, non dubium est; ita disputationes, assertionesque illas sensuum malignorum ab haereticis constat insertas. Ex quibus scripturis diversa testimonia blasphemiiis omnibus plena sub titulis suis ascripta digessi, quibus etiam, ut potui, pro sensus mei qualitate respondi.

CAP. VII.

Quod ideo necesse habui paulo latius vestris auribus intimare, ut vel posthac nemo quasi inscius rerum dicat, se simpliciter hujusmodi libros vel habere, vel legere. Vestrae autem existimationis atque censurae merito fuerit universa perpendere, et ea quae sine ambiguitate veritati ac fidei contraria videritis, cum aliis fratribus vestris, quoscumque vobis zelus catholicae religionis vel pium studium sociaverit, illam excusationem spirituali gaudio resecare, et ignita divini verbi virtute compescere.

715 EPISTOLA XVI AD UNIVERSOS EPISCOPOS PER SICILIAM CONSTITUTOS.

SYNOPSIS

I. *Quod prohibeatur in die Epiphaniorum baptisma celebrari.*--- II. *Quod omnia nobis rerum ordine per incarnationem Domini nostri salutis sacramenta digesta sint.* ---III. *Quod in baptismo mors proveniat interfectione [**Hisp., infectione**] peccati, et sepulturam triduanam imitetur trina demersio, et ab aquis elevatio sit velut resurrectio de sepulcro.*---IV. *Quod beatus Petrus in die Pentecostes virorum tria millia baptizaverit.* ---V. *Quod duo tantum tempora, id est Pascha, et Pentecostes, ad baptizandum a Romanis pontificibus sint praefixa.*---VI. *Quod omni tempore hi qui necessitate mortis urgentur, [**Al. additur id est, aegritudinis, obsidionis, persecutionis, naufragii**] debeant baptizari.*---VII. *Ut de Sicilia terni annis singulis episcopi [**Al. de episcopis ad diem tertium kalendarum Octobrium**] Romam sociandi, synodo indissimulanter occurrant.*

LEO episcopus, universis episcopis per Siciliam constitutis in Domino salutem.

Divinis praeceptis et apostolicis monitis incitatur ut pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ac si quid usquam reprehensioni invenitur **716** obnoxium, celeri sollicitudine, aut ab ignorantiae imperitia, aut a praesumptionis usurpatione revocemus. Manente enim Dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticae sanctionis imbuitur, ut Christi oves, qui Christum diligit, pascat; ipsius sedis, cui per abundantiam divinae gratiae praesumus, reverentia coarctamur, ut periculum desidia, quantum possumus, declinemus: ne professio summi Apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis; qui NEGLIGENTER pascens toties commendatum gregem, convincitur summum non amare pastorem (**Joan. XXI, 17**).

CAP. I. De baptismo non in Epiphania, sed in festo paschali celebrando.

Cum ergo mihi de charitatis vestrae actibus fraterna affectione sollicito certis indiciis innotuerit, vos in eo quod inter sacramenta Ecclesiae principale est, ab apostolicae institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosius in die Epiphaniae quam in paschali tempore celebretis; miror vos, vel praecessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque mysterio nullam esse differentiam crederetis inter diem quo adoratus est Christus a magis, et diem quo resurrexit Christus a mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris

accipitis, inde legem totius observantiae sumeretis: et beati Petri apostoli sedes, quae vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticae magistra rationis. A cuius vos regulis recessisse minore posset aequanimitate 717 tolerari, si aliqua commonitionis nostrae increpatio praecessisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, servanda est mansuetudo. Et licet VIX FERENDA sit in sacerdotibus excusatio quae praetendat inscientiam, malumus tamen et censuram necessariam temperare, et ratione vos apertissimae veritatis instruere.

CAP. II. De servanda temporum et mysteriorum distinctione.

Semper quidem in aeterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter praeordinata reparatio; sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum, in Incarnatione Verbi sumpsit exordium. Unde aliud tempus est, quo annuntiante angelo (**Luc. I, 26**), beata virgo Maria fecundandam se per Spiritum sanctum credidit et concepit; aliud, quo salva integritate virginea, puer editus exsultante gaudio coelestium ministrorum pastoribus indicatur (**Luc. II, 7**); aliud, quo infans circumciditur (**Ibid., 21**); aliud, quo hostia pro eo legalis offertur; aliud cum tres magi claritate novi sideris incitati in Bethleem ab Oriente perveniunt (**Matth. II, 1**), et adoratum parvulum mystica munerum oblatione venerantur. Nec iidem sunt dies quibus impio Herodi, ordinata divinitus in Aegyptum translatione subtractus est (**Ibid., 15**), vel quibus ab Aegypto in Galilaeam,

persecutore mortuo, revocatus est (**Ibid.**, 20). Inter has autem dispensationum varietates, accedunt augmenta corporea: crescit Dominus, sicut evangelista testatur, profectibus aetatis et gratiae (**Luc. II, 52**), per dies Paschae in templum Jerusalem cum parentibus venit (**Ibid.**, 41), et cum abesset a societate redeuntium, sedens cum senioribus, et inter admirantes magistros disputans invenitur, rationemque remansionis suae reddens, *Quid est, inquit, quod me quaerebatis? Nesciebatis, quod in his quae Patris mei sunt oportet me esse* (**Ibid.**, 49)? significans ejus se esse filium cujus esset et templum. Jam vero cum in annis majoribus apertius declarandus **718** baptismum praecursoris sui Joannis expetiit, quid Deitatis ejus remansit ambiguum, quando baptizato Domino Jesu Spiritus sanctus in columbae specie super eum descendit, et mansit, audita de coelis Patris voce, dicentis: *Tu es Filius meus dilectus, in te bene complacui* (**Matth. III, 17; Luc. III, 22; IX, 35**). Quae omnia ideo quanta potuimus brevitate perstrinximus, ut notum sit dilectioni vestrae universos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus, et in cunctis ejus actionibus sacramentorum mysteria coruscasse; sed aliter quidque signis denuntiari, aliter rebus impleri; nec quaecumque numerantur in operibus Salvatoris ad tempus posse pertinere baptismatis. Nam si etiam illa quae post beati Joannis lavacrum a Domino gesta cognovimus sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verum quia Spiritus sapientiae et intellectus ita apostolos, et totius Ecclesiae erudivit magistros, ut in Christiana observantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum, discernendae sunt causae solemnitatum, et in omnibus institutis Patrum

principumque nostrorum rationabilis servanda distinctio: quia non aliter unus grex et unus pastor sumus, nisi, quemadmodum Apostolus docet, *idipsum dicamus omnes; simus autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia* (**I Cor. I, 10**).

CAP. III. *Cur in sola Paschae et Pentecostes solemnitatem baptizetur.*

Quamvis ergo et illa quae ad humilitatem et illa quae ad gloriam pertinent Christi, in unam concurrant eandemque personam, totumque quidquid in illo et virtutis divinae est et infirmitatis humanae ad nostrae reparationis tendat effectum, proprie tamen in morte crucifixi, et in resurrectione mortui, potentia baptismatis novam creaturam condit ex veteri: ut in nascentibus et mors Christi operetur, et vita, dicente beato Apostolo: **719** *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus* (**Rom. VI, 3, 5**); et caetera quae latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit: ut appareret ex hujus doctrinae spiritu, regenerandis filiis hominum, et in Dei filios adoptandis, illum diem esse et illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii ea quae geruntur in membris, his quae in ipso sunt capite gesta, congruerent: dum

in baptismatis regula, et mors intervenit interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina demersio, et ab aquis elevatio, resurgentis instar est de sepulcro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandae generaliter gratiae eum esse legitimum diem in quo orta est et virtus muneris et species actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet quod ipse Dominus Jesus Christus, postea quam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes Ecclesiarum praesules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi, dicens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti* (**Matth. XXVIII, 19**). De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi proprie voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione coepisse. Additur sane huic observantiae etiam Pentecostes ex adventu Spiritus sancti sacrata solemnitatis, quae de paschalis festi pendet articulo. Et cum ad alios dies alia festa pertineant, haec semper ad eum diem qui resurrectione Domini est insignis occurrit: porrigens quodammodo auxiliantis gratiae manum, et eos quos a die Paschae aut molestia infirmitatis, aut longinquitas, itineris, aut navigationis difficultas interclusit, invitans, ut quibuslibet necessitatibus impediti, desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim unigenitus Dei in fide credentium et in virtute operum nullam inter se et Spiritum sanctum voluit esse distantiam, quia nulla est diversitas in natura, dicens: *Rogabo ego Patrem, et alium* **720** *Paracletum dabit vobis, ut vobiscum sit in aeternum Spiritus veritatis* (**Joan. XIV, 16**). Et iterum: *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret universa quaecumque dixi vobis* (*Ibid.*, 26). Et iterum: *Cum venerit ille*

Spiritus veritatis, ille dirigit vos in omnem veritatem (Joan. XVI, 13). Cum itaque veritas Christus sit, et Spiritus sanctus, spiritus veritatis, nomenque Paracleti utrique sit proprium, non dissimile est festum ubi unum est sacramentum.

CAP. IV. *Ex apostolico exemplo baptisma in Pentecoste celebrari.*--- Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare, satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti replevit adventus, trium millium populum, sua praedicatione conversum, lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta Scriptura, quae apostolorum actus continet, fedeli historia docet dicens: *His auditis compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum et reliquos apostolos: Quid faciemus, viri fratres? Petrus vero ad illos: Poenitentiam, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum; et accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est repromissio, et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster. Aliis etiam pluribus verbis testificatus est, et exhortabatur eos dicens: Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, et appositae sunt illa die animae circiter tria millia (Act. II, 37-41).*

721 CAP. V. *In necessitatis casu omni tempore baptizandum.* Unde quia manifestissime patet baptizandis in Ecclesia electis haec duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus ut nullos alios dies huic observantiae misceatis. Quia [*Ed. Cap. VI*] etsi

sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen et maximi sacramenti custodienda nobis est, mystica et rationalis exceptio; non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas festivitates connexas sibimet atque cognatas, incolumium et in pacis securitate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore, hoc verae salutis singulare praesidium cuiquam denegemus.

722 CAP VI. *Christi ad baptismum Joannis accedentis mysterium.*--- Si quis autem Epiphaniae festivitatem, quae in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc aestimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Joannis accesserit; sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem; nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: *Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt (Joan. I, 13).* Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quaerens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo et voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri (**Matth. III, 15**): ut qui factus fuerat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret et sub lege (**Galat. IV, 4**), quam non venerat solvere, sed implere (**Matth. V, 17**), et implendo finire, sicut beatus Apostolus praedicat dicens: *Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti (Rom. X, 4)* Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia *in omnibus primatus tenens (Colos. I, 18)* se docuit esse principium. Et tunc

regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, et aqua baptismatis (**Joan. XIX, 34**). Sicut ergo vetus testamentum novi testificatio fuit, et *lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est* (**Joan. I, 17**): sicut diversa **723** sacrificia unam hostiam praeformarunt, et multorum agnorum occisio illius immolatione finita est de quo dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi* (**Joan. I, 29**); sic et Joannes non Christus, sed Christi praeuius; non sponsus, sed sponsi amicus fuit adeo fidelis et non sua quaerens, sed quae Jesu Christi, ut se profiteretur ad solvenda calceamenta pedum ejus indignum (**Matt. III, 11; Luc. III, 16**): quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in poenitentiam, ille autem baptizaturus esset *in Spiritu sancto et igni* (**Ibid.**); qui duplici potestate et vitam redderet, et peccata consumeret. His itaque, fratres charissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota, evidenter agnoscitis, in baptizandis electis, qui secundum apostolicam regulam et exorcismis scrutandi, et jejuniis sanctificandi, et frequentibus sunt praedicationibus imbuendi, duo tantum tempora, id est Pascha, et Pentecosten, esse servanda; hoc vestrae indicimus charitati, ut ab apostolicis institutis nullo ulterius recedatis excessu. Quia inultum post haec esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

724 CAP. VII. *De concilio quotannis Romae celebrando.*--- Quare illis primitus pro custodia concordissimae unitatis exigimus, ut, quia saluberrime a sanctis Patribus constitutum est, binos in annis singulis episcoporum debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium kalend. Octobr. Romam fraterno concilio sociandi, indissimulanter

occurrant: quoniam, adjuvante gratia Dei, facilius poterit provideri ut in Ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cum coram beatissimo apostolo Petro id semper in commune tractandum sit, ut omnia ipsius constituta, canonumque decreta apud omnes Domini Sacerdotes inviolata permaneant. Haec autem, quae vobis, inspirante Domino, insinuanda credidimus, per fratres et coepiscopos nostros Baccillum atque Paschasinum ad vestram volumus notitiam pervenire. Quibus referentibus cognoscamus quam reverenter a vobis apostolicae sedis instituta servantur. Data XII kalend. Novembr. Calepio et Ardabure viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Quesnellus, qui conjecturis facile indulsit, sequentem epistolam aliquot conjectationibus in suspicionem adducere studuit, ita ut vel supposititia credetur, eo consilio conficta ut praedia alicujus Ecclesiae perperam distracta eidem vindicarentur, vel alteri Leoni posterioris aetatis adjudicaretur. Ut autem huic postremae sententiae magis assentiretur, illud in causa fuit quod etsi nullum ejus exemplar manuscriptum nancisci potuit (unde potissimum motus fuit ad dubitandum), *pannus tamen ejus*, inquit in notis, *legitur apud Gratianum 12, q. 2, cap. 52, ubi et Leoni tribuitur, et missa inscribitur* universis episcopis per Siciliam constitutis. *Sed*

cujus Leonis sit, an primi an secundi, nec antiquae editiones Gratiani aperiunt, nec recentiores. Tillemontius not. 9, tom. XV, p. 894, in Leonem singulas Quesnelli conjecturas ad calculum revocavit, et ineptas ostendit; sed de codicibus ne verbum quidem. Nos autem, qui potiora ejus argumenta diluamus in annotationibus ipsi epistolae subjiciendis, praestantissimos et vetustos codices reperimus, qui supra omnem conjectationem hasce litteras nostro Leoni indubitanter vindicabunt.

2. Haec itaque epistola nobis conservata fuit in codd. collect. 8, e quibus quatuor memoramus, antiquissimum Vat. 5845, Vallicell. A. S. saeculi IX, unum Vercellensem satis vetustum, et Vat. 1353, qui e vetustissimo Bergomate descriptus fuit. Hujus autem collectionis auctor, qui Dionysio plura valde rara documenta adjecit, usus fuit alia nobis ignota collectione, quae in Gelasio terminabat, et saeculo VI condita fuerat. Nam usque ad Gelasium monumenta adduntur chronico ordine satis congruo, qui antiquae collectionis ad hoc usque tempus productae indicium est, de quo plura dicentur in tractatu de antiquis Canonum et Constitutionum Collectionibus tom. III. Leoni autem Magno eadem epistola in his codicibus explorete asseritur non solum ex consulatu qui in Leonis pontificatum cadit, verum etiam ex eo quod inter alias quindecim genuinas epistolas ejusdem pontificis describitur, ita ut de hac una dubium adhuc promovere absque ullo argumento satis certo temerarium sit.

3. Invenitur praeterea haec eadem epistola in ms. libro Vat. 1343 saeculi X, qui fuit Ticinensis Ecclesiae, nec non in Vat. Ottobon. 297 collect. 23. Accedunt duo auctores antiquiores Gratiano, qui ex eadem epistola nonnulla suis collectionibus

inseruerunt, nimirum cardinalis Deusdedit lib. III, cap. 34, in ms. Vat. 3833, et S. Anselmus lib. V, cap. 69, et lib. VI, cap. 189, in pluribus codd. Vaticanis. Tandem, ut alia testimonia omittamus, Gerhohus praepositus Reicherspergensis ineunte saeculo XII totam epistolam ex Germanico codice descripsit in opere de Aedificio Dei, cap 60, quod editum est a P. Pez. in Thesauro Anecd. tom. II, part. II, unde etiam in Germania hujus epistolae exemplum inveniebatur.

4. Hic tandem monendum est Gerardum Vossium, praepositum Tungrensem, qui primus omnium in appendice Operum S. Gregorii Thaumaturgi editionis Moguntinae ann. 1604 hanc epistolam typis dedit, usum fuisse codice card. Sirleti. Ex complexu autem caeterorum monumentorum, quae ex eodem codice se edidisse testatur, nec non ex titulo peculiari quem his litteris ex eodem ms. praefixit, colligimus eum codicem fuisse similem laudato ms. Vat. Ottobon. collect. 23. Potior autem aliorum quos laudavimus codicum auctoritas majorem epistolae fidem conciliat.

727 EPISTOLA XVII. AD UNIVERSOS EPISCOPOS PER SICILIAM CONSTITUTOS.

SYNOPSIS.

Constitutione perpetua episcopis prohibet, quod in duabus Siciliae Ecclesiis improbe gestum, injusteque per episcopos

ibidem praesumptum est; qui Ecclesiarum suarum bona illicite alienaverant: cujus decreti violatores ordine et communione privandos edicit.

LEO papa universis episcopis per Siciliam constitutis .

Occasio specialium querelarum, curam nobis providentiae generalis indicit, ut quod in duabus provinciae vestrae Ecclesiis improbe gestum, injusteque praesumptum est, id constitutione perpetua ab omnium episcoporum usurpatione reseceamus. **728** Taurominitanis enim clericis Ecclesiae deplorantibus nuditatem, eo quod omnia ejus praedia, vendendo, donando, et diversis modis alienando, episcopus dissiparet; etiam Panormitani clerici, quibus nuper est ordinatus antistes, similem querimoniam in sancta synodo, cui praesidebamus, de usurpatione prioris episcopi detulerunt. Quamvis ergo jam ordinatum a nobis sit quemadmodum utriusque Ecclesiae utilitatibus consulatur, ne tamen hoc perniciosum nequissimae depraedationis exemplum cuiquam posthac fiat imitabile, hanc praecepti nostri formam apud dilectionem vestram volumus esse perpetuam: qua sine exceptione decernimus ut ne quis episcopus de Ecclesiae suae rebus audeat quidquam vel donare, vel commutare, vel vendere; nisi forte ita aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, et cum totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium Ecclesiae profuturum. Nam presbyteri, vel diaconi, aut cujuscumque ordinis clerici, qui conniventiam in Ecclesiae damna miscuerint, sciant se et ordine et communione privandos: quia plenum justitiae est, fratres charissimi, ut non solum episcopi, sed etiam totius cleri **729** studio, ecclesiasticae utilitatis incrementa

serventur, et eorum munera illibata permaneant, qui pro animarum suarum salute propriam substantiam Ecclesiis contulerunt. Data XII kalend. Novembris, Calepio v. c. cons.

EPISTOLA XVIII AD JANUARIUM EPISCOPUM AQUILEIENSEM.

SYNOPSIS

*Quod omnis cujuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens, haereticae se communioni miscuerit, si ad Ecclesiam reversus fuerit, in eo gradu in quo erat (**Cresc., quo fuerat**) sine promotione remaneat.*

LEO episcopus urbis Romae, JANUARIO episcopo Aquileiensi.

730 Lectis fraternitatis tuae litteris, vigorem fidei tuae, quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi quod ad custodiam gregis Christi pastorem curam vigilanter exsequeris; ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt (**Matth. VII, 15**), bestiali saevitia simplices quosque dilacerent; et non solum ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea quae sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam: insinuantes ad animae

periculum pertinere, si quisquam de his qui a nobis in haereticorum atque schismaticorum sectam delapsus est, et se utcumque haereticae communionis contagione macularit resipiscens, in communione **731** catholica sine professione legitimae satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim et spiritalis medicinae utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, vel subdiaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursum reverti ambiunt, prius errores suos et ipsos auctores errorum damnari a se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus pravis etiam peremptis, nulla sperandi supersit occasio, nec ullum membrum talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria coeperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem praecipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non levem apud Dominum noxam incurrit qui de talibus ad sacros ordines promovendum aliquem judicavit. Quod si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, **732** et det operam ut circumspecte atque velociter impleantur quae ad totius Ecclesiae incolumitatem et laudabiliter suggesta sunt, et salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quae pro custodia canonum et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos: quia INFERIORUM ordinum culpae ad nullos magis referendae sunt quam ad desides negligentesque rectores: qui

multam saepe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Data III kalend. Januarii, Calepio et Ardabure viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XIX. AD DORUM BENEVENTANUM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

I. Dorum de perturbato presbyterii ordine, primosque presbyteros juri suo cedentes redarguit. ---II. Suum cuique ordinem vindicat pro ordinationis tempore; primis, qui cesserant, ad infimum relegatis.

733 Dilectissimo fratri DORO, LEO episcopus.

Judicium, quod de te sperabamus, dolemus esse frustratum, quando ea te commisisse perspicimus quae omnem ecclesiasticae sanctionis regulam culpabili novitate foedarent: cum plenissime noveris, quanta sollicitudine per omnes Domini Ecclesias paternorum velimus canonum praecepta servari, et hanc maxime curam ad sacerdotes universarum plebium pertinere, ut sanctarum constitutionum regulae nullis corrumpantur excessibus. Unde miramur te, quem auctoritatum apostolicae sedis observantissimum esse convenerat, tam negligenter, ac potius insolenter, egisse, ut traditarum tibi

legum non custos, sed transgressor **734** existeres. Libello etenim Pauli presbyteri tui, qui in subditis habetur, cognovimus, apud te novo ambitu foedoque colludio presbyterii ordinem fuisse turbatum; ita ut unius festina et immatura provectio, quaedam eorum dejectio facta sit, quorum honorem aetas commendabat et nulla culpa minuebat. Quod si ambientis intentio, aut imperita faventium studia id quod numquam habuit consuetudo poscebant, ut incipiens emeritis et novellus praeferretur antiquis, tuae fuerat industriae atque doctrinae ut injusta petentium desideria rationabili auctoritate cohiberes; ne quem sacerdotali propere provehebas honore, ad injuriam eorum quibus sociabatur inciperet, minorque se fieret, dum in illo non humilitatis virtus, sed elationis vitium roboraretur. Neque enim ignorabas **735** dixisse Dominum, quod *qui se humiliat, exaltabitur; qui vero se exaltat, humiliabitur* (**Luc. XIV, 11; et XVIII, 14**): eundemque dixisse: *Vos autem quaeritis de pusillo crescere, et de majore minores esse*. Utrumque enim inordinatum, utrumque praeposterum est; et omnis laborum fructus aufertur, omnis meritorum mensura vacuatur, si tantum quis assequitur dignitatis, quantum adulationis obtinuit; ut cupiditas eminendi non solum superbientem minuat, sed etiam conniventem. Si vero, ut asseritur, primi secundique presbyteri, circa Epicarpium sibimet praeponendum, tanta huic assentatio fuit, ut illum cum sui dedecore poscerent, honorari, nec hoc quidem illis proprio se iudicio dejicientibus tribui debuit, quod volebant: quia tam miserae voluntati dignius te fuerat obviare quam cedere. Deformis autem et ignava subjectio bene sibi consciis, et non irritam facientibus gratiam Dei, praejudicare non potuit, ut primatus suos quocumque commercio in alterutrum

transferentes, subsequentium suorum minuerent dignitatem et quia ultimum sibi anteposuerant, caeteris praeemineret.

CAP. II.

Praedicti igitur presbyteri, qui indignos se honoris sui ordine sunt professi, licet privari etiam sacerdotio mererentur; tamen, ut eis pro apostolicae sedis pietate parcatur, ultimi inter omnes Ecclesiae presbyteros habeantur; et, ut iudicii sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt quem propria sententia sibimet praetulere: caeteris omnibus presbyteris in eo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis suae tempus ascripsit. Nec quisquam praeter praedictos duos imminutae dignitatis **736** patiatur injuriam, sed in eorum tantummodo statum hoc recurrat opprobrium, qui novello et immature ordinato inferiores fieri delegerunt; ut illam evangelicam sententiam ad se sentiant pertinere, qua dicitur: *Quo iudicio judicaveritis, judicabitur de vobis: et qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis* (**Matth. XVII, 2; Marc. IV, 24; Luc. VI, 38**). Paulus vero presbyter ordinem suum, de quo laudabili firmitate non cessit, obtineat: nec ulterius aliquid in cujusquam praesumatur injuriam; ita ut dilectio tua, quam non immerito tota facti hujus pulsatur invidia, hoc saltem remedio curare se properet, ut sine dilatione haec quae decernimus tradantur effectui; ne si iterato ad nos imploratio justa confugerit, necesse sit severius commoveri, cum, his quae male sunt facta correctis, malimus redintegrare disciplinam quam augere vindictam. Executionem vero

praeceptionum nostrarum fratri et coepiscopo nostro Julio commisisse nos noveris, ut omnia illico, quemadmodum constituimus, roborentur. Data VIII idus Martii, Posthumiano viro clarissimo consule.

EPISTOLA XX, AD EUTYCHEN CONSTANTINOPOLITANUM ABBATEM.

SYNOPSIS.

Rescribit, sibi de Nestoriana haeresi reviviscente Eutychis litteris admonito, zelum illius placuisse.

737 Dilectissimo filio EUTYCHI presbytero, LEO episcopus.

Ad notitiam nostram tuae dilectionis epistola retulisti, quod Nestoriana haeresis quorundam rursus studiis pullularet: Sollicitudinem tuam ex hac parte nobis placuisse rescribimus, quoniam index animi tui est sermo, quem sumpsimus: unde non ambigas auctorem catholicae fidei Dominum tibi in omnibus adfuturum. Nos autem cum plenius, quorum hoc improbitate fiat, potuerimus agnoscere, necesse est, auxiliante Domino, providere: quatenus nefandum virus, dudumque damnatum, radicitus possit exstingui. Deus te

custodiat incolumem, dilectissime fili. Datum kalendis Junii, Posthumiano et Zenone viris clarissimis consulibus.

738 Τῷ ποθεινοτάτῳ υἱῷ Εὐτυ χεῖ πρεσβυτέρῳ, Λέων ἐπίσκοπος.

Εἰς γνῶσιν ἡμετέραν διὰ τῶν τῆς σῆς ἀγάπης ἐπιστολῶν ἀνήνεγκας, ὅτι ἡ Νεστοριαὴ αἵρεσις τινῶν πάλιν ταῖς σπουδαῖς ἀνθεῖ. Τὸν ζῆλον τὸν σὸν ἐκ τούτου τοῦ μέρους ἡμῶν ἀρέσαντα ἀντιγράφομεν, ἐπειδὴ μηνυτῆς τοῦ σοῦ λογισμοῦ ἐστὶν ὁ λόγος ὃν ἐδεξάμεθα. Διὸ μὴ ἀμφιβάλῃς τῶν ἀρχηγῶν τῆς καθολικῆς πίστεως τὸν Δεσπότην ἐν πᾶσί σοι παρεσόμενον. Ἡμεῖς δὲ ὥτε πληρέστερον ὢν τῇ ἀναιδεΐᾳ τοῦτο γίνεται δυνηθῶμεν γνῶναι, ἐπάναγκές ἐστι, τοῦ Δεσπότης βοηθοῦντος, προνοῆσαι, ἄχρις οὔ ὁ ἀθέμιτος ἰὸς ὁ πάλαι κατακριθεὶς, ριζόθεν δυνηθῇ σεβεσθῆναι. Ὁ Θεὸς ὑγιῇ σε διαφυλάξαι, υἱὲ ποθεινότατε.

739 EPISTOLA XXI, EUTYCHIS AD S.
LEONEM *Nunc primum inter Leonis epistolas
inserta. (G)*

SYNOPSIS.

Epistola Eutychetis haeretici: ubi scribens ad papam urbis Romae Leonem, negat in Christo duas naturas, id est Divinitatis et humanitatis.

CAP. I.

De mea in Dominum et Deum omnium Christum spe et fide confidens, ante omnia quidem testis Deus Verbum est, in sensibus huiusmodi dignoscens veritatis probationem; invoco autem vestram sanctitatem in testimonio cordis mei et ratione sensuum meorum atque verborum. Sed pessimus diabolus fascinavit tale studium nostrum et propositum, a quibus vires ejus destruere oportuit. His stimulans omnem domesticam sibi vim, contra me movens [**Leg. movit**] Eusebium episcopum oppidi Dorylaeensis, libellum dantem sancto episcopo Constantinopolitanae Ecclesiae Flaviano et quibusdam aliis inventis in 740 eadem urbe, qui propter diversas causas suas convenerant, quomodo haereticum compellavit, non veritate accusationem movens, sed perniciem mihi machinans et perturbationem Ecclesiis Dei. Vocabar ad responsionem accusationis ab ipsorum sanctitate; sed gravi aegritudine super ipsam senectutem retentus, occurrere ad purgationem, non ignorans compositam factionem contra salutem meam. Et quidem libellis statim, subscriptione mea his addita, obtuli scripta, ostendens de sancta fide professionem meam. Sancto autem Flaviano archiepiscopo neque libellum suscipiente, neque ut legeretur jubente, audiente tamen et respondente me ipsis verbis eam fidem quae Nicaeae exposita est a sancta synodo, confirmata vero apud Ephesum, expetebam duas naturas fateri et anathematizare eos qui hoc negarent. Ego autem metuens definitionem a synodo, nec adimere nec addere verbum contra expositam fidem a sancta synodo Nicaena, sciens vero sanctos et beatos patres nostros Julium,

Felicem, Athanasium, Gregorium sanctissimos episcopos 741 refutantes duarum naturarum vocabulum, et non audens de natura tractare Dei Verbi, qui in carnem venit ultimis diebus in uterum sanctae Virginis Mariae immutabiliter quomodo voluit et scit, in veritate, non in phantasmate homo factus, aut anathematizare supradictos patres nostros, rogabam ut innotescerent ista sanctitati vestrae, et quod vobis videretur iudicaretis, profitens omnibus modis me secuturum quae probassetis.

CAP. II.

Sed nullo eorum quae a me dicebantur audito, abrupta synodo publicaverunt dejectionis sententiam, quam adversus me ante cognitionem parabant; in tantum adversum me calumniae factione instruebant, ut et saluti meae discrimen incumberet, nisi cito opera Dei orationibus sanctitatis tuae, militaris manus me ab incursione rapuisset. Tunc duces aliorum monasteriorum cogere coeperunt in dejectionem meam subscribere (quod numquam nec in eos qui se haereticos professi sunt, vel adversus ipsum Nestorium factum est), in tantum ut cum ad satisfaciendum plebi proponerem fidei meae confessiones, non solum et arcerent eas audiri, verum et arriperent hi qui contra me supradictam factionem meditabantur, ut exinde tamquam haereticus apud omnes haberer.

CAP. III.

Ad vos igitur religionis defensores et hujusmodi factiones execrantes confugio, nihil et nunc novum inducens contra fidem jam inde nobis ab initio traditam, sed anathematizans Apollinarium, Valentinum, Manem et Nestorium, et eos qui dicunt carnem Domini nostri Jesu Christi Salvatoris e coelo descendisse, et non e Spiritu sancto et sancta Virgine Maria, et omnes haereses usque ad magum Simonem. Et nihilominus tamquam haereticus de vita mea periclitor. Et obsecro, nullo mihi praejudicio facto ex his quae per insidias contra me gesta sunt, quae visa vobis fuerit super fidem proferre sententiam, et nullam deinceps permittere a factiosis contra me calumniam procedere, **742** et non excuti et eximi de numero orthodoxorum eum qui in continentia et omni castitate septuaginta annos vitam peregit, ita ut in ipso exitu vitae naufragium patiatur. Subjunxi autem his litteris meis utrumque libellum et eum qui ab accusatore meo oblatus est synodo, et qui a me gestus quidem est, non tamen susceptus, et editionem fidei meae, nec non et ea quae de duabus naturis a sanctis patribus nostris decreta sunt.

Item verba Eutychetis.

Testor vos coram Deo, qui cuncta vivificat, et Christo Jesu, qui sub Pontio Pilato testificatus est optimam illam confessionem, ne quid ad gratiam faciatis. Ego enim jam idem a majoribus meis ita sensi, et a pueritia mea ita illuminatus sum, quemadmodum sancta et ex universo orbe terrarum apud

Nicaeam habita synodus trecentorum decem et octo beatissimorum episcoporum fidem constituit, et quam confirmavit ac definivit denuo obtinere solam sancta synodus Ephesi collecta, et numquam aliter sensi quam quemadmodum praecepit recta et sola vera fides orthodoxa. Et cunctis quaecumque sunt (circa) eandem fidem a sancta eadem synodo constituta Ephesi assentior; cujus synodi dux et princeps fuit beatae ac sanctae recordationis episcopus Cyrillus Alexandrinorum et praedicationis ac fidei sanctorum et electorum Dei Gregorii majoris, et item Gregorii, Basilii, Athanasii, Attici, Procli socius et particeps. Eum et omnes eos orthodoxos et fideles habui, et honoravi tamquam sanctos, et magistros meos existimavi. Anathema autem dico Nestorio et Apollinari et omnibus haereticis usque ad Simonem, et qui dicunt carnem Domini nostri Jesu Christi de coelo descendisse. Ipse enim qui est Verbum Dei descendit de coelo sine carne, et factus est caro in utero sanctae Virginis ex ipsa carne Virginis incommutabiliter **743** et inconvertibiliter, sicut ipse novit et voluit. Et factus est qui est semper Deus perfectus ante saecula, idem et homo perfectus in extremo dierum propter nos et nostram salutem. Hanc igitur meam plenam professionem habeat sanctitas vestra.

Eutyches presbyter et archimandrites huic libello subscripsi manu mea.

*Exemplar Julii episcopi urbis Romae, ut
asserunt Eutychis scripta ad Dionysium*

*episcopum, cujus sensu ductus ipse Eutyches
decidit in errorem.*

Miror audiens quosdam confitentes quidem in carne Dominum nostrum, incurrentes vero divisionem male a Paulianistis introductam. Illi enim Paulum Samosatenum sequentes, alium quidem intelligunt eum qui ex coelo descendit, Deum confitentes; alium vero terrenum hominem esse dicunt, et illum quidem infabricabilem, hunc dominum, alium servum; impium, seu venerentur eum quem servum appellant et fabricatum, seu non colant eum qui nos sanguine suo redemit. Hi vero qui Deum descendisse de coelo confitentur, et carnem factam ex Virgine, et unum esse cum carne, frustra conturbantur, excedentes in verba impietatis illorum. Dicunt enim et ipsi, sicut audio, duas naturas. Ad quod et Joannes evidenter probat (unum) Dominum nostrum, cum dicat: *Verbum caro factum est*; et Paulus apostolus, cum dicat: *Unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia*. Si enim natus ex Virgine Jesus nominatur, et ipse est per quem universa facta sunt, una scilicet natura facta est, quoniam et una persona, non in duo divisa, cum nec propria natura corporis est, et propria natura Deitas sit secundum carnem. Sed sicut homo una natura est, ita et is qui ad similitudinem hominis est factus Christus. Quod si non agnoscunt **744** id quod per adunationem unum est, possunt et unum in plura partiri et plurimas dicere naturas: quoniam multiplex corpus, quod ex ossibus, nervis et venis, carne et cute, sanguine et spiritu constet: quae omnia diversa quidem inter se sunt, una tamen est eorum natura. Unde et Deitatis natura cum corpore unum est. Et nec in duas naturas dividitur. Nec enim poterat totum Filius hominis appellari qui descendisset e coelis, et

rursus Filius Dei qui natus ex femina est, si duarum naturarum caperet divisionem; sed id quidem quod descendisset e coelis, vocaretur Filius hominis, non Filius Dei. Et hoc Paulianae divisionis est. Nos autem divinae Scripturae docent tamquam de uno Domino nostro sentire, et cum descendisset e coelis, et cum in terra natus est. Qui igitur sic sentiunt, non excedunt (ab) inconsona contraria sentientibus, ut cum mente divinis praeceptis consentiant, sermonibus discrepent. Necesse est enim eos, cum duas naturas intelligant, alteram colere, alteram non adorare, et in divinam quidem baptizari, in humanam vero non baptizari. Si autem in mortem baptizamur Domini, unam profiteamur naturam et impassibilis Deitatis, et passionabilis carnis, ut per hoc sit baptisma nostrum et in Deum et in mortem Domini perceptum. Nec enim veremur calumniatores, qui dividunt in duas personas Dominum. Nec cum nos unitatem evangelicam atque apostolicam praedicemus, lacerent nos tamquam dicentes carnem esse coelestem, cum nos e contra divinas Scripturas legamus dicentes filium esse non ex coelo. Nec enim cum dicimus Filium Dei creatum ex muliere, possumus reprehendi tamquam Verbum ex terra dicentes, et non ex coelo. Dicimus enim utrumque et ex coelo totum propter Deitatem, et ex muliere totum propter carnem, ignorantes divisionem unius personae.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Quesnelli ex suis praejudiciis magnopere intererat adversus eminentissimum Baronium defendere, S. Flavianum de damnatione Eutychetis ad S. Leonem pontificem nihil scripsisse, nisi postquam hujus litteris fuerat excitatus. Quare duarum Flaviani ad Leonem epistolarum ordinem pervertit Diss. 1, ad an. 449, num. 1 et seqq. et epistolam nobis 26, quam post acceptas a Leone litteras Flavianus scripsit circa Aprilem an. 449, veluti primam traduxit; epistolam vero sequentem veluti secundam posterius traditam statuit, ac in eandem sententiam traxit ipsum Antonium Pagium, qui idcirco Baronium corrigendum putavit ad an. 448, num. 8. Praecipuum seu potius unicum Quesnelli argumentum a Pagio item repetitum his Flaviani verbis innititur, ex epist. 26, quibus Eutychem damnatum significans, addit: *Sicut docebunt vestram Sanctitatem omnia, quae super eo sunt gesta, quaeque direximus cum nostris his litteris.* In quae ille: *Vides ut nihil litterarum vel gestorum synodi ante hanc epistolam acceperat Leo a Flaviano?* Cumque Flavianus deinde memoret Leonis litteras sibi traditas a Pansophio (est epistola 23) quibus edoctus fuerat, eundem Eutychem libellos direxisse ad Leonem plenos omni fallacia et calliditate; ex his *liquet pariter*, subdit Quesnellus, *non ante Flavianum de litteris ad Leonem ea de re scribendis cogitasse, quam cum didicit pontificem improbis artibus deceptum, falsam de judicio Constantinopolitano cepisse opinionem.*

2. Si epistola 23 legatur attente, Leonem non deceptum, sed cautum et necessaria documenta postulantem ac expectantem invenies. Ad argumentum vero quod pertinet, etiam in epistola 22, Eutychis erroribus expositis, quae *πάλαι dudum* seu *pridem* in eum gesta fuerant, a

Flaviano ad Leonem directa traduntur cap. 4, et eodem quidem Graeco verbo ἀπεστείλαμεν, *direximus*, idem Flavianus utitur, quod adhibuit epist. 26. Qua in re ne vox *direximus* difficultatem moveat, vide annot. 17 (**col. 727, n. ^b**) in eadem epistolam 22. Cum ergo bis Flavianus de eadem damnatione ad Leonem scribens, bis quoque gesta ad eum transmiserit, nimirum una cum epist. 22, et cum epist. 26 nihil ex hoc uno pro alterutra anteriori asserenda deduci potest.

3. Ex contextu vero utriusque epistolae si iudicium feratur, Tillemontius, licet Quesnello in aliis multis faverit, hac tamen in re assentiri non potuit: unde art. 16, in Leonem, epistolae 22 primum locum adjudicandum nihil addubitavit: *Je croy que pour peu de reflexion, qu'on y fasse, on reconnoitra aisement, qu'elle (epistola nunc 22) a esté écrite fort peu apres le concile tenu contre Eutyche, et que c'est la premiere, que Flavien ait écrit a Rome sur cette affaire, comme l'a cru Baronius. Verba ex Graeco talis nobis nunc apparuit Eutyches, recentissimam haeretici manifestationem et condemnationem declarant. Illa vero sub finem, quibus, ut gesta de eodem in Occidentalium episcoporum deducantur notitiam, Flavianus rogat, ne scientes aliqui quid ille senserit, quasi ad orthodoxum vel per litteras, vel per aliquam conjunctionem loquantur; haec statim ab initio scripta produnt. Inopportunist enim fuisset Leonem rogare, ut promulgaret Eutyche condemnationem eo tempore, quo notissima erat, seu post epist. 26, cum jam generale concilium ea de causa habendum vulgatum fuerat.*

4. Sed evidentius argumentum producamus. S. Leo duas Flaviani litteras cum gestis se accepisse tradit. Primum ep. 28,

ad eundem Flavianum scripta Idibus Junii an. 449, his verbis cap. 1: *Lectis dilectionis tuae litteris, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus.* Hanc eandem Flaviani epistolam se jam tunc accepisse indicat, cum scripsit epistolam 27, datam die 21 Maii anni ejusdem. Si epistola Flaviani sub hunc diem accepta *valde* erat *sera*; ergo multo ante scripta fuerat. Haec de primis Flaviani litteris procul dubio intelligenda sunt. Rursum epistola 36 ad eundem Flavianum, data XII vel XV kal. Julii anni ejusdem aliae hujus litterae tunc acceptae una cum gestis nominantur sic: *Litteras tuae dilectionis accepi cum gestis, quae apud vos de fidei quaestione confecta sunt.* Haec de secundis litteris ejusdem Flaviani, quibus acta in Eutychem aeque ac primis annexa fuerant. Porro in hac epistola 36 respici epistolam 26, Flaviani, ex eo manifestum sit, quod Flavianus ep. 26, c. 2, sperare se dicit, remotum iri synodum, quae futura vulgabatur: Leo autem huic articulo respondens epistola 36, concilium impediri non posse significat. Igitur epistola 26, Flaviani secunda est, epistola autem 22, prima, ac paulo post Constantinopolitanam synodum missa exeunte an. 448 vel serius ineunte an. 449. Epistolam Eutychemis una cum imperatoris litteris, quae pro eodem datae fuere, transmissam citius pervenisse nihil sit mirum. Unde vero epistolae Flaviani, quam *sero* allatam Leo miratus est, morae longiores injectae fuerint, ignoramus. Hinc epistola 22 priora gesta quae usque ad Constantinopolitanam synodum contigerant descripsit: epistola autem 26 posteriora adjecit quae post eandem synodum Eutyches commoverat. Acta vero synodi iterum huic secundae epistolae fuerunt annexa, eo quod ex Leonis litteris Flavianus metueret, ne forte

prior epistola cum actis intercidisset. Quod si in epistola 26 nulla fit mentio epistolae 22, quam antea missam probavimus, nihil movere potest: siquidem nec in epistola 22, quam Quesnellus posteriorem censet, alterius antea scriptae epistolae Flavianus meminit.

5. Maneat ergo epistolam 22 primum datam fuisse, eamque esse illam, quae a Leone memoratur epistola 28, cuique tota haec celebris Leonis definitio innitur. Hinc quidem evenisse credimus, ut in antiquis collectionibus Latinis 2, 3 et 8, nec non in Hispanica et Isidoriana aliisque posterioribus, quae a vetustis illis fontibus prodeunt, sola Flaviani ad Leonem epistola 22 praemittitur epist. 28, Leonis ad Flavianum. Cumque haec prior Leoni tradita, statim etiam in Latinum versa, et ubique in Occidente divulgata fuerit; idcirco in tot distinctis et antiquis collectionibus insertam putamus: quod confirmabitur ex dicendis in fine annotationis 5 (**col. 886, n. 8**), in epist. 67. Id non accidit epistolae 26, quae cum posterius fuerit scripta, re satis cognita per priores litteras, non perinde spargi debuit in vulgum: unde in solis codicibus collectionis 17 Chalcedonensis, ubi quamplurima documenta ad Eutychem pertinentia diligentius collecta fuerunt, reperitur, et ordine quidem post epistolam 22, ut apud Baluzium videre licet tom. IV Concilior. Venetae editionis pag. 1981, quod ipsum hanc priorem, illam posteriorem confirmat.

6. Hinc pariter conjicere licet, interpretationem epistolae 22, incipientem *Nulla res diaboli*, quae in laudatis antiquis collectionibus exstat, et in nonnullis etiam reperitur una cum actis synodi Constantinopolitanae in Eutychem eidem epistolae a Flaviano subjectis, primam interpretationem esse,

quae statim promulgata, subinde in collectionibus recepta fuit: dum alia interpretatio, quae incipit *Nihil est*, in sola vetusta collectione Latina Chalcedonensi reperitur, ex qua postmodum in posteriorem collectionem 22, cum aliis documentis Chalcedonensibus traducta fuit. Illa vetustior interpretatio statim ab initio confecta, Leoni usui fuit, antequam dogmaticas ad Flavianum litteras scriberet; sicut indubium est, eidem usui fuisse interpretationem actorum synodi Constantinopolitanae in Eutychem, quae simul edita in collectionibus 3 et 8, una cum laudata antiquiori versione epistolae 22, recepta legitur: ex hac enim actorum interpretatione nonnulla totidem verbis recitat in iisdem dogmaticis litteris cap. 6.

7. Ex his autem omnibus perspicuum efficitur, quam inaniter Quesnellus adversus card. Baronium elaboraverit, ut epistolam 22 scriptam suaderet post epistolam 26, ac si Flavianus, qui post Eutychem condemnationem scripsit ad Domnum et ad alios Orientis episcopos, Occidentales, et potissimum Romanum pontificem de tanta haeresi commonendum neglexerit. Idem Flavianus statim post condemnationem Eutychem satis a Florentio monitus fuerat, dum soluto conventu ad superiorem domus partem ascenderet, ipsum Eutychem ad Romanum, Alexandrinum et Hierosolymitanum episcopos appellasse; unde metuendum ipsi erat ne, si statim ad Leonem non scriberet, is pontificem praeveniret. Sed plura addere ad refellendum Quesnellianum praejudicium sive commentum opus non est.

8. Inter duas porro Latinas versiones quas memoravimus, epistolae sequentis, licet illa quae incipit *Nulla res* sit prima et antiquior altera, cujus initium *Nihil est*, cum tamen a minus

perito vel non admodum diligenti interprete Latine reddita, originali Graeco minus exacte respondeat, alia autem versio, quae in Chalcedonensi collectione exhibetur, a peritiore ac diligentiore interprete lucubrata, ad Graecum textum propius accedat, hanc posteriorem quidem, at satis vetustam illi priori anteferentes, Graeco textui e regione annectendam credidimus. Postea vero antiquiorem versionem subjiciemus, cui praeter interpretis minus accurati difficultates, aliae accesserunt ex amanuensibus, qui in lectionibus mirifice discrepantes, obscuriorem ac magis incertum primaevae versionis textum reddidere. Quesnellus hanc versionem antiquiorem Graeco originali appositam edidit, ut in Conciliorum editionibus profertur, non paucis et identidem longioribus lectionibus in margine descriptis, quae videri possunt variantes ex mss. sumptae, sed vere sunt lectiones ex Graeco a Romanis textus Graeci primis editoribus appositae; quod antiqua versio minus congrua videretur. Immo iidem nonnulla ex Graeco etiam mutarunt in ipso versionis textu, quemadmodum in ipsius Chalcedonensis prisca versione identidem fecerant; et nihilominus Quesnellus, licet aliquot haberet ejus interpretationis codices, et anteriores Leonis editiones, qui aliter legebant, ita Romanam lectionem transcripsit, ut nec codicibus nec caeteris editis usus, antiquam versionem restituere neglexerit; cum tamen ii qui antiquas versiones exhibent non illud proferre debeant quod originali est congruentius, sed illud quod a veteri interprete redditum fuit. Versio autem altera accuratior, quam nos cum Graeco textu priori loco dabimus, edita primum fuit a Quesnello ex ms. Thuaneo collect. 17 Chalcedonem., tum vero ex eodem codice ac duobus aliis ejusdem collectionis Corbeiensi ac Divionensi eandem recusit Baluzius in *antiqua versione*

concilii Chalcedonensis emendata a Rustico, cap. 5. Nos quoque eam recognovimus cum quatuor mss. laudatae collectionis, vetustissimo Veron., duobus Vaticanis, et Chigiano, nec non cum Veneto S. Marci collect. 22; Graecum vero originale, quod nobis conservavit Graeca collectio concilii Chalcedonensis, contulimus cum duobus codd. Venetis S. Marci.

EPISTOLA XXII, FLAVIANI EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI PRIMA AD LEONEM PAPAM. (G)

SYNOPSIS.

I. De diaboli insidiis, quas vitat qui doctrinae SS. Patrum adhaeret.---II. De haereticorum versutia, qua incautos decipiunt.---III. Eutychem renovare dogmata Valentini et Apollinaris.---IV. De depositione et excommunicatione ejus justissima, quam Occidentalibus notam a Leone fieri postulat.

752 Sanctissimo et Deo amantissimo patri et
consacerdoti LEONI FLAVIANUS in Domino
salutem.

CAP. I.

Nihil est quod stare faciat diaboli nequitiam, *incontentibile malum, plenum veneno mortifero* (**Jac. III, 8**); sursum atque deorsum *circuit* *quaerens* quem *percutiat*, quos conturbet, *quos devoret* (**I Petr. V, 8**). Unde et vigilare et sobrii esse ad orationes, et propinquare Deo, et fatuas quaestiones respuere, et patres sequi, et non transgredi terminos aeternos ex Scriptura sancta didicimus. Deponens itaque tumorem luctus, lacrymarum multitudinem, quoniam *unus* eorum qui sub me constituti sunt, clericus captus est, nec eum salvare praevalui, neque lupo praeripere; licet animam meam paratus fuisset ponere pro eo. Ut raptus est, ut exsilivit, odio habens vocantis vocem, et ad perditionem maxime currens, et memorias quoque paternas declinans, et eorum itinera prorsus abhorrens, pergo in hunc sermonem.

CAP. II.

Sunt quidam *in vestibus ovium, intus autem lupi rapaces* (**Matth. VII, 15**); quos ex fructibus agnoscimus. Isti primo quidem videntur ex nobis esse, sed non sunt ex nobis: *si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum* (**I Joan. II, 19**). Quando vero suam evomuerint impietatem, dolum, qui in eis est, erumpentes: **754** et apprehendentes infirmiores et eos qui ad eloquia divina

sensus inexercitados habent, secum eos contrahunt ad perditionem (**II Petr. III, 16**), subvertentes et injuriantes paternas doctrinas, sicut et sanctas Scripturas ad perditionem suam: quos oportet praescientes cavere, ne malitia eorum quidam seducti abscindantur a propria firmitate. *Exacuerunt enim linguas suas sicut serpentes; venenum aspidum sub labiis eorum*; sicut de his clamavit propheta (**Ps. CXXXIX, 4**).

CAP. III.

Talis igitur nobis quidam nunc apparuit Eutyches dudum presbyter et archimandrita, tamquam ea quae nostra sunt sapiens, et rectam fidem in se habens; Nestorii quidem impietati resistens, et pugnam adversus eum simulans; trecentorum vero decem et octo sanctorum Patrum de fide confectam expositionem, et sanctae memoriae Cyrilli ad Nestorium scriptam epistolam, et ejusdem similiter ad Orientales, quibus omnes consenserunt, conatus evertere **756** et antiqua impii Valentini et Apollinaris mala dogmata renovare. Nec timuit Regis veri praeceptum dicentis: *Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis minimis, melius erat ut suspenderetur mola asinaria circa collum ejus, et mergeretur in profundum maris* (**Matth. XVIII, 6**). Impudenter autem omnem abjiciens, et pellem, quae eum circumdabat, excutiens, aperte coram sancta synodo nostra affirmabat, dicens: Dominum nostrum Jesum Christum non oportere ex duabus naturis post inhumanationem, in una subsistentia et in una persona a nobis

agnoscendum; neque carnem Domini consubstantiali nobis esse, tamquam ex nobis assumptam et unitam Deo Verbo secundum subsistentiam; sed dicebat, Virginem quidem, quae eum peperit, secundum carnem consubstantiali nobis esse, ipsum autem Dominum non sumpsisse ex ea carnem nobis consubstantiali; sed Domini corpus non esse quidem corpus hominis, humanum autem corpus [*esse*] quod ex Virgine est, omnibus expositionibus sanctorum Patrum resistens.

CAP. IV.

Sed ne cuncta percurrens immensitatem litteris faciam, gesta, quae dudum in eo **758** confecta sunt, direximus tuae Sanctitati; in quibus et sacerdotio eum velut in talibus captum, et monasterii dispositione, et nostra communione privavimus: quatenus et tua Sanctitas cognoscens ea quae ejus sunt, omnibus qui sub tua reverentia constituti sunt, Deo amantissimis episcopis manifestam faciat ejus impietatem; ne forsitan ignorantes ea quae sapit, et in quibus aperte captus est, tamquam ad consortem fidei litteras, aut aliter confessiones ad eum reperiantur efficere. Omnem cum vestra beatitudine in Christo fraternitatem, ego et qui mecum sunt plurimum salutamus. Incolumis in Domino, et orans pro nobis, doneris nobis, Deo amantissime Pater.

751 Τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρικαὶ συλλειτουργῷ Λέοντι, Φλαυιανὸς ἐν Κυρίῳ κυρίῳ, χαίρειν.

Οὐδὲν ἴστησιν ἄρα τὴν τοῦ διαβόλου πονηρίαν, τὸ ἀκατάσχετον κακὸν, τὸ πλήρες ἰοῦ θανατηφόρου· ἄνω γὰρ καὶ κάτω περινοστεῖ, ζητῶν τίνα πλήξῃ, τίνα σπαράξῃ, τίνα καταπίῃ. Διὸ καὶ γρηγορεῖν, καὶ νήφειν εἰς προσευχὰς, καὶ τῷ Θεῷ ἐγγίζειν, καὶ τὰς μωρὰς ζητήσεις παραιτεῖσθαι, καὶ τοῖς πατράσιν ἀκολουθεῖν, καὶ μὴ μετατιθέναι ὅρια αἰώνια, ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν δεδιδάγμεθα. Ἀποθέμενος οὖν τοῦ πένθους τὸν ὄγκον, τῶν δακρύων τὸ πλῆθος, ὅτι γε τῶν ὑπ' ἐμὲ τελούντων κληρικὸς εἰς θηριάλωτος γέγονε, καὶ οὐκ ἠδυνήθην αὐτόν περισῶσαι, οὐδὲ ἀρπάσαι τοῦ λύκου, καίτοι τὴν ψυχὴν μου ἐτοίμως ἔχων θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ· πῶς ἠρπάγη, πῶς ἀπεπήδα, μισῶν τὴν τοῦ καλοῦντος φωνήν, καὶ πρὸς τὸν ἀπολλύντα μάλιστα τρέχων, τάχα που καὶ τὰ μνήματα τῶν πατέρων ἐκκλίνων, καὶ τὰς τρίβους αὐτῶν μυσσαττόμενος, βαδιοῦμαι τῷ λόγῳ.

Εἰσὶ τινες ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· οὓς ἀπὸ τῶν καρπῶν ἐπιγινώσκομεν. Οὗτοι τὰ πρόβατα δοκοῦσι μὲν εἶναι ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεσαν ἂν μεθ' ἡμῶν. Ὅταν δὲ **753** τὴν ἑαυτῶν ἀπεμέσωσι δυσσέβειαν, τὸν ἐν αὐτοῖς ἀπορρήξαντες δόλον, ἐπιλαβόμενοι τῶν ἀσθενεστέρων, καὶ τὰ αἰσθητήρια πρὸς τὰ θεῖα λόγια ἐχόντων ἀγύμναστα, σὺν ἑαυτοῖς ὠθοῦσιν αὐτοὺς εἰς ἀπώλειαν, στρεβλοῦντες καὶ σκῶπτοντες τὰς τῶν πατέρων διδασκαλίας, ὥς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν ἑαυτῶν· οὓς δεῖ προγινώσκοντας φυλάττεσθαι, ἵνα μὴ τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν ὑπαχθέντες τινὲς, ἐκπέσωσι τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. « Ἠκόνησαν γὰρ γλῶσσαν αὐτῶν, ὥσει ὄφεως· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν,» περὶ τούτων ἀνακέκραγεν ὁ προφήτης.

Τοιοῦτος ἡμῖν τανῦν ἀναπέφανται Εὐτιχῆς, ὁ πάλαι πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης· ὃς μὲν τὰ ἡμέτερα δῆθεν φρονῶν, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἐν ἑαυτῷ ἔχων, τῇ μὲν Νεστορίου δυσσεβείᾳ ἀνθεστηκῶς, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον ὑποκοριζόμενος, τὴν δὲ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων περὶ τῆς **755** πίστεως γενομένην ἔκθεσιν, καὶ τοῦ τῆς θείας μνήμης Κυρίλλου πρὸς τε Νεστόριον γραφεῖσαν ἐπιστολὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως, αἷς πάντες συνέθεντο, πειρώμενος ἀνατρέπειν, τὴν πάλαι τοῦ δυσσεβοῦς Οὐαλεντίνου καὶ Ἀπολλιναρίου κακοδοξίαν ἀνανεούμενος. Καὶ οὐκ ἐφοβήθη τὸ διάταγμα τοῦ ἀληθινοῦ Βασιλέως, λέγοντος· Ὅς ἐὰν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸ πέλαγος τῆς θαλάσσης. Αἰδῶ πᾶσαν ἀποβαλὼν, καὶ ἦν περιέκειτο τῆς πλάνης δορὰν ἀποτιναξάμενος, διαρρήδην ἐπὶ τῆς ἁγίας συνόδου ἡμῶν διῖσχυρίζετο, λέγων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μὴ δεῖν ἐκ δύο φύσεων μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, ἐν μιᾷ ὑποστάσει, καὶ ἐν ἐνὶ προσώπῳ παρ' ἡμῶν γνωριζόμενον, μήτε μὴν τὴν σάρκα τοῦ Κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν ὑπάρχειν, οἷα δὲ ἐξ ἡμῶν προσληφθεῖσαν καὶ ἐνωθεῖσαν τῷ Θεῷ Λόγῳ καθ' ὑπόστασιν· ἀλλ' ἔφασκε, τὴν μὲν τεκοῦσαν αὐτὸν Παρθένον κατὰ σάρκα, ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι, αὐτὸν δὲ τὸν Κύριον μὴ εἰληφέναι ἐξ αὐτῆς σάρκα ἡμῖν ὁμοούσιον· ἀλλὰ τὸ τοῦ Κυρίου σῶμα μὴ εἶναι μὲν σῶμα ἀνθρώπου, ἀνθρώπινον δὲ σῶμα τὸ ἐκ τῆς Παρθένου· πάσαις ταῖς ἐκθέσεσι τῶν ἁγίων Πατέρων ἐναντιούμενος.

Ἀλλ' ἵνα μὴ πάντα καταλέγων, **757** μῆκος ἐμποιήσω τῷ γράμματι, πάλαι τὴν ἐπ' αὐτῷ γεγεννημένην πρᾶξιν

ἀπεστείλαμεν τῇ σῇ ὁσιότητι, ἐν ἣ καὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτὸν, ὥς ἐπὶ τοιούτοις ἀλόντα, ἐγυμνώσαμεν, καὶ τοῦ προστατεῖν μοναστηρίου, καὶ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας· ὥστε καὶ τὴν σὴν ὁσιότητα γνοῦσαν τὰ κατ' αὐτὸν, πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν θεοσέβειαν τελοῦσι θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δὴλῃ ποιῆσαι τὴν αὐτοῦ δυσσήμεριαν· ἵνα μὴ ἀγνοίᾳ πολλάκις τῶν παρ' αὐτοῦ φρονηθέντων, ἐφ' οἷς τε ἐάλω σαφῶς, ὥς πρὸς ὁμόδοξον, ἢ διὰ γραμμάτων, ἢ καὶ ἑτέρως, τὰς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας εὐρεθῶσι ποιούμενοι. Πᾶσαν τὴν σὺν τῇ ὑμετέρᾳ θεοφιλείᾳ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα ἐγὼ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖστα προσαγορεύομεν. Ἐρρώμενος ἐν Κυρίῳ, καὶ ὑπερευχόμενος ἡμῶν, χαρισθείης ἡμῖν, θεοφιλέστατε πάτερ.

EJUSDEM EPISTOLAE FLAVIANI
CONSTANTINOPOLITANI EPISC. AD
LEONEM PAPAM alia versio antiquior. (G)

SYNOPSIS

I. De subdoli hostis insidiis.---II. De fraudolentia et subtilitate haereticorum.---III. De blasphemiiis Eutychetis.---IV. De excommunicatione ejus justissima.

Domino Beatissimo et Deo amabili Patri LEONI
FLAVIANUS in Domino aeternam salutem.

CAP. I.

Nulla res diaboli venena compescit, nec continet mortiferas ejus sagittas. Sursum enim atque deorsum pervolans, quaerit quos possit occidere, quos possit superare, quos possit devorare. Propter quam rem vigilandum est et orationibus a Deo obtinendum, ut fatuas inquisitiones **759** evitare possimus. Decet enim sequi patres nostros, neque commutare definitionem eorum perpetuam, quam secundum sacras Scripturas didicimus regulariter definitam. Depositis ergo fletibus et lacrymis, quas incessanter fundo, quia sub me clericus degens invasus est a fero daemone, et non potui eum liberare, nec auferre a tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere; quomodo raptus sit, quomodo resiliit a proposito divino, et ad illum cucurrit, qui perdere consuevit, praecepta Patrum declinans, et constituta eorum despiciens, jam incipio enarrare.

CAP. II.

Sunt quidam veste sua oves significantes, interius autem lupi rapaces: quos ex fructibus eorum debemus agnoscere. Isti prima fronte videntur esse de numero nostro; sed non sunt de numero nostro. Si enim de numero nostro fuissent, nobiscum mansissent. Quando autem coeperunt assumere impietatem, illud quod prius occultabatur in illis aperitur, et dolus omnis fit omnibus manifestus. Inveniuntur autem infirmæ fidei

homines, et qui divinas lectiones nesciunt, et secum eos in perditionem praecipitant, dissipantes, et vituperantes Patrum **760** disciplinas et relinquentes sanctas Scripturas ad suam ipsorum perditionem. Quos debemus praevidere, et a quibus multum vacare, ne in sua malitia aliqui occupati, concidant de sua firmitate. *Exacuerunt enim linguam suam quasi serpentes, et venenum in labiis habent quasi aspides.* De his haec propheta clamavit.

CAP. III.

Talis nobis Eutyches emersit, quondam presbyter et archimandrites, qui quasi nostrae religionis sectam sapiebat, et hanc praeferebat; Nestorii autem impietatem confirmabat, et succingebatur pro Nestorio militare in pugna quae contra Nestorium parabatur: trecentorum autem decem et octo sanctorum Patrum de fide expositionem factam et sanctae memoriae Cyrilli epistolam scriptam ad Nestorium vel ad similes ejus, cui omnes assenserant, tentavit evellere, antiquam impii Valentini et Apollinaris reparans sectam, et non timuit praeceptum veri Regis dicentis: *Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis minimis, expedit ei ut mola asinaria alligetur collo ejus, et demergatur in profundum maris.* Verecundiam autem omnem ejus perfidia abiecit, et quam gerebat **761** infidelitatis pellem excutiens, in sancta nostra synodo asserebat, instanter dicens, Dominum nostrum Jesum Christum non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, cum a nobis

unius substantiae et unius personae cognoscatur; neque carnem Domini coessentialem nobis subsistere tamquam ex nobis susceptam, et coadunatam Deo Verbo secundum substantiam; sed dicebat, Virginem quidem, quae eum genuit secundum carnem, consubstantialem nobis esse, ipsum autem Dominum non suscepisse pisse ex ea carnem consubstantialem nobis, sed corpus Domini non esse quidem corpus hominis, humanum vero corpus esse, quod est ex Virgine; **762** omnium Patrum expositionibus contraria sentiens.

CAP. IV.

Sed ne multa dicens, longam faciam epistolam, olim quidquid egimus, misimus ad beatitudinem vestram; quibus litteris docuimus, et presbyterio illum esse nudatum, quia sic captus est; et iussimus eum in monasteriis nullam habere rationem, et exclusimus eum a communione nostra; ut sanctitas vestra hoc cognoscens, quod circa illum actum est, omnibus episcopis sub beatitudine vestra degentibus manifestare dignetur illius impietatem ne nescientes aliqui quid ille senserit, quasi ad orthodoxum vel per litteras, vel per aliquam conjunctionem loquantur .

EPISTOLA XXIII, AD FLAVIANUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

I. Acceptis Eutychis querelis, conqueritur eum communione fuisse privatum a Flaviano.---II. De causa instrui se postulat, et in defendenda veritate charitatem maxime optat custodiri.

Dilectissimo fratri FLAVIANO episcopo LEO
episcopus

CAP. I.

Cum christianissimus et clementissimus imperator sancta et laudabili fide pro Ecclesiae catholicae pace sollicitus, ad nos scripta transmiserit, de his quae apud vos perturbationis strepitum commoverunt, miramur fraternitatem tuam quidquid illud scandali fuit nobis silere potuisse, et non potius procurasse ut primitus nos insinuatio tuae relationis instrueret, **763** ne de rerum gestarum fide possemus ambigere. Accepimus enim libellum Eutychis presbyteri, qui se queritur, accusante Eusebio episcopo, immerito communione privatum, maxime cum evocatum se affuisse testetur, nec suam praesentiam denegasse; adeo ut in ipso iudicio libellum appellationis se asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum: qua ratione compulsus sit,

ut contestatorios libellos in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, nondum agnoscimus qua justitia a communione Ecclesiae fuerit separatus. Sed respicientes ad causam, facti tui nosse volumus rationem, et usque ad nostram notitiam cuncta deferri: quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus, incognitis rebus, in cujusquam partis praeiudicium definire, priusquam universa, quae gesta sunt, veraciter audiamus.

765 CAP. II.

Et ideo fraternitas tua per idoneam maxime aptamque personam plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emergerit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam et ecclesiastica moderatio et religiosa piissimi principis fides multam nobis sollicitudinem Christianae pacis indicunt: ut amputatis dissensionibus, fides catholica inviolata servetur, et his qui prava defendunt, ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, muniantur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri, cum memoratus presbyter libello proprio sit professus paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inventum fuerit quod reprehensione sit dignum. DECET ENIM in talibus causis hoc maxime provideri, ut sine strepitu concertationum et custodiatur charitas, et veritas defendatur. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa nos videt necessario esse sollicitos, quam plenissime et lucide universa nobis, quod ante facere debuit, indicare festinet: ne inter assertiones partium aliqua

ambiguitate fallamur, et dissensio quae in suis initiis abolenda est nutriatur: cum in corde nostro ea observantia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutiones venerabilium Patrum divinitus roboratae, et ad soliditatem fidei pertinentes, prava cujusquam interpretatione violentur. Deus te incolumem custodiat, frater charissime, Datum duodecimo kalendas Martii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

Τῷ ποθεινοτάτῳ ἀδελφῷ Φλαυιανῷ ἐπισκόπῳ.

Ὅποτε ὁ χριστιανικώτατος καὶ φιланθρωπότατος βασιλεὺς ἁγία καὶ ἐπαινετῇ πίστει ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας μεριμνῶν, πρὸς ἡμᾶς γράμματα διεπέμψατο περὶ τούτων, ἃ τινὰ παρ' ὑμῖν ταραχῆς κτύπον ἐνεποίησαν, θαυμάζομεν τὴν σὴν ἀδελφότητα, **764** τί αὐτόθι σκάνδαλον γεγένηται, ἥπερ πρὸς ἡμᾶς ἡσυχάσαι δεδύνηται, καὶ μὴ μᾶλλον φροντίσαι, ὥστε πρὸ πάντων διδασκαλία σῆς ἀναφορᾶς ἡμᾶς διδάξαι. ἐφ' ᾧτε ἡμᾶς περὶ τῆς πίστεως τῶν πραχθέντων μὴ δύνασθαι ἀμφιβάλλειν. Ἐδεξάμεθα γὰρ λίβελλον Εὐτυχοῦς τοῦ πρεσβυτέρου, ὅστις μέμφεται, κατηγοροῦντος Εὐσεβίου ἐπισκόπου, ἀναξίως ἑαυτὸν τῆς κοινωνίας ἐστερῆσθαι· καὶ μάλιστα, ὡς ἐμαρτύρατο, ὅτι κληθεὶς παρεγένετο, καὶ τὴν ἐδίαν παρουσίαν οὐκ ἡρνήσατο· ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ λίβελλον ἐκκλήτου ἐπιδεδωκέναι αὐτὸν· ὅθεν ἠναγκάσθη διὰ μαρτυρίας λιβέλλους ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει προθεῖναι. Τῶν πραγμάτων γεγενημένων, οὕτω ἐπιγινώσκομεν, ποία δικαιοσύνη ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο κεχωρισμένος. Ἀλλὰ προσέχοντες τῇ αἰτίᾳ, θέλομεν τοῦ σοῦ

φάκτου τὸν λογισμὸν μαθεῖν, καὶ πάντα ὑπερτεθῆναι ἄχρι τῆς ἡμετέρας γνώσεως, ἐπειδὴ ἡμεῖς οἱ βουλόμενοι τῶν ἱερέων τοῦ δεσπότης δικαίας εἶναι τὰς κρίσεις, οὐδὲν δυνάμεθα, μὴ διαγνωσθέντων τῶν πραγμάτων, εἰς μέρους πρόκριμα ἀποφύνασθαι, πρὶν ἢ τὰ πραχθέντα μετὰ ἀληθείας ἀκούσωμεν.

766 Διὰ τοῦτο ἡ σὴ ἀδελφότης δι' ἐπιτηδείου μάλιστα, καὶ ἀρμοδίου, πληρεστάτη ἀναφορᾷ γνωρίσει ἡμῖν, τίς κατὰ τῆς ἀρχαίας πίστεως καινότης ἀνέκυψεν, ὅπερ αὐστηρᾷ ἀποφάσει ἄξιον ἐγένετο τοῦ ἐκδικηθῆναι. Καὶ γὰρ ἡ ἐκκλησιαστικὴ διοικήσεις, καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡ πίστις πολλὴν ἡμῖν φροντίδα περὶ τῆς τῶν χριστιανῶν εἰρήνης ἐνέβαλεν· ἵνα περιαιρεθῶν τῶν διχονοιῶν ἡ καθολικὴ πίστις ἀμόλυντος διαφυλαχθεῖ· καὶ τούτων οἱ τινες τὰ φαῦλα ἐκδικοῦσιν, ἀπὸ τῆς πλάνης ἀνακληθέντων, τῇ ἡμετέρᾳ αὐθεντίᾳ, ὧν ἂν δοκιμασθῇ ἡ πίστις, ὀχυρωθῶσι. Καὶ μηδεμία δυσχέρεια ἐχ τούτου τοῦ μέρους προσαχθῇ· ὅποτε ὁ μνημονευθεὶς πρεσβύτερος ἐν τῷ ἰδίῳ λιβέλλῳ ὡμολόγησεν ἑτομον ἑαυτὸν εἶναι πρὸς διόρθωσιν, εἴ τι εἰς αὐτὸν εὐρεθείη ὅπερ ἐστὶν ἄξιον ἐπιλήψεως, πρέπει γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων αἰτιῶν τούτου μάλιστα φροντίζειν, ὥστε ἐκτὸς θορύβου καὶ φιλονεικίας καὶ τὴν ἀγάπην φυλάττεσθαι, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκδικεῖσθαι, ἀδελφὲ τιμιώτατε. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ σὴ ἀγάπη περὶ τῆς τοσαύτης αἰτίας συνορᾷ ἡμᾶς ἀναγκαίως εἶναι ἐμφροντίδας, πληρέστατα καὶ τηλαυγέστατα σύμπαντα ἡμῖν, ὅπερ ἤδη ποιῆσαι ὤφειλε, δηλῶσαι σπουδάσει· ἵνα μὴ μεταξὺ τῆς διδασκαλίας τῶν μέρων, ἀμφιβολία τινὶ ἀπατηθῶμεν, καὶ διχονοία τραφῇ, ἥτις ἐν ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς ἐξαλειπτέα ἐστίν· ἐστὶ γὰρ ἡμῖν καταθύμιον καὶ παραφυλακτέον, τοῦ Θεοῦ ἐμπνέοντος, ἵνα μὴ αἱ διατυπώσεις

τῶν προσκυνητῶν πατέρων, αἱ θεόθεν τὴν ἰσχὺν ἔχουσαι,
καὶ εἰς τὴν τελειότητα τῆς πίστεως ἀνήκουσαι, φαύλη τινὸς
ἐρμηνεία μολυνθῶσιν. Ὁ Θεὸς ὑγιῇ σε διαφυλάξαι, ἀδελφε
τιμιώτατε.

767 EPISTOLA XXIV, AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

- I. Laudata imperatoris fide querimoniam Eutychis exponit.---*
II. Silentium Flaviani arguit; instrui se postulat.

LEO episcopus THEODOSIO Augusto.

CAP. I.

Quantum praesidii Dominus Ecclesiae suae in fide vestrae clementiae praepararit, his etiam litteris quas ad me misistis ostenditur: ut vobis non solum regium, sed etiam sacerdotalem inesse animum gaudeamus. Siquidem praeter imperiales et publicas curas, piissimam sollicitudinem Christianae religionis habetis, ne scilicet in populo Dei aut schismata, aut haereses, aut ulla scandala convalescant: quia tunc est optimus regni vestri status, quando sempiternae et

incommutabili Trinitati in unius Divinitatis confessione servitur. Quid autem in Constantinopolitana Ecclesia perturbationis acciderit, quod ita fratrem et coepiscopum meum Flavianum potuerit commovere, ut Eutychem presbyterum communione privaret, nondum potui evidenter agnoscere. Quamvis enim praedictus presbyter ad sedem apostolicam **768** per libellum doloris sui querimoniam miserit, breviter tamen aliqua praelibavit, asserens se Nicaenae synodi constituta servantem, frustra in fidei diversitate culpatum.

CAP. II.

Eusebii autem episcopi accusatoris ejus libellus, cujus exemplaria ad nos memoratus presbyter misit, de objectionum evidentia nihil habebat, et cum presbytero haereseos crimen intenderet, quem tamen in eo sensum argueret non evidenter expressit; quamvis et ipse episcopus Nicaenae synodi profiteretur se inhaerere decretis: propter quod non habuimus unde aliquid plenius disceremus. Et quia causae meritum, fidei ratio et laudabilis sollicitudo vestrae pietatis exigit, necesse est jam locum subreptionibus non patere, sed prius de quibus eum aestimat arguendum, instrui nos oportet: ut possit congrue de bene cognitis judicari. Ad praedictum autem episcopum litteras dedi, quibus mihi displicere cognosceret quod ea quae in tanta causa gesta fuerant etiam nunc silentio detineret, cum studere debuerit primitus nobis cuncta reserare: quem credimus vel post admonitionem omnia ad nostram notitiam relaturum; ut in

lucem ductis his quae adhuc videntur occulta, id quod evangelicae et apostolicae doctrinae convenit judicetur. Data XII kalendarum Martii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN SEQUENTEM EPISTOLAM. (G)

1. Duae litterarum S. Petri Chrysologi ad Eutychem Latinae editiones prodire: altera, quae unicum seu primum tantum caput exhibet; altera, quae duo capitula complectitur. Quesnellus cum hanc prolixiorem epistolam et editionem genuinam haberet, quonam fato illa decurtata et non potius haec integra inserta fuerit in Vulgatis S. Leonis editionibus, se non assequi in notis professus est. Ex codicibus autem, qui eam fere decurtatam praeferunt, magna inter eruditos exstitit dubitatio, num secundum caput sincerum, an supposititium sit. Omnis autem evanescet difficultas, si utriusque editionis originem detegamus. Id ex observatione quamplurimum codicum ac ex discrimine collectionum quas diligenter expendimus, nobis innotuit.

2. Editio decurtata, quae sola invenitur in Leonis codicibus et in plerisque collectionibus, ex collectione Hispanica proficiscitur: nam ex Hispanica haec mutila editio, quae terminat in verbis, *His omnibus respondi, frater, litteris tuis*, manavit in Isidorianam, ex Isidoriana autem, quae frequentior et magis obvia fuit, in collectiones 11, 12, 21 et

23, quarum auctores cum transcripserint quotquot Leonis epistolas in Isidoriana collectione reperere, transcripserunt etiam S. Petri Chrysologi epistolam, quemadmodum inter Leoninas in eadem collectione, sicut et in Hispanica, inserta fuerat. Licet ergo multi sint codices, et collectiones multae, quae decurtatam hujus epistolae editionem praeferunt; unica tamen omnium origo est, auctor scilicet collectionis Hispanicae, in cujus manus solum primum epistolae caput pervenisse, perspicuum fiet, si integrae editionis originem potioris et antiquitatis et auctoritatis esse ostendamus.

3. Hispanica collectione antiquior et majoris auctoritatis profecto est collectio epistolarum in causa Eutychetis, quae Actionibus Chalcedonensis concilii tum in Latinis, tum in Graecis exemplaribus praemissae aut insertae leguntur. Haec nimirum epistolarum collectio, quam in praefatione decimam septimam appellavimus, Latine erat compacta saltem ante medium sextum saeculum, quo Rusticus Romanae Ecclesiae diaconus collatis eximiis Graecis codicibus peculiarem eidem operam impendit. Multo autem vetustior fuit eadem collectio Graece scripta apud Graecos, qui Latinas epistolas in causa Eutychis Graeca lingua redditas una cum aliis Graecis epistolis ad eandem causam pertinentibus in unum corpus compegerant. Enim vero Graecam hanc epistolarum collectionem concinatum fuisse inter an. 453 et 455 in praefatione epistolis praemissa, num. 34, demonstravimus. Id autem quantum auctoritati tribuat huic collectioni Graecae, et exinde etiam collectioni Latinae, quae ex Graeca ducit originem; quantumque propterea haec collectio praestet collectioni Hispanicae, nemo non videt. Inter memoratae vero collectionis Chalcedonensis epistolas cum in Latinis, tum in

Graecis codicibus integra describitur illa S. Petri Chrysologi ad Eutychem, a coaevo utique collectore inserta; ac idcirco ex antiquitate atque praestantia hujus collectionis tam apud Graecos, quam apud Latinos receptae, de integrae ejus epistolae sinceritate dubitare non licet. Cum Agnellus Ravennas a Bacchinio et a Muratorio editus, postremi capitis ejus epistolae summam dedit in S. Petri Chrysologi Vita, si non integram epistolam reperit in veteribus Ravennatensis Ecclesiae tabulis, certe aliquod vetustum exemplar hujusmodi collectionis Chalcedonensis prae oculis habuit. Cum vero haec exemplaria rariora fuerint, et non ita multa ex Leone proferant, ut in Isidoriana satis frequenti exhibentur; nihil mirum si posteriores Leoninarum epistolarum collectores hanc epistolam non integram, sed mutilam dedere, uti apud Isidorum ex Hispanica suam collectionem derivantem inventa fuit. Hic autem omittendum non est duos codices Vaticanos epistolarum Leonis a Vossio memoratos, quos hanc epistolam integram continere Quesnellus praesumpsit, eodem Vossio in notatione admonente mutilam exhibere; sunt enim codices posteriorum collectionum quae ex Isidoriana dimanant.

4. Unum dubitari potest, num haec epistola, quam in laudatis Latinae collectionis codicibus integram habemus, originalis sit, an e Graeca antiqua versione Latine reddita fuerit. In memorata praefatione satis manifeste probavimus, antiquum illum auctorem, qui priscae versionis concilii Chalcedonensis epistolas Latinorum in Graeca collectione contentas adjecit, originale Latinum posuisse, quando potuit originale invenire: aliquando vero, cum nullum Latini originalis exemplum suppetebat, coactum fuisse ex Graeca versione quaedam Latinorum documenta Latine reddere, uti accidit quibusdam

epistolis Valentiniani, Placidiae et Eudoxiae, nec non epistolae Hilari diaconi, atque etiam litteris S. Leonis, quemadmodum suis in locis notabimus. Hujus versionis indicium ac veluti generalem regulam in laudata praefatione illam posuimus, cum chronica notatio in Graecis codicibus ejusdem collectionis universim omissa, in Latinis etiam desiderari perspicitur. Quando enim originale Latinum a Latino interprete inventum fuit, eo collectioni inserto chronica, notatio suppleta invenitur. Discrimen etiam styli, ubi collatis aliis originalibus ejusdem auctoris lucubrationibus deprehendi potest, aliud versionis argumentum est. Hinc autem aliquid interpretationis in Latina integra Petri Chrysologi epistola videre nobis videmur. Chronica enim notatio deest, et inter ipsum primum ac secundum caput nonnulla styli dissimilitudo elucescit. Primum caput, quod exhibetur etiam in collectione Hispanica, satis nitidum et congruum est, aliisque Petri Chrysologi operibus stylo simile, adeo ut nonnulla fere verba ejusdem capitis in serm. 145 ejusdem Chrysologi repetita inveniantur. Enim vero Hispanicae collectionis auctor cum a Chalcedonensi collectione hanc epistolam non sumpserit, exemplari procul dubio Latinae originis usus est. Alterum vero caput valde implexum, et a priori dissimile, versionem e Graeco sapit. Si ipsum Latinum textum utriusque capitis cum Graeco conferas, in priori originale, in posteriori interpretationem deteges. Hinc in primo capite omnes sententiae congrue explicantur, in Graeco autem minus exacte redditae cognoscuntur: in quo, ut alia omittamus quae quisque observare per se poterit, originale Chrysologi est illud in Latino, *Origenes principiorum scrutator*, quod ad opus illius De Principiis refertur; in Graeco autem

nomen *principiorum* reddendum τῶν ἀρχῶν, redditum fuit τῶν παλαιῶν *antiquorum*, quod interpretem Chrysologi mentem minus assecutum ostendit. E contra insecundo capite etsi Graeca versio alicubi difficultatem injicit; planior tamen est multo quam textus Latinus, adeo ut hic e Graeco perperam scripto vel lecto redditus appareat; ac ex Graeco nonnumquam explicandus sit, ut in annotationibus observabitur: quod profecto non originalis Latini, sed interpretationis indicium est.

5. Hoc quidem secundum caput, quo Eutychetis epistolae directe respondetur, potissimum est; ita ut Chrysologum Eutychi de Flaviani iudicio querimoniam moventi, et ejusdem subsidium imploranti, solo priori capite generalia continente, quod et omni finali formula caret, respondisse incredibile sit. Probabile vero nobis est prioris capitis studiosius elaborati manuscriptum exemplar apud Chrysologum superfuisse, quemadmodum iis accidit quae diligentiori cura scribimus; ex hoc autem exemplo alia subinde fuisse transcripta, quae in manus Latini interpretis concilii Chalcedonensis, et auctoris collectionis Hispanicae venerunt. Caput autem secundum peculiare pro Eutyche minus studiose exaratum, ut in familiaribus litteris fere usuvenit, soli autographae epistolae ad Eutychem missae a Chrysologo additum videri potest, ita ut nullum nujus exemplum apud ipsum auctorem et apud Latinos exstiterit, ac solum ex Graeca, quae statim in Oriente facta fuit, interpretatione, Latinitate donari potuerit. Quidquid vero hac in re probabilius videatur, certe secundum hoc epistolae caput, quod in causa Eutycho potissimum ac necessarium est, et tam antiqua cum Graeca tum Latina

versione comprobatur, in suspicionem suppositionis adduci nequit.

6. Restat ut statuamus de tempore. Jam fere omnes post Quesnellum hanc epistolam scriptam censent post mensem maium an. 449, siquidem his verbis cap. 2, *ut iis quae a beatissimo papa Romanae civitatis scripta sunt obedienter attendas*, indicari putant celebrem Leonis epistolam 28 ad Flavianum datam idibus Junii anni ejusdem, qua de tota Eutychis causa decisa fuit. In eandem sententiam nos pariter transivimus lib. II Observationum in card. Norisii Opera, c. 7, num. 2. Nunc aliam sententiam inducere cogimur. Omnes enim ex una parte assentiuntur, et S. Petrum Chrysologum his litteris respondere epistolae Eutychis, et Eutychem eodem tempore quo ad Leonem scripsit, etiam ad Chrysologum dedisse litteras, quibus eum quoque adversus Flaviani sententiam citissime praeoccuparet. Ex alia autem parte certum est Leonem Februario mense anni 449 Eutychis epistolam accepisse, et hac de causa eodem mense rescripsisse epistolas 23 ac 24. Plures conjecturas cum Quesnello exquirere, ut longioris dilationis causae in responsione Chrysologi afferantur, opus non est. Etenim prima occasione hunc rescripsisse satis credibile fit ex ipso contextu, in quo Chrysologus se de ipsa causa nihil aliunde instructum prodit, nisi ex Eutychis litteris; idque adeo exiliter, ut de Nestorianismo potius quam de Eutychianismo metuisse videatur, eaque primo capite obtrudat quae sermone 145 contra Nestorianam haeresim Eutychianae contrariam manifestissime disserit. Id autem non accidisset, si responsionem differens, antea de tota re exactius voluisset edoceri, uti Quesnellus in notis coniecit. Enim vero si S.

Petrus non scripsisset epistolam, nisi postquam Romam allata fuissent Constantinopolitanae synodi gesta, in quibus Eutychianus error tam manifeste detectus, et ipse Eutyches velut pertinax damnatus fuerat; et nisi postquam eidem innotuisset Leonis epistola qua Constantinopolitanum iudicium confirmatum fuit; quomodo se ignorare Constantinopolitanorum Patrum sensum potuisset affirmare: *Quid intellexerint, eorum taciturnitate nescimus?* Quomodo cum Eutyche ita indifferenter egisset, ut nec innocentem, nec reum iudicaret? Quomodo eum post tam solemnem condemnationem a Romano etiam pontifice confirmatam, *dilectissimum filium, honorantissimum, et merito honorabilem presbyterum* appellasset? Haec hominem statim respondentem, dum rei non esset instructus, patefaciunt. Neque repugnant verba, *ut iis quae a beatissimo papa Romanae civitatis scripta sunt obedienter attendas*. Eutyches enim in suis litteris memorasse videtur epistolam quam cum aliquot documentis ad Leonem pontificem dederat. His autem verbis Chrysologus indicare voluit eas litteras quas Leonem melius instructum plenius reddidisse aut brevi redditurum praesumebat. Enim vero si has dogmaticas Leonis litteras ille legisset, non videtur scripturus fuisse: *Extra consensum Romanae civitatis episcopi causas fidei audire* (seu ex Graeco *cognoscere, aut dijudicare*) *non possumus*; quae verba nondum sibi notam Romani episcopi sententiam declarant. Igitur haec Chrysologi epistola sub idem tempus data videtur, quo Leo scripsit epistolas 23 et 24, id est circa Februarium an. 449. Forte idem ille vir, qui Theodosii atque Eutychis litteras ad S. Leonem attulit, Ravennam etiam cum ejusdem Theodosii litteris ad Valentinianum transivit, et hac

occasione epistolam Eutychem ad Chrysologum detulit. Huic autem Constantinopolim revertenti, dum Valentiniani responsa referret, Chrysologus tradidit hanc epistolam ad Eutychem, ut citius ac tutius traderetur. Certe autem non scripsit post notitiam actorum in Eutychem, aut definitivo Leonis epistolae, ut in Quesnelli sententia praesumendum est.

EPISTOLA XXV, PETRI CHRYSOLOGI EPISCOPI RAVENNATIS AD EUTYCHEM PRESBYTERUM . (C,G)

SYNOPSIS.

I. Jam olim praescriptum esse docet contra errores incarnationem Verbi impugnantes; nec discatiendam esse, sed cum honore et timore credendam.---II. Suadet Eutychi ut Romani pontificis scriptis obedienter attendat, quia Petrus suae sedis rectores dirigens, praestat quaerentibus fidei veritatem.

775 Dilectissimo filio et merito honorabili
EUTYCHI presbytero PETRUS episcopus.

CAP. I.

Tristis legi tristes litteras tuas, et scripta moesta moerore debito percurri; quia sicut nos pax Ecclesiarum, sacerdotum concordia, tranquillitas plebis, gaudere facit gaudio coelesti, ita nos affligit et dejicit fraterna dissensio, praesertim cum talibus oriatur ex causis. Triginta annis humanae leges humanas adimunt quaestiones, et Christi generatio, quae divina lege scribitur inenarrabilis (**Isai. LIII, 8**), post tot saecula disputatione temeraria ventilatur. Quid Origenes principiorum scrutator incurrerit, quomodo Nestorius lapsus sit disputans de naturis, non latet prudentiam tuam. Magi Jesum in cunabulis Deum mysticis muneribus confitentur (**Matth. II**); et sacerdotes, quis sit, qui virginali partu de Spiritu sancto natus est, dolenda interrogatione disquirunt: cum vagitum daret 777 Jesus in cunis, *Gloria in excelsis Deo*, coelestis clamat exercitus (**Luc. II, 14**); et modo, quando *in nomine Jesu omne genu flectitur, coelestium, terrestrium et infernorum* (**Philipp. II, 10**), originis ejus quaestio commovetur? Nos, frater, cum Apostolo dicimus: *Etsi novimus Jesum secundum carnem, sed nunc jam non novimus* (**II Cor. V, 16**). Nec possumus injuriose replicare, qui jubemur honorem dare, et timorem reddere, et exspectare, non discutere, quem judicem confitemur.

CAP. II.

Haec breviter respondi, frater, litteris tuis, plura rescripturus, si ad me frater et coepiscopus noster Flavianus aliqua de hac causa scripta misisset. Si enim tibi displicet, quoniam scripsisti electum iudicium, nos quomodo de his iudicare poterimus, quos neque videmus propter absentiam, et quid intellexerint, eorum taciturnitate nescimus? Justus mediator non est, qui sic unam partem audit ut nihil alteri parti reservet. In omnibus autem **779** hortamur te, frater honorabilis, ut his quae a beatissimo papa Romanae civitatis scripta sunt, obedienter attendas: quoniam beatus Petrus, qui in propria sede et vivit et praesidet, praestat quaerentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis et fidei extra consensum Romanae civitatis episcopi causas fidei audire non possumus. Incolumem tuam dilectionem Dominus tempore longissimo conservare dignetur, charissime et honorantissime fili.

776 Τῷ ἀγαπητῷ, καὶ ἀξιοτιμῇτῳ υἱῷ Εὐτυχεῖ, Πέτρος ἐπίσκοπος Ῥαβέννης.

Στυγνῶς ἀνέγνων τὰς στυγνάς σου ἐπιστολάς, καὶ τὰ γράμματά σου τὰ στυγνὰ τη προσηκούσῃ λύπῃ διέδραμον· ἐπειδὴ ὥσπερ ἡμᾶς ἡ εἰρήνη τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁμόνοια τῶν ἱερέων, ἡ γαλήνη τοῦ δήμου χαίρειν ποιεῖ οὐρανίῳ χαρᾷ, οὕτως ἡμᾶς καταπονεῖ, καὶ καταβάλλει ἡ ἀδελφικὴ διχόνοια· καὶ μάλιστα, ὅταν ἐκ τοιούτων ἀναφύηται αἰτιῶν. Τριάκοντα ἔτεσιν οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι τὰς ἀνθρωφίνας ἀνατρέπουσι ζητήσεις· ἡ τοῦ Χριστοῦ γέννησις, ἥ τις τῷ θείῳ νόμῳ ἀνεκδιήγητος γέγραπται, μετὰ τοσούτους αἰῶνας

διαλογισμῷ ἀπονενοημένῳ **778** ἐρευνᾶται. Τί Ὠριγένης ὁ τῶν παλαιῶν ἐρευνήτης ὑπέμεινε, ποίῳ τρόπῳ Νεστόριος ὠλίσθησε διαλογιζόμενος περὶ φύσεων, οὐ λανθάνει τὴν σὴν σύνεσιν. Οἱ μαγοὶ τὸν Χριστὸν ἐν σπαργάνοις Θεὸν μυστικοῖς δώροις ὡμολόγουν· καὶ οἱ ἱερεῖς, τίς ἐστὶν ὁ τῷ παρθενικῷ τοκετῷ ἐκ πνεύματος ἁγίου τεχθεὶς, ἐπιπόνῳ ἐρευνήσει ἐκζητοῦσιν. Ὅτε βοὴν ἐδίδου ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς σπαργάνοις, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, οὐράνιος ἀνεβόα στρατός· καὶ νῦν, ὅτε ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμπτει, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, τῆς ἀρχαιογονίας αὐτοῦ ζήτησις κινεῖται. Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφὲ, μετὰ τοῦ ἀποστολοῦ λέγομεν· Καὶ εἰ ἐγνώκαμεν Χριστὸν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ λοιπὸν νῦν οὐ γινώσκομεν. Οὔτε δυνάμεθα ἐφύβριστα ἐρευνᾶν, οἱ τινες κελευόμεθα τιμὴν δίδοναι, φόβον ἀποδιδόναι, καὶ ἐκδέχεσθαι, οὐκ ἐρευνᾶν τὸν κριτὴν ὁμολογοῦμεν.

Ταῦτα διὰ βραχέων ἀπεκρινάμην, ἀδελφὲ, τοῖς σοῖς γράμμασι, πλείονα μέλλων γράφειν, εἰ πρὸς ἐμὲ ὁ ἀδελφὸς καὶ συνεπίσκοπος ἡμέτερος Φλαυιανὸς τινα περὶ τούτου τοῦ πράγματος γράμματα ἔπεμψεν. Εἰ γάρ σοι ἀπαρέσκει, ὅτι περ γράφεις, σαυτῷ ἡρῆσθαι τὴν ἀκρόασιν, ἡμεῖς ποίῳ τρόπῳ περὶ τούτων δικάσαι δυνάμεθα, οὓς μὴ τε ὁρῶμεν **780** διὰ τὴν ἀπουσίαν, καὶ τί ἐνόησαν, τῇ σιωπῇ αὐτῶν ἀγνοοῦμεν; δίκαιος μεσίτης οὐκ ἔστιν, ὃς ἐνὸς μέρους οὕτως ἀκούει, ὥς ἐτέρῳ μέρει μηδὲν φυλάξει. Ἐπὶ πᾶσι δὲ προτρεπόμεθά σε, ἀδελφὲ τιμιώτατε, ὥστε τοῖς παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα τῆς πόλεως Ῥώμης γραφομένοις πειθαρχοῦντως προσέχειν· ἐπειδὴ ὁ μακάριος Πέτρος, ὃς ἐν τῇ ἰδίᾳ καθέδρᾳ καὶ ζῇ, καὶ προκάθηται, δίδωσι τοῖς ζητοῦσι τῆς πίστεως τὴν ἀλήθειαν· Ἡμεῖς γὰρ σπουδῇ τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς πίστεως,

ἐκτὸς συναινέσεως τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου, πίστεως αἰτίας
διαγνῶναι οὐ δυνάμεθα. Ὑγιαίνουσιν τὴν ἀγάπην τὴν σὴν ὁ
δεσπότης χρόνῳ μακροτάτῳ διαφυλάξαι καταξιῶσιν,
ποθαινότες καὶ ἀξιοτίμητες υἱεῖ.

EPISTOLA XXVI, FLAVIANI SECUNDA
AD S. LEONEM PAPAM. (G)

*Epistola Flaviani episcopi Constantinopoleos
scripta ad archiepiscopum Leonem veteris
Romae.*

Sanctissimo et beatissimo Patri et comministro LEONI
FLAVIANUS in Domino salutem.

Pietate et recta verbi veritatis distributione nihil pretiosius
sacerdotibus, sicut nosti, Deo dilectissime. Omnis enim nostra
spes et salus, ac promissorum bonorum retributio hinc
pendent. Propterea igitur cuncta nobis facienda sunt,
omnisque labor suscipiendus pro vera fide iisque quae a
sanctis Patribus exposita sunt atque dogmatum loco tradita;
quo per omnia et in omnigenis rerum circumstantiis integra
haec et inviolata conserventur atque custodiantur.
Necessarium itaque fuit nunc etiam nos, videntes laedi
orthodoxam fidem, ac renovari Apollinaris et Valentini

haeresim ab Eutyche impio monacho, non despicere, sed palam errorem detegere ad cautelam populorum. Iste enim, iste Eutyches absconditum in se pravae opinionis morbum retinens, nostram infestando mansuetudinem, inverecunde ac impudenter ad multos **784** propriam impietatem deferre ausus est; dicens ante incarnationem quidem Salvatoris nostri Jesu Christi duas naturas esse, divinitatis et humanitatis; post unionem vero unam exstitisse naturam: ignarus quid loquatur ac de quibus affirmet. Neque enim unio duarum naturarum quae in Christo convenerunt, quemadmodum et vestra novit pietas, proprietates earum in unione confundit; sed manent etiam in unione integrae duarum naturarum proprietates. Adjecit autem et aliam impietatem, aiens, quod ex Maria ortum est corpus Domini, non esse nostrae substantiae, neque humanae materiae; sed humanum quidem illud appellat, non tamen consubstantialia nobis, nec ei quae illum peperit secundum carnem. Atque haec cum acta Ephesi a sancta et oecumenica synodo, in epistola scripta ad impium et depositum Nestorium, sic ad verbum habeant: *Quod diversae quidem, quae ad unitatem veram convenerunt naturae; unus autem ex ambabus Christus et Filius. Non quasi naturarum discrimen sublatum fuerit per unionem, sed potius quia nobis perfecerunt unum Dominum Jesum Christum eadem naturae divinitatis et humanitatis, per ineffabilem et incomprehensibilem ad unitatem concursum.* Et hoc non latet sanctitatem tuam, cum omnino legerit quae Ephesi confecta sunt gesta. Quae nihili pendens idem Eutyches putat se non daturum poenas per sanctam illam et oecumenicam synodum definitas. Itaque propter haec, cum multi e simplicioribus per ejus disceptionem laederentur in doctrina fidei, eum accusatum a religiosissimo **786** episcopo Eusebio, et

occurrentem ad sanctum concilium, propriaque voce quid ipse sentiret Patribus synodi detegentem, ut qui alienus sit a recta fide, deposuimus, prout sanctitatem vestram docebunt cuncta super eo confecta acta; quae et misimus cum hisce nostris litteris. Aequum porro est, mea quidem sententia, ut hoc quoque edoceamini, quod Eutyches idem justae et canonicae depositioni subjectus, cum debuisset saltem secundis curare priora, necnon per exactam poenitentiam multasque lacrymas Deum placare, et cor nostrum valde in lapsu ejus contristatum, vera resipiscentia delinire; non solum id non fecit, quin immo per omnia connisus est sanctissimam hujusce loci Ecclesiam conturbare; tabulas publice proponens contumeliarum et maledictorum plenas: et insuper haec preces offerens piissimo et Christi amantissimo nostro imperatori, easque arrogantia et petulantia refertas, in omnibus divinos canones conculcare tentans. Verum his ita ex consecutione peractis, redditae nobis sunt litterae sanctitatis vestrae, per comitem omni admiratione dignum Pansophium: ex quibus edocti sumus eundem Eutychen libellos ad vos misisse plenos fallacia et astu, dicentem se tempore judicii libellos appellationis tradidisse nobis et sanctae episcoporum tunc praesentium synodo, atque appellasse ad vestram sanctitatem: quod nequaquam ab eo factum est, sed hac quoque in **788** parte fefellit, velut pater mendacii, se vestris auribus subrepturum arbitratus. Commotus igitur, sanctissime pater, ob omnia quae ausus est, et propter ea quae adversus nos sanctissimamque Ecclesiam facta sunt atque fiunt, solita fiducia utere, sicut sacerdotio convenit, et vindicans communem rem sanctarumque Ecclesiarum compositionem, dignare per proprias quidem litteras suffragari depositioni canonice adversus eum factae; confirmare vero et piissimi Christumque amantis nostri

imperatoris fidem. Res namque solo indiget ex vobis impulsu atque subsidio, quod per vestram prudentiam ad tranquillitatem et pacem cuncta statim translaturum est. Sic enim et quae insurrexit haeresis, et ob eam excitatus tumultus facile cessabit, Deo cooperante, per vestras sacras litteras: prohibebitur vero et quae evulgatur futura esse synodus; ut ne sanctissimae totius orbis Ecclesiae perturbentur. Omnem quae tecum est fraternitatem ego quique mecum sunt, salutamus. Sanus in Domino ac pro nobis orans, doneris nobis, Deo dilectissime et sanctissime pater.

781 Ἐπιστολή Φλαυιανοῦ ἐπισκόπου
Κωνσταντίνου πòλεως γραφεῖσα πρὸς τὸν
ἀρχιεπίσκοπον Λέοντα τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης.

Τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ πατρὶ καὶ συλλειτουργῷ
Λέοντι Φλαυιανὸς ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Εὐσεβείας καὶ τοῦ ὀρθοτομεῖσθαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας
οὐδὲν τιμιώτερον ἱερεῦσιν, ὥς ἐπίστασαι, θεοφιλέστατε.
Πᾶσα γάρ ἡμῶν ἐλπὶς καὶ σωτηρία, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν
ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ἐντεῦθεν ἐξήρτηται. Διὰ τοι τοῦτο,
πάντα ποιητέον ἡμῖν καὶ πονητέον, ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς
πίστεως, καὶ τῶν ἐκτεθέντων καὶ δογματισθέντων ὑπὸ τῶν
ἀγίων πατέρων, ἐφ' ᾧ τε διὰ παντὸς καὶ ἐν παντοίαις
περιστάσεσι πραγμάτων ἀκέραια καὶ ἄτρωτα
ταῦτα διασώζεσθαι καὶ φυλάττεσθαι. ἀναγκαῖον οὖν ἦν καὶ

νῦν ὁρῶντας ἡμᾶς βλαπτομένην τοῦ ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀνανεουμένην τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ Οὐαλεντίνου αἵρεσιν παρὰ Εὐτυχοῦς τοῦ μοναχοῦ, μὴ παριδεῖν· ἀλλ' εἰς τὸ φανερόν ταύτην ἐκκαλύψαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν λαῶν, οὗτος γάρ οὗτος ὁ Εὐτυχῆς, κεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ νόσον κακοδοξίας κατέχων, τῆς ἡμετέρας ἐπιεικείας καταδραμὼν, ἀπηρυθριασμένως καὶ ἀναισχύντως εἰς πολλοὺς **783** ἐξενεγκεῖν τὴν οἰκεῖαν ἀσέβειαν κατετόλμησε, φάσκων, πρὸ μὲν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δύο φύσεις εἶναι, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, μετὰ δὲ τὴν ἔνωσιν, μίαν φύσιν γεγονέναι· οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει, οὐδὲ περὶ τίνων διαβεβαιοῦται. Οὐδὲ γάρ ἡ ἔνωσις τῶν συνελθουσῶν ἐπὶ Χριστῷ δύο φύσεων, ὥς καὶ ἡ ὑμετέρα ἐπίσταται θεοσέβεια, τὰς ιδιότητας αὐτῶν ἐν τῇ ἐνώσει συνέχεεν· ἀλλὰ μένουσι καὶ ἐν τῇ ἐνώσει ἀκέραιοι τῶν δύο φύσεων αἱ ιδιότητες. Προσετίθει δὲ καὶ ἑτέραν δυσσέβειαν, φάσκων, τὸ ἐκ Μαρίας σῶμα γενόμενον τοῦ κυρίου, μὴ εἶναι τῆς ἡμετέρας οὐσίας, μηδὲ τοῦ ἀνθρωπείου φυράματος· ἀλλ' ἀνθρώπινον μὲν αὐτὸ ἀποκαλεῖ, οὐ μὴν ἡμῖν ὁμοούσιον, οὐδὲ τῇ τεκούσῃ αὐτὸν κατὰ σάρκα. Καὶ ταῦτα, τῶν ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένων παρὰ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐπὶ τῇ γραφείσῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν δυσσεβῆ καὶ καθηρημένον Νεστόριον, ἐχόντων ῥητῶς οὕτως· ὥς διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἐνότητα τὴν ἀληθινὴν συνενεχθεῖσαι φύσεις· εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν Χριστὸς καὶ υἱός· οὐχ ὥς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν· ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἀφράστος καὶ ἀπερινοήτου πρὸς ἐνότητα συνδρομῆς. Καὶ τοῦτο οὐ λέληθε τὴν σὴν ὀσιότητα, ἐντυχοῦσαν πάντως τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένοις ὑπομνήμασιν. Ἄτινα παρ'

οὐδὲν θέμενος ὁ αὐτὸς Εὐτυχῆς οἶεται μὴ δώσειν δίκην τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου. Διά τοι ταῦτα πολλῶν τῶν ἀκεραιότερων ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης διαλέξεως παραβλαπτομένων εἰς τὸν τῆς πίστεως λόγον, κατηγορηθέντα αὐτὸν παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου **785** ἐπισκόπου Εὐσεβίου, καὶ ἀπαντήσαντα εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ οἰκεία φωνῇ τὸ ἴδιον φρόνημα ἐκκαλύψαντα, ἀλλότριον ὑπάρχοντα τῆς ὀρθῆς πίστεως, καθείλομεν, ὡς διδάξει τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα πάντα ἐπ' αὐτῷ πεπραγμένα ὑπομνήματα, ἃ καὶ ἀπεστείλαμεν μετὰ τούτων ἐμῶν τῶν γραμμάτων. Δίκαιον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ἡγοῦμαι, διδαχθῆναι ὑμᾶς, ὡς ὅτι περ ὁ αὐτὸς Εὐτυχῆς ὑποστὰς δικαίαν καὶ κανονικὴν καθαίρεσιν, καὶ ὀφείλων κἄν τοῖς δευτέροις ἰάσασθαι τὰ πρότερα, καὶ διὰ μετανοίας ἀκριβοῦς καὶ δακρύων πολλῶν τὸν Θεὸν ἐξιλεώσασθαι, καὶ ἡν ἠμετέραν καρδίαν σφοδρῶς λελυπημένην ἐπὶ τῇ αὐτοῦ πτώσει, διὰ μεταμελείας ἀληθοῦς θεραπεῦσαι· οὐ μόνον τοῦτο οὐ πεποίηκεν, ἀλλὰ γάρ καὶ διὰ πάντων διαταράξαι τὴν παρ' ἡμῖν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν ἐσπούδασε· προθέματα προτιθεὶς δημοσίᾳ ὕβρεως καὶ λοιδορίας ἀνάμεστα· προσεπιτούτοις καὶ δεήσεις ἐπιδούς τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ, καὶ αὐτὰς πεπληρωμένας ἀλαζονείας καὶ προπηλακισμῶν, διὰ πάντων τοὺς θείους, καταπατῆσαι κανόνας πειρώμενος. ἀλλὰ τούτων οὕτω παρακολουθησάντων, γράμματα ἡμῖν ἀπεδόθη τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος, διὰ τοῦ θαυμασιωτάτου κώμητος Πανσοφίου, δι' ὧν ἐδιδάχθημεν, ὡς ὁ αὐτὸς Εὐτυχῆς λιβέλλους ἐξαπέστειλεν ὑμῖν πεπληρωμένους πάσης ἀπάτης καὶ πανουργίας, ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως λιβέλλους ἐπιδεδωκέναι ἐκκλήτους ἡμῖν καὶ τῇ ἐνδημούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ ἐπικαλέσασθαι τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα· ὅπερ

οὐδαμῶς παρ' αὐτοῦ γέγονεν ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος διεψεύσατο, **787** οἷα δὲ πατὴρ ὢν τοῦ ψεύδους, συναρπάσαι τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς οἰόμενος. Συγκινηθεὶς οὖν, ὀσιώτατε πάτερ, διὰ πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ τολμηθέντα, καὶ διὰ τὰ εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν γενόμενά τε καὶ λεγόμενα, παρρησίασαι συνήθως κατὰ τὸ πρέπον τῇ ἱερωσύνῃ· καὶ οἰκειωσάμενος τὸ κοινὸν πρᾶγμα, καὶ τὴν τῶν ἁγίων Ἐκ κλησιῶν κατάστασιν, συμψηφίσασθαι μὲν τῇ γενομένη κατ' αὐτοῦ κανονικῶς καθαιρέσει, δι' οἰκείων γραμμάτων καταξίωσον στηρίξαι δὲ καὶ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως πίστιν. Μόνης γάρ τὸ πρᾶγμα δεῖται τῆς παρ' ὑμῶν ροπῆς καὶ ἀντιλήψεως, ὀφειλούσης διὰ τῆς οἰκείας συναινέσεως εἰς γαλήνην καὶ εἰρήνην πάντα μετασκευάσαι. Οὕτω γὰρ καὶ ἡ ἐπαναστᾶσα αἵρεσις, καὶ ἡ δι' αὐτὴν ταραχὴ, εὐμαρῶς καταργηθήσεται, τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος, διὰ τῶν ὑμετέρων ἱερῶν γραμμάτων· κωλυθήσεται δὲ καὶ ἡ θρυλλομένη γίνεσθαι σύνοδος, ὥστε μὴ τὰς ἀπανταχόσε ἀγιωτάτας Ἐκκλησίας διαταραχθῆναι. Πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα, ἐγὼ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοί προσαγορεύομεν. Ἐρρώμενος ἐν Κυρίῳ καὶ ὑπερευχόμενος ἡμῶν χαρισθείης ἡμῖν, θεοφιλέστατε καὶ ἀξιώτατε πάτερ.

789 EJUSDEM EPISTOLAE FLAVIANI

Antiqua versio . (G)

SYNOPSIS.

I. *Partes episcopi explicat. Errorem Eutychis exponit.*---
II. *Quaenam acta sint contra ipsum in synodo.*---III. *De
ementita appellatione Eutychis ad apostolicam sedem.
Damnationis ejus confirmationem petit.*

Sanctissimo et beatissimo patri et consacerdoti LEONI
FLAVIANUS in Domino salutem.

CAP. I.

Pietate et recta praedicatione verbi veritatis nihil honorabilius
sacerdotibus, sicut nosti, Deo amantissime. Omnis enim
nostra spes atque salus et retributio promissorum bonorum in
his est. Propterea omnia facienda a nobis sunt, et laborandum
pro vera fide et expositionibus dogmatibusque sanctorum
Patrum: quatenus per omnia et inter omnes
concussiones rerum integra haec et inviolata servantur et
custodiantur. Necessarium itaque fuit nunc, etiam videntes
nos laedi orthodoxam fidem, et renovari Apollinaris et
Valentini haereses ab Eutyche monacho, non hoc despicere,
sed in aperto hoc pro cautela populi revelare. Iste enim, iste
Eutyches absconditum in se languorem malae sectae retinens,
insiliens nostrae mansuetudini, inverecunde et impudenter in
multos impietatem propriam praesumpsit inferre, dicens: *Ante
inhumanationem quidem Salvatoris nostri Jesu Christi duas
naturas esse, divinitatis et humanitatis; post unitatem vero,
unam naturam factam;* neque sciens quod dicit, neque de

quibus affirmat. Neque enim unitas convenientium in Christo duarum naturarum, sicut et vestra religiositas novit, proprietates suas in unitate confudit, sed manent in unitate perfectae naturarum proprietates. Adjecit autem et aliam impietatem, dicens: *Corpus quod ex Maria factum est, 790 Domini non esse nostrae substantiae, neque humanae consparsionis; sed humanum quidem illud vocat, non tamen nobis consubstantiale, neque genitrici ejus secundum carnem.*

CAP. II.

Et haec aiebat, cum in gestis Ephesi habitis a sancto et universali concilio, in epistola scripta ad impium damnatumque Nestorium aperte sic habeatur: *Quia diversae quidem ad unitatem veram concurrere naturae; unus autem ex ambabus Christus et Filius: non tamquam naturarum differentia sit perempta propter unitatem, sed potius effecerit nobis unum Dominum Jesum Christum, divinitatis et humanitatis per ineffabilem et inintelligibilem ad unitatem concursionem.* Et hoc non latet tuam sanctitatem, dum omnino legerit gesta quae Ephesi sunt confecta. Quae pro nihilo ponens idem Eutyches arbitratur non se daturum poenam praefinitam a sancto illo et universali concilio: quoniam per haec multi simpliciores ex ejus eloquiis in fidei sermone laeduntur. Accusatum vero eum a reverendissimo Eusebio, et occurrentem in sanctum concilium, et voce sua sectam propriam retenantem, alienumque existentem a recta fide damnavimus, sicut docebunt vestram sanctitatem omnia quae super eo sunt gesta, quaeque direximus cum nostris his

litteris. Justum autem est et hoc vobis, sicut arbitror, intimari: quia idem Eutyches passus justam canonicamque damnationem, cum debuisset secundis salvare priora, et per poenitentiam perfectam multasque lacrymas placare Deum, nostrumque cor vehementer contristatum in ejus ruina, per veram sanare poenitentiam: non solum hoc non fecit, sed etiam per omnia conturbare sanctam quae apud nos est Ecclesiam festinavit, propositiones injuriarum publice ponens et maledictionibus plenas; super haec et preces offerens piissimo et Christi amantissimo nostro imperatori, et easdem arrogantia et petulantia plenas, per omnia divinas regulas conculcare conatus.

CAP. III.

Sed his ita secutis, litterae nobis datae sunt vestrae sanctitatis per admirabilem comitem Pansophium, per quas sumus edocti, quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallacia atque **791** calliditate, dicens: Judicii tempore libellos se dedisse appellationis et nobis et hic convenienti sancto concilio; et appellasse vestram sanctitatem: quod nequaquam ab eodem factum est; sed etiam in hac parte mentitus est, tamquam per fallaciam mendacii subrepere se sanctis vestris auribus putans. Commotus itaque, sanctissime pater, in his omnibus quae ab eo praesumpta sunt, et ob ea quae in nos et sanctissimam Ecclesiam facta sunt atque fiunt, consueve fiducialiter age, secundum quod sacerdotio competit, propriamque faciens communem causam et sanctarum Ecclesiarum disciplinam, simul decernere in damnationem

adversus eum regulariter factam, et per propria scripta dignare; confortare autem et piissimi et Christo amantissimi nostri imperatoris fidem. Causa enim eget solummodo vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere. Sic enim haeresis quae surrexit, et turbae quae propter eam factae sunt, facillime destruentur, Deo cooperante per vestras sacratissimas litteras. Removebitur autem et concilium quod fieri divulgatur: quatenus nequaquam ubique sanctissimae turbentur Ecclesiae. Omnem quae vobiscum est fraternitatem ego et qui mecum sunt salutamus. Incolumis in Domino, et orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime et sanctissime pater.

792 EPISTOLA XXVII. AD FLAVIANUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

---Flavianum de receptis ejus litteris monet; gesta per eum adversus Eutychem laudat; sollicitudinem suam spondet.

LEO FLAVIANO episcopo Constantinopolitano.

Pervenisse ad nos tuae dilectionis epistolas, ut primum venientis filii nostri honorabilis viri Rodani opportunitatem reperimus, indicamus: quae nos de causa facerent certiores, quam apud vos pravo dolemus errore commotam. Quoniam aliter de fide quam convenit hic qui dudum religiosi videbatur

propositi esse sentiret, quem a traditione catholica non decuerat deviare, sed in eadem quae tenetur ab omnibus credulitate persistere. Verum de hac re plenius per eum qui ad nos tuae dilectionis portavit epistolas rescribimus: ut fraternitatem tuam quid de tota causa constitui debeat instruamus. Non enim patimur aut illum in suae persuasionis pravitate persistere, aut dilectionem tuam, quae zelo fidei, pravo et stulto resistit errori, diutina adversae partis impugnatione turbari. Supradictum vero filium nostrum, per quem has epistolas dedimus, hac volumus qua dignum est affectione suscipias, et eo ad nos remeante rescribas. Data duodecimo kalendas Junias Asturio et Protogene coss.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Inter omnia Romanorum pontificum decreta fidei, celeberrima est sequens S. Leonis ad Flavianum epistola, qua tota de Incarnatione controversia exacte discussa ac definita, contrariisque Nestorii et Eutychetis erroribus proscriptis, catholica doctrina ita accurate nedum sentiis, sed etiam vocibus declarata invenitur, ut *quidquid in ea scriptum est, ex apostolica et evangelica probetur sumptum esse doctrina* (**Epist. 152**). Jam S. Flavianus, cui explorata erat apostolicae sedis auctoritas, praemonuerat, rem hanc, Eutyche post Constantinopolitanum iudicium turbas commovente, *solo indigere pontificio impulsu atque subsidio quo cuncta ad tranquillitatem et pacem statim transferrentur* (**Epist. 26**). Enimvero ut primum transmissa in

Orientem, post Ephesinum latrocinium, in quo per fraudem et vim suppressa fuerat ne legeretur, in lucem edita est, mox suscepta et subscripta fuit ab omnibus, ita ut haberetur universim tamquam regula fidei, ac veluti lydius lapis ex quo catholici ab haereticis discernerentur. Ita porro apparuit pontificiam definitionem sufficere, nec opus esse generali concilio, ut Flavianus etiam monuerat (**Epist. 26**), cum etiam sine concilio, et antequam haberetur synodus Chalcedonensis, tota Ecclesia illam susceperit, eidemque episcopi suas subscriptiones apposuerint, non ut vim et auctoritatem illi adjicerent, sed ut se catholicos probarent, et ne, si renuerent, haeretici haberentur. Jam enim vulgatum fuerat, quod postea omnes *reverendissimi episcopi clamaverunt* in Chalcedonensi, act. 4, pag. 1403: *Qui non consentit epistolae sanctissimi episcopi Leonis, haereticus est*. Porro in eodem concilio, quo Ephesini latrocinii gesta rescindenda erant, maximis cum laudibus suscepta fuit act. 2 et 4, eoque honore habita ac si ab ipso Petro edita fuisset: quod et antequam ederetur, Petrus Chrysologus apostolicae auctoritatis callentissimus, observandum ac tenendum praedixerat epist. 25. Nihil pro apostolicarum definitionum auctoritate illustrius hoc totius Ecclesiae ac generalis synodi testimonio, quod Petrum in successoribus viventem et loquentem agnoscit. In Romana synodo sub Gelasio pronuntiatum fuit anathema, Si quispiam de hujus epistolae textu *usque ad unum iota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter receperit* (**Tom. V Concil. Ven. edit. pag. 387**). Et S. Gregorius, lib. VI, epist. 2: *Si quis contra harum quatuor synodorum fidem, et contra sanctae memoriae Leonis papae tomum atque definitionem aliquid umquam loqui praesumit, anathema sit*.

2. Hinc in fidei professionibus nihil frequentius quam post generalia concilia hujus epistolae doctrinam profiteri. Apud Orientales, ubi Eutychis haeresis turbas excitaverat, haec consuetudo primum inducta, ut liquet inter caetera ex aliquot epistolis Hormisdæ, ex epistola Petri diaconi ad Fulgentium, et ex concilio Apamensi an. 535. Idem mos etiam ad Occidentales transivit, et diu etiam obtinuit. Vide professionem Adelberti episcopi Morinensis ad Hincmarum Remensem ex Sirmondo editam tom. X Concil. Venetae editionis p. 1388, et sponsionem episcoporum provinciae Aquileiensis ad Paulinum patriarcham e ms. Vat. 1322 editam a Patre Bernardo de Rubeis in Monumentis Ecclesiae Aquileien. ad an. 801, pag. 380. Cum S. Amatus abbas jam moriturus professionem fidei edere vellet, hanc epistolam ad se afferri, et sibi legi jussit, *quoniam in ipsa plenissima ratio fidei catholicae continetur*, quemadmodum tradit ejus Vitae auctor, n. 24, tom. II, saecul. Benedictini II, pag. 126.

3. Inter divina officia olim in Romana Ecclesia tempore Adventus publice legebatur haec epistola, unde eam descriptam invenimus in Lectionariis quae usui erant basilicae Vaticanae, nec non in alio vetustissimo quod ad SS. Philippi et Jacobi basilicam pertinebat. Hinc in Ordine Romano XI, apud Mabillonium (**Tom. II Mus. Italic. p. 123**), qui a Benedicto canonico basilicae S. Petri, saeculo XII, scriptus fuit, in Dominica 3 Adventus habetur: *Deinde episcopi legunt quartam et quintam lectionem de epistola S. Leonis papae missa Flaviano episcopo de Incarnatione Domini contra Eutychen haereticum*. Idipsum in aliis Italiae Ecclesiis receptum didicimus ex quampluribus mss. Lectionariis aliarum urbium, quae eandem epistolam aliis atque aliis

diebus eodem Adventus tempore exhibent. Ex ms. bibliothecae Regiae Quesnellus collegit (**Diss. 1 ad an. 449, n. 9**), idem olim factitatum esse in Galliarum Ecclesiis, quod confirmari potest ex Lectionario S. Benigni Divionensis, quo Chiffletius usus est, cum eandem epistolam edidit in calce operum Vigili Tapsensis, nec non ex monumentis Gallicanis, quae a P. Martene laudantur De Antiquis monachorum Ritibus, lib. III, c. 2. Ex hujusmodi autem Lectionariis traducta fuit in aliquot collectiones Sermonum S. Leonis, quae ex Lectionariis originem ducunt.

4. Cum Gennadius, c. 70, Leonem inter ecclesiasticos scriptores retulit, hujus tantum epistolae fecit mentionem, eo quod haec super omnia ejus opera vulgatissima esset. Hinc autem eum certum ejusdem epistolae auctorem procul dubio existimavit. Quod si vulgatae ejusdem editiones Miraei, Fabricii atque Vallarsii, c. 84, in Prospero habent: *Epistolae quoque papae Leonis adversus Eutychen de vera Christi Incarnatione ad diversos datae, et ab ipso dictatae dicuntur*, corruptam lectionem et fucum facere, et legendum ei, id est Prospero, *ab ipso* scilicet Leone *dictatae*, Quesnellus contendit; Prosperum enim Leonis *notarium* fuisse Ado in Chronico scripsit. At emendatiores editiones et mss. nec *et*, nec *ei* praeferre, sed tantum *ab ipso dictatae creduntur*, pronuntiat Antelmus, epist. 2, n. 28 et 30. In ms. quidem antiquissimo capituli Veronensis, signato num. 46, sic legimus: *Ab isto dictatae creduntur*, uti ex Gennadio Marcellinus in Chronico retulit. Id tamen Gennadius non ex sua, sed ex Gallorum, inter quos versabatur, opinione tradidit: facile autem evenire solet ut

quae opinione vulgari feruntur, augeantur vel etiam immutentur.

5. Enimvero Leonis, non autem Prosperi hanc et caeteras in Eutychen epistolas esse evidenter ostendit stylus, qui aliis Leonis Operibus similis, a stylo Operum Prosperi apertissime discrepat. Neque harum epistolarum auctor astrui potest Prosper, quin auctor simul dicatur caeterorum omnium Leonis Operum, ita ut ab initio ejus pontificatus usque ad finem omnes ejus non tam epistolas quam sermones scripserit, et eo quidem stylo, qui a suorum Operum stylo differret: quod sane incredibile dictu est, nec Gennadii textus, nec vulgata apud Gallos opinio prodidit; immo nec ipse Antelmus, quoad sermones, ausus est affirmare, ut patet ex eadem epist. 2, n. 40. Solum dici potest S. Prosper in has adversus Eutychen epistolas, quae peculiare Scripturarum et verborum studium exigebant, aliquid diligentiae ac subsidii contulisse; ex quo aliqui eas ab ipso *dictatas* crediderunt, et in Gallicani scriptoris gloriam apud Gallos vulgarunt.

6. Quantum porro intersit, ut tam celebris dogmatica epistola emendatissima, quoad fieri potest, edatur, cum per se satis intelligitur, tum vero demonstrant etiam luculentius illa trium episcoporum Galliae ad Leonem epist. 67, c. 2: *Idcirco si dignanter admittitis, deprecamur ut opus et praesentibus et futuris temporibus profuturum* (de hac epistola loquuntur), *quod nos asservandi studio foliis mandare curavimus, sanctitas vestra percurrere, et si quid librarii errore defuerit, emendare dignetur.* In hanc rem perficiendam codices triginta et amplius expendimus, et inter hos sex vetustissimos. qui millenariam aetatem attingunt. Cum haec epistola invenitur in omnibus collectionibus, quas in

praefatione recensuimus, exceptis collect. 4, 6, 7, 14, 15 et 16, tum vero ad praecipuos cujusque collectionis mss. libros eandem relegimus, inter quos vetustissimi sunt Vat. Reg. collect. 1, Vat. 1342 collect. 3, Vindebon. collect. 5, Vat. 5845 collect. 8, Vat. Ottobon. 93 similis, Vat. 3791 collect. 11, qui duo bis ex diversis fontibus eandem epistolam exhibent; Vat. 1322 et Veron. 57 collect. 17, et Ratispon. collect. 19. Caeteros inferioris aetatis codices in annotationibus, ubi opus erit, memorabimus. Inter Lectionaria relegimus antiquissimum Vat. 3836. Addendi sunt praeterea duo alii codices millenarii, Veronensis 8, in quo haec epistola Leonis post epistolas canonicas describitur, et alius Veronen. 58, qui hanc epistolam ante quaedam documenta synodi Chalcedonensis repraesentat. Cum primam hujus epistolae editionem citabimus, intelligimus primam editionem Sermonum S. Leonis, cui haec epistola inserta est ante sermones de Nativitate ex ms. codice collectionis tertiae eorundem Sermonum. Accedent tandem praeter codices Quesnelli alii quatuor a Baluzio adhibiti, nimirum Colbertinus 2574, Parisien., Divionen. et Corbeiensis, quorum tres postremi collectionem 17 Chalcedonensem continent.

7. Antiquissimam Graecam versionem, quae lecta et inserta fuit act. 2 synodi Chalcedonensis, primus edidit Joannes Leunclavius ex bibliotheca Sambuci Basileae an. 1578, postea ex aliis mss. Gerardus Vossius praepositus Tungrensis in calce Operum S. Gregorii Thaumaturgi an. 1604; dein vero Romani Conciliorum editores an. 1608, et a Romanis alii posteriores Conciliorum collectores. Graecum textum exegimus ad perantiquum ms. 19 monachorum S. Basilii Romanae urbis, cui aequalis videtur codex Coislinianus

211 (**Bibl. Coislin. pag. 269**), a Montfauconio laudatus, ex quibus hanc unicum Romanorum pontificum epistolam Graecae collectioni Canonum insertam discimus (id praecipuam hujus epistolae apud Graecos celebritatem testatur), et ad codicem Venetum S. Marci 164, codici 555, omnino similem, qui Graecam collectionem Chalcedonensem complectitur; nec non ad alium item Venetum 165, qui nonnullas ejusdem collectionis partes continet. Hos ut distinguamus, codicem 164 primum ms. Venetum appellabimus, secundum vero codicem 165. Cum vero haec epistola in his Venetis codicibus duplici loco legatur, primum inter epistolas ante gesta, dein in ipsis gestis concilii, in quo lecta fuit; nonnumquam utrumque textum ejusdem codicis contulimus, et idcirco variantes lectiones primo vel secundo loco exhibitas allegabimus.

8. Hac occasione dicendum est aliquid de testimoniis Patrum, quae huic epist. 28 ad Flavianum in editis Conciliorum act. 2 Graece et Latine subjecta inveniuntur. His testimoniis editores Romani hanc notatiunculam praefixere: *Pleraque haec sanctorum Patrum testimonia a S. Leone adjuncta sunt epistolae ipsius 97 (nunc 165) ad Leonem Augustum, sed in aliquibus Graecis codicibus concilii hujus inseruntur etiam hoc loco*, nimirum post laudatam epistolam ad Flavianum. Haec autem Stephanus Baluzius intelligens de actione secunda notavit: *Haec testimonia non exstant in codicibus mss., neque in antiquis editionibus: ac tamen etsi in aliquibus Graecis, ut monent editores Romani, inserantur in hoc loco, puto tamen lecta non fuisse in synodo, adeoque frustra descripta esse in his gestis, in quibus nulla horum testimoniorum mentio est, sed epistolae tantum*. Omnem vero

difficultatem sustulit observatio trium Graecorum exemplarium Chalcedonensium, quae memoravimus e bibliotheca Veneta S. Marci. Cum enim in his laudata ad Flavianum epistola, ut innuimus, bis proferatur, nimirum ante gesta, et in ipsis gestis; memorata testimonia Patrum non subjiciuntur epistolae gestis insertae, ut a Romanis edita sunt; sed describuntur post epistolam quae ante gesta exhibetur. Nec dubitamus quin in ipsis Graecis codicibus editorum Romanorum, qui praeferabant pariter hanc epistolam etiam ante gesta, ut liquet ex titulo ab iisdem proposito ante ipsa gesta cap. 7 (**Tom. IV Concil. pag. 782**), non dubitamus, inquam, quin eadem testimonia similiter legerentur post epistolam ante gesta descriptam. Solum, sicuti istam praetermittendam putarunt in documentis ante ipsa gesta, ne eandem iterum in gestis repeterent; ita ea testimonia epistolae gestis insertae appendenda censuere: de quo cum non admonuissent lectores, difficultati a Baluzio inductae causam dedere. Cautius se gessit Rusticus diaconus, cum omissa hac epistola ante gesta, *eo quod in gestis, inquit, inserta sit* (**Tom. IV Concil. pag. 1982**); testimonia quoque eidem subjecta praetermisit citius quam epistolae gestis insertae subjiceret. Hinc autem factum est ut haec testimonia in Latinis codicibus collectionis Chalcedonensis, quae a Rustico prodeunt, ante gesta non inveniantur; in gestis vero absint, eo quod in iisdem locum non habeant.

9. Caeterum eadem testimonia, quae in Graecis codicibus leguntur post sequentem epistolam, auctorem habere S. Leonem, non minus quam illa quae post epist. 165 ad Leonem Augustum descripta dabuntur, nihil est dubitandum. Non solum enim eadem utrobique sunt, si exigua quaedam

excipias; sed praeterea liquet ex epist. 71 fuisse collecta post pseudosynodum Ephesinam, atque Abundio et Asterio episcopis, Basilio et Senatori presbyteris Constantinopolim missis ab ipso pontifice tradita, ut doctrinam epistolae ad Flavianum Graecorum et Latinorum Patrum auctoritatibus confirmarent; eademque una cum ipsis litteris in Constantinopolitano conventu a legatis fuisse producta ante synodum Chalcedonensem, manifestum est ex epist. 88. Hinc nihil mirum si haec testimonia in documentis Graecis ante gesta Chalcedonensia laudatae epistolae subjecta fuerint, licet primum ejusdem epistolae exemplum iisdem caruerit: unde nec a nobis eidem subjicienda sunt. Cum vero apud Latinos nullum exemplum hactenus inventum sit in quo haec testimonia post epistolam ad Flavianum describantur, sed ea separatim edita et inserta occurrant in nonnullis antiquis Latinorum collectionibus, nimirum in collect. 5 Quesnelliana cap. 41, ubi ea descripta reperies tomo tertio, et in mss. collect. 3 cap. 82, nec non in codice Veronensi 38 cap. 37, satis probabile est solos Graecos, qui ea simul allata et allegata acceperant in Constantinopolitano conventu exemplaria scripsisse, in quibus ea epistola una cum testimoniis legeretur, ac exinde in Graecos codices ante gesta Chalcedonensia utraque simul traduxisse. Ex his autem apparet quam perperam P. Garnerius horum testimoniorum collectionem Theodoreto tribuerit, de quo tamen plura in observationibus ad notam ultimam Quesnelli. Inter testimonia autem a Leone collecta primo loco occurrunt tria satis prolixa sumpta ex Hilario; et hunc quidem Latinum scriptorem Graecis antea incognitum, ex notitia testimoniorum Leonis inter Patres catholicae fidei assertores praecipuo honore in Chalcedonensi

synodo a Cecropio Sebastopolitano episcopo allegatum credimus (**Act. 2, tom. IV Concil. pag. 1207**).

EPISTOLA XXVIII. AD FLAVIANUM
EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM
CONTRA EUTYCHIS PERFIDIAM ET
HAERESIM,

SYNOPSIS

Quod ignorantia sanctarum Scripturarum Eutychem haereticum fecerit. ---II. Contra eos qui in duos filios dispensationis Dominicae mysterium scindere moliuntur. ---III. Contra eos qui passibilem Divinitatem unigeniti Filii Dei audent asserere. ---IV. Contra eos qui in duas naturas Christi temperamentum vel confusionem argumentantur. ---V. Contra eos qui coelestem aut alterius cujusque substantiae existere formam servi, quam ex nobis assumpsit, insaniendo asserunt. --VI. Contra eos qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam vero post adunationem confingunt.

801 LEO episcopus, dilectissimo fratri
FLAVIANO Constantinopolitano episcopo.

*CAP. I. Praesumptio et imperitia Eutychen in
errorem impulerunt.*

Lectis dilectionis tuae litteris, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contra integritatem fidei exortum fuisset agnovimus; et quae prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Eutyches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens et nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a propheta: *Noluit intelligere, ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo (Ps. XXXV, 4).* **803** Quid autem iniquius quam impia sapere, et sapientioribus doctioribusque non cedere? Sed in hanc insipientiam cadunt qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt; et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris novi et veteris Testamenti paginis acquisivit, qui ne ipsius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regenerandorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

CAP. II. *De duplici Christi nativitate et natura.*

Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiae lumen, in sanctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam confessionem sollicito recepisset auditu, qua fidelium universitas profitetur: Credere se in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto et Maria Virgine. Quibus tribus sententiis **805** omnium fere haereticorum machinae destruuntur. Cum enim Deus et omnipotens et Pater creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de aeterno natus est coaeternus; non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia: idem vero sempiterni genitoris unigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto et Maria Virgine. Quae nativitas temporalis illi nativitati divinae et sempiternae nihil minuit, nihil contulit, sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit; ut et mortem vinceret, et diabolum, qui mortis habebat **807** imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati et mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet, et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum matris Virginis, quae illum ita salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit.

Sed si de hoc christianae fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuae veritatis obcaecatione sibi propria tenebrarat; doctrinae se evangelicae subdidisset. Et dicente Matthaeo: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* (**Matth. I, 1**); apostolicae quoque praedicationis expetisset instructum. Et legens in Epistola ad Romanos: *Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem* (**Rom. I, 1**); ad propheticas paginas piam sollicitudinem **809** contulisset. Et inveniens promissionem Dei ad Abraham dicentis: *In semine tuo benedicentur omnes gentes* (**Gen. XII, 3, et XXII, 18**); ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset Apostolum dicentem: *Abrahae dictae sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit, Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, Et semini tuo, quod est Christus* (**Galat. III, 8**). Isaiae quoque praedicationem interiore apprehendisset auditu dicentis: *Ecce virgo in utero accipiet et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus* (**Isai. VII, 14; Matth. I, 23**). Ejusdemque prophetae fideliter verba legisset: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis, cujus potestas super humerum ejus, et vocabunt nomen ejus, magni consilii Angelus, Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri saeculi* (**Isai. IX, 6**). Nec frustratorie loquens, ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An **811** forte ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostrae esse naturae, quia missus ad

beatam Mariam semper virginem angelus ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei (Luc. I, 35)?* ut quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti. Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Fecunditatem enim virgini Spiritus sanctus dedit, veritas autem corporis sumpta de corpore est; et aedificante sibi Sapientia domum (**Prov. IX, 1**), *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. I, 14):* hoc est, in ea carne quam assumpsit ex homine, et quam spiritu vitae rationalis animavit.

CAP. III. *Fides et consilium Dei circa incarnationem Verbi exponuntur.*

Salva igitur proprietate utriusque naturae et substantiae, et in unam coeunte **813** personam, suscepta est a maiestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas: et ad resolvendum conditionis nostrae debitum, natura inviolabilis naturae est unita passibili: ut, quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus, et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaue natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus quae in nobis ab initio Creator condidit, et quae

reparanda suscepit. Nam illa quae deceptor intulit, et homo deceptus admisit, nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens: quia exinanitio illa qua se invisibilis visibilem praebuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet **815** enim sine defectu proprietatem suam utraque natura: et sicut formam servi Dei forma non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de praevaricatoris consortio invenisse solatium; Deum quoque, justitiae exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam; opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam erga nos pietatis suae dispositionem sacramento occultiore compleret; et homo diabolicae iniquitatis versutia actus in culpam contra Dei propositum non periret.

CAP. IV. *Utriusque Christi nativitatis et naturae proprietates expenduntur.*

Ingreditur ergo haec mundi infima Filius Dei, de coelesti sede descendens, **817** et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris, incomprehensibilis voluit comprehendi; ante tempora manens esse coepit ex tempore; universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suae immensitate, suscepit; impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus: quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit. Assumpta est de Matre Domini, natura, non culpa; nec in Domino Jesu Christo, ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostri est natura dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo, et nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et altitudo Deitatis. Sicut enim Deum non mutatur miseratione, ita homo non consumitur **819** dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exsequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab aequalitate paternae gloriae non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. Unus enim idemque est, quod saepe dicendum est, vere Dei Filius, et vere hominis filius. Deus per id quod *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. I, 1)*; homo per id quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Ibid., 14)*. Deus per id quod *omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Ibid., 3)*; homo per id quod *factus est ex muliere, factus sub lege (Galat. IV, 4)*. Nativitas carnis manifestatio est humanae

naturae; partus virginis, divinae est virtutis indicium. Infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum (**Luc. II, 7**): magnitudo Altissimi declaratur vocibus angelorum (**Luc. II, 13**). Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impie molitur occidere (**Matth. II, 16**); sed Dominus est omnium, quem **821** magi gaudent suppliciter adorare. Jam cum ad praecursoris sui Joannis baptismum venit (**Matth. III, 13**), ne lateret quod carnis velamine Divinitas tegeretur, vox Patris de coelo intonans dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (**Ibid., 17**). Quem itaque sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia (**Matth. IV, 1, 11**). Esurire, sitire, lassescere atque dormire, evidenter humanum est. Sed quinque panibus quinque millia hominum satiare (**Joan. VI, 5**), et largiri Samaritanae aquam vivam (**Joan. IV, 10**), cujus haustus bibenti praestet ne ultra jam sitiatur; supra dorsum maris plantis non desidentibus ambulare (**Matth. XIV, 25**), et elationes fluctuum increpata tempestate consternere (**Luc. VIII, 24**); sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut multa praeteream, non ejusdem naturae est, flere miserationis affectu amicum mortuum (**Joan. XI, 35**), et eundem, remoto quatrduanae aggere **823** sepulturae, ad vocis imperium excitare redivivum (**Ibid., 43**); aut in ligno pendere, et in noctem luce conversa, omnia elementa tremefacere; aut clavis transfixum esse, et paradisi portas fidei latronis aperire (**Matth. XXVII, 35**); ita non ejusdem naturae est, dicere: *Ego et Pater unum sumus* (**Joan. X, 30**), et dicere, *Pater major me est* (**Joan. XIV, 28**). Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei et hominis una persona sit; aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De

nostro enim illi est minor Patre humanitas; de Patre illi est aequalis cum Patre Divinitas.

CAP. V. *Veritas carnis in Christo probatur ex Scriptura.*

Propter hanc ergo unitatem personae in utraque natura intelligendam, et Filius hominis legitur descendisse de coelo, cum Filius Dei carnem de ea Virgine de qua est natus, assumpserit. Et rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum haec non in Divinitate ipsa, qua Unigenitus consempternus et consubstantialis est Patri, sed in naturae humanae sit infirmitate perpressus. **825** Unde Unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur, secundum illud Apostoli: *Si enim cognovissent, numquam Dominum majestatis crucifixissent (II Cor. II, 8).* Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret, *Quem me, inquit, dicunt homines esse Filium hominis?* Cumque illi diversas aliorum opiniones retexuissent, *Vos autem, ait, quem me esse dicitis?* Me utique, qui sum Filius hominis, et quem in forma servi atque in veritate carnis aspicitis, quem me esse dicitis? Ubi B. Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omnibus gentibus profuturus, *Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi (Matth. XVI, 16).* Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino, et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis,

qui per revelationem Patris eundem et Dei Filium est confessus et Christum: quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem; et aequalis erat periculi Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse. Post resurrectionem vero Domini (quae **827** utique veri corporis fuit, quia non alter est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus) quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostrae integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis suis, et cohabitans atque convescens (**Act. I, 4**), et pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis, quos dubietas perstringebat, admittens, ideo et clausis ad discipulos januis introibat, et flatu suo dabat Spiritum sanctum (**Joan. XX, 22**), et donato intelligentiae lumine, sanctarum Scripturarum occulta pandebat; et rursus idem vulnus lateris (**Ibid.**), fixuras clavorum et omnia recentissimae passionis signa monstrabat, dicens: *Videte manus meas et pedes, quia ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere* (**Luc. XXIV, 39**); ut agnosceretur in eo proprietates divinae humanaeque naturae individua permanere; et ita sciremus Verbum non hoc esse quod carnem, ut unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem. Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium aestimandus **829** est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei, nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit. Nec sententiam beati apostoli et evangelistae Joannis expavit dicentis: *Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: et omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus* (**I Joan. IV, 1**). Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo

separare naturam et sacramentum, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis? Caligans vero circa naturam corporis Christi, necesse est ut etiam in passione ejus eadem obcaecatione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam, et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat; cujus credit mortem, agnoscat et carnem: nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem; quoniam negatio verae carnis, negatio est etiam corporeae passionis. Si ergo Christianam suscipit fidem, et a praedicatione Evangelii suum non avertit auditum; videat quae natura **831** transfixa clavis pependerit in crucis ligno, et aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis et aqua fluxerit, ut Ecclesia Dei et lavacro rigaretur et poculo. Audiat et beatum Petrum apostolum praedicantem, quod sanctificatio Spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legat ejusdem apostoli verba dicentis: *Scientes, quod non corruptibilibus argento et auro redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati Jesu Christi (I Petr. I, 18)*. Beati quoque Joannis apostoli testimonio non resistat, dicentis: *Et sanguis Jesu Filii Dei emundat nos ab omni peccato (I Joan. I, 7)*. Et iterum: *Haec est victoria quae vincit mundum, fides nostra (I Joan. V, 4)*. Et: *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus; non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam spiritus est veritas. Quia tres sunt, qui testimonium dant, spiritus, aqua, et sanguis, et tres unum sunt*. Spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis: quae tria unum

sunt, et individua manent, nihilque eorum a sui connexionem sejungitur; quia catholica Ecclesia hac fide vivit, hac **833** proficit, ut in Christo Jesu nec sine vera Divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate Divinitas.

*CAP. VI. Eutychis prava et subdola confessio.
Qua ratione, si resipiscit, communioni sit
restituendus. Legati mittuntur in Orientem.*

Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem vero unam naturam confiteor*: miror tam absurdam tamque perversam ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehensam, et sermonem nimis insipientem nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil quod offenderet esset auditum; cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie postquam *Verbum caro factum est*, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideo vel recte vel tolerabiliter aestimet dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum, sollicitudinis tuae diligentiam commonemus, frater charissime, ut si per inspirationem misericordiae Dei ad satisfactionem causa perducitur; imprudentia hominis **835** imperiti etiam ab hac sensus sui peste purgetur. Qui quidem, sicut gestorum ordo

patefecit, bene coeperat a sua persuasione discedere, cum vestra sententia coarctatus profiteretur se dicere quod ante non dixerat, et ei fidei acquiescere cujus prius fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati nolisset praebere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse qui iudicium condemnationis exciperet. De quo si fideliter atque utiliter dolet, et quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscit; vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia quae ab eo male sunt sensa viva voce et praesenti subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio: quia Dominus noster verus et bonus pastor, qui *animam suam posuit pro ovibus suis* (Joan. X, 11), et qui venit animas hominum salvare, non perdere (Luc. IX, 56), imitatores nos suae vult esse pietatis: ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. TUNC enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exsequendam, **837** fratres nostros Judium episcopum et Renatum presbyterum tituli sancti Clementis, sed et filium meum Hilarum diaconem vice nostra direximus. Quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus fides nobis est probata, sociavimus: confidentes adfuturum Divinitatis auxilium, ut is qui erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus .

802 Τῷ ἀγαπητῷ Φλαυιαῷ Λέων.

Ἀναγνόντες τὰ γράμματα τῆς ἀγάπης τῆς σῆς, ἅπερ οὕτω βραδύτατα γεγενῆσθαι θαυμάζομεν, καὶ τῇ τάξει τῶν

ὑπομνημάτων ἐγύψαντες (sic) ,ἥ τις ἐπὶ τῶν ἐπισκόπων ἐπράχθη, μόλις ποτὲ τί τὸ παρ' ὑμῖν σκάνδαλον ἀναφυὲν κατὰ τῆς ὑγιοῦς πίστεως, ἔγνωμεν· καὶ τὰ πρότερον λεληθέναι δοκοῦντα νῦν ἡμῖν δῆλα γεγένηται, **804** δι' ὧν Εὐτυχῆς, ὁ τῇ τοῦ πρεσβυτέρου προσηγορία τιμῆς ἄξιος νομισθεὶς, πολὺ τις ἀσύνητος, καὶ λίαν ἀμαθὴς ἀποδείκνυται· ὥς περὶ αὐτοῦ προφήτου εἴρησθαι. Οὐκ ἡβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι, ἀδικίαν ἐμελέτησεν ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ· τί δ' ἂν ἀδικώτερον εἴη τοῦ τὰ ἀσεβῇ φρονεῖν, καὶ τοῖς οὐ φρονοῦσι, καὶ σοφωτέροις μὲ εἴκειν; εἰς τὴν ἄνοιαν δὲ ταύτην ἐμπίπτουσιν, οἱ κατὰ τι μὲν ἐμπόδιον ἀσαφείας γινῶναι τὸ ἀληθὲς κωλυόμενοι, οὐκ ἐπὶ τὰς προφητικὰς δὲ φωνὰς, οὐκ ἐπὶ τὰς τῶν ἀποστόλων γραφὰς, οὐκ ἐπὶ τὰς εὐαγγελικὰς αὐθεντίας, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτοὺς ἀνατρέχοντες· καὶ διὰ τοῦτο διδάσκαλοι πλάνης ἀναδεικνύμενοι· ἐπειδὴ τῆς ἀληθείας μαθηταὶ μὴ γεγόνاسι, ποίαν γὰρ ἀπὸ τῶν θείων βίβλων παιδείαν τῆς τε παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης προσέλαβεν, ὅς οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ συμβόλου τῶν προοιμίων ἐδράξατο; καὶ ὅπερ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῇ φωνῇ πάντων τῶν ἀναγεννωμένων προφέρεται, τοῦτο κατὰ νοῦν ἔτι τούτου τοῦ γέροντος οὐ λαμβάνεται.

Ἄγνοῶν τοίνυν τί δέοι περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ λόγου νοεῖν, καὶ τῶν θείων γραφῶν ἐν τῷ πλάτει πονεῖν οὐ βουλόμενος, ὅπως ἂν τοῦ φωτὸς τῆς ἐντεῦθεν γνώσεως ἄξιος γένηται, ἐκείνην γοῦν ὥφειλε τὴν κοινὴν. καὶ μὴ διαφωνοῦσαν ὁμολογίαν ἐν ἀκροάσει περιμερίμῳ ποιήσασθαι, ἣν τῶν πιστῶν ἅπαν **806** τό πλῆθος ὁμολογεῖ, πιστεύειν ἑαυτὸ εἰς Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν Κύριον ἡμῶν· τὸν τεχθέντ' ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς

παρθένου. Δι' ὧν τριῶν ἀποφάσεων. τὰ πάντων σχεδὸν αἵρετικῶν κοταλύεται μηχανήματα. Ὅποτε γάρ Θεός, καὶ παντοκράτωρ, καὶ Πατὴρ εἶναι πιστεύεται, συναΐδιος αὐτῷ καὶ Υἱὸς ἀποδείκνυται, ἐν οὐδενὶ τοῦ Πατρὸς διαφέρων· ἐπειδὴ περ ἐκ Θεοῦ Θεός, ἐκ παντοκράτορος παντοκράτωρ, ἐξ αἰδίου γεννηθεὶς συναΐδιος, οὐ μεταγενέστερος χρόνῳ, οὐκ ἐλάσσων δυνάμει, οὐκ ἀνόμοιος δόξῃ, οὐ κεχωρισμένος οὐσίᾳ. Ὁ δὲ αὐτός τοῦ αἰδίου πατρὸς μονογενὴς αἰδῖος ἐτέχθη ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς παρθένου· ἥ τις γέννησις χρονικὴ τῆς θείας αὐτοῦ, καὶ αἰδίου γεννήσεως οὔτε τι ἀπεμείωσεν, οὔτε μὴν τι ταύτῃ προσέθηκεν· ἀλλ' ὅλην ἑαυτὴν εἰς τὸ σῶσαι τὸν ἄνθρωπον πεπλανημένον ἐκένωσεν, ἵνα καὶ τὸν θάνατον νικήσῃ, καὶ τὸν διάβολον τὸν **808** τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τῇ οἰκείᾳ καταβάλλῃ δυνάμει· οὐδὲ γὰρ ἂν ἠδυνήθημεν νικῆσαι τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου τὸν ἀρχηγόν, εἰ μὴ τὴν ἡμετέραν αὐτὸς φύσιν ἀνέλαβε, καὶ οἰκείαν εἰργάσατο· ὃν οὔτε ἁμαρτία μολῶναι, οὔτε θάνατος κατασχεῖν ἠδυνήθη. Συνελήφθη μὲν οὖν δηλονότι ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐν γαστρὶ τῆς παρθένου Μαρίας μητρός. Ἡ τις οὕτω φυλαχθείσης τῆς παρθενίας αὐτὸν ἀπεκύησεν, ὥσπερ οὖν καὶ ἀκεραίου μεινάσης τῆς παρθενίας συνέλαβεν. Ἀλλ' εἴπερ ἐκ ταύτης τῆς ἐν τῇ πίστει τῶν Χριστιανῶν εὐαγεστάτης πηγῆς καθαρὰν ἀρύσασθαι διάνοιαν οὐκ ἠδύνατο, διὰ τὸ τῆς τηλαυγοῦς ἀληθείας αὐτὸν ἑαυτῷ τὸ φέγγος ἐκ τῆς οἰκείας ἐπισκοτίζειν τυφλώσεως, τῇ διδασκαλίᾳ γοῦν τῇ τῶν εὐαγγελίων ἑαυτὸν ὑπήγαγεν ἂν· καὶ λέγοντος Ματθαίου· Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ· καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ δὴ κηρύγματος τὴν εἰσήγησιν ἂν ἐπεζήτησε· καὶ ἀναγινώσκων ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολῇ· Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος,

ἀφωρισμένος εἰς Εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν Γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ τὸ κατὰ σάρκα· ἐπὶ τὰς προφητικὰς οὕτως ἂν **810** βίβλους τὴν εὐσεβῆ φροντίδα μετήγαγε, καὶ εὐρίσκων τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ λέγοντος· Ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη· ὅπως ἂν περὶ τῆς κυριότητος τούτου μὴ ἀμφιβάλῃ τοῦ σπέρματος, ἠκολούθησεν ἂν καὶ τῷ Ἀποστόλῳ λέγοντι· Τῷ δὲ Ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐκ εἶπε· καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς, Καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅπερ ἐστὶ Χριστός. Καὶ τὸ Ἡσαΐου δὲ κήρυγμα διὰ τῆς ἐνδοτέρας κατέσχευεν ἂν ἀκροάσεως, λέγοντος· Ἴδου, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ· ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Καὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ προφήτου πιστῶς ἂν ὑπανεγνώ τὰ ῥήματα· Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὥμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Οὐδὲ ματαίως λαλῶν, οὕτως ἂν εἶπε σάρκα γεγενῆσθαι τὸν λόγον, ὅς ὅτιπερ ὁ τεχθεὶς ἀπὸ τῆς παρθένου Χριστὸς, εἶχε μὲν ἀνθρώπου **812** μορφήν, οὐκ εἶχε δὲ τοῦ μητρώου σώματος τὴν ἀλήθειαν· ἢ τάχα διὰ τοῦτο τὸν δεσπότην Χριστὸν οὐκ εἶναι τῆς ἡμετέρας ἐνόμισε φύσεως, ὅτι πρὸς τὴν μακαρίαν Μαρίαν ὁ πεμφθεὶς ἄγγελος εἶπε· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ· ὅπως ἂν, ἐπειδήπερ ἡ σύλληψις τῆς παρθένου θείας ἔργον γεγένηται δημιουργίας, ἐκ τῆς φύσεως τῆς συλλαβούσης ἢ σὰρξ τοῦ συλληφθέντος μὴ γένηται; ἀλλ' οὐχ οὕτως νοητέον ἐκείνην

τὴν γέννησιν· ἥ τις μονογενῶς ἐστὶ θαυμαστὴ, καὶ θαυμαστῶς ἐστὶ μονογενής· ὥστε διὰ τοῦ καινοπρεποῦς τῆς γεννήσεως, τὴν τοῦ γένους ἐκβάλλεσθαι κυριότητα τὸ μὲν γὰρ γόνιμον τῇ παρθένῳ τὸ ἅγιον πνεῦμα παρέσχεν· ἡ δὲ τοῦ σώματος ἀλήθεια προσελήφθη ἐκ σώματος· καὶ τῆς σοφίας οἰκοδομούσης ἑαυτῇ οἶκον, ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, τουτέστιν, ἐν τούτῳ τῷ σώματι, ὅπερ ἔλαβεν ἐξ ἀνθρώπου, καὶ ὁ πνεύματι ζωῆς λογικῆς ἐνεψύχωσε.

Σωζομένης τοίνυν τῆς ιδιότητος ἐκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον συνιούσης, **814** ἀνελήφθη ὑπὸ μὲν τῆς θεότητος ἡ ταπεινότης, ὑπὸ δὲ τῆς δυνάμεως τὸ ἀδύνατον, ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου τὸ θνητόν· καὶ πρὸς τὸ χρεωστούμενον ὄφλημα τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐκτιθῆναι, ἡ θεία φύσις ἠνώθη τῇ φύσει τῇ παθητῇ ἵνα τοῦτο δὴ τὸ ταῖς ἡμετέραις ἰάσεσιν ὑπάρχον ἀρμόδιον, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάρχων μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς, καὶ ἀποθνήσκειν ἐκ τοῦ ἐνὸς δυνηθῇ, καὶ τελευτᾷ ἐκ τοῦ ἐτέρου μὴ δυνηθῇ. Ἐν ἀκεραία τοιγαροῦν ἀληθοῦς ἀνθρώπου, καὶ τελεία φύσει, Θεὸς ἀληθὴς ἐτέχθη· ὅλος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ὅλος ἐν τοῖς ἡμῶν· ἡμέτερα δὲ λέγομεν, ἅπερ ἐν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ Δημιουργὸς ἐναπέθετο, καὶ ἅπερ ἀνακαινιστέα πάλιν ἐδέξατο· ἐκεῖνα γὰρ, ἅπερ ὁ ἀπατεῶν ἐπεισήγαγε, καὶ ὁ ἀπατηθεὶς ἄνθρωπος ἥμαρτε, τὸ τυχὸν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἵχνος οὐκ ἔσχηκεν. Οὐδὲ ἐπειδὴ κοινωνίαν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπεισελήλυθεν ἀσθενείας, διὰ τοῦτο καὶ κοινωνὸς τῶν ἡμετέρων γέγονεν ἀμαρτημάτων. Προσέλαβε γὰρ δούλου μορφήν δίχα ρύπου τινὸς ἀμαρτήματος· καὶ τὸ ἀνθρώπινον αὔξων καὶ τὸ θεῖον οὐ μειῶν. Ἐπειδὴ περ ἡ κένωσις ἐκείνη, δι' ἧς ἑαυτὸν ὁ ἀόρατος ὁρατὸν παρεσκεύασε, καὶ ὁ Ποιητὴς καὶ

Δεσπότης τῶν ὅλων, εἷς τῶν ἀνθρώπων ἡβουλήθη γενεσθαι, συγκατάβασις ἦν εὐσπλαγχνίας, οὐκ ἀσθένεια τῆς δυνάμεως. Τοιγαροῦν ὡς μένων ἐν μορφῇ Θεοῦ, πεποίηκε τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ἐν μορφῇ δούλου γέγονεν ἄνθρωπος· φυλάττει **816** γὰρ ἑκατέρα φύσις ἀνελλιπῶς τὴν ἑαυτῆς ιδιότητα· καὶ ὥσπερ οὐκ ἀναιρεῖ τὴν τοῦ δούλου μορφήν ἢ μορφή τοῦ Θεοῦ, οὕτως τὴν τοῦ Θεοῦ μορφήν ἢ τοῦ δούλου μορφή οὐκ ἐμείωσεν· ἐπειδὴ γὰρ κατεκαυχᾶτο ὁ διάβολος τὸν ἄνθρωπον τὸν ἡπατημένον ἐκ τῆς πλάνης ἑαυτοῦ, τῶν θείων δωρεῶν ἐστερῆσθαι, καὶ τῶν τῆς ἀφθαρσίας ἀγαθῶν γεγυμνωμένον ὑπὸ τὴν τοῦ θανάτου χαλεπὴν ἀπόφασιν γεγενῆσθαι, καὶ ἐν τοῖς ἰδίῳις κακοῖς παραμυθίαν αὐτὸν εὐρηκέναι τινὰ ἐκ τῆς αὐτοῦ τοῦ γεγονότος προδότου κοινωνίας· ὥς καὶ τὸν Θεὸν, τοῦτο τῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης ἀπαιτούσης, ἀμεῖψαι περὶ τὸν ἄνθρωπον τὴν οἰκείαν ἀπόφασιν, ὃν ἐν τοσαύτῃ τιμῇ κατεσκεύασε. Χρεῖα τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀπορρήτου μυστηρίου γεγένηται. ἵνα ὁ ἀναλλοίωτος Θεὸς, οὗ τινος ἢ βούλησις τῆς ἐμφύτου χρηστότητος στερηθῆναι μὴ δύναται, τὴν πρώτην περὶ ἡμᾶς τὴν τῆς οἰκείας εὐσεβείας ἀπορρήτῳ μυστηρίῳ πληρώσῃ διοίκησιν· καὶ ἵνα ὁ ἄνθρωπος, ὁ τῇ κακουργίᾳ τῆς διαβολικῆς κακίας πρὸς ἁμαρτίαν συνελαθεὶς μὴ παρὰ βούλησιν ἀπόληται τοῦ Θεοῦ.

Προσέρχεται τοίνυν εἰς τὸ ταπεινὸν τοῦτο τοῦ κόσμου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, **818** ἀπὸ τοῦ οὐρανίου θρόνου καταβαίνων, καὶ ἀπὸ τῆς πατρικῆς δόξης οὐκ ἀφιστάμενος· καινῇ τῇ τάξει, καὶ καινῇ τῇ γεννήσει γεννώμενος· καινῇ μὲν τῇ τάξει, ὅτιπερ ἀόρατος ὢν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ὁρατὸς γέγονεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν, καὶ ἀκατάληπτος ὢν, ἡβουλήθη καταλαμβάνεσθαι, καὶ προαιώνιος μένων, εἶναι ἥρξατο ἀπὸ χρόνου, καὶ τοῦ

παντὸς ὢν δεσπότης, τὴν δουλικὴν μορφήν ἀνεδέξατο, τῆς οἰκείας θεότητος ἐπισκιάσας τὸ μέγεθος, καὶ ὁ ἀπαθὴς Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἀθάνατος νόμοις ὑποκεῖσθαι θανάτου· καινῇ δὲ τῇ γεννήσει τεχθεὶς, ἐπεὶπερ ἡ ἄχραντος παρθενία ἐπιθυμίαν μὲν ἠγγνόησε, τὴν δὲ τῆς σαρκὸς ἐχορήγησεν ὕλην. Καὶ προσελήφθη ἐκ τῆς μητρὸς τοῦ δεσπότη φύσις, οὐχ ἁμαρτία· οὐ μὴν ἐπειδήπερ ἐν τῷ δεσπότη Ἰησοῦ Χριστῷ τῷ τεχθέντι ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς παρθένου θαυμαστὴ τίς ἐστὶν ἡ γέννησις, διὰ τοῦτο ἡμῖν οὐχ ἡ φύσις ὁμοία· ὁ γὰρ ὢν Θεὸς ἀληθὴς, αὐτὸς ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος ἀληθής. Καὶ ψεῦδος οὐδὲν ἐν ταύτῃ τῇ ἐνώσει τυγχάνει, ἐν ὧσιν τὰ συναμφοτέρα μετ' ἀλλήλων ἐστί· καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ταπεινόν, καὶ τῆς θεότητος τὸ μέγεθος· ὥσπερ γὰρ τῷ ἐλεεῖν ὁ Θεὸς τροπὴν οὐχ ὑφίσταται, οὕτως ἄνθρωπος τῷ μεγέθει τῆς θείας ἀξίας οὐκ ἀναλίσκεται· **820** ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας, ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε, τοῦ μὲν λόγου κατεργαζομένου τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ τοῦ λόγου, τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος· καὶ τὸ μὲν αὐτῶν διαλάμπει τοῖς θαύμασι, τὸ δὲ ταῖς ὑβρεσιν ὑποπέπτωκε. Καὶ καθάπερ ὁ λόγος ἀπὸ τῆς ἰσότητος τῆς τοῦ πατρὸς δόξης ἐστὶν ἀχώριστος, οὕτω τὸ σῶμα τὴν φύσιν τοῦ ἡμετέρου γένους οὐκ ἀπολέλοιπεν· εἷς γὰρ, καὶ ὁ αὐτὸς ἀληθῶς Υἱὸς τε Θεοῦ, καὶ ἀληθῶς υἱὸς ἀνθρώπου τυγχάνει, Θεὸς μὲν κατὰ τοῦτο, καθὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος· ἄνθρωπος δὲ κατὰ τοῦτο, καθὸ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· καὶ Θεὸς μὲν κατὰ τοῦτο, καθὸ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν· ἄνθρωπος δὲ κατὰ τοῦτο, καθὸ γέγονεν ἐκ γυναικὸς, γέγονεν ὑπὸ νόμον· καὶ ἡ μὲν τῆς σαρκώσεως γέννησις ἀνθρωπίνης ἐστὶ δῆλωσις φύσεως, ὁ δὲ τοκετὸς τῆς

παρθένου μήνυμα τῆς θείας ὑπάρχει δυνάμεως. Καὶ ἡ μὲν νηπιότης τοῦ βρέφους διὰ τῆς τῶν σπαργάνων εὐτελείας ἐπιγινώσκεται· τὸ δὲ μέγεθος τῆς αὐτοῦ μεγαλωσύνης διὰ τῶν ἀγγελικῶν φωνῶν ἀπο· δείκνυται· καὶ ὁμοιοῦται μὲν τοῖς νεωστὶ τικτομένοις ἀνθρώποις οὗτος, ὃν Ἡρώδης ἀσεβῶς φονεῦσαι βούλεται· ἀλλὰ ἔστι δεσπότης τῶν ὅλων, ὃν μάγοι χαίρουσιν ἱκετευτικῶς προσκυνεῖν. Ὅτε δὲ πρὸς τὸ τοῦ προδρόμου **822** αὐτοῦ Ἰωάννου ἔρχεται βάπτισμα, ὅπως ἂν μὴ λάθῃ, ὅτιπερ τῷ προκαλύμματι τῆς σαρκὸς ἡ Θεότης ἐκρύπτετο, ἡ τοῦ Πατρὸς φωνὴ ἐξ οὐρανῶν ἐπιβοῶσα, φησὶν· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· τοιγαροῦν ὃν ὡς ἄνθρωπον ἡ τοῦ διαβόλου πειράζει πανουργία, τούτῳ, ἅτε δὴ Θεῷ, ἡ τῶν ἀγγέλων τάξις διακονεῖ. Τὸ μὲν γὰρ πεινῆν, καὶ διψῆν, καὶ κοπιᾶν, καὶ ὑπνοῦν, ὁμολογουμένως ἐστὶν ἀνθρώπου· ἀλλὰ τὸ πέντε ἄρτοις πέντε χιλιάδας ἀνθρώπων κορέσαι, καὶ χαρίσασθαι τῇ Σαμαρείτιδι ζῶν ὕδωρ, ὅθεν ἀρυσασμένη αὐτῇ ὑπῆρχε τὸ μηκέτι διψῆν· καὶ ἐπὶ μὲν νώτων θαλάσσης περιπατεῖν, τῶν ποδῶν οὐ βαπτιζομένων, τὰς δὲ τῶν κυμάτων οἰδήσεις, ἐπιτιμωμένου τοῦ κλύδωνος κατευνάζειν, ἐστὶν ἀναμφιβόλως Θεοῦ. Ὡσπερ οὖν, ἵνα τὰ πολλὰ παραλείψω, οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τὸ κλαίειν ἐκ διαθέσεως οἴκτου τὸν τελευτήσαντα φίλον, καὶ τὸ τὸν αὐτόν ἀναζῆν μέλλοντα, διασκεδασθέντος τοῦ προσχώματος, τῆς τεταρταίας ἤδη ταφῆς ἐξαναστῆσαι πρὸς τὸ κέλευσμα τῆς φωνῆς, ἢ τὸ ἐπὶ ξύλου ἡρτῆσθαι, καὶ ἐξ ἡμέρας εἰς νύκτα μεταβληθείσης τὰ στοιχεῖα πάντα συσσεῖσαι **824**, ἢ τὸ διαπεπάρθαι τοῖς ἥλοις καὶ τὰς τοῦ παραδείσου πύλας ἀνοῖξαι τῇ πίστει τῇ τοῦ ληστοῦ, οὕτως οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τό λέγειν· Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐσμεν, καὶ τὸ λέγειν· Ὁ Πατήρ μου μείζων μου ἐστίν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ἐν τῷ Δεσπότη Ἰησοῦ

Χριστῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἓν ἐστὶ τὸ πρόσωπον, ὅμως ἕτερόν ἐστιν ἐκεῖνο, ἐξ οὗ ἐν ἑκατέρῳ κοινόν ἐστι τὸ τῆς ὑβρεως, καὶ ἕτερον ἐξ οὗ κοινόν τὸ τῆς δόξης καθέστηκεν, ἐξ ἡμῶν μὲν γάρ ἐστιν αὐτῷ ἢ ἐλάσσων τοῦ Πατρὸς ἀνθρωπότης, ἀπὸ δὲ τοῦ Πατρὸς ἐστὶν αὐτῷ ἢ μετὰ τοῦ Πατρὸς ἴση Θεότης.

Διὰ ταύτην τοίνυν τοῦ προσώπου τὴν ἔνωσιν, τὴν ἐν ἑκατέρῳ φύσει νοεῖσθαι ὀφείλουσαν, καὶ υἱὸν ἀναγινώσκομεν ἀνθρώπου κατεληλυθέναι ἐξ οὐρανοῦ· ὁπότε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὸ σῶμα ἐξ αὐτῆς τῆς Παρθένου, ἐξ ἧς ἐτέχθη, προσέλαβεν· καὶ πάλιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ σταυρωθεὶς λέγεται, καὶ ταφείς· ὁπότε ταῦτα οὐκ ἐν αὐτῇ Θεότητι, ἐν ἣ Μονογενῆς, καὶ συναΐδιος, καὶ ὁμοούσιός ἐστι τῷ Πατρὶ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπομεμένηκε φύσεως. Ὅθεν τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ σταυρωθέντα, καὶ ταφέντα πάντες καὶ ἐν τῷ Συμβόλῳ συνομολογοῦμεν, **826** κατ' ἐκεῖνο τὸ ἀποστολικόν· Εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. Ὅτε δὲ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ Σωτὴρ τὴν πίστιν τῶν μαθητῶν διὰ τῶν οἰκείων ἐξεπαίδευεν ἐρωτήσεων. Τίνα με, φησὶ, λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ ἐκείνων ἀποκριναμένων, ἄλλας ἄλλων εἶναι δόξας· Ὑμεῖς, φησὶ τίνα με λέγετε εἶναι; ἐμέ δηλαδὲ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὄν ἐν μορφῇ δούλου, καὶ ἀληθείᾳ σώματος θεωρεῖτε, τίνα με λέγετε εἶναι; ἔνθα ὁ μακάριος Πέτρος θεόθεν ἐμπνευσθεὶς, καὶ διὰ τῆς οἰκείας ὁμολογίας πᾶσι μέλλων γίνεσθαι σωτηρία τοῖς ἔθνεσι, Σὺ εἶ, φησὶν, ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζῶντος· καὶ ἀξίως μακάριος ἀπεφάνθη παρὰ τοῦ Κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς πρωτοτύπου πέτρας τὸ στερεὸν ἐπεσπάσατο τῆς τε ἀρετῆς, καὶ τῆς προσηγορίας· ὅς τις δι' ἀποκαλύψεως τοῦ Πατρὸς τὸν αὐτὸν καὶ Υἱὸν

Θεοῦ ὁμολόγησε, καὶ Χριστόν· ἐπειδήπερ ἐν τούτων δίχα
θατέρου λαμβανόμενον, ἀνόνητον ἐτύγχανεν εἰς σωτηρίαν·
καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑπῆρχε κινδύνου τὸ τὸν Κύριον Ἰησοῦν
Χριστόν ἢ Θεὸν μόνον ἄνευ ἀνθρώπου, ἢ δίχα Θεοῦ πιστεύειν
ἄνθρωπον μόνον. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ἢ τις
δηλαδή τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ σώματος γέγονεν, ἐπειδήπερ οὐκ
ἄλλος ἀνέστη, εἰ μὴ **828** ὁ σταυρωθεὶς, καὶ ἀποθανὼν, τί
ἕτερον τῇ τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν αὐτοῦ διαγωγῇ γέγονεν,
ἢ ἵνα ἐκ πάσης ἀχλύος τὰ τῆς πίστεως ἡμῶν καθαρθῇ
διαλεγόμενος γάρ ἑαυτοῦ μαθηταῖς, καὶ συνδιατρίβων,
καὶ συναλιζόμενος, ἀκριβέστερόν τε, καὶ
πολυπραγμονικώτερον διὰ τῆς ἀφῆς ἑαυτὸν ψηλαφᾶσθαι
παρὰ τούτων, οὓς ἔπληττε τὸ ἀμφίβολον, ἐνδιδούς· διὰ τοῦτο
καὶ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν εἰσῆει πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ
τῷ φυσήματι τῷ ἑαυτοῦ παρεῖχεν ἅγιον Πνεῦμα· καὶ
χαριζόμενος τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως, τῶν θείων Γραφῶν
ἀπεκάλυπτε τὰ ἀπόρρητα· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς τὰ τραύματα τῆς
πλευρᾶς, καὶ τὰς διατρήσεις τῶν ἥλων, καὶ πάντα τὰ τοῦ
νεαροῦ πάθους ἐπεδείκνυ σημεῖα, λέγων· Ψηλαφήσατέ με,
καὶ ἴδετε ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ
θεωρεῖτε ἔχοντα· ὅπως ἂν μεμενηκέναι ἐν αὐτῷ γνωσθῇ ἡ
ιδιότης τῆς τε θείας, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀδιαίρετος·
οὕτω τε μάθωμεν τὸν Λόγον, μὴ τοῦτο εἶναι, ὅπερ ἐστὶν ἡ
σὰρξ, ἀλλ' ἓνα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν Λόγον ὁμολογήσωμεν,
καὶ τὴν σάρκα. Ἦς τινος πίστεως τοῦ μυστηρίου κοῦφος ὢν
Εὐτυχῆς οὗτος, καὶ ἀμέτοχος ὀφείλει νομίζεσθαι ὃς τὴν
φύσιν τὴν ἡμετέραν ἐν τῷ Μονογενεῖ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ οὔτε
διὰ τῆς ταπεινότητος τῆς ἀνθρωπότητος, οὔτε διὰ τῆς δόξης
ἐπέγνω τῆς ἀναστάσεως· οὔτε τὴν ἀπόφασιν
ἐφοβήθη **830** τοῦ μακαρίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ
Ἰωάννου τοῦ λέγοντος· ὅτι πᾶν πνεῦμα τὸ

ὁμολογοῦν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι, ἀπὸ Θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶν πνεῦμα τὸ διαιροῦν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἀπὸ Θεοῦ οὐκ ἔστιν· καὶ οὗτός ἐστιν ὁ Ἀντίχριστος· τί δέ ἐστι τὸ 2 διαιροῦν Ἰησοῦν, εἰ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην ἀπ' αὐτοῦ φύσιν ἀποχωρίζειν, καὶ τὸ μυστήριον, δι' οὗπερ ἐσώθημεν μόνου, πειρᾶσθαι μάταιον διὰ πλασμάτων ἀναιδῶν ἀπεργάζεσθαι; ὁ δὲ τὴν ἀχλὺν ὑφιστάμενος περὶ τὴν φύσιν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀναγκαιῶς καὶ περὶ τὸ πάθος αὐτοῦ τῇ παραπλησίᾳ τυφλώσει παραφρονεῖ. Καὶ γὰρ εἰ τὸν σταυρὸν τοῦ Δεσπότης ψευδῇ μὴ νενόμικε, καὶ τὸ πάθος τὸ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἀναδεχθὲν, ἀληθῶς γενόμενον οὐδαμῶς ἀμφιβάλλει· οὗ τινος οὐκοῦν ἐπιγινώσκει τὸν θάνατον, ἐπιγινωσκέτω καὶ τὴν σάρκα· καὶ μηδὲ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν σαρκὸς ἄνθρωπον ἀπαρνείσθω, ὃν παθητὸν ἔγνω γενόμενον, ἐπειδήπερ ἡ ἄρνησις τοῦ ἀληθοῦς σώματος ἄρνησις ἐστὶ καὶ τοῦ πάθους τοῦ σώματος. Εἰ τοίνυν δέχεται πίστιν Χριστιανῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου μὴ τὴν οἰκείαν ἀκοὴν ἀποστρέφει, σκοπεῖτω ποία φύσις διαπεπαρμένη τοῖς ἥλοις ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ἐκρέματο, καὶ ἀνοιγείσης τῆς πλευρᾶς προσπεπηγότος τῷ σταυρῷ διὰ τοῦ δόρατος τοῦ στρατιώτου, νοεῖτω πόθεν τὸ αἷμα, καὶ τὸ ὕδωρ ἐρρύη, ὥστε τὴν 832 Ἐκκλησίαν τὴν τοῦ Θεοῦ τῷ τε λουτρῷ καταρδεύεσθαι, καὶ τῷ πόματι. Ἀκουέτω δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου κηρύττοντος· ὅτι ὁ καθαρισμὸς τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ ῥαντισμοῦ γίνεται τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ· μεδὲ παροδικῶς ἀναγινωσκέτω τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου τὰ ῥήματα λέγοντος· Εἰδότες ὅτιπερ οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐξηγοράσθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ τῷ τιμίῳ αἵματι, ὡσανεὶ Ἀμνοῦ ἁγίου, καὶ ἀμώμου Χριστοῦ Ἰησοῦ. Καὶ τοῦ μακαρίου δὲ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου τῇ μαρτυρίᾳ μὴ

ἀνθιστάσθω λέγοντος· Καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας· καὶ πάλιν· αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν· καὶ τίς ἐστίν, ὃς ἐνίκησε τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Ὑἱὸς τοῦ Θεοῦ; οὗτος ὁ ἐρχόμενος δι' ὕδατος, καὶ αἵματος, Ἰησοῦς Χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν ὕδατι, καὶ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. Τρεῖς γάρ εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα καὶ οἱ τρεῖς τὸ ἓν εἰσι, τὸ πνεῦμα δηλονότι τοῦ ἁγιασμοῦ, καὶ τὸ αἷμα τῆς λυτρώσεως, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος· ἅπερ τρία ἓν ἐστι, καὶ ἀμέριστα μένει· καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἀπὸ **834** τῆς αὐτῶν χωρίζεται συναφείας· ἐπειδήπερ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία ἐν ταύτῃ ζῇ, καὶ προκόπτει τῇ πίστει. Ἵνα μήτε δίχα τῆς ἀληθοῦς θεότητος ἡ ἀνθρωπότης, μήτε δίχα τῆς ἀληθοῦς ἀνθρωπότητος ἡ θεότης πιστεύηται.

Πρὸς μέντοι γε τὴν διαλαλιὰν τῆς ὑμετέρας ἀκροάσεως ὁ Εὐτυχὴς ἀπεκρίνατο, λέγων· Ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἐνώσεως· μετὰ μέντοι τὴν ἔνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ· θαυμάζω τὴν οὕτως ἀλλόκοτον, καὶ οὕτω διεστραμμένην ὁμολογίαν, μηδεμιᾶ τῶν δικαζόντων ἐπιτιμήσει δόξασαν ἐπιλήψιμον· καὶ τὸν οὕτως ἄφρονα λόγον ἐν παραδρομῇ γεγονότα, ὥς τῶν ἀκουσθέντων οὐδενὶ προσκρουσάντων· ὅποτε τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶν ἀσεβὲς τὸ λέγειν, ὥς ἐκ δύο φύσεων πρό τῆς ἐνανθρωπήσεως ὁ μονογενὴς ἐστὶν Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐστὶν ἀθέμιτον τὸ διαβεβαιοῦσθαι, ὥς μετὰ τὸ τὸν λόγον σάρκα γενέσθαι, μία ἐν αὐτῷ φύσις ἐστίν· ὅπερ ὅπως ἂν μὴ Εὐτυχὴς ὀρθῶς, ἦτ' οὖν ἀνεκτῶς ὑπολάβῃ ῥηθέν· ἐπειδήπερ ἐξ οὐδεμίας ἡμῶν ἐπεστόμισται ψήφου, τὴν τὴν σῆς ἀγάπης

ὑπομιμνήσκομεν ἀκρίβειαν, ἀδελφὲ τιμιώτατε, ἵνα, εἰ διὰ τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμῶν εἰς ἀπολογίαν περιῖσταται τὰ τοῦ πράγματος, ἢ ἀγνωσία τοῦ ἀμαθοῦς ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς φθορᾶς κατὰ τὴν οἰκείαν **836** διάνοιαν καθαρθῇ. Ὅς τις μὲν οὖν, ὡς ἡ τάκις τῶν πεπραγμένων δηλοῖ, καλῶς ἀναχωρεῖν ἦν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἰδίας ἐνστάσεως, ὁπηνίκα τῇ ὑμῶν ἀποφάσει συνεχόμενος, ὡμολόγει λέγειν ἑαυτὸν, ὃ πρότερον οὐκ εἰρήκει, καὶ ταύτη ἐφησυχάζειν τῇ πίστει, ἥς ἐτύγχανε πρῶην ἀλλότριος. Ἀλλ' ὅποτε ἐν τῷ ἀναθεματιστέῳ ἀσεβεῖ δόγματι συναινεῖν οὐκ ἠβούλετο, ἔγνω αὐτὸν ἢ ὑμῶν ἀδελφότης, ἐν τῇ οἰκείᾳ διαμένοντα κακοδοξία. καὶ ἄξιον εἶναι τοῦ δέχεσθαι τὴν κρίσιν τῆς καθαιρέσεως· ἐφ' ᾧπερ, εἰ πιστῶς, καὶ συμφερόντως ἀλγεῖ, καὶ εἰ βράδιον γοῦν, ὅμως ἐπιγινώσκει, ὅπως εἰς δέον ἢ τῶν ἐπισκόπων ἐπ' αὐτῷ αὐθεντία κεκίνηται· ἢ εἰ πρὸς τὸ τέλειον τῆς ἀπολογίας ἴδοι, ὥστε πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ κακῶς φρονηθέντα, ἐναργεῖ, καὶ παρούση τῇ φωνῇ, καὶ οἰκείᾳ δὲ καταδικασθῆναι ὑπογραφῇ, οὐκ ἔσται καταγνώσεως ἄξιος ὁ περὶ τὸν διορθωθέντα ὀποσοσοῦν ἔλεος· ἐπειδὴπερ ὁ Κύριος ἡμῶν ὁ ἀληθινός, καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν, ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείας ὑπὲρ τῶν προβάτων τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ὃς ἦλθε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων σῶσαι, οὐκ ἀπολέσαι, μιμητὰς ἡμᾶς τῆς οἰκείας ἀγαθότητος εἶναι βούλεται· ἵνα τοὺς μὲν ἀμαρτάνοντας σωφρονίσῃ τὸ δίκαιον, τοὺς δὲ ἐπιστρέψαντας ὁ τῆς συμπαθείας οἶκτος μηδαμῶς ἀπόσῃται. Τότε γὰρ ὄντως, τότε σὺν ἀγαθῷ τῷ καρπῷ τὸ τῆς πίστεως ἀληθὲς ἐκδικεῖται, ὅτε καὶ παρὰ τῶν τῆς δυσσεβείας ἐξάρχων ἢ οἰκεία κακοδοξία καταδικάζεται. Πρὸς δὲ τὸ πᾶσαν τὴν **838** ὑπόθεσιν εὐσεβῶς, καὶ πιστῶς ἐξανυσθῆναι, τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰουλιὸν τὸν ἐπίσκοπον, καὶ Ῥενάτον τὸν

πρεσβύτερον ἔτι γε μὴν καὶ τὸν υἱόν μου Ἰλάρον τὸν διάκονον, εἰς τὸν ἡμῶν ἀπεστάλκαμεν τόπον. Οἷς Δουλκίτιον τὸν νοτάριον τὸν ἡμέτερον, οὗ τὴν πίστιν ἐδοκιμάσαμεν, συνεζεύξαμεν, θαρρόυντες, τὴν τοῦ Θεοῦ παρεσομένην βοήθειαν, ὥστε τὴν πλανηθέντα καταδικάσαντα τὴν σκαιότητα τοῦ φρονήματος τοῦ οἰκείου σωθῆναι. Ὁ Θεὸς ἐρρώμενον σε διαφυλάττοι, ἀδελφεὲ πρὸς φιλέστατε. Ἐδόθη εἰδοῖς Ἰουνίαις .

EPISTOLA XXIX. AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Legatos vice sua destinat ad Synodum Ephesinam, occasione Eutychis indictam. De eodem meliora sperat.

839 Caesari THEODOSIO, religiosissimo et piissimo Augusto, LEO papa Ecclesiae catholicae urbis Romae.

Quantum rebus humanis consulere providentia divina dignetur, sollicitudo clementiae vestrae, Spiritu Dei incitata demonstrat, quae in catholica Ecclesia nihil impacatum, nihil vult esse diversum: quoniam FIDES, quae non nisi una est, in

nullo potest sui esse dissimilis. Unde licet Eutyches, quantum gestorum episcopaliū ordo patefecit, imperite atque imprudenter errare detectus sit, debueritque a sua, quae merito reprobatur, persuasione discedere, quoniam tamen pietas vestra, quae in honorem Dei religiosissime catholicam diligit veritatem, apud Ephesum constituit synodale iudiciū, ut imperito seni ea in qua nimis caligat veritas innotescat: fratres meos Julium episcopum, **841** et Renatum presbyterum, et filium meum Hilarum diaconem misi, qui ad vicem praesentiae meae pro negotii qualitate sufficerent; et qui eum secum deferrent iustitiae ac benignitatis affectum, ut quia dubitari non potest, quae sit christianae confessionis integritas, et totius erroris pravitas damnaretur: et si resipiscens, qui deviaverat, pro venia supplicaret, sacerdotalis ei benevolentia subveniret; cum in libello suo, quem ad nos misit, hoc saltem sibi ad promerendam veniam reservaverit, ut correcturum se esse promitteret quidquid nostra sententia de his, quae male senserat, improbasset. Quid autem catholica Ecclesia universaliter de sacramento Dominicae incarnationis credat et doceat, ad fratrem et coepiscopum meum Flavianum plenius continent scripta, quae misi. Data idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

840 Τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ φιланθρωποτάτῳ Θεοδοσίῳ Ἀυγούστῳ, Λέων ἐπίσκοπος.

Ὅσοι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων κατὰ δύναμιν προνοεῖν καταξιοῖ τῆς ὑμετέρας φιλανθρωπίας ἢ φροντῖς, πνεύματι Θεοῦ κινηθεῖσα, εὖ ἂν ἔχοι, μὴ βουλομένη περὶ τὴν

καθολικὴν Ἐκκλησίαν διαφορὰν, ἀλλ' εἰρήνην τυγχάνειν. Καίπερ ἡ πίστις μία οὖσα, ἑαυτῆς οὐκ ὀφείλει τυγχάνειν ἀνομοία. Ὅθεν, εἰ καὶ Εὐτυχῆς, ὥς αἱ τῶν ἐπισκοπικῶν ὑπομνημάτων τάξεις ἐφανέρωσαν, ἀπείρως καὶ ἀσυνέτως πεπλανῆσθαι ἀποδέδεικται, καὶ ὥφειλεν ἀπὸ τῆς ἰδίας συνειδήσεως τῆς ἀξίως ἀποδοκιμαζομένης ἀναλαβεῖν· ὅμως, ἐπείπερ ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια, ἡ εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ τὴν εὐλαβεστάτην καθολικὴν ἀλήθειαν ἀγαπῶσα, τετύπωσε συνοδικὸν κριτήριον, ὥστε τῷ ἀπείρῳ γέροντι τὴν ἀλήθειαν, περὶ ἣν μάλιστα διέσφαλται, φανεροποιηθῆναι, τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἡμετέρους, Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον, καὶ Ῥενάτον **842** τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸν ἐμὸν υἱὸν διάκονον Ἰλάρον πέπομφα, τοὺς εἰς τόπον ἐμὸν κατὰ τὴν τοῦ πράγματος ποιότητα δυναμένους ἀρκεῖν, καὶ ἰσχύοντας αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ δικαίου καὶ ἀγαθοῦ μεταγαγεῖν διάθεσιν· ἵν' ὅτι περ ἀμφιβάλλεσθαι οὐ δύναται, ὁποῖόν τι τυγχάνει τῆς τῶν χριστιανῶν ὁμολογίας τὸ ἀκέραιον, καὶ πάσης τῆς πλάνης τὸ φαῦλον καταδικασθεῖη, καὶ, εἰ ἀνανήψειεν, ὃς πεπλάνηται, ὑπὲρ συγγνώμης παρακαλέσων, τὴν τῶν ἐπισκόπων αὐτῷ βοήθειαν ἐπικουρῆσαι. Ἐπείπερ ἐν τῷ ἑαυτοῦ λιβέλλῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς ἀποσταλέντι καὶ τοῦτο ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἀξιωθῆναι συγγνώμης ἐφύλαξεν, ἐπαγγελλόμενος ἑαυτὸν διορθοῦν, εἴ τι δ' ἂν ἡ ἡμετέρα γνώμη περὶ τούτων, περὶ ὧν κακῶς ἥσθετο, ἀποδοκιμάσειεν. Τί δὲ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία καθόλου περὶ τοῦ θείου μυστηρίου τῆς Δεσποτικῆς σαρκώσεως πιστεύει, καὶ διδάσκει, τῷ ἀδελφῷ ἡμῶν, καὶ συνεπισκόπῳ Φλαυιανῷ, σαφέστερον τὰ ἀπεσταλμένα γράμματα περιέχει.

ADMONITIO IN EPISTOLAS SEQUENTES XXX ET XXXI. (G)

1. Etsi duae quae ad Pulcheriam eadem die ac de eadem re scriptae inveniuntur epistolae, aliquot non tam sententiis quam verbis sint plane similes, in multis nihilominus discrepant inter se, et altera ob insertas additiones est longe prolixior. Styli autem ratio et codicum atque collectionum antiquarum auctoritas, quibus utraque fulcitur, nequaquam sinunt ut alterutra alii quam Leoni tribuatur. Exemplaria tum Latina, tum Graeca antiquissimae collectionis 17 Chalcedonensis, et Ratisponensis collectio 19, praeter collectionem duodecimam et vigesimam secundam, primam epistolam satis vindicant; codices vero collectionum 2, 5, 11, 12, 13, 18, 20, 21, 22, 23 et 24, cum exemplo Sichardi, et peculiari ms. Vat. Reginae 293, alteram tuentur. Cur autem eodem die duae ejusmodi epistolae ad Pulcheriam traditae fuerint, et quae prius, quae autem posterius scripta censenda sit, curiosius inquiri potest, quam ulla satis tuta ratione definiri.

2. Quesnellus in prima editione (**Tom. II primae edit. pag. 850**) existimavit a pontifice primo scriptam fuisse epistolam 30, et ad Pulcheriam transmissam per legatos, cum adhuc spes nonnulla superesset fore ut synodus in conventum simplicem apud Constantinopolim commutaretur. Idcirco enim sub finem ejusdem epistolae scriptum putat; *Sed ei qui in errore est melius consuletur, si ubi desipuit, ibidem resipiscat; et ubi damnationem meruit, illic indulgentiam consequatur.* Cum vero impedimenta inciderint, quibus haec epistola Pulcheriae

data non fuerit; ejusdem exemplum ad eam Leo iterum post pseudosynodum Ephesinam transmisit, ut liquet ex epist. 45. Hac autem occasione eam epistolam paucis demptis, quae de Eutyche jam recitavimus, nonnullis etiam mutatis, auctiorem ab ipso Leone factam fuisse censuit, uti est epistola 31. At si, post Ephesinum latrocinium in eadem epistola, cum ad Pulcheriam iterum missa fuit, aliquid fuisset immutatum, quod tempori ac circumstantiis non amplius congrueret, illud procul dubio additamentum non accessisset, quo sanctus pontifex se ab adeunda Ephesina synodo sollicitius excusat.

3. Hanc autem primam sententiam ipse Quesnellus deseruit in editione secunda, et in contrariam prorsus opinionem transiens, docuit epistolam longiorem 31 a Leone scriptam et missam fuisse ad Pulcheriam statim post acceptas Theodosii litteras, id est paulo post III idus Maias; notam enim chronicam, quae idus Junias signat, et in pluribus mss. deest, ex breviori epistola 30 sumptam ac perperam translata est opinatus. Breviorem vero epistolam 30 missam fuisse per legatos idibus Junii manifestum est.

4. Haec tamen opinio nec probari, nec defendi potest. Cum enim Leo imperatoris litteras acceperit III idus Maias, si statim scripsisset ad Pulcheriam, ad ipsum etiam imperatorem rescripsisset. Liquet autem eum accepta imperatoris epistola III idus Maias, et Flaviani litteris per idem circiter tempus acceptis una cum gestis Constantinopolitanae synodi adversus Eutychem, mox scripsisse ad eundem Flavianum brevissimam epistolam 27, XII kal. Junias, qua eum de acceptis gestis monuit, nec non de fusiori epistola quam citius fieri posset transmittenda, ubi de controversia iudicium ferretur. Huic autem studio intentus, nec non legatis eligendis

atque instruendis, qui concilio jam indicto vice sui interessent, epistolas pluribus tradendas in illud tempus distulit, quo legati cum dogmatica epistola transfretarent. Hinc plures ejusdem epistolae datae leguntur iisdem idibus Juniis, quibus dogmatica ad Flavianum epist. 28 signata fuit, ac in omnibus nominantur legati, et eadem epistola ad Flavianum illis jam tradita memoratur. Horum vero omnium satis expressa fit mentio etiam in longiori epist. 31 ad Pulcheriam, legatorum quidem illis verbis cap. 4; *In his fratribus meis, quos vice mea misi*; epistolae autem dogmaticae scriptae idibus Junii illis capitis ultimi: *Quod etiam S. Flaviano episcopo me clementia tua scripsisse cognoscat*; quae verba pariter inserta leguntur epistolae 30 iisdem procul dubio idibus Junii scriptae. Quomodo ergo epist. 31 aliquanto ante Junium mensem exarata ac transmissa dici potest?

5. Quid autem dicendum? Ut omittantur incerta, cum brevior epistola 30 in Graeca et Latina collectione Chalcedonensi inveniatur, et legatorum nomina distincte praeferat, ut epistolae caeterae, quae cum litteris ad Flavianum iisdem legatis traditae fuere, haec quoque ad Pulcheriam transmissa, eidemque aliquando tradita, ac in Oriente vulgata, ac exinde Graece reddita negari non potest. Auctior vero epistola 31, etsi in Graeca collectione desideretur, cum tamen exstet in pluribus Latinis antiquis collectionibus, quae breviori epistola carent, Leoninamque rationem ubique referat, a Leone abjudicari nequit. Eodem autem die iduum Junii data dici debet, ut eae quoque collectiones praeferunt, quae carent epistola 30; neque enim chronicam ejusmodi notam harum collectionum auctores transcribere potuerunt, ut conjecit Quesnellus, ex epistola breviori, quam ignorarunt. Sine ullo

autem certiori documento aliud quidpiam affirmare seu divinare non licet. Solum probabiliter credi potest duo ejusdem epistolae exemplaria a Leone fuisse lucubrata, alterum longius, brevius alterum; hoc autem brevius in Orientem misisse, unde in Graecam linguam translatum fuit; alterum vero longius retinuisse apud se, et in Occidente aliquando vulgatum, in plerasque Latinas collectiones transisse.

6. Longior epistola in eo potissimum discrepat a breviori, quod in illa a cap. 2 ad medium cap. 3 catholicum dogma aliquot probationibus statuitur, quae in breviori omittuntur. Forte post scriptam epist. 28, ad Flavianum, in qua idem dogma similibus probationibus plenius constituitur, ex litteris ad Pulcheriam eas probationes detrahendas censuit, et hac occasione eam quoque partem subduxit, qua se excusabat ne ad synodum accederet, aliaque pauca suo more mutavit vel addidit, quae in breviori epistola leguntur. Hac autem in Orientem missa, epistola longior ob dogmaticam fusiores institutionem Occidentalibus maxime placuit, et idcirco haec potissimum inter Latinos vulgata fuit.

7. Unum hic suspicari quispiam posset, epistolam 31, ad Pulcheriam, cum aliquot sententias contineat similes sententiis epistolae 37, ad Theodosium datae die 20 Junii, eodem die scriptam ac eadem occasione missam fuisse. Leo nimirum acceptis imperialibus litteris, quae ipsum invitabant ad synodum, sicut hac de re bis ad Theodosium scripsit, ita etiam bis ad Pulcheriam scripsisse videri potest. Primum ad utrosque per legatos scripsit idibus Junii, ad Theodosium epistola 29, ad Pulcheriam vero epistola 30. Dein cum ad imperatorem iterum dedit epistolam 37 die 20 Junii, ea forte

de causa quod metueret ne in ea angustia temporis synodo praestituti legati Ephesum properare coacti, epistolam 29 eidem Augusto tradere non possent, hac eadem occasione et causa ad Pulcheriam quoque scripsisse epistolam 31 non improbabile judicabitur. Sed contra fidem earum collectionum quae chronicam notam iduum Junii exhibent, eamque ex epistola 30 non potuerunt sumere, hanc opinionem inducere nequivimus. Id autem multo minus potuimus alia ratione, quae conjecturam numero praecedenti propositam magis magisque confirmabit. *Si epistolae*, inquit Leo *epist. 45, quae in fidei causa per nostros clericos directae sunt, ad vestram pietatem pervenissent, certum est remedium vos his rebus quae contra fidem factae sunt . . . praestare potuisse.* Indicatur epistola 30, per legatos missa quae, his Ephesum profectis ad Augustam non pervenit. Altam ergo eadem in re et plenior quidem epistolam ad eandem Pulcheriam se alia occasione post legatorum discessum non direxisse praesumit; alias haec, non aequae ac illa prior alio traducta, eundem effectum multo magis peperisset, ita ut opus non fuerit prioris epistolae 30 exemplum ad eandem una cum *epist. 45* iterum mittere. Igitur epistola 31 ad Pulcheriam missa non fuit, sed ab ipso Leone apud se retenta, solaque *epist. 30* ad eam prius per legatos directa, et iterum cum *epist. 45*, unde haec sola in Graecum traducta tuit, ut numero 6 coniecimus. Hanc autem brevior epistolam, cum ad Pulcheriam certo missa fuerit, primum proferemus.

EPISTOLA XXX. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. Christum nostri generis hominem esse. Nestorii et Eutychis errores.---II. Cum veritas carnis in Christo impetitur, totam fidem concuti.

847 LEO episcopus, PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Quantum sibi fiduciae de fide vestrae clementiae Ecclesia Dei debeat polliceri, multis saepe probavimus documentis, dum sicut Spiritu sancto docente didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjicitis, cujus munere et protectione regnatis. Unde quia contra integritatem fidei Christianae, dissensionem quamdam in Constantinopolitana Ecclesia, Eutyche auctore generatam, fratris et coepiscopi mei Flaviani relatione cognovi, ita ut totius causae speciem synodaliū gestorum textus ostenderet, dignum gloriae vestrae est ut error qui de imperitia magis quam de versutia natus est auferatur, priusquam ullas vires de consensu imprudentium pertinacia

pravitatis acquirat. Nam quantum Nestorius a veritate excidit, dum Dominum Jesum Christum de matre virgine hominem solum asserit natum, tantum etiam hic a catholico tramite deviavit qui de eadem virgine editum non nostrae credit esse naturae: ut quod formam servi gessit, quod nostri similis fuit atque conformis, **849** quaedam nostrae carnis fuerit imago, non veritas. Nihil autem prodest Dominum nostrum beatae Mariae virginis filium, hominem dicere, si non illius generis ac seminis homo creditur, cujus in ipso Evangelii exordio praedicatur. Unde multum doleo, multumque contristor, quod hic qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram patrumque nostrorum, vana et nimis perversa audet astruere. Qui cum videret insipientiae suae sensum catholicis auribus displicere, revocare se a sua opinione debuerat, nec ita Ecclesiae praesules commovere, ut sententiam damnationis exciperet. Quam utique si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim apostolicae moderatio hanc temperantiam servat, ut et severius agat cum obduratis, et veniam cupiat praestare correctis.

CAP. II.

Quia ergo mihi multa fiducia est de pietatis tuae sincerissima fide, obsecro gloriosissimam clementiam tuam, ut sicuti sancto studio tuo catholica praedicatio semper adjuta est, ita nunc quoque ejusdem faveas libertati. Non enim portiuncula aliqua fidei nostrae, quae minus lucide sit clara, pulsatur; sed hoc imperita resultatio audet incessere quod Dominus in

Ecclesia sua neminem voluit ignorare. **851** Et ideo pro vestrae pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut quod contra singulare sacramentum salutis humanae blasphema insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hanc tentationem incidit, resipiscit, ita ut quod male senserat propria voce et subscriptione condemnet, communio illi sui ordinis reformetur. Quod etiam fratri et coepiscopo meo Flaviano me clementia vestra scripsisse cognoscat; et his, quos misimus, delegasse, ut venia concedatur, si error aboletur. Ne autem piissimi principis dispositioni, qua episcopale concilium voluit congregari, nostra videretur praesentia defuisse, fratres meos Julium episcopum, Renatum presbyterum, et filium meum Hilarum diaconem misi, qui vicem praesentiae meae implere sufficerent. Sed ei, qui in errore est, melius consulatur, si ubi desipuit, ibidem resipiscat; et ubi damnationem meruit, illic indulgentiam consequatur. Data idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

848 Τῇ ἐνδοξοτάτῃ, καὶ φιλανθρωποτάτῃ θυγατρὶ Πουλχερίᾳ, Λέων ἐπίσκοπος

Ὅσῃν πεποίθῃσιν περὶ τῆς πίστεως τῆς ὑμετέρας φιλανθρωπίας ἢ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία ὀφείλει ἐπαγγέλλεσθαι, πολλαῖς πολλάκις διδασκαλίαις ἐπεδείξαμεν. Τοῦτο τοῦ ἁγίου πνεύματος διδάσκοντος μεμαθήκατε. Τούτῳ τὴν ὑμέτεραν ἐξουσίαν ὑπετάξατε. Διὰ ταύτης τῆς δωρεᾶς, καὶ τῆς ἐκδικίας βασιλεύετε. Ὅθεν ἐπείπερ κατὰ τῆς ἀκεραίου πίστεως τῶν Χριστιανῶν διχόνοιάν τινα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν Εὐτυχοῦς αὐθεντοῦντος

γεγενῆσθαι, τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ συνεπισκόπου Φλαυιανοῦ διὰ τῆς ἀναφορᾶς ἔγνων, καθὼς καὶ πάσης τῆς ὑποθέσεως τὸ εἶδος τῶν πεπραγμένων ἐν τῇ συνόδῳ δείκνυσιν, ἄξιόν ἐστι τῆς ὑμετέρας δόξης τὴν πλάνην, τὴν δι' ἀπειρίαν μᾶλλον ἢ κακοθέλειαν εἰσδυομένην ἀφελέσθαι, πρὶν τινα δύναμιν ἐκ τῆς συνέσεως τῶν ἀπείρων τὸ ἐπίμονον τῆς φαυλότητος προσπορίσοιτο. Καὶ ὅσα Νεστόριος, ὃς ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς ἐξέπεσε πίστεως, τὸν δεσπότην Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας ἄνθρωπον μόνον φάσκων γεγενῆσθαι, τοσούτῳ καὶ οὗτος ἀπὸ τῆς καθολικῆς ὁδοῦ ἀπεπλανήθη· ὃς τὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς παρθένου γεννηθέντα, οὐ τῆς ἡμετέρας εἶναι πεπίστευκε φύσεως· ὥστε τὸν τῇ μορφῇ τοῦ δούλου φορήσαντα, καὶ ἡμῖν ὅμοιον γενόμενον, καὶ τῆς αὐτῆς ὄντα μορφῆς, τινὰ τυγχάνειν τοῦ ἡμετέρου σώματος εἰκόνα, **850** καὶ μὴ ἀλήθειαν. Οὐδὲν δὲ ὠφελεῖ, τὸν ἡμέτερον Δεσπότην τὸν τῆς μακαρίας Παρθένου Υἱὸν, ἄνθρωπον λέγειν, εἰ μὴ τοῦ γένους αὐτῆς, καὶ τῆς ρίζης ἄνθρωπος εἶναι πιστεύοιτο περὶ οὗ ἐν αὐτῷ τῷ προοιμίῳ τοῦ εὐαγγελίου προλέγεται. Ὅθεν πάνυ πονῶ, καὶ στυγνάζω, ὅτιπερ οὗτος, ὃς πρὸ τούτου περὶ τῆς προθέσεως τῆς ταπεινότητος ἐπηρεῖτο, κατὰ τῆς ἐλπίδος τοῦ μονογενοῦς ἡμῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων πατέρων, μάταια, καὶ πάνυ διεστραμμένα τολμᾷ λέγειν. Ὅρων γὰρ ἑαυτοῦ τῆς ἀφροσύνης τὴν αἴσθησιν ταῖς καθολικαῖς ἀκοαῖς ἀπαρέσκουσαν, ὥφειλεν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς οἰκείας ὑπονοίας ἀνακαλέσασθαι, καὶ μήτε τοὺς ταῖς Ἐκκλησίαις παραμένοντας κινῆσαι, τῆς καταδίκης τὴν ἀπόφασιν ἀναμένοντα. Δῆλον γὰρ, ὡς εἰ ἐν τῇ αὐτῇ αἰσθήσει παραμένειν θελήσοι, οὐδεὶς αὐτὸν ἀπολῦσαι δυνήσεται. Καὶ γὰρ τοῦ θρόνου τοῦ ἀποστολικοῦ τὸ σύμμετρον ταύτην φυλάττει τὴν εὐκράτειαν, ὥστε καὶ σκληρότερον πράττειν

κατὰ τῶν ἐπιμενόντων, καὶ συγγνώμης ἀξιοῦν τοὺς τὴν διόρθωσιν ἐπιγινώσκοντας. Ἐπειδὴ τοίνυν πολλὴ πεποιθήσις ἐστὶ περὶ τῆς εὐσεβείας τῆς μακαριωτάτης πίστεως, παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν φιланθρωπίαν, ἐπιφανεστάτη καὶ εὐσεβεστάτη θύγατερ, ἵν' ὥσπερ ἐκ σπουδῆς θείας ἐν τῷ καθολικῷ τῆς Ἐκκλησίας ἀξιώματι τῆς ἐλευθερίας συνδράμοις οὐδὲ γὰρ μέρος τι τῆς πίστεως τῆς ἡμετέρας μὴ ὄν σαφὲς μεθοδεύεται. Ἀλλ' ὅπερ ἡ ἄπειρος ἀντίστασις τολμᾷ διαθορυβεῖν, τοῦτο πειράζεται ὅπερ ὁ ἡμέτερος Δεσπότης ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκκλησίᾳ οὐδαμῶς ἀγνοεῖσθαι ἠθέλησε. Καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν **852** συνήθειαν τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας καμεῖν καταξιώσατε. Τοῦτο, ὅπερ κατὰ τῆς μονογενοῦς θρησκείας τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας βλασφήμῳ τινὶ ἀφροσύνῃ προήνεγκεν, ἀπὸ τῆς διανοίας πάντων ἀποκινηθεῖν, καὶ ἵνα αὐτὸς ὁ εἰς τοῦτον τὸν πειρασμὸν ἐμπεσὼν, ἀνανήψειεν. Οὕτω μέντοι, ὥστε τοῦτο, ὅπερ κακῶς ἐνενόησε, τῇ ἰδίᾳ φωνῇ, καὶ ὑπογραφῇ καταδικάσῃ. Καὶ τῇ οἰκείᾳ τάξει ἑαυτὸν ἀποκαταστήσῃ· ὅπερ καὶ τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ, καὶ συνεπισκότῳ Φλαυιανῷ ἡ ὑμετέρα φιλανθρωπία γεγραφεῖν κέναι με γινωσκέτω· καὶ τούτοις, οἷς ἐπέμψαμεν ἐντετάλθαι, πρὸς τὸ συγγνώμης ἀξιοθῆναι, εἰ τὰ τῆς πλάνης διορθωθεῖν· ἵνα δέ με τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως τῇ διανοίᾳ, τὴν σύνοδον τῶν ἐπισκόπων συνελθεῖν θελησάσῃ δόξῃε τὸ τῆς ἡμετέρας παρουσίας ἀπολιμπάνεσθαι, τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐμοὺς, Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον, καὶ Ρενάτον τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸν ἐμὸν υἱὸν Ἰλάρον τὸν διάκονον πέπομφα. τοὺς εἰς τάξιν τῆς ἐμῆς παρουσίας ἀρκοῦντας. Ἀλλὰ τούτῳ μᾶλλον τῷ πλανηθέντι κρεῖτ' τὸν ἐστὶ συνελθεῖν· ἐπεὶ περ ἐκεῖνῳ περὶ ὃ παρεφρόνησε, ἀνανῆψαι ἦν· καὶ ἔνθα τὴν καταδίκην ὑπέμεινε, αὐτόθι καὶ συγγνώμης φιλοτιμίας ἀξιοθήσεται.

853 EPISTOLA XXXI. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

*I. Pulcheriae zelum adversus Eutychem sollicitat.---
II. Humanae salutis interesse, ut Christus non solum homo, sed
ejusdem nobiscum generis homo sit.---III. Generationem
Christiani ex Christi generatione fluere. Eutychetis
pervicacia. Sedis apostolicae moderatio.---IV. Ne concilio
intersit Leo, vetant consuetudo, conditio temporis, concivium
charitas. Symbolum apostolorum nova haeresi concutitur.*

LEO PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Quantum praesidii Dominus Ecclesiae suae in vestra clementia praepararit, multis saepe probavimus documentis. Et quidquid nostris temporibus contra impugnatores catholicae veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maxime gloriam redundavit: dum, sicut Spiritu sancto docente didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjicitis, cujus munere et protectione regnatis. Unde quia contra integritatem fidei Christianae, dissensionem quamdam in

Constantinopolitana Ecclesia Eutyche auctore generatam, fratris et coepiscopi mei Flaviani relatione cognovi, ita ut totius causae speciem synodaliū gestorum textus ostenderit, dignum gloriae **854** vestrae est, ut error, qui, ut arbitror, de imperitia magis quam de versutia natus est, auferatur, priusquam ullas sibi vires de consensu imprudentium pertinacia pravitatis acquirat. Quia etiam ignorantia graves nonnumquam incidit in lapsus, et plerumque in diaboli ruit foveam incauta simplicitas, per quam supradicto subrepsisse intelligo spiritum falsitatis, ut dum aestimat se religiosius de Filii Dei majestate sentire, si ei naturae nostrae veritatem inesse non diceret, totum illud quod *Verbum caro factum est*, unius atque ejusdem putaret esse substantiae. Et quantum Nestorius a veritate excidit, dum Christum de matre solum hominem asseruit natum, tantum etiam hic a catholico tramite deviat, qui de eadem virgine non nostram credit editam esse substantiam; volens utique eam solius Deitatis intelligi: ut quod formam servi gessit, et quod nostri similis fuit atque conformis, quaedam nostrae naturae fuerit imago, non veritas.

CAP. II.

Nihil autem prodest Dominum nostrum beatæ Mariae Virginis filium, verum perfectumque hominem dicere, si non illius generis homo creditur, cujus in Evangelio praedicatur. Dicit enim Matthaeus: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* (**Matth. I, 1**); et ita humanae originis

ordinem sequitur, ut generationum lineas usque ad Joseph, cui mater Domini erat desponsata, deducat. Lucas vero retrorsum successionum gradus relegens, ad ipsum humani generis principem redit (**Luc. III, 23**), ut Adam primum et Adam novissimum ejusdem ostendat esse naturae. Potuerat quippe omnipotentia Filii Dei sic ad docendos justificandosque **855** homines apparere, quomodo et patriarchis et prophetis in specie carnis apparuit, cum aut luctamen iniit (**Gen. XXXII, 24**), aut sermonem conseruit, cumve officia hospitalitatis non abnuit, vel etiam appositum cibum sumpsit (**Gen. XVIII**). Sed illae imagines hujus hominis erant indices, cujus veritatem ex praecedentium patrum stirpe sumendam significationes mysticae nuntiabant. Et ideo sacramentum reconciliationis nostrae ante tempora aeterna dispositum, nullae implebant figurae, quia nondum supervenerat Spiritus sanctus in Virginem, nec virtus Altissimi obumbraverat ei; ut intra intemerata viscera, aedificante sibi sapientia domum (**Prov. IX, 1**), Verbum caro fieret (**Joan. I, 14**); et forma Dei ac forma servi in unam conveniente personam, creator temporum nasceretur in tempore; et per quem facta sunt omnia, ipse inter omnia gigneretur. Nisi enim novus homo, factus in similitudinem carnis peccati, nostram susciperet vetustatem, et consubstantialis Patri, consubstantialis esse dignaretur et matri, naturamque sibi nostram solus a peccato liber uniret, sub jugo diaboli generaliter teneretur humana captivitas; nec uti possemus triumphantis victoria, si extra nostram esset conserta naturam.

CAP. III.

De hac autem participatione mirabili sacramentum nobis regenerationis illuxit, ut per ipsum Spiritum per quem Christus et conceptus est et natus, etiam nos, qui per concupiscentiam carnis sumus geniti, spirituali rursus origine nasceremur. Propter quod ab evangelista de credentibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, 856 sed ex Deo nati sunt (Joan. I, 13).* Cujus ineffabilis gratiae particeps non est, nec potest in filiorum Dei adoptione censerī, quisquis a fide sua, hoc quod nos principaliter salvat, excludit. Unde multum doleo multumque contristor quod hic qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram patrumque nostrorum vana et nimis stolidā audet astruere. Qui cum videret insipientiae suae sensum catholicis auribus displicere, revocare se a sua opinione debuerat; nec ita Ecclesiae praesules commovere, ut damnationis sententiam mereretur excipere; quam utique, si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim apostolicae moderatio hanc temperantiam servat, ut et severius agat cum obduratis, et veniam cupiat praestare correctis. Quia ergo multa mihi fiducia est de pietatis tuae sublimissima fide, obsecro gloriosam clementiam tuam, ut sicut sancto studio tuo catholica praedicatio semper adjuta est, ita nunc quoque ejus faveas libertati; quam forte ideo permisit Dominus hac tentatione pulsari, ut quales intra Ecclesiam laterent, possent agnosci. Quorum plane non est negligenda curatio, ut nec ipsorum nos contristet amissio.

CAP. IV.

Augustissimus vero et Christianissimus imperator cupiens quam celerrime turbata componi, episcopali concilio, quod Ephesi vult haberi, nimium breve et angustum tempus indixit, diem kalendarum Augustarum praestituendo conventui; cum a tertio iduum Maiarum, quo serenitatis ejus scripta suscepimus, major pars reliqui sit temporis absumenda, ut profectio **857** sacerdotum, qui negotio sufficient, valeat ordinari. Nam illud quod pietas ipsius etiam me credidit debere interesse concilio, etiamsi secundum aliquod praecedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri: quia rerum praesentium nimis incerta conditio a tantae urbis populis me abesse non sineret; et in desperationem quamdam animi tumultuantium mitterentur, si pro occasione causae ecclesiasticae viderer patriam et sedem apostolicam velle deserere. Quia igitur ad publicam utilitatem pertinuisse cognoscitis, ut salva clementiae vestrae venia, charitati me et precibus civium non negarem; in his fratribus meis, quos vice mea misi me quoque adesse cum caeteris qui adfuerint, aestimate: quibus secundum causam satis mihi ex gestorum serie, et ipsius de quo agitur, professione, patefactam, evidenter et plene quid servandum esset ostendi. Non enim de portiuncula aliqua fidei nostrae, quae minus lucide declarata sit, quaeritur; sed hoc stultissima resultatio audet incessere, quod Dominus noster in Ecclesia neminem sexus utriusque voluit ignorare. Siquidem ipsa catholici Symboli **858** brevis et perfecta confessio, quae duodecim apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit munitione coelesti, ut omnes haereticorum opiniones solo ipsius possint gladio

de trun cari. Cujus Symboli plenitudinem si Eutyches puro et simplici voluisset corde concipere, in nullo a decretis sacratissimi Nicaeni concilii deviaret; et hoc a sanctis Patribus intelligeret constitutum, ut contra apostolicam fidem, quae non nisi una est, nullum se ingenium, nullum elevaret eloquium. Et ideo pro vestrae pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut quod contra singulare sacramentum salutis humanae blasphema insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hanc tentationem incidit, resipiscat, ita ut per libellarem satisfactionem proprium damnet errorem, communio ei sui ordinis non negetur. Quod etiam sancto Flaviano episcopo me Clementia tua scripsisse cognoscat; ut charitas non negligatur, si error aboletur. Datum idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XXXII. AD FAUSTUM,
MARTINUM ET RELIQUOS
ARCHIMANDRITAS
CONSTANTINOPOLITANOS.

SYNOPSIS.

Sensum Eutychis exsecratur: ipsum ad sanio rem mentem redire cupit, et sic communioni restitui.

859 Dilectissimis filiis FAUSTO, MARTINO et reliquis archimandritis LEO episcopus.

Cum propter causam fidei, quam Eutyches perturbare tentavit, de latere meo mitterem, qui defensionem veritatis assisterent, congruum credidi, ut etiam ad vestram dilectionem scripta dirigerem: quos certum habeo ita studere pietati, ut blasphemias et impias voces nullatenus aequanimiter audire possitis; manente in cordibus vestris apostolica institutione, qua dicitur: *Si quis vobis evangelizaverit praeter id quod accepistis, anathema sit (Galat. I, 9)*. Sensus autem praedicti, qui, sicut gestorum lectione cognovimus, merito reprobatus est, etiam nos detestandum esse decernimus: ita ut si assertor insipiens in sua pravitate voluerit permanere, habeat cum his consortium, quorum est secutus errorem. Merito **861** enim fiet extra Christi Ecclesiam, qui in Christo humanam, id est nostram, negat esse naturam. Sed si idem spiritu Dei miserante correctus, impietatem sui erroris agnoverit, et quae catholici exsecrantur, plena satisfactione damnaverit, volumus ei misericordiam non negari, ut Ecclesia Domini nullum sentiat damnum; cum et resipiscens possit recipi, et solus debeat error excludi. De sacramento autem pietatis magnae, in qua nobis per incarnationem Verbi Dei justificatio est et redemptio, quae sit nostra ex Patrum traditione sententia, in litteris, quas ad fratrem meum Flavianum episcopum misi, nunc sufficienter, quantum arbitror, explicatum est; ut per insinuationem praesulis vestri, quid secundum Evangelium Domini nostri Jesu Christi in omnium fidelium cordibus fixum esse cupiamus, noscatis. Datum idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

860 Ἀγαπητοῖς τέκνοις, Φαύστῳ καὶ Μαρτίνῳ καὶ λοιποῖς ἀρχιμανδρίταις, Λέων ἐπίσκοπος.

Ἐπειδὴ διὰ τὴν αἰτίαν τῆς πίστεως, ἣν Εὐτυχὴς διαθορυβῆσαι ἐπεχείρησεν, ἐντεῦθεν ἐπέμπομεν τοὺς συστησομένους τῇ ἀληθείᾳ ἀκόλουθον ἐνόμισα καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην γράμματα διαπέμψασθαι· οὓς οἶδα σαφῶς οὕτω σπουδάζειν τῇ εὐσεβείᾳ, ὥστε τὰς βλασφήμους καὶ ἀσεβεῖς φωνὰς μηδ' ὅσον ταῖς ἀκοαῖς προσδέχεσθαι δύνασθαι, μενούσης ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, ἐν ἣ ἔλεγχεται· Εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. Τὴν δὲ γνώμην τοῦ προλεχθέντος, ὅς τις, ὡς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ὑπομνημάτων ἔγνωμεν, ἀξίως ἀπεχειροτονήθη, καὶ ἡμεῖς ἐκβλητέον ἐκρίναμεν. Καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἄφρων συνήγορος τῇ ἰδίᾳ σκαιότητι ἐπιμεῖναι βουληθείη, ἐχέτω μετὰ τούτων μοῖραν, ὧν ἠκολούθησε τῇ πλάνῃ **862** δικαιοτάτα γένοιτο ἂν ἔξω τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ὅστις ἐν τῷ Χριστῷ τὴν ἀνθρωπίνην, τουτέστι τὴν ὑμετέραν ἀρνεῖται φύσιν. Ἐὰν δὲ ὁ αὐτὸς ἐλέει τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ διορθωθείς, τὴν ἑαυτοῦ πλάνην ἐπιγνοίῃ, καὶ ἅπερ οἱ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀναθεματίζουν, ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀναθεματίσαι βουληθῇ, τοῦτον ἐλέου τυχεῖν βουλόμεθα, ὥστε τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Δεσπότης μηδεμίαν ἔσσεσθαι ζημίαν· ἐπεὶ δὲ καὶ μετανοῶν δύναται δέχεσθαι, καὶ μόνη ἡ πλάνη ὀφείλει συγχωρεῖσθαι. Περὶ δὲ τῆς ἀγιότητος τῆς μεγάλης πίστεως, ἐν ἣ ἡμῶν διὰ τῆς ἐν σωματώσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἡ δικαίωσις καὶ ἡ ἐξαγορασία ἐστὶ, τί φρονοῦμεν ἐκ τῶν Πατέρων παραδόσεως, ἐν τοῖς γράμμασιν, ἃ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν ἐμὴν Φλαυιανὸν τὸν ἐπίσκοπον νῦν ἔπεμψα, ἱκανῶς, καθ' ὅσον οἶμαι, εἴρηται·

ὥστε ὑμᾶς ἐμφανίζοντος τοῦ ἰδίου προέδρου μαθεῖν, τί κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ ἡμετέρου Δεσπότης λεχθὲν, ταῖς πάντων τῶν πιστῶν ψυχαῖς βέβαιον μένειν ἐπιθυμοῦμεν. Ὁ Θεὸς ὑμᾶς φυλάττοι, τέκνα ἀγαπητά.

EPISTOLA XXXIII. AD EPHESINAM SYNODUM SECUNDAM.

SYNOPSIS.

- I. Incarnationis fidem ex confessione Petri probari.---*
- II. Concilium ad errorem abolendum, et reducendos errantes convocari.*

863 Leo episcopus sanctae SYNODO, quae
apud Ephesum convenit.

CAP. I.

Religiosa clementissimi principis fides sciens ad suam gloriam maxime pertinere, si intra Ecclesiam catholicam nullius erroris germen exsurgeret, hanc reverentiam divinis

detulit institutis, ut ad sanctae dispositionis effectum auctoritatem apostolicae sedis adhiberet: tamquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declarari quid in ejus confessione laudatum sit, quando dicente Domino; *Quem me esse dicunt homines Filium hominis* (**Matth. XVI, 13**)? Varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt; sed cum ab eis, quid ipsi crederent, quaereretur, princeps apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus, *Tu es*, inquit, *Christus Filius Dei vivi*; hoc est, Tu qui vere es Filius hominis, idem vere es Filius Dei vivi; tu, inquam, verus in Deitate, verus in carne, et salva geminae **865** proprietate naturae utrumque unus. Quod si Eutyches intelligenter ac vivaciter crederet, nequaquam ab hujus fidei tramite devia- ret. Propter quam ei respondetur a Domino: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in coelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevallebunt adversus eam* (**Matth. XVI, 17**). Nimis autem a compage hujus aedificationis alienus est qui et beati Petri confessionem non capit, et Christi Evangelio contradicit: ostendens se nullum umquam studium cognoscendae veritatis habuisse, et superfluo honorabilem visum, qui nulla maturitate cordis ornavit canitiem senectutis.

CAP. II.

Verum quia etiam talium non est negligenda curatio, et pie ac religiose Christianissimus imperator haberi voluit episcopale

concilium, ut pleniore iudicio omnis possit error aboleri, fratres nostros Julium episcopum, Renatum presbyterum, et Filium meum Hilarum diaconem, cumque his Dulcitium notarium probatae nobis fidei, misi; qui vice mea sancto conventui vestrae fraternitatis intersint, et communi vobiscum sententia, quae Domino sint placitura, constituent. Hoc est, ut primitus **867** pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur; si tamen doctrinam veritatis amplectens, sensus haereticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plene aperteque propria voce et subscriptione damnaverit: quod etiam in libello quem ad nos miserat est professus, spondens per omnia nostram se secuturum esse sententiam. Acceptis autem fratris et coepiscopi nostri Flaviani litteris, plenius ad eum de his quae ad nos videtur retulisse rescripsimus: ut abolito hoc qui natus videbatur errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una sit fides et una eademque confessio, et *in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris*. Data idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

864 Λέων ἐπίσκοπος τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ συνελθούσῃ, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Ἡ τοῦ ἡμερωτάτου βασιλέως εὐαγεστάτη πίστις, εἰδυῖα μάλιστα τοῦτο τῇ δόξῃ αὐτῶν διαφέρειν, εἶγε κατὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν μηδεμιᾶς πλάνης βλαστὸς ἀναφύοιτο, τοῦτο τοῖς θείοις δόγμασι τὸ σέβας ἀπένειμεν· ὥστε πρὸς ἀποτέλεσμα τῆς θείας διατυπώσεως, τῆς ἀποστολικῆς

καθέδρας ἐπιθεῖναι τὸ κῦρος ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Πέτρου βουλομένη γενέσθαι κατάδηλον τὸν ἐν τῇ τούτου ὁμολογίᾳ ὑμνούμενον ὅτε λέγοντι τῷ Κυρίῳ· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; διαφόρους μὲν τινων ἔφασαν οἱ μαθηταὶ εἶναι τὰς δόξας ὀπηνίκα δὲ ἐπύθετο παρ' αὐτῶν, αὐτοὶ τί πιστεύοιεν, ὁ τῶν ἀποστόλων ἀρχηγὸς, τὸ πλήρες τῆς πίστεως βραχεῖ λόγῳ περιλαβὼν, Σὺ εἶ, φησὶν ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Τουτέστι, Σὺ εἶ, ὅς τις εἶ ἀληθῶς Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ αὐτὸς ἀληθῶς εἶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος· σὺ εἶ ἀληθὴς ἐν Θεότητι, καὶ ἀληθὴς ἐν σαρκί· καὶ σωζομένης τῆς ἐν **866** τῇ διττῇ φύσει τυγχανούσης ιδιότητος, εἰς ὑπάρχων ἐκάτερον· ὡς εἶγε Εὐτυχὴς νοητῶς, καὶ ἐκτενῶς ἐπεπιστεύκει, οὐδαμῶς ἂν ἀπὸ τῆς εὐθείας τῆς πίστεως τῆς τοιαύτης ἀπέκλινε· δι' ἣν ἀπόκρισις αὐτῷ τῷ ἀποστόλῳ παρ' αὐτοῦ γίνεται τοῦ Δεσπότου· Μακάριος εἶ, Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ, καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ γὰρ δὲ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾗδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς· σφόδρα οὖν τῆς ἀρμονίας τῆς τοιαύτης οἰκοδομῆς ἐστὶν ἀλλότριος, ὅς τις καὶ τὴν τοῦ μακαρίου Πέτρου ὁμολογίαν οὐ δέχεται, καὶ τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ ἀντιλέγει· δεικνὺς ἑαυτὸν μηδεμίαν πώποτε σπουδὴν ἐσχηκέναι πρὸς τὸ γνῶναι τὸ ἀληθές· μάτην τε τιμῆς ἄξιος ὤφθη, ὅς τις οὐδενὶ τῆς καρδίας τῷ ἀκμαίῳ τὴν τοῦ γήρως ἐκόσμησε πολιάν. Ἀλλ' ἐπειδὴ περ, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι, καὶ τῆς τῶν τοιούτων θεραπείας οὐκ ἔστι παραμελεῖν, καὶ ὁ εὐσεβὴς δὲ, καὶ φιλόχριστος βασιλεὺς, εὐσεβῶς ἅμα, καὶ εὐλαβῶς ἔχων, τὴν τῶν ἐπισκόπων ἀθροισθῆναι σύνοδον ἡβουλήθη, ὥστε κρίσει τελειωτέρα δυνηθῆναι πᾶσαν ἀπαλείφεσθαι πλάνην, τοὺς ἀδελφοὺς

ἡμῶν Ἰούλιον τὸν ἐπίσκοπον, καὶ Ῥενάτον τὸν πρεσβύτερον, καὶ τὸ τέκνον μου Ἰλάρων τὸν διάκονον, καὶ μετὰ τούτων Δουλκίτιον τὸν ἐμὸν υιοτάριον, δοκιμασθείσης ἡμῖν τῆς αὐτῶν πίστεως, ἀπεστείλαμεν. Οἱ τινες εἰς τάξιν ἐμὴν τῇ ἁγίᾳ τῆς ὑμῶν ἀδελφότητος συνόδῳ παρέσσονται· καὶ τὰ τῇ κοινῇ μεθ' ὑμῶν γνώμῃ τὰ κατὰ Θεὸν **868** ἀρέσκοντα ψηφιοῦνται· Τουτέστιν, ὥστε ἐν πρώτοις τῆς φθοροποιοῦ πλάνης αὐτοῦ καταδικασθείσης, καὶ οὕτως περὶ τῆς ἐαυτοῦ ἀμαθοῦς πλάνης ἀποκαταστάσεως σκοπηθῆναι· εἶγε ὅλως τὴν τῆς ἀληθείας διδασκαλίαν δεχόμενος, τὸ αἰρετικὸν φρόνημα· ὅπερ ἡ κακοδοξία αὐτοῦ πέφηνεν ἐμπλακεῖσα, εἰς πλήρες, καὶ σαφῶς οἰκεία φωνῇ, καὶ ὑπογραφῇ, καταδικάζειν ἀνέχοιτο. Ὅπερ καὶ ἐν τῷ λιβέλλῳ, ὅνπερ πρὸς ἡμᾶς ἀπέστειλε, ποιεῖν ἦν ὑποσχόμενος· διὰ πάντων ἐπαγγελλόμενος, ταῖς ἡμετέραις ἀκολουθεῖν ἀποφάσεσι· δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα τοῦ ἐπισκόπου, καὶ συναδελφοῦ ἡμῶν Φλαυιανοῦ, τελεώτερον πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων, ἅπερ ἔδοξεν ἐφ' ἡμᾶς ἀναφέρειν, ἀντεγράψαμεν· ἕνα τῆς πλάνης ἀπαλειφομένης τῆς νῦν ἀναφυσείσης, εἰς ὕμνον, καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ μία πίστις εἶη κατὰ τὸν πάντα κόσμον, καὶ μία, καὶ ἡ αὐτὴ ὁμολογία· καὶ ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων· καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν.

869 EPISTOLA XXXIV. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

I. *Eutychen ab unitate fidei excidisse dolet.*---II. *Legatos ad synodum a latere mittit.*

LEO episcopus JULIANO episcopo charissimo fratri.

CAP. I.

Litterae dilectionis tuae, quae mihi nuper sunt redditae, quam spiritali catholicae fidei vigeas amore, demonstrant; et multum gaudere me faciunt, quod in eandem sententiam pia corda concurrunt, ut secundum doctrinam Spiritus sancti impleatur in nobis quod Apostolus ait: *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata; sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia (I Cor. I, 10).* Cujus unitatis nimium se Eutyches fecit extraneum, si in sua perversitate veterascit, nec adhuc, quibus vinculis a diabolo sit obligatus, intelligit: et quemquam sacerdotum Domini reperiendum putat, qui ejus imperitiae amentiaeque **870** consentiat. Diu apud nos incertum fuit, quid in ipso catholicis displiceret: et cum fratris nostri Flaviani nullas litteras sumeremus, ipse autem scriptis suis Nestorianam haeresim repullulare quereretur, non plene potuimus discere unde procederet, vel quo tenderet tam dolosa causatio. Sed postquam gestorum ad nos episcopalium

documenta perlata sunt, omnia illa quae fallacium querelarum velamine tegebantur, quam essent detestanda, patuerunt.

CAP. II.

Et quia clementissimus imperator, pro benevolentia ac pietate animi sui, de statu hujus, qui ante honorabilis videbatur, diligentius voluit judicari, atque ob hoc indicendum credidit episcopale concilium, per fratres nostros Julium episcopum, et Renatum presbyterum, sed et filium meum diaconem Hilarum, quos ex latere meo vice mea misi, ad fratrem nostrum Flavianum sufficientia pro qualitate causae scripta direxi, quibus et vestra dilectio, et Ecclesia universa cognoscat, de antiqua et singulari fide, quam indoctus impugnator incessit, quid divinitus traditum teneamus, et quid incommutabiliter praedicemus. Quia tamen non debemus partes miserationis omittere, congruere moderationi credidimus sacerdotum, ut si condemnatus presbyter plena satisfactione corrigitur, sententia, qua obstrictus est, relaxetur: si vero in eodem insipientiae suae luto jacere delegerit, statuta permaneant; et cum eis habeat sortem, quorum est secutus errorem. Data idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Verba cap. 1 et 4, *direximus* atque *miserimus*, quibus legati ab Urbe *directi*, et epistola ad Flavianum data idibus Junii *missa* traditur, indicare videntur sequentem epistolam scriptam fuisse post laudatas litteras ad Flavianum, immo etiam post legatorum discessum, qui *profecti* dicuntur in epist. 38, data die 23 Julii, quin et epist. 36, data die 20 Junii, ut probabilius ostendemus annot. 3 in ipsam epistolam (**Col. 812, n. °**); quod tamen in rem praesentem nihilum refert. In eadem epist. 38, memoratur adventus Basilii diaconi, qui profectis jam legatis, Flaviani epistolam ad Leonem detulerat. Si is esset idem Basilius, qui Juliani quoque litteras attulisse traditur, multo evidentius haec epistola scripta dicenda esset post idus Junias, quando legati nondum ab Urbe erant profecti. Ita ex duabus epistolis ad Julianum, quas de eadem re eodem die scriptas credere videtur difficile, sola praecedens epistola data fuisset idibus Junii, sequens vero in posterius tempus protrudenda esset. At omnes codices resistunt, et licet collectiones plures ac diversae sequentem epistolam contineant, in omnibus tamen *idibus Junii* data notatur.

2. Quesnellus, ut haec conciliet, not. 8, observat in aliquibus epistolis, quae idus Junii nunc praeferunt, nullam fieri Ephesinae synodi jam indictae mentionem. Conjecit autem Leonem acceptis primis Flaviani litteris cum gestis synodi Constantinopolitanae consilium cepisse mittendi legatos quatuor in Orientem, qui rem totam Constantinopoli componerent. Ad hunc unice finem scriptas primum credit *epistolas plures, quae 13 Junii datae nunc leguntur*. Solas autem duas nominat, scilicet epist. 28 ad Flavianum, et 32 ad archimandritas Constantinopolitanos, *in*

quibus reapse nihil de synodo habetur, sed de fidei tantum causa per legatos curanda. Addit porro: At antequam legati profecti essent, acceptae sunt a Leone Theodosii litterae, quibus de indicta synodo monebatur; statimque iidem legati, qui ad fidei negotium cum Flaviano tractandum destinati erant, ad synodum directi sunt, eorumque tardata profectio, quo novis litteris scribendis tempus daretur, vel prioribus amplificandis; et in his de concilio fit mentio. Hac autem de causa et anterioribus et ultimis litteris eamdem chronicam notationem idibus Junii affixam innuit.

3. Nemini tamen haec satisfacere poterunt. Primo enim Flaviani litteras cum gestis Constantinopolitanae synodi a Leone acceptas, antequam Theodosii epistola de indicto concilio deferretur, non solum absque ullo fundamento, verum etiam contra documentorum fidem praesumit. Priores enim Flaviani litteras cum gestis Constantinopolitanis ad Eutychem sese recepisse Leo significavit solum epist. 27, data die 21 Maii, cum Theodosii epistolam die 13 ejusdem mensis sibi traditam fuisse testetur epist. 31. Praeterea ante diem 13 Maii scripta praesumitur celebris epist. 28 ad Flavianum, et legati jam destinati. At die 21 ejusdem mensis, quo data fuit epist. 27, se eidem epist. 28 scribendae operam dare profitetur, nondumque cogitasse eam legatis tradere, inquit enim: *De hac re plenius per eum qui ad nos tuae dilectionis portavit epistolam, rescribemus.* Epistola autem 31 affirmat, post acceptas Theodosii litteras legatorum profectioni ordinandae exiguum tempus superfuisse: *Cum a III iduum Maiarum, inquit, quo serenitatis ejus scripta suscepimus, major pars reliqui sit temporis assumenda, ut profectio sacerdotum qui negotio sufficient valeat*

ordinari, Secundo etiamsi haec aliqua ratione conciliari possent in Quesnelli sententia, nondum tamen solvitur alia difficultas, qua dies iduum Junii signatur in hac epistola, siquidem profectis jam legatis scripta dicenda sit, ut initio notavimus.

4. Quid ergo? auctoritatem tot et antiquarum et praestantissimarum collectionum, quae nulla variano *idus Junii* constanter praeferunt, deserere nefas ducimus: ac propterea Leonem eadem die duas ad eundem Julianum Coensem dedisse epistolas arbitramur, alteram brevem per legatos afferendam, longiorem alteram per Basilium diaconum ab illo diversum, qui profectis jam legatis Flaviani litteras detulit. Verba autem praeteriti temporis *direximus* et *miserimus* nihil movebunt, si considerentur quae observavimus in annot. 17 (**Col. 727, n. ^b**) ad epist. 22, ubi similia exempla praeteriti temporis dore praesenti vel mox futura ab ipso Leone adhibita allegavimus. Duas autem epistolas eodem die ad eosdem dari a Leonis more alienum non est, ut ex exemplis in admonit. ad epist. 17 laudatis patet.

5. Unum monendum restat quoad Graecam hujus epistolae versionem, quae cum in editionibus Conciliorum puncta alicubi praeferat lacunas indicantia, de luxato exemplari Romanorum editorum initio dubitavimus. At Graecum textum conferentes cum ms. Vat. 1455, alterius originis ab eo quo Romani editores usi sunt, ac praeterea cum duobus codd. Venetis S. Marci 164 et 555 deprehendimus, nec puncta in illis esse, neque luxationem ullam, sed omnia distincte uno contextu describi; nec tamen quae in editionibus Graecis desunt, suppleri. Hinc antiquum Graecum interpretem ea quae

desiderantur in Graeca versione consulto omisisse non improbabiler conjicimus. Forte Julianus, qui Leonis epist. 93 ad synodum Nicaenam Graece interpretatus videtur, uti animadvertemus in actionem ineditam concilii Chalcedonensis, quam in appendice publicabimus, hanc quoque ad se missam statim Graece reddidit; et cum magnae turbae tunc effervescerent, quae in Graeco desunt, consulto praetermittenda putavit. Libertatem quidem dissimulandi apud Graecos nonnulla alterius epistolae Leonis ad synodum Chalcedonensem idem Julianus Leoni indicaverat, uti colligitur ex ep. 127, c. 3. Ut autem indicentur quae in Graeca versione omissa fuerunt, ea in Latino textu uncis clausa exhibebimus.

EPISTOLA XXXV. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

I. Eutychem spem Christianam omniumque mysteriorum veritatem perimere.---II. Utriusque naturae proprietates in Christo servari.---III. Animam Christi non praeexistisse corpori, nec corpus ex nihilo conditum; sed utrumque ejusdem nobiscum esse naturae.

875 LEO urbis Romae episcopus dilectissimo
fratri JULIANO episcopo.

CAP. I.

Licet per nostros, quos ab Urbe pro fidei causa direximus, plenissimas ad fratrem nostrum Flavianum litteras miserimus contra nimiae impietatis errorem, tamen quia per filium nostrum Basilium diaconem scripta tuae dilectionis accepimus, quae multum nobis catholici sensus fervore placuerunt, etiam hanc paginam quae illis epistolis consonaret adjecimus, ut unanimiter atque constanter his qui Evangelium Christi corrumpere cupiunt resistatis: quoniam sancti Spiritus in nobis atque in vobis una est eruditio eademque doctrina: quam quicumque non recipit, **877** non est membrum corporis Christi; nec potest eo capite gloriari, in quo naturam suam asserit non haberi. Quid autem prodest imprudentissimo seni, Nestorianae haereseos nomine, eorum lacerare opinionem, quorum piissimam convellere non potest fidem; cum quantum Nestorius a veritate discessit, Deitatem Verbi ab assumpti hominis substantia separando, tantum a recto tramite etiam iste desciscat, qui Unigenitum Dei Filium sic de utero beatae Virginis praedicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanae carnis veritas Verbo unita non fuerit? De quo prodigio falsitatis quis non videat quae opinionum monstra nascantur? Qui enim negat verum hominem Jesum Christum, necesse est ut multis impietatibus impleatur, eumque aut Apollinaris sibi vindicet,

aut Valentinus usurpet, aut Manichaeus obtineat: quorum nullus in Christo humanae carnis credidit veritatem. Quae utique non recepta, non solum quod secundum carnem atque animam rationalem, qui erat in forma Dei, manens idem in forma servi, homo natus denegatur; sed etiam, quod crucifixus est et mortuus ac sepultus, quodque die tertio resurrexit, et quod ad dexteram Patris sedens ad iudicandos vivos **879** et mortuos, in eo corpore sit venturus, in quo est iudicatus, abnuitur: quia haec redemptionis nostrae sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis, totamque naturam suscepisse non creditur.

CAP. II.

An quia manifesta erant signa divina, falsa dicentur documenta corporea: et testimonia utriusque naturae valebunt, ut Creator intelligatur; non valebunt, ut creatura salvetur? Quod Deitatis est, caro non minuit; quod carnis est, Deitas non peremit. Idem enim et sempiternus ex Patre, et temporalis ex matre, in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis, in Deitate Trinitatis cum Patre et Spiritu sancto unius ejusdemque naturae; in susceptione autem hominis non unius substantiae, sed unius ejusdemque personae: [ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abiectione, impassibilis in supplicio, immortalis in morte.] Nec enim Verbum aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conversum est; cum simplex et incommutabilis natura Deitatis, tota in sua sit semper essentia, nec damnum sui recipiens, nec augmentum; et sic assumptam naturam

beatificans, ut glorificata in glorificante permaneat [Cur autem inconueniens **881** aut impossibile videatur ut Verbum et caro atque anima unus Jesus Christus, et unus Dei hominisque sit filius, si caro et anima, quae dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi incarnatione personam: cum multo sit facilius ut hanc unitatem sui atque hominis Deitatis praestet potestas, quam ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas?] Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est; sed utrumque in uno manet, et unus in utroque est, non diversitate divisus, non permixtione confusus: nec alter ex Patre, alter ex matre; sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de matre in fine saeculorum: ut esset *mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus (I Tim. II, 5)*, in quo inhabitaret *plenitudo Divinitatis corporaliter (Coloss. II, 9)*: quia assumpti, non assumentis provectio est, quod *Deus illum exaltavit et donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum; et omnis lingua confiteatur quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Philip. II, 9-11)*.

CAP. III.

[In eo vero quod Eutyches in episcopali iudicio ausus est dicere *ante incarnationem duas in Christo fuisse naturas, post incarnationem autem, unam*, necessarium fuerat ut ad reddendam rationem professionis suae crebris atque sollicitis iudicum interrogationibus urgeretur, ne tamquam inane aliquid praeterflueret, quod non nisi de haustu venenatorum

dogmatum apparebat effusum. Arbitror enim talia loquentem hoc habere persuasum, quod anima quam Salvator assumpsit prius in coelis sit commorata quam de Maria virgine nasceretur, eamque sibi Verbum in utero copularet. Sed hoc catholicae mentes auresque non tolerant: quia nihil secum Dominus de coelo veniens nostrae conditionis exhibuit; nec animam enim quae anterior exstisset, nec carnem quae non materni corporis esset, accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est ut prius creata, post assumeretur, sed ut ipsa assumptione crearetur. Unde quod in Origene merito damnatum est, qui animarum, antequam corporibus insererentur, non solum vitam, sed et diversas fuisse asseruit actiones, necesse est ut etiam in isto, nisi maluerit sententiam abdicare, plectatur.] Nativitas enim Domini secundum carnem, quamvis habeat quaedam propria quibus humanae conditionis initia transcendat, **883** sive quod solus ab inviolata Virgine sine concupiscentia est conceptus et natus, sive quod ita visceribus matris est editus, ut et fecunditas pareret, et virginitas permaneret; non alterius tamen naturae erat ejus caro quam nostrae; nec alio illi quam caeteris hominibus anima est inspirata principio, quae excelleret, non diversitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis suae habebat adversum nec discordia desideriorum gignebat compugnantiam voluntatum]. Sensus corporei vigeant sine lege peccati, et veritas affectionum sub moderamine Deitatis et mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis. Verus homo vero unitus est Deo, nec secundum existentem prius animam deductus est e coelo, nec secundum carnem creatus ex nihilo; eandem gerens in Verbi Deitate personam, et tenens communem nobiscum in corpore animaue naturam. Non enim esset Dei hominumque

mediator (**I Tim. II, 5**), nisi idem Deus idemque homo in utroque et unus esset et verus. Incitat quidem nos ad latitudinem disserendi materiae magnitudo; sed apud eruditionem tuam non est copiose laborandum: praesertim cum jam per nostros ad fratrem Flavianum sufficientes litteras miserimus, ad confirmandos animos non solum sacerdotum, sed etiam laicorum. Praestabit, ut credimus, misericordia Dei, ut absque cujusquam animae detrimento possint adversum diaboli dolos, et sana defendi, et vulnerata curari. Data idibus Junii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

876 Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Ἰουλιανῷ Λέων ἐπίσκοπος.

Εἰ καὶ διὰ τῶν ἡμετέρον γε, ὧν ἀπεστάλκαμεν ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ πράγματος τῆς πίστεως, πληρέστατα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν φλαυιανὸν διεπεμψάμεθα γράμματα κατὰ τῆς πλάνης τῆς πολλῆς ἀσεβείας. Ὅμως ἐπειδὴ διὰ τοῦ τέκνου ἡμῶν Βασιλείου τὰ γράμματα τῆς σῆς ἀγάπης ἐδεξάμεθα, ἅπερ ἡμῖν ἤρесе πάνυ, τῷ ζήλῳ τοῦ καθολικοῦ φρονήματος ζέοντα, καὶ τόδε τὸ γράμμα, ὅπερ οὐκ ἀπάδει τῶν γραμμάτων ἐκείνων, καὶ νῦν προσεθήκαμεν· ὥστε ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς ἐνανθρωπήσεω τοῦ Χριστοῦ ὁμοψύχως, καὶ σαθερῶς τούτοις ὑμᾶς ἀντιθεῖναι, οἳ τινες τὸ τοῦ δεσπότης εὐαγγέλιον διαφθείρουν ἐπιθυμοῦσιν, ἐπεὶπερ ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν πάσῃ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ μία ἐστὶ μάθησις, καὶ ἡ αὐτὴ διδασκαλία· ἣν εἴ τις μὴ δέχεται, οὐκ **878** ἔστι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οὔτε δύναται ταύτῃ δοξάζεσθαι τῇ κεφαλῇ ἐν ἣ τὴν οἰκειαν φύσιν διαβεβαιοῦται μὴ περιέχεσθαι. Τί δὲ ὄφελος τῷ ἀμαθεῖ γέροντι, ὀνόματι τῆς τῶν Νεστοριανῶν αἵρέσεως, ἐκείνων διαβάλλειν τὴν δόξαν, ὧν

τὴν εὐσεβεστάτην πίστιν καταλῦσαι μὴ δύναται; ὅποτε Νεστόριος ὅσον ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀπέστη, τὴν Θεότητα τοῦ Λόγου χωρίζων ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ προσληφθέντος ἀνθρώπου, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς συλλήψεως τῆς Παρθένου, τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ οὗτος ἀφηνιᾷ· ὃς τὸν Μονογενῆ τοῦ Θεοῦ οὕτως ἀπὸ τῆς γαστρὸς τῆς μακαρίας Παρθένου νομίζει τεχθέντα, ὥστε ἀνθρωπίνου σώματος εἰκόνα ἔχειν αὐτὸν. ἀνθρωπίνης δὲ σαρκὸς μὴ ἀνειληφέναι ἀλήθειαν. Περὶ οὗ τερατώδους ψεύδους τίς οὐκ ἂν ἴδοι ποῖα βζασφημιῶν ἀτοπήματα τίκτεται· ὁ γὰρ ἀρνούμενος τὸν ἀληθινὸν ἄνθρωπον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀναγκαίως πλείστων ὅσων ἐμπαιγμάτων πληροῦται τοῦ διαβόλου· καὶ τοῦτον ὡς οἰκεῖον Ἀπολλινάριος ἔχει, ἢ Οὐαλεντίνος ἑαυτῷ προσκυροῖ, ἢ Μανιχαῖος κρατεῖ· ὧν οὐδὲ εἰς ἓν τῷ Σωτῆρι ἡμῶν τῆς ἀνθρωπίνης σαρκὸς ἐπίστευσε τὴν ἀλήθειαν· ἥς τινος δηλαδὴ μὴ ἀληθῶς ἀναληφθείσης, οὐ μόνον εἰς ἄρνησιν πιπτει τὸ ὅτι κατὰ σάρκα καὶ ψυχὴν λογικὴν ὁ ὢν ἐν μορφῇ τοῦ Θεοῦ, ὁ αὐτὸς μένων, ἐν μορφῇ δούλου ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἀλλὰ γὰρ καὶ ὅτι σταυρωθεὶς, καὶ ἀποθανὼν, καὶ ταφεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη· καὶ ὅτι καθεζόμενος ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, ἐπὶ τῷ κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς ἐν τούτῳ τῷ σώματί **880** ἐστὶν ἐλευσόμενος, ἐν ᾧ περ ἦν καταδικασθεὶς, οὐδαμῶς ὁμολογεῖ· ταῦτα γὰρ ἅπαντα τῆς ἡμετέρας λυτρώσεως τὰ μυστήρια ματαιοῦνται, εἶγε ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς ὢν ἀληθὴς τοῦ ἀληθοῦς, ἀνθρώπου τὴν ὅλην φύσιν ἀνειληφῶς οὐ πιστεύεται· καὶ ἐπειδὴ περ ἀληθὴ τὰ θεῖα σημεῖα γεγένηται, ψευδῇ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἀποδεικνύμενα λέγεται, ὥστε τὰς μαρτυρίας ἐκατέρας τῆς φύσεως ἔχειν μὲν ὅπως ὁ Σωτὴρ νοεῖσθαι δυνηθῇ, μὴ ἔχειν δὲ ἀφ' ὧν μέλλει τὸ ἡμέτερον γένος σωθῆναι; ὁ τοίνυν ἐστὶ Θεότητος, ἢ σὰρξ οὐκ ἐμείωσεν· ὁ δὲ ἐστὶ σαρκὸς, ἢ Θεότης οὐκ

ἔφθειρεν· ὁ γὰρ αὐτός ἐστι καὶ προαιώνιος ἐκ Πατρὸς, καὶ κατὰ χρόνους ἀπὸ μητρός· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς οἰκείας δυνάμεως· ἄφθαρτος ἐπὶ δὲ τῆς ἀσθενείας τῆς ἡμῶν παθητός· καὶ ἐν μὲν τῇ Τριάδι τῆς Θεότητος μετὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἐν δὲ τῷ μυστηρίῳ τοῦ ἀναληφθέντος ἀνθρώπου, οὐ ριᾶς οὐσίας, ἀλλ' ἐνὸς προσώπου, καὶ τοῦ αὐτοῦ. Οὔτε γὰρ ὁ Λόγος εἰς σῶμα, ἢ εἰς ψυχὴν κατὰ τι μέρος οἰκεῖον ἐτράπη· ὁπότε ἀπλῆ, καὶ ἀναλλοίωτος ἢ τῆς Θεότητος φύσις, ὅλη ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀεὶ ὑπάρχει οὐσία, οὐδεμίαν ἐαυτῆς μείωσιν δεχομένη, οὔτε προσθήκην· καὶ πάλιν, οὕτω τὴν προσληφθεῖσαν μακαρίαν ἀποτελέσασα φύσιν, ἵνα ἡ δοξασθεῖσα ἐν τῇ δοξασάσῃ μεμενηκυῖα τυγχάνῃ. Οὔτε οὖν ὁ λόγος εἰς σῶμα, ὥς εἵπομεν, οὔτε εἰς λόγον τὸ σῶμα ἡλλοίωται· ἀλλ' ἐκάτερον ἐν ἐνὶ, καὶ ἐν ἀμφοτέροις ὁ εἷς· οὐ διαφορᾷ διηρημένος, οὐ τῷ μεμίχθαι συγκεχυμένος· ὥστε ἕτερος μὲν ἐκ πατρὸς, ἕτερος δὲ ἐκ μητρός· ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἄλλως μὲν ἐκ πατρὸς πρὸ πάσης ἀρχῆς. Ἄλλως δὲ **882** ἐκ μητρός ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν· ἵνα γένηται μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς· ἐν ᾧ πᾶν τὸ πληρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς κατοικεῖ. ἐπειδὴ περ τοῦ προσληφθέντος, οὐ τοῦ προσλαβόντος ἐστὶν ἡ προκοπή· ὅτι καθάπερ ὁ Ἀπόστολος λέγει, Ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς· τοιγαροῦν ἢ κατὰ σάρκα τοῦ δεστότου γέννησις, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔχει τινὰς ιδιότητας, δι' ὧν τὰ τῆς ἀνθρωπίνης παρόδου τῆς εἰς τὸν βίον ὑπερβαίνει προοίμια, εἴτε καθὸ μόνος ἐξ ἁγίου πνεύματος ἀπὸ ἀφθάρτου παρθένου χωρὶς ἐπιθυμίας συλληφθεὶς ἐστι καὶ τεχθεὶς, εἴτε

καθὸ οὕτως ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς μητρὸς ἀπεκυήθη, ὥστε καὶ τὴν εὐγονίαν τεκεῖν, καὶ μεῖναι τὴν παρθενίαν· ὅμως οὐχ ἑτέρας ἦν φύσεως ἢ τούτου σὰρξ, ἥπερ ἐστὶν ἡ τῆς ἡμῶν· οὐδὲ χαθ' ἑτέραν ἀρχὴν ἐνεπνεύσθη τούτῳ ἡ ψυχὴ παρὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἢ τις ὑπερεῖχεν οὐ κατὰ τὸ τοῦ γένους διάφορον, ἀλλὰ κατὰ τὸ τῶν δυνάμεων ὑπερβάλλον. Καὶ γὰρ οὐδὲν εἶχεν ἐναντιούμενον ἐξ ἐπιθυμίας σαρκός· ἐπείπερ ἥκμαζον αἰσθήσεις τοῦ σώματος δίχα νόμου τινὸς ἀμαρτήματος, καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν κινήσεων ὑπὸ τῷ τῆς θεότητος καὶ τῷ τῆς διανοίας οἴακι· οὔτε ἐπηρεάζετο διὰ τῶν δελεασμάτων, οὔτε παρεχώρει τοῖς πάθεσιν. Ὡστε ὁ **884** ἀληθὴς Θεὸς ἄνθρωπος ἐγεννήθη· καὶ οὔτε κατὰ προϋπάρχουσαν ψυχὴν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθεὶς, οὔτε κατὰ σάρκα ἐκ στοιχείου τινὸς προσληφθεὶς ἢ τεχθεὶς ἐκ τοῦ μηδενός· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἔχων ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι πρόσωπον, καὶ τὴν κοινὴν ἡμῶν κρατῶν φύσιν ἐν σώματι καὶ ψυχῇ· οὐ γὰρ ἂν ἦν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτης, εἰ μὴ ὁ αὐτὸς Θεὸς, καὶ ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐν τῷ αὐτῷ καὶ εἷς ὑπῆρχεν, καὶ ἀληθής. Καὶ κινεῖ ἡμᾶς, ἀδελφὲ τιμιώτατε, πρὸς διαλέξεως πλάτος τὸ τῆς ὑποθέσεως μέγεθος ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀγάπην τὴν σὴν οὐ διὰ πλειόνων ἐστὶ καμεῖν, ὅποτε μάλιστα καὶ περ ἤδη διὰ τῶν ἡμετέρων, ὡς προείρηται, πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Φλαυιανὸν τὰ ἀρκοῦντα ἀπεστάλκαμεν γράμματα, πρὸς τὸ μὴ μόνον τοὺς τῶν ἱερέων βεβαιωτέρους ἐράσασθαι λογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν λαϊκῶν. Παράσχοι δὲ, ὥσπερ πιστεύομεν, ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὥστε δίχα τοῦ γενέσθαι ζημίαν ψυχῆς τινος δυνηθῆναι κατὰ τῶν τοῦ διαβόλου βελῶν καὶ τὰ ὑγιῇ διαφυλαχθῆναι, καὶ τὰ τραυματισθέντα θεραπευθῆναι. Ὁ Θεὸς ὑγιαίνοντά σε διαφυλάξοι, ἀδελφὲ τιμιώτατε.

885 EPISTOLA XXXVI. AD FLAVIANUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS

Litteras et gesta synodi adversus Eutychem se accepisse monet.

FLAVIANO charissimo fratri LEO papa.

Litteras tuae dilectionis accepi cum gestis, quae apud vos de fidei quaestione confecta sunt. Et quia clementissimus imperator pro Ecclesiae pace sollicitus synodum voluit congregari, quamvis evidenter appareat, rem, de qua agitur, nequaquam synodali indigere tractatu; tamen, frater charissime, subsecutos esse significo, quos in hac re placuit destinare. Nec necessarium fuit nunc amplius scribi, cum, propitio Deo, de his quae causae credimus convenire per ea quae ipsi portabunt scripta sis plenius instruendus. Data duodecimo kalendas Julii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

886 EPISTOLA XXXVII. AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Fidei et confessionis unitatem esse servandum. Legatos ad synodum Ephesinam missos, ad quam ut se conferret, necessitas non sinit.

LEO THEODOSIO Augusto.

Acceptis clementiae vestrae litteris, multum universali Ecclesiae gaudendum esse perspexi, quod christianam fidem, qua divina Trinitas honoratur et colitur, in nullo dissimilem, in nullo vultis esse discordem. Quid enim rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficacius suffragetur, quam si una gratiarum actio, et unius confessionis sacrificium majestati ejus ab omnibus offeratur? In quo sacerdotum et cunctorum fidelium ita demum erit plena devotio, si in his quae per unicam Dei Filium Deum Verbum pro nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiatur, quam quod ipse de se et praedicari jussit et credi. Unde quamvis ad diem, quem concilio episcopali pietas vestra constituit, **887** occurrere me ratio nulla permittat; cum nec aliqua ex hoc ante exempla praecesserint, et temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem praesertim cum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilius ab indicenda synodo fuisset abstinendum: tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum studium commodavi, ut Clementiae vestrae statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causae qualitate sufficiant, quique praesentiae meae impleant vicem: quia non talis quaestio orta est de qua aut possit, aut debeat dubitari. Data duodecimo kalendas Julii, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XXXVIII. AD FLAVIANUM EPISCOPUM CP.

SYNOPSIS.

Eum de receptis litteris monet; de fide defensa laudat; ad misericordiam, si haereticus resipiscit, hortatur.

LEO FLAVIANO episcopo Constantinopolitano.

Profectis jam nostris, quos ad vos in fidei causa direximus, per filium nostrum Basileum diaconum scripta tuae dilectionis accepimus, quibus merito parum de negotio communis sollicitudinis indidisti, quoniam et gesta ante delata, de omnibus nos sufficienter instruxerant, et ad familiarem interrogationem idoneus, erat sermo praedicti, per quem nunc alloquia reddentes, dilectionem tuam per Dei nostri gratiam, in qua fidimus, cohortamur, utentes verbis apostolicis, atque dicentes: **888** *In nullo terreamini ab adversariis, quae est illis causa perditionis, vobis autem salutis (Philip. I, 28).* Quid enim tam exitiabile, quam negata veritate incarnationis Christi, omnem spem salutis humanae velle dissolvere, et Apostolo contraire dicenti manifeste: *Magnum est pictatis sacramentum, quod manifestatum est in carne (I Tim. III, 16)?* Quid tam

gloriosum quam contra inimicos nativitatis et crucis Christi pro fide evangelica dimicare? De cujus purissimo lumine, invictaque virtute, datis jam ad tuam dilectionem litteris, quid in nostro esset corde patefecimus: ne de his quae secundum doctrinam catholicam didicimus et docemus aliquid inter nos videri possit ambiguum. Quia vero tam clara et tam valida sunt testimonia veritatis, ut nimis caecus nimisque obduratus habendus sit, qui ad coruscationem lucis atque rationis non confestim se a tenebris falsitatis excusserit; ad curandam imperitorum insaniam, etiam patientiae vos adhibere volumus medicinam: ut per paternas increpationes hi, qui in senectute carnis suae mente sunt parvuli, discant obedire majoribus. Ac si deposita imperitiae suae vanitate resipiscunt, omnique errore damnato, fidem veram singularemque suscipiunt, misericordia eisdem episcopalis benevolentiae non negetur: mansuro iudicio quod praece sit, si impietas merito condemnata in sua pravitate perstiterit. Data decimo kalendas Augusti, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

**889 EPISTOLA XXXIX. AD EUMDEM
FLAVIANUM EPISCOPUM
CONSTANTINOPOLITANUM.**

SYNOPSIS.

;De ejus silentio conqueritur, cujus causa Leoni tunc ignota erat Ephesina depraedatio.

LEO episcopus FLAVIANO episcopo.

Auget sollicitudinem nostram taciturnitas tua, quod jamdiu nulla dilectionis tuae scripta suscepimus; cum nos curarum tuarum participes pro fidei defensione solliciti, frequenter per occasiones idoneas ad dilectionem tuam litteras miserimus: ut adhortationum nostrarum consolationibus te juvaremus, ut adversariorum stimulis pro fidei defensione non cederes, cum laboris tui participes nos probares. Olim ad fraternitatem tuam nostros credimus pervenisse, per quos plenius scriptis mandatisque nostris instructum te esse retines, et Basilium ad te, ut volueras, ipsi remisimus. Nunc, ne aliqua praetermissum occasione te crederes, per filium nostrum honorabilem et amabilem nobis virum Eupsychium hanc paginam dedimus, ut tota celeritate ad scripta nostra respondeas, nosque subinde de tuis actionibus nostrorumque, et de totius causae absolutione facias certiores; ut sollicitudinem quam nunc pro fidei defensione gerimus, prosperioribus nuntiis molliamus. Data tertio idus Augusti, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

**890 EPISTOLA XL. AD EPISCOPOS PER
ARELATENSEM GALLIAE PROVINCIAM
CONSTITUTOS.**

SYNOPSIS

Gaudet de bona ac pacifica electione Ravennii: cui ut bonae de eo conceptae opinioni satisfaciat, exoptat.

Dilectissimis fratribus, CONSTANTINO, AUDENTIO, RUSTICO, AUSPICIO, NICETAE, NECTARIO, FLORO, ASCLEPIO, JUSTO, AUGUSTALI, YNANTIO, et CHRYSAPHIO, LEO papa.

Justa et rationabilis nobis causa gaudendi est, cum a sacerdotibus Domini ea gesta cognoscimus quae et paternorum canonum regulis, et apostolicis congruant institutis. Necesse est enim ut omne corpus Ecclesiae salubri crescat augmento, si membra quae praesunt, et vigore excellant auctoritatis, et tranquillitate moderaminis. Quod ergo in Arelatensium civitate, defuncto sanctae memoriae Hilario, virum etiam nobis probatum fratrem Ravennium, secundum desideria cleri, honoratorum, et plebis, unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestrae opus nostro iudicio roboramus. Quia electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec studia civium defuerunt, postulationis quidem humanae, sed inspirationis credimus fuisse divinae. Utatur itaque, fratres charissimi, Dei munere memoratus antistes, et secundum consonantia omnium ordinum vota, quid ex ipso devotionis expectetur intelligat: ut dispensationis sibi creditae diligens ac temperans exsecutor, vestro testimonio non inferior, et nostro per omnia **891** favore

sit dignior. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.
Data XI kalend. Septembr., Asturio et Protogene coss.

EPISTOLA XLI. AD RAVENNIUM ARELATENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

Ravennio in episcopum electo gratulatur; virtutes episcopales commendat; ut ad ipsum saepius scribat hortatur.

Dilectissimo fratri RAVENNIO LEO.

Profectionem dilectionis tuae, quae summi sacerdotii adepta est dignitatem, ita nobis placere cognosce, ut non solum tibi de honoris augmento, sed etiam Arelatensi Ecclesiae, cui te Dominus praeposuit, gaudeamus. Ad omnium enim fidelium decus atque utilitatem redundat, cum talis habetur antistes, cujus plurimi et adjuventur praesidio, et incitentur exemplo. Unde quia non ignoras quid de sinceritate animi tui secundum praecedentem notitiam senserimus, justissime nos agnoscis exigere ut quod praesumimus hoc probemus, frater charissime. Modestiae igitur tuae non desit auctoritas, constantiam mansuetudo commendet, justitiam lenitas temperet, patientia contineat libertatem; et declinata superbia, cui proximum est ut decidat, ametur humilitas, cui semper debetur ut crescat. Ecclesiasticarum legum non ignara est

dilectio tua, ut intra earum regulas **892** atque mensuras omnia potestatis tuae jura contineas. Justo quippe ideo dicitur lex non esse posita (**I Tim. I, 9**), quia normam praeceptionis implet iudicio voluntatis, cum verus recti amor in semetipso non habeat et apostolicas auctoritates, et canonicas sanctiones. Quorum devotus sectator et diligens exsecutor in eorum procul dubio consortio gloriaberis, qui de creditorum sibi profectibus talentorum audire meruerunt: *Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui* (**Matth. XXV, 23; Luc. XIX, 17**). Ut autem fiduciam dilectionis erga te nostrae habere non dubites, saepius nos de processu actuum tuorum facias certiores: quoniam iudicii nostri memores cupimus semper de tuis profectibus in Domino gloriari. Deus te incolumen custodiat, frater charissime .

EPISTOLA XLII. AD EUMDEM RAVENNIUM ARELATENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

De Petroniano vago et diaconum se Leonis mentiente admonet, eumque ab omnium Ecclesiarum communione expelli postulat.

Dilectissimo fratri RAVENNIO LEO papa.

Circumspectum te volumus esse atque sollicitum ne quid sibi plectenda possit vindicare praesumptio; quae cum aditum falsa subreptione repererit, ad maiorem se **893** temeritatem nomine usurpatae dignitatis extendit. Petronianum quemdam vagum et semper erroneum, certa nos clericorum tuorum suggestionem didicimus per Gallias se nostrum esse diaconum jactitasse, et sub huius honoris obtentu diversas ejus provinciae Ecclesias circuire. Cujus audaciae tam nefandae dilectionem tuam, frater **894** charissime, ita volumus obviare, ut eum, admonitis etiam totius provinciae episcopis, in sua falsitate detectum, ab omnium Ecclesiarum communione, ne ulterius hoc usurpet, expellas. Dominus te incolumem custodiat, frater charissime. Data sub die VII kalendas Septembr., Asturio et Protegene, vv. clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN SEQUEMTEM EPISTOLAM. (G)

1. Duae sequentes epistolae, 43 et 44, de re eadem ac eodem, uti praefertur, die ad eundem imperatorem Theodosium scriptae, easdem fere, si Latinum textum spectes, nedum sententias, sed etiam voces in partem maximam exhibent. Id aliquam suppositionis suspicionem iniecit. Porro epistola 43 duplici manifesto vitio laborat. Primo certum errorem contra historiae veritatem praefert illis verbis cap. 1: *Haec nobis comperta sunt. . . ab ipsis reverendissimis episcopis, qui a nobis missi sunt.* Solus enim Julius episcopus Puteolanus ad

synodum legatus fuit: ac praeterea unus Hilarius diaconus, qui ex pseudosynodo Ephesina fugit, res gestas ad pontificem coram retulisse, nulla umquam ipsius Julii mentione facta, traditur epist. 44 et 45. Deinde eodem cap. 1 aperta lacuna detegitur. Cum enim verba *pro supradicti sacerdotis arbitrio* ad Dioscorum referantur, Dioscori mentionem praecessisse innuunt, uti praecedit in epist. 44, quae tamen mentio non apparet in epist. 43. Quapropter haec epistola veluti spuria nonnullis repudianda visa est, inter quos legendus Tillemontius not. 31 in Leonis vitam.

2. Nos vero ne de suppositione ac falsitate hujus epistolae suspicemur, Graecae collectionis Chalcedonensis, in qua non minus haec epistola describitur, quam epistola 44, auctoritas cogit. Etsi enim eandem epistolam satis vindicare possit Chalcedonensis collectio Latina, quae ante medium VI saeculum lucubrata hanc epistolam exhibet, multo tamen evidentius omnem suspicionem amovere debet Graeca collectio, quippe quae ipso Leone vivente compacta fuit inter an. 453 et 455, ut in praefat. ad epistolas demonstravimus num. 34. Igitur hoc tempore exstitit apud Graecos Latinum hujus epistolae autographum, ex quo Graeca interpretatio manavit. Majus et antiquius germanitatis testimonium desiderari nequit, quod nulla lacuna, errore nullo, qui nunc in ea epistola appareant, vocari potest in dubium: secus alia documenta, quae cum erroribus vel lacunis ad nos pervenerunt, etsi aliunde essent certissima, repudiari vel in suspicionem vocari possent.

3. Dum vero ob tantam auctoritatem stet hanc epistolam 43 supposititiam non esse; quoad ea quae difficultatem afferunt, etsi non aequo certo definire, aliquid tamen non improbabiler

conjectari licebit. Antea vero praemittendum est, hactenus quidem praesumptum fuisse epistolam 43, uti Latine edita est ex Latina collectione Chalcedonensi, ipsum esse originale Latinum S. Leonis, quod vetus collector invenerit, suaeque collectioni inseruerit, ut in caeteris plerisque Leonis epistolis accidit, ac praesertim in epistola 44, cujus originale Latinum ab eodem repertum, Latinae collectioni insertum fuit: id quod confirmare posse videtur chronica nota huic epistolae Latinae aposita, quae cum in Graeca versione ex more Graeci interpretis omissa fuerit, ex invento originali Latino derivari videtur. At hanc praesumptionem esse falsam, et Latinum textum, quem habemus epistolae 43, non esse originale, nec originalis Latini exemplum, satis manifeste deteximus. Cum enim in Graeca versione hujus epistolae ea non exigua lacuna sit, quam paulo ante indicavimus; si auctor Latinae collectionis Chalcedon. Latinum exemplum, quod insereret, nactus fuisset, ita in Latino ipsius epistolae textu suppleta legeretur memorata lacuna, sicuti ex Latino exemplo, quod invenit epistolae 33 ad Julianum, suppletarum noscuntur lacunae quatuor quae in Graeca, ejusdem interpretatione deprehenduntur: licet ex his non perinde vitietur ipsius epistolae sensus, uti ex unica maxime laeditur sensus epistolae 43. Ideo igitur collector non supplevit in textu Latino versionis Graecae lacunam hujus epistolae, quia Latinum ipsius originale, vel exemplum nequaquam invenit. Adde quod si Latinum exemplum invenisset collector, non solum lacunam suppleret, sed errorem etiam historicae veritati contrarium exinde emendasset. Exemplar enim Latinum aequè mendosum ac mutilum ab eo fuisse inventum, sicuti mendosa ac mutila est Graeca versio, omnino incredibile est. De nota chronica, quae in Latino praefertur, dicemus paulo post.

4. Cum ergo Latino collectori defuerit hujus epistolae originale vel exemplar Latinum, ac prae oculis habuerit tantum Graecam versionem, Latinum textum quem dedit sic ab eodem compactum arbitramur. Cum reperisset Latinum exemplar solius epistolae 44, quae plures exhibet sententias similes epistolae 43, ubi similia vel fere similia in utrisque deprehendit, abstinens ab interpretatione Graeci textus hujus epistolae, qui loco originalis habendus erat, transcripsit Latina verba integrasque periodos ex originali Latino epistolae 44, eaque aptavit epistolae 43. Ubi vero diversas sententias perspexit, quae non exstant in epistola 44, uti accidit praesertim in epistolae exordio, interpretationem ex Graeco facere coactus fuit. Interpretationis quidem indicium proditur in nonnullis capitis primi, quae a Leonina ratione scribendi non modicum discrepant, nec non in illo imperatoris titulo initio cap. 2 inserto *tranquillissime principum*, quem a Leoninis formulis abhorrentem, ad Graecam locutionem propius accedere idem Tillemontius laudato loco persensit. Titulus etiam *reverendissimi*, qui episcopis legatis capite primo tribuitur, a Leonis more alienus, ex Graeco manare dignoscitur; quod enim Graece εὐλαβέστατος scribitur, in antiqua versione concilii Chalcedonensis *reverendissimus* redditur.

5. Si vero Latinus textus ab auctore Latinae collectionis Chalcedonensis ita ex arbitrio confectus, Leoninus originalis nec est, nec haberi potest; jam tota disquisitio versari debet non circa Latinum textum, sed circa Graecum, qui ex originali in Orientem misso profectus, ubi deest originale Latinum, loco originalis habendus est. Graecum autem textum expendentibus palam fiet, non unum exordium epistolae

differre ab exordio epistolae 44, sed totas litteras discrepare, adeo ut, licet similes sententiae plerumque concurrant in utrisque, in pluribus tamen quamvis minutioribus differant: quae non interpretationi diversae earumdem litterarum, sed Latinis originalibus dissimilibus tribuenda sunt. Nam aliae sententiae brevioribus verbis in Graeco epistolae 43 expositae, quae latius explicantur in epist. 44, nonnulla commata omittunt, quae interpretes non praeterisset; aliae vero diversa etiam ratione proponuntur, ut, exempli gratia, est illud: *Atque isti, quorum est causa gravior, vel consiliis acquiescant, vel ab una Ecclesia excindantur*: quae sententia aliter exponitur in epist. 44, his verbis: *Ipsique, quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiae unitate non excidant*. Haec duplex ejusdem sententiae explicandae ratio non a diverso Graeco ejusdem epistolae interprete, sed ab exemplo Latino diverso manifeste pendet. Ex his epistolam 43, quae collato Graeco textu tot capitibus discrepare cognoscitur ab epistola 44, aliam esse epistolam, nihil dubitandum est; ac proinde necessarium fuit, Graeci textus, qui originalis vicem gerit, Latinam interpretationem dare, non solum ut Graecae linguae minus peritis patefieret apertum discrimen, verum etiam ut haberetur Latine haec epistola, quae solum Graece prostat; Latinus enim textus, quem habemus, nec originalis, nec integra versio est, ut vidimus, et epistolam 44 potius quam epist. 43 in partem maximam exhibet.

6. Fatendum vero est, in Graeco textu praeter lacunam et errorem historicum, quorum initio meminimus, alia loca vel luxata et corrupta, vel certe obscura et implexa inveniri. At errorem historicum facili duarum litterarum mutatione

emendari in Graeco textu, nullo autem modo in veteri interpretatione Latina, eumque antiquo librario potius quam Graeco interpreti tribuendum, annotatione 5 observabimus. Lacuna vero, quae primo capite evidens est, utrum ab interpretis, an vero ab amanuensis saltu derivet, dijudicari nequit. Caetera autem loca luxata, vel implexa et involuta, partim forte ab amanuensi, partim vero ab ipso imperito interprete proficiscuntur, quod tamen aliis Graecis versionibus in hac collectione insertis commune est; identidem enim Graecus interpres ob Latini sermonis imperitiam non admodum exacte auctoris mentem assecutus, minus recte reddidit quaedam loca, quae probe intelligentibus Latinam linguam ex collatione originalium quae supersunt aliter reddenda fuisse noscuntur. Haec autem obscura et implexa loca quid ex Leonis mente significant, colligi quidem potest ex originali Latino epistolae 44, quod similes sententias praefert; at ex hoc eadem verba transferenda non sunt in epistolam 43, ut collector Latinus fecit. Etsi enim Leonis mos fuerit eandem nonnumquam epistolam renovare, et nedum easdem sententias, sed eadem fere verba in posterius exemplum traducere, ut patet ex epist. 30 et 31 ad Pulcheriam; cum tamen nonnulla etiam addere, vel detrahare, aut mutare consueverit, incertum est num in locis memoratis aliquid tale contigerit. Solum in annotationibus indicare licebit verba quae vel supplenda videntur, vel Leonis mentem aperient, ut ne tamen ea huic epistolae ab eodem inserta affirmare possimus. Ita solutae sunt vel omnes, vel saltem praecipuae difficultates, quae contra hanc epistolam opponebantur, adeo ut vel ex hoc de ejus germanitate nihil sit ambigendum.

7. In ea vero quaestione, cur duae tam similes epistolae ad eundem imperatorem traditae fuerint, Quesnellus suspicatus est epistolam 43 forsitan esse exemplar epistolae 44, quod nonnullis mutatis S. Leo miserit ad Pulcheriam Augustam; nam in epist. 45 ad eandem scribens, ejusmodi exemplar se ad ipsam mittere testatur. At hoc in hypothese ejusdem chronicae notationis in utraque epistola satis ingeniose dictum videri potest, non tamen probabiliter, verisimillimum enim est Leonem ad Pulcheriam misisse exemplar, quod originali ad Theodosium tradito responderet. Hypothesim vero ejusdem diei in epistola signati, ex Latino textu pendet, quod non esse proprium hujus epistolae, sed ex epist. 44 sumptum jam demonstravimus. Repudiata vero hac hypothese id ita evenisse conjici potest. S. pontifex primo scripsit epistolam 43. Haec sane in omnibus tum Venetis, tum Vaticanis Graecis codicibus, nec non in illis quos vetus interpret Latinus, seu Rusticus vidit, primo loco constanter describitur ante epistolam 44, quod anterioris temporis indicium est; at post aliquot dies; cum jam discessissent ii quibus epist. 43 tradita fuerat, eandem S. Leo aliquibus mutatis, ac pluribus additis, renovavit, aliisque tradidit perferendam, ita ut, priori, si fieri posset, revocata vel suppressa, hanc Theodosio offerrent; ejusdemque exemplum litteris ad Pulcheriam scriptis junxit. Ita porro factum est ut ambae in Orientem pervenerint, et a Graeco collectionis Chalcedonensis auctore utraeque inventae et insertae fuerint.

8. Tandem dicendum est aliquid de canone, qui licet in vulgatis conciliorum subjiciatur Graecae versionis epistolae 44, eo quod haec editorum arbitrio primo loco edita fuit; in codicibus tamen subnectitur huic epistolae 43, quae in iisdem,

uti jam diximus, primo loco describitur. Cum S. pontifex *canonum Nicaeae habitorum decreta subter annexa* memoret epist. 44, non unum tantum canonem subjecisse videtur, sed plures, illos scilicet qui de appellatione in Sardicensi concilio lati, ex vetusta Latinae ac praesertim Romanae Ecclesiae consuetudine Nicaenis canonibus adjecti Nicaenorum nomine circumferebantur. Cum vero idem pontifex pluralem numerum, ex. gr., *epistolae, exemplaria*, etc.,

pro una *epistola*, uno *exemplari* significando adhibere soleat, ut vidimus annot. 3 in epist. 13 (**Col. 664**, ⁱ) et 7 in epist. 45 (**Col. 833** ^e) hic quoque laudatis vocibus pluralis numeri unum canonem quartum ejusdem Sardicensis concilii indicasse dicendus est, eo quod hunc unum canonem vetus interpret Graecus reddidit, ut omnes Graeci codices ostendunt. Similiter cum Galla Placidia epist. 56 plurali numero allegavit *secundum definitiones Nicaeni concilii*, unum canonem quintum Sardicensem innuit, ut in margine editorum notatur. Porro in editionibus conciliorum ex aliquo Romano codice hic titulus canoni praefigitur, qui in tribus Venetis mss. non legitur: Ἀντίτυπον συνεδρίου ἐν τῷ τοπῷ τῶν Καινῶν, ἐν οἷς διελάλησαν; nimirum Latine: *Exemplum concilii in loco Novorum, ubi locuti sunt*. Canon vero ad Venetos codices exactus sic effertur: Γαυδέντιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Εἰ ἀρέσκει προστεθῆναι ταύτῃ τῇ ἀποφάσει, ἣν τινα πλήρη ἁγιότητος προσενέγκατε, ὁπηνίκα ἄλλος ἐπίσκοπος καθαρρέθη κρίσει ἐπισκόπων καὶ διεμαρτύρατο ἐν πόλει τῶν Καινῶν κινηθῆναι τὰ τοῦ πράγματος, ὁ δὲ ἕτερος ἐπίσκοπος ἐν ταύτῃ τῇ καθέδρᾳ μετὰ την αἴτησιν τοῦ φαινομένου καθηρῆσθαι, παντελῶς ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τυπωθῆναι τὰ τοῦ πράγματος μὴ δύνασθαι, εἰ μὴ

παρὰ τῶν ἐκεῖσε κριτῶν δέξεται τὸν ὅρον. Latine autem sic: *Gaudentius episcopus dixit: Si placet, ut adjiciatur huic sententiae quam plenam protutistis; quoties alius (legendum aliquis) episcopus depositus fuerit episcoporum judicio, et proclamaverit ut in civitate Novorum causa agitetur, alter autem episcopus in eadem cathedra post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino in altero loco causam pro firma haberi non posse, nisi illic a judicibus finem accipiat.* Depravatissimam interpretationem ejus Latini canonis quem S. Leo suae epistolae subjecit, verus Latinus canon Sardicensis demonstrabit. Hunc proferimus ex iis antiquissimis codicibus et collectionibus canonum in quibus cum Sardicenses ex Romanae Ecclesiae more Nicaenis accenseantur, lectionem inde sumptam eam esse quam Leo suis litteris subtexuit, indubium videtur: *Gaudentius episcopus dixit: Addendum est, si placet, huic sententiae, quam plenam sanctitatis protulistis, ut cum aliquis depositus fuerit episcopus eorum episcoporum judicio qui in vicinis locis commorantur, et proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma; alter episcopus in ejus (al. eadem) cathedra post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur* (quidam codd. addunt *in loco ipsius*), *nisi causa fuerit in judicio Romani episcopi determinata.* Nunc si conferas hunc verum canonem cum Graeca versione quam dedimus, omissionem harum vocum *qui in vicinis locis commorantur*, et sententiani in fine involutissimam deprehendes: ac propterea voces *in urbe Roma* perperam redditas ἐν πόλει τῶν Καινῶν, *in civitate Novorum*, et voces *in judicio Romani episcopi* redditas παρὰ τῶν ἐκεῖσε κριτῶν, *illic a judivibus*, ita ut Romanae urbis, ac episcopi mentio nulla sit; quod num casu, an consulto acciderit, alii

judicent. Jure itaque editores Romani notarunt: *Hunc canonem simul cum epistola interpret illius temporis Graece reddidit satis deprava um, et mancum, sicut et caeteras etiam ejusdem B. Leonis epistolas, quae in hoc Chalcedonensi concilio sunt insertae.* Jam vero Graecam interpretationem cum Latina ejusdem versione primum exhibeamus; dein subjiciemus antiquam editionem Latinam, quae ex mss. collectionis Chalcedonensis prodiit, licet haec pro originali Leonis epistola haberi non possit.

EPISTOLA XLIII. AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

902 *Epistola Leonis ad Theodosium divae memoriae, per quam rogavit specialem synodum in partibus Italiae fieri, et nullo alio in loco; propterea quod sit contraria canonibus secunda synodus Ephesina.*

Gloriosissimo et serenissimo THEODOSIO imperatori LEO episcopus.

Antea et ab initio in iis quae factae sunt synodis tantam nos accepimus fiduciam a sanctissimo Petro et principe apostolorum, ut potestatem habeamus et veritatis vindicandae pro nostra pace, et nemini ipsam liceat, cum munita adeo sit,

concutere, dum sine mora laesio removetur. Quoniam igitur concilium episcoporum quod in Ephesina civitate propter Flavianum fieri jussistis, et ipsam laedit fidem, et omnes sauciat Ecclesias

. Atque haec non ab incerto nuntio nobis cognita sunt, sed ab ipsis quos misimus, religiosissimo episcopo et fidelissimo Hilario diacono nostro, qui quae acta sunt nobis exposuerunt. Quod autem accidit hanc habet causam quod non pura conscientia rectoque iudicio secundum consuetudinem ii qui convenerunt, de fide et **904** de iis qui decepti fuerunt, sententiam protulere. Cognoscimus enim ad concilium non omnes quos oportebat convenisse, sed alios quidem ejectos, alios autem intromissos, qui praedicti episcopi circumventionem impiis subscriptionibus capti sunt. Talis namque ab ipso prolata sententia, ut omnibus per ipsum Ecclesiis injuria inferretur. Hujusmodi enim rem valde impiam fideique repugnantem ii testes de visu, qui per nos missi sunt, nobis significarunt. Unde, serenissime imperator, a vestra pia conscientia periculum causa fidei avertere dignare, neque humana praesumptio Christi Evangelio vim inferat. Haec ego, o christianissime et venerabilis imperator, cum iis qui mecum sunt episcopis, sincero affectu cupiens vos ante omnia placere Deo, ad quem ab universa Ecclesia unanimiter pro vestro imperio preces funduntur, ut facias, consilium do, ne forte poenas persolvamus ante tribunal Christi, si hujusmodi rem silentio involvamus. Obsecro igitur coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quae per ea quae male acta sunt laeditur, quaeque vestri est custos imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut cuncta maneant intacta, sicut et ante iudicium existebant. Expectent autem majus criterium concilii, in quo omnis ex toto orbe episcoporum

numerus congregetur; neque sinatis vos de alieno peccato onus sustinere; quod ut manifestius edicamus, urgentis necessitatis timore constringimur. Sed ante oculos proponite beatissimi Petri gloriam communesque cum ipso omnium apostolorum coronas, et martyrum gaudia, quibus non alia fuit causa **906** patiendi, nisi confessio verae Deitatis, et in Christo perfecta permansio. Quae confessio cum impie nunc a paucis quibusdam laedatur, omnes nostrarum partium Ecclesiae, omnesque sacerdotes mansuetudini vestrae cum lacrymis supplicant propter appellationem in Flaviani episcopi libello contentam, ut speciale concilium jubeatis in Italiae partibus peragi, ut omnis conflictus repellatur vel mitigetur, nihilque devians vel dubium in fide sit; convenientibusque insuper etiam episcopis ab Orientalibus provinciis omnibus, quorum si qui de veritatis via exorbitarunt, salutaribus curationibus in integrum revocentur, et hi quorum est causa gravior, vel consiliis acquiescant, vel ab una Ecclesia exscindantur: ita ut necessarium sit et eadem servare quae Nicaenus canon et quae constitutio totius orbis episcoporum praecipit, secundum catholicae Ecclesiae consuetudinem et nostrorum Patrum liberam fidem, per quam serenitas vestra stabilitur. Iis enim qui Ecclesiam laedunt, expulsis, vestrisque provinciis jure, quod justum est, potentibus, atque vindicta adversus haereticos exercita; vestrum etiam imperium Christi dextera defendetur.

901 Ἐπιστολὴ Λέοντος ἀποσταλεῖσα πρὸς Θεοδόσιον τὸν τῆς θείας μνήμης, δι' ἧς ἡ ἐτήσεν ἰδικὴν σύνοδον ἐν τοῖς τῆς Ἰταλίας γενέσθαι, καὶ ἐν μηδενὶ ἑτέρῳ τόπῳ διὰ τὸ ὑπεναντίαν εἶναι τῶν κανόνων τὲν ἐν Ἐφέσῳ δευτέραν σύνοδον.

Τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ, Λέων ἐπίσκοπος.

Ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν ταῖς γενομέναις συνόδοις, τοσαύτην ἡμεῖς εἰλήφαμεν παρρησίαν παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου Πέτρου, καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, ὥς ἔχειν τὲν αὐθεντίαν καὶ ἐκδικεῖν τὴν ἀλήθειαν ὑπὲρ τῆς ἡμῶν εἰρήνης, καὶ μηδενὶ δύνασθαι ὀχυρὰν οὕτως ὑπάρχουσιν παρασαλεύειν, παραχρῆμα τῆς βλάβης ἀποσειομένης. Ἐπεὶ οὖν τὸ συνέδριον τῶν ἐπισκόπων, ὅπερ γενέσθαι προσετάξατε ἐν τῇ Ἐφεσίῳ πόλει διὰ Φλαυιανὸν αὐτὴν τε καταβλάπτει τὴν πίστιν, καὶ πάσας τραυματίζει τὰς ἐκκλησίας . . . καὶ ταῦτα ἡμῖν ἔγνωσται οὐ παρά ἀβεβαίου τινὸς ἀγγέλου, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τῶν παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντων εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, καὶ τοῦ πιστοτάτου Ἰλάρου τοῦ ἡμετέρου διακόνου, τῶν τὰ πεπραγμένα ἡμῖν ὑφηγησαμένων. Τὸ δὲ συμβὰν ταύτην ἔχει τὴν αἰτίαν, τὸ μὴ μὴ καθαρᾷ συνειδήσει, καὶ ὀρθῇ κρίσει κατὰ τὸ σύνηθες, τοὺς συνελθόντας τῇ τε πίστει, **903** καὶ τοῖς πεπλανημένοις τὴν ἀπόφασιν ἐκφωνῆσαι· ἔγνωμεν γάρ, ἐν τῷ συνεδρίῳ μὴ πάντας συνεληλυθέναι τοὺς ὀφείλοντας, ἀλλ' ἑτέρους μὲν ἐκβληθέντας, ἑτέρους δὲ εἰσδεχθέντας· οἳ τινες τῇ ὑπολήψει τοῦ προλεχθέντος ἐπισκόπου ἀσεβέσιν ἐάλωσαν ἀπογραφαῖς. Τοιαύτη γὰρ ἡ παρ' αὐτοῦ ἐξενεχθεῖσα ἀπόφασις, ὥς πάσας δι' αὐτῆς τὰς

ἐκκλησίας καταβλάπτεσθαι. Σφόδρα γὰρ ἀσεβὲς, καὶ τῇ
πίστει πολεμοῦν τὸ τοιοῦτο θεασάμενοι οἱ παρ' ἡμῶν
ἀποσταλέντες, ἡμῖν κατεσήμαναν. Ὅθεν γαληνότατε
βασιλεῦ, τῆς ὑμετέρας εὐσεβοῦς συνειδήσεως τὸν κίνδυνον
ἐνεκα τῆς πίστεως ἀποσοβῆσαι καταξίωσον. Καὶ μὴ πρόληψις
ἀνθρωπίνη τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον βιάσῃται. Ταῦτα ἐγώ,
ὃ χριστιανικώτατε, καὶ προσκυνητὲ βασιλεῦ, μετὰ τῶν σὺν
ἐμοὶ ἐπισκόπων, εἰλικρινεῖ διαθέσει ποθῶν ὑμᾶς πρὸ πάντων
Θεῷ ἀρέσκειν, ὃ παρὰ πάσης ἐκκλησίας συμφώνως ὑπὲρ τοῦ
ὑμετέρου κράτους δεήσεις ἀναπέμπονται, συμβουλεύω· μὴ
ποτε δίκας ὑφέξωμεν ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ,
τὸ τοιοῦτο παρασιωπήσαντες Δέομαι τοιγαροῦν ἐνώπιον τῆς
μῆς θεότητος τῆς ἀχωρίστου τριάδος, τῆς ἀδικουμένης διὰ
τῶν κακῶς πεπραγμένων, φύλακος ὑπαρχούσης τῆς ὑμετέρας
βασιλείας, καὶ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων τοῦ Χριστοῦ, ἵνα
πάντα μείνωσιν ἀρρήγῃ. καθὼς καὶ πρὸ δίκης ἐτύγχανε·
περιμείνωσι δὲ τό μείζον τῆς συνόδου κριτήριον, ἐν ᾗ ὁ πᾶς
ἀριθμὸς τῶν ἐπισκόπων ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης συνάγεται.
Καὶ μὴ συγχωρήσητε ἡμᾶς τῷ ἐτέρων πταίσματι βάρος
ὑπομεῖναι. Ὅπερ σαφέστερον εἰπεῖν ἀναγκῆς ἐπειγούσης τῷ
δέει κρατούμεθα. Ἀλλὰ λαβεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν, τοῦ
μακαριωτάτου Πέτρου τὴν δόξαν, καὶ τοὺς κοινούς
στεωάνους σὺν αὐτῷ πάντων τῶν ἀποστόλων, καὶ τὰς τῶν
μαρτύρων χαράς, οἷς οὐ γέγονεν ἕτερα τις αἰτία τοῦ παθεῖν,
εἰ μὴ ἡ ὁμολογία τῆς ἀληθοῦς **905** θεότητος, καὶ ἡ ἐν Χριστῷ
τελεία διαμονή. Ἦς τινος ὁμολογίας ἀσεβῶς ὑπὸ τινων νῦν
ὀλίγων καταβλαπτομένης, πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἡμετέρων
μερῶν, καὶ πάντες οἱ ἱερεῖς, τὴν ὑμέτεραν ἡμερότητα μετὰ
δακρύων ἱκετεύουσι κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ λιβελλοῦ
Φλαυιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου· ὥστε κελεῦσαι ἰδικὴν σύνοδον ἐν
τοῖς τῆς Ἰταλίας ἐπιτελεσθῆναι· ὅπως πᾶσα ἐναντιότης

ἐκβληθείη ἢ καταπραϋνθείη, καὶ μηδὲν ἐκ παρέλκον, ἢ ἀμφίβολον ἡπὶ τῇ πίστει· συνερχομένων ἔτι καὶ τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν ὧν εἴτινες ὕβρεις κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας ὥφλησαν, σωτηριώδεσι θεραπείαις εἰς τὸ ὁλόκληρον ἀνακληθῶσι, καὶ οὗτοι, ὧν ἔστιν αἰτία βαρυτέρα, ἢ διὰ τῆς συμβουλίας ἡσυχάσωσιν, ἢ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐκκλησίας ἐκκοπῶσιν. Ὡστε καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον παραφυλάξαι, ὅσα ὁ ἐν Νικαίᾳ κανὼν παρακελεύεται, ὅσα τε ὁ ὅρος ὁ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης τῶν ἐπισκόπων κατὰ τὸ ἔθος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἡμετέρων πατέρων ἐλευθέραν τὴν πίστιν δι' ἧς ἡ ὑμετέρα γαληνότης συνίσταται. Τῶν γὰρ βλαπτόντων τὴν ἐκκλησίαν ἀπελαθέντων, καὶ τῶν ὑμετέρων ἐπαρχιῶν ἀπολαυουσῶν τοῦ δικαίου, καὶ τῆς κατὰ τῶν αἵρετικῶν ἐκδικήσεως γενομένης, καὶ τὸ ὑμέτερον βασίλειον τῇ δεξιᾷ τοῦ Χριστοῦ σκεπασθείη.

907 EADEM EPISTOLA AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *De Ephesino latrocinio conqueritur apud imperatorem.*---
II. *Postulat ut in eodem statu res maneant quo ante pseudosynodum erant.*---III. *Supplicat ut concilium intra Italiam celebrari jubeat imperator.*

Gloriosissimo et clementissimo THEODOSIO Augusto LEO
episcopus.

CAP. I.

Olim et ab initio in conciliis celebratis tantam nos percepimus a beato Petro apostolorum principe fiduciam, ut auctoritatem habeamus ad veritatem pro nostra pace defendendam: quatenus nulli liceat sic eam munitam in aliquo commovere, dum repente laesio removetur. Igitur quia concilium episcoporum quod propter Flavianum in Ephesina civitate fieri praecepistis, et ipsi fidei probatur obesse, et omnes Ecclesias vulnerare; Et haec a nobis comperta sunt non incerto nuntio, sed ab ipsis reverendissimis episcopis qui a nobis missi sunt, et fidelissimo rerum quae gestae sunt narratore Hilario diacono nostro. Haec autem ideo culpa processit, eo quod non pura conscientia et recto iudicio secundum consuetudinem hi qui collecti sunt de fide et errantibus protulerunt. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerant interfuisse cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederent, et **908** nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut in omnes per eam saeviretur Ecclesias. Quod nostri ab apostolica sede directi, adeo impium et catholicae fidei contrarium videntes, nobis significare noscuntur.

CAP. II.

Unde, tranquillissime principum, removete, quaesumus, a vestrae pietatis conscientia periculum religionis et fidei: ut Christi Evangelio vim non inferat humana praesumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiae vestrae sinceri amoris officium, cupiensque vos per omnia placere Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Domini, rei de silentio judicemur, obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quae tali facto laeditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur; nec alieno peccato patiamini vos gravari: quia, quod necesse est nos dicere, veremur ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur. Prae oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspiciate beati Petri gloriam, et communes cum ipso omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio verae Divinitatis et verae humanitatis in Christo.

CAP. III.

Cui sacramento, quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum Ecclesiae, omnes mansuetudini vestrae cum gemitibus et lacrymis supplicant

sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, **909** quae omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne ultra aliquid sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum; convenientibus utique Orientalium provinciarum episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur: ipsique, quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiae unitate non excidant. Quam autem post appellationem interpositam hoc necessario postuletur, canonum **910** Nicaeae habitorum decreta testantur, quae a totius mundi sunt sacerdotibus constituta. Favete catholicis vestro more parentumque vestrorum, date defendendae fidei libertatem. Cum enim Ecclesiae causas, tum regni vestri agimus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini. Defendite contra haereticos inconcussum Ecclesiae statum: ut et vestrum Christi dextera defendatur imperium. Datum tertio idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XLIV. AD EUMDEM THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Pseudosynodum Ephesinam, cum privatis odiis favet, omnia perturbasse in Ecclesia; ab ea apostolicae sedis scripta rejecta; omnia vi acta esse; Hilarum unum vix evasisse, ex legatis qui contradixerunt; numquam a sede apostolica recipiendam istam synodum.---II. Omnia usque ad majorem synodum in eodem statu permanere postulat a Theodosio cum omnibus Occidentalibus.---III. Generalem intra Italiam synodum petit.

Leo episcopus, et sancta SYNODUS, quae in urbe Romae convenit, THEODOSIO Augusto.

CAP. I.

Litteris clementiae vestrae, quas dudum ad beati Petri apostoli sedem pro catholicae fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendae per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici, **911** tamque munita nihil putaremus posse existere, quod noceret; praesertim cum ad episcopale concilium, quod haberi apud Ephesum praecepistis, tam instructi sint missi, ut si scripta quae vel ad sanctam synodum, vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus Alexandrinus permisisset antistes, ita manifestatione purissimae fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus, et tenemus, omnium concertationum strepitus quievisset, ut nec

imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi aemulatio reperiret. Sed dum privatae causae religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret. Comperimus enim, non incerto nuntio, sed fidelissimo rerum, quae gestae sunt, narratore Hilario diacono nostro, qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugit, convenisse ad synodum plurimos sacerdotes, quorum utique frequentia consultationi et iudicio profuisset, si is qui sibi locum principem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset; ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et aequo constitueretur examine, quod et fidei congrueret, congreret, et errantibus subveniret. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerant, interfuisse cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti **913** sacerdotis arbitrio, impiis subscriptionibus captivas manus dederent, et nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent; talemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut dum homo unus impetitur, in omnem Ecclesiam saeviretur. Quod nostri ab apostolica sede directi adeo impium et catholicae fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli; constanterque in eadem synodo, ut decuit, fuerint potestati, nequaquam id quod constituebatur sedem apostolicam recepturam: quoniam revera omne Christianae fidei sacramentum, quod absit a temporibus vestrae pietatis, excinditur, nisi hoc scelestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur.

CAP. II.

Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incantos, et ita quorundam imprudentiae per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura, removete, quaesumus, a vestrae pietatis conscientia periculum religionis et fidei, quodque in saecularibus negotiis legum vestrarum aequitate conceditur, in rerum divinarum pertractatione praestate: ut Christi Evangelio vim non inferat humana praesumptio. Ecce ego, Christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiae vestrae sinceri amoris officium, cupiensque vos placere **915** per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi Domini rei de silentio judicemur, obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quae tali facto laeditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur. Nec alieno peccato patiamini vos gravari: quia quod necesse est nos dicere, veremur, ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur. Prae oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspiciate beati Petri gloriam, et communes cum ipso omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio verae divinitatis et verae humanitatis in Christo.

CAP. III.

Cui sacramento quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum Ecclesiae, omnes

mansuetudini vestrae cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quae omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum: convenientibus utique Orientalium provinciarum episcopis: quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, 917 salutaribus remediis in integrum revocentur; ipsique quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiae unitate non excidant. Quam autem post appellationem interpositam hoc necessarie postuletur, canonum Nicaeae habitorum decreta testantur, quae a totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quaeque subter annexa sunt. Favete catholicis vestro more, parentumque vestrorum. Date defendendae fidei libertatem, quam salva clementiae vestrae reverentia, nulla vis, nullus poterit, mundanus terror auferre. Cum enim Ecclesiae causas, tum regni vestri agimus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini. Defendite contra haereticos inconcussum Ecclesiae statum, ut et vestrum Christi dextera defendatur imperium. Datum III idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

Τῷ φιλανθρωποτάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ Θεοδοσίῳ Αὐγούστῳ, Λέων ἐπίσκοπος, καὶ ἡ ἁγία σύνοδος, ἡ ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει συναχθεῖσα.

Τοῖς γράμμασι τῆς ὑμετέρας φιλανθρωπίας ἐντυχόντες, οἷς περ πρώην εἰς τὴν καθέδραν Πέτρου τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου πόθῳ τῆς καθολικῆς πίστεως ἐξεπέμψατε, τοσαύτην παρρησίαν ἐλάβομεν εἰς ἐκδίκησιν τῆς δι' ὑμῶν

ἀληθείας, καὶ τῆς εἰρήνης, ἵνα ἐν πράγματι οὕτως ἀπλουστέρω, καὶ **912** ἀσφαλεῖ, μηδὲν ἡγησώμεθα δύνασθαι καινοτομεῖσθαι πρὸς βλάβην· μάλιστα ὅταν εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν κριτήριον, ὅπερ ἐν τῇ Ἐφεσίων συναχθῆναι προσετάξατε, οὕτως ἀσφαλεῖς ἀπεστάλησαν, ὥς, εἰ τὰ γράμματα, ἃ πρὸς τὴν σύνοδον, ἢ καὶ πρὸς Φλαυιανὸν τὸν ἐπίσκοπον διεπεμψάμεθα, τῶν ἐπισκόπων ταῖς ἀκοαῖς δημοσιευθῆναι ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος συνεχώρησεν, οὕτω τῇ φανερότητι τῆς καθαρᾶς πίστεως, ἣν τινα θεόθεν, ἐμπνευσθεῖσαν καὶ παρελάβομεν, καὶ φυλάττομεν, πᾶσα φιλονεικία, καὶ ταραχὴ ἡσύχασεν ἅν· ἵνα μήτε ἡ ἀπαιδευσία περαιτέρω παρεφρόνησε, μήτε ἀφορμὴν βλάβης ἢ ἀφροσύνη ἐξεῦρεν. Ἀλλ' ὅταν τὰ ἴδια πράγματα τῆς Ἐκκλησίας ἀφορμῇ ἐγυμνάζετο, ἐτολμήθη δι' ὀλίγων ἀσεβείας, ὅπερ τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας ἐτραυμάτισε. Μεμαθήκαμεν γὰρ οὐχὶ ἀδήλω φήμη, ἀλλὰ βεβαίῳ διαγγέλματι διὰ Ἰλάρου τοῦ ἡμετέρου διακόνου, ὅς τις πέφευγε διὰ τὸ μὴ ἀναγκασθῆναι βιαίως ὑπογράψαι· καὶ ἐπείσθημεν μὲν ἐν τῇ συνόδῳ συνελθεῖν πλείστους ἐπισκόπους· οἱ δηλαδὴ τῇ χρησίμῳ συγγενεῖ προνοίᾳ ἐν τῷ κριτηρίῳ συμβαλέσθαι ἠδυνήθησαν, εἰ ἐκεῖνος, ὅς τις ἑαυτῷ τόπον ἄρχοντος ἐξεδίκησεν, ἐπισκοπικὴν ἐπιείκειαν φυλάξαι ἠνέσχετο, ἵνα, ὥς τὸ ἔθος ἔχει, πάντων ἐλευθερίως προενεχθεισῶν τῶν ἀποφάσεων, ἐκεῖνο ἡσύχῳ καὶ δικαίᾳ ὀρισθῇ διαγνώσει, ὅπερ καὶ τῇ πίστει συνέτρεχε, καὶ τοῖς πλανωμένοις συνεβάλλετο· ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ κρίσει οὐ πάντας, οὐδὲ συνελθεῖν συνιέναι μεμαθήκαμεν εἰσαχθέντας, οἱ τινες κατὰ γνώμην **914** τοῦ προλεχθέντος ἐπισκόπου ταῖς ἀσεβέσιν ὑπογραφαῖς αἰχμαλώτους τὰς χεῖρας ἐπέδωκαν. Ἦδειςαν γὰρ βλαβερόν τοῖς ἁγίοις αὐτῶν ἀξιώμασιν εἶναι, εἰ μὴ τὰ κελευσθέντα

πεποιήκασι. Τοιαύτην δὲ παρ' αὐτοῦ γενέσθαι τὴν πρόφασιν, ἵν' ἐνὸς ἀνθρώπου ἀδίκως ἐναγομένου, κατὰ πάσης τῆς ἐκκλησίας χαλεπαίνει. Ὅπερ οἱ ἡμέτεροι ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἀποσταλέντες, τοσοῦτον ἀσεβὲς ἰδόντες ἐπὶ τῇ συγκαταθέσει, μηδεμιᾶ κατανοήσει δυνηθῆναι συγκαταθέσθαι· ὥστε μετὰ παρρησίας ἐν αὐτῇ τῇ συνόδῳ διεμαρτύραντο, οὐδαμῶς τοῦτο τὸ παρ' αὐτῶν δογματισθὲν, δύνασθαι πάμπαν δέξασθαι τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν· ὅτι ὡς ἀληθῶς πάσης τῆς καθολικῆς πίστεως τὸ μυστήριον, ὅπερ ἀπεῖη ἀπὸ τῶν καιρῶν τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, σχίζεται, εἰ μὴ αὐτὴ ἡ χαλεπωτάτη πρᾶξις, ἣτις πᾶσαν ἀσέβειαν ὑπερβάλλει, ἐξαλειφθεῖη. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ διαβολικὴ κακουργία, λεπτομερῶς ἀπατῶσα τοὺς ἀφελεστέρους, τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἀπαιδευσίαν ἐπὶ ὁμοιώματι τῆς εὐσεβείας ἀπατᾷν ἐπεχείρησεν, ἵνα ἀντὶ τῶν ὑγιαινόντων τὰ βλαβερά συμβουλεύσῃ ἀποκινήσατε, παρακαλοῦμεν, ἀπὸ τῆς συνειδήσεως τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας τὸν κίνδυνον τῆς θρησκείας, καὶ τῆς πίστεως· καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι τῇ ἰσότητι τῶν ὑμετέρων νόμων συγχωρεῖται, καὶ ἐν τοῖς θείοις δόγμασι σκεψάμενοι παράσχετε. Ἵνα τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ βίαν μὴ ἐπενέγκῃ ἡ ἀνθρωπίνη προπέτεια. Ἴδου γὰρ ἐγὼ, Χριστιανὲ καὶ αἰδέσιμε βασιλεῦ, μετὰ τοῦ συλλειτουργοῦ μου πληρῶν τὰ περὶ τὴν αἰδῶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, καθαρῶ πόθῳ ποιοῦμαι τὴν διακονίαν, ἐπιθυμῶν ὑμᾶς **916** ἐν πᾶσιν ἀρέσαι Θεῷ πρὸς ὃν ὑπὲρ ὑμῶν αἱ ἐκκλησία καταδέονται, μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Κυρίου αἵτιοι τῆς σιωπῆς κριθῶμεν· παρακαλοῦμεν ἐνώπιον τῆς μιᾶς θεότητος τῆς ἀδιαιρέτου τριάδος, ἣτις φύλαξ οὓσα ὑμετέρα, καὶ αὐθέντρια τῆς βασιλείας, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, πάντα ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει εἶναι κελεύσατε, ἐν ἣ γεγόνασι πρὸ πάσης κρίσεως, ἕως ἂν ἐκ παντὸς τοῦ κόσμου

μείζων ἀριθμὸς συναχθεῖη τῶν ἐπισκόπων· μήτε μὴν ἄλλοτρία ἁμαρτία ἀνέχεσθε ἑαυτοὺς βαρυνθῆναι· ἐπειδὴ, ὅπερ ἀναγκαῖον ἐμῖν ἐστὶν εἰπεῖν, δεδοίκαμεν, μὴ ἀπ' ἐκείνου, οὗ ἡ θρησκεία βλάπτεται, ἀγανάκτησις παρακολουθήσῃ. Πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχετε, καὶ τῇ τῆς καρδίας ὀξύτητι εὐλαβῶς προσέχετε τοῦ μακαρίου Πέτρου τὴν δόξαν, καὶ τοὺς κοινοὺς στεφάνους πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ ἀποστόλων, πάντων τε τῶν μαρτύρων τὰ νικητήρια· οἷς οὐ γέγονεν ἄλλη ἀφορμὴ τοῦ πάθους, εἰ μὴ ἡ ὁμολογία τῆς ἀληθινῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀληθινῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὡς τινι μυστηρίῳ ἐπειδὴ νῦν ἀσεβῶς ἀπὸ ὀλίγων ἀφρόνων ἐναντιοῦται, πάντων τῶν μερῶν ἡμῶν αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς ὑμετέρας φιλανθρωπίας καταδέονται· διὰ τῶν ἐπισκόπων. ἐπειδὴ καὶ οἱ ἡμέτεροι πιστῶς ἀντειρήκασι, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος Φλαυιανὸς ὁ ἐπίσκοπος λίβελλον ἐκκλήτου ἐπιδέδωκε, γενικὴν σύνοδον κελεύσατε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ συνελθεῖν. Ἡ τις πάντα τὰ προσκόμματα οὕτως ἀποκινήσει καὶ καταπραϋνεῖ ἵνα μὴ περαιτέρω τί ποτε ἢ περὶ τῆς πίστεως εὐρεθῇ ἀμφίβολον, ἢ ἐν τῇ ἀγάπῃ μεμερισμένον· συνερχομένων δηλαδὴ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐπαρχιῶν ἐπισκόπων· ἵνα ὅσοι καταπονηθέντες ἀπειλαῖς, καὶ ὕβρεσιν, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας ἐξέκλιναν, **918** εἰς σωτηρίας παραμυθίαν ὀλόκληρον ἀνακληθῶσι· καὶ αὐτοὶ δὲ ὧν ἐστὶν ἡ σκληροτάτη ἀπόφασις, ἐὰν γνώμῃς κρείττοσιν ἐπακολουθήσωσιν, ἀπὸ τῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησίας μηδαμῶς ἀποστῶσιν. Ὅπως γὰρ μετὰ τὴν ἐκκλητον τοῦτο ἀναγκαίως αἰτοῦμεν, τῶν κατὰ Νικαίαν κανόνων αἱ ψῆφοι μαρτυροῦσιν· αἱ τινες ἀπὸ τῶν πανταχοῦ τοῦ κόσμου ἐπισκόπων καθιδρύθησαν, ὥσπερ ὑπετάξαμεν. Συνέλθετε τοῖς καθολικοῖς τῷ ὑμετέρῳ πατρῷῳ ἔθει, καὶ δότε παρρησίαν τῆς πίστεως εἰς ἐκδίκησιν· ἥν τινα, σωζομένης τῆς αἰδοῦς τῆς ὑμετέρας

εὐσεβείας, οὐδεμία βία, οὐδεμία κοσμικὴ ἀπειλὴ δυνήσεται ἀποκινῆσαι. Ὅταν γὰρ τῆς ἐκκλησίας τὰ δόγματα γυμνάζωμεν, τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας, καὶ σωτηρίας φροντίζομεν. ἵνα τῶν ὑμετέρων ἐπαρχιῶν ἡσύχῳ δικαιώματι ἀπολαύητε· ἐκδικήσατε κατέναντι τῶν αἵρετικῶν τὸν ἀσάλευτον τῆς ἐκκλησίας θεσμόν· ἵνα καὶ τῆς ὑμετέρας βασιλείας τῇ δεξίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκδικηθεῖ τὸ κράτος.

EPISTOLA XLV. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. Mittit exemplar epistolae a se ad eam scriptae ante synodum.---II. Pseudosynodi infausta gesta deplorat. Mittit exemplar epistolae ad Theodosium scriptae. Concilium in Italia petit.---III. Legationem apostolicam apud Theodosium Pulcheriae committit.

919 LEO episcopus, et sancta SYNODUS,
quae in urbe Roma convenit, PULCHERIAE
Augustae.

CAP. I.

Si epistolae quae in fidei causa per nostros clericos directae sunt ad vestram pietatem pervenissent, certum est remedium vos his rebus quae contra fidem factae sunt, aspirante vobis Domino, praestare potuisse. Quando enim sacerdotibus, quando Christianae religioni aut fidei defuistis? Sed cum ad mansuetudinem vestram adeo non potuerint pervenire qui missi sunt, ut ad nos vix unus eorum HILARUS diaconus noster fugiens sit reversus, iteranda scripta credidimus. Et ut validiores preces nostrae esse mereantur, ipsorum scriptorum quae ad clementiam vestram non pervenerunt, exempla subjecimus; amplioribus vos obtestationibus obsecrantes, ut **921** quanto acerbiora facta sunt quibus pro fide regia vos convenit contraire, tanto majore gloria curam ejus in qua excellitis religionis habeatis; ne catholicae fidei integritas ulla humanarum concertationum occasione violetur. Quae enim, congregata apud Ephesum synodo, sopienda et sananda pacis remedio credebantur, haec non solum in majora pacis dispendia, sed, quod nimis dolendum est, etiam in ipsius fidei qua Christiani sumus excidia processerunt.

CAP. II.

Et hi quidem qui missi sunt, quorumque unus vim Alexandrini episcopi sibi omnia vindicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit, reclamarunt in synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam iudicio quam furori; protestantes ea quae per vim metumque gererentur, sacramentis Ecclesiae et ipsi Symbolo ab apostolis instituto praejudicare non posse, nec se ab ea fide

ulla injuria separandos, quam plenissime expositam atque digestam a sede beati apostoli Petri ad sanctam synodum detulissent. Cujus cum recitatio, poscentibus episcopis, non sit admissa, ut scilicet remota ea fide quae patriarchas, prophetas, apostolos et martyres coronavit, generatio Jesu Christi Domini nostri secundum carnem, et verae mortis ac resurrectionis ejus **923** confessio, quod horremus dicere, solveretur; scripsimus de hac re, ut potuimus, ad gloriosissimum principem, et quod maximum est, Christianum, cujus epistolae pariter exemplar subjecimus, ut fidem in qua renatus per Dei gratiam regnat, nulla sineret novitate corrumpi: quoniam Flavianus episcopus in nostra omnium communione persistit, atque hoc, quod factum est sine consideratione justitiae, et contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi ratio nulla permittit; et quia dissensionis scandalum non abstulisset Ephesina synodus, sed auxisset, habendo intra Italiam concilio et locus constitueretur, et tempus, omnibus querelis et praejudiciis partis utriusque suspensis: quo diligentius universa quae offensionem generaverunt retractentur, et absque vulnere fidei, absque religionis injuria, in pacem Christi redeant, qui per impotentiam subscribere coacti sunt sacerdotes, et soli auferantur errores.

CAP. III.

Quod ut obtinere mereamur, probatissimae nobis fidei pietas tua, quae labores Ecclesiae semper adjuvit, supplicationem nostram apud clementissimum principem, sibi specialiter a

beatissimo Petro apostolo legatione commissa, dignetur asserere: ut priusquam civile hoc et exitiale bellum intra Ecclesiam convalescat, redintegrandae unitatis copiam, Deo auxiliante, concedat; **925** sciens imperii sui viribus profuturum, quidquid catholicae libertati benigna ipsius fuerit dispositione collatum. Data 22 III idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

920 Τῇ ἐνδοξοτάτῃ ται φιλανθρωποτάτῃ θυγατρὶ Πουλχερίᾳ αἰεὶ Αὐγούστα, Λέων ἐπίσκοπος καὶ ἡ ἅγια σύνοδος ἡ ἐν Ρώμῃ συναχθεῖσα.

Εἰ ἐπιστολαὶ αἱ περὶ τῆς πίστεως πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν διὰ τῶν κληρικῶν ἀποσταλεῖσαι, ἦσαν ἀποδοθεῖσαι, δῆλον ἦν βοήθειαν καὶ θεραπείαν ὑμᾶς τούτοις τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τῆς πίστεως γινομένοις συμπνέοντος ὑμῖν τοῦ Θεοῦ δύνασθαι παρασχεῖν. Πότε γὰρ τοῖς ἱερεῦσι, ἢ πότε τοῖς [Forte τῆς] τῶν Χριστιανῶν θρησκείας ἢ τῆς πίστεως κατὸπιν γένεσθε; ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν οὐκ ἠδυνήθησαν παραγενέσθαι οἱ ἀποσταλέντες, ὥς μόλις πρὸς ἡμᾶς ἕνα τούτων διάκονον ὀνόματι Ἰλαρίον φεύγοντα ὑποστρέψαι, ἐπαναλαμβάνειν ἐπιστεύσαμεν τὰ γράμματα. Καὶ ὥστε τὰς ἡμετέρας δεησεις τυγχάνειν ἰσχυρὰς, αὐτῶν τῶν γεγραμμένων πρὸς τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑπετάξαμεν τάδε τῇ ἀντιγραφῇ [Forte τῇδε τὰ ἀντίγραφα], μείζουσιν ὑμᾶς διαμαρτυρίαις παρακαλοῦντες, ἵν' ὅσῳ χαλεπώτερα γέγονεν. οἷς ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς πίστεως **992**προσῆκόν ἐστι ἀντιμαχήσασθαι, τοσοῦτον μείζονι δόξη καυπερέχετε, φροντίσητε τῆς θρησκείας [*F. leg. μείζονι δόξη φροντίς τῆς θρησκείας ἢ κατυπερ.*], πρὸς τὸ τῆς καθολικῆς πίστεως ἀκέραιον μὴ ἀπὸ τινὸς ἀφορμῆς καὶ πιλονεικίας ἀνθρωπίνης παρατιτρώσκεσθαι. Ἡ γὰρ ἐν Ἐφέσῳ

συνελθοῦσα σύνοδος, πιστευομένη τῇ τῆς εἰρήνης θεραπείᾳ καταπραΰνεσθαι, οὐ μόνον ταύτην [Forte αὐτή] εἰς μείζονα τῆς εἰρήνην, ζημίαι. ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ λύπης καὶ ἀγανακτήσεως ἄξιον, καὶ αὐτῆς τῆς πίστεως πρὸς ὄλεθρον καὶ ἀνατροπὴν τοῖς Χριστιανοῖς προεχώρησε. Καὶ οὗτοι μὲν οἱ ἀποσταλέντες. ὧν εἷς τὴν βίαν τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρέων ἑαυτῷ πάντα ἐνδικοῦντος ἐκφυγὼν, τῶν πεπραγμένων πραγμάτων ἡμῖν τὴν τάξιν μετὰ πίστεως ἀπήγγειλεν, ἀντέστησαν ἐν τῇ συνόδῳ καὶ ὡς ἔχρην, ἐνὸς ἀνθρώπου, οὐ τῇ κρίσει μᾶλλον, ἀλλὰ τῇ μανίᾳ, διαμαρτυρούμενοι ἅπερ κατὰ βίαν καὶ φόβον ἐπράττετο, τοῖς τῆς ἐκκλησίας δικαίοις, καὶ αὐτῷ τῷ συμβόλῳ τῷ (ἀπὸ) τῶν ἀποστόλων εἰσηγηθέντι, πρόκριμα φέρειν οὐ μὴ δύνασθαι· καὶ οὔτε ἑαυτοὺς ἀπὸ ταύτης τῆς πίστεως, ἣν πλήρῃ ἐκτεθεῖσαν καὶ διατυπωθεῖσαν, ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου Πέτρου εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον (ἦνεγκαν) εἰρηκότας ἀφίστασθαι κατὰ ἀδικίαν τινός. Ἦς πίστεως ἡ ἀνάγνωσις, παρακαλούντων τῶν ἐπισκόπων, οὐ προσεδέχθη· ὥστε τῆς αὐτῆς ἀποκινηθείσης πίστεως, ἥτις τοὺς πατριάρχας (καὶ προφήτας) καὶ ἀποστόλους καὶ μάρτυρας ἐστεφάνωσε, τὴν γέννησιν τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα, καὶ τὸν ἀληθῆ θάνατον, καὶ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτοῦ τὴν ὁμολογίαν, ὅπερ **924** φρικτόν ἐστι καὶ λέγειν, διαλυθῆναι ἐπιφανεστάτη καὶ φιλανθρωποτάτη δέσποινα θυγάτηρ Αὐγούστα, ἐγράψαμεν περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ὡς ἠδυνήθημεν πρὸς τὸν ἐνδοξότατον βασιλέα, καὶ, ὅπερ ἐστὶ (μέγιστον), Χριστιανόν· ἥς ἐπιστολῆς τὸ ἀντίτυπον ὑπετάξαμεν· ὡς τὴν πίστιν, δι' ἥς ἀναγεννηθεὶς διὰ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος βασιλεύει, μηδαμῶς συγχωρῆσαι καινισμῷ τινι διαφθείρεσθαι· ἐπεὶ περ Φλαβιανὸς ὁ ἐπίσκοπος ἐν τῇ ἡρετέρᾳ πάντων κοινωνία μεμένηκε· καὶ τοῦτο ὅπερ γέγονεν ἄνευ

δικαίου καὶ παρὰ τὴν ἐπιστήμην πάντων τῶν κανόνων, μηδενὶ βέβαιον εἶναι λόγῳ ἐπιτραπῇ· καὶ ἐν εἵδει, τῆς διχονοίας τὸ σκάνδαλον οὐκ ἀφείλατο ἢ τῆς Ἐφέσου σύνοδος, ἀλλὰ μᾶλλον ἠϋξήσε· συνόδου γενομένης ἐν Ἰταλία καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος ὀρισθήσεται, πάντων τῶν μέμψεων καὶ τῶν προκριμάτων ἐκατέρου μέρους ἀναρτηθέντων, ἵνα ἐπιμελέστερον πάντα ποιήσαντα τὴν πρόσκρουσιν ἀναψηλαφηθείη, καὶ χωρὶς τοῦ τραύματος (τῆς πίστεως) καὶ ὕβρεως τῆς θρησκείας εἰς εἰρήνην τοῦ θεοῦ ἐπανέλθειεν, οἱ διὰ τὴν δυναστείαν ὑπογράψαι καταναγκασθέντες ἱερεῖς, καὶ ἢ πλάνη μόνον ἀφαιρεθείη. Ὅπερ ἵνα κρατήσῃ, τῆς δεδοκιμασμένης ἡμῖν πίστεως ἢ εὐσέβεια (σὴ), ἢ τοῖς καμάτοις ἀεὶ τῆς Ἐκκλησίας συνελθοῦσα, τὴν ἡμετέραν ἱκετείαν, τῷ φιланθρωποτάτῳ βασιλεῖ, ἰδικῶς ὡς ἀπὸ τοῦ μακαριωτάτου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου τῆς πρεσβείας ἐπιτραπείσης, καταξιώσάτω διασαφῆσαι· ὥστε πρὶν τὸν πολεμικὸν τοῦτον καὶ ὀλέθριον πόλεμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν κρατῆσαι, τοῦ ἀνανεῶσαι τὴν ἀφθονίαν τῆς ἐνότητος, τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος συγχωρήσει· γινώσκων δυνάμεσι 926 τῇ αὐτοῦ βασιλείας συνοίσειν, τὸ τῇ καθολικῇ ἐλευθερίᾳ διὰ τῆς αὐτοῦ φιλαγάθου διατυπώσεως συνεισφερόμενον.

EPISTOLA XLVI. HILARI ROMANAE
ECCLESIAE TUNC DIACONI, POSTEA
EPISCOPI, AD PULCHERIAM
AUGUSTAM. (G)

SYNOPSIS

I. Sibi per Dioscori improbos ausus non licuisse eam adire, et litteras sancti Leonis reddere.--- II. Se Dioscori ereptum insidiis Romam venisse: Ephesinam pseudosynodum a Leone reprobari.

Gloriosissimae et piissimae PULCHERIAE
Augustae HILARUS Diaconus.

CAP. I.

Studium mihi fuisse, post synodum advenire Constantinopolim, dicere non debeo: quoniam manifesta necessitas erat, quae me litteras beatissimi papae ad vestram clementiam directas offerre compelleret, ut pariter et vestrae pietati ac invictissimo et Christianissimo principi officium quod debebam venerationis exsolverem. Sed huic congruo meo proposito illud impedimentum evenit, quod omnium bonorum inimicum est, et Christianorum ingemiscit affectus, hoc est, Alexandrinus episcopus, in damnatione virorum inculpabilium potentissimus. Nam posteaquam injustae ejus **928** voluntati atque sententiae communicare non potui, ad aliud concilium terroribus atque insidiis me evocare conatus est: quatenus me, quod absit, aut seductionibus, faceret consentire ad condemnandum sanctissimum Flavianum episcopum, aut resistentem teneret,

ut mihi non esset licentia ad pietatem vestram Constantinopolim percurrere, aut ad Romanam Ecclesiam remeare.

CAP. II.

Verumtamen confidens de auxilio Christi nostri Dei, a damnatione reverendissimi et sanctissimi viri innocentem me integrumque servavi; licet nulla flagella, nulla tormenta me possent facere ejus consentire sententiae; sed omnibus derelictis exinde discessi, per incognita et invia loca Romam veniens et reverendissimo papae, omnium quae in Epheso gesta sunt idoneus nuntiator existens. Vestra itaque veneranda clementia cognoscat a praefato papa cum omni occidentali concilio reprobata omnia, quae in Epheso contra canones per tumultus et odia saecularia a Dioscoro episcopo gesta sunt, et nulla ratione haec in his partibus suscipi posse, quae per potentiam praedicti, non sine laesione fidei, et praejudicio sanctissimi viri innoxiique, commissa sunt. Quae vero constanti ac forti auctoritate pro fide a me nuntiata sunt superfluum credo narrare: nam haec ex litteris beatissimi papae poteritis agnoscere. Unde, domina splendidissima, **930** atque clementissima Augusta, adoranda vestra pietas in quibus libenter fecit initium, relinquere non debet, sed haec zelo religioso fidei constanti voluntate servare.

Τῇ φιλανθρωποτάτῃ καὶ εὐσεβεστάτῃ Πουλχερίᾳ Αὐγούστᾳ,
Ἰλαρίων διάκονος.

Σπουδὴν μοι γεγενῆθαι, μετὰ τὴν σύνοδον παραγενέσθαι κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, λέγειν οὐκ ὀφείλω, ἐπειδὴ περ φανερὰ ἦν ἀνάγκη, ἥτις τὰ γράμματα τοῦ μακαριωτάτου Πάπα πρὸς τὴν ὑμετέραν φιланθρωπίαν ἀποσταλέντα δοῦναί με τῷ διακομίζοντι ἠνάγκαζεν, ἵν' ἅμα καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας καὶ τοῦ ἀηττήτου Χριστιανικωτάτου βασιλέως τὸ καθήκον ὅπερ ὄφειλον τὸ κατὰ τὴν θρησκείαν ἐναργῶς ἀποτίσαι. Ἀλλὰ τῇ προθέσει τῇ ἐμῇ τῇ οὕτως ἱερᾷ προσέμποδον ἐγένετο ἐκεῖνο, τὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐκθρόν. (καὶ ὁ Χριστιανῶν) ἡ διάθεσις ἀποδύρεται, ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ὁ ἐπὶ τῇ καταδίκῃ τῶν ἀνευθύνων δυνατός· μετὰ γὰρ τό με τῇ ἀδίκῳ αὐτοῦ **927** γνώμη καὶ ἀποφάσει κοινωνεῖν μὴ δύνασθαι, συνήλασεν εἰς ἄλλην σύνοδον, ἀπειλαῖς καὶ ἐπιβουλαῖς προσκαλούμενος· πρὸς τό με, ὅπερ ἀπέστω, ἢ ἐξ ἀπατης [Forte ἐξαπάταις] συναινέσαι εἰς τὸ καταδικάσαι τὸν ἀγιώτατον Φλαβιανόν τὸν ἐπίσκοπον, ἢ ἀνθιστάμενον κατέχειν, ἵνα μοι μὲ γένοιτο μήτε τοῦ ἐκδραμεῖν πρὸς τὴν εὐσέβειαν τὴν ὑμετέραν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἢ ἀναδραμεῖν εἰς τὴν Ῥώμης ἐκκλησίαν παρασχεθεῖν ἄδεια. Ὅμως τεθάρρηκα, βοηθοῦντος τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἡμετέρου θεοῦ, ἀπὸ τῆς καταδίκης τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ ὀσίου ἀνδρός, ἀθῶόν (με) καὶ ἀκέραιον φυλάξαι· εἰ καὶ ὅτι οὐδὲ μία μάστιξ, οὐδὲ βάσανος ἡδύνατό με τῇ ἀδίκῳ αὐτῶν ἀποφάσει ποιεῖν συναινέσαι· ἀλλὰ πάντων καταλειφθέντων, ἐκεῖθεν ἀνεχώρουν, διὰ ἀγνώστων καὶ ἀνοδεύτων τόπων εἰς τὴν Ῥώμην ἀπῆλθον· τῷ εὐλαβεστάτῳ Πάπα πάντων τῶν ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένων ἱκανῶς μεμήνυται [Forte ἱκανὸς μηνυτῆς]. Ὃν ἡ ὑμετέρα προσκυνητὴ φιλανθρωπία μανθανέτω, μετὰ πάσης τῆς δυτικῆς (συνόδου) ἀποδοκιμάσαι πάντα τὰ ἐν Ἐφέσῳ κατὰ τῶν κανόνων διὰ θορύβου καὶ μίσους βιωτικοῦ ἀπὸ Διοσκόρου τοῦ ἐπισκόπου γεγόμενα,

καὶ μηδενὶ λόγῳ ταῦτα ὑποδεχθῆναι δύνασθαι ἀπὸ τῶν μερῶν
τούτων, ἅπερ κατὰ δυναστείαν τοῦ προειρημέννου, οὐκ ἄνευ
βλάβης τῆς πίστεως, εἰς πρόκριμα τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς καὶ
ἁθώου ἐπλημμέλησε [Forte ἐπλημμελήθη]. Καὶ ἅπερ τῇ
σταθηρᾷ καὶ ἰσχυρᾷ αὐθεντίᾳ ὑπερ τῆς πίστεως σχεδὸν ἀπ’
ἐμοῦ μεμῆνυται, περιττὸν ἡγοῦμαι λέγειν· καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν
γραμμάτων τοῦ εὐλαβεστάτου Πάπα μαθήσεσθε. Ὅθεν
δέσποινα **929** ἐπιφανεστάτη καὶ φιланθρωποτάτη Αὐγούστα,
ἡ προσκυνητὴ σου εὐσέβεια, ἥ τις καὶ τὴν ἀρχὴν λαβόντα
καταλιμπάνειν οὐκ ὀφείλει, τοῦ εὐλαβοῦς τῆς ἀκεραίου
πίστεως ζήλῳ, μονίμῳ διανοίᾳ συνταξάτω.

EPISTOLA XLVII. AD ANASTASIUM EPISCOPUM THESSALONICENSEM.

SYNOPSIS.

*I. Quod pseudosynodo non interfuerit gratulatur.---II. Monet
ut fidem servet, Flaviano adhaereat, fratres confirmet.*

LEO episcopus urbis Romae dilectissimo fratri ANASTASIO
episcopo Thessalonicensi.

CAP. I.

Quantum relatione Hilari diaconi nostri cognovimus, magnum facinus Alexandrino episcopo auctore vel exsecutore commissum est ut dum in fratrem nostrum Flavianum veteres aemulationes et odia privata desaeviunt, nec innocentiae probatissimi sacerdotis, nec Christianae fidei parceretur. Unde multum dilectioni tuae congratulamur quod te ad illam synodum ire cupientem opportunis obstaculis manus divina detinuit: ne abstenturus proculdubio a tanto scelere, indignis injuriis subjaceres, et furori impio militibus, quantum didicimus, armisque suffulto contraire non posses. Quia ergo prorupit in apertum perfidia quae latebat, et in nefandissimum haeresim unius imperitissimi senis asseclae transierunt, tempus probationis nostrae debemus agnoscere, et contra impetus adversantium munitionibus coelestibus freti, incommutabilis animi constantiam praeparare. Scimus, frater charissime, quia sacramento magnae pietatis suae aderit divina protectio.

CAP. II.

Si quid igitur fraternitati tuae de impiis constitutionibus fuerit ingestum, protestamur pariter ac monemus ne vel in damnationem fratris insontis, vel in receptionem nefarii dogmatis consensum tui cordis immisceas. Major est enim qui in nobis est quam qui adversus nos (**I Joan. IV, 4**). Annitere potius, quantum te ipse naturae nostrae susceptor et glorificator adjuverit, ut omnium fratrum nostrorum corda confirmes. Nobis enim ab Evangelio generationis, et mortis ac resurrectionis Domini nostri Jesu Christi nullatenus

recedentibus definitissimum est, in nostrae communionis numero non futuros eos qui conantur antiqua catholicae fidei fundamenta convellere. Data tertio idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA XLVIII. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

Post Ephesinam cladem consolatur, hortaturque ut fidem teneat.

LEO JULIANO fratri et coepiscopo salutem.

Cognitis quae apud Ephesum unius hominis praesumptione sunt gesta, magno quidem dolore affecti sumus de his quae impie furioseque commissa sunt; sed ad Dominum nostrum animos dirigentes, multam fiduciam ab ipsa quam sequimur veritate concipimus, non omittentes omnia agere quae auxiliante Dei gratia credimus profutura. Tenendum ergo nobis est quod tenemus, et saeviente unius turbinis procella, serenissimae fidei est amplectenda tranquillitas; donec radios suos veritas per universa diffundat, et caliginem infidelitatis consumat. Quae autem disposita sint, per latoris sermonem agnosces. Data tertio idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

931 EPISTOLA XLIX. AD FLAVIANUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

Flavianum, in quem Dioscorus immaniter saevierat, consolatur, eique opem promittit.

LEO FLAVIANO episcopo Constantinopolitano.

Quae et quanta dilectio tua pro catholicae fidei defensione patiatur, per Diaconem, qui ab Epheso furtim est elapsus, agnovimus. Et licet magnificemus **932** Deum, qui te gratiae suae virtute confortat, necesse est tamen nos dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur, et ipsa totius Ecclesiae fundamenta quatiuntur. Quia vero providentia Dei semper suis necessarium praestat auxilium, scire debet fraternitas tua, nos pro communi causa nihil eorum, quae agenda sunt, praeterire: ut primitus ad ea, quae universitati fidelium prosint, pervenire mereamur. Superest ut fortiter interim dilectio tua toleret, quae sibi ad aeternam gloriam non dubitat profutura. Perlator sane brevis hujus epistolae fideli sermone poterit enarrare, quidquid illud est, ad quod, adjuvante Domino, studio fidei et charitatis intendimus. Data III idus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA L. AD
CONSTANTINOPOLITANOS, PER
EPIPHANIUM ET DIONYSIUM ROMANAE
ECCLESIAE NOTARIUM.

SYNOPSIS.

- I. *Post pseudosynodum Ephesinam hortatur
Constantinopolitanos ut fidei et Flaviano adhaereant.---*
II. *Consolatur de Flaviani injusta depositione.*

LEO episcopus et sancta SYNODUS quae in
urbe Roma convenit, clero, honoratis, et plebi
consistenti Constantinopoli, dilectissimis filiis
in Domino salutem.

CAP. I.

In notitiam nostram, quae Ephesi contra opinionem omnium
sunt acta, perlatis, magno animum nostrum fatemur moerore
confusum: nec tantum licuisse iniquitati, **933** facile

potuissemus credere, nisi filius noster Hilarus diaconus, qui a nobis vice nostra cum aliis ut interesset synodo missus fuerat, fugiens revertisset, declinans, ne injustae particeps esset sententiae. Quippe cum vox illic a nostris contradictionis emissa sit, quam Alexandrinus antistes, qui totum solus impotentiae suae vindicavit, audire contempsit, in consortium suae voluntatis invitos pertrahens sacerdotes, ut per vim coacti subscriberent, qui nullam damnationis causam idoneam reperissent. Sed hos ausus pio et Christiano principi confidimus minime placituros. Nunc quia Ecclesiam vestram hac ratione cognovimus dissipatam, consolandos adhortandosque vos esse credidimus nostris epistolis, ut pro catholicae fidei defensione perfidorum nequitiae resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc moerore percelli, cum major gloria vestram sit subsecutura constantiam, si a probabili sacerdote vestro nullae vos minae, nulla formido divellerit. Quisquis enim incolumi atque superstitute Flaviano episcopo vestro, sacerdotium ejus fuerit ausus invadere, numquam in communione nostra habebitur, nec inter episcopos poterit numerari. Nos enim sicut Nestorium in sua perversitate anathematizavimus, ita eos qui veritatem carnis nostrae in Domino **935** Jesu Christo denegant, pari execratione damnamus.

CAP. II.

State igitur in spiritu catholicae veritatis, et apostolicam cohortationem ministerio nostri oris accipite: *Quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed*

etiam ut pro illo patiamini (Philip. I, 29). Nolite arbitrari, dilectissimi, quod sanctae Ecclesiae suae desit, aut defutura sit divina protectio. SPLENDESCIT enim fidei puritas, cum ab ea sordes separantur errorum. Unde iterum iterumque vos ante conspectum Domini obtestamur pariter et monemus ut a fide in qua fundati estis, et in qua Christianissimum principem novimus permanere, non insidiis, non cujusquam persuasionibus moveamini; sed in persona episcopi vestri illum in oculis cordis habeatis, pro quo idem omnia pati, quae fuerint illata, non metuit: cuius per omnia imitatores vos esse cupimus, ut commune cum ipso praemium fidei habere possitis. Data idibus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

Λέων ἐπίσκοπος, καὶ ἡ ἀγία σύνοδος ἡ ἐν τῇ πόλει Ῥωμαίων συναχθεῖσα, κλήρω, ἀξιωματικοῖς, καὶ παντὶ τῷ λαῷ, τοῖς οἰκοῦσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀγαπητοῖς υἱοῖς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Εἰς γινῶσιν ἡμῖν ἐλθόντων ἅπερ ἐν τῇ Ἐφέσῳ παρὰ τὴν προσδοκίαν πάντων πέπρακται, μεγάλη λύπη τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὁμολογοῦμεν συγχυθῆναι, οὐδὲ τοσοῦτον ἐξεῖναι τῇ ἀνομίᾳ εὐχερῶς **934** ἠδυνήθημεν πιστεῦσαι, εἰ μὴ ὁ υἱὸς ἡμῶν Ἰλαρίων ὁ διάκονος, ὅς τις εἰς τόπον τὸν ἡμέτερον μετ' ἄλλων ἵνα παραγένηται ἐν τῇ συνόδῳ ἀποσταλεῖς, φεύγων ὑπέστρεψεν, ἐκκλίνων τῆς ἀδικίας κοινωνὸς γενέσθαι. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα φωνὴ ἀντιλογίας ἐκεῖσε ἀπὸ τῶν ἡμετέρων προβέβληκεν· ἦν τινα ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ὅς τις ἑαυτῷ διὰ τῆς ἀμέτρου δυναστείας τὸ πᾶν ἐξεδίκηει, ἀκοῦσαι κατέπτυσεν, εἰς κοινωνίαν τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἄκοντας ἔλκων τοὺς ἐπισκόπους, ἵνα διὰ τὴν βίαν ἀναγκασθῶσιν ὑπογράψαι, οἳ τινες οὐδὲ μίαν καθαιρέσεως ἀφορμὴν ἱκανὴν

εὐρεῖν ἡδυνήθησαν. Ἀλλὰ ταύτην τὴν τόλμην τῷ εὐσεβεῖ καὶ Χριστιανῷ βασιλεῖ πιστεύομεν οὐδαμῶς ἀρέσαι δύνασθαι. Νῦν μέντοι ἐπειδὴ τὴν ἐκκλησίαν ὑμῶν ταύτῃ τῇ πράξει ἔγνωμεν διασκορπισθεῖσαν, παραμυθητέους καὶ προτρεπτέους ὑμᾶς εἶναι πιστεύομεν διὰ τῶν ἡμετέρων ἐπιστολῶν, ἵνα ὑπὲρ τῆς καθολικῆς πίστεως τῆς ἐκδικίας, τῇ τῶν ἀπίστων ἀνομίᾳ ἐναντιώσησθε. Οὐ γὰρ βουλόμεθα τὴν ἀγάπην ὑμῶν, ταύτη τῇ λύπῃ καταφορτίζεσθαι, ὅθαν μείζων δόξα τῇ ὑμετέρᾳ παραμονῇ ἐπακολουθῇ ἵνα ἀπὸ τοῦ δεδοκιμασμένου ἐπισκόπου ὑμῶν, οὐδὲ μία ὑμᾶς ἀπειλὴ, οὐδὲ εἰς φόβος ἀποσπάσαι δυνήσεται· εἴ τις γὰρ ὑγιαίνοντος καὶ ζῶντος Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου (ὑμῶν) τὴν ἀρχιερωσύνην αὐτοῦ τολμήσει ὑπεισελθεῖν, οὐδέποτε εἰς κοινωνίαν ἡμετέραν γενήσεται, οὐδὲ μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων δυνήσεται ἀριθμηθῆναι. Ἡμεῖς γὰρ καθάπερ Νεστόριον ἐν τῇ αὐτοῦ διαστροφῇ ἀναθεματίσαμεν, οὕτως καὶ ἐκείνους οἳ τινες τὴν ἀλήθειαν τῆς σάρκοθς ἡμῶν ἐν τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ **936** ἀρνοῦνται, ὁμοίᾳ ἀφοσιώσει καταδικάζομεν. Στήκετε τοίνυν ἐν τῷ πνεύματι τῆς (καθολικῆς) ἀληθείας, καὶ τὴν ἀποστολικὴν προτροπὴν τῇ διακονίᾳ τοῦ ἡμετέρου στόματος δέξασθε· ἐπειδὴ ὑμῖν κεχάρισθαι ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον ἵνα εἰς αὐτόν πιστεύητε, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. Μὴ θέλητε ὑπολαμβάνειν, ἀγαπητοί, ὅτι τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ ἀπολειφθήσεται ἢ ὑστερήσει ποτὲ ἡ θεῖα Ἐκκλησία [Forte ἐκδικία]. Ἐκλάμπει γὰρ τῆς πίστεως τὸ καθαρὸν, ὅταν ἀπ' οὐτῆς ὁ ρύπος τῆς πλάνης χωρισθῇ. Ὅθεν πάλιν καὶ πάλιν ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου διάμαρτυρόμεθα ὁμοῦ καὶ ὑπομιμνήσκομεν, ἵνα ἀπὸ τῆς πίστεως ἐν ᾗ τεθεμελιωμένοι ἐστέ, καὶ ἐν ᾗ τὸν Χριστιανικώτατον βασιλέα οἶδαμεν παραμένειν, μήτε ἐνέδραις, μήτε τισὶν ἀπάταις μετακινηθεῖτε· ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπισκόπου ὑμῶν

ἐκεῖνον τοῖς ὀφθαλμοῖς κατέχητε, ὑπὲρ οὗ αὐτὸς πάντα παθεῖν ἅπερ ἐπηνέχθη οὐκ ἐφοβήθη· οὗτινος ἐν πᾶσι μιμητὰς ὑμᾶς γενέσθαι ἐπιθυμοῦμεν, ἵνα κοινὸν μετ' αὐτοῦ τὸν στέφανον τῆς πίστεως λαμβάνειν δυνηθείητε.

EPISTOLA LI. AD FAUSTUM, ET CAETEROS ARCHIMANDRITAS CONSTANTINOPOLITANOS.

SYNOPSIS.

Adhortatur eos ad constantiam in omni bono, maxime fidei et charitatis, et detestatur acta secundi concilii Ephesini.

937 LEO et sancta SYNODUS, quae in urbe Roma convenit, FAUSTO, MARTINO, PETRO, et EMMANUELI presbyteris et archimandritis Constantinopolitanis, dilectissimis filiis in Domino salutem.

Quamvis ea quae ad Constantinopolitanam Ecclesiam scripsimus sollicitudinem devotionis vestrae latere non possent, tamen etiam specialibus dilectionem vestram litteris cohortandam esse credidimus, ut memores sanctae professionis vestrae, quae proprie in fide et charitate consistit, omnia scandala quae contra pacem Ecclesiae orta sunt a vestris cordibus repellatis, beati Apostoli sententiam pia

mente retinentes: *Si quis vobis evangelizaverit praeter id quod accepistis, anathema sit* (**Gal. I, 9**); et custodientes unanimatem cum fratre nostro Flaviano episcopo, quem ad tempus Dominus permisit impiorum factione tentari, ut probatum sibi sacerdotem suum perseverantiae merito faceret **939** clariorem. Hae autem perturbationes necesse est ut, auxiliante Dei gratia, celeriter destruantur, et omne quod reprobum est ab Ecclesiae puritate, quae nec maculam nec rugam recipit (**Ephes. V, 27**), respuatur: maxime cum ab insana imperitia in hoc usque proruptum sit, ut contra sacramentum salutis humanae, incarnationis Domini nostri Jesu Christi veritas denegetur, et antiquae fidei praedicator atque defensor, quia non acquievit blasphemiis quas olim sancti Patres nostri in multis haereticis damnaverunt, subjiciatur injuriis; in quo utique omnium Domini sacerdotum reverentia caeditur, et universa corporis Christi membra pulsantur. Sed quia gloriosum nobis est quidquid nos pati Deus voluerit pro veritate tolerare, in consortium vos patientiae paternis exhortationibus advocamus, ut per dilectionem vestram omnibus Deo servientibus quae scripsimus innotescant, et inimicis Evangelii resistentes, nec pastoris vestri dilectionem, nec unitatem catholicae fidei deseratis. Quoniam ea quae in Epheso nuper contra justitiam vel canonum disciplinam per unius hominis impotentiam gesta sunt, nulla catholicae fidei ratio rata esse permittit. Data idibus Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

938 Λέων ἐπίσκοπος, καὶ ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν τῇ πόλει Ῥωμαίων συναχθεῖσα, Φαυστίνῳ, Μαρτίνῳ, Πέτρῳ,

Μανουηλίου, πρεσβυτέροις καὶ ἀρχιμανδρίταις μοναστηρίων
Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐκεῖνα ᾧ τῇ τῶν
Κωνσταντινουπολιτῶν Ἐκκλησία γεγραφήκαμεν, τὴν
φροντίδα τῆς ὑμετέρας ἀγάπης λαθεῖν οὐκ ἠδυνήθη, ὅμως καὶ
ἰδικοῖς γράμμασι τὴν ἀγάπην ὑμῶν προτρέψασθαι ἀκόλουθον
εἶναι ἡγησάμεθα, ἵνα μεμνημένοι τῆς ἀγίας (ἐπαγγελίας
ὑμῶν,) ἢ τις ἰδικῶς ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ συνίσταται, πάντα τὰ
σκάνδαλα τὰ κατέναντι τῆς ἐκκλησίας διεγερθέντα, ἀπὸ τῆς
ὑμετέρας καρδίας ἀποβάλησθε· τοῦ μακαρίου ἀποστόλου τὰς
ἀποφάσεις εὐσεβεῖ γνώμῃ διακατέχοντες· Εἴ τις ὑμᾶς
εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω· καὶ
φυλάττοντες ὁμοψυχίαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Φλαβιανοῦ
τοῦ ἐπισκόπου, ὃν τινα πρὸς καιρὸν ὁ κύριος συνεχώρησε τῶν
ἀσεβῶν ταῖς ἐπισκευαῖς πειραθῆναι, ἵνα δόκιμον ἑαυτῷ τὸν
ἴδιον ἀρχιερέα, **940** διὰ τῆς ὑπομονῆς ποιήσῃ λαμπρότερον,
αὗται γὰρ αἱ ταραχαὶ ἀναγκαίως, βοηθούσης τῆς τοῦ Θεοῦ
χάριτος, τάχιον διαλυθήσονται, καὶ πᾶν τὸ ἀποδοκιμασθὲν,
ἀπὸ τῆς καθαρότητος τῆς ἐκκλησίας, ἥτις οὔτε σπῖλον οὔτε
ρύτιδα ἐπιδέχεται, ἀπορρίψῃσεται· μάλιστα ὅτι ἀπὸ τῆς
μανιώδους αἰτίας [Forte ἀμαθίας] εἰς τοσοῦτον ἔφθασαν, ἵνα
κατέναντι τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἢ τῆς
ἐνσαρκώσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀλήθεια
ἀρνήσῃται, καὶ ὁ τῆς ἀρχαίας πίστεως κήρυξ καὶ ἔκδικος,
ἐπειδὴ οὐ συνέθετο ταῖς βλασφημίαις, ἅς τινας πρὸ πολλοῦ οἱ
ἅγιοι πατέρες ἡμῶν εἰς πολλοὺς αἵρετικοὺς καθεῖλαν,
ὑποβληθεῖν ὕβρεσιν· ἐν ᾧ δηλαδὴ πάντων τῶν τοῦ κυρίου
ιερέων ἡ αἰδὼς τύπτεται, καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ
Χριστοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἔνδοξον ἡμῖν ἐστίν, εἴ τι ἂν ἡμᾶς παθεῖν

ὁ θεὸς βουληθείη, [καὶ] ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ὑπενέγκαι, εἰς κοινωνίαν ἡμεῖς τῆς ὑπομονῆς πατρικαῖς προτροπαῖς παρακαλούμεθα· ἵνα διὰ τῆς ἀγάπης ὑμῶν πᾶσι τοῖς τῷ Θεῷ δουλεύουσιν ἃ ἐγράψαμεν φανερωθείη· ἵνα τοῖς ἐχθροῖς τοῦ εὐαγγελίου ἀνεστηκοτες, μήτε τοῦ ποιμένος (ὑμῶν) τὴν ἀγάπην, μήτε τὴν μονάδα τῆς καθολικῆς πίστεως καταλείψητε. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα τὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐπὶ τοῦ παρόντος κατέναντι τῆς ἀληθείας καὶ τῶν κανόνων τῆς ἐπιστήμης δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἄμετρον δυναστείαν πεπραγμένα, οὐδὲ μία τῆς καθολικῆς πίστεως ἀκολουθία δεκτέα εἶναι συγχωρεῖ.

EPISTOLA LII. THEODORITI EPISCOPI CYRI AD S. LEONEM PAPAM. (G)

SYNOPSIS.

I. Merito se accurrere ad apostolicam sedem, tot praerogativis supra caeteras eminentem.---II. In laudes S. Leonis excurrit, commendatque zelum in Manichaeos, et epistolam ad Flavianum.---III. Quam immerito depositus fuerit, nec in jus vocatus, conqueritur.---IV. Susceptos a se pro Ecclesia labores enumerat. ---V. Orat ne sedem apostolicam appellans repellatur; cui fidem suam probari optat ex scriptis suis; quae indicat.---VI. Sibi a Leone cupit induci quid de Ephesina sententia agere debeat.---VII. Legatos suos Leoni, seque ejus precibus ac sollicitudini

commendat; se aliosque litteris imperatoriis retineri, ne ad pontificem se conferant.

942 LEONI episcopo Romae.

CAP. I.

Si Paulus, praeco veritatis, tuba Spiritus sancti, ad magnum Petrum se contulit, ut iis qui Antiochiae de legali conversatione ambigebant explicationem ab illo referret, multo magis nos humiles et pusilli ad apostolicam sedem vestram accurrimus, ut Ecclesiarum ulceribus remedium a vobis accipiamus. Vobis enim primas in omnibus tenere convenit. Multis siquidem praerogativis ornatur sedes vestra. Etenim alias urbes ornat vel magnitudo, vel pulchritudo, vel habitatorum frequentia; nonnullas etiam quae his carent spiritualia quaedam dona illustrant: vestrae vero bonorum affluentiam, bonorum largitor dedit. Illa enim omnium maxima et clarissima, quae et orbi terrarum praesidet, et incolarum multitudine redundat. Ad haec **944** imperium, quod rerum nunc potitur, et suum ipsa nomen subditis impertiit. Praecipue autem illam fides ornat, cujus testis idoneus est divinus Paulus clamans: *Fides vestra annuntiatur in universo mundo (Rom. I, 8)*. Quod si statim post suscepta salutaris praedicationis semina mirabiles hos fructus uberrime protulit, praedicandae quae in ea nunc viget pietati quaenam par esse possit oratio? Habet praeterea communium patrum

magistrorumque veritatis Petri et Pauli sepulcra, fidelium animas illuminantia. Quorum beatissimum ac divinum par, in Oriente quidem exortum est, et radios quaquaversum diffudit; sed in Occidente vitae occasum ultro subiit, atque inde nunc orbem universum collustrat. Hi sedem vestram nobilissimam reddiderunt; hic bonorum vestrorum est apex. At illorum sedem nunc etiam illorum Deus illustravit, dum in ea sanctitatem vestram rectae fidei radios fundentem constituit.

CAP. II.

Cujus quidem rei cum alia multa in promptu sint argumenta, sufficit zelus vester adversus infames Manichaeos, quem sanctitas vestra nuper exeruit, et quo rerum divinarum studio vester in Deum sit amor patefecit. Sufficiunt et quae nunc a vobis scripta sunt, ut apostolicum characterem vestrum ostendant. Incidimus namque in illa quae de Dei Salvatorisque nostri incarnatione sanctitas vestra scripsit, et admirati sumus exactam operis diligentiam. Utraque enim eandem opera declarabat, et aeternam ex aeterno Patre Unigeniti Divinitatem, et ejusdem ex Abrahae et David semine humanitatem, ac similem per omnia nobis fuisse assumptam naturam, hoc uno dissimilem quod peccati expers manserit, quippe quae non ex natura, sed ex libera voluntate nascitur. Et hoc praeterea litterae continebant, unum esse unigenitum Dei Filium, et impatibilem ejus **946** Divinitatem, quae nec verti queat, nec mutari, sicut et qui ipsum genuit Pater, et Spiritus sanctus. Ideoque patibilem naturam sumpsisse, quia divina natura passionem non recipiebat: ut per carnis propriae

passionem impassibilitatem iis qui in ipsum crederent largiretur. Haec et alia his cognata litteris continebantur. Nos vero spiritualem sapientiam tuam admirati, Spiritus sancti gratiam, quae per vos locuta est, laudibus extulimus, rogamusque, et obsecramus, et precamur, et supplices oramus sanctitatem tuam, ut tempestate jactatis Dei Ecclesiis opem ferat.

CAP. III.

Cum enim per eos quos sanctitas tua Ephesum misit tempestatis exitum speraremus, in graviolem procellam delapsi sumus. Alexandrinorum quippe justissimus antistes haudquaquam contentus fuit iniqua hac et injustissima depositione sanctissimi Deoque charissimi Constantinopolitanorum episcopi Domini Flaviani, neque ipsius animam explevit consimilis strages aliorum episcoporum; sed me quoque absentem calamo similiter jugulavit, nec in jus vocatum, nec praesentem accusatum, nec interrogatum de Dei ac Salvatoris nostri incarnatione quid sentiam. Et homicidas quidem, ac sepulcrorum effractores, alienarumque nuptiarum invasores, non prius condemnant iudices, quam vel ipsi objecta crimina confessione sua firmarint, vel ab aliis aperte fuerint convicti. Nos autem hic in divinis legibus enutritus triginta quinque mansionibus distantes condemnavit ut voluit. Neque nunc tantum hoc fecit, sed anno etiam superiore, cum eo profecti essent duo viri Apollinaris morbo infecti, **948** et calumnias in nos texuissent,

consurgens in Ecclesia nos anathemate confixit; idque cum ad eum scripsissem, et quae sentirem per litteras exposuissem.

CAP. IV.

Ego vero Ecclesiae sane tempestatem defleo, caeterum quieti studeo. Sex enim et viginti annis commissam mihi ab universorum Deo Ecclesiam precum vestrarum auxilio cum rexerim; neque sub beatissimo Theodoto antistite Orientis, neque sub iis qui illi in Antiochenorum sede successerunt, vel minimam reprehensionem sustinui; sed divina mihi cooperante gratia, supra mille animas Marcionis morbo liberavi, multasque alias ex Arii et Eunomii partibus ad Christum Dominum perduxi. Et octingentarum Ecclesiarum pastorem curam sortitus sum, tot enim Cyrus habet paroecias, in quibus precum vestrarum auxilio lolium nullum relictum est, sed omnibus haereticis erroribus grex noster ereptus est. Novit qui omnia conspicit, quot lapides ab infandis haereticis in me coniectos exceperim; quot mihi multis in urbibus Orientis certamina fuerint adversus gentiles, adversus Judaeos et adversus errorem omnem haereticum. Et post tantos sudores ac labores indicta causa condemnatus sum.

CAP. V.

At ego apostolicae vestrae sedis exspecto sententiam, et oro atque obtestor sanctitatem vestram ut mihi rectum ac justum

tribunal vestrum invocanti opem ferat, jubeatque ad vos venire, et doctrinam meam apostolicis vestigiis inhaerentem ostendere. Sunt enim mihi, quae partim ante annos viginti, **950** partim ante octodecim, partim ante quindecim, partim ante duodecim scripsi, quaedam contra Arianos et Eunomianos, quaedam contra Judaeos et gentiles, quaedam contra magos, qui sunt in Perside, alia de universali providentia, et alia rursus de theologia, deque divina incarnatione. Exposita etiam sunt a me per divinam gratiam tum apostolica scripta, tum prophetica oracula. Et facile est ex his cognoscere an stabilem fidei regulam servarim, an ab ejus rectitudine deflexerim. Sed nolite, obsecro, supplices meas preces respuere, nec miseram meam canitiem post multos labores contumeliose tractatam despiciere.

CAP. VI.

Ante omnia ut a vobis docear oro an me oporteat in hac injusta depositione acquiescere, an non; vestram enim sententiam exspecto. Quod si in judicatis manere me jusseritis, manebo, neque ulli hominum deinceps molestus ero, sed rectum Dei Salvatorisque nostri judicium exspectabo. Me quidem, testis est Dominus Deus, honoris et gloriae cura non tangit, sed scandali quod injectum est: quia multi e simplicioribus, atque ii maxime qui ex diversis haeresibus opera nostra emergerunt, sedem illorum qui condemnarunt, attendentes, haereticos nos fortasse existimabunt, cum dogmatis perfectionem perspicere non possint, quodque episcopatu tot annis gesto, non domum acquisierim, non agrum, non obolum, non sepulcrum; sed

spontaneam paupertatem amplexus sim, et ea quae a parentibus ad nos pervenerant, post illorum mortem statim distribuerim, ut sciunt omnes qui habitant in Oriente.

CAP. VII.

Prae omnibus autem sacrum Deoque charum caput vestrum obsecro ut precibus mihi opem et auxilium ferat. Haec per reverentissimos Deoque charissimos presbyteros, Hypatium et Abramium chorepiscopos, et Alypium monachorum qui apud nos sunt exarchum, sanctitati vestrae suggessi: quandoquidem ne ad vos **952** contenderem, regiarum litterarum vincula retinuerunt, quemadmodum et alios. Et sanctitatem vestram oro ut et paterno affectu illos videat, et sinceras aures vestras illis benignas praebeat, et calumniis vexatam ac sine causa impugnata senectutem meam studio et providentia vestra dignetur, tum ante omnia fidei insidiis appetitae quam maximam potest curam gerat, paternamque haereditatem Ecclesiis integram custodiat: ut pro his etiam paratas remunerationes a munifico et liberali Domino sanctitas vestra recipiat.

941 Λέοντι ἐπισκόπῳ Ῥώμης.

Εἰ Παῦλος τῆς ἀληθείας ὁ κήρυξ, ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος σάλπιγξ, πρὸς τὸν μέγαν ἔδραμε Πέτρον, ὥστε τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ περὶ τῆς κατὰ νόμον πολιτείας ἀμφισβητοῦσι παρ’

αὐτοῦ κομίσαι τὴν λύσιν, πολλῶ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς καὶ σμικροὶ, πρὸς τὸν ἀποστολικὸν ὑμῶν τρέχονεν θρόνον. Ὡστε παρ' ὑμῶν λαβεῖν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἔλκεσι θεραπείαν. Διὰ πάντα γὰρ ὑμῶν τὸ πρωτεύειν ἀρμόττει. Πολλοῖς γὰρ ὁ ὑμέτερος θρόνος κοσμεῖται πλεονεκτήμασι. Τὰς μὲν γὰρ ἄλλας πόλεις ἢ μέγεθος, ἢ κάλλος, ἢ πλῆθος τῶν οἰκητόρων κοσμεῖ. Τούτων δὲ ἐστερημένας πνευματικὰ τινὰ λαμπρύνει χαρίσματα· τῇ δὲ ὑμετέρα φορὰν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγός. Ἡ γὰρ αὐτὴ πασῶν μεγίστη, καὶ λαμπροτάτη, καὶ τῆς οἰκουμένης προκαθημένη, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκητόρων κυμαίνουσα. Πρὸς δὲ τούτοις, **943** καὶ νῦν κρατοῦσαν ἡγεμονίαν ἐβλάστησε· καὶ τῆς οἰκείας προσηγορίας τοῖς ἀρχομένοις μετέδωκε. Κοσμεῖ δὲ αὐτὴν διαφερόντως ἡ πίστις καὶ μάρτυρ ἀξιόχρεως ὁ θεῖος ἀπόστολος βοῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. Εἰ δὲ εὐθὺς δεξαμένη τὰ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος σπέρματα, τοῖς ἀξιαγάστοις τούτοις ἐβεβρίθει καρποῖς, τίς ἀπόχρη λόγος τὴν νῦν ἐν αὐτῇ πολιτευομένην εὐσέβειαν εὐφημῆσαι; ἔχει δὲ καὶ τῶν κοινῶν πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἀληθείας Πέτρου καὶ Παύλου τὰς θήκας, τῶν πιστῶν τὰς ψυχὰς φωτιζούσας. Ἡ δὲ τρισμακαρία τούτων καὶ θεῖα ξυνωρίς ἀνέτειλε μὲν ἐν τῇ ἐῷα, καὶ πάντοσε τὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμψεν. Ἐν δὲ τῇ δύσει προθύμως ἐδέξατο τὰς τοῦ βίου δυσμὰς, καὶ κεῖθεν νῦν καταυγάζει τὴν οἰκουμένην. Οὗτοι τὸν ὑμέτερον περιφανέστατον ἀπέφηναν θρόνον. Οὗτος τῶν ἀγαθῶν τῶν ὑμετέρων ὁ κολοφών. Ὁ δ' ἐκείνων θεὸς καὶ νῦν τὸν ἐκείνων ἐλάμπρυνε θρόνον, τὴν ὑμετέραν ἀγιωσυνὴν ἰδρύσας ἐν τούτῳ τῆς ὀρθοδοξίας τὰς ἀκτῖνας ἀφιεῖσαν.

Καὶ τούτου πολλὰ μὲν ἐστὶν εὐρεῖν καὶ ἄλλα τεκμήρια· ἀρκεῖ δὲ ὑμῶν καὶ ὁ κατὰ τῶν δυσωνύμων Μανιχαίων ζῆλος, ὃν

πρώην ὑμῶν ἡ ὁσιότης ἐγύμνασε, δείξασα τὴν περὶ τὰ θεῖα τῆς ὑμετέρας φιλοθείας σπουδὴν. Ἀπόχρη καὶ τὰ νῦν παρ' ὑμῶν γραφέντα τὸν Ἀποστολικὸν ὑμῶν χαρακτῆρα δηλῶσαι. Ἐντετυχήκαμεν γὰρ τοῖς παρὰ τῆς σῆς γραφεῖσι ὁσιότητος περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ὑμῶν ἐνανθρωπήσεως, καὶ ἐθαυμάσαμεν τὴν τῶν γεγραμμένων ἀκρίβειαν. Ἀμφότερα γὰρ κατὰ ταυτὸν ἐδήλου, καὶ τὴν ἐκ τοῦ αἰδίου πατρὸς αἰδίων θεότητα τοῦ μονογενοῦς, καὶ τὴν ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἀνθρωπότητα. Καὶ ὅτι κατὰ πάντα ἡμῖν ἡ ληφθεῖσα φύσις ἐῴκει, μόνον δὲ ἀνόμοιος ἢ τῷ πάσης ἀμαρτίας ἀμύητος διαμεῖναι ἐπειδήπερ οὐκ ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως αὕτη φύεται. εἶχε δὲ καὶ τοῦτο τὰ γράμματα, ὡς εἰς μὲν ὁ **945** μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱὸς, ἀπαθὴς δὲ αὐτοῦ ἡ θεότης, καὶ ἄτρεπτος, καὶ ἀναλλοίωτος, καθάπερ ὁ γεννήσας αὐτὸν πατὴρ, καὶ τό πανάγιον πνεῦμα. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν παθητὴν ἔλαβε φύσιν, ἐπειδήπερ ἡ θεῖα φύσις οὐκ ἐδέχετο πάθος ἵνα τῷ πάθει τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν ἀπάθειαν τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι χαρίσῃται. Ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ συγγενῇ, περιεῖχε τὰ γράμματα. Ἡμεῖς δὲ τὴν πνευματικὴν σου σοφίαν θαυμάσαντες, τὴν δι' ὑμῶν φθεγξαμένην τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀνυμνήσαμεν χάριν καὶ παρακαλοῦμεν, καὶ ἀντιβολοῦμεν, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομέν σου τὴν ἁγιωσύνην, ἐπαμμῦναι ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις χειμαζομέναις.

Λύσιν γὰρ ἔσεσθαι τοῦ κλύδωνος προσδοκήσαντες διὰ τῶν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης εἰς τὴν Ἐφεσον ἀποσταλέντων, χαλεπωτέρα περιπεπτώκαμεν ζάλη. Ὁ γὰρ τῆς Ἀλεξανδρείας δικαιοτάτος πρόεδρος οὐκ ἠρκέσθη τῇ ἀνόμῳ ταύτῃ καὶ ἀδικωτάτῃ καθαιρέσει τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν ἐπισκόπου τοῦ

Κυρίου Φλαυιανοῦ, οὐδὲ ἐνέπλησεν αὐτοῦ τὸν θυμὸν τῶν ἄλλων ἐπισκόπων ἢ παραπλησία σφαγή. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπόντα ὁμοίως καλάμῳ κατέσφαξεν, οὔτε καλέσας εἰς κριτήριον, οὔτε παρόντα κρίνας, οὐκ ἐρωτήσας τίνα φρονῶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως. Καὶ τοὺς μὲν ἀνδροφόνους, καὶ τυμβωρύχους, καὶ τοὺς τὰς ἀλλοτρίας συλήσαντας εὐνάς, οὐ πρότερον κατακρίνοισιν οἱ δικάζοντες, ἕως ἂν ἢ αὐτοὶ τὰς κατηγορίας ταῖς ὁμολογίαις κυρώσωσιν, ἢ παρ' ἐτέρων ἐναργῶς ἐλεγχθῶσιν. Ἡμᾶς δὲ ὁ τοῖς θείοις νόμοις ἐντεθραμμένος πέντε καὶ τριάκοντα σταθμοῖς ἀφεστηκότας κατέκρινεν ὡς ἠθέλησε. Καὶ τοῦτο οὐ νῦν μόνον πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ πέρυσιν μετὰ δύο ἄνδρας τῶν τῇν Ἀπολιναρίου νόσον **947** εἰσδοξαμένων ἐκεῖσε δραμόντας, καὶ συκοφαντίας καθ' ἡμῶν ὑφήναντας, ἀναστὰς ἐπ' ἐκκλησίας ἡμᾶς ἀνεθεμάτισε. Καὶ ταῦτα ἐμοῦ γράψαντος πρὸς αὐτὸν, καὶ ἃ φρονῶ διὰ γραμμάτων δηλώσαντος.

Ἐγὼ δὲ ὀδύρομαι μὲν τῆς ἐκκλησίας τὸν κλύδωνα, τὴν δὲ ἡσυχίαν ἀσπάζομαι. Ἐξ γὰρ καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἐγχειρισθεῖσάν μοι παρὰ τῶν ὅλων Ἐκκλησίαν ἰθύνας διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς, οὐκ ἐπὶ τοῦ μακαριωτάτου Θεοδότου τοῦ τῆς ἀνατολῆς προέδρου, οὐκ ἐπὶ τῶν μετὰ ἐκεῖνον τὸν τῶν Ἀντιοχέων διαδεξαμένων θρόνον, τὴν τυχοῦσαν μέμψιν ὑπέμεινα, ἀλλὰ τῆς θείας μοι χάριτος συνεργησάσης πλείους μὲν ἢ χιλίας ψυχὰς ἠλευθέρωσα τῆς Μαρκίωνος νόσου, πολλοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου συμμορίας προσήγαγον τῷ δεσπότῃ Χριστῷ. Καὶ ἐν ὀκτακοσίαις ἐκκλησίαις ἔλαχον ποιμαίνειν· τοσαύτας γὰρ ὁ Κύρρος παροικίας ἔχει, ἐν αἷς οὐδὲ ἓν διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς μεμένηκε ζιζάνιον· ἀλλὰ πάσης αἵρετικῆς ἐλευθέρωται πλάνης τὸ ἡμετέρον ποίμνιον. Οἶδεν ὁ πάντα ἐφορῶν πόσοις

ἐδεξάμην λίθοις ὑπὸ τῶν δυσωνύμων κατ' ἐμοῦ πεμφθέντων αἰρετικῶν, πόσοις ἐν ταῖς πλείοσι τῆς ἀνατολῆς πόλεσιν ἔσχον ἀγῶνας πρὸς Ἑλληνας πρὸς Ἰουδαίους, πρὸς πᾶσαν πλάνην αἰρετικήν. Καὶ μετὰ τοσούτους ἰδρώτας καὶ πόνους μὴ δικασάμενος κατεκρίθην.

Ἐγὼ δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑμῶν θρόνου περιμένω τὴν ψῆφον. Καὶ ἱκετεύω, καὶ ἀντιβολῶ τὴν σὴν ἀγιότητα, ἐπαμῦναί μοι τὸ ὀρθὸν ὑμῶν καὶ δίκαιον ἐπικαλουμένῳ κριτήριον, καὶ κελεῦσαι δραμεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐπιδειξαί μοι τὴν διδασκαλίαν τοῖς ἀποστολικοῖς ἔχνεσιν ἐπομένην. Ἔστι γάρ μοι τὰ μὲν πρὸ εἴκοσι ἐτῶν συγγεγραμμένα, τὰ δὲ πρὸ 949 ὀκτωκαίδεκα, τὰ δὲ πρὸ πεντεκαίδεκα, τὰ δὲ πρὸ δυοκαίδεκα. Τὰ μὲν πρὸς Ἀρειανούς, καὶ Εὐνομιανούς, τὰ δὲ πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας, τὰ δὲ πρὸς τοὺς ἐν Περσίδι μάγους, ἀλλὰ περὶ τῆς καθόλου προνοίας, ἕτερα δὲ περὶ θεολογίας, καὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. Ἡρμήνευταί μοι διὰ τὴν θείαν χάριν, καὶ τὰ ἀποστολικά συγγράμματα, καὶ τὰ προφητικὰ θεσπίσματα· καὶ ῥάδιον ἐκ τούτου καταμαθεῖν, εἴτε ἀκλινῇ τὸν κανόνα τῆς πίστεως διετήρησα, εἴτε τὴν τούτου παρέβην εὐθύτητα. Ἀλλὰ μὴ διαπτύσητέ μου τὴν ἱκετείαν παρακαλῶ, μηδὲ τὴν ἀθλίαν μου παρίδητε πολιὰν μετὰ πολλοὺς ὑβρισμένην καμάτους.

Πρὸ δὲ πάντων, μαθεῖν ἀντιβολῶ παρ' ὑμῶν, εἴτε χρή με τέρψαι τὴν ἄδικον ταύτην καθαίρεσιν, εἴτε μή. Τὴν γὰρ ὑμετέραν προσμένω ψῆφον. Καὶ κελεύσητε τοῖς καταψηφισαμένοις ἡμεῖναι, ἐμμενῶ καὶ οὐδενὶ ἀνθρώπων ἐνοχλήσω λοιπόν, ἀλλὰ μενῶ τὸ ἀκλινὲς τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν κριτήριον. Ἐμοὶ δὲ, ὡς ὁ δεσπότης μαρτυρεῖ Θεὸς, οὐ τιμῆς μέλει καὶ δόξης, ἀλλὰ μόνον τοῦ γεγεννημένου σκανδάλου· ὅτι πολλοὶ τῶν ἀπλουστέρων, καὶ μάλιστα εἰ ἐκ

διαφόρων αἱρέσεων παρ' ἡμῶν ζωγρηθέντες, τῷ θρόνῳ τῶν κατακρινάντων προσεχόντες αἱρετικούς ἴσως ἡμᾶς ὑπολήψονται, τὴν τοῦ δόγματος ἀκρίβειαν κατιδεῖν οὐ δυνάμενοι· ὅτι τοσοῦτον χρόνον ἐπισκοπεύσας, οὐκ οἰκίαν ἐκτησάμην, οὐκ ἄγρον, οὐκ ὄβολον, οὐ τάφον, ἀλλὰ τὴν αὐτομάτην πενίαν, καὶ τὰ παρὰ τῶν πατέρων εἰς, ἡμᾶς ἐλθόντα μετὰ τὴν ἐκείνων τελευτὴν εὐθὺς διανείμας, ὡς ἴσασιν ἅπαντες οἱ τὴν ἐφ' ἡμῶν οἰκοῦντες.

Πρὸ δὲ πάντων, ἱκετεύω τὴν ἱερὰν ὑμῶν καὶ τῷ Θεῷ φίλην κεφαλὴν, παρασχεῖν μοι τῶν προσευχῶν τὴν βοήθειαν. Ταῦτα διὰ τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων πρεσβύτερων Ὑπατίου καὶ Ἀβραμίου τῶν χορεπισκόπων, καὶ Ἀλυπίου τοῦ ἐξάρχου τῶν παρ' ἡμῖν μοναζόντων τὴν ὑμετέραν ἀγιωσύνην ἐδίδαξα. Ἐπειδὴ περ ἐμὲ δραμεῖν πρὸς ὑμᾶς τὰ τῶν βασιλικῶν γραμμάτων ἐπέσχε δεσμά, **951** ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς ἄλλους. Καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα, καὶ ἰδεῖν αὐτοὺς πατρικῶς, καὶ τὰς ἀκλινεῖς ὑμῶν ἀκοὰς εὐμενεῖς αὐτοῖς παρασχεῖν, καὶ τὸ συκοφαντούμενον καὶ μάτην πολεμούμενόν μου γῆρας τῆς ὑμετέρας ἀξιῶσαι κηδεμονίας, καὶ πρὸ πάντων τῆς ἐπιβουλευομένης πίστεως παντὶ σθένει φροντίσαι, καὶ φυλάξαι ταῖς ἐκκλησίαις τὸν πατρῶον κλῆρον ἀκήρατον· ἵνα καὶ τὰς ἀντὶ τούτων ἀντιδόσεις δέξηται ὑμῶν ἡ ἀγιότης παρὰ τοῦ μεγαλοδώρου δεσπότου.

ADMONITIO IN SEQUENTIS EPISTOLAE FRAGMENTUM. (G)

1. Insigne quod subijcimus epistolae Anatolii fragmentum, ex quo hunc post Flaviani mortem ordinatum discimus, e codice Regio 940 a Cotelerio editum fuit inter Ecclesiae Graecae Monumenta tom. I, pag. 66. Istud Quesnellus secundae Leonis editioni inseruit, praemisitque epistolis 69, 70 et 71, datis mense Julio an. 450, in quibus de ipsius Anatolii ordinatione sermo est. In observationibus autem ad hoc fragmentum affirmat, *circa haec tempora* (praedictarum scilicet epistolarum Leonis) Flavianum obiisse; cui proinde Anatolius suffectus, circa idem tempus eam ad eundem Leonem epistolam dederit ex qua hoc fragmentum excerptum fuit. Non assentimur. Flavianum enim paulo post Ephesinum latrocinium habitum mense Augusto anni 449, *inter manus eorum a quibus in exsilium ducebatur glorioso ad Christum fine transisse* eodem an. 449 testatur Prosper in Chronico. Concinit Historia Eutychanistarum, quae eum, dum in exsilium deportaretur, ipso in itinere apud Epipam Lydiae civitatem defunctum indicat. Potuit quidem haec mors a Flaviani inimicis aliquamdiu occultari ob Constantinopolitanos qui illi maxime favebant: unde archimandritae, clerus et populus Constantinopolitanae urbis qui ad Leonem litteras dedere citius circa Octobrem an. 449 (ut colligere licebit ex admonitione in epistolam 59), ejusdem episcopi mortem ignorabant. At nihilominus Anatolium ordinatum fuisse ante finem anni 449, ex Theodoro lectore manifestum est. In fragmentis enim ejusdem a Valesio collectis, ordinatione Anatolii ac nonnullis ejusdem ordinationis circumstantiis commemoratis, ait: *Agebantur autem haec consulatu Protogenis et Asterii*. Igitur sub finem ejusdem anni haec epistola ad Leonem scripta videtur; sicut et

alia ordinatorum ejus, cujus fit mentio in epistola 71; nam statim post ordinationem ejusmodi epistolae scribebantur.

2. Sub idem tempus de eadem re ad Leonem litteras dedere Theodosius atque Pulcheria, et omnes hae epistolae simul videntur transmissae. Nondum tamen Romam pervenerant mense Martio anni 450, cum Leo scripsit epistolas 60 et 61, in quibus Flavianum adhuc vivum praesumit. Eas pontifex accipere potuit mense Aprili vel Maio; cujus morae quid in causa fuerit ignoramus. Cum autem difficilem rem proponerent, quae maturiorem consultationem flagitabat, forte hac de re Leo habuit illum *tractatum*, cujus gratia Petronium et Regulum Gallicanos *diu* se retinuisse scribit epist. 67, ad Ravennium, in quam vide annot. 2 (885^d). Haec quidem Anatolii causa adeo magnum pontifici negotium facessivit, ut quatuor legatos eligendos, instruendos, atque Constantinopolim transmittendos crediderit, quod non exiguam in respondendo dilationem flagitabat: unde nihil mirum si epistolae 69, 70 et 71 quibus hac de ordinatione respondet, datae fuerint mense Julio anni 450. Interim hoc fragmentum excerptum ex Anatolii epistola, quae statim post ejus ordinationem ante finem anni 449 exarata fuit, cum certa dies ac mensis lateat, praemittendum censuimus epistolae Leonis ad Theodosium, quae die 25 Decembris signatur.

EPISTOLA LIII, *seu* EPISTOLAE ANATOLII CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI AD S.

LEONEM FRAGMENTUM. *De ordinatione sua.* (G)

954 Ex epistola ANATOLII Constantinopolitani ad LEONEM Romanum.

Etenim piissimus et Christi amans noster imperator Theodosius, qui cuncta in secundis post res ad Deum pertinentes ponit, cum sanctissima Constantinopolitana Ecclesia pastore orbata esset, deberetque accipere qui eam posset regere, plurimam ejusce rei curam suscepit. Ac primo quidem demandavit religiosissimo ejusdem urbis clero ut ad gubernationem aptiores decernerent cum probatione, sibi electionem omnium praecipui reservans. Deinde in his exorta immoderata dissensione, cunctisque hinc erga multos in varia studia scissis, jubet imperator conquiri clericos in regia urbe etiam ex aliis civitatibus ob quaedam (ita ut fit) negotia degentes, quo inter illos praestantior absque **956** ullo affectu in episcopalem dignitatem promoveretur. Quod cum factum fuisset, postea placuit iis qui in cuncta potestatem obtinent, permitti clero electionem primatis. Et ecce suffragia in me omnium minimum venerunt; non propter justitiam meam, sed ut Christus Jesus in me ostenderet omnem patientiam suam, juxta Apostolum (**I Timoth. I, 16**). Unde id operis incubuit sanctae synodo episcoporum Constantinopoli versantium, ut ad me ordinandum sine mora procederent.

953 Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὸν Ῥώμης Λέοντα·

Καὶ γὰρ ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλόχριστος ἡμῶν. Βασιλεὺς Θεοδόσιος, ὁ δεύτερα τὰ λοιπὰ τῶν θείων ἡγούμενος, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ποιμαίνοντος χηρευούσης, ὀφειλούσης τε τυχεῖν, τοῦ ταύτην ἰθύναι δυναμένου, πλείστην τούτου ποιησάμενος τὴν φροντίδα. Πρότερον μὲν ἐπέτρεψε τῷ κατ' αὐτὴν εὐλαβεστάτῳ κλήρῳ τοὺς ἐπιτηδειότερους εἰς ἐπιστασίαν μετὰ δοκιμασίας ψηφίσασθαι, τὴν ἐπιλογὴν ἑαυτῷ τοῦ πάντων ἐκκρίτου ταμιευσάμενος· Εἶτα διχονοίας ἀμέτρου ἐν τούτοις ἀναφυσίσης, καὶ πάντων ἐντεῦθεν περὶ πολλοὺς μεριζομένων τὰς γνώμας, κελεύει τοὺς διάγοντας ἐν τῇ Βασιλευούσῃ, καὶ ἐξ ἐτέρων πόλεων, τινῶν ἔνεκεν, οἷα συμβαίνει, χρεῖων, κληρικοὺς ἀνερευνᾶσθαι, ἐφ' ᾧ τε τὸν ἐκ τούτων ἄμεινον [Leg. ἀμείνω vel ἀμείνονα] **955** δίχα πάσης προσπαθείας εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προαχθῆναι. Οὗπερ γεγονότος, ἔδοξε λοιπὸν τοῖς κρατοῦσι τῶν ὅλων, ἐπιτραπῆναι κλήρῳ τὴν ἐπιλογὴν τοῦ πρωτεύοντος. Καὶ ἰδοὺ φθάνει ψῆφος ἐπ, ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον, οὐ κατὰ τὴν ἐμὴν δικαιοσύνην, ἀλλ' ἵνα πάντως ἐν ἐμοὶ ἐνδείξῃται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀπόστολον. Ὅθεν γέγονεν ἔργον τῇ ἐνδημούσῃ ἀγία συνόδῳ, ἀνυπερθέτως εἰς τὴν ἐπ' ἐμοὶ χειροτονίαν ἐλθεῖν.

EPISTOLA LIV. AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Nicaenae fidei se inhaerere scribit; Eutychem non minus quam Nestorium esse damnandum; concilium intra Italiam haberi postulat.

LEO urbis Romae episcopus THEODOSIO semper Augusto.

Pro integritate fidei catholicae Christianissimum principem convenit esse sollicitum, et hoc indefessis precibus divinam misericordiam posco, ut cordi vestro id quod est veritatis inspiret, neque falli vos in aliquo humanarum aemulationum fraude patiatur. A me autem atque ab omnibus catholicis sacerdotibus quae evangelicae atque apostolicae fidei pietas defendatur, satis plene ac lucide litteris meis, quas clementiam vestram jam dudum per famulum vestrum EPIPHANIUM tribunum, qui pro hac causa missus est, arbitror accepisse, reseratum est: nec ambigi potest, hoc nos purissime credere, hoc constanter asserere, quod etiam venerandi Patres, quondam apud Nicaeam congregati, secundum fidem Symboli credendum et confitendum sacratissima auctoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis imperator, sicut Nestorii dogma perversum merito anathematizavimus; ita juste etiam horum impietatem, qui veritatem carnis nostrae negant a Domino nostro Jesu Christo susceptam esse, damnamus, Gloriosissime. Unde si pietas

vestra suggestioni ac supplicationi **957** nostrae dignetur annuere, ut intra Italiam haberi jubeatis episcopale concilium, cito auxiliante Deo poterunt omnia scandala, quae in perturbationem totius Ecclesiae sunt commota, resecari: ut per universum regnum vestrum catholicae fidei integritate **958** servata, et pacem Christianam manere, et vestram apud Deum crescere gloriam gaudeamus. Data octavo kalendas Januarias, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN SEQUENTES IMPERIALES EPISTOLAS. (G)

1. Cur epistolae sequentes Leoninis insertae fuerint, probe notavit Quesnellus in brevi admonitione eisdem epistolis praemissa his verbis: *Ex epistolarum subjectarum serie manifestum est scriptas eas fuisse consilio et hortatu sancti Leonis totiusque synodi, ex qua et cujus nomine datae sunt superiores pontificis litterae. Has igitur pro utrarumque affinitate hoc loco excudendas putavimus. Nam et clariorem illius synodi nobis ingerunt notitiam, cujus locum, tempus, materiem aliasque circumstantias aperiunt; et ab ipso Leone dictatae videntur. De quibus plura in dissertatione 1 de Vita et rebus gestis S. Leonis ad annum 449. Ipsae epistolae tres imperiales ad Theodosium. et alia ad Pulcheriam Leonis consilium palam testantur; has vero ab ipso Leone dictatas*

nihil indicat; quin nonnulla Leoninae scribendi rationi haudquaquam congruunt.

2. Quoad tempus vero, cum omnes tum quae traditae tum quae redditae fuerunt Augustorum epistolae, in una Chalcedonensi collectione exhibitae, chronica notatione careant, alii aliter opinati sunt. De quatuor prioribus epistolis in Orientem missis in primis statuendum est. Totum pendet ex interpretatione illorum verborum Valentiniani epist. 55: *Cum advenissem Romam ad Divinitatem placandam, sequenti die ad basilicam apostoli Petri processi, et illic post venerabilem noctem diei Apostoli, et a Romano episcopo, et ab aliis cum eo ex diversis provinciis congregatis rogatus sum scribere tuae mansuetudini.* Ex recitatis autem verbis colligitur Valentinianum Romam accessisse pridie ante festivitatem apostoli Petri; die autem sequenti, id est ipso die festo ad basilicam apostoli Petri processisse; et illic post nocturnum officium a Leone aliisque episcopis qui ad idem festum convenerant, exoratum fuisse ut ad Theodosium scriberet. Idipsum Placidiam et Eudoxiam Augustas rogatas fuisse, ex aliis earumdem epistolis liquet.

3. Cardinalis Baronius ad an. 449, n. 164, arbitratus est has quatuor epistolas eodem anno scriptas fuisse post diem dedicationis basilicae S. Petri, quae celebrari solet die decima octava Novembris, et ad eam diem usque retentos fuisse existimat episcopos, qui synodo Romanae superioribus epistolis 44 et seqq. memoratae interfuerant. Sed praeterquam quod non est verosimile episcopos, qui III kal. Octobris in Urbe convenerant, per quinquaginta dies Romae fuisse detentos absoluta jam synodo die 13, aut serius 15 Octobris, ut liquet ex epist. 44 et sequentibus; praeter hoc, inquam,

nullum antiquum documentum superest, quo probetur Leone pontifice dedicationem basilicae S. Petri celebratam fuisse die 18 Novembris. Adde quod Valentinianum an. 449 Romae fuisse nullum aliunde indicium est; nonnulla autem suppetunt documenta quae eum anno 450 ibidem exstitisse probant.

4. Quesnellus diss. 1 ad an. 450, n. 1, Baronii sententiam impugnans, in aliam apertius erroneam transiit, contendens has epistolas scriptas fuisse post festum S. Petri die 29 Junii an. 450. Error ex duobus manifeste detegitur. Primum quia hoc anno Valentinianus Romae erat mense Martio, quo legem edidit Novellis insertam tit. 7, de Indulgentiis reliquorum, nec non mense Aprili ex tit. 38, de Naviculariis annuis, etc., ex quibus dies festus S. Petri, ante quem ille pridie Romam advenerat, dies 29 Junii esse non potest. Secundo quia cum Theodosius obierit die 28 Julii anni ejusdem 450, si post diem 29 Junii scriptae ac missae ad eum fuissent epistolae, post ejus mortem Constantinopolim pervenissent, nec potuisset alias, quae exstant, epistolas reddere. Alius igitur dies festus S. Petri cum Tillemontio et Pagio quaerendus est, et anterior quidem die III nonas Martii an. 450, quo memorata lex de Indulgentiis reliquorum data fuit. Ex antiquissimo Kalendario Bucheriano, in quo dies festi Romanae Ecclesiae notantur, discimus VIII *kal. Martii* Romae celebratum fuisse festum hoc titulo ibidem signatum: *Natale Petri de Cathedra*. Hoc itaque anno Valentinianus cum Augustis Romam pervenit IX *kal. Martii*; ipso autem festo Leo cum episcopis ab eisdem petiit ut ad Theodosium scriberent. Porro ex Placidiae epist. 58 ad Pulcheriam colligitur eos scripsisse antequam eandem Pulcheriam bonae causae favere ex ipsius litteris exploratum fieret; alias hujus rei aliqua mentio a Placidia eidem epistolae

inserta fuisset. Id autem Romae innotuit ante diem 17 Martii hujus anni 450, quo S. Leo hac de re gratulatus Pulcheriae dedit epistolam 60. Igitur quatuor priores epistolae exaratae fuerunt paulo post diem 22 Februarii, et ante diem 17 Martii anni ejusdem, ac probabilius sub Februarii finem.

5. Cuique epistolae sive a Valentiniano, sive ab Augustis scriptae Quesnellus subjecit epistolam quam Theodosius reddidit. Nos collectionis Chalcedonensis methodum et rationem etiam temporis sequendam putavimus. Ut autem idoneum intervallum tribuatur transmissioni litterarum, Theodosii epistolae in Aprilem referendae videntur, ac propterea post epistolas 60 et 61 scriptas mense Martio easdem locavimus.

6. Quamvis probabilius existimemus omnes has epistolas scriptas fuisse Latine, uti Latine pariter scribebantur leges, etiamsi in Oriente darentur, interiisse tamen credimus originale Latinum, solamque superesse Graecam versionem, et Latina exempla, quae ad nos transmissa fuerunt, esse antiquam interpretationem ex Graeco, eamque ab homine lucubratam Latini sermonis minus perito, ut constabit ex aliquot locis valde obscuris et pessime redditis, quae Augustorum originali nequaquam congruunt. Hac etiam de causa notatio temporis a Graeco collectore semper omissa, in Latino textu pariter desideratur, quae suppleta fuit, cum Latinae Chalcedonensis collectionis auctor Latina originalia invenit. Confer Praefat. in epistolas num. 36.

7. Nunc titulum, qui tribus imperialibus epistolis 55, 56 et 57, in collectione Chalcedonensi praefigitur, exhibemus. In Graeca collectione sic: Θεῖον γράμμα καταπεμφθὲν, τοῦτο

μὲν τοῦ δεσπότης ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ, τοῦτο δὲ τῆς θείας μνήμης Πλακιδίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς προσκυνητῆς Βασιλίδος Εὐδοξίας, πρὸς τὸν τῆς θείας μνήμης Θεοδόσιον, ὥστε κελεῦσαι ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰταλίας σύνοδον ἐπιτελεσθῆναι. In Latina vero nostri codices ita reddunt: *Sacrae litterae tam a domino nostro Valentiniano, quam a divae memoriae Placidia, nec non et Eudoxia Augusta ad Theodosium divae memoriae, ut juberet in partibus Italiae concilium celebrari.*

EPISTOLA LV. VALENTINIANI IMPERATORIS AD THEODOSIUM AUGUSTUM. (G)

962 Domino meo THEODOSIO, gloriosissimo, victori et triumphatori, perpetuo imperatori et patri, VALENTINIANUS gloriosus, victor ac triumphator semper Augustus et filius.

Cum advenissem in urbem Romam ad Divinitatem placandam, sequenti die ad basilicam apostoli Petri processi, et illic post venerabilem noctem diei apostoli, et a Romano episcopo, et ab aliis cum eo ex diversis provinciis congregatis rogatus sum scribere vestrae mansuetudini de fide, quae cum sit conservatrix omnium fidelium animarum, dicitur perturbata: quam nos a nostris majoribus traditam, debemus

cum omni competenti devotione defendere, et dignitatem propriae venerationis beato apostolo Petro intemeratam et in nostris temporibus conservare: quatenus beatissimus Romanae civitatis episcopus, cui principatum sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide et sacerdotibus judicare, domine sacratissime pater, et venerabilis imperator. Hac enim gratia secundum solemnitatem conciliorum et Constantinopolitanus episcopus eum per libellos appellavit, propter contentionem quae orta est de fide. Huic itaque postulanti et conjuranti salutem nostram communem annuere **964** non negavi, quatenus ad tuam mansuetudinem meam petitionem ingererem, ut praedictus sacerdos congregatis ex omni orbe etiam reliquis sacerdotibus intra Italiam, omni praejudicio submoto, a principio omnem causam quae vertitur, sollicita probatione cognoscens, sententiam ferat, quam fides et ratio verae Divinitatis expostulat. Non debet enim nostris temporibus contra religionem turbarum petulantia praevalere, dum incommota fides hactenus fuerit conservata. Ad perfectiorem vero agnitionem vestrae divinitatis, direximus etiam gesta per quae et desideria et exclamationes omnium pietas vestra cognoscat.

961 Θῷ δεσπότη Θεοδοσίῳ, ἐνδόξῳ, νικητῇ, καὶ τροπαιοῦχῳ, αἰωνίῳ Βασιλεῖ, καὶ πατρὶ, νικητῆς Οὐαλεντινιανὸς, ἔνδοξος, τροπαιοῦχος, ἀεὶ βασιλεὺς, καὶ υἱός.

Παραγενομένου μου ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ ἐξευμενίσασθαι τὸ θεῖον, τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου προῆλθον· κἀκεῖσε μετὰ τὴν σεβάσμιον νύκτα τῆς

ἡμέρας τοῦ ἀποστόλου, ὑπό τε τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου, ὑπό τε ἐτέρων αὐτῷ ἅμα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν συνηγμένων, ἠξιώθην γράψαι πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα περὶ τῆς πίστεως· ἥ τις φύλαξ ὑπάρχουσα πασῶν τῶν πιστευουσῶν ψυχῶν, λέγεται τεταράχθαι· ἦν ἡμεῖς ἀπὸ τῶν προγόνων παραδοθεῖσαν, ὀφείλομεν μετὰ τῆς προσηκούσης καθοσιώσεως ἐκδικεῖν, καὶ τῆς ἰδίας εὐλαβείας τὴν ἀξίαν τῷ μακαρίῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ ἄτρωτον καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις διαφυλάττειν· ἵνα ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων πόλεως, ὃ τὴν ἱερωσύνην κατὰ πάντων ἡ ἀρχαιότης παρέσχε, χώραν καὶ εὐπορίαν ἔχειν περὶ τε πίστεως καὶ ἱερέων κρίνειν, δέσποτα ἀγιώτατε πάτερ, καὶ σεβάσμιε βασιλεῦ. Τούτων γὰρ χάριν κατὰ τὸ ἔθος τῶν συνόδων καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος αὐτὸν ἐπεκαλέσατο διὰ λιβέλλου, ἔνεκα τῆς ἀνακυψάσης φιλονεικίας περὶ τῆς πίστεως. Τοῦτο οὖν αἰτοῦντι, καὶ ἐνευχομένῳ τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἐπινεῦσαι **963** οὐκ ἠρνησάμην τὸ πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα τὴν ἐμὴν αἵτησιν οἰκειῶσαι· ἵνα ὁ προλεχθεὶς ἱερεὺς, συναχθέντων ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων, ἐντὸς τῆς Ἰταλίας, παντὸς προκρίματος ἀποκινηθέντος, ἐξ ὑπαρχῆς τὴν στρεφομένην αἰτίαν πεφροντισμένη δοκιμασία διαγνοὺς, ἐξοίση τὴν ἀπόφασιν, ἣν ἡ πίστις, καὶ ὁ τῆς ἀληθοῦς θειότητος λόγος ἀπαιτεῖ. Οὐ γὰρ ὀφείλει ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς καινότης θρησκείας εἰσάγεσθαι θορύβῳ προπετείας, ἀσαλεύτου τῆς πίστεως μέχρις ὧδε διαφυλαχθείσης. Πρὸς δὲ τελείαν διδασκαλίαν τῆς σῆς θειότητος ἀπεστείλαμεν καὶ τὰ πεπραγμένα· δι' ὧν καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὰς ἐκβοήσεις πάντων, ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια καταμάθοι.

EPISTOLA LVI. GALLAE PLACIDIAE AUGUSTAE AD THEODOSIUM. (G)

Domino victori THEODOSIO et triumphatori, semper Augusto filio, GALLA PLACIDIA piissima et florens, perpetua Augusta et mater.

Dum in ipso ingressu civitatis antiquae hanc curam habuissemus ut cultum beatissimo Petro apostolo redderemus, in ipso adorando altari martyris reverendissimus LEO episcopus, paululum se post orationem retinens, propter catholicam fidem apud nos deflevit, ipsum similiter **966** summum apostolorum, quem nuper adieramus, testem objiciens, episcoporum multitudine circumseptus, quos ex innumerabilibus civitatibus Italiae pro principatu proprii loci seu dignitate collegit; et verbis permiscens lacrymas, ad communionem sui fletus nostros quoque gemitus provocavit. Non enim modicum detrimentum est ex his quae gesta sunt, ut fides, quae antis temporibus regulariter custodita est a sacratissimo patre nostro Constantino, qui primus imperio splenduit Christianus, nuper turbata sit ad arbitrium unius hominis, qui in synodo Ephesinae civitatis odium et contentiones potius exercuisse narratur, militum praesentia et metu appetens Constantinopolitanae civitatis episcopum Flavianum, eo quod libellum ad apostolicam sedem miserit, et ad omnes episcopos harum partium, per eos qui directi fuerant in concilio a reverendissimo episcopo Romae, qui secundum

definitiones Nicaeni concilii consueti sunt interesse, domine sacratissime fili, venerabilis imperator. Hac itaque gratia, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem fidei catholicae religionis immaculatam servari praecipiat: ut secundum formam et definitionem apostolicae sedis, quam etiam nos tamquam praecellentem similiter veneramus, in statu sacerdotii illaeso manente per omnia Flaviano, ad concilii et apostolicae sedis iudicium **968** transmittatur, in qua primus ille, qui coelestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinavit; quando scilicet decet nos huic maximae civitati, quae domina omnium est terrarum, in omnibus reverentiam conservare. Diligentius autem etiam in hoc providete, ne quod priscis temporibus nostra generatio custodivit, sub nos imminui videatur, et per praesens exemplum schismata generentur inter episcopos et sanctas Ecclesias.

Δεσπότη νικητῇ Θεοδοσίῳ, καὶ τροπαιούχῳ αἰεὶ βασιλεῖ, υἱῷ, Γάλλᾳ Πλακιδία ἡ εὐσεβεστάτῃ, καὶ ἀνθοῦσα, αἰωνία βασιλὶς, καὶ μήτηρ.

Ὅπηνικα ἐν αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ τῆς ἀρχαίας πόλεως ταύτην ἐτιθέμεθα τὴν φροντίδα, ἀποδοῦναι τὴν προσκύνησιν τῷ μακαριωτάτῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ ἐν αὐτῷ τῷ προσκυνητῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ μάρτυρος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Λέων, ὀλίγον ἐπισχὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς εὐχῆς, ἕνεκα τῆς καθολικῆς πίστεως πρὸς ἡμᾶς ἀπωδύρατο· **965** αὐτόν τε ὁμοίως τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων, ᾧ καὶ ἑναγχος προσείημεν, μάρτυρα συλλαβόμενος, περιεστοιχισμένος τε πλήθει ἐπισκόπων, οὓς τινὰς ἀπὸ ἀναριθμήτων πόλεων ἐν τῇ Ἰταλία

συνήγαγεν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἰδίου τόπου, καὶ τῆς ἀξίας, καὶ τοῖς ῥήμασι συνάπτων τὰ δάκρυα, εἰς κοινωνίαν τῶν ἰδίων θρήνων καὶ τὰς ἡμετέρας οἰμωγὰς ἐξεκαλεῖτο. Οὐ μικρὰ γὰρ ἐκ τῶν γεγενημένων ζημία, τὴν τοσούτοις χρόνοις φυλαχθεῖσαν τοῦ καθολικοῦ κανόνος πῖστιν ἀπὸ τοῦ θειοτάτου πατρὸς ἡμῶν Κωνσταντίνου, ὃς πρῶτος ἐν τῷ βασιλείῳ διέλαμψε χρίστιανός, ἔναγχος τεταράχθαι πρὸς ὑπόληψιν ἐνὸς ἀνθρώπου ὅς τις ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Ἐφεσίων πόλεως μῖσος, καὶ ἀψιμαχίαν μᾶλλον λέγεται γεγυμνακέναι, τῇ τε τῶν στρατιωτῶν παρουσίᾳ, καὶ τῷ φύβῳ καταπλήττων τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φλαυιανὸν, διὰ τὸ λίβελλον στεῖλαι πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῶν μερῶν τούτων, διὰ τῶν ἀποσταλέντων ἐν τῇ συνόδῳ παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ῥώμης· οἳ τινες κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου εἰθίσθησαν συνιέναι, δέσποτα ἀγνότατε υἱὲ βασιλεῦ προσκυνητέ. Τούτου χάριν ἡ σὴ ἡμερότης τοῖς τοσούτοις θορύβοις ἀντιτιθεῖσα τὴν ἀλήθειαν ἄσπιλον τὴν πῖστιν τῆς καθολικῆς θρησκείας παραφυλαχθῆναι προσταξάτω. Ἵνα κατὰ τὸν τύπον, καὶ τὸν ὅρον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὃν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως, ὡς προηγούμενον, προσκυνούμεν, ἐν τῇ στάσει τῆς ἱερωσύνης ἀβλαβοῦς μένοντος ἐν πᾶσι Φλαυιανοῦ, ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἡ δίκη παραπεμφθείη⁹⁶⁷ ἐν ᾧ πρῶτος ἐκεῖνος, ὁ τὰς οὐρανοῦ κλεῖς ἀξιωθείς ὑποδέξασθαι, τὴν ἐπισκοπὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκόσμησε δηλαδή· ὁπότε πρὲπει ἡμᾶς ταύτῃ τῇ μεγίστῃ πόλει, ἥ τις δέσποινα πασῶν ὑπάρχει τῶν γεῶν, ἐν πᾶσι τὸ σέβας παραφλάξαι. Ἐπιμελέστερον δὲ κἀκείνου προνοῆσαι· ἵνα μὴ ὅπερ ἐν τοῖς ἀνωτέροις χρόνοις ἡ ἡμετέρα γενεὰ διεφύλαξεν, ἐφ' ἡμῶν δόξη μαιίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦ παρόντος

ὕποδείγματος σχίσματα προχωρῆσαι ἔν τε τοῖς ἐπισκόποις,
καὶ ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις.

EPISTOLA LVII. LICINIAE EUDOXIAE
AUGUSTAE AD EUMDEM
THEODOSIUM. *De Ecclesiae catholicae
turbatione. (G)*

Domino THEODOSIO inclyto, semper Augusto, et patri,
LICINIA EUDOXIA piissima et perpetua Augusta filia.

Omnibus notum est tuam mansuetudinem, curam atque sollicitudinem habere Christianorum et catholicae fidei, in tantum ut juberetis ad injuriam ejus nihil omnino faciendum. Cum igitur feliciter Romae fuisset ingressae, et in liminibus basilicae sanctissimi apostoli Petri venissemus, Leo beatissimus Romanae civitatis episcopus, etiam cum aliis plurimis episcopis **970** postulationem nobis obtulit, dicens omne dogma religionis per Orientem fuisse turbatum, et accidisse, quatenus tota Christianorum fides ad confusionem omnem perduceretur. Nam Flavianum Constantinopolitanae Ecclesiae episcopum propter inimicitias Alexandrini episcopi ingemiscebat expulsum; et hoc cum aliis episcopis postulavit, protestans et ipsorum venerabilium locorum cultum, et mansuetudinis nostrae salutem, quatenus ad tuam clementiam ex hac causa meas litteras destinarem,

domine sanctissime pater, et adorabilis imperator. Salutans igitur justa posco, quatenus his litteris curam vestra tranquillitas praeberere dignetur, et quae male gesta sunt emendari praecipiat, donec omnibus quae jam definita sunt revocatis, ex integro causa fidei et Christianae religionis, quae mota est, in partibus Italiae congregato concilio, perquiratur. Scriptum est enim hic omnem contentionem motam, quatenus Flavianus episcopus ex humanis rebus potuisset auferri.

Δεσπότη Θεοδοσίῳ τροπαιούχῳ, ἀεὶ βασιλεῖ, καὶ πατρὶ.
Λικιννία Εὐδοξία ἡ εὐσεβεστάτῃ, καὶ ἀνθοῦσα, αἰωνία
βασίλῃς θυγάτηρ.

Πᾶσιν ἔγωσται τὴν σὴν ἐπιείκειαν μέριμναν, καὶ φροντίδα ποιεῖσθαι τῶν χριστιανῶν, καὶ τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπὶ τοσοῦτον, ὥς ἐπιτρέπειν ἐφ' ὕβρει ταύτης μηδὲν παντάπασι γίνεσθαι. Ὅπηνίκα τοίνυν εὐτυχῶς ἐν τῇ Ῥώμῃ εἰσεληλύθαμεν, καὶ τοῖς οὐδοῖς τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἀγιωτάτου ἀποστόλου Πέτρου παραγεγόνναμεν, Λέων, ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων πόλεως, μετὰ καὶ ἐτέρων πλειόνων ἐπισκόπων, ἀξίωσιν ἡμῖν προσήγαγε, **969** φάσκων, ὅλον τὸ δόγμα τῆς θρησκείας κατὰ τὴν ἀνατολὴν τεθορυβῆσθαι, καὶ τοῦτο συμβέβηκεν, ὥστε πᾶσαν τῶν χριστιανῶν τὴν πίστιν εἰς σύγχυσιν ἐλάσαι, καὶ γὰρ Φλαυιανὸν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησίας, διὰ τὰς ἔχθρας τοῦ Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, ἀπωδύρατο ἐκβεβλῆσθαι, καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων ἤτησεν, ἐπιμαρτυρόμενος αὐτῶν τε τῶν σεβασμίων τόπων τὴν προσκύνησιν, καὶ τῆς ὑμετέρας ἡμερότητος τὴν σωτηρίαν. Ὡστε πρὸς τὴν σὴν

φιλανθρωπίαν ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου ἐμὰ γράμματα καταπεμφθῆναι, δέσποτα ἀγνότατε πάτερ, βασιλεῦ προσκυνητέ. Προσαγορεύουσα τοιγαροῦν, δίκαια αἰτῶ· ὥστε τούτοις τοῖς πράγμασι θεραπείαν ἢ ὑμετέρα γαληνότης ἐπιτρέψοι παρασχεθῆναι· καὶ τὰ κακῶς πεπραγμένα διορθωθῆναι κελεύσοι· ἄχρις οὗ πάντων τῶν ἤδη τετυπωμένων ἀνακληθέντων, ἐξ ὁλοκλήρου πίστεως, καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν θρησκείας, ἡ κινουμένη αἰτία, ἐν τοῖς τῆς Ἰταλίας συναχθείσης τῆς συνόδου, δοκιμασθείη. Ἐγράφη γὰρ ἐνταῦθα πᾶσαν φιλονεικίαν κεκινῆσθαι, ὥστε Φλαυιανὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐπαρθῆναι.

EPISTOLA LVIII. GALLAE PLACIDIAE AD
PULCHERIAM AUGUSTAM, *Qua concilium
Ephesinum secundum detestatur.* (G)

972 GALLA PLACIDIA piissima semper Augusta, AELIAE PULCHERIAE piissimae semper Augustae filiae.

Ut Romam frequentibus concursionibus adaeque desideremus inspicere, causa nobis est amplectendae religionis, ut terminis sanctorum nostram exhiberemus praesentiam, quos certum est pro sua virtute in coelestibus constitutos, neque inferiora despiciere. Nos itaque sacrilegum esse credimus, si solemnum ordinem

denegemus. Cum igitur beato apostolo Petro nostram praesentiam dedissemus, illic multitudine sacerdotum reverendissimus Leo papa circumdatus, pro dignitate sui loci nos primus adiit: qui propter interpositam gemitus sui tristitiam, desiderium suum verbis pene insinuare non poterat. Vicit tamen constantia sapientiae sacerdotis, ut lacrymas paululum retineret, et causam violatae fidei, tamquam hujus vindex, manifesto sermone proferret. In quo sermone cognovimus nostris temporibus catholicam fidem esse turbatam, quam a divo patre nostro Constantino nostri generis parentes hactenus servaverunt. Secundum voluntatem namque cujusdam, pravam aliquid adversus sacerdotem Constantinopolitanum **974** excitatum dicitur. Nos itaque in Ephesino concilio, in quo nullus ordinem sacerdotum custodivit, neque mensuram, sine consideratione Divinitatis omnia esse gesta cognovimus, quatenus praesumptio et injustitia in quorundam damnationem vim obtinere dicatur, quae nostris temporibus terribilia esse videntur. Debet itaque fides proprie valere, sanctissima atque venerabilis filia Augusta. Igitur tua clementia secundum catholicam fidem, quod semper nobiscum fecit, et nunc similiter conspirare dignetur, ut quidquid illo tumultuoso miserrimoque concilio constitutum est, omni virtute submoveatur, et omnibus integris permanentibus, ad apostolicae sedis, in qua primus apostolorum beatus Petrus, qui etiam claves regnorum coelestium suscipiens, sacerdotii principatum tenuit, episcopatus causa mittatur. Debemus enim primatum in omnibus immortalis conversationi tribuere, quae totum mundum propriae virtutis dominatione complevit, et nostro imperio orbem gubernandum servandumque commisit.

971 Γαλλὰ Πλακίδια ἡ εὐσεβεστάτη καὶ ἐπιφανεστάτη
ἀειαυγούστα Αἰλία Πουλχερία τῇ εὐσεβεστάτη ἀειαυγούστα
θυγατρί.

Ὅτι τὴν Ῥώμην συνεχέσιν ἐκδρομαῖς ὁμοίως ἐπιποθοῦμεν
ὁρᾶν, τῆς θρησκείας ἐστὶν ἐξαίρετον ἢ ὑπόθεσις, ὥστε τοῖς
ὅροις τῶν ἁγίων τὴν ἡμετέραν ἀποδιδόσθα· παρουσίαν, οὓς
ἀληθὲς ἐστὶν ἐν τοῖς οὐρανίοις κατὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν
κατασταθέντας, οὐδὲ τῶν κατωτέρω καταφρονεῖν. ἡμεῖς
τοίνυν ἱεροσυλίας γένος εἶναι νομιζόμεθα, εἰ ἀρνησόμεθα
τῶν εἰωθότων τὴν τάξιν. Ἐπεὶ οὖν τῷ μακαριωτάτῳ
ἀποστόλῳ Πέτρῳ τὴν ἡμετέραν παρουσίαν ἀποδεδώκαμεν,
κἀκεῖσε τῷ πλήθει τῶν ἱερέων ὁ εὐλαβέστατος
περιλαβόμενος Πάπας Λέων, κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἰδίου τόπου
πρῶτος ὑπέβαλε· καὶ διὰ τὴν παρεντιθεμένην τοῦ στεναγμοῦ
λύπην, τὴν ἑαυτοῦ ἐπιθυμίαν σχεδὸν διὰ ῥημάτων δηλοῦν οὐκ
ἠδύνατο. Νενίκηκεν ὅμως τὸ σταθιρὸν τοῦ φρονήματος τοῦ
ιερέως, ἐπισχεῖν ὀλίγον τὰ δάκρυα, καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς
παρατρωθείσης πίστεως, ὡς ταύτης ἔκδικος, σαφεῖ τῷ λόγῳ
προήνεγκεν. Ἐν ᾧ λόγῳ διέγνωμεν, ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς
τὴν καθολικὴν πίστιν τεταράχθαι, τὴν [Leg. ἦν] ἐκ τοῦ θείου
πατρὸς ἡμῶν Κωνσταντίνου μέχρι τῆς σήμερον οἱ τοῦ
ἡμετέρου γένους ἐφύλαξαν πρόγονοι. Κατὰ γνώμην τινὸς
ὅσον φαῦλον κατὰ τοῦ ἱερέως Κωνσταντινουπόλεως
ἐκγυμνάσαι [Leg. ἐκγυμνᾶσθαι] λέγεται. **973** Ἡμεῖς οὖν ἐν
τῇ κατὰ τὴν Ἐφεσον συνόδῳ, τῇ μηδεμίαν τάξιν ἱερωσύνης
φυλαξάσῃ, ἢ μηδὲ συμμετρίαν, ἄνευ τῆς προσοχῆς τῆς
θειότητος πάντα πεπρᾶχθαι μεμαθήκαμεν, ὅστε τὴν πρόληψιν
καὶ τὴν ἀδικίαν καὶ εἰς τινῶν καταδίκην λέγεσθαι κρατεῖν· ἃ
τοῖς ἡμετέροις καιροῖς φρικτὰ εἶναι δοκεῖ. Ὄφείλει τοίνυν ἡ

πίστις ἰδικῶς κρατεῖν, δέσποινα ἀγιωτάτη καὶ προσκυνητὴ
θύγατερ Αὐγούστα. Τοιγαροῦν ἡ σὴ φιланθρωπία κατὰ τὴν
καθολικὴν πίστιν, ὅπερ ἀεὶ μεθ' ἡμῶν πεποίηκε, καὶ νῦν
ὁμοίως συμπνεῦσαι καταξιωσάτω· ὥστε πᾶν ὃ ἐν ἐκείνῃ τῇ
τεταραγμένη καὶ ἀθλίῃ συνόδῳ τετύπεται, πάσης
ἀποκινηθείη δυνάμεως· καὶ πάντων ἀκεραίων μενόντων, εἰς
τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, ἐν ᾧ πρῶτος ὁ μακαριώτατος τῶν
ἀποστόλων Πέτρος, τὰ κλεῖθρα τῶν οὐρανῶν ὑποδεξάμενος,
τὴν ἀρχιερωσύνην ἐκόσμησε, τοῦ
ἐπὶ [Leg. κληρωσαμένη] ὑπόθεσις παραπεμφθείη.
Ὅφείλομεν γὰρ τῇ ἀθανάτῳ πόλει ἀπονέμειν ἐν πᾶσι τὰ
πρωτεῖα, τῇ διὰ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, τοῦ κόσμου κληρῶσαι μὲν,
ἢ τὴν δεσποτείαν, καὶ τῇ ἡμετέρα βασιλείᾳ τὸν κύκλον καὶ
διοικητέον καὶ φυλακτέον ἐπιτρεψάσῃ.

975 EPISTOLA LIX. AD CLERUM ET PLEBEM CONSTANTINOPOLITANAE URBIS.

SYNOPSIS.

*I. Gratulatur quod et Flaviano semper adhaereant et errori
resistant.---II. Veritas carnis in Christo ex mysterio
Eucharistiae probatur.--- III. Probatur etiam ex ejus super
universa provectione, et ex actionibus passionibusque ejus
corporeis. ---IV. Ex necessitate incarnationis ad culpam*

*Adae eluendam, et prophetiis illam praenuntiantibus. ---
V. Varii errores contra incarnationis fidem.*

LEO episcopus clero, honoratis et plebi consistenti
Constantinopoli.

CAP. I.

Licet de his quae in concilio sacerdotum nuper apud Ephesum gesta memorantur, multus nos moeror afficiat, eo quod, sicut consonans fama dispersit, et ipso rerum monstratur effectum, nec justitiae illic moderatio, nec fidei est servata religio; de vestrae tamen devotionis pietate gaudemus, et in sanctae plebis acclamationibus, quarum ad nos exempla delata sunt, omnium vestrum probavimus affectum: quia vivit ac permanet apud bonos filios optimi patris justa dilectio, et catholicae doctrinae **976** eruditionem in nulla patimini parte corrumpi. Non dubie enim, sicut vobis Spiritus sanctus reseravit. Manichaeorum confoederantur errori, qui ab unigenito Dei Filio verum et nostrae naturae hominem negant esse susceptum, omnesque ejus corporeas actiones simulatorii volunt fuisse phantasmatis. Cui impietati ne in aliquo praeberetis assensum, jam per filium meum Epiphanium et Dionysium Romanae Ecclesiae notarium cohortatoria ad dilectionem vestram scripta direximus, quibus confirmationem quam expetistis ultro praebuimus: ut nos paternam vobis curam non dubitetis impendere, ac modis omnibus laborare ut, auxiliante misericordia Dei, omnia quae ab imperitis et insipientibus

excitata sunt scandala destruantur. Nec quisquam sibi audeat de sacerdotali honore blandiri, qui potuerit in exsecrandi sensus impietate convinci. NAM SI VIX in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis qui praesunt, nec excusatione est digna nec venia: maxime cum etiam defendere perversarum opinionum commenta praesumunt, et in consensum suum aut terrore aut gratia instabiles quosque traducunt?

CAP. II.

Spernantur hujusmodi a sanctis membris corporis Christi, neque sibi catholica libertas infidelium jugum patiatur imponi. Extra donum enim divinae gratiae et extra sacramentum habendi sunt salutis humanae, qui negantes naturam nostrae carnis in Christo, et Evangelio contradicunt, et Symbolo 977 reluctantur. Nec sentiunt se in hoc praeruptum sua obcaecatione deduci, ut nec in passionis Dominicae, nec in resurrectionis veritate consistant: quia utrumque in Salvatore vacuatur, si in eo nostri generis caro non creditur. In quibus isti ignorantiae tenebris, in quo hactenus desidia torpore jacuere? ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas corporis et sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur. Quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniae hoc impartitur, hoc sumitur: ut accipientes virtutem coelestis cibi, in carnem ipsius qui caro nostra factus est transeamus. Unde et ad confirmationem charitatis vestrae,

quae laudabili fide inimicis veritatis obnuitur, apte atque opportune sermone affectuque Apostoli utar, et dicam: *Propterea et ego audiens fidem vestram, quae est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: ut Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater gloriae, det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis vestri; ut sciatis quae sit spes vocationis ejus, et quae divitiae gloriae haereditatis ejus in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nobis, qui credidimus secundum operationem potentiae virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens illum ad dexteram suam in coelestibus supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro; et omnia subjecit sub pedibus ejus, et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur (Ephes. I, 15-23).*

CAP. III.

Dicant hic adversarii veritatis quando omnipotens Pater vel secundum quam **978** naturam Filium suum super universa provexerit, vel cui substantiae cuncta subjecerit. Deitas enim Verbi par in omnibus et consubstantialis est Patri, et sempiternae atque intemporaliter una eademque potentia est genitoris et geniti. Creator quippe omnium naturarum,

quoniam *per ipsum omnia facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (**Joan. I, 3**), superior est omnibus quae creavit, nec umquam Creatori suo non fuerunt subjecta quae condidit: cui proprium et sempiternum est, nec aliunde quam de Patre, nec aliud esse quam Pater est. Huic si addita est potestas, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas, minor erat provehente qui crevit, nec habebat divitias ejus naturae cujus indiguit largitate. Sed talia sentientem in societatem suam Arius rapit, cujus perversitati multum haec suffragatur impietas, negans Verbo Dei humanam inesse naturam, ut dum humilitatem in Dei majestate fastidit, aut falsam in Christo asserat imaginem corporis, aut omnes actiones ejus passionesque corporeas, Deitatis potius fuisse dicat quam carnis. Quodlibet autem defendere audeat, prorsus insanum est: quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut aliquid passa sit Deitas, aut in ullo mentita sit veritas. Impassibilis igitur Dei Filius, cui cum Patre et cum Spiritu sancto in una incommutabilis Trinitatis essentia, hoc quod est esse perpetuum est: in ea plenitudine temporis, quae sempiterno consilio fuerat praestituta, et prophetica dictorum atque gestorum significatione promissa, factus filius hominis non suae conversione substantiae, sed nostrae assumptione naturae, *venit quaerere et salvare quod perierat* (**Luc. XIX, 10**). Venit autem non locali accessu, nec motione corporea, tamquam praesens futurus unde abfuisset, aut illinc recessurus unde venisset; sed venit per hoc quod erat visibile et commune cernentibus declarandus, humanam scilicet carnem atque animam in visceribus Virginis matris accipiens, ut manens in forma **979** Dei, turmam servi sibimet et similitudinem carnis peccati uniret, per quam non minueret divina humanis, sed augeret humana divinis.

CAP. IV.

Talis enim erat omnium a primis ducta genitoribus causa mortalium, ut originali peccato transeunte per posteros, nullus poenam damnationis evaderet, nisi Verbum caro fieret, et habitaret in nobis (**Joan. I, 14**), in ea scilicet natura quae nostri et sanguinis esset et generis. Propter quod dicit Apostolus: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines ad justificationem vitae. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius hominis obedientiam justi constituentur multi* (**Rom. V, 18, 19**). Et iterum: *Quia enim per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* (**I Cor. XV, 2**). Hi utique omnes, qui licet in Adam sint nati, in Christo tamen inveniuntur renati, habentes fidei testimonium, et de justificatione gratiae, et de communione naturae: quam qui susceptam ab unigenito Dei Filio in utero Davidicae virginis diffitetur, ab omni sacramento Christianae religionis alienus est; et nec sponsum agnoscens, nec sponsam intelligens, nuptiali non potest interesse convivio. Caro enim Christi velamen est Verbi, quo omnis qui ipsum integre confitetur induitur. Erubescens autem illud, et quasi indignum refutans, nullum ex eo habebit ornatum: ac licet se regio inserat festo, sacrisque se epulis importunus immisceat, discretionem tamen regis fallere improbus conviva non poterit; sed, sicut ipse Dominus protestatus est, tolletur, et ligatis manibus et pedibus mittetur in tenebras exteriores, ubi erit fletus et

stridor dentium (**Matth. XXII, 13**). Unde quicumque in Christo non confitetur corpus humanum, noverit se mysterio incarnationis indignum, nec ejus sacramenti habere consortium, quod Apostolus praedicat, dicens: *Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, 980 et erunt duo in carne una*. Et exponens quid per hoc significaretur, adjecit: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in Ecclesia* (**Ephes. V, 30-32**). Ab ipso ergo principio generis humani omnibus hominibus Christus est denuntiatus in carne venturus. In qua, sicut dictum est, *Et erunt duo in carne una* (**Gen. II, 24**), utique duo sunt, Deus et homo, Christus et Ecclesia, quae de sponsi carne prodiit, quando ex latere Crucifixi manante sanguine et aqua, sacramentum redemptionis et regenerationis accepit. Ipsa est enim novae conditio naturae, quae in baptismo non indumento verae carnis, sed contagio damnatae vetustatis exuitur, ut efficiatur homo corpus Christi, quia et Christus corpus est hominis.

CAP. V.

Unde non Deum tantum dicimus Christum, sicut haeretici Manichaei; nec hominem tantum, sicut haeretici Photiniani; nec ita hominem, ut aliquid ei desit quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationalem, sive carnem, quae non de femina sumpta sit, sed facta de Verbo in carnem converso atque mutato: quae tria falsa et vana Apollinaristarum haeticorum

tres partes varias protulerunt. Nec dicimus quod beata Virgo Maria hominem sine Deitate conceperit, qui creatus a Spiritu sancto postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium praedicantem merito justequè damnavimus; sed dicimus Christum Dei Filium, Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de matre homine certa plenitudine temporis; nec ejus humanitatem, qua major est Pater, minuere aliquid ejus naturae, qua aequalis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui verissime dixit, et secundum Deum: *Ego et Pater unum sumus* (**Joan. X, 30**); et secundum hominem: *Pater major me est* (**Joan. XIV, 28**). Hanc fidem, dilectissimi, veram et indissolubilem, quae sola veros efficit Christianos, quamque, ut intelligimus et probamus, pio studio et laudabili amore defenditis, perseveranter tenete et constanter asserite. **981** Et quoniam oportet vos post divinum auxilium etiam catholicorum principum gratiam promereri, humiliter ac sapienter exposcite ut petitioni nostrae, qua plenariam indici synodum postulavimus, clementissimus imperator dignetur annuere: qua citius, adjuvante misericordia Dei, et sanis fortitudo augeatur, et morbidis, si curari acquiescant, medicina praestetur.

EPISTOLA LX. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

Per Eutychen fidei fundamenta concuti; adversus quem concilium generale Pulcheria annitente celebrari cupit.

982 LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

Gaudere me plurimum et exsultare in Domino pietatis tuae scripta fecerunt, quibus evidenter ostenditur quantum catholicam diligas fidem, et quantum haereticum detesteris errorem. Haeresis quippe est nimis impia et Evangelio veritatis inimica, quae non portionem aliquam laedere, sed ipsa Christianae religionis conatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatae Virginis matris veram carnem nostrae sumpsisse naturae, et eos damnatione percellens, qui ab evangelica et apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illudque frustra praetendens quod Nicaenae synodi fidem teneat, cujus eum esse constat alienum, gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem* **983 saeculi (Matth. XXVIII, 20);** eodemque opere et tempore spiritus Dei et clementiae vestrae sollicitudinem et curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis eadem utrique cuperemus: quae prius poposci, nunc quoque instantius peto, majore utens fiducia deprecandi, posteaquam praesidium venerandae exhortationis accepi. Spero autem affuturam misericordiam Dei, ut cooperante clementia vestra, pestiferi erroris possit morbus auferri: ut quidquid, ipso inspirante atque auxiliante, potuerit salubriter fieri, cum vestrae fidei laude peragatur: quoniam res humanae aliter tutae esse non possunt, nisi quae

ad divinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat auctoritas. Data decimo sexto kalendas Aprilis, Valentiniano Augusto septies, et Avieno, v. cl. consulibus .

EPISTOLA LXI. AD MARTINUM ET FAUSTUM PRESBYTEROS.

SYNOPSIS.

I. De litteris ad eos scriptis monet.--- II. Hortatur ut fidei causam adjuvent, iisque sollicitudinem suam spondet.

LEO episcopus, MARTINO, et FAUSTO presbyteris et archimandritis.

CAP. I.

Bonorum operum et spiritalium studiorum Deum auctorem esse non dubium est; qui quorum incitat mentes, adjuvat actiones. Quod nobis praesenti experimento **984** evidenter apparuit. Siquidem inter discretarum spatia longinqua regionum, unum sumpserunt corda nostra consilium, ut quod a nobis desiderabatis, eo vobis tempore quo epistolae vestrae mittebantur occurrerit, si tamen dilectioni vestrae tradi scripta nostra potuere, quae non solum apostolicae sedis

auctoritate, sed etiam sanctae synodi, quae ad nos frequens convenerat, unanimitate directa sunt, ut in his quantam curam totius Ecclesiae habeamus appareat; hortando scilicet omnium fidelium mentes et clementissimorum principum praesidia ad defensionem fidei postulando: quorum pios et catholicos animos non diffidimus opem atque auctoritatem suam justis petitionibus praestituros; quo citius, auxiliante Domino, perniciose haeresis, et dudum sanctorum Patrum auctoritate damnata, quae nuper Ephesi male adjuta est, auferatur.

CAP. II.

Interim vero det operam, quantum fieri potest, vestra dilectio ut omnibus Ecclesiae filiis innotescat quid contra impium sensum secundum doctrinam evangelicam et apostolicam praedicemus. Quia licet plene, quae semper fuisset atque esset catholicorum sententia scripserimus, tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes non parum exhortationis addidimus. Memor enim sum me sub illius nomine Ecclesiae praesidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides omnes quidem haereses destruit, sed maxime impietatem praesentis erroris expugnat; et intelligo mihi aliud non licere quam ut omnes conatus meos ei causae in qua universalis Ecclesiae salus infestatur impendam. Ne autem aliqua negligentiae occasione scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, exemplaria eorumdem **985** nunc mittenda credidimus: ut nullo modo fidei quam defendimus praedicatio vestrae notitiae subtrahatur.

Data decimo sexto **986** kalendas Aprilis, Valentiniano Augusto septies et Avieno, v. cl. consulibus .

EPISTOLA LXII. THEODOSII
IMPERATORIS AD VALENTINIANUM
AUGUSTUM, *Qua respondet epistolae LV. (G)*

Domino meo VALENTINIANO Augusto THEODOSIUS.

Et Romae pervenisse tuam mansuetudinem, et petitionem oblatam a Leone reverendissimo patriarcha, in ipso litterarum textu a tua maiestate significatum est. Et de tua quidem incolumi in Romana urbe reversione gratias competentes divinae maiestati reddimus, domine sanctissime fili et venerabilis imperator. De his autem quae dixit memoratus reverendissimus vir indicatum est ad eundem latius atque plenius, sicut arbitrati sumus, **988** et cognovit nos in nulla parte a paterna religione et maiorum traditione resiliisse. Nihil enim aliud volumus quam sacramenta paterna per successionem nobis tradita inviolabiliter custodiri. Propter hanc igitur causam, quoniam quosdam cognovimus sanctissimas Ecclesias nocibili novitate turbare, synodum decrevimus Ephesi fieri. In praesentia quippe reverendissimorum episcoporum, cum multa libertate ac integra veritate et indigni sacerdotio remoti sunt, et qui iudicati sunt esse digni suscepti sunt. Nihil igitur ab his

contrarium regulae fidei aut justitiae factum esse cognovimus. Omnis igitur contentio sacro iudicio examinata est. Flavianus autem, qui reus inventus est laesibilis novitatis, debitum recepit. Et hoc remoto omnis pax et omnis concordia regnat in Ecclesiis, et nihil aliud quam veritas viget.

Δεσπότη ἐμῷ Οὐαλεντινιανῷ αἰωνίῳ Αὐγούστῳ Θεοδόσιος.

Καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ παραγεγενῆσθαι τὴν σὴν ἡμερότητα, καὶ αἵτησιν προσενηνέχθαι παρὰ Λέοντος τοῦ εὐλαβεστάτου πατριάρχου, δεδήλωται παρὰ τῆς σῆς μεγαλειότητος ἐν τῷ αὐτῷ ὕφει τῶν γραμμάτων. καὶ περί μὲν τῆς σῆς ὑγιούσ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπανόδου χάριτας ἀποδεδώκαμεν ἀξίως τῇ θείᾳ μεγαλειότητι, δέσποτα ἀγνότατε υἱή, καὶ προσκυνητὲ βασιλεῦ. Περὶ δὲ τούτων, ὧν ἔφη ὁ μνημονευθεὶς εὐλαβέστατος ἀνὴρ, δεδήλωται πρὸς αὐτὸν πλατύτερον, καὶ πληρέστατον, καθὼς ὑπολαμβάνομεν, **987** καὶ ἐν μηδενὶ μέρει ἔγνω ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πατρώας θρησκείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων παραδόσεως ἀποπεπηδηκέναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο βουλόμεθα, ἢ εὐχόμεθα, ἥπερ τὰ μυστήρια τὰ πατρῷα, τὰ κατὰ διαδοχὴν ἡμῖν παραδοθέντα, ἀκίνητα φυλαχθῆναι. Διὰ ταύτην τοιγαροῦν τὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ τινας ἔγνωμεν τὰς ἀγιωτάτας ἐκκλησίας ἐπιβλαβεῖ καινισμῷ θορυβεῖν, σύνοδον ὥρισαμεν ἐν Ἐφέσῳ γενέσθαι. Δηλαδή παρουσία τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων μετὰ πολλῆς ἐλευθερίας, καὶ ὁλοκλήρου ἀληθείας, καὶ οἱ ἀνάξιοι τῆς ἱερωσύνης ἀπεκινήθησαν, καὶ οἱ κριθέντες ἄξιοι προσεδέχθησαν. Οὐδὲν τοίνυν ὑπεναντίον παρὰ τούτων τοῦ κανόνος τῆς πίστεως, ἢ τοῦ δικαίου, ἔγνωμεν γεγενῆσθαι. Πᾶσα τοιγαροῦν ἀμφιβολία

τῷ θείῳ δικαστηρίῳ ἐξήτασται. Φλαυιανὸς δὲ ὁ φωραθεὶς αἷτιος τοῦ βλαβεροῦ καινισμού, τὴν ὀφειλομένην ἑαυτῷ τίμην ἀπηνέγκατο· καὶ τούτου ἀποκινηθέντος, πᾶσα εἰρήνη, καὶ πᾶσα συμφωνία ἐν ταῖς ἐκκλησίαις βασιλεύει, καὶ οὐδὲν ἕτερον κρατεῖ, εἰ μὴ καθαρὰ ἡ ἀλήθεια.

EPISTOLA LXIII. EJUSDEM THEODOSII
AD GALLAM PLACIDIAM
AUGUSTAM, *Qua respondet epistolae LVI. (G)*

990 Dominae meae PLACIDIAE venerabili Augustae
THEODOSIUS.

Ex litteris tuae mansuetudinis nostra cognovit aeternitas quid reverendissimus patriarcha Leo a tua aeternitate poposcerit. His itaque litteris indicamus quoniam de his quae dicta sunt a reverendissimo episcopo plenius atque apertius saepius scriptum est: ex quibus sine dubitatione manifestum est nihil nos praeter paternam fidem, aut dogmata divina, vel definitiones reverendissimorum, qui tam sub divae memoriae Constantino in Nicaea civitate, quam dudum nostro praecepto in Epheso congregati sunt, definisse, aut decrevisse, aut intellexisse; sed hoc solum in Epheso constitui jussimus, ut omnes qui nocibili laesione Ecclesias sanctas turbaverunt, digne removerentur. Haec sunt quae non ad refragationem, sed ad concordiam et purum vinculum adorandae religionis a

reverendissimis Patribus sunt decreta. Flavianus autem, princeps contentionis hujus, sacra sententia ab ecclesiasticis rebus expulsus est. Haec igitur sciens tua mansuetudo, domina sacratissima mater et venerabilis Augusta, nihil nos aliquando contrarium a tradita fide sentire, sicut a quibusdam dicitur, suspicemini aut cogitetis.

Δεσποίνη τῇ ἐμῇ Πλακιδία, προσκυνητῇ
Αὐγούστα, **989** Θεοδόσιος.

Ἐκ τῶν γραμμάτων τῆς σῆς ἡμερότητος ἡ ἡμετέρα ἔγνω αἰωνιότης, ὃ τι ὁ εὐλαβεστάτος πατριάρχης Λέων παρὰ τῆς σῆς ἤτησεν αἰωνιότητος. Τούτοις τοιγαροῦν δηλοῦμεν τοῖς γράμμασιν, ὅτι περὶ τούτων τῶν εἰρημένων παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, ἐντελέστερον καὶ σαφέστερον πολλάκις ἐγράφη· ἐξ ὧν ἀναμφιβόλως πεφανέρωται, μηδὲν ἡμᾶς παρὰ τὴν πατρῶαν πίστιν, ἢ τὰ θεῖα δόγματα, ἢ τοὺς ὅρους τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, οἳ τινες τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς θείας μνήμης Κωνσταντίνου ἐν τῇ Νικαίᾳ πόλει, τοῦτο δὲ πάλαι ἡμετέρῳ προστάγματι ἐν Ἐφέσῳ συνεληλύθασιν, ὠρικένοι, ἢ ἐψηφίσθαι, ἢ νενοηκένοι. Ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐν Ἐφέσῳ τετυπῶσθαι, ἵνα πάντες, οἳ τινες τῷ βλαβερῷ καινισμῷ τὰς ἁγιωτάτας ἐθορύβησαν ἐκκλησίας, ἀξίως ἀποκινηθῶσι, προσετάξαμεν. Ταῦτά εἰσιν, ἃ τινὰ οὐκ εἰς ἀνατροπὴν, ἀλλ' εἰς συμφωνίαν, καὶ καθαρὸν σύνδεσμον τῆς προσκυνητῆς θρησκείας, παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων τετυπῶνται πατέρων. Ὁ δὲ λεγόμενος Φλαυιανὸς ἑξαρχος τῆς τοιαύτης φιλονεικίας, θεῖα ψήφῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκβέβληται πραγμάτων. ταῦτα τοιγαροῦν εἰδυῖα ἡ σὴ ἡμερότης, δέσποινα ἄγνοιάτη, μήτερ, καὶ προσκυνητὴ Αὐγούστα, μηδὲν ἡμᾶς

ποτε ὑπεναντίον τῆς παραδοθείσης πίστεως διανενοῦσθαι, καθὼς παρά τινων εἴρηται, ὑπολάβῃ, ἢ λογίσηται.

EPISTOLA LXIV. EJUSDEM THEODOSII
AD LICINIAM EUDOXIAM, *Qua respondet
epistolae LVII. (G)*

992 Dominae meae EUDOXIAE venerabili Augustae
THEODOSIUS.

Semper equidem tui desiderii litteris delectamur, et has tota animae suavitate complectimur, et omnibus tuis petitionibus consuevimus gratanter annuere, domina, sacratissima filia, venerabilis Augusta; sed de praesenti causa, hoc est de Flaviano qui fuit episcopus, quae in hac causa subsecuta sint, reverendissimo archiepiscopo Leoni perfecte nostra mansuetudo significavit. Tuae vero dulcedini hoc solum approbavimus intimandum, quia memoratus Flavianus sacro judicio ab humanis rebus ablati est, quatenus totius dubietatis contentio a sacris removeretur Ecclesiis; et nihil ulterius post haec definire possibile est, cum jam ista semel decisa sint.

991 Δεσποίνη τῇ ἐμῇ Εὐδοξία τῇ προσκυνητῇ βασιλίδι,
Θεοδόσιος.

Αεῖ μὲν οὖν τῆς σῆς ποθεινότητος τοῖς γράμμασι τερπόμεθα, καὶ ταῦτα ὅλη ψυχῇ ἡδέως περιπτυσσόμεθα καὶ πάσαις ταῖς σαῖς αἰτήσεσι μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς εἰώθαμεν ἐπινεύειν, δέσποινα ἀγνοτάτη θύγατερ, προσκυνητὴ βασιλὶς· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐνεστῶτος πράγματος, τουτέστι, φερὶ Φλαυιανοῦ, τοῦ ποτε ἐπισκόπου, τὰ τῇ αἰτίᾳ παρακολουθήσαντα τῷ εὐλαβεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι τελείως ἢ ἡμετέρα κατεσήμασεν [pro κατεσήμηνεν] ἡμερότης· τῇ δὲ σῇ γλυκύτητι τοῦτο μόνον ἐδοκιμάσαμεν γνωρίσαι, ὅτι ὁ μνημονευθεὶς Φλαυιανὸς θεία κρίσει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀφηρέθη· ὅπως πᾶσα ἀμφιβολία φιλονεικία ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἀποκινηθῇ καὶ οὐδὲν ἕτερον τοῦ λοιποῦ μετὰ ταῦτα δυνατόν ὀρίσαι περὶ τῶν ἅπαξ ἤδη τετυπωμένων.

**993 EPISTOLA LXV, seu PRECES MISSAE
AB UNIVERSIS COMPROVINCIALIBUS
EPISCOPIS METROPOLIS ARELATENSIS
AD S. LEONEM PAPAM. (G)**

SYNOPSIS.

*I. Praemissis nonnullis de Ravennii electione ac moribus, antiqua Ecclesiae Arelatensis privilegia a Leone redintegrari postulant.---II. Eadem ex variis hujus Ecclesiae praerogativis confirmant, ac praesertim ex S. Trophimi in Gallias adventu.-
--III. Civilia Arelatensium jura ac privilegia imperatorum*

commemorant,---IV. Variis officiorum testimoniis Leonem demulcent.

CAP. I.

Memores quantum honoris et reverentiae, beatissimae sedi apostolicae, cui vos Dominus noster Jesus Christus pro meritis sanctitatis voluit praesidere, semper debitum fuerit, semperque debeatur, ordinationem qua sanctus frater et coepiscopus noster Ravennius in civitate Arelate post transitum beatae recordationis Hilarii episcopi, concordantibus omnium votis, ad summum pontificium, Domino favente, provectus est, missis continuo litteris apostolatui vestro indicare curavimus. Quibus a beatitudine vestra, tanta dignatione et charitate fuisse responsum, immensas gratias agimus, etsi tantas, quantas debemus, referre non possumus. Notum **994** licet nobis ante jam fuerit praedictum sanctum fratrem et coepiscopum nostrum maxime coronae vestrae gratiam morum suorum mansuetudine et sanctitate meruisse, perceptis nunc tamen beatitudinis vestrae litteris, quanta eum charitate complectamini evidenter agnovimus. Unde praemissis officiis quae apostolatui vestro jure debentur, suggestionem nostram, quae justitiae partibus fungitur, audiendam a corona vestra minime dubitamus: quippe cum non aliqua nova institui, sed prisca per vos optamus et antiqua reparari. Nec enim justum est ut honorem ejus quem, ut probavimus, impense diligitis, illa res minuat, qua pietatem vestram alter offendit. Et sane manifestum est Ecclesiae Arelatensi divinae gratiae favorem

adesse, cui talem habere contigit sacerdotem per quem privilegia dignitatis antiquae, quae dolebat sibi pro tempore diminuta, gauderet in perpetuum recentioribus apostolicae sedis auctoritatibus reformata.

CAP. II.

Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctae Ecclesiae Romanae habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatensis civitas missum a beatissimo Petro apostolo sanctum Trophimum habere meruit sacerdotem, et exinde aliis paulatim regionibus Galliarum bonum fidei et religionis infusum; priusque alia loca ab hoc rivo fidei quem ad nos apostolicae institutionis fluentia miserunt, meruisse manifestum est sacerdotem, quam Viennensis civitas, quae sibi nunc impudenter ac notabiliter primatus exposcit indebitos. Jure enim ac merito ea urbs semper apicem sanctae dignitatis obtinuit, quae in sancto Trophimo primitias **995** nostrae religionis prima suscepit, ac postea intra Gallias hoc quod divino munere fuerat consecuta, studio doctrinae salutaris effudit. Cujus honoris obtentu Ecclesiam Arelatensem omnes decessores praedecessoresque nostri velut matrem debito semper honore coluerunt, tenentesque traditionem totam ab hac sibi civitates nostrae sede episcopos postularunt. Ab hujus Ecclesiae sacerdote tam decessores nostros quam nos ipsos constat in summum sacerdotium, donante Domino, consecratos. Quam quidem antiquitatem sequentes praedecessores beatitudinis vestrae, hoc quod erga privilegia Arelatensis Ecclesiae institutio

vetusta tradiderat, promulgatis (sicut et scrinia apostolicae sedis procul dubio continent) auctoritatibus confirmarunt: credentes plenum esse rationis atque iustitiae, ut sicut per beatissimum Petrum apostolorum principem sacrosancta Ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi Ecclesias principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis Ecclesia, quae sanctum Trophimum ab apostolis missum sacerdotem habere meruisset, ordinandi pontificium vindicaret. His secundum religionem utitur privilegiis Ecclesia memorata.

CAP. III.

Caeterum multa sunt quibus secundum instituta principum cunctis intra regiones nostras civitatibus praeferatur. Haec in tantum a gloriosissimae memoriae Constantino peculiariter honorata est, ut ab ejus vocabulo praeter proprium nomen, quo *Arelas* **996** vocitatur, *Constantina* nomen acceperit. Hanc clementissimae recordationis Valentinianus et Honorius fidelissimi principes specialibus privilegiis, et, ut verbo ipsorum utamur, Matrem omnium Galliarum appellando decorarunt. In hac urbe quicumque intra Gallias ex tempore praedictorum ostentare voluit insignia dignitatis, consulatum suscepit et dedit. Hanc sublimissima praefectura, hanc reliquae potestates, velut communem omnibus patriam, semper inhabitant. Ad hanc ex omnibus civitatibus multarum utilitatum causa concurritur; et plane ita sibi erga privilegia memoratae vel Ecclesiae vel civitatis, divina, ut credimus, dispensatione, omnia consenserunt, ut semper sicut Ecclesia

Arelatensis intra Gallias primatum in sacerdotio antiquitatis merito, ita etiam civitas ipsa principatum in saeculo opportunitatis gratia possederit. Unde factum est ut non solum provinciae Viennensis ordinationem, sed etiam trium provinciarum, contemplatione sancti Trophimi, sicut et sanctorum praedecessorum vestrorum patefacta sibi testatur auctoritas, Arelatensis Ecclesiae sacerdos ad sollicitudinem semper suam curamque revocarit. Cui id etiam honoris dignitatisque collatum est, ut non tantum has provincias potestate propria gubernaret, verum etiam omnes Gallias sibi apostolicae sedis vice mandata, sub omni ecclesiastica regula contineret.

CAP. IV.

His itaque omnibus intimatis, et in notitiam **997** beatitudinis vestrae fidei assertione perlatis, quaesumus et obsecramus coronam sanctimoniae vestrae per nomen Domini nostri Jesu Christi, qui in vobis justitiam, patientiam, tranquillitatem et bona totius sanctitatis ac perfectionis elegit, et per beatissimum apostolum Petrum, quem vita et conversatione vestra nobis divino munere redditum credimus, ut quidquid Arelatensis Ecclesia, sicut superius indicavimus, vel ab antiquitate suscepit, vel postea auctoritate sedis apostolicae vindicavit, id omne ad suum pontificium revocare ejusdem Ecclesiae sacerdotem beatitudinis vestrae auctoritas in perpetuum mansura praecipiat. Ipsi autem vel officiorum causa, vel hujus legationis obtentu, sanctimoniae vestrae nos praesentassemus aspectibus, nisi alios infirmitas, alios anni

praesentis penuria ab hac votorum nostrorum cupiditate revocasset. Sed confidimus in Domino Jesu Christo, qui precibus et desideriis nostris effectum promptissimae pietatis vestrae praestitit, quod qui nunc legationis officio fraudamur, gratiarum postea referendarum per nosmetipsos actione fungemur.

**998 EPISTOLA LXVI. SANCTI LEONIS
PAPAE AD PRAECEDENTES
COMPROVINCIALIUM EPISCOPORUM
METROPOLIS ARELATENSIS PRECES
RESPONDENTIS.**

SYNOPSIS.

Sententiam suam S. Leo interponit super antiqua controversia inter Arelatensem et Viennensem Ecclesias, et cuique suos limites assignat.

Dilectissimis fratribus, CONSTANTINO, ARMENTARIO, AUDENTIO, SEVERIANO, VALERIANO, URSO, STEPHANO, NECTARIO, CONSTANTIO, MAXIMO, ASCLEPIO, THEODORO, JUSTO, INGENUO, AUGUSTALI, SUPERVENTORI, YNANTIO, FONTEIO, PALLADIO, LEO papa.

CAP. I.

Lectis dilectionis vestrae litteris, quas ad nos filii nostri Petronius presbyter et Regulus diaconus detulerunt, quam benevolum fratri et coepiscopo nostro Ravennio impendatis affectum evidenter agnovimus: siquidem postulatis ut ei quod decessor ipsius merito nimiae praesumptionis amiserat, reformetur. Sed petitionem fraternitatis vestrae Viennensis episcopus, missis litteris et legatis, sua suggestionem praevenerat, conquerens Arelatensem episcopum ordinationem sibi Vasensis antistitis usurpasse. Cum itaque nobis ita et paternarum reverentia sanctionum, et omnium vestrum servanda sit gratia, ut in Ecclesiarum privilegiis nihil convelli, nihil patiamur excidi, consequens fuit ut ad conservandam intra Viennensem provinciam **999** pacem, adhiberetur justitiae moderatio, quae nec antiquitatis usum, nec desideria vestra negligeret.

CAP. II.

Consideratis enim allegationibus utriusque partis praesentium clericorum, ita semper intra provinciam vestram, et Viennensem et Arelatensem civitates claras fuisse reperimus, ut quarundam causarum alterna ratione, nunc illa in ecclesiasticis privilegiis, nunc ista praecelleret, cum tamen eisdem commune jus quondam fuisse a gentibus proderetur. Unde Viennensem civitatem, quantum ad ecclesiasticam

justitiam pertinet, inhonoratam penitus esse non patimur; praesertim cum de receptione privilegii, auctoritate jam nostrae dispositionis utatur; quam potestatem Hilario episcopo ablatam, Viennensi episcopo credidimus deputandam. Qui ne repente semetipso factus videatur inferior, vicinis sibi quatuor oppidis praesidebit, id est, Valentiae, et Tarantasiae, et Genavae, et Gratianopoli, ut cum eis ipsa Vienna sit quinta, ad cujus episcopum omnium praedictarum Ecclesiarum sollicitudo pertineat. Reliquae vero civitates ejusdem provinciae, sub Arelatensis antistitis auctoritate et ordinatione consistant: quem pro modestiae suae temperantia, ita futurum credimus studiosum charitatis et pacis, ut nequaquam sibi credat ablatum, quod fratri videat esse concessum. Data III non. Maii, Valentiniano Aug. 7 et Avieno v. c. cons.

1000 *In fine hujus epistolae, haec quae sequuntur verba habentur in codd. Arelatensi et Vallicellano: Hoc praeceptum domini Leonis confirmatum est a sede apostolica, praesidente Symmacho papa, Probo v. c., consule.*

EPISTOLA LXVII. AD RAVENNIUM ARELATENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

Mittit Ravennio celebrem suam ad Flavianum epistolam de incarnatione Verbi Dei adversus Eutychen, ut pro defensione fidei, per eum haec, vel Cyrilli Alexandrini epistola cunctis Galliae episcopis fideliter innotescat. Secreta etiam mandata legatis commissa indicat.

Dilectissimo fratri RAVENNIO, LEO papa.

Diu filios nostros Petronium presbyterum et Regulum diaconum in Urbe tenuimus: quoniam et de nostra hoc gratia merebantur, et fidei quae nunc quorundam errore incessitur, ratio postulabat. Voluimus enim eos nostro interesse tractatui, et universa cognoscere quae per te cupimus ad omnium fratrum et consacerdotum nostrorum notitiam pervenire, charissime; hoc dilectioni tuae specialiter delegantes, ut sollicitudine vigilantiae tuae epistola **1001** nostra, quam ad Orientem pro fidei defensione direximus,) vel sanctae memoriae Cyrilli, quae nostris sensibus tota concordat, universis fratribus innotescat: ut certiores effecti contra eos qui incarnationem Domini pravis persuasionibus aestimant temerandam, spirituali se virtute praemuniant. Habes probabilem facultatem, qua cunctis Ecclesiis et Deo nostro episcopatus tui possis commendare primordia, si haec ita, ut credimus atque mandavimus, impleveris, frater charissime. Quae autem committenda litteris non fuerunt, cum praedictorum filiorum nostrorum insinuatione didiceris, Domini fretus auxilio efficaciter, **1002** ut diximus, ac laudabiliter exsequeris. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data III non. Maii, gloriosissimo Valentiniano Aug. VII et Avieno v. c. cons.

**1003 EPISTOLA LXVIII. CERETII, SALONII
ET VERANI, EPISCOPORUM GALLORUM,
AD S. LEONEM PAPAM. (G)**

SYNOPSIS.

I. Pro accepta ejus ad Flavianum epistola gratias agunt, quam et per omnes Ecclesias asserunt celebrari.---II. Illius exemplar a se descriptum mittunt, a Leone corrigendum ac remittendum.

Domino sancto, beatissimo patri et apostolica sede dignissimo papae LEONI CERETIUS, SALONIUS et VERANUS.

CAP. I.

Recensita epistola beatitudinis vestrae, quam de fidei instructione conscriptam ad Constantinopolitanum episcopum destirastis, dignum esse censuimus ut tantae doctrinae obertate ditati debitas gratias saltem oblato litterarum officio redderemus. Paternae siquidem erga nos pietatis vestrae sollicitudinem comprobantes, anticipationi curationis vestrae hoc nos magis obnoxios confitemur, quod remediorum

beneficia ante malorum experimenta cognovimus. Scientes namque pene sera esse remedia quae adactis jam vulneribus apponuntur, ut apostolicis illis munitionibus induamur, providae pietatis vocibus praemonetis. Agnoscimus plane, beatissime papa, qua ad nos interiora pectoris vestri peculiari affectione transmiseritis, quorum incolumitati aliorum curatione succurritis; et dum ex aliorum praecordiis infusa antiqui serpentis venena **1004** producitis, quasi in quadam charitatis specula constituti, apostolica illa cura ac sollicitudine conclamatis, ne inopinantibus improvisus hostis adveniat, ne vulnere locum praebat incauta securitas, domine sancte, beatissime pater, et apostolica sede dignissime papa. Magna praeterea et ineffabili quadam nos peculiare tui gratulatione succrescimus, quod illa specialis doctrinae vestrae pagina ita per omnium Ecclesiarum conventicula celebratur, ut vere consona omnium sententia declaretur, merito illic principatum sedis apostolicae constitutum, unde adhuc apostolici spiritus oracula reserentur.

CAP. II.

Idcirco si dignanter admittitis, deprecamur ut opus et praesentibus et futuris temporibus profuturum, quod nos asservandi studio foliis mandare curavimus, sanctitas vestra percurrere, et si quid librarii errore defuerit, emendare dignetur; vel, si salutarem lecturis omnibus paginam aliquo studii vestri accumulastis augmento, idipsum addi libello huic sollicita pietate jubeatis: ut non solum plures sancti episcopi fratres nostri per Gallias, verum etiam multi ex laicis filii

vestri, qui epistolam istam magnopere pro veritatis manifestatione desiderant, remissam ad nos, et sancta manu vestra emendatam transcribere, legere et tenere mereantur. In rem missos, si dignum ducitis, redire mox cupimus: ut quia incolumitas vestra exsultatio et salus nostra est, citius ad nos relatu desiderabili salutis vestrae gaudia recurrant. *Et alia manu:* Memorem coronam vestram humilitatis nostrae Christus Dominus longaeva aetate conservet, domine sancte beatissime pater, et apostolica sede dignissime Papa.

Ceretius susceptus vester apostolatum vestrum saluto, commendans me orationibus vestris.

1005 Salonius venerator vester, apostolatum vestrum in Domino saluto, orationumstrarum subsidia deposcens.

Veranus cultor vestri apostolatus, beatitudinem vestram saluto, et ut pro me oretis peto.

EPISTOLA LXIX. AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Consensum suum ad ordinationem Anatolii CP. suspendit; professionem fidei exigit. ---II. Petit ut idem haereticorum

communione abdicet, communi fidei subscribat. Legatos mittit. Synodum postulat intra Italiam fieri.

LEO episcopus THEODOSIO semper Augusto.

CAP. I.

Omnibus quidem vestrae pietatis epistolis, inter eas sollicitudines quas pro fide patimur, spem securitatis nobis maximam praestitistis, Nicaenum commendando concilium: adeo ut ab illo, sicut saepe jam scribitis, non patiamini sacerdotes Domini deviare. Sed ne aliquid in praejudicium catholicae defensionis viderer egisse, de ordinatione ejus, qui Constantinopolitanae coepit Ecclesiae praesidere, nihil interim in alterutram partem temere rescribendum putavi, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis exspectans. Quod aequanimiter ferat, **1006** obsecro, vestra clementia: ut cum talem se erga fidem catholicam qualem cupimus approbari, de sinceritate ipsius et copiosius et securius gaudeamus. Ne vero aliqua illum de nostro animo mordeat sinistra suspicio, occasionem totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo quod aut arduum videatur aut dubium; sed ad id quod nullus catholicorum refutet invito. Noti enim sunt per universum mundum atque manifesti, qui ante nos, sive Graeca, sive Latina lingua in catholicae veritatis praedicatione fulserunt, ad quorum scientiam atque doctrinam quidam etiam nostrae aetatis accedunt, de quorum scriptis par et multiplex profertur instructio. Quae sicut Nestorianam haeresim destruxit, ita etiam hunc, qui

nunc repullulat, abscidit errorem. Relegat itaque sollicite quae a sanctis Patribus incarnationis Dominicae fides fuerit custodita, semperque similiter praedicata, et cum sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini episcopi epistolam (qua Nestorium corrigere et sanare voluit, pravas praedicationes ipsius arguens, et evidentius fidem Nicaenae definitionis exponens, quamque ab eo missam apostolicae sedis scrinia susceperunt) praecedentium sensui perspexerit consonantem; Ephesinae etiam synodi gesta recenseat, quibus contra Nestorii impietatem, a sanctae memoriae Cyrillo inserta et allegata sunt de incarnatione Domini catholicorum testimonia sacerdotum. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam pietati Patrum per omnia concordare reperiet. Cumque a se hoc quod eidem profuturum sit expeti desiderarique cognoverit, catholicorum sententiis toto corde consentiat: **1007** ita ut sinceram communis fidei professionem, absolutissima subscriptione, coram omni clero et universa plebe declaret, apostolicae sedi et universis Domini sacerdotibus atque Ecclesiis publicandam: ut pacificato per unam fidem mundo, possimus omnes dicere, quod angeli, nato de Maria Virgine Salvatore, cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* (**Luc. II, 14**).

CAP. II.

Quia vero et nos et beati Patres nostri, quorum doctrinam et veneramur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites, agat

clementiae vestrae devotissima fides, ut quam primum ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debent, probati et catholici sacerdotis scripta perveniant, aperte scilicet atque dilucide protestantia quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat aut asserat, quam catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo charitatem merito possimus impendere. Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino per vestrae clementiae fidem praestetur effectus, ad pietatem vestram fratres et coepiscopos meos, Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem, presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi, per quos, quae nostrae forma sit fidei, manifestatis instructionibus quas misimus possitis dignanter agnoscere: ut si Constantinopolitanus antistes in eandem confessionem toto corde consentit, securi, ut dignum est, de ecclesiastica pace laetemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, **1008** unde superfluis forsitan suspicionibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostrae fidei atque Patrum auctoritate dissentiunt, concilium universale intra Italiam, sicut synodus quae ob hanc causam Romae convenerat, mecum petiit, clementia vestra concedat: ut in unum convenientibus omnibus his qui aut ignorantia aut terrore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec cuiquam ultra sit liberum ita Nicaenae synodi facere mentionem, ut ejus inveniatur esse fidei contrarius: quoniam et universae Ecclesiae et vestro hoc imperio profuturum est, si unus Deus, una fides et unum sacramentum salutis humanae, una totius mundi confessione teneatur. Data decimo septimo kalendas Augusti, Valentiniano septies et Avieno v. c. consulibus.

1009 EPISTOLA LXX. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

Anatolii professionem fidei se exspectare. Legatos a se missos in Orientem. Per concilium generale removenda esse omnia scandala.

LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

Gaudeo fidei clementiae vestrae, quod religiosum studium dignanter impenditis ut pax ecclesiastica renovetur, quae quorundam dissensionibus videtur esse turbata. Debetur enim hoc vestrae specialiter gloriae, ut ablatis omnibus scandalis quae contra catholicam fidem inimicus excitaverat, una eademque sit per totum mundum confessio veritatis, quae facilius certiusque reparabitur, si pravorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquantur. Quod tamen mearum partium est, praeterire non debeo, ut scilicet quid de incarnatione Filii Dei a Constantinopolitano episcopo teneatur agnoscam; praesertim cum ordinationem ipsius dura praecesserint, taliaque ad nos debuerit scripta dirigere, quae illum a contagione huius qui nuper emersit erroris alienum evidenter ostenderent. **1010** Optans itaque securam cum eo habere concordiam, gratiamque illi fraternae charitatis impendere, scribere ei interim distuli; non dilectionem

negans, sed manifestationem catholicae veritatis exspectans. Simplex enim est absolutumque quod posco, ut remoto longarum disputationum labore, sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini episcopi epistolae, quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat; in qua et errorem Nestorii arguit, et fidem Nicaenae definitionis exposuit; vel epistolae meae quae ad sanctae recordationis Flavianum episcopum est directa, consentiat. Quibus vigilanter inspectis, Constantinopolitanus antistes repudiandum sibi, quod ausa est contra puram et singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat: quia et mea et sanctorum Patrum de incarnatione Domini concors per omnia et una confessio est. Quam si quis existimaverit non sequendam, ipse se a compage catholicae unitatis abscidit; cum tamen nos ut in integrum omnia revocentur optemus. Ad effectum vero salubrium dispositionum velocius obtinendum, fratres et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros probatissimos viros misi, qui clementiae vestrae formam fidei quam secundum doctrinam venerabilium Patrum praedicamus offerrent, et remotis circumlocutionibus quibus obscurari veritas solet, **1011** quid de incarnatione Filii Dei a totius orbis probatis sacerdotibus defensum fuisset ostenderent: quos post divinam gratiam sancto vestrae pietatis auxilio dignum est adjuvari, ne in totius Ecclesiae perturbationem imprudens procedat intentio: cum correctione adhibita omnes oporteat in unius confessionis redire concordiam. A qua si forsitan ab aliquibus discrepatur, universale concilium sacerdotum haberi intra Italiam, clementia vestra annitente, jubeatur: quo remota arte fallendi, tandem pateat quid altiore tractatu aut coerceri debeat aut

sanari. Data XVII kalendas Augusti, Valentiniano Augusto septies, et Avieno v. c. consulibus.

EPISTOLA LXXI. AD ARCHIMANDRITAS CONSTANTINOPOLITANOS.

SYNOPSIS.

De silentio Anatolii et ordinatorum ejus circa errorum abdicationem conqueritur. De missis legatis pro causa fidei certiores eos facit.

LEO episcopus FAUSTO, MARTINO, PETRO, MANUELI, JOB, ANTIOCHO, ABRAHAMIO, THEODORO, PIENTIO, EUSEBIO, HELPIDIO, PAULO, ASTERIO et CHAROSO presbyteris et archimandritis, et JACOBO diacono et archimandritae.

1012 Causa fidei in qua salus Christiana consistit, multa me sollicitudine laborare compellit metuentem ne improbitas quae in suis fuerat amputanda principiis, processu temporis et pertinacior fiat et latior. Nam cum clementissimus imperator talia ad nos scripta direxerit quibus sollicitudinem suam pro pace universalis Ecclesiae demonstraret, ipse Constantinopolitanus episcopus, et hi qui eumdem consecrarunt, praeter id quod ad ordinationem novi antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis vel abdicatis

erroribus indicarunt; quasi in illa Ecclesia nullum scandalum, nulla exstisset offensio, aut non hinc praecipue fuerit ordinati meritum demonstrandum, si aliena a se, quae catholicorum sensibus sunt adversa, docuisset. Ne ergo, quod inter longinquas regiones accidere solet, in nimias dilationes tenderet veritatis examen, fratres et coepiscopos nostros Abundium, et Asterium, sed et Basilium, et Senatorem presbyteros, probatissimos viros, ad piissimum principem cum sufficienti paternarum auctoritatum instructione direximus. Quos in omnibus, fratres charissimi, diligentia ac sollicitudine vestra cupimus adjuvari, ut impietas, quae caecis ausibus in exitialia abrupta processit, simplices quosque decipiendi ulterius non habeat potestatem; cum aptiore medicina etiam illis cupiamus per correctionis remedia subveniri, qui aut imperitia sunt lapsi, aut terrore traducti. Et ideo vos, qui justificamini per fidem, **1013** quia catholicam diligitis veritatem, et de singulari sacramento salutis humanae per Spiritum sanctum estis edocti, collaborate nobiscum, et quanta potestis devotione satagite ut, falsitate destructa et fidei soliditate **1014** defensa, segura per totum mundum Dei pace potiamur. Data XVI kal. Augusti, Valentiniano Augusto septies, et Avieno v. c. consulibus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Quesnellus sequentem epistolam chronica nota expertem collocavit primo loco inter epistolas anni 451, post epistolam 75, ad eundem Faustum scriptam VI idus Novembris an. 450. At epistola 75 exarata fuit, *cum propitio Domino multum catholicorum est aucta libertas*, nimirum post Theodosii mortem, qui Eutychianis patrocinebatur. Epistola vero nunc subjicienda scripta fuit, cum aliqua humana ratio seu metus aliquis ab aperta veritatis defensione poterat cohibere: unde pontifex Fausto animum acuens, *Exhortor*, inquit, *tuam beatitudinem, ut non confundaris de Evangelio generationis Domini Jesu Christi*; quod vivum adhuc Theodosium praesumit. Hinc ante Theodosii mortem, quae incidit exeunte Julio anni 450, vel saltem ante mortis ejus notitiam, quae ad Leonem pervenit antequam scriberet VI idus Novembris epistolam 75, sequentes litterae datae videntur.

2. In collectione Chalcedonensi, ex qua una hanc epistolam habemus, describitur cap. 6 post Flaviani epistolam inter Leoninas 22, et ante epist. 28, datam idibus Junii an. 449, ex quo sub hoc tempus lucubrata videri potest. Cum vero Chalcedonensis collectionis auctor exactum temporum ordinem non usquequaque servaverit, ut ex aliis documentis liquet, locus huic epistolae in ea collectione tributus, cogere non debet: cum praesertim prima epistolae verba, *Gratum semper est mihi tuam alloqui charitatem*, indicent jamdiu inter Leonem et Faustum intercessisse litterarum commercium, quod ab initio Eutychianae causae coepisse videtur. Inter epistolas quae ad nos pervenere, prima ad Faustum et caeteros archimandritas est epistola 32, data idibus Junii an. 449. Dein alia ad eosdem, scilicet epist. 51, ex Romana synodo scripta idibus Octobris anni ejusdem; et haec

est prima post latrocinium Ephesinum, quando Theodosio patrocinate Eutychianorum vis et impotentia innotuit. Post hanc sequitur epistola 61, ad Faustum et Martinum, exarata die 17 Martii an. 450. Cum in hac Leo memoret eorum litteras ad se transmissas eodem tempore quo ipse dederat epistolam 51, uti animadvertimus annot. 48 (**Col. 871, n. ^m**) in epist. 59, exploratum videtur has Fausti et Martini litteras tunc acceptas, fuisse primas post latrocinium Ephesinum, et epistolam 61 fuisse primam epistolam, quam ad eosdem misit post epistolam 51, ac propterea metuens ne haec epistola 51 ad eos forte pervenerit, hac prima occasione ejus exemplum ipsi epistolae 61 adjecit. Hinc sequens epistola 72, qua aliis Fausti posterioribus litteris per Parthenium directis S. pontifex respondet, ante epistolam 61 collocanda non fuit. Cum porro ex dictis vivente Theodosio vel ante notitiam mortis ejusdem tradita fuerit, certus autem dies ac mensis ignorentur, in fine litterarum quae vivo Theodosio datae fuerunt eam collocavimus, ita tamen ut affirmare solum possimus eam exaratam inter Martium et Novembrem anni 450.

3. Originale Latinum hujus epistolae desiderari credimus: Latinus enim textus, quem ex mss. Latinis collectionis Chalcedonensis habemus, versio videtur ex interpretatione Graeca: unde, praeter nonnulla a Leonis stylo aliena, nota chronica abest, uti deest in omnibus epistolis ejusdem collectionis, quae a Graeco redditae fuerunt. Hinc primum locum tribuimus interpretationi Graecae, quae originalis vicem supplet.

EPISTOLA LXXII. AD FAUSTUM PRESBYTERUM.

SYNOPSIS.

Fidem ejus laudat; ad sollicitudinem hortatur.

1016 Dilectissimo Fausto presbytero LEO episcopus.

Gratum semper est mihi tuam alloqui charitatem, et affectum salutationis exsolvere: quoniam et scio te probabilem et sincerissimae fidei esse custodem, et qui non circumducitur omni vento doctrinae, sed in fundamento prophetarum et apostolorum, qui Christus est, firme consistere: ut cum venerit filius hominis in Divinitate sua ad purgationem totius mundi, in electione reperiaris frumentum aeternitatis, qui dignus thesaurizari possis in horreis. Susceptis itaque litteris per filium meum Parthenium, reciprocam salutationem exsolvens, exhortor tuam beatitudinem, fili charissime, ut non confundaris de Evangelio **1018** generationis Domini Jesu Christi filii David, filii Abraham secundum carnem: quoniam haec fides vincit mundum, quando quis credit quia Christus Jesus est Filius Dei. Si quae vero fidei quaestiones inveniuntur, admonemus ut de his quae ad communem utilitatem pertinent latius nobis scribas, libenter suscipientibus qui ista detulerint.

1015 Τῷ ἀγαπητῷ υἱῷ Φαύστῳ πρεσβυτέρῳ Λέων
ἐπίσκοπος.

Κεχαρισμένον ἐστὶν ἀεὶ ἐμοὶ τὸ τὴν σὴν ἀγάπην
προσφθέγγεσθαι, καὶ πρὸς τὴν προσηγορίαν τὰ ἥδιστα ἔχω.
Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀγνοῶ δεδοκιμασμένον σε τῆς ἀγίας πίστεως
εἶναι φύλακα, μὴ περιφερόμενον παντὶ ἀνέμῳ τῆς
διδασκαλίας, ἀλλ' ἐν τῷ θεμελίῳ τῶν προφητῶν καὶ
ἀποστόλων, ὅς ἐστι Χριστὸς, βέβαιον διαμένειν. Ἵνα ὁπότε
ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν θεότητι αὐτοῦ πρὸς καθαρισμόν
παντὸς τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιλογῇ εὐρεθείης τοῦ σίτου τῆς
αἰδιότητος τοῖς ὀρίοις θησαυρίζεσθαι ἄξιος. Ἀποδοθέντων
τοιγαροῦν τῶν γραμμάτων διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐμοῦ Παρθενίου,
τὴν ὁμοίαν προσηγορίαν πληρῶ, προτρεπόμενος τὴν σὴν
τελειότητα, υἱὲ ἀγαπητὲ, ἵνα μὴ ἐπαισχυνθῇς
τὸ **1017** εὐαγγέλιον τῆς γενέσεως τοῦ δεσπότου Χριστοῦ,
τοῦ υἱοῦ Δαυὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ κατὰ σάρκα· ἐπειδὴ αὕτη ἡ
πίστις ἐνίκησε τὸν κόσμον, εἴ τις πιστεύει, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ
Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Εἰ δέ τινες τῆς πίστεως παρευρέσεις
εὐρίσκοιντο, ὑπομιμνήσκομεν, ἵνα γράφῃς ἡμῖν πλατύτερον,
ἡδέως ἔχοντες πρὸς τοὺς ταύτας διακομίζοντας.

EPISTOLA LXXIII. VALENTINIANI ET
MARCIANI AD ARCHIEPISCOPUM
ROMAE LEONEM. *De electione sua et de
concilio celebrando. (G)*

Victores VALENTINIANUS et MARCIANUS gloriosi
triumphatores, semper Augusti, LEONI
reverendissimo archiepiscopo gloriosae civitatis Romae.

Ad hoc maximum imperium venimus Dei providentia et
electione senatus excellentissimi cunctaeque militiae.
Unde pro reverenda et catholica religione fidei
Christianorum, cujus auxiliis virtutem nostrae potentiae
confidimus gubernari, tuam sanctitatem principatum in
Episcopatu, divinae **1019** fidei possidentem, sacris litteris in
principio justum credimus alloquendam: invitantes atque
rogantes ut pro firmitate et statu nostri imperii aeternam
Divinitatem tua sanctitas deprecetur, ut et tale propositum
atque desiderium habeamus, quatenus omni impio errore
sublato per celebrandam synodum, te auctore, maxima pax
circa omnes episcopos fidei catholicae fiat, ab omni scelere
pura et intemerata consistens. Actum
Constantinopoli, consulatu VII domni Valentiniani Augusti
PP., et Avieni. v. c.

Νικηταὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς, ἔνδοξοι,
τροπαιοῦχοι, αἰεὶ βασιλεῖς, Λέοντι τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ
τῆς ἐνδόξου πόλεως Ῥώμης.

Εἰς τοῦτο τὸ μέγιστον βασίλειον ἦλθομεν Θεοῦ προνοίᾳ καὶ
ἐπιλογῇ τῆς ὑπερφυοῦς συγκλήτου, καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ,
ὅθεν ὑπὲρ τῆς εὐλαβοῦς, καὶ καθολικῆς θρησκείας τῆς
πίστεως τῶν χριστιανῶν, οὗ τινος τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἡμετέρου
κράτους πεποίθαμεν ἰθύνεσθαι τὴν δύναμιν, τὴν τε

σὴν ἀγιωσύνην ἐπισκοπεύουσιν, καὶ ἄρχουσιν τῆς
θείας **1020** πίστεως, ἱεροῖς γράμμασιν ἐν πρώτοις δίκαιον
ἡγησάμεθα προσειπεῖν, προτρεπόμενοι καὶ παρακαλοῦντες,
ἵνα ὑπὲρ ἐδραιότητος, καὶ στάσεως τοῦ ἡμετέρου βασιλείου,
τὴν αἰώνιον θειότητα ἢ σὴ ἱκετεύῃ ὁσιότης· διὰ τὸ καὶ τὴν
ἡμετέραν πρόθεσιν, καὶ τὸν πόθον τοιοῦτον ὑπάρχειν, ὥστε
πάσης ἀσεβοῦς πλάνης ἀποκινηθείσης, διὰ
τῆς συγκροτηθείσης ταύτης συνόδου, σοῦ αὐθεντοῦντος,
μεγίστη εἰρήνη περὶ πάντα τοὺς ἐπισκόπους τῆς καθολικῆς
πίστεως ὑπαρχθεῖη, παντὸς μύσους καθαρὰ καὶ ἄσπιλος
γενομένη. Ἐπράχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ὑπατείᾳ τοῦ
δεσπότη ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ αἰωνίου Αὐγούστου τὸ
ἕβδομον, καὶ Ἀβιηνοῦ τῶν ὑπάτων.

EPISTOLA LXXIV. AD MARTINUM PRESBYTERUM.

SYNOPSIS.

*Quam bonum sit pro veritate pati, cujus unitatem locorum
spatia non scindunt. De legatis mentio.*

LEO episcopus MARTINO presbytero.

Gratias agimus Deo, et multam fiduciam piae
exultationis accipimus, cum dilectionem tuam et catholicam
fraternitatem ita spiritu fidei vigere cognoscimus, ut cordibus

vestris nihil infirmitatis haeretica possit inferre tentatio: ad quam divinitus destruendam nec defuit, ut scitis, sollicitudo nostra, nec deerit, donec omnipotentis dextera Dei omnia diaboli arma confringat: cui ob hoc aliquid audere permittitur, ut a fidelibus Christi gloria maiore vincatur. Si quid autem aut difficultatum intervenit aut morarum, cum aequanimitate tolerandum est: quoniam ubi veritas est magistra, numquam desunt divina solatia, fratres charissimi. Quamvis ergo magna locorum intervalla nos dividant, unitate tamen fidei vobiscum sumus, et toto corde Jesum Christum Dominum nostrum verum Deum et verum hominem confitentes, nulla in vobis detrimenta perpetimur, cum de vestrae professionis concordia gloriamur: tantum ut sit auxiliante Domino constantia perseverans, dicente Apostolo: **1021** *Vobis enim donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini (Philip. I, 29).* Ad quam fortitudinem sanctarum mentium roborandam, fratres nostros atque legatos, quos pro apostolicae fidei libertate direximus, et quos dudum apud vos esse confidimus, plurimum credimus profuturos: cum totius actionis nostrae didiceritis affectum, et curam vestram atque consilium pio operi junxeritis. De qua re non necesse est nunc latius scribere, cum jam per supradictos sufficientes epistolas miserimus, quibus abundantissime omnis catholica fraternitas instruatur. Divinae erit virtutis et gratiae ut Dei Filius, qui naturam humani generis suam fecit, amplius quam videmus aut sapimus, magnum pietatis suae asserat sacramentum (**I Tim. III, 16**), quod impia temeritas sibi quidem fraudavit, sed rectis cordibus auferre non potuit. Data idibus septembris, Valentiniano et Avieno v. c. consulibus.

EPISTOLA LXXV. AD FAUSTUM ET MARTINUM PRESBYTEROS.

SYNOPSIS.

I. Intolerabile esse scribit Occidentalibus episcopis, quod Ephesi contra fidem actum est. ---II. Antichristo militare tam Nestorium quam Eutychen; contra quos Ecclesia profitetur non unam naturam, sed unam se adorare personam.

1022 LEO FAUSTO et MARTINO presbyteris et archimandritis. PER MAXIMUM *comitem.*

CAP I.

Omnes scribendi occasiones libenter amplectens, alloqui dilectionem vestram sacerdotali affectione non desino: ut ex ipsa frequentia litterarum possitis agnoscere quantam curam Ecclesiae universalis habeamus, pro cuius piissima fide studiosius defendenda vestram quoque devotionem oportet laborum nostrorum esse consortem. Nam et per fratres nostros episcopos atque presbyteros, quos pro Christianae religionis statu misimus, quosque dudum vobiscum esse confidimus,

plenissime ex omni instructione quam dedimus potuistis advertere quam intolerabile habeatur apud cunctos nostrarum partium sacerdotes, quod profana quorundam insipientia contra sacramentum redemptionis humanae inferre molita est. Et nunc per filium nostrum Maximinum comitem continuatim vos alloquiis cohortamur, ut quia propitio Domino multum catholicorum est aucta libertas, assumatis constantiam spiritalem contra Antichristi praecursores, dicente beato Joanne: *Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse ex Deo est; et omnis spiritus qui solvit Jesum Christum ex Deo non est, et hic est Antichristus (I Joan. IV, 2, 3).*

CAP. II.

Cui Nestorius et Eutyches sub diversa quidem erroris specie, sed sub eodem spiritu falsitatis militare voluerunt, cum catholica fides apostolicis atque evangelicis imbuta doctrinis utrumque detestetur, utrumque condemnet; quae ex quo coaeternum Patri *Verbum caro factum est (Joan. I, 14)*, quem credit Filium Dei, eundem etiam filium hominis confitetur; et in uno vero Deo ac **1023** vero homine Domino Jesu Christo non unam naturam, sed unam se profitetur adorare personam. In hac fide nobiscum inseparabiliter atque indifferenter uniti, state constanter et viriliter agite; ac si quae sunt morae de his quae poscimus ordinandis, per occasiones tamen, quas fidas gratia divina providerit, litteris nos vestrae dilectionis instruite. Quia multum solatii est, **1024** cum sollicitis animis rerum desideratarum actio nuntiatur.

Volumus autem ut hae litterae nostrae, quas ad vestram dilectionem misimus, etiam caeteris catholicis innotescant: quo intelligant se quoque ad defensionem fidei hisce nostris exhortationibus incitari. Data sexto idus Novembris, Valentiniano Augusto septies et Avieno consulibus.

EPISTOLA LXXVI. MARCIANI
IMPERATORIS AD ARCHIEPISCOPUM
ROMAE LEONEM. (G)

Decimo kalendas Decembris Constantinopoli, domino nostro Valentiniano imperatore nostro piissimo septimum et Avieno clarissimis consulibus, sacrae litterae missae sunt a domino nostro Marciano perpetuo imperatore ad sanctissimum episcopum Leonem, quibus significabat eos qui ab eodem viro reverendissimo missi fuerant hilariter fuisse susceptos: quare cum omni alacritate eo se conferre dignetur, et synodum celebrare; vel, si hoc ei grave videbitur, suis litteris significet ut, sacris litteris episcopis vocatis, in qua placuerit civitate, fidei convenientia decernantur.

1025 LEONI reverentissimo episcopo
Ecclesiae gloriosissimae civitatis Romae, MARCIANUS.

De studio et oratione nostra sanctitas tua non dubitat: quoniam veram Christianorum religionem et apostolicam

fidem firmam volumus permanere, et ab omni populo pia mente servari. Denique securitatem nostrae potentiae ex recta religione et propitiatione Salvatoris nostri consistere non ambigimus. Quapropter reverendissimos viros quos ad nostram pietatem sanctitas tua direxit libenter et sicut decebat animo grato suscepimus. Superest ut si placuerit tuae beatitudini in has partes advenire et synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur: nostris utique desideriis vestra sanctitas satisfaciet, et sacrae religioni quae utilia sunt decernet. Si vero hoc onerosum est ut tu ad has partes advenias, hoc ipsum nobis propriis litteris tua sanctitas manifestet, quatenus in omnem Orientem et in ipsam Thraciam et Illyricum sacrae nostrae litterae diligentur, ut ad quemdam definitum locum, ubi nobis placuerit, omnes sanctissimi episcopi debeant convenire, et quae Christianorum religioni atque catholicae fidei prosint, sicut sanctitas tua secundum ecclesiasticas regulas definivit, sua dispositione declarent .

Τῇ πρὸ δέκα καλανδῶν Δεκεμβρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦ Δεσπότη ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως τὸ ὄγδοον, καὶ Ἀβιηνοῦ, τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων, θεῖα γράμματα κατεπέμφθη παρὸ τοῦ δεσπότη ἡμῶν τοῦ αἰωνίου βασιλέως Μαρκιανοῦ πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον Λέοντα, σημαίνοντα, ὅτι καὶ οἱ ἀποσταλέντες παρὰ τοῦ αὐτοῦ εὐλαβεστάτου ἀνδρὸς ἡδέως ἐδέχθησαν· ὥστε μετὰ πάσης προθυμίας ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις παραγενέσθαι καταξιώσῃ, καὶ τὴν σύνοδον ἐπιτελέσαι· ἢ, εἰ τοῦτο ἐπαχθὲς αὐτῷ ὀφθεῖη, διὰ ιδίων γραμμάτων δηλώσῃ ὥστε θείοις γράμμασι κληθέντας τοὺς ἐπισκόπους, ἐν ᾗ ἂν ἀρέσῃ πόλει τὰ ἀρμόζοντα τῇ πίστει ὀρισθῶσιν.

1026 Λέοντι τῷ εὐσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ ἐκκλησίας τῆς ἐνδόξου πόλεως Ῥώμης, Μαρκιανός.

Περὶ τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς εὐχῆς τῆς ἡμετέρας, οὐκ ἀμφιβάλλει ἡ σὴ ἀγιότης· ὅτι περ ἀληθῆ τὴν τῶν χριστιανῶν θρησκείαν, καὶ τὴν ἀποστολικὴν πίστιν βεβαίαν διαμένειν βουλόμεθα, καὶ παρὰ πάντων τῶν δήμων εὐσεβεῖ διανοία φυλάττεσθαι. Καὶ γὰρ τὴν ἀμεριμνίαν, καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἡμετέρου κράτους, ἐκ τῆς ὀρθῆς θρησκείας, καὶ εὐμενοῦς τοῦ σωτῆρος ὑμῶν συνιστάναι, οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον. Διὸ τοὺς εὐλαβεστάτους ἄνδρας οὓς πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐσέβειαν πέπομφεν ἡ σὴ ἀγιότης, ἡδέως, καὶ ὥς ἐχρῆν, λογισμῷ ἡδεῖ ὑπεδεξάμεθα. Λοιπὸν ἐστίν, ἵνα εἰ ἀρέσκη τῇ σὴ ὁσιότητι ἐφὶ ταῦτα τὰ μέρη παραγενέσθαι, καὶ τὴν σύνοδον ἐπιτελέσαι, τοῦτο ποιεῖν τῷ περὶ τὴν θρησκείαν ἔρωτι καταξιώσῃ. Καὶ γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἐπιθυμίαις ποιήσῃ τὸ ἱκανὸν ἡ σὴ ὁσιότης, καὶ τῇ ἱερᾷ θρησκείᾳ τὰ χρήσιμα διατυπώσῃ. Εἰ δὲ ἐπαχθὲς τοῦτό ἐστι, τὸ, σὲ πρὸς ταῦτα παραγενέσθαι τὰ μέρη, τοῦτο αὐτὸ ἡμῖν ἰδίῳις καταμηνύσει γράμμασιν ἡ σὴ ἀγιωσύνη· ὥστε πρὸς ἅπασαν τὴν ἀνατολὴν, καὶ τὴν Θράκην, καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν, θεῖα ἡμέτεραι ἀποσταλήσονται προσφωνήσεις· ὅπως πρὸς τινὰ ὠρισμένον τόπον, ἔνθα ἂν ἡμῖν δόξη, πάντες οἱ ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι παραγένωνται· καὶ ἅπερ τῇ τῆς τῶν χριστιανῶν θρησκείας εἰρήνῃ, καὶ τῇ καθολικῇ πίστει συμφέρουσι, καθὼς ἡ σὴ ἀγιωσύνη κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας διετύπωσε, κατατεθήσονται.

EPISTOLA LXXVII PULCHERIAE
AUGUSTAE AD SANCTISSIMUM
ARCHIEPISCOPUM ROMAE LEONEM. (G)

1028 *Missae sunt etiam divinae syllabae a divae memoriae Pulcheria ad eundem virum sanctissimum, nuntiantes Deo amicissimum archiepiscopum Constantinopolitanum Anatolium, omni errore seposito, epistolae nuper missae ad sanctae memoriae Flavianum absque ulla mora subscripsisse, et sustineri jam ut quaedam synodus fieret in partibus Orientis; corpus vero ejusdem sanctae memoriae Flaviani Constantinopolim fuisse perductum, ut in basilica apostolorum sepeliretur. Episcopi etiam, qui unanimes erant sanctae memoriae Flaviano, et ad exilium fuerant destinati, et hos revocandos fore, ut ad recipiendas Ecclesias suas synodi sententiam sustinerent.*

1030 LEONI reverendissimo episcopo Ecclesiae gloriosae civitatis Romae, PULCHERIA venerabilissima Augusta.

Litteras tuae beatitudinis cum decenti omni episcopo veneratione suscepimus; per quas tuam fidem puram et talem cognovimus, qualis debet cum sanctitate sacro praeberi templo. Ego vero similiter ac meus dominus tranquillissimus imperator, meus conjux, in eadem semper et mansimus et manemus, omnem pravitatem atque pollutionem et maleficium declinantes. Sanctissimus igitur gloriosae Constantinopolis episcopus Anatolius in eadem fide permansit atque religione, et tuarum litterarum apostolicam confessionem complectitur, illo errore sublato qui ab

aliquibus nunc ortus est, sicut ex ejus quoque litteris clarius tua sanctitas agnoscere poterit; et epistolae namque similiter catholicae fidei, quam ad sanctae memoriae Flavianum episcopum tua beatitudo direxit, sine aliqua dilatione subscripsit. Et propterea tua reverentia quocumque modo perspexerit, significare dignetur; ut omnes etiam totius Orientis episcopi, Thraciae atque Illyrici, sicut etiam nostro domino piissimo imperatori meo conjugii placuit, in unam civitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant convenire; et illic facto concilio, et de catholica confessione, et de his episcopis qui ante hoc segregati sunt, sicut fides **1032** et Christiana pietas exigit, te auctore decernant. Super haec autem sciat tua sanctitas, quoniam praecepto nostri domini et tranquillissimi principis mei conjugis in gloriosa civitate Constantinopoli sanctae memoriae episcopi Flaviani corpus allatum est, et in basilica Apostolorum, in qua consueverunt praecessores episcopi sepeliri, competenter est positum. Et hos similiter episcopos, qui propter eandem causam, quoniam cum sanctissimo Flaviano ad concordiam fidei catholicae concurrerant, exilio deportati sunt, reverti, robore pragmatici sui praecepit; quatenus per approbationem synodi, atque sententiam omnium episcoporum convenientium, episcopatum et ecclesias proprias recipere decernantur.

1027 Θεῖα συλλαβαί ἀπεστάλησαν γὰρ παρὰ τῆς θείας μνήμης Πουλχερίας πρὸς τὸν αὐτὸν ἀγιώτατον· ἄνδρα, μηνύουσαι τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιον, χωρισθείσης πλάνης, ἔναγχος τῇ πεμφθείσῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν τῆς ἀγίας μνήμης Φλαυιανὸν, ἄνευ τινὸς μελλησμοῦ ὑπογεγραφεῖν· καί

τινα ἤδη ἐν τοῖς τῆς ἀνατολῆς μέρεσι σύνοδον εἶναι ἐπιτελεστέαν. Καὶ τὸ λείψανον δέ τοῦ αὐτοῦ τῆς ἁγίας μνήμης Φλαυιανοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει κατηνέχθη, ἐν τῇ τῶν ἀποστόλων βασιλικῇ κατατεθισόμενον· καὶ οἱ ἐπίσκοποι δὲ, οἱ ὁμονοήσαντες τῷ τῆς θείας μνήμης Φλαυιανῷ εἰς ἐξορίαν ἦσαν ἀποσταλέντες, τούτους ἀνακλητέους πρὸς ἀναληπτέας τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, συνόδου ἀναμενοῦντας τὴν ἀπόφασιν.

1029 Λέοντι τῷ εὐσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐνδόξου πόλεως Ῥώμης παρὰ τῆς δεσποίνης ἡμῶν Πουλχερίας, καὶ σεβασμιωτάτης βασιλίδος.

Τὰ γράμματα τῆς σῆς μακαριότητος μετὰ τῆς πρεπούσης παντὶ ἐπισκόπῳ σεβασμιότητος ὑπεδεξάμεθα, δι' ὧν τὴν πίστιν καθαρῶς, καὶ τοιαύτην ἐπέγνωμεν, ὁποῖαν ὀφείλει μετὰ ἁγιότητος τῷ θεῷ παρέχεσθαι ναῶ. Ἐγὼ δὲ ὁμοίως, καὶ ὁ δεσπότης, ὁ γαληνότατος βασιλεὺς. ὁ ἐμὸς σύζυγος, ἐν τῇ αὐτῇ διὰ παντὸς καὶ διεμείναμεν, καὶ διαμένομεν, πᾶσαν σκαιότητα, καὶ μiasμόν, καὶ φαρμακείαν ἐκκλίνοντες. Ὁ ἁγιώτατος τοίνυν τῆς ἐνδόξου Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος Ἀνατόλιος ἐν τῇ αὐτῇ δέμεινε πίστει τε, καὶ θρησκείᾳ, καὶ τῶν σῶν γραμμάτων τὴν ἀποστολικὴν ὁμολογίαν περιπτύσσεται, τῆς πλάνης ἀποβληθείσης ἐκείνης, ἥ τις παρά τινων νῦν ἀνέκυψε· καθὼς καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ γραμμάτων ἔτι σαφέστερον ἐπιγινῶναι ἢ σὴ δύναται ἁγιότης· τῇ τε γὰρ ἐπιστολῇ ὁμοίως τῆς καθολικῆς πίστεως, ἣν τινα πρὸς τῆς ἁγίας μνήμης Φλαυιανὸν τὸν ἐπίσκοπον ἢ σὴ μακαριότης ἀπέστειλε, δίχα τινός ὑπερθέσεως ὑπέγραψε· καὶ διὰ τοῦτο ἢ σὴ εὐλάβεια, καθ' ὃν ἂν φανείη τρόπον, σημᾶναι καταξιώσει· ἵνα πάντες, καὶ πάσης τῆς ἀνατολῆς οἱ ἐπίσκοποι, Θράκης τε, καὶ Ἰλλυρικοῦ, καθὼς καὶ τῷ ἡμέτέρῳ δεσπότη

τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ τῷ ἐμῷ συζύγῳ ἀρέσκει, εἰς μίαν πόλιν τὴν ταχίστην ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν παραγένονται· κἀκεῖσε γενομένης συνόδου περὶ τε τῆς καθολικῆς ὁμολογίας, καὶ περὶ τούτων τῶν ἐπισκόπων, οἳ τινες πρὸ τούτου ἐχωρίσθησαν, **1031** καθὼς ἡ πίστις, καὶ ἡ χριστιανικὴ εὐσέβεια ἀπαιτεῖ, σοῦ αὐθεντοῦντος ὀρίσωσιν. Ἔτι δὲ γνώτω ἡ σὴ ἀγιότης, ὥς προστάγματι τοῦ ἡμετέρου δεσπότη καὶ γαληνοτάτου βασιλέως τοῦ ἡμετέρου συζύγου, ἐν τῇ ἐνδόξῳ πόλει τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ τῆς ἀγίας μνήμης ἐπισκόπου Φλαυιανοῦ τὸ σῶμα διακεκόμισται, καὶ ἐν τῇ βασιλικῇ τῶν ἀποστόλων, ἐν ᾗ εἰώθασιν οἱ προλειτούργησαντες ἐπίσκοποι θάπτεσθαι, τῇ χρεωστουμένη τιμῇ ἀποτέθεται· καὶ τούτους ὁμοίως τοὺς ἐπισκόπους, οἳ τινες διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ μετὰ τοῦ ἀγιωτάτου Φλαυιανοῦ τῇ συμφωνίᾳ τῆς πίστεως τῆς καθολικῆς συνέτρεχον, ἐξορία ὑπεβλήθησαν, ἐπανελθεῖν διὰ κυριώσεως ἰδίου πραγματικοῦ προσέταξεν· ὥστε διὰ τῆς δοκιμασίας τῆς συνόδου, καὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν συνελθόντων τῆς ἀποφάσεως, τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας κριθῶσιν ἀπολαβεῖν.

1033 EPISTOLA LXXVIII. AD
MARCIANUM AUGUSTUM. *Pro datis litteris
et fide defensa gratias agit.*

LEO episcopus MARCIANO semper Augusto.

Litteras pietatis vestrae accepisse me gaudeo, et ad significationem totius prosperitatis pertinere cognosco, cum sermones vestri initia pro fidei nos faciant **1034** integritate securos. Quantas itaque clementiae vestrae gratias referamus, non ex verbis nostris, sed ex beneficiis vestris, quae Ecclesiae contulistis, agnoscite: non ambigentes qualem illum retributorem in omnibus habeatis pro cuius tam pie estis religione solliciti; et qui vos, ut res ipsa demonstrat, ad hoc ut fides catholica ab insidiis inimicorum suorum defenderetur, elegit, gloriosissime. Haec me nunc breviter per fratris mei Anatolii clericos pietas vestra scripsisse dignanter accipiat. Pleniora autem de omnibus quae ad curam meam pro statu Ecclesiarum et concordia pertinent Domini sacerdotum, per legatos nostros scripta direximus. Data idibus Aprilis, **1035** Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA LXXIX. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. De repressis ejus auctoritate Nestorio et Eutychete gratias agit.---II. De legatis adjutis, reductis ad sedes suas sacerdotibus, revocatis in urbem Flaviani reliquiis, et lapsis, si subscribant fidei, recipiendis.---III. De Eusebio

communione sedis apostolicae fruente, et Juliano Coensi; et de clericis CP. Flaviano faventibus.

LEO episcopus urbis Romae, PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Quod semper de sancta pietatis vestrae mente praesumpsimus, id plenissime experiendo cognovimus, Christianam fidem, quamvis diversis pravorum appeteretur insidiis, vobis tamen praesentibus et in defensionem ejus a Domino praeparatis, non posse turbari. Non enim Deus aut suae misericordiae sacramentum, aut vestri laboris deserit meritum, quo dudum subdolum sanctae religionis hostem ab ipsis visceribus Ecclesiae depulistis; cum haeresim suam tueri impietas Nestoriana non potuit, quia non fefellit famulam et discipulam veritatis, quantum simplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia. De quo virtutum **1036** agone processit ut per sollicitudinem vestram ea quae per Eutychen diabolus molitus est, non laterent, et qui sibi singulas partes geminae impietatis elegerant, una catholicae fidei virtute procumberent. Secunda ergo haec vobis de perempto Eutychetis errore victoria est; quem, si quid sani cordis habuisset, dudum in auctoribus suis perculsum olimque prostratum facile potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediviva tentaret incendia commovere, ut in eorum transiret consortium, quorum secutus esset exemplum, gloriosissima Augusta. Libet igitur exsultare cum gaudio, et pro vestrae clementiae prosperitate digna Deo vota

persolvere, qui tibi per omnes mundi partes in quibus Domini Evangelium praedicatur duplicem jam et palmam contulit et coronam.

CAP. II.

Clementia igitur vestra cognoscat omnem Romanam Ecclesiam de universis fidei vestrae operibus plurimum gratulari, sive quod legationem nostram pio per omnia juvistis affectu, et quod sacerdotes catholicos, qui de ecclesiis suis injusta fuerant ejecti sententia, reduxistis, sive quod reliquias sanctae memoriae Flaviani innocentis et catholici sacerdotis ad Ecclesiam cui bene praefuit fecistis cum honore debito revocari. In quibus utique omnibus gloriae vestrae multiplicatur augmentum, dum et sanctos pro suis meritis veneramini, et ab agro Dominico spinas et tribulos vultis auferri. Quosdam vero episcopos de his qui rebus impiis videntur praebuisse consensum, reconciliationem poscere, et Catholicorum communionem desiderare, tam nostrorum quam fratris et coepiscopi **1037** mei Anatolii, cui testimonium ferre dignamini, relatione cognovimus; quorum desideriis sic praebemus effectum, ut correctis, et quae male sunt facta, propria subscriptione damnantibus, participata nostrorum quos misimus cura cum supradicto episcopo pacis gratia tribuatur: QUIA devotionis utrumque est Christianae, ut et pertinaces veritas justa coerceat, et conversos charitas non repellat.

CAP. III.

Quia vero novimus, quantum piae sollicitudinis catholicis sacerdotibus mansuetudo vestra dignetur impendere, indicandum esse curavimus, fratrem et coepiscopum meum Eusebium nobiscum degere, et nostrae communionis esse consortem, cujus commendamus Ecclesiam, quam dicitur vastare qui illi injuste asseritur subrogatus; illud etiam a tua pietate poscentes, quod vos spontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem et coepiscopum meum Julianum, quam Constantinopolitanos clericos, qui sanctae memoriae Flaviano fidelibus officiis adhaeserunt, ea qua debetis gratia foveatis. De omnibus vero pietatem vestram per nostros quid fieri aut ordinari deberet instruximus. Data idibus Aprilis, Adelfio viro clarissimo consule.

1038 EPISTOLA LXXX. AD ANATOLIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM. Prima pro pace.

SYNOPSIS

I. De fide ejus scriptis missis probata.---II. De his qui metu in haeresim lapsi sunt, ut si conversi fuerint recipiantur. ---

III. *De nominibus haereticorum ad sacrum altare non recitandis.*---IV. *De commendatione [Al. commemoratione] Juliani episcopi, vel eorum clericorum qui Flaviano episcopo in fide adhaeserunt.*

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

CAP. I.

Gaudemus in Domino, et in dono gratiae ipsius gloriamur, qui, sicut dilectionis tuae litteris et fratrum nostrorum quos Constantinopolim miseramus relatione cognovimus, sequacem te evangelicae eruditionis ostendit: ut per sacerdotis probabilem fidem merito praesumamus quod tota Ecclesia eidem credita nec rugam cujusquam sit erroris habitura nec maculam, dicente Apostolo: *Despondi enim 1039 vos uni viro virginem castam exhibere Christo (II Cor. XI, 2).* Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri Christi, quae nullo se patitur errore vitiari: ut per totum mundum una nobis sit unius castae communionis integritas, in qua societatem tuae dilectionis amplectimur; et gestorum quae sumpsimus, seriem necessariis, sicut oportuit, munitam subscriptionibus approbamus. Ut ergo invicem dilectionis tuae animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros Casterium presbyterum, Patricium et Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua scripta detulerunt, cum epistolis nostris post venerabilem diem festi paschalis remisimus, indicantes nos, ut supra diximus, de Constantinopolitanae

Ecclesiae pace gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus haereticorum fraude violari.

CAP. II.

De fratribus vero quos et epistolis tuis et legatorum nostrorum relatione communionis nostrae cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam contraque terrores non tenuisse constantiam, sed alieno scelere praebuisse consensum, cum ita eos formido turbasset ut in damnationem catholici atque innocentis antistitis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio, illud quidem quod praesentibus et agentibus nostris constitutum est approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communionem contenti; sed cum legatis nostris quos misimus participata tecum sollicitudine volumus disponatur, quatenus hi qui **1040** plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare se magis eligunt quam tueri, pacis et communionis nostrae unitate laetentur; ita ut digno prius anathemate quae contra fidem catholicam sunt recepta damnentur. Aliter enim in Ecclesia Dei, quae corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostrae proprietate naturae verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni sanguis emundet. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne quam sumpsit ex Virgine sacramentum propitiationis exsequitur, dicente Apostolo: *Christus Jesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam*

interpellat pro nobis (Rom. VIII, 34). Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cum satisfacientes recipimus quos dolumus esse deceptos. Nec aspere igitur communionis nostrae gratia deneganda est, nec temere largienda: quia SICUT PLENUM pietatis est oppressis charitatem Dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis auctoribus imputari.

CAP. III.

De nominibus autem Dioscori, Juvenalis et Eustathii ad sacrum altare recitandis dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerunt, quodque honorandae S. Flaviani memoriae non repugnet, et a gratia tua Christianae plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est atque incongruum eos qui innocentes et catholicos sua persecutione vexarunt sanctorum **1041** nominibus sine discretione misceri; cum damnatam impietatem non deserentes ipsi se sua pravitate condemnent; quos convenit, aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

CAP. IV.

Fratrem vero et coepiscopum nostrum Julianum, et clericos qui sanctae memoriae Flaviano fidelibus officiis adhaeserunt, dilectioni quoque tuae volumus adhaerere: ut quem fidei suae

meritis vivere apud Deum nostrum novimus, in te sibi eum praesentem esse cognoscant. Illud quoque dilectionem tuam nosse volumus, fratrem et coepiscopum nostrum Eusebium, qui causa fidei multa discrimina laboresque toleravit, nobiscum interim demorari et in nostra nunc communione persistere: cujus Ecclesiam tua sollicitudine volumus esse defensam, ut nihil eodem absente depereat, et nullus ei in aliquo praejudicare praesumat, donec cum litterarum nostrarum ad vos prosecutione perveniat. Et ut major circa te vel nostra vel totius Christianae plebis affectio provocetur, hoc quod ad dilectionem tuam scripsimus in omnium volumus notitiam pervenire: ut qui Deo nostro deserviunt de confirmata apud te pace sedis apostolicae gratulentur. De caeteris vero causis atque personis dilectio tua litteris, quas per nostros accipiet, plenius instruetur. Data idibus Aprilis, Adelfio viro clarissimo consule.

1042 EPISTOLA LXXXI. AD JULIANUM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

Julianum diu per Dioscori improbitatem vexatum monet lapsos in communionem recipi non debere, nisi perfidia cum auctoribus damnata.

LEO episcopus JULIANO episcopo.

Litteras fraternitatis tuae per filios nostros Constantinopolitanos clericos, nuntias tuae salutis accepi; quibus te magnis tribulationibus gravatum fuisse significas: cum utique non defuerit materia sollicitudinis et laboris, quae inter procaces catholicae fidei adversarios inhaerentem veritati animum fatigarent; isque, ut scribis, fuerit animus ut per occasionem necessitatis et nobis te et patriae praesentares. Quod vere futurum speraveram, ut apertius omnium haereticorum ambages tuo ore recognoscerem. Sed gratias Deo, quod ita et incolumitas tua, et Ecclesiae causa profecit, ut liberum tibi fuerit apud eos interim degere, quorum nobis probabilis consensus innotuit, sicut et fratris Anatolii scripta profitentur, et gesta quae apud ipsum coram nostris sunt confecta demonstrant, frater charissime. Remeantibus ergo praedictis, salutationis vicissitudinem reddo, et ut contra falsitatis astutias perseverantem diligentiam teneas fidenter exhortor; cum tibi ad hoc et tuus animus et nostra auctoritas suffragetur. Quoniam licet de multis meliora indicata sint, quod scilicet doleant se deceptos, et damnata perfidia cum auctoribus suis, gratiam nostrae communionis exposcant (quod nos adeo libenter accepimus, reddituri his hanc quam desiderant communionem, cum promissa compleverint), quosdam tamen **1043** persistere in sua obduratione cognovimus: quos oportet districtius comprimi, si nequeunt benignitate sanari. Ad quam rem nostros post diem venerabilem Paschae dirigemus, qui tecum participato consilio ea quae a nobis constituta fuerint exsequantur. Data idibus Aprilis, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA LXXXII. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Pro conservatione catholicae fidei gratulatur, cui pax imperii rependitur.---II. De solis errantibus agendum esse, non de fide vel Scripturis, quas aliter quam SS. Patres interpretari nefas sit.

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Quamvis per Constantinopolitanos clericos ad pietatem tuam ante rescripserim, sumptis tamen clementiae vestrae litteris per virum illustrem praefectum **1044** urbis filium meum Tatianum, magnam materiam gratulationis accepi: quia studiosissimos vos ecclesiasticae pacis agnovi. Cui sancto desiderio digna equitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eundem habeatis et regni. Nam inter principes Christianos Spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur: quia profectus charitatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut propitiato per unam confessionem Deo, simul et haeretica falsitas et barbara destruaturs hostilitas, gloriosissime imperator. Aucta igitur per imperialem

amicitiam spe coelestis auxilii, confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanae incitare praesumo: ne cujusquam procaci impudentique versutia quasi de incerto quid sequendum sit sinatis inquiri. Et cum ab evangelica apostolicaque doctrina ne uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere, quam beati apostoli et patres nostri didicerunt atque docuerunt, nunc demum indisciplinatae moventur et impiae quaestiones, quas olim mox ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus exstinxit.

CAP. II.

Nimis autem iniquum est ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum et ad carnalium disputationum bella revocemur, tamquam reparata disceptatione **1045** tractandum sit utrum Eutyches impie senserit, et utrum perverse Dioscorus judicarit, qui in sanctae memoriae Flaviani condemnatione se perculit, et simpliciores quosque, ut in eandem ruinam provolverentur, impegit. Quorum multis jam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis, et veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cujusmodi sit fides tenenda tractandum est, sed quorum precibus et qualiter annuendum. Unde piissimae sollicitudini vestrae, quam de indicenda synodo habere dignamini, per legationem, quae confestim ad clementiam vestram, Deo annuente, perveniet, quidquid ad causae utilitatem arbitror pertinere, plenius atque opportunus suggeretur. Data nono kalendas Maii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA LXXXIII. AD EUMDEM MARCIANUM.

SYNOPSIS.

*I. Pro patefacta Anatolii fide, Eutyche represso, revocatis episcopis, reductis in urbem S. Flaviani reliquiis, gratulatur. -
--II. Legatos se mittere pro reconciliandis lapsis episcopis. Concilio convocando opportunum tempus non esse.*

1046 LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Multam mihi fiduciam scribendi ad clementiam vestram, et litterae vestrae, quas veneranter accepi, et coepiscopi mei revertentes a Constantinopoli praebuerunt, non sola assertione verborum, sed ipsis jam operum effectibus demonstrantes, ad defensionem catholicae fidei divinum in vobis vigere praesidium. Quo utique non solum Ecclesiae status, sed etiam vestri robur munitur imperii: ut merito ejus expectetis protectionem, cujus colitis veritatem, gloriosissime imperator. Nam ut et fratris mei Anatolii citius manifestaretur integritas, et olim damnati erroris redivivus assertor locum in Christi Ecclesia non haberet: ut catholici episcopi, quos nuper

haereticorum persecutio depravare non potuit, ab injustis revocarentur exsiliis; utque reliquiis beatae memoriae Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ejus agnosceret: vestrae virtutis titulus, vestrae pietatis est fructus. Cui confido etiam aliarum insignia accumulanda palmarum: ut sicut Constantinopolitana Ecclesia, recepta apostolicae fidei libertate, laetatur, ita omnes regni vestri provinciae emundatas se esse a diaboli dogmatis contagio glorientur. Ut ergo praecedentibus litteris indicavi, fratres meos Lucentium episcopum et Basilium presbyterum, qui sollicitudinis meae partes possint implere, direxi: favori eos pietatis vestrae in omnibus quae sunt agenda commendans. Nam cum et **1047** fratris mei Anatolii scriptis, et nostrorum sermone cognoverim multos de his qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi detestabilibus statutis poenitendum praebuere consensum, inconstantiae suae veniam postulare, et communionem catholicam per satisfactionem correctionis expetere, non fuit talium negligenda conversio, qui non proprio sensu, sed improbi praesumptoris impulsu in haec incidisse noscuntur, in quibus liberum non habuerant iudicium.

CAP. II.

Ne igitur vel resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliquos ac sine discretione susciperet, injunctum est ab apostolica sede directis, ut in consortium suae deliberationis adscito Constantinopolitanae urbis antistite, et pestilentiae contagia non admittantur, et

sanitatis remedia non negentur. Quae industria in omnibus quae nequiter gesta sunt emendandis, celerem juvante Domino consequetur effectum, si reparationi pacis ecclesiasticae opem suam vestra pietas dignetur adungere: ut vobis ita regnantibus, et Dei regnum intra vos habere mereamini, et catholicam fidem nulla falsitas violet, nulla haeresis inquietet; nec cuiquam liceat doctrinam evangelicam deserere, et sacerdotali honore gaudere. Synodum vero fieri, ut meminit clementia vestra, etiam ipsi poposcimus. Sed sacerdotes provinciarum omnium congregari praesentis temporis necessitas nulla ratione permittit: quoniam illae provinciae, de quibus maxime sunt evocandi, inquietatae bello ab Ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Unde opportuniori tempori, propitiante Domino, cum firmior fuerit restituta securitas, jubeat vestra clementia reservari. De qua re plenius inter caetera apud pietatem vestram poterunt anegare quos misi. Data V idus Junii, Adelfio viro clarissimo consule.

1048 EPISTOLA LXXXIV. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. Legatos mittit qui cum lapsis summa prudentia et moderatione agant.---II. Extra unitatem fieri qui naturam

nostram in Christo negat.---III. Rogat ut Eutyches ad longinquiora transferatur, ejusque monasterio catholicus praeficiatur.

LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Religiosam pietatis vestrae sollicitudinem, qua universo mundo, Deo inspirante, consulitis, crebrioribus alloquiis incitare praesumo, ut operum vestrorum profectum necessaria perfectio subsequatur; ac sicut de statu Constantinopolitanae Ecclesiae gratulamur, cujus et sacerdos et populus catholicae puritatis fidem jam tenere cognoscitur, ita etiam aliorum concors nobiscum sit de Verbi incarnatione confessio. Unde quod facturum me aliis litteris indicaveram, Lucentium episcopum, et Basilium presbyterum fratres meos dirigere properavi, qui dispositiones meas, fratris mei Anatolii devotione sociata, secundum eas quas acceperunt regulas exsequantur, gloriosissima Augusta. Sicut enim praedicti episcopi scriptis et clericorum ejus suggestionem patefactum est, multa sunt quae indulgentius sunt curanda, multa quae justius coercenda; ut in causa tantae perturbationis, nec districtio sit nimis aspera, nec remissio parum cauta; cum aliud satisfaciendum, aliud pertinacibus debeat.

CAP. II.

Offertur ergo pietati vestrae digna materia, **1049** quae placitam Domino curam sancti cordis exerceat, et praecedentium meritorum coronas etiam de praesentis erroris abolitione multiplicet. Sicut enim Nestoriana impietas, ita et Eutychiana blasphemia ab omnium est catholicorum eliminanda consortio. Quia tam impium est, consempiternam et consubstantialem Patri Filii Deitatem, etiam ex utero Virginis matris partu editam negare corporeo, quam unam in Dei Filio post incarnationis sacramentum affirmare naturam: ut scilicet aut humanitas ejus refutetur aut Deitas: cum unitione utriusque essentiae, nec altera sit in alteram versa, nec assumpta in assumente finita; sed et Verbi incommutabilitas, et carnis atque animae veritas maneant inseparabiliter in unitate personae. Quod qui testificante lege, credentibus patriarchis, annuntiantibus prophetis, praedicante Evangelio, docentibus apostolis, et toto mundo confitente non credunt, extra sacramentum corporis Christi, extra unitatem sunt nominis Christiani.

CAP. III.

Quorum sicut ruinam dolemus, ita perfidiam detestamur. Ut autem circa talium personas sincerum servetur ubique iudicium, et aliud correctis, aliud pertinacibus rependatur, vestra pietas nostros, qui ab apostolica sede sunt missi, fovere dignetur; eorumque omnes quas injunximus adjuvet actiones; quo citius ac facilius, auxiliante Domino, quae ad vestram

gloriam et ad totius Ecclesiae pacem proficiant exsequantur. De Eutyche autem totius scandali et pravitatis auctore, hoc clementia vestra praecipiat, ut ab eo loco qui Constantinopolitanae urbi nimis vicinus est, longius transferatur: ne frequentioribus solatiis eorum quos ad impietatem suam traxit utatur. Monasterio quoque ipsius, cui perniciose indigneque praesedit, catholicum abbatem jubete praeponi, qui illam servorum Dei congregationem et a pravo dogmate liberare, et institutis veritatis possit **1050** imbuere. Data V idus Junii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA LXXXV AD ANATOLIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

I. Ut qui haereticorum erroribus metu, non voluntate implicati sunt, per satisfactionem et non dubiam professionem suscipiantur.---II. Principes haereticorum sibi reservat discutiendos; eorum nomina ad altare interim recitari vetat.--III. De commonitorio ei respondet; ad sollicitudinem hortatur; cuncta sibi referri postulat.

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

CAP. I.

Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit industria, necessarium et congruum fuit fratres meos Lucentium episcopum, et Basilium presbyterum, ut promisimus, destinare; quibus tua dilectio societur, ut nihil in his quae ad universalis Ecclesiae statum pertinent, aut dubie agatur aut segniter cum, residentibus vobis, quibus exsecutionem nostrae dispositionis injunximus, ea possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiae partes nec justitiae negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus **1051** iudicium cogitetur. Quod ut recta observantia valeat custodiri, catholicae primitus fidei servetur integritas; et quia per omnia *angusta et ardua via est, quae ducit ad vitam* (**Matth. VII, 14**); neque in sinistram neque ad dexteram ab ejus tramite devietur. Et quia evangelica et apostolica fides omnes expugnat errores, et ab uno latere Nestorium dejicit, ab alio Eutychen et participes ejus elidit hanc regulam mementote servandam, ut quicumque in illa synodo, quae nomen synodi nec habere poterit nec meretur, et in qua malevolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Juvenalis ostendit, dolent, ut dilectionis tuae relatione comperimus, se metu victos et terrore superatos ad consensum scelestissimi iudicii potuisse compelli, et communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna praestetur; ita ut non dubiis professionibus Eutychen cum suo dogmate, cumque consortibus suis anathematis execratione condemnent.

CAP. II.

De his autem qui in hac causa gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici synodo vindicarunt, ut humiliorum fratrum simplicitatem arrogantiae suae praejudiciis aggravarent, si forte resipiscunt, et a facti sui defensione cessantes, in condemnationem proprii convertuntur erroris; horum si satisfactio talis accedit quae non refutanda videatur, maturioribus apostolicae sedis consiliis reservetur, ut examinatis omnibus atque prepensis, de ipsis eorum actionibus quid constitui debeat aestimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit praesidere, cujusquam talium, ut ante jam scripsimus, nomen ad altare recitetur, quam quid de eis constitui debeat rerum processus ostendat.

CAP. III.

De commonitorio vero, a clericis dilectionis tuae nobis oblato, necessarium non fuit epistolis quid videretur inserere cum sufficeret legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentius instrueris. Annitere itaque, frater charissime, ut quae Ecclesiae Dei congruunt, fideliter et efficaciter **1052** cum his fratribus, quos tantae rei idoneos auctores elegimus, exsequaris; praesertim cum ipsa vos causae ratio, spesque divini auxilii cohortentur, et clementissimorum principum tam sancta sit fides, tam religiosa devotio, ut in eis non solum Christianum, sed etiam sacerdotalem experiamur affectum. Qui utique pro ea pietate

qua se esse Dei famulos gloriantur, omnes suggestiones vestras fidei catholicae profuturas, dignanter accipient, ut ipsorum quoque opere et pax Christiana reparari, et error impius possit aboleri. Ac si de aliquibus amplius fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur: ut pertractata qualitate causarum, nostra, quid observari debeat, sollicitudo constituat. Data V idus Junii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA LXXXVI AD JULIANUM COENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS

Pro communi amicitia et Ecclesiae bono sollicitudinem Juliani legatorum suorum curae junqi postulat ad reliquias haereticorum exstinguendas.

LEO JULIANO episcopo.

Quam gratum mihi semper est epistolas tuae dilectionis accipere, tam etiam nostra ad te congruum est scripta deferri, praesertim cum hoc non pro amicitia tantum communi, sed multo magis pro statu universalis Ecclesiae faciamus. Unde per fratres nostros Lucentium episcopum, et Basilium presbyterum, quos Constantinopolim indicaveramus nos esse missuros, **1053** debitum reddo colloquium, admones ut

studium diligentiae tuae eisdem in omnibus sociare digneris; ut reliquiae scandalorum, si quae adhuc supersunt, sagaciter auferantur. Quamvis enim ubique jam catholicae fidei lumen eluceat, et, quod est validissimum, Christianorum principum divinis auctoritatibus corda famulentur: quaedam tamen sunt quae ita Ephesinus ille turbo confudit, ut magno moderamine sit agendum, ne mala dissensionum quae inde sunt orta permaneant. Quid itaque legatis nostris injunctum atque commissum sit, ipsorum insinuatione cognosces, eum mihi atque illis impensurus affectum, ut quaecumque ipsis mandata sunt, dilectionis tuae studio et sollicitudine sociata, adjuvante Domino , perveniant ad eum quem optamus effectum. Data V idus Junii, Adelfio viro clarissimo consule.

1054 EPISTOLA LXXXVII AD ANATOLIUM EPISCOPUM CP.

SYNOPSIS.

Ei commendat Basilium et Joannem presbyteros, qui haeresis accusati Romam venerant rationem fidei suae reddituri.

LEO episcopus ANATOLIO confratri episcopo Constantinopolitano.

Ad declinandam erroris maculam, qua nonnullos aut Nestoriana impietas, aut Eutychiana labefactavit insania,

laudabilem curam filii nostri Basilius et Joannes presbyteri suae aestimationis habuerunt: ut inter compugnantia dogmata falsitatis vera catholicae fidei pace gauderent. Siquidem longinquae peregrinationis labore suscepto, sensum cordis sui in apostolica sede patefecerunt, damnantes utramque haeresim, quarum supra fecimus mentionem, et de incarnatione Domini nostri Jesu Christi non aliud recipientes, quam quod, instruente sancto Spiritu, et didicimus, et docemus. Per hos ergo, frater charissime, cum testimonio nostro ad propria revertentes, dilectioni tuae nostra scripta direximus, fidenter hortantes ut qui gratia apostolicae communionis ornantur, etiam tuo favore per omnia se gaudeant adjuvari. Data decimo tertio kalendas Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

*ADMONITIO in epistolam sequentem, et in
caeteras inferius afferendas, quae agunt de
Paschate anni 455. (G)*

1. Quaestio jamdiu ante agitata circa Pascha anni 444, sollicitum Leonem effecit, ut maturius scriberet circa diem Paschatis ann. 455, in quo Romanorum et Alexandrinorum cyclos dissidere non ignorabat. Hinc jam inde ab an. 451, quo sequens epistola scripta fuit, in hanc diem unanimi consensu statuendam studium intendit. Novem praeterea ejusdem pontificis epistolas subsequentibus annis in eandem rem exaratas habemus, praeter alias non paucas, quae

desiderantur; et unam Proterii Alexandrini ad eundem pontificem, quas suis locis dabimus.

2. Ex laterculo Paschali Theophili Alexandrini annorum centum, quod ex cyclis quinque decemnovennalibus, et annis quinque constabat, Pascha an. 455 affigebatur VIII kal. Maias. Ex cyclo autem Latinorum annorum LXXXIV ascribebatur XV kal. ejusdem mensis, ac propterea octo dierum discrimen intercedebat. Hoc autem discrimen oriebatur ex lunae saltibus, quos Latini crebriores, Alexandrini autem rariores admittebant. Cum enim Alexandrini ex suo cyclo decemnovennali lunae saltus, quibus aetati lunae una dies per saltum augetur, decimo nono quoque anno astruerent, Latini vero ex suo cyclo annorum LXXXIV usque ad emendationem Prosperi eos saltus admitterent quovis anno duodecimo, post emendationem autem Prosperi singulis quatuordecim annis: aetas lunae, ex qua paschalis dies decernitur, apud Romanos ob crebriores quam apud Alexandrinos saltus anno 455 triduo crescebat, adeo ut quae Alexandrinis eo anno XV kal. Maii die Dominico erat luna 14, Romanis esset luna 17. Cum vero luna 14 nequeat celebrari Pascha, ne cum Hebraeis conveniamus, hinc Alexandrini in Dominicam sequente VIII kal. Maii Pascha protrahere cgebantur. Apud Latinos vero cum eo die XV kal. Maias esset luna 17, nihil prohibebat quin Pascha eo die celebrarent: plura autem obstabant ne cum Alexandrinis illud festum transferrent in diem VIII kal. Maias.

3. Primum hoc die ipsis erat lunae aetas 24, quo si celebrassent Pascha, excessissent biduo extremum lunae aetatis limitem, qui penes ipsos erat luna 22. Deinde excessissent praeterea triduo limitem ultimum Dominicarum paschalium, qui ipsis erat XI kal. Maias. Quoad hos quidem Dominicarum

paschalium limites anno 444 res conciliata est, eo quod persuasum Leoni fuit sufficere, si eum limitem XI kal. Maias Passionis dies nequaquam excederet: quo factum est ut, servato hoc limite, in quem tum incurrit dies Passionis, Pascha etiam a Latinis Alexandrinorum calculum secutis eo anno celebratum fuerit biduo post, id est IX kal. Maii. Sed haec conciliandi ratio nihil proderat in quaestione de Paschate anni 455, quo non solum biduum, sed triduum paschali die prorogato, ipse dies Passionis eum limitem ultimum praeteribat. Putabant tandem Latini in Alexandrinorum rationem Pascha celebratum iri mense secundo, cum ex lege primo mense celebrandum sit; primum enim mensem a die aequinoctii 21 Martii ad diem 21 Aprilis computasse videntur.

4. Multa Alexandrini adversus haec Latinorum objecta protulerunt. Sed cum semper disputaverint in hypothesis quod VIII kal. Maii esset luna 14, nec umquam, saltem ex monumentis quae supersunt, erroris convicerint Latinos, dum ea die diversam aetatem lunae tribuebant, nec quidquam attigerint de lunae saltibus diversis, ex quibus diversa lunae aetas proficiscebatur (in quo si persuasissent Latinos errare, proculdubio obtinuissent eorundem assensum: neque enim hi luna solum 14, verum etiam 15 Pascha celebrare ex suis regulis vetabantur), nihil mirum si S. Leo se Alexandrinorum rationibus non convictum prodidit, et solum studio unitatis ac pacis, Pascha in ipsorum sententiam indixit. Haec paucis praemonuisse satis sit, ut ea quae in epistolis de hac controversia exhibendis indicantur, intelligi queant. Alia nonnulla, ubi opus fuerit, in annotationibus subjicientur. Hanc autem admonitionem sequenti epistolae praefiximus, eo quod prima sit quae de hac controversia paschali indicium praebet.

1057 EPISTOLA LXXXVIII. AD
PASCHASINUM EPISCOPUM
LYLIBAETANUM.

SYNOPSIS.

I. *Mittit ad Paschasinum celebrem suam ad Flavianum CP. epistolam, qua legatus in synodo futurus instrueretur.---*
II. *Duplicem in Christo asserit naturam adversus Eutychem.--*
-III. *Testimonia SS. Patrum de incarnatione Domini mittit, nuntiatque Orientalis dioecesis episcopos subscripsisse eidem epistolae ad Flavianum.---De Paschate anno 455 diligentius inquire postulat.*

LEO episcopus PASCHASINO episcopo Lylibaetano.

CAP. I.

Quamvis non dubitem fraternitati tuae omnem originem scandalorum, quae de incarnatione Domini nostri Jesu Christi in Orientalibus Ecclesiis commota sunt, ad plenum esse comperta, tamen ne quid forte sollicitudinem tuam latere potuisset, epistolam nostram, quam ad sanctae memoriae Flavianum de hac re plenissimam misimus, quamque Ecclesia

universalis amplectitur, diligentius tibi recensendam cognoscendamque direxi: ut intelligens qua **1058** plenitudine totius hujus erroris impietas, Deo adjuvante, destructa sit, ipse quoque eundem spiritum pro tuo in Deum amore suscipias, sciasque penitus detestandos Qui secundum Eutychis impietatem atque dementiam in Domino nostro unigenito Filio Dei susipientis in se reparationem salutis humanae, dicere ausi sunt duas non esse naturas, hoc est perfectae Divinitatis et perfectae humanitatis; et putant quod possint nostram diligentiam fallere, cum aiunt se unam Verbi naturam credere incarnatam; cum utique Verbo Dei in Divinitate Patris, et sua, et Spiritus sancti, una natura sit; suscepta autem veritate carnis nostrae illi inconvertibili substantiae nostram quoque unitam esse naturam: nam nec incarnatio dici posset, nisi caro susciperetur a Verbo. Quae susceptio tanta et talis unitio est, ut a carne animata, non solum in partu beatæ Virginis, sed etiam in conceptu nulla Divinitatis sit credenda divisio: quoniam in unitate personae Divinitas atque humanitas et conceptu Virginis convenit et partu.

CAP. II.

Abominanda ergo est in Eutyche impietas, quae olim a Patribus in praecedentibus haereticis damnata atque destructa est; quod huic stultissimo homini prodesse debuerat: ut quod non poterat sensu apprehendere, vel praecedenti caveret exemplo, ne salutis nostrae singulare sacramentum veritatem carnis humanae in Christo Domino

nostro negando vacuaret. Quoniam **1059** si vera et perfecta in illo humanitatis natura non est, nulla est nostra susceptio; et totum quod credimus, quod docemus, secundum ipsius impietatem vanitas est atque mendacium. Sed quia nec mentitur veritas, nec passibilis est Divinitas, manet in Deo Verbo utraque substantia in una persona, et ita Salvatorem suum Ecclesia confitetur, ut eum et Divinitate impassibilem, et carne passibilem fateatur, dicente Apostolo: *Etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed vivit ex virtute Dei (II Cor. XIII, 4).*

CAP. III.

Ut autem in omnibus plenius tua sit instructa dilectio, sanctorum Patrum nostrorum, de sacramento incarnationis Domini quid senserint, et quid Ecclesiis praedicaverint, ut evidenter agnosceres, aliqua ad dilectionem tuam scripta transmisi, quae nostri quoque apud Constantinopolim cum mea epistola allegarunt. Et totam Constantinopolitanam Ecclesiam cum monasteriis omnibus et multis episcopis noveris praebuisse consensum, et subscriptionibus suis Nestorium atque Eutychem cum suis anathematizasse dogmatibus. Noveris etiam proxime me epistolam Constantinopolitani episcopi accepisse, quae refert Antiochenum episcopum missis per provincias suas tractoriis universos episcopos et epistolae meae praebuisse consensum, et Nestorium et Eutychem pari subscriptione damnassee.

CAP. IV.

Illud quoque curae tuae credimus injungendum, ut quia ratio paschalis festi experientiam tuam non latet, de eo quod in Theophili annotatione invenimus, quodque nos permovet, diligentius inquiras illic, atque pertractes cum his qui possunt supputationis et regulae istius habere peritiam: qualiter quarti anni futuri Dominicae resurrectionis dies sit tenendus. Nam cum venturum Pascha propitio Deo, decimo kalendarum aprilium die sit tenendum, **1060** sequenti autem pridie idus April. Tertio pridie nonas Aprilis; quarto sanctae memoriae Theophilus kalendas Maii constituit observandum: quod regula ecclesiastica penitus invenimus alienum; in nostris autem paschalibus cyclis, quod bene nosse dignaris, decimo quinto kalend. Maii ejusdem anni Pascha celebrandum esse sit scriptum. Et ideo, ut nobis omnibus ambiguitas auferatur, cum peritis quibusque diligentius hoc tua sollicitudo pertractet, ut in futurum hujusmodi caveamus errorem. Data octavo kalend. Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA LXXXIX. AD MARCIANUM
AUGUSTUM.

SYNOPSIS

De legatis ad concilium generale missis vice ejus acturis; ubi omnia ad fidei et pacis unitatem revocanda.

LEO episcopus MARCIANO semper Augusto.

Credebamus clementiam vestram id desiderio nostro posse praestare, ut praesenti necessitate respecta, differri ad opportunius tempus sacerdotalem synodum juberetis: ut evocatis de cunctis provinciis sacerdotibus, vere possit esse universale concilium. Sed quia vos amore catholicae fidei congregationem nunc fieri voluistis, **1061** ne devoto obviare viderer arbitrio, fratrem et coepiscopum meum Paschasinum de ea provincia quae videtur esse securior evocatum, qui vicem praesentiae meae possit implere, direxi; Bonifacio fratre et compresbytero meo sociato, et his quos antea miseramus adjunctis, consortem illis fratrem quoque meum Julianum addentes episcopum. Quos ea moderatione universa, Domino auxiliante, credimus esse gesturos, ut quaecumque in quaerelam perturbationemque venerunt ad unitatem pacis et fidei, compressa omni dissensione revocentur; nec ullum in aliquorum cordibus sacerdotum vel Nestorianae vel Eutychianae impietatis vestigium relinquatur: quoniam catholica fides, quam instruente nos Spiritu Dei per sanctos Patres a beatis apostolis didicimus et docemus, neutrum subrepere permittit errorem gloriosissime **1062** imperator. Si quid ergo morborum, si quid est vulnere quod sincera possit correctione curari, ut ad veram sanitatem revocetur optamus. Quae tunc utique non erit dubia, nec cujusquam simplicitati deinceps nocitura, si nullis se excusationibus voluerit obumbrare;

cum abolitionem peccati non obtineat nisi vera confessio. Quia vero quidam de fratribus, quod sine dolore non dicimus, contra turbines falsitatis non valere catholicam tenere constantiam, praedictum fratrem et coepiscopum meum vice mea synodo convenit praesidere. Certus sum enim quod absque odio et gratia ibidem ab his quibus hoc commisimus laboretur, ut cum solius haereticae impietatis excidio, in omnibus Ecclesiis Dei veritas regnet et charitas. Data octavo kalendas Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

1063 EPISTOLA XC. AD EUMDEM
MARCIANUM AUGUSTUM, *Pro concilio
Nicaenam primum convocato, postea
Chalcedonem translato* Per Bonifacium
presbyterum.

SYNOPSIS

- I. *Concilio generali congregando annuit, etsi propter temporis perturbationem in aliud maluisset differri.---*
II. *Fidem in illo tractandam non esse ut dubiam, nec a Nicaena discedendum.*

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Poposceram quidem a gloriosissima clementia vestra ut synodum, quam ad reparandam Orientalis Ecclesiae pacem etiam a nobis petitam, necessariam judicatis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis: ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque episcopi, quos hostilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio studio humanis negotiis divina praeponitis, et rationabiliter ac religiose regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in Evangelii praedicatione discordia: ego etiam vestris dispositionibus **1064** non renitor, optans ut in omnium cordibus catholica fides, quae non potest nisi una esse, firmetur. A cujus integritate et Nestorius antea, et nunc Eutyches, diversis quidem callibus, sed impietate non impari deviarunt: abominandi prorsus in persuasionibus suis, quas contra sincerum veri luminis fontem, de coenosis lacubus diabolicae falsitatis hauserunt. Prior itaque synodus Ephesina Nestorium cum dogmate suo merito justequè damnavit: et quisquis in illo errore persistit, ad nullius potest spem remedii pertinere. Sequens vero in praedicta civitate, non potest vocari concilium, quod in eversionem fidei fuisse constat agitatum; quodque vestra clementia amore veritatis catholicis adfutura, aliud statuendo cassavit, gloriosissime imperator.

CAP. II.

Unde per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui regni vestri est auctor et rector, obtestor et obsecro clementiam vestram ut in praesenti synodo fidem quam beati Patres nostri ab apostolis sibi traditam praedicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari; et quae olim majorum sunt auctoritate damnata, redivivis non permittatis conatibus excitari; illudque potius jubeatis ut antiquae Nicaenae synodi constituta, remota haereticorum interpretatione, permaneant. Nec me quoque, ut voluit vestra clementia, ab illo credatis abesse concilio, cum in his fratribus quos direxi, id est Paschasino et Lucentio episcopis, **1065** Bonifacio et Basilio presbyteris, sed et in fratre meo Juliano, quem eorum volui esse participem, etiam mea sit aestimanda praesentia. Quos, auxiliante Christo, ita acturos esse confido, ut ea quae Domino nostro placeant, decernantur, accedente pietatis vestrae studio, quod et paci prosit, et religioni, et custodiae veritatis. Data sexto kalendas Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XCI. AD ANATOLIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS

Etsi brevius spatium cogendo concilio datum esset, se tamen legatos mittere vicem suam impleturos.

LEO ANATOLIO episcopo.

Cognita clementissimi principis ex his quas ad nos misit litteris voluntate, mirati sumus congregandae synodo tam angustum tempus appositum, cum etsi nulla necessitas hostilitatis existeret, ipsa interjectorum dierum paucitas necessarios Sacerdotes nos evocare non sineret. Quando enim per diversas longinquasque provincias mitteremus, ut vere possit fieri universale **1066** concilium? sed quia clementissimi principis eo affectu amplectimur voluntatem, ut huic dispositioni ipsius noluerimus obsistere, maxime cum magno desiderio a nobis hoc etiam ipse deposcas, fratrem et coepiscopum nostrum PASCHASINUM nobis probabilem virum de securiore provincia fecimus navigare: cui fratrem et compresbyterum nostrum BONIFACIUM de Urbe conjunximus; illos quoque eisdem sociantes, qui prius fuerant ordinati, ut particeps in omnibus actionibus fratre et coepiscopo nostro JULIANO, cujus fidem saepe probavimus, nostra vice utantur in futuro concilio. Neque enim illic ullis contentionum difficultatibus credimus laborandum, cum et ipse indicare dignatus sis, quod in suscipienda catholica fide et damnatione Eutychis atque Nestorii omnes orientales subscripserint sacerdotes. Data sexto kalendas Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XCII AD JULIANUM COENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

Ut Julianus legatus ad concilium generale missis curam suam consiliumque jungat, mandat pontifex.

LEO JULIANO episcopo.

Quid de dilectionis tuae animo judicemus, saepius agnovisti: praecesserunt enim plurima, quae nos facerent ista praesumere. Unde cum ob hoc, secundum christianissimi **1067** principis voluntatem, in urbe Nicaena sacerdotalis habenda sit synodus, ut omnium scandalorum strepitus auferatur, necessarie fraternitati tuae quod omni Ecclesiae prosit injungimus, ut cum fratribus et coepiscopis nostris Paschasino et Lucentio, sed et fratribus et compresbyteris nostris Bonifacio et Basilio, quos vice nostra ad praedictum conventum ire praecipimus, curam tuam actionemque conjungas **1068** in omnibus, auctoritate nostrae praeceptionis usus: quoniam scimus omnium illic actarum rerum majorem te quam nostros habere notitiam: ut dum curam tuam illis consiliumque sociaveris, in nulla parte fallantur; sed omnia, Deo adjuvante, veniant in effectum, quae fidei et paci probaveris convenire. Data sexto kalendas Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XCIII. AD SYNODUM, QUAE
NICAEAM PRIMUM INDICTA, POSTEA
VERO CHALCEDONE CONGREGATA EST.

SYNOPSIS.

I. Necessitatem temporis et consuetudinem vetare ne intersit synodo; se tamen per legatos quos mittit, praesentem futurum.---II. Disputandi contra fidem audaciam esse comprimendam.---III. Episcopos propter fidem ejectos esse restituendos, manentibus contra Nestorium in Epheso decretis.

LEO episcopus S. SYNODO apud Nicaeam
constitutae. Dilectissimis fratribus in Domino
salutem.

CAP. I.

Optaveram quidem, dilectissimi, pro nostri charitate collegii, omnes Domini sacerdotes in una catholicae fidei devotione persistere, nec quemquam gratia aut formidine potestatum saecularium **1069** depravari, ut a via veritatis abscederet. Sed quia multa saepe, quae poenitudinem possint generare, proveniunt, et superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio, amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem

vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri apostoli jure atque honore servato, adeo ut nos quoque suis ad hoc litteris invitaret, ut venerabili synodo nostram praesentiam praeberemus: quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat consuetudo permittere. Tamen in his fratribus, hoc est Paschasino et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas aestimet praesidere, non abjuncta a vobis praesentia mea, qui nunc in vicariis meis adsum, et jamdudum in **1071** fidei catholicae praedicatione non desum: ut qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus.

CAP. II.

Unde, fratres charissimi, rejecta penitus audacia disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi quod non licet credi: cum secundum evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam plenissime et lucidissime per litteras quas ad beatae memoriae Flavianum episcopum misimus, fuerit declaratum quae sit de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio.

CAP. III.

Quia vero non ignoramus per pravas aemulationes, multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque episcopos, quia haeresim non reciperent, sedibus suis pulsos, et in exsilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos: his primitus vulneribus adhibeatur medicina justitiae, nec quisquam ita careat propriis, **1073** ut alter utatur alienis: cum si, ut cupimus, errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire suus honor debeat; sed illis qui pro fide laboraverunt cum omni privilegio suo oporteat jus proprium reformari. Prioris autem Ephesinae synodi, cui sanctae memoriae Cyrillus episcopus tunc praesedit, contra Nestorium specialiter statuta permaneant: ne tunc damnata impietas ideo sibi in aliquo blandiatur, quia Eutyches justa exsecratione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrinae, quam eodem quo sancti Patres nostri spiritu praedicamus, et Nestorianam et Eutychianam cum suis auctoribus condemnat pariter et persequitur pravitatem. Bene valete in Domine, fratres charissimi. Data sexto kalendas Julii, Adelfio viro clarissimo consule.

Λέων ἐπίσκοπος τῇ ἀγία συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἐμοὶ μὲν ἦν εὐκταῖον, ἀγαπητοὶ, κατὰ τὴν προσοῦσαν

διάθεσιν τῷ ἡμετέρῳ συστηματι, τοὺς τοῦ κυρίου πάντας ἱερέας ἐν ἐνὶ ζήλῳ τῆς καθολικῆς πίστεως συνιστάναι, καὶ μηδένα πρὸς χάριν, ἢ φόβον βιωτικῆς δυναστείας τὸ φαῦλον αἰρούμενον, τῆς **1070** ὁδοῦ τῆς ἀληθείας ἐκτρέπεσθαι Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλὰ συμβαίνει πολλάκις τὰ δυνάμενα μετάνοιαν

ἐμποιεῖν, καὶ ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ νικᾷ τῶν ἀμαρτανόντων τὰ πλημμελήματα, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τῆς τιμωρίας ἐν ἀναρτήσει καθίσταται, ὅπως ἂν χώραν σχεῖν ἢ διόρθωσις δυνηθῇ, περιπτύσσεσθαι δίκαιον πλήρες εὐσεβείας ὑπάρχον τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως τὸ βούλημα· δι' οὗ τὴν ἁγίαν ὑμῶν ἀδελφότητα πρὸς ἀνατροπὴν μὲν τῶν ἐπιβουλῶν τοῦ διαβόλου, τῆς δὲ ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἀνάκτησιν συνελθεῖν ἐβουλήθη, φυλαττομένων τῷ θρόνῳ τοῦ μακαριωτάτου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου τῶν τε δικαίων, καὶ τῆς τιμῆς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥς καὶ ἡμᾶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτο δι' οἰκείων προτραπῆναι γραμμάτων, ἐφ' ᾧ τε τὴν οἰκείαν παρουσίαν ἡμᾶς παρασχεῖν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ· ὅπερ μὲν οὖν οὐκ ἠδύνατο, οὐδὲ ἡ ἀνάγκη τοῦ καιροῦ, οὐδὲ μήν τις ἐπιτρέψαι συνήθεια. Πλὴν ἐν τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς, τουτέστι Πασχασίνῳ, καὶ Λουκηνσίῳ τοῖς ἐπισκόποις, καὶ Βονιφατίῳ, καὶ βασιλείῳ τοῖς πρεσβυτέροις, τοῖς ἀπεσταλμένοις ὑπὸ τοῦ θρόνου τῶν ἀποστόλων, ἐμὲ τῆς συνόδου προεδρεύειν, ἢ ὑμῶν ἀδελφότης ἡγείσθω· μὴ κεχωρισμένης ὑμῶν τῆς ἐμῆς παρουσίας· ὅς τις διὰ τῶν τοποτηρητῶν ὑμῖν πάρειμι τῶν ἐμῶν, καὶ διὰ **1072** τοῦ κηρύττειν τὴν καθολικὴν πίστιν οὐκ ἀπολείπομαι· ὥς ὑμᾶς τοὺς ἀγνοεῖν μὴ δυναμένους, τί περὶ τῆς ἀρχαίας πιστεύομεν παραδόσεως. ἀμφιβάλλειν μὴ δύνασθαι, ποία τίς ἐπιθυμία ἡμῖν καθέστηκεν. Ὅθεν, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι, πᾶσα παντελῶς τολμηρὰ διάλεξις ὑπεναντίον τῆς θεόθεν ἐμπνευσθείσης πίστεως, καὶ ματαία τῶν πεπλανημένων ἀπιστία τὴν ἡσυχίαν ἀγέτω· ἐκδικεῖτω τε τοῦτο μηδεὶς, ὃ πιστεύειν οὐ θέμις· ὁπότε κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων αὐθεντίαν, κατὰ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν, καὶ τὴν τῶν ἀποστόλων διδασκαλίαν, πληρέστατα, καὶ σαφέστατα, δι' ὧν πρὸς τὸν τῆς ὁσίας μνήμης Φλαυιανὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐπεστείλαμεν, ἤδη δεδήλωται, πρία τίς ἐστὶν ἢ περὶ

τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐσεβῆς ὁμολογία, καὶ καθαρὰ. Ἐπειδὴ δὲ πολλῶν καταστάσεις ἐκκλησιῶν ὑπὸ φαύλων τινῶν ἀντιστάσεων διατεταραγμένας ἐγνώκαμεν, καὶ πλείστους ἐπισκόπους τοὺς οὐ καταδεξαμένους τὰ τῶν αἵρετικῶν ἐκβεβλήσθαι τῶν θρόνων ἑαυτῶν, καὶ ἐξορία παραδοθέντας, εἰς τόπους τε τῶν ἔτι περιόντων ὑποκαταστίντας ἑτέρους, τούτοις πρὸ πάντων τοῖς τραύμασιν ἢ τοῦ δικαίου προσαγέσθω θεραπείᾳ· καὶ μηδεὶς οὕτως ἐστερημένος ἔστω τῶν ἑαυτοῦ ὥς ἄλλον κεχρῆσθαι τοῖς ἄλλου ὅποτε εἴγε, καθάπερ ἡμῖν ἐστι καταθύμιον, τὴν πλάνην ἀπολιμπάνουσιν ἅπαντες, **1074** παραπολεῖσθαι μὲν ὀφείλει τὰ τῆς τιμῆς οὐδενί· τοῖς δέ γε κεκμηκόσιν ὑπὲρ τῆς πίστεως, μετὰ τῶν προνομίων τῶν οἰκείων ἀπάντων, ὀφείλει τὸ δίκαιον ἀποκαταστήναι τὸ ἴδιον. Οἱ μέντοι γε τῆς προτέρας ἐν Ἐφέσῳ συνόδου, ἧς τινος ὁ τῆς ἁγίας μνήμης Κύριλλος τότε προήδρευε, κατὰ Νεστορίου ἰδικῶς ὅροι διαμνέτωσαν· μήπως ἢ τότε καταδικασθεῖσα δυσσέβεια, διὰ τοῦτο καθ' ὅτι οὖν ἑαυτὴν ἀπατήσῃ ὅτιπερ Εὐτυχῆς δικαίως ἀναθεματισθεῖς καταβέβληται. Ἡ καθαρότης γὰρ ἢ τῆς πίστεως, καὶ τῆς διδασκαλίας, ἣν τῷ αὐτῷ πνεύματι κηρυττομεν, ὥσπερ οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν, καὶ τὴν Νεστορίου, καὶ Εὐτυχοῦς μετὰ τῶν ἡγουμένων αὐτῶν ἐπίσης καταδικάζει, καὶ διώκει κακοδοξίαν. Ἐρῶσθε ἐν κυρίῳ, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι. Ἐδόθη τῇ πρὸ πέντε καλανδῶν Ἰουλίῳ . . .

..

1075 EPISTOLA XCIV. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Legatos quos ad synodum mittit, commendat Augusto, postulatque ne disputatio de fide illic instauretur.

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

Sanctum clementiae vestrae studium, quo ad reparationem pacis ecclesiasticae synodum habere voluistis, adeo libenter accepi, ut, quamvis eam fieri intra Italiam poposcissem, et aptius exspectari tempus optassem, quo scilicet plurimi possent episcopi etiam de longinquiore provinciis evocari, mox tamen ut mihi pietatis vestrae scripta sunt tradita, et Bonifacium de compresbyteris meis ab Urbe direxerim, et de episcopis fratrem meum Paschasium de Sicilia fecerim navigare, qui vicem meam sufficienter implerent, datis per eosdem epistolis ad eos qui legationem ante susceperant, ut ipsi quoque praedictis ad implendas partes meae praesentiae jungerentur, gloriosissime imperator. Unde quamvis nimis arctus dies synodo fuerit constitutus, spero tamen affuturum Dei omnipotentis auxilium, quo omnes valeant ad praefinitum tempus occurrere, et unanimiter cum sanctae fraternitatis assensu, quae universali Ecclesiae congruant definire. Compressa enim vel remota inquietudine ac pravitate paucorum, facile firmabitur probanda concordia, si in eam fidem quam evangelicis et apostolicis praedicationibus

declaratam, per sanctos Patres nostros accepimus et tenemus, omnium corda concurrant, nulla penitus disputatione cujusquam retractationis admissa: ne per vanam fallacemque versutiam aut infirma videantur, aut dubia, quae in ipso **1076** angulari lapide, qui est Christus Dominus (**Ephes. II, 20**), ab initio sunt fundata, et sine fine mansura: hoc nobis indesinenter orantibus, ut a sacramento singularis fidei nemo inveniatur alienus, sed damnata impietate haereseos, nullum de perditione cujusquam catholica Ecclesia sentiat detrimentum. Quod autem pietatem vestram his quas per meos misi epistolis obsecravi, nunc quoque simili fiducia precor, ut vice mea acturos, commendatos per omnia habere dignemini, quo facilius ac diligentius, quae optimo fidei vestrae ordinata sunt studio, salubri impleantur effectu. Data XIII kalendas Augusti, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XCV. AD PULCHERIAM
AUGUSTAM *Per Theoctistum magistrianum.*

SYNOPSIS.

I. *Ad concilium legatos se misisse, licet in Italia congregari optasset.*---II. *Servandam esse in causis ecclesiasticis moderationem quae procul ab Ephesino latrocinio abfuit.*---III. *Numquam se correctis veniam denegasse.*---IV. *Etiam*

haeresiarchas indulgentiam poscentes rejiciendos non esse, etsi non temere recipiendos.

LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Religiosam clementiae vestrae sollicitudinem, quam catholicae fidei indesinenter impenditis, per omnia recognosco; et Deo gratias ago, quod tantam universalis Ecclesiae curam habere vos video, ut quod et justitiae et benevolentiae congruere arbitror, confidenter insinuem, quo celerius, quae, propitio Christo, pietatis vestrae studio irreprehensibiliter hactenus gesta sunt, ad gratulandum perducantur effectum, **1077** gloriosissima Augusta. Quod ergo synodum Nicaeae haberi clementia vestra praecepit, cum a me ut in Italia haberetur mansuetudo vestra retineat postulatum, ut omnes nostrarum partium convocati antistites, si securitas temporis suppeteret, convenirent, adeo tamen non aspernanter accepi, ut binos de coepiscopis meis et compresbyteris ordinarem, qui vicem meam implere sufficerent, etiam datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas advocata cognosceret quam formam servare in hac dijudicatione deberet: ne ulla temeritas aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obviaret.

CAP. II.

Sicut enim a principio hujus causae frequentissime scripsi, hanc inter discordes sensus et carnales aemulationes moderationem volui custodiri, ut integritati quidem fidei nihil evelli, nihil liceret apponi; ad unitatem vero pacemque redeuntibus, remedium veniae praestaretur. Quia TUNC OPERA diaboli potentius destruuntur, cum ad Dei proximique dilectionem hominum corda revocantur. Sed quam contraria tunc his monitis atque obsecrationibus meis acta sint, multum est explicare; nec opus est epistolari pagina comprehendere quidquid in illo Ephesino non iudicio, sed latrocinio potuit perpetrari; ubi primates synodi nec resistentibus sibi fratribus nec consentientibus pepercerunt: cum ad infringendam catholicam fidem, et ad execrabilem haeresim roborandam, alios privilegio honoris **1078** exuerent, alios consortio impietatis inficerent: saeviores profecto in eos quos persuadendo ab innocentia separabant, quam in illos quos beatos confessores persequendo faciebant.

CAP. III.

Verumtamen quia tales sibi maxime sua iniquitate nocuerunt, et majoribus vulneribus diligentior est adhibenda medicina, nullis umquam epistolis definivi etiam talibus, si resipiscerent, veniam denegandam. Et quamvis incommutabiliter inimicissimam Christianae religioni haeresim detestemur, ipsos tamen, si non dubie corrigantur, et digna se satisfactione purificent, ab ineffabili misericordia

Dei non judicamus alienos: sed potius cum gementibus gemimus, cum flentibus flemus, et SIC UTIMUR justitia commotionis, ut non amittamus remedia charitatis: quod, sicut pietas vestra cognoscit, non verbis solis promittitur, sed etiam factis docetur. Siquidem pene omnes qui in consensum praesidentium aut traducti fuerant aut coacti, rescindendo quod statuerant, et condemnando quod scripserant, perpetuam culpaе abolitionem et apostolicae pacis gratiam sint adepti.

CAP. IV.

Si ergo clementia vestra propositum meum considerare dignetur, probabit me eo consilio cuncta gessisse, ut sine cujusquam animae detrimento, haereseos tantum obtineretur extinctio, et ob hoc circa auctores saevissimorum turbinum quiddam consuetudinis minuisse, ut ad indulgentiam postulandam compunctione aliqua possit eorum tarditas excitari. Qui etsi post illud 1079 judicium suum tam impium quam injustum non sunt catholicae fraternitati ita honorabiles uti fuerunt, suas tamen adhuc obtinent sedes, et episcopatus sui honore potiuntur, aut per veram et necessariam satisfactionem pacem totius Ecclesiae recepturi, aut si haeresim, quod absit, tuentur, professionis suae merito judicandi. Data decimo tertio kalendas Augusti, Adelfio viro clarissimo consule.

EPISTOLA XCVI. AD RAVENNIUM
ARELATENSEM EPISCOPUM. *De
solemnitate paschali anni sequentis 452.*

SYNOPSIS.

Unitatem in celebrando Paschate maxime servandam; quam solemnitatem ad Romanum pontificem pertinet indicare.

Dilectissimo fratri RAVENNIO episcopo LEO episcopus.

Ad praecipuum religionis nostrae pertinet sacramentum, ut in festivitate paschali nulla sit toto orbe diversitas. Et quia hoc divina institutio et paterna traditio ad nostram sollicitudinem voluit pertinere, fraternitatem tuam solemniter admonemus ut Pascha Domini celebrandum nobis die decima kalendarum Aprilium recognoscas; quod manifesta ratio patefecit sacrae observantiae hunc diem esse legitimum: cujus notitiam per dilectionem quoque tuam, frater charissime, omnibus volumus **1080** declarari; ut quorum in fide est una confessio, sit etiam in hac festivitate una devotio.

EPISTOLA XCVII. SYNODICA EUSEBII
MEDIOLANENSIS EPISCOPI AD S.
LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *Gaudet de reditu fratrum suorum ex Oriente.*---
II. *Epistolam ad Flavianum in synodo Mediolanensi lectam esse et approbatam.*---III. *Se cum suis Eutychianorum damnationi subscribere profitetur.*

Domino sancto et beatissimo Patri LEONI EUSEBIUS
Mediolanensis episcopus.

CAP. I.

Reversis, Domino annuente, fratribus nostris, quos ad Orientem fidei causa sollicite provida beatitudo vestra direxerat, decursisque litteris quas per eos tua sanctitas destinavit, omni exsultatione in Christo relevatus sum, quod effectum commissae sibi legationis eosdem reportasse vestra pagina designavit. Nec mirum quod Dominus noster Jesus Christus catholicae fidei, quam tenemus, majestatis sua gratiam custodiamque praestiterit: quando vos idoneos cultus sui assertores in apostoli sui sede praesulem collocavit, qui et recta sentire de incarnationis Dominicae sacramento, et eadem potestis rectius custodire.

CAP. II.

Admonitis ergo fratribus et coepiscopis meis, habitoque conventu,strarum formam **1081** tenuimus litterarum. Nam recensita epistola beatitudinis vestrae in sacerdotum

Domini concilio, quam sanctus frater et coepiscopus noster Abundantius, et compresbyter meus Senator detulerant, agnitaeque eorum narratione, sicut scripta vestra signaverant, rerum gestarum ordine continuo requisita est recitataque epistola, quam fidei assertione plene digestam, ad Orientem dudum sanctitas vestra transmiserat, quae ad nos ex vestra admonitione, sancto fratre et coepiscopo nostro Ceretio mutuante pervenit. Claruit eam plena fidei simplicitate fulgere, prophetarum etiam assertionibus, evangelicis auctoritatibus, et apostolicae doctrinae testimoniis, nitore quodam lucis ac veritatis splendore radiare, omnibusque sensibus convenire, quos beatus Ambrosius. de incarnationis Dominicae mysterio suis libris Spiritu sancto excitatus inseruit.

CAP. III.

Et quia omnia majorum fidei nobis antiquitus traditae tota puritate conveniunt, Domine sancte et beatissime pater, placuit omnibus, quorum subscriptio subter annexa nomina poterit declarare, ut eos qui impie de incarnationis Dominicae sacramento sentiunt, quamvis intellectus sui pravitate a catholicae fidei veritate recedentes, seipsos dignos abjectione fecerint, suo etiam consensu, auctoritatis vestrae praecedente sententia, damnatione congrua persequendos. Litterarum ergostrarum formam secuti, modum praescriptae ordinationis nos servasse, his per fratrem et coepiscopum nostrum Cyriacum missis ostendimus. Superest ut, annuente Domino perfectis rebus, palmam fidei et consummati certaminis

coronam quiete perpetua retinentes, **1082** hoc futuris memorabile saeculis relinquatis, ut ob hoc exstitisse praesenti tempore impiae sectae contumacia videatur, ut vobis propugnatoribus in aeternum prostrata succumberet. *Et alia manu:* Incolumem beatitudinem tuam summa Divinitas tucatur atque custodiat, domine sancte ac beatissime pater.

EUSEBIUS episcopus Mediolanensis Ecclesiae, in omnia supra scripta consensi et subscripsi; Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego FAVENTIUS episcopus Regiensis Ecclesiae, in omnia supra scripta consensi et subscripsi; Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego MAJORIANUS episcopus Ecclesiae Placentinae, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego CYPRIANUS episcopus Ecclesiae Brixillianaе, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego QUINTUS episcopus Ecclesiae Dertonensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego CRISPINUS episcopus Ecclesiae Ticinensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego FLOREIUS presbyter, jussus a praesente **1083** sancto EULOGIO episcopo meo Ecclesiae Iporiensis, quia ipse propter infirmitatem subscribere non potest, subscripsi ad omnia supra scripta, eo consentiente, et Anathema dicente his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego MAXIMUS episcopus Ecclesiae Taurinatis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego GRATUS presbyter, directus ab episcopo meo *Euthasio* Ecclesiae Augustanae, vice ipsius in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego CYRIACUS episcopus Ecclesiae Laudensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego ABUNDANTIUS episcopus Ecclesiae Comensis, in omnia supra scripta consensi, et pro me et pro absente sancto fratre meo ASINIONE, episcopo Ecclesiae Curiensis, primae Rhaetiae, subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego PASCHASIUS episcopus Ecclesiae Genuensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

1084 Ego PASTOR episcopus Ecclesiae Astensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego SIMPLICIANUS episcopus Ecclesiae Novariensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego JOANNES episcopus Ecclesiae Cremonensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego OPTATIANUS episcopus Ecclesiae Brixianae, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego JUSTIANUS episcopus Ecclesiae Vercellensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego QUINTIUS episcopus Ecclesiae Albigaunensis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

Ego PRAESTANTIUS episcopus Ecclesiae Bergomatis, in omnia supra scripta consensi et subscripsi: Anathema dicens his qui de incarnationis Dominicae sacramento impia senserunt.

ADMONITIO IN EPISTOLAM
SEQUENTEM. (G)

1. Quesnellus praestantissimam epistolam seu relationem synodi Chalcedonensis ad S. Leonem Graece et Latine inter Leonis Opera primus inseruit, ut in editionibus Conciliorum exhibetur; nullo tamen codice vel Graeco vel Latino usus est. Nos Graecum textum, qui est originalis, cum duobus mss. Venetis S. Marci 164 et 555 recensuimus. Quoad Latinum vero, duplex hujus relationis Latina versio habetur. Quesnellus eam unam dedit quae primum vulgata a Crabbo, in caeteras Conciliorum editiones transivit. At alia exstat interpretatio vetustior, quippe quae paulo post ipsum Chalcedonense concilium exarata fuit, et ex qua Vigilius papa in Constituto testimonium allegavit. Hanc primus edidit Baluzius. In tribus tantum codicibus adhuc inventa est, nimirum in Parisiensi, in Vaticano Reginae Suecorum, et in alio Vat. 1322. Hic autem postremus codex, qui quondam fuit Veronensis Ecclesiae, eo praestantior est quod quamplures subscriptiones Patrum nobis conservavit, quae in ipso originali Graeco desiderantur. Nobis sane, qui hanc versionem haud omittendam credidimus, istum codicem accuratius relegere non inutile fuit.

2. Altera versio recentior Rusticum Romanae Ecclesiae diaconum habet auctorem. Hanc enim ille annotationem praefixit, quae in puris Rustici exemplaribus et in editione Crabbi legitur: *Relationes sanctae synodi ex codice Acumitensi Graeco in Latinum transtuli ego ipse*. Et in fine ipsius relationis haec ejusdem annotatio subjicitur: *Scripti pridie kal. Aprilis, feria tertia, indictione XIII*, quae indictio in aliis pariter annotationibus constanter signata, si ad illud tempus referenda sit quo Rusticus in Oriente versabatur,

convenit cum solo anno 550, quidquid sit de die vel feria, in quibus non minus hic quam alibi difficultates occurrunt. Romani Conciliorum editores has annotationes a Crabbo editas submoverunt, propterea quod eas Rustici esse ignorarunt. In quo excusandi sunt, quippe nullum purum et integrum Rustici codicem, qui ejusdem Rustici annotationes exhibeat, reppererunt. Nos enim, qui codices Latinos collectionis Chalcedonensis Romae diligenter inquisivimus. ex quinque Vaticanis 1321, 1322, 1323, 4166 et 5405, quos Romani editores potuerunt expendere, nullum purum Rustici invenimus. Solus autem Chigianus 483 purus et integer est, qui tamen post editionem Romanam Alexandro VII pontifice indeptus fuit. In ipsa vero Rustici versione emendanda Baluzius duobus mss. Rustici usus est, Corbeiensi et Divionensi. Tria alia exemplaria nos adhibuimus, Chigianum laudatum, Vat. 1323, et antiquissimum Veronensis capituli signatum num. 57. Hanc interpretationem uti Graeco magis cohaerentem e regione Graeci originalis dabimus: dein antiquiorem cum subscriptionibus subjiciemus.

3. Hic vero praemonendum est editores Romanos et ex iisdem Quesnellum interpretationi Rustici affixisse in margine nonnullas lectiones ex Graeco accuratius redditas, quae a nobis in annotationibus non omittentur; ac praeterea alias lectiones nonnumquam adjecisse, quas cum ex antiquiori versione codicis Vaticani 1322 sumptas deprehenderimus, praetermittendas credidimus: satis enim ex ipsa antiqua versione, quae subjicietur, elici poterunt.

4. Quoad tempus hujus relationis, quod in omnibus et Graecis et Latinis codicibus deest, pauca. Cum ultima concilii actio habita sit kal. Novembris an. 431, hac eadem die vel paulo

post haec ad Leonem relatio, antequam synodi Patres dimitterentur, scripta fuit.

EPISTOLA XCVIII. SANCTAE SYNODI
CHALCEDONENSIS AD SANCTISSIMUM
PAPAM ROMANAE ECCLESIAE
LEONEM *De gestis in synodo.* (G)

SYNOPSIS.

I. Leonem synodus laudat vocis B. Petri omnibus constitutum interpretem. quem in suis legatis praefuisse declarat.---II. De Dioscori Alexandrini tyrannide et impiis gestis.---III. Quid circa eum actum sit, ac de definitione fidei.---IV. Canonis de praerogativa sedis Constantinopolitanae edendi causam exponit, et confirmationem petit.

1088. Sancta et magna et universalis
SYNODUS, quae per gratiam Dei et sanctionem
piissimorum et amatorum Christi imperatorum
nostrorum collecta est in Chalcedonensium

metropoli provinciae Bithyniae, sanctissimo et
beatissimo Romanorum archiepiscopo LEONI.

CAP. I.

*Repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra
exsultatione (Psal. CXXV, 2).* Hanc tamquam propriam nobis
prophetiam gratia coaptavit, a quibus pietatis est restitutio
confirmata. Quid enim fide sublimius ad laetandum? Quid
agnitione Dominica festivius ad coronas, quam nobis olim
Salvator ipse tradidit ad salutem, inquiens: *Euntes, docete
omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et
Spiritus sancti; docentes eos servare omnia quaecumque
mandavi vobis (Matth. XXVIII, 19, 20)?* Quam veluti auro
textam seriem, ex praecepto legislatoris venientem usque ad
nos ipse servasti, vocis beati Petri omnibus constitutus
interpret, et **1090** ejus fidei beatificationem super omnes
adducens. Unde et nos, quippe ut inchoatore bonorum te ad
utilitatem utentes, Ecclesiae filiis haereditatem sortemque
veritatis ostendimus, non singillatim faciente in occulto
unoquoque doctrinam, sed uno spiritu, una conspiratione
atque concordia confessionem fidei declarantes; et eramus in
communi corona gaudii, quasi in imperialibus coenis, deliciis
spiritualibus epulantes, quas per tuas litteras Christus
praeparaverat invitatis, et supercoelestem sponsum inter nos
conversantem nos cernere putabamus. Si enim ubi sunt duo
aut tres congregati in nomine ejus (**Matth. XVIII, 20**), ibi
se in medio eorum fore perhibuit; quantum circa sacerdotes

peculiaritatem potuit demonstrare, qui et patriae et labori suae confessionis notitiam praetulerunt? Quibus tu quidem, sicut membris caput, praeeras in his qui tuum tenebant ordinem benevolentiam praeferens. Imperatores vero fideles ad ornandum decentissime praesidebant, sicut Zorobabel Jesu (**I Esdr. III, 2**), Ecclesiae, tamquam Jerusalem, aedificationem renovare circa dogmata invitantes.

CAP. II.

Et fuerat utique adversarius tamquam bestia extra caulas apud semetipsum rugiens, nullum praevalens capere, nisi semetipsum ei ad capiendum iniecisset is qui Alexandrinorum quondam pontifex fuit. Qui multa prius pessima operatus, supervicit priora sequentibus. Nam beatum illum inter sanctos Constantinopolis pastorem Flavianum, **1092** apostolicam proferentem fidem, et Deo amicissimum episcopum Eusebium, praeter omnem canonum consequentiam deposuit atque damnavit; et Eutychen pro impietate damnatum suae tyrannidis decretis innoxium statuit, et dignitatem quae a vestra illi ablata fuerat sanctitate (quippe ut ab eo qui hac gratia erat indignus) ille restituit, et in summa, sicut singularis ferus, in vineam irruens, quam optimam reperit plantationem, evertit (**Ps. LXXIX, 14**); quam vero, quippe ut infructuosam, eradicatam, rursus induxit; et eos quidem qui ea quae pastorum sunt sapiunt abscidit; eos vero qui lupi demonstrati sunt super oves imposuit. Et post haec omnia, insuper et contra ipsum, cui vineae custodia a Salvatore commissae est, extendit insaniam, id est contra tuam quoque dicimus

sanctitatem; et excommunicationem meditatus est contra te, qui corpus Ecclesiae unire festinas. Et dum de talibus poenitere eum potius oporteret, dum deberet misericordiam lacrymis postulare, tamquam de factis sobriis exultabat, epistolam quidem tuae respuens sanctitatis, omnibus vero dogmatibus veritatis adversans.

CAP. III.

Et quidem oportebat eum mox inter illos in quorum se ipse statuit parte, relinquere. Quoniam vero Salvatoris profiteamur nos esse discipulos, *qui omnes homines salvos fieri vult. et ad cognitionem veritatis accedere (I Tim. II, 4)*; opere hanc in eo misericordiam festinavimus confirmare, et eum cum fraterna mansuetudine ad iudicium vocabamus, non quasi tentantes abscindere, **1094** sed excusationis ei locum salvandi causa tribuentes; et orabamus eum declarari victorem contra eos qui eum diversis accusationibus inscribebant, ut festi celebri laetitia concilium consummantes, in nullo superaremur a Satana. Sed ille in semetipso inscriptam convictionem conscientiae habens, refutatione iudicii accusationibus suis assensit, et legitimas ad se factas tres evocationes abiecit. Propterea ergo decretum quod ipse contra semetipsum peccando protulerat, hoc (prout potuimus levigando) firmavimus, lupum pastorali pelle nudantes, qua prius quoque figura tantummodo convincebatur obtectus. Usque ad haec nobis tristia provenientia cessaverunt, et bonorum gratia mox effulsit; et unum zizaniorum evellentes, mundo tritico universum mundum cum

voluptate complevimus. Et tamquam evellendi ac plantandi potestatem sumentes, incisione quidem unius tantummodo ingemuimus, bonorum vero ubertatem diligenter plantavimus. Deus enim erat qui operabatur, et quae suo sponso concilium coronavit ornata decore victoriae Euphemia: quae tamquam propriam confessionem, fidei definitionem suscipiens a nobis, suo sponso per piissimum imperatorem et amicam Christi Augustam obtulit, omnem quidem perturbationem contrariorum sedans, veritatis autem confessionem roborans, ut amicam, et manu ac lingua universorum decretis **1096** pro demonstratione subscriptam. Haec sunt quae tecum, qui spiritu praesens eras, et complacere tamquam fratribus deliberasti, et qui pene per tuorum vicariorum sapientiam videbaris a nobis, effecimus.

CAP. IV.

Indicamus vero quia et altera quaedam pro rerum ipsarum ordinata quiete, et propter ecclesiasticorum statutorum definitivimus firmitatem, scientes quia et vestra sanctitas addiscens et probatura et confirmatura est eadem. Eam namque consuetudinem, quae ex longo jam tempore permittit, quam habuit Constantinopolitanorum sancta Dei Ecclesia ad ordinandum metropolitanos provinciarum tam Asianae quam Ponticae vel Thraciae; et nunc synodali decreto firmavimus, non tantum sedi aliquid Constantinopolitanae praestantes, quantum metropolitanis urbibus quietem congruam providentes, eo quod frequenter episcopis vitam finientibus multae

turbae nascuntur, absque rectore clericis ac populis remanentibus, qui per easdem sunt civitates, et ecclesiasticum confundentibus ordinem: quod nec vestram latuit sanctitatem, maxime propter Ephesios, unde quidam vobis saepius importuni fuerunt. Confirmavimus autem et centum quinquaginta sanctorum Patrum, qui in Constantinopoli congregati sunt, regulam sub pia memoriae majore Theodosio, quae praecepit, post vestram sanctissimam et apostolicam sedem, honorem habere Constantinopolitanam (quae **1098** secunda est ordinata), confidentes quia lucente apud vos apostolico radio, et usque ad Constantinopolitanorum Ecclesiam, consueve gubernando parentes, hunc saepius expandetis, eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos. Quae igitur definivimus ad interemptionem quidem totius confusionis, confirmationem vero ecclesiasticae ordinationis, haec sicut propria et amica, et ad decorem convenientissima, dignare complecti, sanctissime et beatissime pater. Qui enim locum vestrae sanctitatis obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus et Lucentius, et qui cum eis est reverendissimus presbyter Bonifacius, his ita constitutis vehementer resistere tentaverunt, procul dubio a vestra providentia inchoari et hoc bonum volentes: ut sicut fidei, sic bonae ordinationis vobis deputetur effectus. Nos enim curantes tam piissimus et Christi amicos imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum senatum, et totam, sicut dicere convenit, imperii civitatem, opportunum credidimus esse honoris ejus confirmationem ab universali concilio celebrari, et velut haec a tua sanctitate fuerint inchoata, eo quod fovere semper studeas, roboravimus, praesumentes, dum noverimus quia

quidquid rectitudinis a filiis fit, ad patres recurrit, facientes hoc proprium sibi. Rogamus igitur, et tuis decretis nostrum honora iudicium; et sicut nos capiti in bonis **1100** adjecimus consonantiam, sic et summitas tua filiis quod decet adimpleat. Sic enim et pii principes complacerebunt, qui tamquam legem tuae sanctitatis iudicium firmaverunt, et Constantinopolitana sedes suscipiet praemium, quae omne semper studium vobis ad causam pietatis explevit, et semetipsam vobis ad concordiam eodem zelo conjunxit. Ut autem cognoscatis quia nihil cuilibet donando per gratiam fecimus, aut per inimicitias adversando, sed ut nutu gubernati divino, omnem vobis gestorum vim insinuavimus, ad probationem nostrae sinceritatis, et ad eorum quae a nobis gesta sunt firmitatem et consonantiam.

1087 Ἡ ἀγία, καὶ μεγάλη. καὶ οἰκουμένη συνόδος ἡ, κατὰ Θεοῦ χάριν καὶ Θεσπισμα τῶν εὐλαβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλεων συναχθεῖσα ἐν τῇ Χαλκηδονεων μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ τῆς Ῥωμαίων ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι.

Ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως· ταύτην ὡς οἰκείαν ἡμῖν ἡ χάρις τὴν προφητείαν ἐφήρμοσεν, οἷς τὸ τῆς εὐσεβείας ἐβεβαιώθη κατόρθωμα. Τί γὰρ πίστεως πρὸς εὐφροσύνην ἀνώτερον; τί τῆς δεσποτικῆς γνώσεως πρὸς χορείαν φαιδρότερον; ἦν αὐτὸς ἄνωθεν ὁ σωτὴρ πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν παρεδωκε, φήσας· Πορευθεντες, μαθεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάν ὑμῖν. Ἦν αὐτὸς ὥσπερ χρυσὴν σειρὰν τῷ προστάγματι τοῦ θεμένου καταγομένην εἰς ἡμᾶς διεφύλαξας, πᾶσι τῆς τοῦ μακαρίου

Πετρου φωνῆς ἐρμηνεὺς καθιστάμενος, **1089** καὶ τῆς ἐκείνου πίστεως τοῖς πᾶσι μακαρισμὸν ἐφελκόμενος ὅθεν καὶ ἡμεῖς ὡς ἀρχηγῷ σοι τοῦ καλοῦ πρὸς ὠφέλειαν χρησάμενοι, τῆς ἀληθείας τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις τὸν κλῆρον ἐδείξαμεν, οὐ καθ' ἓνα ἕκαστος ἐν παραβύστῳ τὴν διδασκαλίαν ποιούμενοι, ἀλλὰ κοινῷ πνεύματι, μιᾷ συμπνοίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν γνωρίσαντες. Καὶ ἦμεν ἐν κοινῇ χορείᾳ, τοῖς πνευματικοῖς, ὡς ἐν βασιλικοῖς δείπνοις, ἐντρυφῶντες ἐδέσμασιν, ἅπερ διὰ τῶν σῶν γραμμάτων ὁ χριστὸς τοῖς εὐωχούμενοις ἠὺτρεπισε καὶ τὸν ἐπουράνιον νυμφίον ἐν ἡμῖν ὄραν ἐδοκοῦμεν ἐνδιαιτῶμενον. Εἰ γὰρ ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ αὐτοῦ ὄνομα, ἐκεῖ ἔφη εἶναι ἐν μεσῷ αὐτῶν· πόσῃν περὶ πεντακοσίου εἴκοσιν ἱερέας τὴν οἰκείωσιν ἐπεδείκνυτο, οἳ καὶ πατρίδος καὶ πόνου τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας τὴν γνῶσιν προέθηκαν; ὧν σὺ μὲν ὡς κεφαλὴ μελῶν, ἡγεμόνευες ἐν τοῖς τὴν σύνταξιν ἐπέχουσι, τὴν εὐνοίαν ἐπιδεικνύμενος. Βασιλεῖς δὲ πιστοὶ πρὸς εὐκοσμίαν ἐξῆρχον, ὡς Ζοραβάβελ τῇ (Ἰησοῦ, τῆς ἐκκλησίας, καθάπερ) Ἱερουσαλήμ, τὴν τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν οἰκοδομίαν ἀνανεοῦν προθυμούμενοι. Καὶ ἦν ἂν ὁ ἀντικείμενος ὡς θῆρ ἐξω τῆς μάνδρας καθ' ἑαυτὸν ὠρυόμενος, οὐδένα ἔχων λαβεῖν, εἰ μὴ ἑαυτὸν αὐτῷ πρὸς θήραν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων πάλαι γενόμενος ἐπέρριψε πρόεδρος· ὃς πολλὰ πρότερον εἰργασμένος δεινὰ, ἀπέκρυψε τοῖς δευτέροις τὰ πρότερα· τόντε γὰρ μακάριον ἐκεῖνον τὸν ἐν ἁγίοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως **1091** ποιμένα Φλαυιανὸν, τὴν Ἀποστολικὴν προῖσχόμενον πίστιν, καὶ τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Εὐσέβιον, παρὰ πᾶσαν τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν καθεῖλε· καὶ τὸν ἐπὶ δυσσεβείᾳ κατακεκριμένον Εὐτυχῆ. ταῖς τῆς τυραννίδος αὐτοῦ ψήφοις ἠθώωσε, καὶ τὴν παρὰ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος, ὡς παρ' ἀναξίου

τῆς χάριτος, ἀφαιρεθεῖσαι ἀξίαν ἀπέδωκε· καὶ ὡς μονιὸς ἅπαξ ἄγριος ἐπιπεσὼν τῇ ἀμπέλῳ. ἦν μὲν ἀρίστην εὗρε φυτείαν, ἀνέτρεψεν ἦν δὲ ὡς ἄκαρπον, ἐρρύιμμένην, εἰσήγαγε· καὶ τοὺς μὲν τὰ ποιμένων φρονοῦντας ἀπέτεμε, τοὺς δὲ λύκους, ἀποδεδειγμένους τοῖς προβάτοις ἐπέστησε· καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν. ἔτι καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀμπέλου τὴν φυλακὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐπιτετραμμένου τὴν μανίαν ἐξέτεινε· λέγομεν δὴ τῆς σῆς ὁσιότητος· καὶ ἀκοινωνησίαν κατὰ τοῦ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ἐνοῦν σπουδάζοντος ἐμελέτησε. Καὶ δέον ἐπὶ τούτοις μετανοῆσαι, δέον δάκρυσιν αἰτῆσαι τὸν ἔλεον, ὡς ἐπὶ σεμνοῖς ἐπηγάλλετο. τὴν μὲν ἐπιστολὴν τῆς σῆς ὁσιότητος διαπτύων, πᾶσι δὲ ἰοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασιν ἀνθιστάμενος. Καὶ ἔδει μὲν αὐτὸν εὐθὺς ἐφ' ἧς ἑαυτὸν ἔταξε, καταλεῖψαι μερίδος Ἐπειδὴ δὲ τοῦ σωτῆρος τὴν μαθητείαν ἐπαγγελλόμεθα, ὅς, πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἔργῳ ταύτην ἐπ' αὐτῷ κυρῶσαι τὴν φιланθρωπίαν ἐσπεύσαμεν· καὶ πρὸς κρίσιν ἀδελφικῶς ἐκαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀποτέμνειν πειρώμενοι, ἀλλ' ἀπολογίας αὐτῷ χώραν πρὸς ἰατροίαν παρέχοντες. Καὶ ηὐχόμεθα, **1093** κρείττονα φανῆναι τῶν ποικίλαις αὐτὸν γραψαμένων αἰτιάσεων, ἵνα παιδρὸι παιδρῶς τὸν σύλλογον διαλύσαντες, ἐν μηδενὶ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. Ἀλλ' οὗτος ἔγγραφον ἐν ἑαυτῷ τοῦ συνειδότος ἔχων τὸν ἔλεγχον, τῇ παραιτήσει τῆς κρίσεως ταῖς κατηγορίαις συνέθετο, καὶ τὰς ἐνθέσμους τρεῖς ἐπ' αὐτῷ γενομένας κλήσεις παρώσατο· διὰ ταῦτα τοιγαροῦν, ἦν αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τοῖς πλημμελήμασιν ἐξήνεγκε ψῆφον, ταύτην ὡς ἐνῆν μετρίως ἐκυρώσαμεν, τῆς ποιμαντικῆς δορᾶς τὸν λύκον γυμνώσαντες. ἦν καὶ πάλαι σχήματι περικείμενος ἀπηλέγχετο. Μέχρι τούτων ἡμῖν ἴστατο τὰ στυγνὰ, καὶ τῶν καλῶν ἡ χάρις εὐθὺς ἐπέλαμψε· καὶ ἐν ζιζάνιον

ἀνασπάσαντες, πᾶσαν τοῦ καθαροῦ σίτου τὴν οἰκουμένην
μεθ' ἑδονῆς ἐπληρώσαμεν· καὶ ὡς ἐκρίζοῦν καὶ καταφυτεύειν
τὴν ἐξουσίαν δεξάμενοι, τὴν μὲν ἐκτομὴν μέχρις ἐνὸς
ἐστενώσαμεν, τῶν δὲ καλῶν τὴν εὐκαρπίαν ἐπιμελῶς
ἐρρίζωσαμεν. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ἐνεργῶν, καὶ ἡ τὸν σύλλογον τῷ
νυμφῶνι στεφανοῦσα καλλίνικος Εὐφημία· ἡ ὥσπερ οἰκείαν
ὁμολογίαν, τῆς πίστεως παρ' ἡμῶν δεξαμένη τὸν ὄρον, τῷ
ἑαυτῆς νυμφίῳ διὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῆς
φιλοχρίστου βασιλίδος προσήγαγε, πᾶσαν μὲν τῶν
ἀντικειμένων ταραχὴν κατευνάσασα, τὴν δὲ τῆς ἀληθείας, ὡς
φίλην, ὁμολογίαν κρατύνασα, καὶ χειρὶ καὶ γλώττῃ
ταῖς **1095** πάντων ψήφοις ἐπιψηφίσασα πρὸς ἀπόδειξιν.
Ταῦτά ἐστιν, ἅπερ σὺν σοὶ τῷ πνεύματι παρόντι, καὶ
συνευδοκεῖν, ὡς ἀδελφοῖς ἐγνωκότι, καὶ μονονουχὶ διὰ τῆς
τῶν σῶν τοποτηρητῶν ὁραμένῳ σοφίας, εἰργάσμεθα.
Γνωρίζομεν δέ, ὡς καὶ ἕτερά τινα τῆς τῶν πραγμάτων
εὐταξίας, καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν εὐσταθείας
ἐνεκα ὠρίσαμεν, πεπεισμένοι καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγιωσύνην
διδασκεῖσαν ἀποδέχεσθαί τε ταῦτα, καὶ βεβαιοῦν. Τὸ γὰρ ἐκ
πολλοῦ κρατῆσαν ἔθος, ὅπερ ἔσχεν ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν
ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία εἰς τὸ χειροτονεῖν μητροπολίτας
τῶν διοικήσεων τῆς τε Ἀσιανῆς, καὶ Ποντικῆς καὶ Θρακικῆς,
καὶ νῦν κατὰ συνοδικὴν ἐκυρώσαμεν ψῆφον, οὐ τοσοῦτον τῷ
θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως τι παρέχοντες, ὅσον ταῖς
μητροπόλεσι τὴν εὐταξίαν πρυτανεύοντες, διὰ τὸ πολλοὺς
πολλάκις, τελευτώντων τῶν ἐπισκόπων, ἀνακύπτειν
θορύβους, ἀνηγεμονεύτων ὄντων τῶν ἐν αὐταῖς κληρικῶν τε
καὶ λαϊκῶν, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν συγχεόντων.
Ὅπηρ οὐδὲ τὴν ὑμετέραν λέληθεν ἀγιότητα, μάλιστα τῶν
Ἐφεσίων ἐνεκεν, πλεονάκις ὑμῶν διενοχληθέντων.
Ἐβεβαιώσαμεν δὲ καὶ τὴν τῶν ρν' ἀγίων πατέρων, τῶν ἐν

Κωνσταντινουπόλει συναθροισθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, κανόνα τὸν διαγορεύοντα, μετὰ τὸν ὑμέτερον ἀγιώτατον καὶ Ἀποστολικὸν θρόνον, τὰ πρεσβεῖα τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἔχειν, **1097** δεύτερον τεταγμένον· πεπεισμένοι, ὡς τῆς ἀποστολικῆς παρ' ὑμῖν κρατοῦσης ἀκτῖνος, καὶ ἐπὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν, συνήθως κηδόμενοι, πόλλακις ταύτην ἠπλώσατε, διὰ τὸ ἄφθονον ὑπάρχειν ὑμῖν τὴν τῶν οἰκείων ἀγαθῶν πρὸς τοὺς γνησίους μετάδοσιν. Ἄπερ τοίνυν ὠρίσαμεν πρὸς ἀναίρεσιν μὲν πάσης συγχύσεως. βεβαίωσιν δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, ταῦτα ὡς οἰκεῖά τε καὶ φίλα, καὶ πρὸς εὐκοσμίαν ἀρμόδια, περιπτύξασθαι καταξίωσον, ἀγιώτατε καὶ μακαριώτατε πάτερ. Οἱ γὰρ τὸν τόπον τῆς ὑμετέρας ἀγιότητος ἐπέχοντες ὀσιώτατοι ἐπίσκοποι Πασχασῖνος καὶ λουκῆνσιος, καὶ ὁ σὺν αὐτοῖς θεοφιλέστατος πρεσβύτερος Βονιφάτιος, τοῖς οὕτω τυπωθεῖσι σφοδρῶς ἀντειπεῖν ἐπειράθησαν, πάντως ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἄρξασθαι καὶ τοῦτο τὸ καλὸν προνοίας βουλόμενοι, ἵνα καθάπερ τῆς πίστεως, οὕτω καὶ τῆς εὐταξίας ὑμῖν λογισθῇ τὸ κατόρθωμα. Ἡμεῖς γὰρ θεραπεύοντες τοὺς τε εὐσεβεστάτους καὶ φιλοχρίστους βασιλέας ἐπὶ τούτῳ ἡδομένους, τὴν τε λαμπρὰν σύγκλητον, καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν βασιλεύσαν, εὐκαιρον ἐνομίσαμεν τὴν ἐπ' αὐτῇ παρὰ τῆς οἰκουμένης συνόδου βεβαίωσιν τῆς τιμῆς· καὶ ὡς ἐκ τῆς σῆς ὀσιότητος ταύτην ἐναρχθεῖσαν, δι' ὧν ἀεὶ θάλπειν ἐσπούδακας, θαρρήσαντες ἐκυρώσαμεν, εἰδότες ὡς πᾶν παρὰ τῶν τέκνων γινόμενον κατόρθωμα εἰς τοὺς οἰκειουμένους πατέρας ἀνατρέχει· παρακαλοῦμεν τοίνυν, τίμησον καὶ ταῖς σαῖς ψήφοις τὴν κρίσιν, καὶ ὥσπερ ἡμεῖς τῇ κεφαλῇ τὴν ἐν τοῖς καλοῖς συμφωνίαν **1099** εἰσενηνόχαμεν, οὕτω καὶ ἡ κορυφή τοῖς παισὶν ἀναπληρώσοι τὸ πρέπον. Οὕτω γὰρ καὶ βασιλεῖς

εὐσεβεῖς θεραπευθήσονται, οἱ τὴν τῆς σῆς ὁσιότητος, ὡς νόμον, βεβαιώσαντες κρίσιν, καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος τὴν ἀμοιβὴν ἀποδέξεται, πᾶσαν ἀεὶ σπουδὴν πρὸς τὴν τῆς εὐσεβείας ὑμῖν ἐκπληρώσας ὑπόθεσιν, καὶ τῷ ζήλῳ συνάπας ἑαυτὸν ὑμῖν πρὸς ὁμόνοιαν. Ἵνα δὲ γνῶτε, ὡς οὐδὲν πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν πεποιήκαμεν, ἀλλ' ὡς θεῖω κυβερνώμενοι νεύματι. πᾶσαν ὑμῖν τῶν πεπραγμένων τὴν δύναμιν ἐγνωρίσαμεν εἰς σύστασιν ἡμετέραν καὶ τῶν παρ' ἡμῶν πεπραγμένων βεβαίωσίν τε καὶ συγκατάθεσιν.

EJUSDEM EPISTOLAE. Alia antiquior
versio. *Exemplar relationis archetypi sanctae
magnae et universalis synodi, quae in
Chalcedonensi metropoli congregata est, ad
sanctae memoriae papam Leonem. (G)*

Sancta et magna et universalis synodus, quae secundum Dei gratiam, et sanctionem piissimorum et Dei amatorum principum collecta est in Chalcedone metropoli Bithyniae provinciae, sanctissimo ac beatissimo LEONI.

CAP. I.

*Repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra
exultatione (Ps. CXXV, 2), quod hanc ut propriam nobis
gratiam prophetiam aptavit, quibus pietatis confirmatum est*

votum. Quid enim fide ad laetitiam superius? Quid dominica agnitione ad exultationem clarius, quam ipse desuper nobis Salvator ad salutem tradidit dicens: *Ambulantes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis.* Quam ipse tamquam auream catenulam praecepto imponentis deductam in nos conservasti, vocis beati Petri omnibus interpret existens, et illius fidei omnibus beatitudinem attrahens. Unde et nos tamquam principi tibi huius boni ad utilitatem usi, veritatis filiis Ecclesiae sortem ostendimus, non per singulos singuli tamquam in secreto doctrinam facientes, sed communi spiritu, uno consensu et concordia fidei confessionem cognoscentes. Et fuimus in communi exultatione spiritalibus tamquam imperialibus coenis, epulationibus in cibis quas per tuas litteras Christus epulantibus apparavit. Et coelestem Sponsum inter nos cernere videbamus epulantem. Si enim ubi sunt duo aut tres congregati in nomine ipsius, ibi ait se esse in medio eorum (**Matth. XVIII, 20**); quantam circa quingentos viginti sacerdotes familiaritatem monstrabit, qui et patriae et labori circa eum scientiam confessionis praeposuerunt, quibus ut tamquam caput membris praepositus eras per eos qui tuam continent vicem, rectum consilium demonstrans? Principes autem fideles ad ornatum praesidebant, sicut Zorobabel. **1101** Ecclesiae Jesum (**I Esdr. III, 2**), quemadmodum Hierusalem, aedificationem dogmatum renovare festinantes.

CAP. II.

Et erat adversarius tamquam bestia foris a septis, secum fremens, neminem habens quem capiat, nisi se ipsum ei ad praedam Alexandrinae urbis factus olim praesul objiceret; qui dum multa prius mala fecisset, secundis priora celavit. Beatum enim illum et in sanctis connumerandum Constantinopolitanae urbis pastorem Flavianum apostolicam praeferentem fidem, et Dei amatorem episcopum Eusebium contra omnem canonum disciplinam deposuit, et impietate condemnatum Eutychem tyrannicis decretis suis restituit, et a vestra sanctitate, utpote ab immerito gratia, ablatam reddidit dignitatem; et ut omnino ferox singularis incumbens vineae, quam bonam invenit plantationem evertit (**Ps. LXXIX, 14**), infructuosam autem et derelictam introduxit, et pastorem habentes sapientiam amputavit, lupos autem manifestatos ovibus introduxit. Super haec omnia etiam contra eum qui custodiam vineae a Salvatore susceperat, furorem suum extendit (dicimus autem de sanctitate vestra), et excommunicationem contra eum qui corpus Ecclesiae adunare festinavit, cogitavit. Et cum oportuisset eum pro his poenitere, et debuisset lacrymis postulare misericordiam, tamquam pro honestis laetabatur, epistolam quidem vestrae sanctitatis aspernans, omnibus autem veritatis dogmatibus resistens.

CAP. III

Et oportuerat quidem eum mox in hac in qua se ipsum ordinavit parte relinquere. Quoniam autem Salvatoris disciplinam profiteamur, *qui omnes homines salvos esse vult et*

venire ad cognitionem veritatis (I Tim. II, 4), hanc opere in eo firmare misericordiam festinavimus, et in iudicium fraterne convocavimus, non tamquam resecare tentantes, sed satisfactionis ei locum ad medicinam praebentes; et orabamus superiorem eum existere variis incusationibus quae adversus ipsum scriptae sunt, quatenus clari cum celebritate conventum dimittentes, in nihilo a Satana laederemur. Iste autem inscriptum in se ipso conscientiae habens testem recusatione iudicii, accusationibus consensit, et legitimas circa eum tres factas vocationes repudiavit. Ideo ergo quam ipse contra suas culpas protulit sententiam, hanc, ut possibile erat, mediocriter firmavimus, pastoralis lupum pelle nudantes, quo pridem habitu convincebatur indutus. Huc usque nobis constabat tristitia, **1102** et statim bonorum gratia resplenduit; et unum zizanium revellentes, totum mundum tritico puro cum voluptate replevimus; et tamquam evellendi et plantandi potestatem suscipientes, sectionem quidem usque ad unum coarctavimus, bonorum autem fertilitatem diligenter plantavimus. Deus enim operabatur, et quae conventum thalami coronabat venerabilis Euphemia, quae sicut propriam confessionem fidei a nobis suscipiens definitionem, suo sponso per piissimum principem et amatricem Dei imperatricem obtulit, omnem quidem adversariorum perturbationem sepiens, veritatis autem ut amicam confessionem confirmans, et manu et lingua omnium sententis assignans ad manifestationem. Haec sunt quae tecum praesenti spiritu, et ut fratribus favere scienti, qui nobis in tuorum pene comparuit sapientia, operati sumus.

CAP. IV.

Innotescimus autem quod et alia quaedam de ordine rerum et regularum ecclesiasticarum constantiae causa statuimus, scientes et vestram sanctitatem, si agnoverit, probaturam haec et confirmaturam. Qui enim ante multa tempora mos fuit, quem tenuit Constantinopolitana sancta Dei Ecclesia ad ordinandos metropolitanos Asianae et Ponticae et Thracicae dioecesis, et nunc per synodicam firmavimus sententiam, non tantum sedi Constantinopolitanae aliquid praestantes, quantum metropolitanis quietem providentes: propterea quia plurimis saepe morientibus episcopis, exoriuntur tumultus, dum sine regimine fuerint et clerici et populi qui in eis sunt, et ordinem ecclesiasticum confundant, quod vestram sanctitatem non latet, praesertim causa Ephesiorum, qui vobis saepe molestiam ingesserunt. Firmavimus autem et centum quinquaginta sanctorum Patrum qui in Constantinopolim congregati sunt, canonem temporibus divae memoriae magni Theodosii, qui pronuntiat post vestram sanctissimam et apostolicam sedem primatum Constantinopolim habere loci secundi; scientes quia radium apostolicae vestrae sedis nimis potentem in Constantinopolitanam Ecclesiam more solito protegentes saepius extendistis, dum sine invidia consueti estis bona vestra familiaribus mutuari. Quae igitur statuimus ad amputandam omnem confusionem, ad confirmandam autem ecclesiasticam disciplinam, haec ut propria et amica et ad ornatum apta complecti dignare, sanctissime et beatissime pater. Qui enim locum vestrae sanctitatis continent sanctissimi episcopi **1103** Paschasinus et Lucensius, et qui cum eis est reverentissimus presbyter Bonifacius, his ita constitutis vehementer resistere

tentaverunt, procul dubio a vestra providentia inchoari et hoc bonum volentes; ut quemadmodum fidei, sic et ordinis vobis imputetur restitutio. Nos autem satisfacientes piissimis et amatoribus Christi principibus, qui pro hac causa gaudent, et clarissimo senatui, et toti, sicut est dicendum, regiae urbi, congruum esse putavimus honorem ejus ab universali synodo confirmari, et tamquam ex tua initium sumpserit sanctitate, per hos quos fovere semper festinasti, confidenter firmavimus, scientes quia omne bonum quod a filiis fit, ad proprios recurrit parentes. Rogamus igitur, honora et tuis sententiis nostrum judicium; et quemadmodum nos consensum in bonis capiti contulimus, sic et caput filiis quod decet adimpleat. Sic enim et piissimi principes curabuntur, qui tuae sanctitatis sicut legem affirmaverunt judicium, et Constantinopolitana sedes vicissitudinem suscipiet, quae vobis semper omne studium ad causam pietatis exhibuit, et zelo se ipsam conjunxit vobis ad concordiam. Ut autem sciatis quia nihil gratiae causa aut offensionis efficimus, sed nutu divino gubernati, omnem vobis gestorum vim insinuavimus ad consistentiam nostram et ad eorum quae a nobis acta sunt confirmationem et dispositionem.

ET SUBSCRIPTIONES.

ANATOLIUS episcopus Constantinopolitanus. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

MAXIMUS episcopus magnae civitatis Antiochiae. Valere me in Domino ora, sanctissime et beatissime pater.

JUVENALIS episcopus Hierosolymitanus. Valere me in Domino ora, sanctissime et beatissime pater.

CYRIACUS episcopus Heracleae metropolis subscripsi per Deo amantissimum episcopum Lucianum. Ut supra.

1104 DIOGENES episcopus metropolis Cyzici. Ut supra.

PHOTIUS episcopus Tyri metropolis. Ut supra.

FLORENTIUS episcopus Sardensium civitatis metropolis Lydiae. Valere me ora, Deo amantissime pater.

CONSTANTIUS episcopus metropolis Bostrae. Valere me ora, domine sanctissime et beatissime pater.

THEODORUS episcopus metropolis Damasci. Valere me ora in Domino, Deo amantissime pater.

SELEUCUS gratia Dei episcopus metropolis Amasiae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

CONSTANTINUS misericordia Dei episcopus metropolitanus Meletenus. Valere me in Domino ora, reverentissime pater.

FRANCION episcopus metropolitanus Philippopolis. Valere me in Domino ora, amantissime pater.

PERGAMIUS episcopus Antiochia Pisidorum metropolis. Valere in Domino ora, Deo amantissime pater.

LUCIANUS episcopus Byzae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

GREGORIUS episcopus Adrianopolis. Valere ora Deo amantissime pater.

THEODORITUS episcopus Cyri. Valere me in Domino ora, domine, Deo amantissime pater.

MELETIUS episcopus Larissae, vices agens beatissimi episcopi domni Apamiae Syriae, subscripsi. Valere ora, sanctissime pater.

ACACIUS misericordia Dei episcopus civitatis Arthiae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

JOANNES episcopus Germaniciae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

JOSEPHUS episcopus Iliopolis. Valere me in Domino ora, Deo amantissime et sanctissime pater.

CALOGERUS episcopus Claudiopoli. Valere me ora, Deo amantissime pater. Et subscripsi per Euphrosynum diaconem.

HERACLIUS misericordia Dei episcopus Comanorum. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

1105 IBAS episcopus Edessenae metropolis. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

SOPHRONIUS episcopus Constantinae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

URANIUS episcopus Emissae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

EUSEBIUS episcopus Dorylaei. Valere me in Domino ora,
Deo amantissime pater.

AETHERIUS episcopus Smyrnae. Valere me in Domino ora,
Deo amantissime pater.

ZENOBIUS episcopus. Ut supra.

THOMAS episcopus Theodosiopolis. Valere me in Domino,
amantissime pater.

SABAS episcopus Palti. Valere me in Domino, Deo,
amantissime pater. Subscribens per Patricium episcopum.

PATRICIUS episcopus Neocaesareae. Valere me in Domino
ora, Deo amantissime pater.

RINUS gratia Dei episcopus Junopolis. Valere me in Domino
ora, Deo amantissime pater.

EUDOXIUS episcopus poleos Chomatis. Valere me in
Domino ora, sanctissime pater.

NICOLAUS misericordia Dei episcopus Acarasseorum.
Valere me in Domino ora, amantissime pater.

EVODIUS episcopus Saumatis. Valere me in Domino ora,
Deo amantissime pater.

TRIPHON episcopus Ecclesiae Chii. Valere me in Domino
ora, Deo amantissime pater.

PAULUS episcopus sanctissimae Dei Ecclesiae Philomelei.
Valere me in Domino ora, domine pater.

THEOCTISTUS episcopus Tyrai. Valere me in Domino ora, sanctissime pater.

OLYMPIUS episcopus Sozopolitanae sanctissimae Dei Ecclesiae. Valere me ora, Deo sanctissime pater.

JOANNES humilis episcopus civitatis Barbileorum. Valere me ora, Deo amantissime pater.

VALERIUS episcopus civitatis Laodiciae Phinicae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

BASILIIUS episcopus civitatis Nacholiae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

NOE episcopus civitatis. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

URANIUS episcopus civitatis Ibororum. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

MANASSES episcopus Theodosiopolis magnae Armeniae. Valere me ora in Domino, Deo amantissime pater.

AURELIUS episcopus. Ora pro nobis, pater beatissime.

1106 RESTITUTIANUS episcopus. Ora pro nobis, sancte ac venerabilis papa.

AMACIUS episcopus civitatis Sotorum. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

MELETIUS episcopus Larissae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

FONTEIANUS episcopus Sagalassi. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

THEODORUS misericordia Dei episcopus Antifelli Lyciae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

MELIPHTONGUS misericordia Dei episcopus Heliopolis. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

THALASSIUS episcopus civitatis Parii. Valere me in Domino, Deo amantissime pater.

ALEXANDER episcopus civitatis Seleucia Pisidiae. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

MUSIANUS episcopus Limenorum. Valere me in Domino, Deo amantissime pater.

FLORENTIUS episcopus Lesbiterae h et litteris. Valere me ora Deo amantissime pater.

EPIPHANIUS episcopus civitatis Midai. Valere me ora, Deo amantissime pater.

CYRUS episcopus civitatis Siniandi. Valere me in Domino ora, sanctissime pater.

PANCRATIUS episcopus Lybiadis. Valere me in Domino ora, sanctissime pater.

POLYCHRONIUS episcopus Antipatridis. Valere me in Domino ora, Deo amantissime pater.

CYRIACUS episcopus civitatis Trognadorum subscripsi per presbyterum meum Chrysippum. Valere me in Domino ora, sanctissime pater.

EUNOMIUS episcopus Nicomediae metropolis. Valere me ora, sanctissime pater.

ANASTASIUS episcopus Nicaeae metropolis. Valere me ora, sanctissime pater.

SEBASTIANUS episcopus civitatis Berissae. Valere me in Domino, Deo amantissime pater.

JOVINUS episcopus sanctissimae Dei Ecclesiae Debeltorum. Valere me ora, amantissime pater.

Similiter et reliqui omnes episcopi subscripserunt.

Explicit relatio sanctae synodi Chalcedonensis ad papam Leonem.

1107 EPISTOLA XCIX. SYNODICA RAVENNII ALIORUMQUE EPISCOPORUM CALLORUM AD S. LEONEM PAPAM .

SYNOPSIS.

I. Tarditatem suam in rescribendo excusant.---II. Omnes in Gallia Leonis epistolam ad Flavianum, ut fidei symbolum recipisse.---III. In ea fidelibus et infidelibus arcanum incarnationis mysterium retegí.---IV. Nuntiis ex Oriente allatis se a scribendo ad imperatorem abstinuisse.---V. Leonem pontificem a Deo datum esse Ecclesiae gratulantur.

Domino vere sancto, merito in Christo beatissimo, et apostolico honore venerando papae LEONI, RAVENNIUS, RUSTICUS, VENERIUS. CONSTANTIANUS, MAXIMUS, ARMENTARIUS, FLORUS, SABINUS, VALERIANUS, CONSTANTIUS, NECTARIUS, MAXIMUS, ASCLEPIUS, item MAXIMUS, URSUS, INGENUUS, JUSTUS, VALERIUS, SUPERVENTOR, CHRYSAPHIUS, FONTEIUS, PETRONIUS, IDATIUS, AETHERIUS, EULALIUS. EUSTATHIUS, FRATERNUS, VICTURUS, EUGENIUS, HILARUS, VERUS, AMANDUS, GERONTIUS, PROCULEIANUS, JULIANUS, HELLADIUS, ARMENTARIUS, HONORATUS, EPARCHIUS. ANEMIUS, DYNAMIUS, MAXIMINUS, YNANTIUS et PALLADIUS.

CAP. I.

Perlata ad nos epistola beatitudinis vestrae, quam ad Orientem pro catholicae fidei assertione misistis, optassemus statim apostolatui vestro pro tam immenso **1108** munere

gratiarum actionem referre; nisi nobis difficultatem, qua in unum celeriter non potuimus convenire, vel spatia, quibus a nobis dispalati sumus, longa terrarum, vel aurarum, quae in regionibus nostris praeter consuetudinem fuit, intemperies attulisset. Det ergo apostolatus vester nostrae veniam tarditati, quae non de otio aut dissimulatione, sed de certa necessitate descendit; quaeque a nobis, etsi celeritatis gratiam abstulit, exsultandi tamen materiam auferre non potuit.

CAP. II.

Exsultavimus itaque Christo propitio lectis beatitudinis vestrae litteris, et omni instructione patefacta, omnes intra Gallias constitutos exsultare mox fecimus: dolentes pariter pro his vobiscum, qui catholicae fidei lumine derelicto, errorum tenebras inciderunt. Quae apostolatus vestri scripta, ita ut symbolum fidei, quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis ascribit, et tenaci, quo ad confundendos haereticorum errores paratior sit, memoriae commendavit. Multi itaque in ea gaudentes pariter et exsultantes, recognoverunt fidei suae sensum, et ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester apostolatus exposuit, jure laetantur. Nonnulli sollicitiores facti, beatitudinis vestrae admonitione percepta modis, omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, suffragante etiam apostolicae sedis auctoritate, eloquantur, et asserat unusquisque quod credit.

CAP. III.

Quis autem apostolatui vestro pro hoc tanto munere, quo non solum Gallias, sed totum mundum, velut quibusdam pretiosissimis gemmis ornavit, dignas aestimet gratias posse persolvi? Doctrinae post Deum vestrae debet fidelis, ut constanter teneat quod credebat; debet etiam infidelis, ut a perfidia sua, agnita veritate, discedat, **1109** et apostolicae institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur et credat, quod per os vestrum Dominus noster Jesus Christus de sacramento incarnationis suae docet, quam id teneat quod diabolus humanae salutis et veritatis inimicus instillat.

CAP. IV.

Optassemus etiam ad filium vestrum, gloriosissimum ac fidelissimum principem, super eandem causam litteras dare, quibus congratulantes fidei ipsius, humilitatis quoque nostrae sollicitudinem, qua vos in Christo sequimur, proderemus, nisi ad nos de Orientalibus partibus necessarium amplius non putarunt. Aliqui codices carent voce, *partibus*. nuntio perlato, fieri hoc minime necessarium putassemus. Meritis autem apostolatus vestri pius Dominus praestitit ut haeresim jam diu occulte nutritam vestris temporibus proderet. Ad laudem enim sollicitudinis vestrae pertinet quod malorum error latere non potuit; ad gloriam fidei redundat quod prava persuasio participes aut non invenit aut inventos amisit. Respiciat

itaque, oramus, conservando apostolatum vestrum, misericors Dominus Ecclesiam suam toto orbe diffusam; vobis enim ita invigilantibus, et hi qui curam animae suae gerunt, sollicitiores in fide redduntur, et hi qui paulo desides sunt, tanto ad sollicitudinem accenduntur exemplo.

CAP. V.

Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus Domino ac Deo nostro gratias agere et pariter supplicare, gratulantes quod tantae sanctitatis, tantae fidei, tantaeque doctrinae apostolicae sedi, unde religionis nostrae, propitio Christo, fons et origo manavit, antistitem dederit; petentes etiam ut datum concessumque munus pontificii vestri, longissima ad aedificationem Ecclesiarum suarum aetate custodiat. Nos autem etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod absit) contra Ecclesiam catholicam profana infestatione tentetur, parati sumus, confortante Domino, cum beatitudine vestra pro veritate fidei **1110** animas nostras ponere, et vitam hanc auctori salutis nostrae et largitori aeternitatis impendere. *Et alia manu:* Ora pro me, domine merito beatissime, et apostolico honore venerande papa.

RUSTICUS episcopus apostolatum vestrum in Domino venerans saluto, et ut digneris pro me orare, supplex rogo.

VENERIUS te dominum in Christo meum, reverendissime, saluto; et ut digneris pro me orare, supplex rogo.

CONSTANTIANUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

MAXIMUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

ARMENTARIUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

FLORUS episcopus beatitudinem vestram in Domino venerans saluto, et ut ores pro me plurimum quaeso.

SABINUS episcopus beatitudini vestrae me repraesento, et orationem apostolatus vestri nostri memorem quaeso.

VALERIANUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

NECTARIUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

CONSTANTIUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

MAXIMUS episcopus apostolatum vestrum saluto.

Ego ASCLEPIUS episcopus apostolatum vestrum venerans in Domino plurimum saluto.

Ego MAXIMUS episcopus apostolatum vestrum saluto.

Ego URSUS episcopus beatitudinem vestram saluto.

INGENUUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

JUSTUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

VALERIUS episcopus apostolatum vestrum saluto.

Ego SUPERVENTOR episcopus coronam vestram venerans saluto.

1111 VERUS episcopus apostolatum vestrum reverenter saluto.

HELLADIUS episcopus sanctitatem tuam in Domino saluto.

AETHERIUS episcopus sanctitatem tuam in Domino saluto.

EULALIUS episcopus sanctitatem tuam in Domino saluto.

ANEMIUS episcopus sanctitatem tuam in Domino saluto.

CHRYSAPIUS episcopus sanctitatem tuam in Domino saluto.

PETRONIUS episcopus sanctitatem vestram in Domino saluto, et ut pro me orare dignemini, quaeso.

Ego FONTEIUS episcopus apostolatum vestrum reverenter saluto, et rogo ut mei meminisse dignemini.

YDATIUS episcopus apostolatum vestrum in Domino saluto.

HILARUS episcopus apostolatum vestrum plurima in Christo veneratione saluto.

ICTURUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

EUGENIUS episcopus beatitudinem tuam saluto.

PALLADIUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego FRATERNUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

Ego AMANDUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego GERONTIUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

Ego PROCULEIANUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

Ego DYNAMIUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

Ego JULIANUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego ARMENTARIUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

Ego HONORATUS episcopus coronam vestram venerans saluto.

EPARCHIUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego EUSTATHIUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

1112 Ego MAXIMUS episcopus apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego YNANTIUS coronam vestram venerans saluto.

EPISTOLA C. MARCIANI IMPERATORIS AD LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. De fide apud Chalcedonem roborata et pace Ecclesiae restituta gratulatur.---II. Fidem juxta litteras S. Leonis a synodo esse expositam.---III. Petit ut sedi CP. secundus locus juxta statuta secundae et quartae synodi tribuatur.---IV. Per Lucianum et Basilium consensum ejus super eodem negotio postulat.

Victores VALENTINIANUS et MARCIANUS, incltyti triumphatores, semper Augusti, sancto patri merito venerabili LEONI episcopo .

CAP. I.

Divina humanaque scripta consentiunt Divinitatem in primis esse venerandam, et ibi omnipotentem Deum esse propitium, ubi colitur rite religio. Id ergo quod quaerebamus invenimus, et effectum vota nostra meruerunt. Invenit religionis fidem religiosus affectus; nec dubium est Deo auctore definitum quod de majestate quaerebatur. Explosa igitur contentione atque discordia quam livor fidei inimicus objecerat, Deum omnes una mente cognoscunt. Jam non incusamus perfidos, nec sumus ingrati.

Religionis inimici praestiterunt nobis ut Deum studiosius quaereremus, **1113** manifestius inveniremus. Majus etenim lumen videtur, quod post tenebras fulserit; dulcior est sitientibus potus, fessis otium. Laetetur igitur sanctimonia tua victoria fidei, cujus laurea omnipotenti Christo referenda est, qui de perfidis egit triumphum. Atque ideo ipsi interesse sanctae synodo festinavimus, quamvis nos in aliis locis expeditiones et necessitates publicae detinerent.

CAP. II.

Itaque omnia pro votis atque oratione religionis tuae, quae fidei conveniunt, auctore Deo sunt ordinata. Totius orbis, qui sub imperio nostro est, reverendissimis episcopis Chalcedonem convocatis, tractatu habito, post multa certamina vera fides obtinuit, et juxta litteras sanctitatis tuae universi assenserunt expositioni prout veritas postulavit. Nec dubitamus hujus rei gratulationem nobis et sanctitati tuae esse communem, pariterque laetari quos pariter manifestum est optasse veritatem. Superest ut universis pro catholica fide et veritate compositis et pace Ecclesiis restituta, votis omnibus in perniciem hostium sanctitas tua divinam provocet majestatem; quod te et ante litteras nostras facere certissimum est.

CAP. III.

Quoniam vero et hoc statutum est ut ea quae centum quinquaginta sanctissimi episcopi sub divo Theodosio Majore de 1114 honore venerabilis Ecclesiae Constantinopolitanae statuerunt, et quae nunc a sancta synodo de eadem re statuta sunt, firma servantur: scilicet ut post sedem apostolicam Constantinopolitanae urbis antistes secundum obtineat locum; quoniam et eadem splendidissima civitas junior Roma nuncupatur: dignetur sanctitas tua etiam huic parti proprium adhibere consensum, quamvis reverentissimi episcopi, qui tuae religionis vicem agentes ad sanctam synodum convenerunt, contradixerint. Vehementer enim prohibebant de hac venerabili Ecclesia a synodo aliquid ordinari.

CAP. IV.

Speramus autem quod concordantibus toto orbe sacerdotibus, ea quae reipublicae Romanae proderunt, divinus favor praestare dignabitur. Qua de re per Lucianum virum religiosum episcopum, et Basilium diaconum harum portitores omnia vere insinuari oportere censuimus. Et petimus ut ea quae sancta synodus statuit, etiam religio tua in perpetuum praecipiat observari. *Et alia manu:* Divinitas te servet per multos annos, sancte ac religiosissime Pater. Data decimo quinto kalendas Januarias, Constantinopoli, D. N. Marciano PP. Aug., et qui fuerit nominatus, consulibus.

EJUSDEM EPISTOLAE. Graecum exemplar
cum nova interpretatione Latina.

1116 *Epistola piissimi imperatoris Marciani ad
beatissimum archiepiscopum Romae Leonem.*

Victores VALENTINIANUS et MARCIANUS gloriosi,
triumphatores Augusti, sanctissimo et vere venerabili patri
archiepiscopo LEONI.

CAP. I.

Divinae humanaeque litterae consentiunt Divinitatem in
primis esse adorandam, ibique omnipotentem Deum esse
propitium, ubi colitur recte fides. Hoc igitur quod
quaerebamus invenimus et assecuti sumus nostris precibus.
Invenit enim religionis fidem fidelis affectus, et nullum
dubium est Dei auxilio esse definitum, quod de ipsius potentia
quaerebatur. Expulsa enim omni contentione et discordia,
quam invidus daemon fidei injecerat, Deum omnes una mente
cognoscunt. Caeterum non accusamus infideles, quin et
gratiam habemus religionis inimicis: praestiterunt enim nobis
ut Deum studiosissime quaereremus manifesteque
cognosceremus. Majus enim lumen esse videtur post tenebras
apparens: dulcis est sitientibus potus, fessis otium.

Laetetur igitur sanctitas tua super victoria **1118** fidei, cujus corona omnipotenti Christo referenda; hic enim dedit contra infideles victoriam. Et ideo nos ipsi adesse sanctae synodo festinavimus, quamquam nos in aliis locis et expeditiones et publicae necessitates detinerent.

CAP. II.

Ergo omnia secundum vota sanctitatis tuae, quae fidei consonant, definita sunt, totius orbis, qui sub nostro imperio est, piissimis episcopis Chalcedone convocatis, et deliberatione habita, post multas contentiones vera fides obtinuit, et juxta litteras sanctitatis tuae omnes assenserunt expositioni, sicut veritas postulavit; nihilque ambigimus hujus rei gratiam nobis et sanctitati tuae communem esse, et ex aequo laetari quos palam est aequali studio amare veritatem. Superest ut omnibus juxta catholicam fidem et veritatem compositis, et pace Ecclesiis restituta, votis omnium in perniciem hostium sanctitas tua divinam provocet potentiam: quod te et ante nostras litteras facere in confesso est.

CAP. III.

Quoniam vero et hoc constitutum est, ut ea quae a centum quinquaginta episcopis sub divae memoriae Majore Theodosio honoris gratia erga venerabilem

Constantinopolitanam Ecclesiam statuta sunt, quaeque nunc a sancta synodo de eadem re sunt sancita, firma servantur, videlicet ut post apostolicam sedem Constantinopolitanus statim episcopus secundum habeat locum, **1120** quoniam splendidissima urbs junior Roma appellatur, dignetur sanctitas tua etiam huic parti assensum praeherere; licet reverendissimi episcopi, qui loco tuae in Deo charitatis ad sanctam synodum convenerunt, contradixerint: vehementissime enim prohibebant de eadem venerabili Ecclesia quidquam in synodo decerni. Speramus autem quod consentientibus totius orbis sacerdotibus, quae Romanis rebus utilia sunt, divina providentia praestare dignabitur. Quapropter per Lucianum Dei amantissimum episcopum et Basilium diaconum ut omnia vobis significarentur decrevimus, rogamusque ut quae a sancta synodo constituta sunt, etiam tua in Deum pietas in perpetuum observari praecipiat. Divina te providentia servet multis temporibus, sanctissime et Dei amantissime pater. Data ante diem decimum quintum kalend. Januar. Constantinopoli, consulatu domini nostri Marciani semper Augusti, et ejus qui fuerit nuntiatus.

1115 Ἐπιστολὴ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως
Μαρκιανοῦ πρὸς τὸν μακαριώτατον
ἀρχιεπίσκοπον Ῥώμης Λέοντα.

Νικηταὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς, ἔνδοξοι, τροπαιοῦχοι, αὐγουστοὶ, τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ ἀληθῶς σεπτῷ πατριάρχῃ ἐπισκόπῳ Λέοντι.

Αἱ θεῖα καὶ ἀνθρώπινοι γραφαὶ συμφωνοῦσι τὸ θεῖον ἐν πρώτοις εἶναι προσκυνητὸν, καὶ κεῖ τὸν παντοκράτορα Θεὸν εἶναι ἴλεω, ὅπου θρησκεύεται ὀρθῶς ἡ πίστις. Τούτου τοίνυν, ὅπερ ζητοῦμεν, εὖρομεν καὶ ἐπιτύχομεν ἡμετέραις εὐχαῖς· εὗρε γὰρ τῆς θρησκείας τὴν πίστιν ἢ πιστὴν διάθεσιν, καὶ οὐδὲν ἀμφίβολόν ἐστι συνεργεῖα τοῦ Θεοῦ τετυπῶσθαι, ὅπερ περὶ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐζητεῖτο. Ἐκβεβλημένης τοίνυν πάσης φιλονεικίας καὶ διχονοίας, ἣν τινα ὁ βάσκανος δαίμων τῇ πίστει ἐβεβλήκει, τὸν Θεὸν πάντες διανοία γινώσκουσι. Λοιπὸν οὐ κατηγοροῦμεν τῶν ἀπίστων, ἀλλὰ καὶ χάριν ὁμολογοῦμεν τοῖς τῆς θρασείας ἐχθροῖς· παρέσχον γὰρ ἡμῖν, ὅπως τὸν Θεὸν σπουδαιότατα ζητήσωμεν, φανερώς τε ἐπέγνωμεν. Μείζον γὰρ φῶς εἶναι δοκεῖ τὸ μετὰ τὴν σκοτίαν φαῖνον· γλυκύς ἐστι τοῖς διψῶσιν ὁ πότος, τοῖς κεκμηκόσιν ἡ ἀργία. Χαιρέτω τοίνυν ἡ σὴ ἁγιωσύνη ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς 1117 πίστεως οὗτινος ὁ στέφανος τῷ παντοκράτορι χριστῷ ἀναθετέος· Οὗτος γὰρ δέδωκε κατὰ τῶν ἀπίστων νίκην· καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς αὐτοὶ παραγενέσθαι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ὑπείχθημεν, εἰ καὶ ὅτι ἡμᾶς ἐν ἄλλοις τόποις ἐκστρατεῖαι τε καὶ δημοσίᾳ χρεῖαι κατεῖχον. Τοιγαροῦν ἅπαντα κατ' εὐχὰς τῆς σῆς ἁγιωσύνης, αἵτινες τῇ πίστει συμφωνοῦσι, τετύπωται. Παντὸς τοῦ κόσμου τοῦ ὄντος ὑπὸ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ἐν τῇ χαλκηδονίῳ συγκληθέντων, καὶ σκέμματος γενομένου, μετὰ πολλὰς φιλονεικίας ἢ ἀληθῆς πίστις κατέσχε, καὶ κατὰ τὰ γράμματα τῆς σῆς ἁγιωσύνης πάντες συνήνεσαν τῇ ἐκθέσει, καθὼς ἡ ἀλήθεια ἀπήτησε· καὶ οὐδὲν ἀμφιβάλλομεν τούτου

τοῦ πράγματος τὴν χάριν ἡμῖν καὶ τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ κοινὴν εἶναι, καὶ ἐπ' ἴσης χαίρειν, οὕστινας φανερόν ἐστιν ὁμοίως εἰρῆσθαι τὴν ἀλήθειαν. Λεῖπει ὅπως πάντων κατὰ τὴν καθολικὴν πίστιν καὶ τὴν ἀλήθειαν συντεθέντων, καὶ εἰρήνης ταῖς ἐκκλησίαις ἀποδοθείσης, συμπάσαις εὐχαῖς εἰς ἀπώλειαν τῶν πολεμίων ἢ σὴ ἁγιωσύνη τὴν θεῖαν προσκαλέσεται δύναμιν· ὅπερ σὲ καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ποιεῖν ὡμολόγηται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τετύπεται, ὥστε τὰ παρὰ τῶν ρν' ἐπισκόπων ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λέξεως τοῦ ἀνωτέρου θεοδοσίου τῆς τιμῆς ἔνεκα τῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τῶν κωνσταντινουπολιτῶν τυπωθέντα, καὶ ἅτινα νῦν ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος τετύπεται, βέβαια φυλαχθῆναι, δηλαδὴ, ἵνα μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θράνον ὁ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν εὐθέως ἐπίσκοπος δεύτερον ἔχοι **1119** τόπον, ἐπειδὴ περιφανεστάτη πόλις νεωτέρα Ῥώμη προαγορεύεται καταξιώσει ἢ σὴ ἁγιωσύνη καὶ τούτῳ τῷ μέρει συναινέσαι· εἰ καὶ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι εἰς τόπον τῆς σῆς θεοφιλείας ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ συνελθόντες ἀντεῖπον· σφοδρότατα γὰρ ἐκώλυον περὶ τῆς αὐτῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τυπωθῆναί τι ἐν τῇ συνόδῳ. Ἐλπίζομεν δὲ ὡς συμφωνούντων τῶν τοῦ παντὸς κόσμου ἱερέων τὰ τοῖς ῥωμαϊκοῖς πράγμασι λυσιτελοῦντα ἢ θεία πρόνοια παρασχεῖν καταξιώσει. Διὸ δὴ διὰ λουκιανοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, καὶ βασιλείου τοῦ διακόνου πάντα ὑμῖν γνωρισθῆναι ἐθεσπίσαμεν, καὶ αἰτοῦμεν τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τυπωθέντα ἵνα καὶ ἡ σὴ εὐσέβεια εἰς τὸ διηνεκές παραφυλαχθῆναι προστάξῃ. Ἡ θεία σε πρόνοια φυλάττοι πολλοῖς χρόνοις ἁγιώτατε καὶ θεοφιλέστατε πάτερ· Ἐδόθη πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν Ἰανουαρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπατείας τοῦ δεσπότη ἡμῶν

Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου αὐγούστου, καὶ τοῦ
δηλωθησομένου.

EPISTOLA CI. ANATOLII EPISCOPI
CONSTANTINOPOLIS AD S. LEONEM
ARCHIEPISCOPUM ROMAE.

(G)

SYNOPSIS.

I. Leonis zelus contra haereticos quos prostravit. De actis Chalcedone Romam allatis.---II. Legati Anatolii cum aliis actis Romam missi. De damnatione Dioscori.---III. De epistola Leonis recepta ab omnibus, et de definitione fidei edita in synodo Chalcedonensi.---IV. De aliis gestis Chalcedonensibus post definitionem fidei, primum quoad canones, dein quoad particulares causas ecclesiasticas. Tandem de privilegio Ecclesiae Constantinopolitanae.---V. Contradictio legatorum Leonis huic privilegio. Confirmatio ejus petitur.

1122 Sanctissimo et beatissimo patri et
comministro archiepiscopo antiquae Romae
LEONI, ANATOLIUS in Domino salutem.

CAP. I.

Vestrae sanctitatis zelus erga pietatem, et sollicitudo rectae fidei omnium salvatori Deo chara et grata, digna facta est omnium admiratione. Mos enim vobis est, qui ita magni estis, in recte factis assurgere, et probationem Christi Ecclesiarum in vestris laudibus ponere. Unde non despexit vestra sanctitas veram fidem profanis suffossam insultibus; sed exsecrans malos operarios, armis implacabilibus contra pravitatem vehementer illos prostravit. Quoniam igitur piissimi et Christo charissimi nostri imperatores, optimum pietatis zelum praeseferentes, omnem radicem amaram pullulantem rescindere solliciti, ne ab ipsa polluantur (cum ad hoc maxime ad regnum evecti sint, ut fidei Patrum, cum **1124** sub tyrannide est, auxilium ferant) ex omni fere loco qui sub sole est sacerdotes colligi jusserunt, ut hi communi sententia confirmantes beatorum et venerabilium Patrum fidem, et consonam illis tuae sanctitatis epistolam, omnem innovationem dissipent peregrinorum sophismatum, quae pietatis sensum laedit. Et quoniam oportebat omnia necessario ad notitiam tuae sanctitatis referri, quae consecuta sunt, mittentes hinc electos Dei amantissimum fratrem et coepiscopum nostrum Lucianum, et religiosissimum diaconum Basilium, scribimus etiam rursus

ista significantes, quod jam quidem Dei amantissimus frater et coepiscopus noster Lucentius simul cum piissimo presbytero vestro Bonifacio et Marciano religiosissimo diacono, patentibus chartis quae continent ea quae in oecumenica synodo gesta sunt, acceptis ex hac urbe discessit.

CAP. II.

Quoniam vero post ipsos par erat ut reliquae chartae, quae debent necessario ad vestram cognitionem venire, etiam per nostros homines mitterentur, eo quod specialiter quaedam a nobis acta sunt, ea de causa **1126** eligentes virum pietate et intelligentia et simplicitate in fide abundantissima praeditum memoratum religiosissimum episcopum cum supradicto diacono ad vestram magnam Romam legavimus, ut cum alia quidem per litteras, alia vero per se ipsos manifesta fecerint, convenienti vobisque digno responso, ad nos cum gaudio revertantur, celebrantes cum omnibus dilectionem et benignitatem, qua uti consuevit paternae vestrae sollicitudo beatitudinis erga sedem hujus urbis regiae. Quo pacto vero sancta et universalis synodus scrutata diligenter exortam tempestatem contra communem pacem invenerit auctorem, Dioscorum dico, qui Alexandrinorum fuit olim episcopus, et sacerdotio excidit, ea quae a sancto et oecumenico concilio distincte scripta fuerunt, significant. Oportebat enim, oportebat tolli de medio improbum, qui et replevit totum orbem tempestatibus et procellis. Verum his quidem optime constitutis etiam vestram sanctitatem confidimus

esse assensuram propter innatum vestrum odium contra pravitatem.

CAP. III.

Quoniam vero post iudicium de illo opus erat (quem in finem diligentissime pius imperator sanctam synodum congregavit) ut in rectae vestrae fidei sensum omnium conveniret intelligentia, cum oratione et lacrymis, astante nobis in spiritu et cooperante per isthinc missos Deo charissimos viros tua sanctitate, habentes protectricem sanctissimam et speciosissimam Euphemiam martyrem, salutari huic operi nos ipsos omnes reliquis depositis curis dedidimus; et cum tempus postularet ut **1128** omnes congregati sanctissimi episcopi concordem definitionem ederent ad explicationem, et clariorem intelligentiam confessionis in Dominum nostrum Jesum Christum; Dominus Deus inventus, et non quaerentibus apparens, apparens autem etiam non interrogantibus eum, etsi quidam ab initio contentiose obstare conati sunt, ostendit tamen suam veritatem, et disposuit, ut unanime et contradictionis expers ab omnibus publicaretur scriptum, quod tum confirmaret constantium animos, tum invitaret ad viam veritatis omnes qui a veritate declinabant. Et quidem cum subscripsissemus unanimi consensu huiusmodi libello, qui conveneramus in consessu universalis nostrae synodi in confessione ejusdem sanctissimae et victricis martyris Euphemiae, cumque cum piissimi et Christi amantissimi imperatoris nostri Marciani, et piissimae perque omnia fidelissimae imperatricis et Augustae filiae nostrae Pulcheriae

oratione et gaudio atque hilaritate scriptam ad confirmandam eam quae Patrum nostrorum fuit fidei definitionem juxta vestram illam sacram epistolam **1130** supra sanctum altare posuissemus, ipsam eorum pietati tradidimus, sic eam ut acciperent, cum ipsi rogavissent: qui accipientes gloriam dederunt nobiscum Christo Domino, qui expulit quidem obscuritatem pravae opinionis, et illustravit summa consensione verbum veritatis. Et quae quidem ad ecclesiasticam pacem concordiamque sacerdotum in fide pura spectant, per gratiam Salvatoris hoc pacto contigerunt.

CAP. IV.

Quoniam vero etiam de aliis rebus oportebat nos considerare, ut tanta synodus omnia videretur agere sine ulla omissione, quae correctionis indigent, atque approbationis tum in canonicis, tum in ecclesiasticis capitibus, cura adhibita est et ab iis qui omnia moderantur, et a magnificentissimis gloriosissimisque iudicibus et illustri et glorioso senatu et clero universo et populo, ut afficeretur aliquo honoris additamento sanctissima sedes hujus regiae urbis Constantinopolis per consensum hujus sanctae synodi circa canonem centum quinquaginta sanctorum Patrum, qui congregati fuerant sub magno Theodosio piae recordationis, qui fuit Constantinopolis imperator, praesidente tunc Nectario quidem Constantinopoli, Timotheo vero Alexandriae, et Meletio Antiochiae, Helladio **1132** Caesareae Cappadociae, Cyrillo Hierosolymis, et reliquis. Et hanc rem aggressi sumus confidentes merito vestrae beatitudini fore ut

proprium reputet honorem sedis Constantinopolitanae, quippe jamdiu apostolicus vester thronus sollicitudinem erga ipsam et concordiam habet, ipsique per omnia proprium, quibus rebus indigebat, auxilium elargitus est abundanter. Etenim cum nullum sit dubium quin gaudeat omnino vestra beatitudo, quod quae ab ipsis celebratur congregatio, praestantior habuerit honorem, prompto animo progressa est ad confirmandum quidem ipsum canonem centum quinquaginta sanctorum Patrum statuentium, ut Constantinopolitanus episcopus habeat honorem et primum locum post Romanam sanctissimam sedem, eo quod etiam Constantinopolis sit nova Roma, definivitque etiam ut ordinationes ipse faceret metropolitum Ponticae, et Asianae, et Thracicae dioecesis; episcopis, qui sub ipsorum ditione sunt, a propriis metropolitum ordinationem accipientibus, ut in hoc potius auferantur throno Constantinopolitano ordinationes complurium episcoporum, quas per sexaginta et septuaginta annos facere consueverat.

CAP. V.

Ita vero cum omnes res bene essent progressae, atque in laetitiam desiissent, piissimi protinus episcopi Paschasinus et Lucentius et reverendissimus presbyter Bonifacius, saepe quidem de hac ipsa re a nobis edocti, et ignorantes intensionem vestrae sanctitatis, quam habetis erga Constantinopolis sanctissimam Ecclesiam, postquam signavit sancta synodus, et subscriptione confirmavit hujusmodi definitionem, rejiciunt synodum, turbant et confusione

implent **1134** consessum, pro nihilo hanc sedem habentes, et facientes omnia quae injuriam afferunt tum mihi, tum Constantinopolis sanctissimae Ecclesiae. Constituta sunt etiam haec nutu piissimorum nostrorum imperatorum, astantibus et magnificentissimis gloriosissimisque iudicibus concilio, et pronuntiantibus definitionem sanctae synodi esse firmam, obnixequae et ipsis contendentibus et cupientibus ea quae ad honorem sedis spectant, ut diximus, quorum ex multis pauca vobis nota fecimus, ne videamur ipsos quidem gravare, aures vero vestras obtundere. Nos enim et ante et post ipsorum adventum, quae ad vestram gloriam et honorem debitum pertinent, curavisse in omnibus, et Deus est testis, et ipsa facta manifestant, quomodo scilicet et ipsos honore et munerum reverentia dignati simus: et honoris gratia, quo vos prosequimur, ejusmodi etiam decretum ad vestram sanctitatem sancta synodus retulit, et nos ut approbationem a vobis confirmationemque consequamur; obsecramusque ut hoc etiam per vos, o sanctissimi, efficiatur. Nam sedes Constantinopolis habet patrem thronum apostolicum vestrum, praecipuo atque excellenti modo se ipsam vobiscum conjungens, ut ex vestra de ipsa sollicitudine, omnes quidem intelligant, vos jamdiu ipsius commodis sincere consulentes, etiam nunc eandem curam habere de illa. Et sicut utilia ecclesiastico statui omnia quae consecuta sunt, et rite gesta in sanctissima et universali synodo rata habere dignabimini, ipsam quoque definitionem supradictam de sede Constantinopolitana curavimus mittendam ad vestram sanctitatem, ut cognoscere possit quemadmodum vestris **1136** precibus ex divina sapientia omnia fuerunt peracta; vehementerque obtestamur ut congruam responsionem recipiat unaquaeque propositio, docente vos

omnia Dei amantissimo episcopo Luciano, qui et ipse praesens sancto concilio, et summa cum prudentia pro virili parte allaborans nostro studio erga fidem, electus est a nobis, ut bene ac feliciter nostri obsequii erga vos vices susciperet, cum sit vir perfectus, atque piissimis et Christi amantissimis nostris imperatoribus jamdudum amicus, quem vestra bonitate gaudentem, laetum ad nos mittere dignemini. Totam fraternitatem cum vestra beatitudine in Christo et ego, et qui mecum sunt plurimum salutamus. Incolumis in Domino, et pro nobis orans, doneris nobis, Deo charissime et beatissime Pater.

1121 Τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ πατρὶ, καὶ συλλειτουργῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης Λέοντι Ανατόλιος ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Τῆς μὲν ὑμετέρας ἁγιωσύνης ὁ περὶ τὴν εὐσέβειαν ζῆλος, καὶ ἡ περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως τῶν πάντων σωτῆρι Θεῷ φίλη τε καὶ ἀρέσκουσα φροντὶς ἀξία παντὸς γέγονε θαύματος. Ἔθος γὰρ ὑμῖν τοὺς οὕτω μεγάλους εὐδοκιμεῖν, καὶ δοκίμιον τῶν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν τὰς αὐτῶν ποιεῖσθαι σπουδάς. Ὅθεν οὐ παριεῖδεν ἡ ὑμῶν ὁσιότης τὴν ἀληθῆ πίστιν βεβήλαις ὑπορυττομένην ὀρμαῖς, ἀλλὰ βδελλυξαμένη τοὺς κακοὺς ἐργάτας, τῷ ὅπλῳ τῆς μισοπονηρίας εὐτόνως τούτους κατέτρωσεν. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ οἱ εὐσεβέστατοι, καὶ φιλόχριστοι ἡμῶν βασιλεῖς ἄριστοι τῆς εὐσεβείας ὑπάρχοντες ζηλωταὶ, πᾶσαν ρίζαν πικρίας ἀναφύουσιν φροντίσαντες ἐκτεμεῖν, ἵνα μὴ διὰ αὐτῆς μιανθῶσι (διὰ τοῦτο πλέον εἰς βασιλείαν προαχθέντες· **1123** ὅπως τυραννουμένη τῇ πίστει τῶν πατέρων ἀμύνωσιν) ἐκ πάσης σχεδὸν τῆς ὑφ' ἡλίῳ τοὺς

Θεῶ ἱερουργοὺς ἐθέσπισαν συναχθῆναι, ἵνα οὗτοι κοινῇ κρίσει βεβαιώσαντες τὴν μακαρίων καὶ ἀοιδήμων πατέρων πίστιν, καὶ τὴν σύμφωνον ταύτῃ τῆς σῆς ἀγιότητος ἐπιστολὴν, πᾶσαν καινοτομίαν τῶν ἐπεισάκτων σοφισμάτων τῆς εὐσεβείας τὸ φρόνημα καταβλάπτουσιν ἀποσκεδάκωσι, καὶ ἔδει ἅπαντα εἰς γνῶσιν τῆς σῆς ἀγιότητος ἀνενεχθῆναι τὰ παρακολουθήσαντα ἀναγκαίως· ἀποστέλλοντες αὐτόθι, κατ' ἐπιλογὴν τὸν θεοφιλέστατον ἀδελφὸν, καὶ συνεπίσκοπον ἡμῶν Λουκιανὸν, τὸν τε εὐλαβέστατον διάκονον βασίλειον γράφομεν καὶ αὖθις, ταῦτα δηλοῦντες, ὡς ἤδη μὲν ὁ θεοφιλέστατος ἀδελφὸς καὶ συνεπίσκοπος ἡμῶν Λουκιανός· ἅμα τῷ θεοσεβεστάτῳ πρεσβυτέρῳ ἡμῶν Βονιφατίῳ σὺν Μαρκιανῷ τῷ εὐλαβεστάτῳ διακόνῳ φανεροὺς χάρτας περιέχοντας τὰ ἐν τῇ ἀγία, καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ πεπραγμένα λαβὼν ταύτης τῆς βασιλευούσης ἐξεδήμησε πόλεως.

Ἐπειδὴ δὲ μετ' ἐκείνους πρέπον ἦν τοὺς ὑπολελειμμένους καὶ εἰς γνῶσιν ἡμῶν ἀναγκαίως ἐλθεῖν ὀφείλοντας χάρτας, καὶ δι' ἡμετέρων ἀνδρῶν ἀποσταλῆναι· διὰ τὸ ἰδικῶς ἡμῖν πεπρᾶχθαί τινα, τούτου χάριν ἐπιλεξάμενοι ἄνδρα εὐσεβεῖα τε, **1125** καὶ συνέσει, καὶ τῇ περὶ τὴν πίστιν ἀκεραιότητι πλουτοῦντα τὸν μνημονευθέντα θεοσεβεστάτον ἐπίσκοπον, ἅμα τῷ προειρημένῳ διακόνῳ εἰς τὴν ὑμετέραν μεγίστην Ῥώμην ἐξαπεστείλαμεν ἵνα τὰ μὲν διὰ τῶν χαρτῶν, τὰ δὲ δι' ἑαυτῶν σαφῇ ποιήσαντες ἀποκρίσεως προσφόρῳ τε, καὶ ὑμῖν πρεπούσης χαίροντες πρὸς ἡμᾶς ἐπανέλθωσιν, ἀνυμνοῦντες μετὰ πάντων τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν φιλοφροσύνην τὴν συνήθη περὶ τὸν τῆς βασιλεύουσας ταύτης πόλεως θρόνον, τῇ πατρικῇ κηδεμονίᾳ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος ὅπως μὲν γὰρ ἡ ἀγία, καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐρευνήσασα τὴν γεγενημένην

ζάλην κατὰ τῆς κοινῆς εἰρήνης εὔρε τὸν αἴτιον, Διόσκορόν φημι, τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων γεγονότα πρώην ἐπίσκοπον, καὶ ἀπέτεμε τῆς ἱερωσύνης, τὰ παρὰ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου λεπτομερέστερον γραφέντα δηλοῖ. Ἔδει γὰρ, ἔδει ἐξαρθῆναι τὸν πονηρὸν ἐκ μέσου, τὸν καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην χειμῶνος καὶ ζάλης ἐμπλήσαντα. Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τούτοις καλῶς δόξασι, καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγιότητα πεπείσμεθα τίθεσθαι διὰ τὴν ἔμφυτον μισοπονηρίαν ὑμῶν· ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὸν ἐπ' ἐκείνῳ τύπον ἐχρῆν (διὸ μάλιστα σπουδαίως ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς τὴν ἀγίαν σύνοδον ἤθροισεν), ἐπὶ τὸν τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως λόγον πάντως συνελθεῖν τὴν διάνοιαν, μετὰ προσευχῆς, καὶ δακρύων συμπαρούσης ἡμῖν τῷ πνεύματι, καὶ συμπραττούσης διὰ τῶν αὐτόθεν ἀποσταλέντων θεοφιλεστάτων ἀνδρῶν τῆς σῆς ὁσιότητος· ἔχοντες ὑπερασπίζουσιν τὴν ἀγιωτάτην, καὶ καλλίστην Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα τῷ σωτηρίῳ τούτῳ ἑαυτοὺς ἅπαντες μετὰ πάσης σχολῆς δεδώκαμεν πράγματι, καὶ **1127** ἀπαιτοῦντος τοῦ καιροῦ πάντας τοὺς συνειλεγμένους ἀγιωτάτους ἐπισκόπους σύμφωνον ὅρον ἐξενεγκεῖν· πρὸς σαφήνειαν, καὶ τρανοτάτην κατάληψιν τῆς εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁμολογίας ὁ Δεσπότης Θεὸς εὐρισκόμενος, καὶ τοῖς μὴ ζητοῦσιν ἐμφανιζόμενος· ἐμφανιζόμενος δὲ καὶ τοῖς μὴ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν. Εἰ καὶ τινες τὴν ἀρχὴν διαφιλονεικεῖν ἐπεχείρησαν, ἀνέδειξεν ὅμως τὴν ἑαυτοῦ ἀλήθειαν, καὶ ὠκονόμησε σύμφωνον, καὶ ἀντίλεκτον ἐκφωνηθῆναι παρὰ πάντων ἔγγραφον· στηρίζοντα μὲν τῶν βεβαίων τὰς ψυχὰς, προσκαλούμενον δὲ πάντας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας τοὺς ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἐκκλίνοντας καὶ δὴ ὑποσημηνάμενος συμφώνως τῇ τοιούτῳ χάρτῳ παραγενόμενοι εἰς τὸ συνέδριον τῆς οἰκουμενικῆς ἡμῶν συνόδου ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς αὐτῆς ἀγιωτάτης καὶ

καλλινίκου μάρτυρος Εὐφημίας· τοῦ τε εὐσεβεστάτου, καὶ φιλοχρίστου βασιλέως ἡμῶν Μαρκιανοῦ, καὶ τῆς εὐσεβεστάτης κατὰ πάντα πιστοτάτης βασιλίδος, καὶ αὐγούστης τῆς θυγατρὸς ἡμῶν Πυλχερίας μετὰ προσευχῆς, χαρᾶς τε καὶ εὐφροσύνης, τὸν ἐπὶ τῇ βεβαιώσει τῆς τῶν πατέρων ἡμῶν ἔγγραφον πίστεως ὅρον κατὰ τὴν ὑμετέραν ἐκείνην ἱερὰν ἐπιστολὴν, ἐπιτεθεικότες **1129** τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ προσδεδώκαμεν τῇ αὐτῶν εὐσεβείᾳ· οὕτως αὐτὸν δέξασθαι τούτων ἀπαιτησάντων οἵπερ δεξάμενοι ἐδόξασεν σὺν ἡμῖν τὸν δεσπότην Χριστὸν τὸν ἀπελάσαντα μὲν πάντα ζόφον κακοδοξίας· τρανώσαντα δὲ ὁμογνωμόνως τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ μὲν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ τῆς περὶ τὴν εὐαγῆ πίστιν ὁμονοίας τῶν ἱερέων τῇ χάριτι τοῦ σωτῆρος οὕτω συνέδραμεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ περὶ ἐτέρων ὑποθέσεων ἐχρῆν ἡμᾶς διασκοπῆσαι ἵνα ἡ τοσαύτη σύνοδος πάντα δόξη πρᾶττειν ἀπαραλείπτως τὰ δεόμενα διορθώσεως τε καὶ βεβαιώσεως, ἔν τε κανονικοῖς, καὶ ἐν ἐτέροις ἐκκλησιαστικοῖς κεφαλαίοις, ἐγένετο φροντὶς τοῖς τε κρατοῦσι τῶν ὅλων, καὶ τοῖς μεγαλοπρεπεστάτοις, καὶ ἐνδοξοτάτοις ἔρχουσι, τῇ τε λαμπρῷ καὶ ἐνδόξῳ συγκλήτῳ, τῷ τε κλήρῳ παντὶ, καὶ λαῷ αἴσθησιν λαβεῖν προσθήκης τινὸς εἰς τιμὴν, τὸν κατὰ τὴν βασιλεύουσαν ταύτην Κωνσταντίνου ἁγιότατον θρόνον, διὰ τῆς συναινέσεως τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου τῆς περὶ τὸν κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων οἵπερ ἐτύγχανον συνειλεγμένοι ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἡγουμένων τότε Νεκταρίου μὲν Κωνσταντινουπόλεως, Τιμοθέου δὲ Ἀλεξανδρείας, καὶ Μελετίου Ἀντιοχείας, Ἐλαδίου Καισαρείας, **1131** καὶ Καππαδοκίας, Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, καὶ τῶν λοιπῶν. Καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν ὠρμήσαμεν θαρρόυντες εἰκότως τῇ

ὕμετέρα μακαριότητι, ὡς οἰκειώσεται τὴν τιμὴν τοῦ
Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, οἷα δὴ ἄνωθεν τοῦ
ἀποστολικοῦ ὕμνων θρόνου ἔχοντος τὴν περὶ αὐτὸν
κηδεμονίαν καὶ ὁμόνοιαν, κατὰ πάντα τε τῆς οἰκείας, ἐφ' οἷς
ἐδεῖτο, ῥοπῆς, αὐτῷ μεταδεδωκότος ἀφθόνως. Καὶ γὰρ
ἀμφιβολίας οὐκ οὔσης, ὡς ἴδεται πάντως ἢ ὕμετέρα
μακαριότης, ἐφ' οἷς ἡ συγκροτουμένη παρ' αὐτῶν Ἐκκλησία
ἐπιδοξοτέραν ἔσχηκε τὴν τιμὴν, προθύμῳ γνώμῃ ἦλθεν εἰς τὸ
βεβαιῶσαι μὲν τὸν αὐτὸν κανόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα
ἀγίων πατέρων τῶν διατυπούντων τὸν
Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὴν τιμὴν, καὶ τὰ
πρεσβεῖα μετὰ τὸν Ῥώμης ἀγιώτατον θρόνον, διὰ τὸ καὶ τὴν
Κωνσταντινουπόλιν νέαν εἶναι Ῥώμην ὥρισέ τε καὶ τὰς
χειροτονίας τῶν μητροπολιτῶν ποιεῖσθαι τῆς Ποντικῆς, καὶ
τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Οὐρακικῆς διοικήσεως, τῶν ἐπισκόπων
τῶν ὑπ' αὐτοὺς τελούντων ὑπὸ τῶν ἰδίων μητροπολιτῶν
χειροτονουμένων, ὡς ἐν τούτῳ ἀφαιρεῖσθαι μᾶλλον τοῦ
θρόνου Κωνσταντινουπόλεως χειροτονίας πλείστων
ἐπισκόπων, ὥσπερ ἀπὸ ἐξήκοντα, καὶ ἑβδομήκοντα ἑνιαυτῶν
ἐτύγχανεν ἐπιτελῶν. Οὕτω τε πάντων καλῶς προβάντων, καὶ
εἰς εὐφροσύνην ληξάντων, οἱ εὐσεβέστατοι αὐτόθεν
ἐπίσκοποι Πασχασῖνος, καὶ Λουκίνσιος, καὶ εὐλαβέστατος
πρεσβύτερος Βονιφάτιος πολλάκις μὲν περὶ τούτου αὐτοῦ
παρ' ἡμῶν διδαχθέντες· ἀγνοοῦντες δὲ τὸν σκοπὸν τῆς
ὕμετέρας ἀγιωσύνης, ὃν ἔχετε περὶ τῇ Κωνσταντινουπόλεως
ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ μετὰ τὸ τυπῶσαι τὴν ἀγίαν σύνοδον,
καὶ δι' ὑπογραφῆς βεβαιῶσαι τὸν τοιοῦτον ὅρον, ἀνασοβοῦσι
μὲν τὴν σύνοδον, ταραττοῦσι δὲ καὶ
συγχύσεως **1133** πληροῦσι τὸ συνέδριον, τὸν θρόνον τοῦτον
ἐξουθενοῦντες, καὶ πάντα ποιοῦντες ὅσα ὕβρεως αἵτια, ἐμοί
τε, καὶ τῇ Κωνσταντινουπόλεως ἀγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ.

Καθίστατο καὶ ταῦτα νεύματι τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν βασιλέων παραγενομένων, καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων καὶ ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἀποφηναμένων τὸν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ὅρον βέβαιον εἶναι, καὶ προσφιλοτιμησαμένων καὶ αὐτῶν τὰ εἰς τιμὴν, καθάπερ εἰρήκαμεν, τοῦ θρόνου συντείνοντα, ἅπερ ἐκ πολλῶν ὀλίγα ὑμῖν ἐγνωρίσαμεν, ἵνα μὴ δόξωμεν αὐτοὺς μὲν βαρεῖν, ταῖς δὲ ἀκοαῖς ταῖς ὑμετέραις παρενοχλεῖν. Ἡμεῖς γὰρ ὅτι καὶ πρὸ τῆς αὐτῶν παρουσίας, τὰ εἰς δόξαν ὑμετέραν καὶ τιμὴν τὴν ὀφειλομένην ἐν πᾶσι διεπραξάμεθα, καὶ μετὰ τὴν αὐτῶν παρουσίαν, Θεὸς τε μάρτυς, καὶ αὐτὰ πεπραγμένα δηλοῖ. Ὅπως γε καὶ αὐτοὺς τιμῆς τε, καὶ δορυφορίας ἡξιώσαμεν αἰδοῖ, καὶ τιμῇ τῇ περὶ ὑμᾶς, καὶ τὸν τοιοῦτον τύπον ἐπὶ τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα ἡ ἁγία σύνοδος ἀνήνεγκε καὶ ἡμεῖς, ἐφ' ᾧ τε παρ' ὑμῶν τυχεῖν συναινέσεως, καὶ βεβαιότητος, παρακαλοῦμέν τε, καὶ τοῦτο παρ' ὑμῶν γενέσθαι, ἀγιώτατοι. Ὁ γὰρ θρόνος Κωνσταντινουπόλεως ἔχει πατέρα τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ὑμῶν κατεξαίρετον ἑαυτὸν συνάψας ἡμῖν, ἵνα καὶ διὰ τῆς ὑμῶν περὶ αὐτὸν φροντίδος ἅπαντες μὲν πεισθεῖεν, ὅτι γνησίως ἄνωθεν προνοησάμενοι, καὶ νῦν τὴν αὐτὴν ἔχοντες διαμένετε περὶ αὐτὸν φροντίδα, καὶ ὥς λυσιτελοῦντα δὲ τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει καταξιώσατε ἅπαντα κυρῶσαι τὰ παρακολουθήσαντα ἐγγράφως ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν προειρημένων περιτοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅρον ἐσπουδάσαμεν ἀποστεῖλαι πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγιωσύνη· ἵνα ἔχη τε εἰδέναι, ὥς εὐχαῖς ταῖς ὑμετέραις **1135** θεοσόφως ἅπαντα ᾠκονόμηται, καὶ παρακαλοῦμεν πρόσφορον ἀπόκρισιν δέξασθαι ἐκάστην ὑπόθεσιν διδάσκοντος ὑμᾶς ἅπαντα τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Λουκιανοῦ, ὃς καὶ αὐτὸς παρὼν τῇ

ἀγία συνόδω, καὶ ἐμφρόνως τὰ δυνατὰ εἰσενεγκὼν τῷ περὶ
τῆς πίστεως ἡμῶν ἀγῶνι ἐπελέγη παρ' ἡμῶν ὑπηρετήσασθαι
τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπ' ἀγαθοῖς διακονίᾳ ἀνὴρ τέλειος ὑπάρχων,
τοῖς τε εὐσεβεστάτοις, καὶ φιλοχρίστοις ἡμῶν βασιλεῦσιν
ἄνωθεν φίλος ὄνπερ ἀπολαύσαντα τῆς ὑμετέρας ἀγαθότητος
χαίροντα πρὸς ἡμᾶς ἐκπέμψαι καταξιώσατε. Πᾶσαν τὴν σὺν
τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα ἐγώ τε, καὶ οἱ
σὺν ἐμοὶ πλεῖστα προσαγορεύομεν. Ἐρρωμένος ἐν Ἐυρίῳ, καὶ
ὑπερευχόμενος ἡμῶν, χαρισθείης ἡμῖν, θεοφιλέστατε καὶ
μακαριώτατε Πάτερ.

EPISTOLA CII. AD EPISCOPOS
GALLIARUM. *De damnatione haereticorum.*

SYNOPSIS.

I. *Se Gallorum episcoporum epistolam coelesti doctrina plenam accepisse nuntiat.*---II. *De synodo aecumenica. Humanis de fide ratiociniis locum esse non debere.*---III. *Nestorii et Eutychetis aogmata pariter esse fugienda.*---IV. *Synodum et epistolae Leonis consensisse, et Dioscorum proscrispisse.*---V. *De his omnibus gratias Deo esse agendas; pro legatorum reditu orandum; victoriam fidei Hispanis per Gallos esse nuntiandam.*

LEO Romanae urbis episcopus, RAVENNIO, RUSTICO,
VENERIO, CONSTANTIANO,

MAXIMO, ARMENTARIO, FLORO, SABINO, VALER
IANO, CONSTANTIO, MAXIMO, ASCLEPIO,
NECTARIO, MAXIMO, URSO, INGENUO, JUSTO,
VALERIO, SUPERVENTORI, CHRYSAPHIO, FONTEIO,
PETRONIO, YDATIO, AETHERIO,
EULALIO, EUSTATIO, FRATERNO, VICTURO,
EUGENIO, HILARO, VERO, AMANDO, GERONTIO,
PROCULEIANO, JULIANO, HELLADIO,
ARMENTARIO, HONORATO, EPARCHIO, ANEMIO,
DYNAMIO, MAXIMINO, YNANTIO et PALLADIO,
episcopis per Gallias constitutis.

CAP. I.

Optassemus quidem fraternitatis vestrae litteras eo tempore
quo promiseratis accipere, ut profecturis ad Orientem
fratribus nostris, quos ad sanctam synodum vice nostra pro
catholicae fidei defensione direximus, etiam vestrae
sententiae professio jungeretur. Sed cum multa obstacula
inopinatam vobis intulerint tarditatem, quamlibet seras et diu
exspectatas epistolas per **1137** fratrem et
coepiscopum nostrum Ingenuum gratanter accepimus,
easque cum gaudio recensentes probavimus, sicut
confidebamus, eruditione Spiritus sancti coelestem in vobis
vigere doctrinam, quam in Orientalibus Ecclesiis versutia
hostis antiqui, per eos quos sequaces suae reperit falsitatis,
fatigare conata est; cum catholica fides, quae nulla sui est
parte mutabilis, per ipsas adversantium exercitationes et
validior semper efficiatur et clarior, operante hoc gratia Dei,

ut si qui forte ad haec subtilia inimici jacula declinanda minus erant instructi minusque solliciti, perceptis veritatis armis, fierent contra impiorum mendacia fortiores. Quod ergo, sicut causa poscebat, fiduciam nostram, quam de vobis habemus in Domino, fideliter atque obedienter auxistis, multa exsultatione gaudemus.

CAP. II.

Et merito nos cognoscimus fratribus et coepiscopis nostris Orientalibus intimasse quod secundum evangelicam apostolicamque traditionem de Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, una esset omnium nostrum et indiscreta confessio; neque ullis haereticorum disputationibus obtineri ut aliter aliquid de summi et salutiferi sacramenti veritate sapiamus, quam ex praedicatione sanctorum Patrum, et ex auctoritate incommutabilis Symboli didicimus ac docemus, damnatis ab universali Ecclesia, et nunc Eutyche, et antea Nestorio. Quorum si quis non ferendis impietatibus inhaerere delegerit, ipse se a corpore Christianae unitatis abscindet. Non enim ultra jam cuiquam excusationis refugium de ignorantiae inscitia vel de intelligentiae difficultate conceditur; cum ob hoc ipsum sexcentorum fere fratrum coepiscoporumque nostrorum synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundatam divinitus **1138** fidem spirare permiserit: quoniam annitentibus per auxilium gratiae Dei fratribus et vicariis nostris, quorum plenissima exstitit in omni actione devotio,

non solum sacerdotibus Christi, sed etiam principibus et potestatibus Christianis, cunctisque cleri et plebis ordinibus, plene atque evidenter apparuit hanc esse vere apostolicam et catholicam fidem, ex divinae pietatis fonte manantem, quam sinceram et ab omni faece totius erroris alienam, sicut accepimus, praedicamus, et universo jam mundo consentiente defendimus; extinctis toto orbe dogmatibus quae vel praecedens haereticus ausus est inferre, vel subsequens, dissimili quidem mendacio, sed impietate non impari.

CAP. III.

Nam sicut Nestorius non est toleratus, affirmans beatam Mariam hominis tantummodo fuisse genitricem, qui postmodum sit a Verbi Deitate susceptus, duabus scilicet personis distinctis atque divisis, ut non esset filius hominis qui Filius Dei; neque unus Christus in utraque natura, sed alter sempiternus ex Patre, alter temporalis ex matre: cum evangelica auctoritas ita Verbum carnem praedicet factum (**Joan. I, 14**), ut non duos Christos, nec duos filios, sed in uno Domino Jesu Christo et Dei et hominis nobis insinuet veritatem: ut utriusque substantiae, id est salvantis atque salvatae, nec proprietas possit confundi, nec persona geminari. Sicut ergo Nestorius in suo dogmate execrabilis fuit, sic et Eutyches, damnatum olim sectatus errorem, alia profanitate blasphemans, a catholicae soliditatis compage resectus est: quia indoctis quibusdam nimiumque simplicibus persuadere tentavit quod Verbum Dei ita caro sit factum ut veram carnem de matre non sumpserit; nec nostri

illum generis corpus habuisse, sed Divinitatis ejus et carnis unam esse naturam aut unum Dominum **1139** nostrum Jesum Christum et falsum hominem et Deum diceret esse passibilem. Quod nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut in sua natura passibilis fuerit Deitas, aut in susceptione humana mentita sit veritas.

CAP. IV.

Quae diabolicorum sensuum prodigiosa commenta, sancta nunc synodus, humilitatis nostrae scriptis, auctoritate Domini mei beatissimi Petri apostoli et merito roboratis, religiosa unanimitate consentiens abominandum hoc ab Ecclesia Dei amputavit opprobrium: Dioscoro quoque Alexandrino in sua impietate damnato: ne illa Ecclesia, quae inter ipsa Evangelii principia beatum Marcum beatissimi Petri apostoli discipulum in omnibus utique doctoris sui magisterio consonantem habuit fundatorem, quaeque postea recentioribus a nostra aetate temporibus Athanasium, Theophilum, et proxime Cyrillum probatissimos praesules habuit, indignam captivitatem sub haeretici dominatione pateretur. Unde secundum magnam misericordiam Dei universos diaboli conatus, quibus Ecclesiam Dei conturbare molitus est, noveritis esse destructos.

CAP. V.

Reddita igitur Deo, fratres charissimi, digna gratiarum actione, oret nobiscum vestra dilectio, ut fratres nostros, quos exspectatio nostra desiderat, incolumes quam primum rediisse laetemur, et de omnibus quae Domino adjuvante sunt gesta plenius vos possimus instruere. Nam fratrem Ingenuum noluimus hac exspectatione tardari; **1140** cum ob hoc ipsum properantius remeare deberet, ne diutius vobis esset incognita communium materia gaudiorum: quae volumus per curam dilectionis vestrae etiam ad fratres nostros Hispaniae episcopos pervenire: ut quod Deus operatus est nulli possit esse incognitum. Data VI kalendas Februarii Herculano viro clarissimo consule.

EPISTOLA CIII. AD EPISCOPOS GALLIARUM.

SYNOPSIS.

Reversis legatis a synodo Chalcedonensi, acceptisque gestis, et sententia adversus Eutychen et Dioscorum prolata, hujus exemplar mittit ad Gallicanos episcopos.

Dilectissimis fratribus RUSTICO, RAVENNIO, VENERIO, et caeteris episcopis per Gallias constitutis, LEO.

Impletis per misericordiam Dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea Orientali **1141** synodo praesederunt, quae acta retulerint significo, confirmata catholica fide, et glorificato apostolicae praedicationis triumpho: quod etiam hi qui ad deviandum vel seducti fuerant vel impulsī, recepta veritatis luce laetantur. Siquidem omnes Domini sacerdotes in unam sententiam, sancto Spiritu docente, consensere; et de sacramento Dominicae incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebrae erroris ablatae sunt, ut in uno Domino nostro, vero et Dei et hominis Filio, nec de humanitatis ambigatur natura, nec de Deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris auctores, qui indignos se Dei gratia judicantes, correctionis uti remediis noluerunt, qualis sit lata sententia, exemplaria quae misimus edocebunt: ut agnoscat vestra dilectio, fratres charissimi, in sancto examine divinum non defuisse iudicium, quo et vindicta retributa est obduratis, et pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

1142 *Exemplar sententiae.*

Paschasinus episcopus Lilybaetanus, Lucentius episcopus Asculanus, et Bonifacius presbyter Ecclesiae maximae urbis Romae, vicarii sanctissimi ac beatissimi papae Leonis apostolicae sedis antistitis, pronuntiaverunt. Manifesta sunt quae Dioscorus Alexandrinae urbis antistes contra canonum disciplinam regulasque ecclesiasticas, illicita praesumptione

commisit, sicut praeterita gestorum, seu praesens declaravit assertio. Is namque, ut plura relinquamus, Eutychem consortem perfidiae suae, a proprio episcopo sanctae recordationis Flaviano jure damnatum, in gratiam communionis, antequam cum his qui congregati fuerant in Ephesina urbe episcopis resideret, suscepisse cognoscitur. Sed illis quidem sedes apostolica veniam tribuit, quia contra votum gessisse quae patrata sunt approbantur; ita ut nunc usque adhaereant et beatissimo **1143** papae, et universali sanctoque concilio: qua de re sacrosanctae communionis consecuti sunt medicinam. Praedictus vero, qui malorum perseverantia ornari se aestimat, cum debeat submissa fronte usque ad terram cum gemitu, ut convenit, inclinari, quoniam nec beatissimi papae epistolam legi permisit ad venerandae memoriae Flavianum Christi antistitem scriptam: quippe cum ab his qui detulerant petitus ut legi sineret, sacramenti satisfactione quod promiserat implere contempsit: quatenus pravi dogmatis augeretur impietas, et occasio laesionis vel scandali cunctis generaretur Ecclesiis. Patratis tamen his volumus his sceleribus indulgere, et veniam quam caeteris episcopis praestitimus, dignanter impendere, cum nec similem judicandi reperiantur habuisse fiduciam. Adjecit etiam accusatorum supplicatio variis referta **1144** criminibus, et tertio evocatus per reverentissimos fratres et coepiscopos nostros admonitione canonica, venire contempsit conscientiae detentus arcano. Episcopos etiam a provinciali synodo, cui subdebantur, jure damnatos iniqua usurpatione suscipiens, ipse contra se damnationis sententiam provocavit, veterum patrum saepius statuta conculcans. Unde sanctus ac beatissimus papa caput universalis Ecclesiae Leo, per nos vicarios suos, sancta synodo consentiente, Petri apostoli

praeditus dignitate, qui Ecclesiae fundamen et petra fidei, coelestis regni janitor nuncupatur, episcopali eum dignitate nudavit, et ab omni sacerdotali opere fecit extorrem. Superest uti congregata venerabilis synodus canonicam contra praedictum Dioscorum proferat justitia suadente sententiam.

EPISTOLA CIV. AD MARCIANUM
AUGUSTUM. *De ambitu Anatolii episcopi
Constantinopolitani.* Per Lucianum episcopum
et Basilium diaconum.

SYNOPSIS.

- I. *De fidei victoria, et errorum utilitate in Ecclesia.*---
- II. *Multa ex Anatolii ambitu mala exsurgere.*---
- III. *Constantinopolitanam sedem, quae regia est, non apostolica, aliarum depressione attolli non posse.*---
- IV. *Rogat Marcianum ut Anatolii cupiditatem comprimat.*---
- V. *Ex prioribus excessibus Anatolium animos sumpsisse.*

Leo episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Magno munere misericordiae Dei totius Ecclesiae catholicae multiplicata sunt gaudia, cum sancto et glorioso clementiae vestrae studio perniciosissimus error **1145** exstinctus est; ut labor noster citius ad desideratum perveniret effectum, quem Deo serviens principatus vester, et fide et potestate juvisset. Quia etsi in virtute Spiritus sancti, inter quaslibet dissensiones per sedis apostolicae famulatum Evangelii erat defendenda libertas, manifestior tamen apparuit gratia Dei, quae praestitit mundo ut in victoria veritatis auctores tantum violatae fidei deperirent, et sua integritas Ecclesiae redderetur. Bellum igitur quod pacis nostrae inimicus excitaverat, adeo feliciter, dextera Domini pugnante, confectum est, ut triumphante Christo, omnium sacerdotum esset una victoria, et coruscante lumine veritatis, solae erroris tenebrae cum suis assertoribus pellerentur. Nam sicut in ipsa Domini resurrectione credenda, ad corroboranda initia fidei multum securitatis accessit, quod quidam apostoli de corporea Domini nostri Jesu Christi veritate dubitavere, et visu atque contactu fixuras clavorum et vulnus lanceae perscrutando, ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abstulerunt: ita nunc quoque, dum aliquorum infidelitas confutatur, omnium haesitantium corda firmata sunt, et proficit universis ad illuminationem, quod quibusdam intulit caecitatem. In quo opere digne et juste exsultat vestra clementia, quae fideliter proprieque prospexit ut Orientalibus Ecclesiis diabolicae insidiae non nocerent; sed ad propitiandum Deum efficaciora ubique offerrentur

holocausta: quando per mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum eadem confessio **1147** plebium, eadem sacerdotum, eadem esset et regum, gloriosissime fili et clementissime Auguste.

CAP. II.

His autem, propter quae tanta facta est congregatio sacerdotum, bono et optabili fine compositis, miror et doleo quod pacem universalis Ecclesiae divinitus reformatam, ambitionis rursus spiritus inquietat. Quamvis enim necessarie sibi frater meus Anatolius consuluisse videatur ut ordinatorum suorum errorem deserens, in assensum catholicae fidei salubri correctione transiret, custodire tamen debuit ut quod vestro beneficio noscitur consecutus, nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim vestrae fidei et interventionis habentes intuitum, cum secundum suae consecrationis auctores, ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quam justiores esse volumus: quo perturbationes omnes, quae operante diabolo fuerant excitatae, adhibitis remediis leniremus: quae illum modestum magis quam immoderatum facere debuerunt. Qui etiam si praecipuis meritis optimoque judicio legitime fuisset ac solemniter ordinatus, contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra statuta Spiritus sancti, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adjuvari. Apud Christianum et vere religiosum vereque orthodoxum principem loquor, multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento.

1149 CAP. III.

Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiae vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum saecularium, alia divinarum; nec praeter illam petram quam Dominus in fundamento posuit (**Matth. XVI, 18**), stabilis erit ulla constructio. Propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit praedicto quod vestrae pietatis auxilio, et mei favoris assensu, episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam non potest facere sedem; nec ullo speret modo quod per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia enim Ecclesiarum, sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicaenae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exsequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulae sanctionum, quae in synodo Nicaena, ad totius Ecclesiae regimen, Spiritu Dei instruente, sunt conditae, me (quod absit) connivente, violentur; et major sit apud me unius fratris voluntas, quam universae domus Domini communis utilitas.

CAP. IV.

Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram ecclesiasticae studere concordiae, et **1151** his quae pacificae congruunt unitati, piissimum praestare consensum, precor et sedula suggestione vos obsecro, ut ausus improbos unitati Christianae pacique contrarios ab omni pietatis vestrae abdicetis assensu, et fratris mei Anatolii, nocituram ipsi, si perstiterit, cupiditatem salubriter comprimatis: ne ea quae vestrae gloriae atque temporibus inimica sunt cupiens, major suis velit esse prioribus; liberumque illi sit quantis potuerit splendere virtutibus; quarum non aliter particeps erit, nisi charitate magis voluerit ornari quam ambitione distendi. Hanc autem improbi desiderii conceptionem numquam quidem debuit intra cordis sui recipere secretum; sed cum illi fratres et coepiscopi mei, qui vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu ex eorum saltem salubri contradictione cessasset. Nam et vestrae pietatis apices, et ipsius scripta declarant, legatos sedis apostolicae, sicut oportuit, contradictione justissima restitisse: ut inexcusabilior esset praesumptio quae se nec increpata cohiberet.

CAP. V.

Unde quia convenit fidei vestrae vel gloriae, ut sicut haeresis, Deo per vos agente, destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur; agite, quod et Christianae est probitatis et regiae, ut praedictus episcopus pareat Patribus, consulat paci, neque sibi aestimet licuisse quod Antiochenae Ecclesiae **1153** sine ullo exemplo, contra instituta canonum episcopum ordinare praesumpsit: quod nos amore reparandae fidei et pacis studio

retractare cessavimus. Abstineat ergo ab ecclesiasticarum injuria regularum, et illicitos declinet excessus: ne se ab universali Ecclesia, dum inimica paci tentat, abscidat. Quem opto magis irreprehensibiliter agentem diligere, quam in hac praesumptione, quae illum ab omnibus separare poterit, perdurare. Frater autem et coepiscopus meus Lucianus, qui cum filio meo Basilio diacono clementiae vestrae ad me scripta portavit, omni devotione partes susceptae legationis implevit; quia non est aestimandus negotio defuisse, quem potius causa deseruit. Data undecimo kalendas Junii, Herculano clarissimo consule.

Τῷ πανενδοξοτάτῳ, καὶ φιланθρωποτάτῳ υἱῷ Μαρκιανῷ
Λέων Ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης.

Μεγάλη χάριτι ἐλεημοσύνη Θεοῦ πάσης τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπολυπλασιάσθη χαρά· ὁπότε ἀγίας καὶ ἐνδοξοτάτης τῆς σῆς φιλανθρωπίας **1146** σπουδῇ ὀλεθριωτάτῃ πλάνῃ ἐπεσβέσθη, ὥστε τὸν ἡμέτερον κάματον τάχιστα εἰς ἔργον ἐκβῆναι, ὅτι τῷ Θεῷ δουλεύων τῇ βασιλικῇ καὶ πίστει καὶ ἐξουσίᾳ ἐβοήθησας. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τῇ ἀρετῇ τοῦ ἀγίου πνεύματος μεταξὺ τῶν διχονοιῶν διὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἐκδικητέα ἦν ἐλευθερία, τηλαυγεστέρα ὅμως ὤφθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἡ ἰδία ἀποκατέστη καθαρότης. Ὁ πόλεμος τοίνυν, ὄνφερ ὁ τῆς ἡμετέρας εἰρήνης ἐχθρὸς διέγειρεν, ἐπὶ τοσοῦτον εὐτυχῶς τῆς δεσποτικῆς δεξιᾶς μαχομένης καθώρθωται, ὥστε τριαμβεύοντος τοῦ Χριστοῦ, μίαν πάντων τῶν ἱερῶν εἶναι τὴν νίκην· καὶ τοῦ φωτὸς ἐκλάμποντος τῆς ἀληθείας, μόνας τὰς τῆς σκοτείας πλάνας

μετὰ τῶν ἰδίων διδασκάλων ἐκβληθῆναι τῇ ἀναστάσει εἰς
βεβαίωσιν τῶν ἀρχῶν τῆς πίστεως πολλὴ ἀμεριμνία ἐπῆλθε·
καὶ γὰρ τινῶν ἀποστόλων περὶ τῆς σωματικῆς τοῦ δεστότου
Χριστοῦ ἀληθείας ἀμφιβαλλόντων, καὶ τῇ ὄψει, καὶ τῇ ἀφῇ
τοὺς τύπους τῶν ἡλῶν, καὶ τῆς λόγχης τὸ τραῦμα
διερευνησαμένων, ἡ ἀμφιβολία ἅπασιν, ἐν ᾧ ἀμφέβαλλον,
ἀφηρέθη· οὕτω καὶ νῦν ὁμοίως ἐν τῷ τὴν ἀπιστίαν τινῶν
ἐλέγχεσθαι, πάντων τῶν ἀμφιβαλλόντων αἱ καρδίαι
ἐθεμελιώθησαν, καὶ ἐχρησιμεύθη ἅπασιν εἰς φωτισμὸν, ὅπερ
τισὶν ἐπήνεγκε τύφλωσιν. Ἐν ᾧ ἔργῳ ἀξίως, καὶ δικαίως
μεγαλαυχεῖ ἡ ὑμετέρα μεγαλειότης, ἣτις πιστῶς, καὶ κυρίως
προενόησεν, ὅπως τὰς ἀνατολικὰς ἐκκλησίας ἡ τοῦ διαβόλου
ἐπιβουλὴ μὴ βλάβῃ, ἀλλ' εἰς τὸ ἐξιλεώσασθαι τὸν Θεὸν δεκτὰ
πανταχοῦ προσενεχθεῖεν ὀλοκαυτώματα· ὅποτε διὰ τοῦ
μεσίτου Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων Ἰησοῦ Χριστοῦ **1148** ἡ αὐτὴ
ἐξομολόγησις τῶν δήμων, καὶ αὐτὴ τῶν ἱερέων ἡ αὐτὴ τῶν
βασιλέων, γαληνότατε υἱέ, καὶ αὐτόκρατορ
αὔγουστε. Τούτων δὲ ἡ εὐοδία τοσαύτη, γεγένηται
σύνοδος, καλῶ καὶ εὐκταίῳ τέλει συντεθέντων, θαυμάζω καὶ
πάσχω, ὅτιπερ τὴν εἰρήνην τῆς εἰρήνην τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας τὴν θεόθεν τεθεμελιωμένην ἀμβιτίονος πάλιν
ἐπιχείρησις τaráττοι· εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ χρησίμως ἑαυτοῦ
ὁ ἀδελφὸς ὁ ἐμὸς Ἀνατόλιος προνενοηκέναι φαίνεται, ὥστε
τῶν αὐτῶν χειροτονησάντων τὴν πλάνην παραλιμπάνων, εἰς
τὴν σύνεσιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας σωτεριώδει διορθώσει
παρῆλθε, φυλάξαι δὲ ὅμως ὥφειλεν, ἵνα ἐκεῖνο,
οὔπερ ὑμετέρα χάριτι φαίνεται, ἐπιτυχὼν, μηδεμιᾶς
ἐπιθυμίας φαυλότητι τaráξει. Ἡμεῖς γὰρ τῆς ὑμετέρας
πίστεως, καὶ τῆς μεσιτείας ἔχοντες τὴν προσοχὴν, ὅποτε καὶ
τὴν αὐθεντίαν τῆς ἰδίας χειροτονίας αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ ἔσκαζον,
ἀγαθοί τε περὶ αὐτὸν, ἥπερ δίκαιοι εἶναι ἐβουλήθημεν· ὅπως

τὰς ταραχὰς ἀπάσας, αἵτινες ἐργαζομένου τοῦ διαβόλου ἐξηγέρθησαν, προσληφθεισῶν θεραπειῶν, καταπαύνωμεν, ἅτινα αὐτὸν ἐπιεικῇ μᾶλλον, ἢ περ ἄμετρον ποιῆσαι ὄφειλεν, ὅστις εἰ καὶ ἐξαιρέτοις τισὶ πράξεσι, καὶ καλλίστη κρίσει νομίμως ἦν, καὶ εἰωθότως χειροτονηθεὶς, κατὰ κανόνων ὁμῶς τῶν πατρικῶν, κατὰ τῶν τύπων τοῦ ἁγίου πνεύματος, κατὰ τῶν τῆς ἀρχαιότητος ὑποδειγμάτων, οὐδαμῶς ὄφειλε βοηθεῖσθαι, παρὰ χριστιανῶ, καὶ ἀληθῶς εὐλαβεῖ, καὶ ὀρθοδόξῳ βασιλεῖ φθέγγομαι· πολὺ Ἀνατόλιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἰδίας ἀφαιρεῖται ἀξίας, εἰ παρανομῶ αὖξεσθαι προκοπῇ εὐχεται· ἐχέτω, καθὼς εὐχόμεθα, **1150** Κωνσταντινουπόλις τὴν ἰδίαν δόξαν, καὶ σκοπούσης τῆς τοῦ Θεοῦ δεξιᾶς, πολυχρονιούσης ὑμετέρας ἀπολαύσει βασιλείας· ἄλλος γὰρ λόγος τῶν κοσμικῶν ἐστὶ πραγμάτων, καὶ ἄλλος τῶν θείων, καὶ μὴ παρ' ἐκείνην τὴν πέτραν, ἣντινα ὁ δεσπότης ἐν τῷ θεμελίῳ τέθηκεν, ἔστω ἰσχυρὸν οἶον δὴ ποτε κατασκεύασμα. Τὰ ἴδια ἀπόλλυσιν, ὁ τῶν μὴ κεχρεωστημένων ἐπιθυμῶν. Ἀρκέσει τῷ προλεχθέντι, ὅτι βοηθεία τῆς σῆς εὐσεβείας, καὶ σπουδῇ τῆς ἐμῆς συναινέσεως τῆς τοσαύτης πόλεως τὴν ἐπισκοπὴν κατέσχε, μὴ ἀπαξιώσῃ ἔχειν βασιλίδαν πόλιν, ἣντινα ἀποστολικὸν θρόνον ποιῆσαι οὐ δύναται· ἀλλ' οὐδέτινι τρόπῳ ἐλπίσει, ὅπερ διὰ τὸ προσκροῦσαι ἑτέροις, δύναται αὐξηθῆναι. Τὰ γὰρ προοίμια τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῖς τῶν πατέρων κανόσι, καὶ τῆς σεπτῆς συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ τοῖς δόγμασι τετυπωμένα, ἐξ οὐδεμιᾶς δύναται ἀναιδεΐας παρασπασθῆναι· οὔτε μὴν οὐδεμιᾶ καινότητι ἐναλλάττεσθαι. Ἐν ᾧ περ ἔργῳ ἐπαμύνοντος τοῦ Χριστοῦ πιστῶς ἐκβιβασθησομένῳ, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίμονον παρασχεῖν με σπουδὴν. Ἐπειδὴ περ διοικήσεώς μοι ἐγκεχείρισται, καὶ εἰς ἐμὴν τείνει κατηγορίαν, εἰ τῶν πατρικῶν δογμάτων οἱ

κανόνες, οἵτινες ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ εἰς διοίκησιν πάσης τῆς ἐκκλησίας, πνεύματος Θεοῦ διδάσκοντος, τετύπωνται, ἐμοῦ, ὅπερ ἀπείη, συνδυάζοντος, παρασαλευθεῖεν. Καὶ μείζων εἶη παρ' ἐμοὶ ἐνὸς ἀδελφοῦ γνώμη, ἥπερ ἀπάσης τῆς οἰκίας τικίας τοῦ δεσπότης ἢ κοινῇ λυσιτέλεια. Καὶ διὰ τοῦτο γινώσκων τὴν ἑνδοξὸν σου γαληνότητα τῇ ἐκκλησιαστικῇ σπουδάζειν ὁμονοία, **1152** καὶ τοῖς τῇ εἰρηνοποιῷ ἐνώσει ἀρμόζουσιν εὐσεβῇ παρασχεῖν σύναισιν, δέομαι, καὶ σπουδαιοτάτῃ αἰτήσῃ ὑμᾶς παρακαλῶ, ὅπως τὰς ἐπιχειρήσεις τὰς ἀναιδεῖς τὰς ἐναντίας τῇ ἐνώσει, καὶ τῇ εἰρήνῃ τῶν Χριστιανῶν, ἀπὸ πάσης συναινέσεως τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας ἀποκηρύξητε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀνατολίου τὴν ἐπιβλαβὴν ἑαυτῷ, εἰ ἐπιμένοντες, ἐπιθυμίαν σωτηριωδῶς ἐπίσχητε, ἵνα μὴ τούτων, ἅπερ τῇ ὑμετέρα δόξῃ καὶ τοῖς χρόνοις ἐχθρὰ τυγχάνει, ἐπιθυμῶν, μείζων θελήσῃ εἶναι τῶν ἤδη ὄντων πρώτων, καὶ ἐπ' ἀδείας ἐκείνῳ εἶη, ὅσαις ἂν ἐθέλοι, ἐκλάμπειν ἀρεταῖς, ὧν οὐχ ἑτέρως κοινωνός ἐστιν, εἰ μὴ διαθέσει μᾶλλον ἐθέλοι κοσμεῖσθαι, ἥπερ ἀμβιτίονι ἐκτείνεσθαι. Ταύτην δὲ τὴν ἀναιδῆ ἐπιθυμίαν οὐδέποτε μὲν ὥφειλεν ἐν τῇ αὐτοῦ ἔχειν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ὀπηνίκα αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ, καὶ συνεπίσκοποι ἐμοὶ, οἱ ὑπὲρ ἐμοῦ πράττοντες, ἀντέβησαν, ἀπὸ τῆς παρανόμου τόλμης καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν ὥφειλεν ἀργῆσαι ἀντιλογίας· καὶ γὰρ καὶ τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας αἱ συλλαβαὶ, καὶ τὰ αὐτοῦ γράμματα σημαίνει τοὺς πρεσβευτὰς τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, καθὼς ἐχρῆν, δικαιοτάτῃ ἀντιρρήσει ἀντιβεβηκέναι, ὥστε μὴ παραίτησιν ἔχειν τὴν ἐπιχείρησιν, ἥτις ἑαυτὴν οὐδὲ ἐκτυπωθεῖσα ἐπέσχευεν. Ὅθεν ἐπειδὴ ἀρμόζει τῇ ὑμετέρα πίστει καὶ δόξῃ, ἵνα καθ' ὃν τρόπον αἱ αἰρέσεις δι' ὑμῶν, τοῦ Θεοῦ πράττοντος οὕτω καὶ πᾶσα ἀμβιτίων ἐκκοπέῃ· ὅπερ καὶ τῆς Χριστιανῶν ἐστὶν εὐδοκίμησεως, καὶ

τῆς βασιλικῆς. Καὶ ὁ προλεχθεὶς ἐπίσκοπος φειδέσθω τέρων
προνοήσει τῆς εἰρήνης, καὶ μὴ ἐξεῖναι ἑαυτῷ πάντα
ἀπολαμβάνετω. Ἐπειδήπερ τῇ Ἀντιοχείῳ ἐκκλησίᾳ ἄνευ
τινὸς **1154** ὑποδείγματος παρὰ τοὺς κανόνας ἐπίσκοπον
χειροτονῆσαι ἐτόλμησεν· ὅπερ ἡμεῖς ἔρωτι τοῦ ἀνανεωθῆναι
τὴν πίστιν, καὶ σπουδῇ τῆς εἰρήνης
ἀναψηλαφῆσαι ἠρτήσαμεν. Ἀποσχέσθω τοίνυν ἀπὸ τῆς τῶν
ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὕβρεως, ταὶ τὰς παρανόμους
ἐκκλινάτω παραβάσεις· ἵνα μὴ ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς καθολικῆς
ἐκκλησίας, ἕως οὗ ἔχθρα τῇ εἰρήνῃ ἐπιχειρεῖ, ἀποσχίσῃ·
ὄντινα εὖχομεν μᾶλλον ἀδιαβλήτως πράττοντα φιλεῖν, ἥπερ
ταύτῃ προσκαρτερεῖν τῇ τόλμᾳ, ἣτις αὐτὸν δύναται ἀπὸ
πάντων χωρίσαι. Ὁ ἀδελφὸς δὲ ὁ ἐμὸς, καὶ συνεπίσκοπος
Λουκιανὸς, ὅς μετὰ τοῦ ἐμοῦ τέκνου Βασιλείου τοῦ διακόνου
τῆς ὑμετέρας γαληνότητος γράμματα πρὸς ἐμὲ
ἐβάστασε, πάσῃ τῇ καθοσιώσει τὴν ἐνταλθεῖσαν αὐτοῖς
πρεσβείαν ἐπλήρωσεν, ὅς οὐκ ἂν λογισθεῖν ἀπολελεῖσθαι τοῦ
πράγματος, ὄντινα μᾶλλον ἢ ὑπόθεσις ἀπολέλοιπεν. Ἐδόθη
πρὸ ἑνδεκα Καλανδῶν Ἰουννίων ὑπατείας Ἐρκουλάνου τοῦ
λαμπροτάτου.

EPISTOLA CV. AD PULCHERIAM
AUGUSTAM. *De ambitu Anatolii.*

SYNOPSIS.

I. *Plenam esse fidei victoriam in qua superant tam qui ceciderunt quam qui steterunt.*---II. *Nihil valere posse contra canones Nicaenos, qui soli firmandae paci sufficiunt.*---III. *Anatolio Flavianum exemplo esse debere; et per se ruere quod Nicaenae synodo contrarium est.*---IV. *Ut ipsa Anatolium a proposito revocet hortatur.*

LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Sanctis et Deo placitis clementiae vestrae studiis defensam contra haereticos catholicam fidem, et universae Ecclesiae redditam pacem, ineffabiliter cum vestra pietate gaudemus: gratias agentes misericordi et omnipotenti Deo, quod exceptis his qui magis dilexerunt tenebras quam lucem (**Joan. III, 19**), neminem passus est evangelica veritate fraudari: ut abstersa erroris caligine, in omnium cordibus purissimum lumen oriretur, nec de infirmis quorundam animis tenebrosus ille exsultaret inimicus, quem non solum hi qui illaesi steterunt, sed etiam hi quos fecerat mutare, superaverunt: ut, errore abolito, per totum **1155** mundum fides vera regnaret, *et omnis lingua confiteretur, quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris* (**Philip. II, 11**). Confirmato autem in unitate Evangelii universo orbe terrarum, et in eundem sensum directis cordibus omnium sacerdotum, optimum fuerat, supra illa, propter quae sancta est synodus congregata, et quae secundum pietatis vestrae studium probabili sunt fine conclusa, nihil quod tanto bono

contrarium esset, inferri, nec per occasionem episcopalis concilii, id importune appeti, quod non licuit concupisci.

CAP. II.

Frater enim et coepiscopus meus Anatolius parum considerans quanto pietatis vestrae beneficio et mei favoris assensu Constantinopolitanae Ecclesiae sacerdotium fuerit consecutus, non tam de adeptis gavisus, quam de immodicis appetendis supra mensuram sui honoris accensus est; credens huic tam intemperanti cupiditati posse prodesse quod ei quorundam consensum suum praebuisse dicitur extorta subscriptio; cum tamen destruendis mox conatibus, contradictio fratrum et coepiscoporum meorum vice mea agentium fideliter et laudabiliter obviaret. Quoniam contra statuta paternorum canonum, quae ante longissimae aetatis annos in urbe Nicaena spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuique audere conceditur: ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat quam illa corrumpat. Quae si, ut oportet, a cunctis pontificibus intemerata servantur, per universas Ecclesias tranquilla erit pax et firma concordia: nullae de mensura honorum dissensiones, nullae de ordinationibus lites, nullae de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni usurpatione certamina; sed aequo jure charitatis, rationabilis et morum et officiorum ordo servabitur; et ille vere **1156** erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus. dicente Domino: *Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus: sicut Filius hominis non venit*

ministrari, sed ministrare (**Matth. XX, 26; Marc. X, 43**). Et tamen haec illis tunc insinuabantur qui de pusillo volebant crescere, et de infimis ad summa transire. Constantinopolitanae vero praesul Ecclesiae, quid amplius quam assecutus est concupiscit? aut quid illi satisfaciet si tantae urbis magnificentia et claritudo non sufficit? Superbum nimis est et immoderatum ultra proprios terminos tendere, et antiquitate calcata alienum jus velle praeripere, atque ut unius crescat dignitas, tot metropolitanorum impugnare primatus, quietisque provinciis, et olim sanctae synodi Nicaenae moderatione dispositis, bellum novae perturbationis inferre; atque ut venerabilium Patrum decreta solvantur, quorundam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negavit effectum. Nam sexagesimus fere annus hujus conniventiae esse jactatur, qua se praedictus episcopus aestimat adjuvari, frustra cupiens id sibi prodesse quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere.

CAP. III.

Agnoscat cui successerit viro, et repulso omni spiritu elationis, Flaviani fidem, Flaviani modestiam, Flaviani humilitatem, quae illum usque ad confessoris gloriam provexit, imitetur. Cujus si velit splendere virtutibus, laudabilis erit, et in omni loco plurimum dilectionis acquirat, non ambiendo humana, sed promerendo divina. Hac autem observantia meum quoque illi animum spondeo copulandum, et apostolicae sedis dilectionem, quam Constantinopolitanae

Ecclesiae semper impendit, nulla mutabilitate violandam. Quia si interdum **1157** immoderati praesules aliquas incidunt culpas, Ecclesiarum tamen Christi integritas perseverat. Consensiones vero episcoporum, sanctorum canonum apud Nicaeam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestrae fidei pietate in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri apostoli, generali prorsus definitione cassamus, in omnibus ecclesiasticis causis his legibus obsequentes quas ad pacificam observantiam omnium sacerdotum, per trecentos decem et octo antistites Spiritus sanctus instituit: ita ut etiam si multo plures aliud quam illi statuere decernant, in nulla reverentia sit habendum, quidquid fuerit a praedictorum constitutione diversum.

1158 CAP. IV.

Prolixitatem itaque epistolae meae, qua necesse habui explicare quid sentiam, rogo ut per fratrem et coepiscopum meum Lucianum, qui (quantum in ipso est) sollicitudinem susceptae legationis est fideliter exsecutus, et per filium meum Basilium diaconem pietas vestra dignanter accipiat. Et quia moris vestri est pro pace et unitate Ecclesiae laborare, fratrem meum Anatolium episcopum ex vestra mihi insinuatione dilectum, salubriter in his quae ipsi profutura sint continete: ut gloria clementiae vestrae, sicut magnificatur de fide reparata, ita praedicetur de ambitione compressa. Data undecimo kalendas Junii, Herculano viro clarissimo consule.

EPISTOLA CVI. AD ANATOLIUM EPISCOPUM CP. *Increpat de ambitu.*

SYNOPSIS.

I. *Anatolii fidem esse laudandam, cupiditatem damnandam.--*
-II. *Nicaeni concilii praerogativa, quam Anatolii ambitus*
petit.---III. Chalcedonensi synodo in solo negotio fidei
convocata eum abuti.---IV. Numquam se in praejudicium
Nicaeni concilii illicitis ausibus consensurum.---V. Canones
synodi CP. ad sedem Romanam numquam missos, Anatolio
male patrocinari.---VI. Satius esse ut cupiditatem deponat,
charitatem sectetur.

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

CAP. I.

Manifestato, sicut optavimus, per gratiam Dei
lumine evangelicae veritatis, et ab universali Ecclesia
perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter
gaudemus **1159** in Domino quod creditae nobis dispensationis
labor ad desideratum pervenit effectum, sicut etiam epistolae
tuae textus eloquitur; *ut, secundum apostolicam*
doctrinam, idipsum dicamus omnes, et non sint in nobis

schismata: simus autem perfecti in eodem sensu et in eadem scientia (I Cor. I, 10). In cuius operis devotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem: ut et corrigendis tua prodesset industria, et ab omni te deviantium participatione purgares. Decessore enim tuo beatae memoriae Flaviano, propter defensionem catholicae veritatis ejecto, non immerito credebatur quod ordinatorum tui, contra sanctorum canonum constituta, viderentur sui similem consecrasse. Sed affuit misericordia Dei, in hoc te dirigens atque confirmans, ut malis principiis bene uteris; et non te iudicio hominum, sed Dei propectum benignitate monstrares: quod vere ita accipiendum est, si hanc divini muneris gratiam alia offensione non perdas. Virum enim catholicum, et praecipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi. Dicente quippe Scriptura sancta: *Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua vetare (Eccli. XVIII, 30):* multis mundi huius illecebris, multis vanitatibus resistendum est, ut verae continentiae obtineatur integritas: cuius prima est labes superbia, initium transgressionis, et origo peccati. Quoniam MENS potentiae avida nec abstinere novit vetitis, nec gaudere concessis; dum inordinato pravoque 1161 progressu, impunitarum transgressionum augentur excessus, et crebrescunt culpa, quae toleratae sunt studio fidei reparandae et amore concordiae.

CAP. II.

Post illa itaque ordinationis tuae non inculcata principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibimet contra canonicam regulam vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicaenorum canonum constitutiones conareris infringere; tamquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, et Antiochena Ecclesia proprietatem tertiae dignitatis amiserit: ut his locis juri tuo subditis, omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis et numquam ante tentatis ita praeveniris, excessibus, ut sanctam synodum, ad extinguendam solum haeresim, et ad confirmationem fidei catholicae studio Christianissimi principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, et ut conniventiam suam tibi dedat, impellas: tamquam refutari nequeat quod illicite voluerit multitudo, et illa Nicaenorum canonum per Spiritum vere sanctum **1163** ordinata conditio in aliqua cuiquam sit parte solubilis. Nulla sibimet de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat, vel praeferre; cum tanto divinitus privilegio Nicaena sit synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum.

CAP. III.

Nimis ergo haec improba, nimis sunt prava, quae sacratissimis canonibus inveniuntur esse contraria. In totius Ecclesiae perturbationem superba haec tendit elatio, quae ita abuti voluit concilio synodali, ut fratres in fidei tantummodo negotio convocatos, et definitione ejus causae, quae erat curanda, perfunctos, ad consentiendum sibi, aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim fratres nostri ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo praesidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, aperte reclamantes, ne contra instituta Nicaeni concilii, praesumptio reprobae novitatis assurgeret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare. In quo quidem multum illos mihi haec scribendo commendas, sed temetipsum, quod eis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas, superflue non concedenda appetens, et insalubriter tibi contraria concupiscens, quae nullum umquam poterunt nostrum obtinere **1165** consensum. Absit enim a conscientia mea ut tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur, ac non potius et meo et omnium qui non alta sapiunt, sed humilibus consentiunt, opere subruatur.

CAP. IV.

Sancti illi et venerabiles Patres, qui in urbe Nicaena, sacrilego Ario cum sua impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos et in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt; et si quid usquam aliter quam illi statuere praesumitur, sine

cunctatione cassatur; ut quae ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur; nec ad privatum trahantur commodum, quae ad bonum sunt commune praefixa: et manentibus terminis, quos constituerunt Patres, nemo in jus tendat alienum; sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit in latitudine se charitatis exerceat; cujus satis uberes fructus Constantinopolitanus potest antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quam si spiritu ambitionis infletur.

CAP. V.

Noli, frater, altum sapere, sed time (**Rom. XI, 20**), et Christianorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo modestia te magis quam elatione placitum. Persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorundam episcoporum ante sexaginta (ut jactas) annos tacta conscriptio numquamque a praedecessoribus tuis ad apostolicae sedis **1167** transmissa notitiam, cui ab initio sui caducae, dudumque collapsae sera nunc et inutilia subjicere fulcimenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata praeberet. Memento quid Dominus ei qui unum de pusillis scandalizaverit comminetur (**Matth. XVIII, 6; Marc. IX, 41**), et sapienter intellige quale sit Dei judicium subiturus, qui tot Ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim ita me dilectione universae fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his quae contra se poscit assentiar, possisque evidenter agnoscere me

dilectioni tuae benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis te Ecclesiae perturbatione contineas. Non convellantur provincialium jura primatum, nec privilegiis antiquitus institutis metropolitani fraudentur antistites. Nihil Alexandrinae sedi ejus, quam per sanctum Marcum evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis; nec Dioscoro impietatis suae pertinacia corridente, splendor tantae Ecclesiae tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum praedicante beato apostolo Petro, Christianum nomen exortum est, in paternae constitutionis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata numquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, **1169** aliud praesidentes; et magnus unicuique honor est integritas sua. Quae cum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanae urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam, et defensionem paterni canones, et exemplum probitatis multi habeant sacerdotes?

CAP. VI.

Haec tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo ut, deposito ambitionis desiderio, spiritu potius ferveas charitatis, ejusque virtutibus, secundum doctrinam apostolicam, proficienter orneris. Est enim *patiens et benigna, et non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt (I Cor. XIII, 4)*. Unde si charitas non quaerit propria, quantum peccat, qui

concupiscit aliena? A quibus volo ut te prorsus abstineas, memorque sis ejus sententiae quae dicit: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam* (Apoc. III, 11). Nam si inconcessa quaesieris, ipse te tuo opere atque iudicio universalis Ecclesiae pace privabis. Frater autem et coepiscopus noster Lucianus, et filius noster Basilius diaconus, quantum in ipsis fuit, studiose his quae injunxeras affuere; sed actioni eorum justitia negavit effectum. Data undecimo kalendas Junii, Herculano viro clarissimo consule.

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Ἀνατολίῳ ἀρχιεπισκόπῳ
Κωνσταντινουπόλεως Λέων ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης.

Φανερωθέντος, ὡς ηὐχόμεθα, διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, τοῦ φωτὸς, καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀληθείας, καὶ ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ σκότους τῆς ὀλεθριωτάτης πλάνης ἐκδιωχθέντος, **1160** ἀφράστως χαίρομεν ἐν τῷ δεσπότῃ, ὅτι τῆς πιστευθείσης ἡμῖν διοικήσεως ὁ κάματος εἰς τὸ πεποθημένον ἔργον ἐξέβη, καθὼς καὶ τῆς σῆς ἐπιστολῆς ὁ τύπος σημαίνει· ὥστε κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διδασκαλίαν τὸ αὐτὸ λεχθῆναι παρὰ πάντων, καὶ μὴ εἶη ἐν ὑμῖν σχίσματα, εἴημεν δὲ τέλειοι ἐν τῷ αὐτῷ νῷ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ εἰδήσει. Οὕτινος κατορθώματος χαίρομεν τὴν σὴν ἀγάπην εἶναι συνεργόν· ὥστε καὶ τοῖς ὀφείλουσι διορθωθῆναι τὴν σὴν λυσιτελῆσαι σπουδὴν, καὶ ἀπὸ πάσης τῶν πλανωμένων κοινωνίας καθαρισθῆναί σε. Τοῦ γὰρ προηγησαμένου σε τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Φλαυιανοῦ διὰ τὴν ἐκδίκησιν τῆς καθολικῆς πίστεως ἐκβληθέντος, οὐκ ἀδίκως ἐπιστεύετο, ὅτιπερ οἱ χειροτονήσαντές σε παρὰ τοὺς κανόνας τοὺς

ἀγίους ὡς ἑαυτὸν ὅμοιον ἐφαίνοντό σε χειροτονήσαντες. Ἄλλ' ἔφθασεν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐλεημοσύνη, εἰς τοῦτό σε φέρουσα καὶ βεβαιοῦσα, ὡς ἂν ταῖς μὲν κακαῖς ἀρχαῖς καλῶς χρήσασθαι, καὶ μὴ ἀνθρώπων κρίσει, ἀλλὰ Θεοῦ ἀγαθότητι χειροτονηθῆναι ὀφθείης· ὅπερ ἀληθῶς οὕτως ἐστὶ δεκτέον, εἰ ταύτην τῆς θείας δωρεᾶς τὴν χάριν ἐτέρα μὴ ἀπολέσειας προσκρούσει· τὸν γὰρ καθολικὸν ἄνδρα, καὶ μάλιστα τὸν τοῦ δεσπότης ἱερέα, ὥσπερ οὐδεμιᾷ πλάνῃ προσπλέκεσθαι, οὕτως οὔτε τινι ἐπιθυμίᾳ φθείρεσθαι χρή. Βοώσης τῆς θείας γραφῆς, τὰς ἐπιθυμίας τὰς σὰς ἀπὸ τῆς σῆς προαιρέσεως κώλυε, τοῖς πολλοῖς τούτου τοῦ κόσμου δελέασμασι, καὶ τῇ πολλῇ ματαιότητι ἀντιβῆναι χρή· ὥστε τῆς ἀληθοῦς ἐγκρατείας τὴν καθαρότητα κατασχεθῆναι, ἥτινος πρῶτός ἐστιν ὄλεθρος ὑπεροψία, ἀρχὴ τῆς μεταβάσεως, καὶ ἀρχιγονία τῶν ἁμαρτημάτων. **1162** Ἐπειδὴ δὲ ἐπιθυμητικὴ τῆς δυναστείας τυγχανουσα οὔτε ἀποσχέσθαι ἔγνω τῶν κεκωλυμένων, οὔτε χαίρειν τοῖς συγκεχωρημένοις, τῇ ἀκολούθῳ καὶ φαύλῃ προκοπῇ τῶν ἀτιμωρήτων παραβάσεων αὖξονται αἱ ὁδοί, καὶ στυγνάζουσιν αἱ ἁμαρτίαι, αἵτινες ἐβαστάχθησαν ἔρωτι τοῦ ἀνανεωχθῆναι τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὁμόνοιαν. Μετ' ἐκεῖνα τοίνυν τὰ ἐπὶ τῇ σῇ χειροτονίᾳ ἡμαρτημένα προοίμια, μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ Ἀντιοχείας ἐπισκόπου, ἦντικά ἑαυτῷ παρὰ τοὺς κανονικοὺς θεσμοὺς ἐξεδίκησας, πάσχω, καὶ εἰς τοῦτο τὴν σὴν ἀγάπην ἐξολισθῆσαι, ὥστε τὰς θείας διατυπώσεις τῶν ἐν Νικαίᾳ κανόνων ἐπιχειρεῖν σε παραλύειν· καθάπερ ἐπιτηδείου σοι προσενεχθέντος καιροῦ, ὅπως τῆς δευτέρας τιμῆς τὸ προοίμιον ὁ ἀλεξανδρέων θρόνος, καὶ ἡ ἀντιοχέων ἐκκλησία τὴν κυριότητα τῆς τρίτης ἀπωλέσει ἀξίας· ὥστε τούτων τῶν τόπων τῷ σῷ δικαίῳ ὑπαχθέντων πάντας τοὺς μητροπολίτας ἐπισκόπους τῆς ἰδίας τιμῆς στερηθῆναι· ἅτινα μήτε

ἀκουσθέντα, μήτε ἐπιχειρηθέντα ποτὲ οὕτω προσέλαβες τῇ παραβάσει, ὥστε τὴν ἀγίαν σύνοδον τὴν εἰς τὸ ἀποσβέσαι μόνον τὴν αἵρεσιν, καὶ βεβαιῶσαι τὴν καθολικὴν πίστιν σπουδῇ τοῦ χριστιανικωτάτου βασιλέως συναθροισθεῖσαν εἰς ἀφορμὴν ἀμβιτίονος ἐλकुσθῆναι παρὰ σοῦ, καὶ εἰς συνδυάσαι σοι ἀναγκασθῆναι καθάπερ οὐ δυναμένου ἀνατραπῆναι τοῦ παρανόμως δόξαντος πολλοῖς· ἀλλὰ κἀκείνη ἡ τῶν ἐν Νικαίᾳ κανονισθέντων κανόνων διὰ τοῦ ἀγίου **1164** ἀληθῶς πνεύματος διατύπωσις ἔν τινι μέρει τισὶν εἶη ἀναλυτέα· μηδαμῶς ἑαυτῷ ἐκ τοῦ συνηγμένου πλήθους συνοδικὸν συνέδριον ἀπατήση, μήτε τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἐπισκόπων ὅσος δήποτε ἀριθμὸς ἱερέων ἢ συγκρῖναι ἑαυτὸν τολμήσοι, ἢ προκρῖναι· ὁπότε τοσαύτη Θεοῦ χάριτι ἢ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος συνηθροίσθη, ὥστε εἴτε δι' ἐλασσόνων, εἴτε διὰ πλειόνων ἐκκλησιαστικὰ συγκροτηθεῖ δικαστήρια, πάσης στερεῖσθαι αὐθεντίας πᾶν ὅτι ἂν τυπωθεῖ τῇ ἐκείνων διατυπώσει ἐναντιούμενον. Ἄγαν τοίνυν ἀναιδῆ, ἄγαν φαῦλα τυγχάνει τὰ τοῖς θείοις κανόσιν ἐναντιούμενα· εἰς τάραχον πάσης ἐκκλησίας ἡ παροῦσα τείνει ὑπεροψία, ἣτις οὕτως ἀποχρήσασθαι ἠθέλησε τῇ συνόδῳ, ὥστε τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς τῆς πίστεως ἕνεκα μόνης συγκληθέντας, πληρώσαντάς τε ἅπερ τούτου ἕνεκα τοῦ μέρους φροντισθῆναι ὥφειλεν, εἰς τὸ συναινέσαι ἑαυτῆς τῇ ἀπάτῃ ὑπάγειν, ἢ φόβῳ συνελάσαι. Ἐντεῦθεν γὰρ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ἡμέτεροι παρὰ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἀποσταλέντες, οἵτινες ἐν τῷ συνόδῳ ἐτοποτήρουν ἑμοὶ, εὐδοκίμως, καὶ γενναίως τοῖς παρανόμοις τολμήμασι ἀντέστησαν, φανερῶς βοῶντες, μή τις κατὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ κανόνων ἐπιχειρήσις ἀναιδῆς ἐξανασταίῃ· ἀλλ' οὐδέ ἀμφιβάλλεται ἀντιβῆναι αὐτοὺς, οἷσισι καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασι μέμφη, ὅτι δὴ ταῖς σαῖς ἐπιχειρήσεσιν ἠθέλησαν ἀντιβῆναι. Καὶ ἑμοὶ μὲν οὖν πάνυ αὐτοὺς ταῦτα

γράφων παρατίθης· αὐτοῦ δὲ, ὅτι περ αὐτοῖς πειθαρχῆσαι οὐκ ἡνέσχου παράνομα ἐπιχειρῶν, κατηγορεῖς, περιττῶς τὰ ἀσυγχώρητα ἀρπάζων, ἀθέσμως ἐπιθυμῶν ἐκείνων, ἅτινα οὐδεμιᾶ ἀπάτη δυνήσονται ἡμετέραν ἔχειν σύνεσιν. **1166** Ἀπέστω γὰρ τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως, ὥστε τὴν οὕτως φαύλην ἐπιθυμίαν ἐμαῖς σπουδαῖς βοηθηθῆναι, καὶ οὐχὶ μᾶλλον καὶ ἐμοῦ, καὶ πάντων τῶν μεγάλη φρονούντων, ἀλλὰ ταπεινὰ, σπουδῇ καταχωσθῆναι. Οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι, καὶ σεπτοὶ πατέρες, οἵτινες ἐν τῇ Νικέων πόλει τοῦ ἱεροσύλου Ἀρείου μετὰ τῆς ἰδίας δυσσεβείας κατακριθέντος νόμους διαιωνίζοντας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἔθεντο κανόνων, καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ταῖς ἰδίαις διατάξεσι ζῶσι, καὶ εἴ τι ποτὲ ἄλλως, ἢ περ αὐτοὶ ἐτύπωσαν, ἐπιχειρηθείη, ἄνευ ἀμφιβολίας καταργεῖται, καὶ ὅπως μηδεμιᾶ ἐναλλαγῇ παραβαθείη τὰ εἰς διηνεκῇ χρησιμώτατα γενικῶς τυπωθέντα· μήτε εἰς ἰδικὸν ἐλκυσθείη δίκαιον, ἅτινα εἰς κοινὴν λυσιτέλειαν τετύπωται· μενόντων τε τῶν ὄρων, οὓς ἐπήξαντο οἱ πατέρες, μηδεὶς κατὰ δικαίου ἀλλοτρίου ἔλθοι· ἀλλ' ἐντὸς οἰκείων καὶ νομίμων ὄρων, καθὼς ἂν ἕκαστος ἰσχύσῃ, εἰς πλάτος ἀγάπης ἑαυτὸν ἐκγυμνάσει, ἥς τινος εὐθαλεῖς καρποὺς ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος δύναται πορίσασθαι, εἰ μᾶλλον τῆς ταπεινοφροσύνης ἀρετῇ σπουδάσει, ἢ περ τῷ τῆς ἀμβιτίονος πνεύματι φυσηθείη. Μὴ βούλου δὲ ἀδελφὲ ὑπέρογκα φρονεῖν, ἀλλ' εὐλαβοῦ, καὶ τὰς τῶν χριστιανῶν βασιλέων εὐσεβεῖς ἀκοὰς ἀναιδέσιν αἰτήσεσιν παρενοχλεῖν ἀπόσχου, οἷστισιν ὁμολογουμένως ἐπίσταμεν ἐπιεικεῖα σε μᾶλλον ἢ ὑπεροψία ἀρέσοντα· τῇ γὰρ γνώμῃ τῇ σῇ κατ' οὐδὲν συμβάλλεται ἢ παρά τινων ἐπισκόπων πρὸ ἐξήκοντα, ὥς φῆς, ἐνιαυτῶν γενομένη συγγραφὴ, καὶ οὐδέποτε παρὰ τῶν προηγησαμένων σε, εἰς γνῶσιν τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου

πεμφθεῖσα, ἥτινι τὴν **1168** ἀρχὴν ἀνυποστάτω καὶ ὀλισθηρᾷ
τυγχανούσῃ βραδέως νῦν καὶ ἀχρίστως ὑποβαλεῖν ἡβουλήθης
στηρίγματα, παρὰ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν σχῆμα συναινέσεως,
ἥντινά σοι εἰς σὴν ὕβριν τὴν σχυλθεῖσαν αἰδῶ
παρεσχηκέναι γινώσκει· Μνήσθητι τί ὁ Δεσπότης τῷ ἑνὰ τῶν
μικρῶν τούτων σκανδαλίζοντι ἀπειλεῖ, καὶ συνετῶς νόησον
ὁποῖον εἴη τοῦ Θεοῦ δικαστήριον ὑπείσελευσόμενος ὁ
τοσαύταις ἐκκλησίαις, τοσούτοις ἱερεῦσι σκάνδαλον
ἐμβαλεῖν μὴ φοβηθεῖς. Ὁμολογῶ γὰρ ἐμαυτὸν οὕτως τῇ
ἀγάπῃ πάσης τῆς ἀδελφότητος συνέχεσθαι, ὥστε μηδενὶ
πάντῃ αὐτῶν ἐν τούτοις, ἅπερ καθ' ἐαυτῶν αἰτοῦσι,
συντίθεσθαι. Δυνήσῃ δὲ σαφέστερα γνῶναι ἐμὲ τῇ σῇ ἀγάπῃ
καλοτελεῖ ψυχῇ ἀντιβαίνειν, ὅπως ἂν ὑγιεῖ λογισμῷ ἀπὸ
πάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταραχῆς σεαυτὸν ἐπίσχῃς·
μὴ· παρασπαθεῖν τῶν ἐπαρχιωτῶν τὰ δίκαια· μήτε τῶν
ἀρχῆθεν τετυπωμένων προνομίων οἱ μητροπολίται
ἀποστερηθεῖεν ἐπίσκοποι μηδὲ που Ἀλεξανδρέων θρόνου
τῆς τιμῆς, ἥς τινος διὰ τοῦ ἀγίου Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ
τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἀγίου Πέτρου ἡξιώθη, παραπόληται· μήτε
διὰ Διόσκορον διὰ τὴν ἰταμότητα τῆς ἰδίας δυσσεβείας
πεσόντα, τὸ φῶς τῆς τοσαύτης Ἐκκλησίας σκότῳ ἀλλοτρίῳ
ἀμαυρωθεῖν, καὶ ἡ Ἀντιοχέων ὁμοίως Ἐκκλησία, ἐν ἣ τὸ
πρῶτον διδάσκοντος τοῦ μακαριωτάτου ἀποστόλου Πέτρου
τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα ἤρξατο, ἐν τῇ τῶν πατέρων
διατυπώσει παραμενέτω, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ βαθμῷ ἰδρυνθεῖσα
μήποτε ἐαυτοῖς γένηται **1170** ἐλάσσων· ἄλλο γάρ ἐστι
θρόνος, καὶ ἄλλο προκαθεδρία, καὶ μεγάλη ἐκάστου τιμὴ
ἐστὶν ἡ ἰδία καθαρότης, ἣτις ὅποτε ἐν οἷς δήποτε τόποις τὸν
ἴδιον τόπον οὐκ ἀπόλλυσι, πόσῳ μᾶλλον ἐν τῇ
Κωνσταντινουπολιτῶν πόλει ἐπίδοξος δύναται εἶναι ἡ
μεγαλειότης· ἡ διὰ τῆς σῆς παραφυλακῆς, καὶ ἐκδικήσεως

οἷτε πατρικοὶ κανόνες, καὶ πολλοὶ ἱερεῖς
ὑπόδειγμα ἔχομεν ἀγαθότητος· ταῦτά σοι γράφω, ἀδελφὲ, ἐν
τῷ Δεσπότη ἡμῶν προτρεπόμενος, Καὶ ὑπομιμνήσκω, ὅπως
ἀφόμενος τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀμβιτίονος, πνεύματι μᾶλλον
ζέοις διαθέσεως, καὶ ταῖς ἀρεταῖς ταύτης κατὰ τὴν
διδασκαλίαν τὴν ἀποστολικὴν λυσιτελῶς κοσμηθείης· ἔστιν
ἀνεξίκακος, καὶ καλοθελὴς, καὶ οὐκ ἐριστικὴ, οὐδὲ πράττει
μάτην, οὐδὲ ὀγκοῦται, οὐδὲ ἀμβιτιονεύει οὐδὲ ζητεῖ, ἅπερ
ἐαυτῆς ἰδίᾳ ἐστίν. Ὅθεν ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἴδια, πόσον
ἀμαρτάνει ὁ ἐπιθυμῶν τῶν ἀλλοτρίων; ὧν θέλω πάντῃ ἵνα
ἀποσχηῖς, καὶ ἔχοις κατὰ νοῦν ταύτην τὴν γνώμην, ἥτις
προαγορεύει, Κάτεχε ὅπερ ἔχεις, μὴ ἄλλος δέξηται τὸν σὸν
στεφανόν. Καὶ γὰρ εἰ μὴ τὰ συγκεχωρημένα ζητήσῃς,
αὐτὸς σεαυτὸν τῷ σῷ ἔργῳ, καὶ τῇ σῇ κρίσει τῆς εἰρήνης
πάσης τῆς ἐκκλησίας ἀποστερήσῃς. Ὁ ἀδελφὸς καὶ
συνεπίσκοπος ἡμῶν Λουκιανὸς, καὶ ὁ ἐμὸς υἱὸς ὁ διάκονος
Βασίλειος, ὅσον τὸ κατ' αὐτοὺς, σπουδαιότατα τὰ
ἐγχειρισθέντα διήνυσαν, ἀλλὰ τῇ πράξει αὐτῶν τὸ ἔργον τὸ
δίκαιον ἠρνήσατο. Ἐδόθη πρὸ ἑνδεκα καλανδῶν Ἰουννίων
ὑπατείας Ἐρκουλάνου τοῦ λαμπροτάτου.

1171 EPISTOLA CVII. AD JULIANUM COENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

I. *Nicaeni concilii auctoritas quanti facienda sit.*---
II. *Julianum arguit quod Anatolio CP. faveat.*---III. *Contra universalis Ecclesiae statum, sine reatu utriusque ipsorum, nec sibi licere quidquam concedere, nec ei obtinere.*

LEO papa JULIANO Coensi episcopo.

Cum frequentibus experimentis probaverit dilectio tua quam constanti fixoque proposito sanctorum Nicaenorum canonum statuta custodiam, dissolvi omnes ecclesiasticas regulas aestimans, si quidquam ex illa sacrosancta Patrum constitutione violetur, miror talia te per fratrem et coepiscopum nostrum Lucianum **1172** dirigere scripta potuisse, quibus in tantum pro appetitu novae transgressionis intervenis, ut tibi putes aliquid speciale praestandum, si his quae illicite concupiscuntur annuero. Quantumlibet autem te affectione complectar, nullo tamen modo poteris obtinere ut me in excidium ecclesiastici status, vel suadendo impellas, vel supplicando traducas. Frater enim et coepiscopus noster Anatolius, si divina beneficia et mei favoris assensum sapienter intelligit, satis illi sufficit obtinuisse quod summus antistes de honore episcopatus sui gratias Deo referat, et se ab illicitorum cupiditate contineat; et quicumque illum specialiter diligunt, tali eum debent confirmare consilio; ut impossibilia omnino non quaerat, et sibi talia concupiscendo non noceat: quia nullis apud me patrociniis ita poterit adjuvari, ut his quae postulat, calcata Patrum constitutione, consentiam. Rescribens itaque ad epistolas tuas, pro ea qua diligo affectione, te moneo ut major apud te sit universalis Ecclesiae status, saluberrima olim et vera ordinatione munitus, quam ut in cujusquam gratiam ea a me velis postulare, quae sine reatu utriusque nostrum, nec

mihi concedere, nec tibi liceat obtinere. Dat. XI kalend.
Junias, Herculano viro clarissimo consule.

1173 EPISTOLA CVIII. AD THEODORUM FOROJULIENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

I. Unumquemque episcopum ad metropolitanum in dubiis recurrere debere.---II. Duplex esse peccati remedium; et quis reconciliationis ordo esse debeat.---III. Poenitentem, qui ante reconciliationem decedit, reconciliari post mortem non posse. ---IV. Nemini in extremis posito et reconciliationem petenti eam esse denegandam.---V. Quam periculose in finem poenitentia reservatur. Nemini per signa poscenti negandam esse, observatis circa apostatas canonicis regulis.---VI. Ut cum metropolitano responsa ad consultationem communicet.

LEO episcopus THEODORO Forojulensi episcopo.

CAP. I.

Sollicitudinis quidem tuae hic ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo primitus de eo quod quaerendum esse videbatur conferres, ac si id quod ignorabat dilectio

tua etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis quae ad generalem observantiam pertinent omnium Domini sacerdotum, nihil sine primatibus oportet inquiri. **1174** Sed ut quoquomodo instruatur ambiguitas consulentis, quid de poenitentium statu ecclesiastica habeat regula non tacebo.

CAP. II.

Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae, ut qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent: sic divinae bonitatis praesidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei et hominum homo Christus Jesus hanc praepositis Ecclesiae tradidit potestatem, ut et confitentibus actionem poenitentiae darent, et eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Cui utique operi incessabiliter ipse Salvator intervenit, nec umquam ab his abest quae ministris suis exsequenda commisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi* (**Matth. XXVIII, 20**): ut si quid per servitutem nostram bono ordine et gratulando impletur effectui; non ambigamus per Spiritum sanctum fuisse donatum.

CAP. III.

Si autem aliquis eorum pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus obstaculo, a munere indulgentiae praesentis exciderit, et priusquam ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. Nec necesse est nos eorum qui sic obierint merita actusque discutere, cum Dominus Deus noster, cujus **1175** iudicia nequeunt comprehendere, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, suae iustitiae reservaverit: ita potestatem suam timeri volens, ut hic terror omnibus prosit, et quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim utile ac necessarium est ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione solvatur.

CAP. IV.

His autem qui in tempore necessitatis et in periculi urgentis instantia praesidium poenitentiae et mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiae Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniae moras vera conversio, dicente Spiritu Dei per prophetam: *Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris (Isai XXX, 15, sec. LXX)*. Et alibi: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris (Isai. XLIII, 26, sec. LXX)*. Et iterum: *Quia apud*

Dominum misericordia est, et copiosa apud eum redemptio (Ps. CXXIX, 7). In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere, cum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: *Ne forte det illis Deus poenitentiam, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem (II Tim. II, 25).*

CAP. V.

Unde oportet unumquemque Christianum conscientiae suae habere iudicium, ne **1176** converti ad Deum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vitae suae constituat: quia periculose hac se conditione fragilitas et ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum se reservet incertum; et cum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inveniat spatium vel confessio poenitentis, vel reconciliatio sacerdotis. Verum, ut dixi, etiam talium necessitati ita auxiliandum est, ut et actio illis poenitentiae, et communionis gratia, si eam, etiam amisso vocis officio, per indicia integri sensus postulant, non negetur. At si aliqua vi aegritudinis ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub praesentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul et poenitentiae et reconciliationis beneficium consequantur; servata tamen regula canonum paternorum

circa eorum personas qui in Deum a fide discedendo peccarunt.

CAP. VI.

Haec autem, frater, quae ad interrogationem dilectionis tuae ideo respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione gereretur, in metropolitani tui notitiam facies pervenire: ut si qui forte sunt fratrum qui de his antea putaverint ambigendum, per ipsum de omnibus quae ad te scripta sunt instruantur. Data III idus Junii, Herculano viro clarissimo.

1177 EPISTOLA CIX. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

*I. De Palaestinorum monachorum turbis et violentiis, quibus catholicos exagitabant, ac in Eutychianam haeresim assensum extorquebant, queritur. ---II. Eos ab imperatore cohibendos, et pertinaces in exsilium pellendos.---
III. Epistolam S. Athanasii ad Epictetum eisdem opponendam*

mittit. ---IV. De Juvenali episcopo Hierosolymorum ab eisdem pulso, et de alio ei subrogato.

LEO papa JULIANO episcopo.

CAP. I.

Gravia sunt, et non parvo moerore lugenda, quae falsorum monachorum turbas fraternitas tua perpetrare significat, Eutyche impio per deceptorum furorem bellum evangelicis et apostolicis praedicationibus inferente, retorquendo in ipsius et sociorum ejus exitium; quod ideo differtur per patientiam Dei, ut inimici crucis Christi quantum diabolo famulentur appareat; dum haeretica pravitas antiquum velamen suae simulationis excedens, intra limites hypocrisis suae continere se amplius non potest, totumque, quod diu texerat, virus effudit, non solum stylo in discipulos veritatis, sed etiam manu saeviens, ut consensum aut simplicitatis indoctae, aut trepidae fidei violenter extorqueat. Sed non ita debent filii lucis filios metuere tenebrarum, ut sani furentibus acquiescant, **1178** aut aestiment hujusmodi hominibus aliquid praestandum esse reverentiae, qui si perire malunt quam resipiscere, prospiciendum est ne impunitate sua latius noceant, et in multorum perniciem, dum diu tolerantur insurgant.

CAP. II.

Non ignoro quid charitatis et gratiae filiis nostris sanctis et veris monachis debeatur, qui professionis suae modestiam non relinquunt, et quod proposito voverunt, moribus exsequuntur. Superbi autem et inquieti, qui sacerdotum contemptu et injuriis gloriantur, non servi Christi, sed Antichristi milites sunt habendi; maximeque in suis sunt praepositis humiliandi, qui imperitam multitudinem ad defensionem suae perversitatis instigant. Unde cum clementissimus princeps toto religiosi cordis affectu catholicam diligat fidem, et multum, sicut ubique percrebuit, rebellium haereticorum hac offendatur audacia, agendum est apud ipsius clementiam, ut incentores harum seditionum ab insanis congregationibus separentur; nec tantum Eutyches et Dioscorus, sed etiam quicumque studiosius furiosam adjuvant pravitatem, in his constituentur locis, in quibus nullum cum suis sociis blasphemiarum possint habere commercium: forte enim aliquorum simplicitas hac medendi ratione curabitur, et ad incolumitatem mentium facilius revocabuntur, si liberiores fuerint ab instigationibus pestilentium magistrorum.

CAP. III.

Ne autem ad confirmandos piorum animos, vel ad haereticos confutandos necessaria aut deesset, aut lateret instructio, misi epistolam sanctae memoriae Athanasii episcopi ad Epictetum episcopum datam, cujus testimoniis sanctae memoriae Cyrillus usus est in Ephesina synodo contra Nestorium, quia incarnationem Verbi tam lucide ac diligenter astruxit, ut Nestorium et **1179** Eutychen in illius jam temporis

haereticis debellarit. Audeant hunc tantae auctoritatis virum Eutychem et Dioscori sectatores aut imperitiae, aut pravitatis arguere, qui praedicationem nostram a doctrina atque intelligentia Patrum jactitant deviare. Prodesse autem debet confirmandis sensibus omnium Domini sacerdotum, quos haeretici olim in auctoribus suis praesciti atque damnati, apertius jam coeperunt dogma suae impietatis astruere, ne latente intra silentium sensu dubitabile videretur an vere in ipsis et triplex Apollinaris error, et insana Manichaeorum opinio pullularet. Qui cum jam non se occulere studeant, sed contra Christi Ecclesias audacter insurgant, nonne prospiciendum est quatenus eis vires omnium conatuum subtrahantur, servato, ut dixi, eo distractionis moderamine, ut a quietioribus inconvertibiles dividantur: *Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala* (**I Cor. XV, 33**); et, *Castigato pestilente sapiens astutior erit* (**Prov. XXI, 11**): ut quolibet modo dissipata societate reproborum, aliqua diabolo vasa rapiantur? Non enim ita conviciis et vaniloquiis **1180** debemus offendi, ut nullam curam ipsorum correctionis habeamus.

CAP. IV.

Episcopus vero Juvenalis, cujus injuriae sunt dolendae, nimis temere se haereticorum blasphemiis copularat et dum Eutychem Dioscorumque amplectitur, multos imperitos suo in praeceps egit exemplo, licet postea se consilio saniore correxerit. Hi tamen, qui avidius impietatis virus hauserunt, facti sunt ejus adversarii, cujus fuerant ante discipuli, ut sua

ipse nutrimenta pateretur: qui ut eandem emendationem, quam ille elegit, imitentur optandum est, si vel ipsa sanctorum locorum circa quae habitant testificatione resipiscant. Qualis autem sit qui in locum episcopi viventis obrepsit, ex ipsa qualitate facti non potest dubitari, nec ambigendum est eum esse perversum quem impugnatores fidei dilexerunt. Interim fraternitas tua curam piaae sollicitudinis continuare dignetur, ut frequentioribus scriptis, quo res proficiant, scire me facias. Data VII kal. Decembris, Herculano consule.

EPISTOLA CX. MARCIANI AUGUSTI AD LEONEM PAPAM. (G)

SYNOPSIS.

Confirmationem synodi Chalcedonensis a pontifice uti necessariam petit. Ejus constantiam in vindicandis canonibus et reprimenda novitate laudat.

1182 Epistola piissimi imperatoris MARCIANI
ad LEONEM archiepiscopum Romae.

Victores VALENTINIANUS et MARCIANUS gloriosi triumphatores, semper Augusti, sanctissimo et vere venerabili LEONI archiepiscopo.

Beatitudinem tuam valere syllabis nostrae serenitatis studiosissime precamur, postulantes ut favorem omnipotentis Dei tuarum nobis impertias precum intercessione: ut misericors et pacifica ipsius magnificentia omnia fausta et optabilia nostro regno concedere dignetur. Miramur supra modum quod post Chalcedonensem synodum, et litteras venerabilium episcoporum ad tuam sanctitatem missas, quibus omnia in ipsa synodo acta significabant, nullo prorsus pacto a tua clementia ejusmodi epistolae remissae sint, quas videlicet in sanctissimis Ecclesiis perlectas, in omnium oportebat notitiam venire. Quod nonnullorum animis qui Eutychetis etiam nunc pravam opinionem et perversitatem sectantur, ambiguitatem multam iniecit, utrum tua beatitudo quae in sancta synodo decreta sunt confirmaverit. Et ob eam rem tua pietas litteras mittere dignabitur, **1184** per quas omnibus Ecclesiis et populis manifestum fiat in sancta synodo peracta, a tua beatitudine rata haberi. Illud profecto, ut decebat episcopum apostolicae sedis, excellenter tua sanctitas praestitit, ut ecclesiasticos canones custodiendo, nihil antiqui moris et ordinis olim constituti et ad hanc usque diem inviolabiliter observati passa sit innovari. Propter litteras autem tuae beatitudinis quae et quanta ab aliquibus facta sint, poterit ab aliis tua sanctitas clarissime ediscere, quibus adversari noluimus, *nondum* affirmante tua in Deo charitate, catholicae fidei et verae orthodoxae Chalcedonensem synodum, omnibus consentientibus episcopis, esse obsecutam. Quam ob rem tua

veneranda dignitas decretum quam celerrime emittat quo confirmare ipsam Chalcedonensem synodum manifestissime ostendat, ut ii qui exoptant invia diverticula, nullam habere possint suspicionem de iudicio tuae sanctitatis. Data XV kalendas Martias Constantinopoli.

1181 Ἐπιστολὴ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως Μαρκιανοῦ πρὸς Λέοντα ἀρχιεπίσκοπον Ῥώμης.

Νικηταὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς ἔνδοξοι,
τροπαιοῦχοι, ἀεὶ αὐγουστοὶ. τῷ ἁγιωτάτῳ πατρὶ καὶ ἀληθινῶς
σεπτῷ Λέοντι ἀρχιεπισκόπῳ.

Τὴν μακαριότητα τὴν σὴν ταῖς συλλαβαῖς τῆς ἡμετέρας
γαληνότητος σπουδαιότατα ὑγιαίνειν εὐχόμεθα,
ἐξαιτοῦντες, ὅπως ἂν τὴν σπουδὴν τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ
τῇ τῶν σῶν εὐχῶν ἡμῖν παράσχοις μεσιτεία, ὥστε τὴν ἴλεω
καὶ εἰρηνοποιὸν αὐτοῦ μεγαλειότητα πάντα τὰ αἴσια καὶ
εὐκτὰ τῇ ἡμετέρα βασιλείᾳ παρασχεῖν καταξιώσῃ
Θαυμάζομεν τὰ μάλιστα, ὅτιπερ μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι
σύνοδον καὶ τὰ γράμματα τῶν σεβασμίων ἐπισκόπων τὰ πρὸς
τὴν σὴν θεοφίλειαν σταλέντα, δι' ὧν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ αὐτῇ
συνόδῳ ἐμήνυσαν, οὐδαμῶς πᾶντι παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης
τὰ τοιαῦτα γράμματα ἐξαπέσταλται, ἅτινα δηλονότι ἐν ταῖς
ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἀναγνωσθέντα εἰς τὴν τῶν ἀπάντων
ὥφειλε γνῶσιν ἐλθεῖν· ὅπερ τινῶν ταῖς ψυχαῖς, οἵτινες
Εὐτυχοῦς ἔτι καὶ νῦν τὴν κακοδοξίαν καὶ τὴν διαστροφὴν
μεταδιώκουσιν, ἀμφιβολίαν πολλὴν ἐνέβαλε, πότερον ἢ σὴ

μακαριότης τὰ ἐν τῇ ἀλῖα συνόδῳ τυπωθέντα ἐβεβαίωσε· καὶ διὰ τοῦτο ἡ σὴ εὐλάβεια γράμματα **1183** ἐκπέμψαι καταξιώσει, δι' ὧν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς δήμοις φανερὰ γενήσεται τὰ ἐν τῇ ἀγία συνόδῳ πεπραγμένα παρὰ τῆς σῆς μακαριότητος βεβαιῶσθαι· ἐκεῖνο δηλαδή, ὡς ἔπρεπεν ἐπίσκοπον ἀποστολικοῦ θρόνου, ἐξόχως ἡ σὴ ἁγιωσύνη ἐποίησε, ὅτι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας φυλάττουσα, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἔθους καὶ τῆς τάξεως τῆς ποτε διατετυπωμένης καὶ ἀσαλεύτου μέχρι καὶ σήμερον διαμεινάσης ἠνέχετο καινοτομηθῆναι. Διὰ τὰ γράμματα δὲ τῆς σῆς ὁσιότητος οἷα καὶ ὅποσα παρὰ τινων πέπρακται, δυνήσεται ἐξ ἐτέρων ἡ σὴ ἁγιωσύνη σαφέστατα καταμαθεῖν, οἷς ἀντιβῆναι οὐκ ἂν ἐβουλάμεθα, διαβεβαιουμένης τῆς σῆς θεοφιλείας, τῇ καθολικῇ πίστει καὶ ἀληθῶς ὀρθοδόξῳ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πάντων τῶν συναινούντων τῶν ἐπισκόπων, ἠκολουθηκέναι· διὰ τοι τοῦτο καὶ ἡ σεβασμιότης ἡ σὴ διαγράμματα τάχιστα ἐκπέμψει, δι' ὧν βεβαιοῦν αὐτὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον φανερώτατα ἐπιδείκνυσιν, ἵνα μὴ οἱ ἐπιθυμοῦντες τῶν ἀνοδιῶν, δυνηθεῖεν τινα ἔχειν ὑπόνοιαν περὶ τῆς κρίσεως τῆς σῆς ἁγιωσύνης. Ἐδόθη πρό δεκαπέντε καλανδῶν ματιῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει

1185 EPISTOLA CXI. AD MARCIANUM
AUGUSTUM. *De Aetio et Andrea.*

SYNOPSIS.

I. Ordinationis Anatolii suspicionem per fidei ejus professionem esse sublatam.---II. Male ab eo Aetium ab archidiaconi officio esse submotum.---III. Marcianum rogat ut Anatolium ab illicitis retrahat, et faveat Juliano.

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Quam excellenti pietate et quam glorioso clementiae vestrae studio in integrum nuper fides Christiana revocata sit, totus mundus agnoscit, et salutis suae singulare praesidium per vos a Domino esse reparatum. Ac si quid adversum tanti operis consummationem de contrario spiritu sentitur oboriri, necesse est ut ad vestrae revocetur pietatis auxilium, quod ad custodiam catholicae veritatis divina providentia praeparavit: ut cum potestatis vestrae sit scandala etiam in longinquo nata resecare, multo magis ea quae sub vestris audent oculis surgere, non sinatis accrescere. Anatolii episcopi ordinationem, sicut scientia Dei testis est, suspectam (quod fatendum est) mihi fecerant consecrationis ejus auctores, nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum; secutumque est ut cum communionem apostolicae sedis expeteret, diu dandis ad eum pacis epistolis abstinere. Sed cum illi pietatis vestrae testimonium **1186** suffragaretur, et de fide atque unanimitate ejus optanda quaeque et placitura promitteret, professionem ejus ita credidi esse sinceram, ut tamen, qua observantia se

agere deberet, non desinerem commonere, sedulo ipsi ac diligenter inculcans, ut de persecutoribus beatae memoriae Flaviani neminem auderet in suo habere consortio, et Eutychis haeretici sectatores tamquam inimicos Christi veraciter perhorreret. Quod adeo obedienter visus est accepisse, ut Andream diaconum Eutychianae haereseos defensorem a se indicaret esse dejectum. Secutumque est ut de his quae pro catholica fide in synodali concilio fuerant definita, talia ad me scripserit, qualia catholicum sacerdotem scribere congruebat.

CAP. II.

Cum ergo ad commendanda ipsius primordia ista praecesserint, nescio quid causae aut occasionis emergerit, ut virum catholicae fidei, et Nestorianis atque Eutychianis haeticis constanter etiam adversum, archidiaconem sub honoris specie degradaret, et dispensationem totius causae et curae ecclesiasticae in Andream Eutychianistam repente transferret: adeo nimia commotione turbatus, ut consecrationem quam pro injuria dabat, sexta sabbati, traditionis apostolicae aut nescius aut oblitus, inferret: quasi non ad episcopum magis quam ad presbyterum ordinationis illius vitium pertineret: qui non inveniens quod argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit; addens in sententia illud injuriae, ut eum coemeterio deputando, quodam damnaret exsilio. Quem tamen pietati vestrae commendare praesumo,

ne ullis ulterius noxiis ingravari possit insidiis, quem Dominus, ut comperi, sub vestra defensione constituit.

1187 CAP. III.

Adjicio autem etiam hanc obsecrationem, ut praedictum episcopum a professione sua dissonum, et nimium testimonii vestri ac favoris oblitum, necessarie increpare dignemini. Cesset catholicos insectari; cesset eos qui sanctae memoriae Flaviano placuere, conterere, et eorum societatem, quos improbavit, eligere. Fraternali enim illi charitatem non aliter poterimus impendere, quam ut se inimicos catholicae fidei approbet exsecrari, ejusque a se consortium, quem merito abjecit, abscindat. Qui etiam si magna fuisset satisfactione purgatus, post dubium tamen reversus errorem, catholicis diaconibus postponi debuit, non praeponi. Illud quoque clementiae vestrae benevolentiam peto, ut veneratorem vestrum fratrem meum Julianum episcopum, in vestro, sicut facere dignamini, habeatis affectu; cujus obsequiis praesentiae meae vobis imago reddatur. Nam et de fidei ejus sinceritate confidens, vicem ipsi meam contra temporis nostri haereticos delegavi; atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro non abesset, exegi. Cujus suggestiones, pro concordia catholicae unitatis, tamquam meas audire dignemini, placentes Deo, qui vobis praeter regiam coronam etiam sacerdotalem conferat palmam. Data sexto idus Martii, Opilione viro clarissimo consule.

1188 EPISTOLA CXII. AD PULCHERIAM AUGUSTAM. *De Aetio et Andrea.*

SYNOPSIS.

I. Andream ecclesiasticis rebus, amoto Aetio, praepositum esse conqueritur.---II. Omnia in statum pristinum restitui postulat.

LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Multis exstantibus documentis, quibus in dilectione Ecclesiae Dei pietatis vestrae manifestatur affectio, merito quoties aliquid nascitur scandalorum, vestrum desideratur auxilium: ut fides, quae annitentibus vobis, contra haereticorum commenta defensa est, securae pacis perpetem obtineat firmitatem. Nam quid prodest foris adversarios veritatis oppressos, si eosdem habeamus intra Dominica septa redivivos? Quod itaque circa personam filii mei Aetii gestum esse cognovi, nimium me anxium facit, et metuere certa ratione compellit ne poenitendum mihi sit quod de episcopo Constantinopolitano, qui ab impugnatoribus fidei fuerat ordinatus, vobis adhortantibus, acquievi meliora sentire, cum tanto pietatis vestrae testimonio juvaretur, ne illum gravaret suae ordinationis infirmitas, ubi vestra interventio

praestaretur. Unde gratulari coeperam quod beati Flaviani honorare memoriam, et haereticorum conatibus obsistere diceretur. Sed doleo illum, sicut praedicti lacrymabilis querela demonstrat, in deteriora mutatum, et eum nunc constituisse archidiaconum, quem ipse professus est a se esse rejectum, qui Eutychianae haereseos se apud nos prodiderat defensorem. Quem quia nunc ecclesiasticis negotiis praeposuit, propter haereticam perversitatem eidem favorem suum praestare convincitur; qui etiamsi magna satisfactione potuisset indulgentiam promereri, **1189** nequaquam debuit his qui in fide permanserant anteferri.

CAP. II.

Unde quia non latet clementiam vestram quantum periculi aut per pudendam socordiam, aut per dolosam nequitiam nutriatur, dignamini episcopum ad professionem suae fidei auctoritate vestrae clementiae revocare. Non sibi has maculas superducat, nec existimationem suam, quam vestro acquisivit favore, contemnat; societatem haeretici, quem dudum a se removit, abscidat, et persequi eum quem gratiorem debuit habere desistat. Cujus innocentiae vos ita affuisse gaudeo, ut moerori ejus digna consolatione vestra pietas subveniret. Circa fratrem meum, veneratorem vestrum Julianum episcopum, quantum debeat crescere vestra dignatio, apostolicae sedis aestimate judicio: cum in causa fidei, cui gloria vestra famulatur, vicem ipsi meam eatenus delegarim, ut ab ea quae vobis debetur observantia non recedens, pietati

me vestrae praesentare non desinat: exsequens in custodia fidei, et in ecclesiasticis disciplinis per omnia sollicitudinem meam, et opportunis suggestionibus, quod universali Ecclesiae prosit, insinuans: ut in ipso nec catholicis vestrum praesidium, quibus volumus subveniri, nec meum vobis desit obsequium. Data sexto idus Martii, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA CXIII. AD JULIANUM
EPISCOPUM COENSEM. *De Aetio et Andrea.*

SYNOPSIS.

I. Quod ipsi multa patienti compassus sit, gratias agit, simul de Aetii dejectione expostulans.--- II. Julianum CP. in speculis esse vult pro causa fidei. Anatolium ab imperatore esse increpatum.---III. De tumultu monachorum Aegyptiorum et Palaestinorum. ---IV. De epistola sua et de actis Chalcedonensis synodi in Latinum convertendis.

1190 LEO episcopus Romae JULIANO episcopo Coensi.

CAP. I.

Agnovi in dilectionis tuae litteris fraternae charitatis affectum: quod de malis, quae multa et saeva pertulimus, pio nobiscum dolore compateris. Sed utinam haec, quae nos perpeti Dominus aut permisit aut voluit, ad correctionem proficiant servatorum, et ut desinant adversitates, finiantur offensae. Quod utrumque de magna erit misericordia Dei, si et flagella removeat, et ad se suorum corda convertat. Sicut autem fraternitatem tuam ea quae apud nos desaeviit contristavit hostilitas, ita me anxium facit, quod in Constantinopolitana Ecclesia, quantum tuae indicant litterae, haereticorum insidiae non quiescunt, et exquisitis occasionibus, hi qui catholicae fidei defensores fuere, vexantur. Nam dum Aetius ab officio archidiaconatus per speciem provectionis amovetur, et in locum ejus Andreas, qui ob haereticorum societatem fuerat abjectus, assumitur; dum beatae memoriae Flaviani accusatoribus honor redditur, et piissimi confessoris participes aut discipuli consternuntur, nimis aperte quid episcopo Ecclesiae ipsius placeat demonstratur. In quem pro causae merito differo commoveri; et quid ipse mecum cum suis epistolis agat, quas missurum eum filius noster Aetius indicavit, exspecto: dans locum voluntariae emendationi, qua dolorem meum cupio mitigari. Clementissimo tamen principi et piissimae Augustae de his quae ad custodiam pacis ecclesiasticae pertinent scripsi; quos devotione suae fidei provisuros esse non dubito, ne contra gloriam operis ipsorum, damnata haeresis valeat pullulare.

CAP. II.

Studeat ergo dilectio tua, frater charissime, piam et necessariam curam sollicitudini apostolicae sedis impendere, quae tibi apud se nutrito catholicam contra Nestorianos et Eutychianos haereticos actionem materno jure commendat, ut divino fultus auxilio, speculari de Constantinopolitanae urbis opportunitate non desinas; ne praedictorum dogmatum impius usquam turbo consurgat. Et quia tanta est gloriosorum principum fides, ut confidenter eis possis quae sunt insinuanda suggerere, pietate ipsorum ad utilitatem Ecclesiae universalis **1191** utaris. Consulente autem dilectione tua de his in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meae responsionis instructio: ut sequestrata earum actione causarum, quae in quibusque Ecclesiis praesulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, ne haeresis vel Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revirescat: quia in episcopo Constantinopolitano catholicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanae, aut pro sua est aestimatione sollicitus: cum si quid illi inesset spiritualis industriae, ita et a quibus ordinatus sit, et cui viro successerit cogitare deberet, ut magis beatum Flavianum, quam sui honoris sequeretur auctores. Et ideo cum piissimi principes secundum obsecrationem meam dignati fuerint fratrem Anatolium de his quae merito in querelam veniunt increpare, jungat charitas tua diligentiam suam, ut universa scandala, adhibita plenissima correctione resecentur, et a filii nostri Aetii cesset injuriis. Nam apud catholicum episcopum, etiam si erat quod quacumque de causa succensendum archidiacono videretur, propter fidei reverentiam debuit praetermitti, potius quam locum catholici nequissimus haereticus obtineret. Cum itaque quae sequantur

agnovero, tunc manifestius quid agi oporteat aestimabo. Nam interim, dolore **1192** cohibito, malui indulgere patientiae, ut locus esset veniae.

CAP. III.

De Palaestinis vero monachis, qui jam pridem in tumultu dissensionis esse dicuntur, quo adhuc animo moveantur ignoro. Neque cujusquam sermone mihi patefactum est quas causas videantur antefatae praeferre discordiae: utrum scilicet Eutythianae perversitati tali furore famulentur, an implacabiliter doleant episcopum suum in hanc impietatem potuisse traduci, quod contra ipsorum locorum sanctorum testimonia, quibus totus mundus instruitur, ab incarnationis Dominicae veritate desciverit, et quod in aliis per indulgentiam curari placuit, in illo putent non esse veniale. Unde cupio me super his plenius edoceri, ut etiam talium correctioni congrue studeatur: quia aliud est contra fidem impie armari, aliud pro fide immoderatus commoveri. Chartas etiam quas Aetius presbyter ante indicavit esse directas, et Breviarum fidei, quod te misisse significas, necdum ad me noveris pervenisse. Unde, si expeditioris occasio se praebuerit perlatoris, libenter habeo, ut si qua est, quae utilis videatur, quam primum ad me mittatur instructio. De Aegyptiis monachis quam quieti, aut cujus sint fidei, scire desidero, et de Alexandrinae Ecclesiae pace quid ad vos veris nuntiis perferatur; ad cujus episcopum vel ordinatores **1193** ipsius, seu clericos, qualia scripta direxerim, missis exemplaribus scire te volui. Ad clementissimum

quoque principem, et ad religiosissimam Augustam quis nunc meus sermo sit missus, directa exemplaria perdocebunt.

CAP. IV.

Utrum autem epistola mea, quam de incarnationis Dominicae fide incolumi adhuc sanctae memoriae Flaviano, ad dilectionem tuam per Basilium diaconum miseram, fraternitati tuae tradita sit, scire desidero: quoniam suspectum habeo quod de ejus textu nullum umquam indicium reddidisti. **1194** Gestorum synodaliū, quae omnibus diebus concilii in Chalcedonensi civitate confecta sunt, parum clara propter linguae diversitatem apud nos habetur in structio. Et ideo fraternitati tuae specialiter injungo ut in unum codicem universa facias congregari, in Latinum scilicet sermonem absolutissima interpretatione translata: ut in nulla parte actionum dubitare possimus, neque ullo modo esse possit ambiguum, quod ad plenam intelligentiam te fuerit studente perductum. Data quinto idus Martii, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA CXIV. AD EPISCOPOS, QUI IN
SANCTA SYNODO CHALCEDONENSI
CONGREGATI FUERUNT, DIRECTA.

SYNOPSIS.

I. Se consentire his quae Chalcedone circa fidem constituta sunt.---II. Numquam id a se ratum esse habendum, quod adversus Nicaenos canones ibidem actum est.

LEO episcopus, sanctae SYNODO apud
Chalcedonem habitae.

CAP. I.

Omnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionem sanctae synodi, quae ob confirmationem fidei in Chalcedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum: quia nulla **1195** sinebat ratio ut qui unitatem catholicae fidei dolebam ab haereticis fuisse turbatam, non exultanter in integrum rediisse gauderem. Hoc autem non solum ex ipso beatissimae consensionis effectum, sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum ad Constantinopolitanae urbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem sedis apostolicae manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur utrum quae in synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt approbem, haec ad omnes fratres et coepiscopos nostros, qui praedicto concilio interfuerunt, scripta direxi, quae gloriosissimus et clementissimus princeps, sicut poposci, in notitiam vestram

mittere pro catholicae fidei amore dignabitur: ut et fraterna universitas, et omnium fidelium corda cognoscant me non solum per fratres, qui vicem meam exsecuti sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodaliū, propriam vobiscum unisse sententiam: in sola **1197** videlicet causa fidei, quod saepe dicendum est, propter quam generale concilium, et ex praecepto Christianorum principum, et ex consensu apostolicae sedis placuit congregari; ut damnatis haereticis, qui corrigi noluissent, nulla penitus resideret de vera Domini nostri Jesu Christi incarnatione dubitatio. Unde si quis umquam ausus fuerit vel Nestorii tueri perfidiam, vel Eutychis ac Dioscori impium dogma defendere, a catholicorum communione resecetur; nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem, fratres charissimi.

CAP. II.

De custodiendis quoque sanctorum Patrum statutis, quae in synodo Nicaena inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestrae sanctitatis admoneo, ut jura Ecclesiarum, sicut ab illis 318 Patribus divinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius imminutionem suum aliquis quaerat augmentum. Quantumlibet enim extortis assentionibus sese instruat vanitatis elatio, et appetitus suos conciliorum aestimet nomine reborandos, infirmum atque irritum erit quidquid a praedictorum Patrum canonibus discreparit. Quorum regulis apostolica **1199** sedes quam reverenter utatur,

scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, et me auxiliante Domino catholicae fidei et paternarum constitutionum esse custodem. Data duodecimo kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

Λέων ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης τῇ ἐν Χαλκηδόνι ἀγία συνόδῳ.

Πᾶσαν μὲν τὴν ἀδελφότητα ὑμῶν εἰδέναι οὐκ ἀμφιβάλλω τοὺς ὅρους τῆς ἀγίας συνόδου, ἥτις διὰ τὸ βεβαιωθῆναι τὴν πίστιν ἐν τῇ Χαλκηδονίῳ πόλει γεγένηται, ὅλη ψυχῇ με περιπλέκεσθαι· ἐπειδὴ δὲ οὔτε εἷς ὄγος συνεχώρει, ἴν' ἐγὼ, ὅστις τὴν ἔνωσιν **1196** τῆς καθολικῆς πίστεως παρὰ τῶν αἰρετικῶν τεταραγμένην ἔπασχον μὴ εἰς τὸ ὑγιὲς ἀποκατασθῆναι χαρεῖν· τούτου δὲ οὐ μόνον ἐξ αὐτοῦ ἔργου τῆς μακαρίας συναινέσεως, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἐμῶν ἃς μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν διαφερόντων μοι πρὸς τὸν τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐπίσκοπον διεπεμψάμην, δύνασθε καταμαθεῖν, εἴπερ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τὴν ἀπόκρισιν φανερῶσαι ἐβουλήθην. Ἵνα τοίνυν μὴ διὰ τῶν κακοθελῶν ἐρμηνευτῶν ἀμφίβολον δόξῃ, πότερον συνόδῳ τῇ ἐν Χαλκηδόνι διὰ τῆς ὁμοφωνίας ἡμῶν περὶ τῆς πίστεως τετύπωται, ταῦτα πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ συνεπισκοποὺς, οἵτινες ἐν τῇ προλεχθείσῃ συνόδῳ γεγόνασι, γράμματα ἐξαπέσταλκα, ἅτινα ὁ ἐπίδοξος καὶ φιλανθρωπότατος βασιλεὺς, καθῶς ἤτησα, εἰς γνῶσιν ὑμετέραν πέμψαι κατὰ τὸν ἔρωτα τῆς καθολικῆς πίστεως καταξιώσει· ὥς ἂν καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ, καὶ πάντων τῶν ἀπίστων αἱ ψυχαὶ μάθοιεν ἐμὲ μὴ μόνον διὰ τῶν διακόνων μου, οἵτινες ἐτοποτήρησαν, ἀλλὰ γὰρ καὶ διὰ τῆς

συναινέσεως τῶν συνοδικῶν ὑπομνημάτων τὴν ἰδίαν μου ὑμῖν ἐνῶσαι γνώμην. Ἐν μόνῃ δηλαδὴ **1198** τῆς πίστεως αἰτία (ὅπερ πολλάκις λεκτέον ἐστὶ) δι' ἣν τὸ γενικὸν συνέδριον καὶ ἀπὸ προστάγματος Χριστιανῶν βασιλέων καὶ ἀπὸ συναινέσεως τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἤρесе συναθροισθῆναι ὡς ἂν κατακριθέντων τῶν αἵρετικῶν, οἵτινες διορθωθῆναι οὐκ ἠνέσχοντο, μηδεμιὰ περιλιμπάνηται ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀληθοῦς τοῦ δεσπότη ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σαρκώσεως. Ὅθεν εἴ τις ποτὲ τολμήσει τὴν Νεστορίου ἀπιστίαν ἀσφαλίζεσθαι, ἢ Ἐτυχοῦς ἢ Διοσκόρου τὸ ἀσεβὲς δόγμα ἐκδικεῖν, ἀπὸ τῆς τῶν καθολικῶν κοινωνίας ἀποκοπεῖν, μήτε ἐχέτω τούτου τοῦ σώματος κοινωνίαν, οὔτινος ἥρνηται τὴν ἀλήθειαν, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι. Περὶ τοῦ φυλαχθῆναι ὁμοίως τῶν ἁγίων πατέρων τοὺς κανόνας, οἵτινες ἐν τῇ τῆς Νικαέων συνόδῳ ἀτρέπτοις δόγμασι συντέθινται, τὴν παρατήρησιν τῆς ἡμετέρας ἀγιωσύνης ὑπομιμνήσκω, ὅπως τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν καθὼς παρ' ἐκείνων τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ πατέρων θεόθεν ἐμπνευσθέντων τετύπωται διαμείνοιν· μηδὲν δὲ ἢ ἀναιδὲς ἀμβιτίων ἐπιθυμήσοι, μήτε δι' ἐλαττώσεως ἐτέρου αὕξησιν τινα ἑαυτῷ περιποιῆσαι θελήσειε. Ἐφ' ὅσον γὰρ δήποτε ἀποσπασθεισῶν συναινέσεων ἑαυτὴν τῇ τῆς ματαιότητος ὑπεροψία ὠχύρωσε, καὶ τὰς ἰδίας ἐγχειρήσεις τῷ τῶν συνεδρίων ὀνόματι οἶεται βεβαιότερας, ἀνίσχυρον, καὶ ἀβέβαιον ἔσται πᾶν ὅτιοῦν ἀπάδει τῶν κανόνων τῶν προλεχθέντων· ὁ ἀποστολικὸς θρόνος σεπτῶς **1200** κέχρηται ταῖς ἡμῶν γραφαῖς, δι' ὧν τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ, τὰς ἐπιχειρήσεις παρωσάμην, δυνήσεται ἡ ὑμετέρα ἀγιωσύνη διὰ τῆς ἀναγνώσεως μαθεῖν, ἐμὲ βοηθεία τοῦ Θεοῦ ὑμῶν καὶ τῆς πατρικῆς πίστεως καὶ καθολικῶν κανόνων εἶναι φύλακα.

EPISTOLA CXV. AD MARCIANUM AUGUSTUM

SYNOPSIS.

I. De pace Ecclesiae reddita, compressis haereticorum reliquiis, et Anatolio increpato gratias agit. ---II. De monachis a Marciano cohibitis, et approbatione Chalcedonensis synodi per se ad episcopos missa.

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Multa mihi in omnibus clementiae vestrae litteris causa gaudendi est, dum ex magna divinae providentiae misericordia praestitum humanis rebus experior, quod ecclesiasticam pacem, quae non nisi unitate praedicationis evangelicae custoditur, piissimo studio juvare dignamini: ut fidei vestrae gloria non solum utilitate reipublicae, **1201** sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissime Auguste. Unde ineffabiliter Deo gratias ago, qui eo tempore quo

oboritura haereticorum scandala praesciebat, vos in imperii fastigio collocavit; in quibus ad totius mundi salutem, et regia potentia, et sacerdotalis vigeret industria. Nam cum vestro praecipue opere sit effectum ut per synodale concilium damnatis impii dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad ejusdem devotionis pertinet palmam, si malum quod in suis ducibus est oppressum etiam in quibuscumque reliquiis deleatur. Quod facilius clementia vestra arbitratur implendum, si per universas Ecclesias definitiones sanctae synodi Chalcedonensis apostolicae sedi placuisse doceantur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei omnium subscribentium consensus accesserit, quae a me secundum formam apostolicae doctrinae ac paternae traditionis emissa est; et per fratrem meum Lucianum episcopum talia et ad gloriam vestram, et ad Constantinopolitanum episcopum scripta direxerim, quae evidenter ostenderent me ea quae de fide catholica in praedicta synodo definita fuerant approbare. Sed quia in eisdem litteris ea **1203** quae per occasionem synodi male sunt attentata, reprehenderam, maluit praedictus antistes meam gratulationem tacere, quam suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiducia, Deo per vos operante, collatum est, quod probasse vos observantiam meam de custodia canonum paternorum, pietatis vestrae affatibus indicastis. Et merito geminatur gaudium meum, cum vobis religiosissime placere cognosco, ut et fides Nicaena suam teneat firmitatem, et privilegia Ecclesiarum illibata permaneant.

CAP. II.

Quamvis autem de praeclaro fidei vestrae opere nihil vestra pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem una mecum specialiter vestrum, fratrem meum Julianum episcopum innotuisse signif#ico, quam pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos et cohibere pariter et docere: ut, si illos non penitus deseruit divina miseratio, sentiant se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant. Quia vero omnibus modis obediendum est pietatis vestrae religiosissimae voluntati, constitutionibus synodalibus, quae mihi de confirmatione fidei catholicae, et de haereticorum **1205** damnatione placuerunt, libens adjeci sententiam meam; quae ut ad notitiam omnium sacerdotum Ecclesiarumque perveniat, vestrae clementiae praeceptio ordinare dignabitur. Affuturam credo et spero gratiam Dei, quae tam sanctam tanti principis curam plenissimum desiderii sui fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentienti occasionibus amputatis, apostolicae ubique doctrinae pax regnet et veritas. Fratri autem meo Juliano episcopo noverit vestra clementia hoc me proprie delegasse, ut quidquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine vestrae fiducialiter suggerat pietati: quoniam certus sum vos ad haec omnia emendanda vel defendenda, Deo auxiliante, sufficere. Data duodecimo kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

Τῷ ἐνδοξοτάτῳ καὶ φιланθρωποτάτῳ υἱῷ
Μαρκιανῷ Αὐγούστῳ Λέων ἀρχιεπίσκοπος
Ῥώμης.

Πολλή μοι αἰτία χαρᾶς γίνεται ἐν πᾶσι τοῖς γράμμασι τῆς σῆς ἡμερότητος· καὶ γὰρ ἐκ μεγίστης φιланθρωπίας τῆς θείας προνοίας τοῖς πράγμασί σε τοῖς ἀνθρωπίνοις παρεσχημένον εὐρίσκω, ὅτιπερ τῇ ἐκκλησιαστικῇ εἰρήνῃ, καὶ ἐνώσει κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα φυλάττεσθαι εὐσεβεῖ σπουδῇ βοηθεῖν καταξιοῖς, ὡς ἂν τῆς ὑμετέρας πίστεως ἡ δόξα μὴ μόνον **1202** ἐπὶ τῇ τῶν δημοσίων διοικήσει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πράξεσιν αὐξηθῇ, ἐνδοξότατε καὶ φιλανθρωπότατε υἱέ, αὐτόκρατορ Αὐγούστε. Ὅθεν ἀφράστους τῷ Θεῷ χάριτας ὁμολογῶ, ὅστις ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ τῶν αἵρετικῶν τὰ σκάνδαλα ἐγείρεσθαι προεγίνωσκεν, ὑμᾶς ἐν τῇ βασιλείᾳ καθίδρυσεν, ἐν οἷς εἰς σωτηρίαν τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ ἡ βασιλικὴ δύναμις, καὶ ἡ ἱερατικὴ ἀνθεῖ σπουδή. Καὶ γὰρ ὅποτε ἐξαιρέτῳ ὑμῶν ἔργῳ γεγένηται, ὥστε συνόδου κατακεκριμένων τῶν ἐκδικούντων τὸ δυσσεβὲς δόγμα πάσας τὰς δυνάμεις ἡ ἱερόσυλος πλάνη ἀπολέσει, εἰς νίκην τῆς αὐτῆς ἀνῆκε διαθέσεως, εἰ τὸ κακὸν, ὅπερ ἐν τοῖς ἰδίῳις ἡγεμόσιν εὐρίσκεται, καὶ παρ' οἷοις δήποτε ἑτέροις ἐξαλειφθεῖ· ὅπερ εὐχερέστερον ἢ σὴ γαληνότης ὑπολαμβάνει πληροῦν, εἰ ἀνὰ πάσας τὰς ἐκκλησίας τοὺς τύπους τῆς ἀγίας συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ ἀρέσαι διδαχθεῖ· περὶ οὗ οὐδὲ ὑπόνοια ἐγένετο ἀμφιβολίας, ὅποτε τῇ πίστει ταύτῃ πάντων ὑπογραψάντων ἡ σύνεσις προτέθεται, ἥτις παρ' ἐμοῦ κατὰ τὸν τύπον τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πατρικῆς παραδόσεως ἐξεπέμφθη, καὶ διὰ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ Λουκιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου τοιαῦτα καὶ πρὸς τὴν σὴν ἐνδοξότητα, καὶ πρὸς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἱξαπέσταλται γράμματα, δι' ὧν ἐναργέστατα δείκνυται ἐμὲ τῶν περὶ τῆς καθολικῆς πίστεως ἐν τῇ

προλεχθείση συνόδῳ τυπωθέντων ἔχεσθαι. Ἄλλ' ἐπείπερ **1204** ἐν τοῖς αὐτοῖς γράμμασι τὰ διὰ τὴν τῆς συνόδου ἀφορμὴν κακῶς ἐπιχειρηθέντα διαβεβλήκει, μᾶλλον ἠθέλησεν ὁ προλεχθεὶς ἐπίσκοπος τὴν ἐμὴν εὐχαριστίαν σιωπῆσαι, ἥπερ τὴν ἐμὴν ἀμβιτίονα δημοσιεῦσαι· ἐμοὶ δὲ πολλὴ παρρησία, τοῦ Θεοῦ δι' ὑμῶν παρέχοντος, συνεισηγένη, ὅτιπερ ἀποδέξασθαι ὑμᾶς τὴν ἐμὴν ἀσφάλειαν, ἣν τοῖς πατρικοῖς κανόσι φυλάττω, τῆς ὑμετέρας εὐσεβείας τοῖς γράμμασιν ἐμηνύσατε. Καὶ δικαίως διπλασιάζεται μοι ἡ χαρὰ, ὅποτε ὑμῖν, ὧ ἐνδοξότατε βασιλεῦ, ἀρέσκειν γινώσκω, ὡς ἂν καὶ ἡ ἐν Νικαία πίστις τὴν ἰδίαν κατάσχοι πίστιν, καὶ τὰ προνόμια τῶν ἐκκλησιῶν ἀσάλευτα διαμείνοιν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα δὲ περὶ τοῦ λαμπροῦ ἔργου τῆς ὑμετέρας πίστεως οὐδέν μοι ἢ σὴ εὐσέβεια ἐμήνυσεν, ὅμως ἐμοὶ διὰ τοῦ σέβοντος ὑμᾶς ἰδικῶς μετ' ἐμοῦ τοῦ ἐμοῦ καὶ συνεπισκόπου καὶ ἀδελφοῦ Ἰουλιανοῦ δεδηλωσθαι σημαίνω, ὡς εὐσεβεῖ κατηξιώσατο ἀπο κρίσει τῶν ἀπείρων μοναχῶν τὰς ψυχὰς καὶ ἐπισχεῖν ὁμοῦ, καὶ διδάξαι, ὥστε μὴ πάντῃ αὐτοὺς ἡ θεία φιланθρωπία καταλέλοιπεν, αἰσθάνεσθαι, καὶ δεδιδάχθαι αὐτοὺς ὅπερ πιστεύουσι, καὶ εἰδέναι ὅπερ εὐλαβεῖσθαι ὀφείλουσιν. Ἐπειδὴ δὲ παντὶ σθένει πείθεσθαι δεῖ τῇ τῆς σῆς εὐσεβείας εὐλαβεῖ προαιρέσει, τοῖς τύποις τῆς συνόδου, οἵτινές μοι περὶ τῆς βεβαιώσεως τῆς καθολικῆς πίστεως, καὶ περὶ τῆς **1206** τῶν αἵρετικῶν κατακρίσεως ἤρεσαν, ἡδέως τὴν ἐμαυτοῦ προτέθεικα γνώμην, ἥτις ὡς ἂν εἰς γνῶσιν πάντων τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἔλθοι, τῆς σῆς ἡμερότητος προτάξει τυπῶσαι καταξιώσει. Χάριν Θεοῦ ἔσεσθαι ἐλπίζω καὶ πιστεύω, ἥτις τὴν οὕτως ὁσίαν τοῦ τοσούτου βασιλέως φροντίδα τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας τοῦ καρποῦ παρασκευάσει ἐπιτυχεῖν· πρὸς τὸ, πάσης διχονοίας ἀποτμηθείσης, τῆς ἀποστολικῆς πανταχοῦ διδασκαλίας,

εἰρήνη, καὶ ἀλήθεια κρατήσῃ. Τῷ ἀδελφῷ τῷ ἐμῷ Ἰουλιανῷ
τῷ ἐπισκόπῳ γινωσκέτω με ἢ σὴ γαληνότης τοῦτο ἰδικῶς
προστεταχέναι, ἵνα εἴ τι δηποτοῦν αὐτόθι εἰς παραφυλακὴν
τῆς πίστεως ἀνήκειν δοκιμάσῃ, ἐμῷ ὀνόματι τῇ ὑμετέρᾳ
εὐσεβείᾳ θαρρῶν ὑποβάλλει· ἐπειδὴ ὁμολογουμένως
ἐπίσταμαι εἰς πάντων τούτων διόρθωσιν καὶ ἐκδίκησιν, τοῦ
Θεοῦ ἐπιτρέποντος, ὑμᾶς ἐπαρκεῖν.

EPISTOLA CXVI. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

*I. Pro vigore fidei et sanctionibus contra rebelles monachos
editis gratias agit.---II. Se ad Chalcedonenses episcopos
litteras dedisse consensus sui testes.*

LEO episcopus PULCHERIAE Augustae.

CAP. I.

Quamvis nullas nunc litteras tuae pietatis acceperim, scribente
tamen gloriosissimo principe, non aliter dignatione ipsius
sum gavisus, quam si mihi etiam tuae serenitatis redderentur
alloquia. Unde consuetudinem debiti a me officii oportuit

custodiri, qua me significarem clementiae vestrae salute gaudere, et incessabilibus a Deo precibus postulare ut vos, et Romanae reipublicae, et catholicae Ecclesiae in omni prosperitate conservet. De vigore autem fidei vestrae, qua indesinenter Domino sacrificium laudis offertis, quantas Deo gratias agam, enarrare non valeo: quoniam principibus temporis nostri non **1207** solum potentiam regiam, sed etiam sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam. Indicante enim fratre meo Juliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus praeceptionum vestrarum saluberrimae sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, et docendo punire; ut, si eos ad poenitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis, et a nefandis caedibus, et ab haereticorum blasphemiiis diluantur.

CAP. II.

Quod vero piissimus imperator ad omnes episcopos, qui Chalcedonensi synodo interfuere, voluit me scripta dirigere, quibus ea quae illic de fidei regula sunt definita firmarem libenter implevi, ne fallax cujusquam simulatio sententiam meam haberi vellet incertam, cum per Constantinopolitanum episcopum, cui laetitiam meam largiter indicavi, in omnium potuerit notitiam pervenire, quod scripseram, nisi maluisset meum gaudium tacere, quam repulsam sui ambitus, publicare. Fratri et coepiscopo meo Juliano, cui sollicitudinem meam in causa fidei delegavi, rogo ut eam fiduciam praebere dignemini, qua pietati vestrae possit quae universali Ecclesiae

sint profutura, suggerere. Data duodecimo kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA CXVII. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

I. Se ut imperatori satisfaceret et occasionem haereticis auferret, ad episcopos Chalcedonenses de consensu suo litteras dedisse.---II. De monachis edicto Marciani repressis, et archimandritis Pulcheriae responsione increpatis.---III. De Eudocia a Leone monita ex secreto imperatoris mandato.---IV. Aetii dejectionem patienter habendam esse, ne aliarum Ecclesiarum regimini se immiscens mensuram propriam videretur excedere.---V. Anatolium ab Illyricianis subscriptionem in sui ambitus patrocinium elicere voluisse. De epistola ad Chalcedonenses episcopos scripta.

1208 LEO JULIANO episcopo.

CAP. I.

Quam vigilanter, quamque devote pro catholica fide fraternitas tua excubet, litterarum tuarum textus ostendit,

quibus instruentibus multum mea sollicitudo relevatur; accedente religiosi imperatoris religiosissima pietate, quam evidenter apparet ad universalis Ecclesiae firmamentum a Domino praeparatam; ut dum sancto studio pro fide agunt Christiani principes, fidenter pro eorum regno supplicent Domini sacerdotes.

Quod ergo necessarium credidit clementissimus imperator, libenter implevi, ut ad omnes fratres, qui Chalcedonensi synodo interfuerunt, scripta dirigerem, quibus placuisse mihi, quae a sanctis fratribus nostris de regula fidei confirmata sunt, demonstrarem: propter eos scilicet, qui ad occasionem velandae perfidiae suae, infirma vel dubia videri volunt statuta concilii, quae nulla sunt consensus mei sententia roborata; cum tamen post reversionem fratrum, quos vice mea miseram, ad Constantinopolitanum episcopum epistolas dederim: ut, si eas publicare voluisset, abunde ex ipsis potuisset agnosci quanto gaudio ea quae de fide synodus sanxerat approbarem. Sed quia in eisdem continebatur quale responsum accepisset ambitio, ignorari voluit quod de fraternis constitutionibus sentiebam, ne simul cognosceretur quod pro inviolabili Nicaenorum canonum auctoritate rescripseram. Unde studeat dilectio tua piissimum principem crebris suggestionibus commonere, ut adjunctis affatibus suis ad singularum provinciarum sacerdotes deferri apostolicae sedis scripta praecipiat: ne ulterius quisquam veritatis inimicus de silentio meo se excusare praesumat.

CAP. II.

De edicto autem Christianissimi imperatoris, quo imperita quorundam monachorum insania quid mereretur ostendit, et de responsione piissimae Augustae, qua monasteriorum praesules increpavit, multum me gaudere significo; non ignorans hunc ipsis fervorem fidei divina inspiratione conferri, ut omnibus excellentiam ipsorum non solum regii culminis, sed etiam sacerdotalis esse appareat sanctitatis, apud quos ut fraternitati tuae familiarior esset fiducia, et nunc et antea postulavi, confidens de eorum benevolentia, quod necessariis suggestionibus **1209** non difficulter dignabuntur annuere.

CAP. III.

Et quia secretius mihi clementissimus imperator per filium nostrum Paulum mandare dignatus est, de admonenda filia nostra clementissima Augusta Eudocia; feci quod voluit, ut litteris meis quam fructuosum ipsi foret, si catholicae fidei faveret, agnosceret, et ut clementissimi principis filii sui litteris super hoc admoneretur, obtinui; non ambigens ipsam quoque pio studio elaboraturam ut auctores seditionum propositum suae professionis agnoscant, et si non intelligunt docentium praedicationem, saltem vindicantium timeant potestatem. Quem itaque profectum haec nostra cura obtineat, protinus litteris dilectionis tuae opto cognoscere, et utrum tandem rebellis imperitia conquiescat; quae si de nostra putat ambigendum esse doctrina, saltem beatae memoriae Athanasii, Theophili et Cyrilli Alexandriae sacerdotum scripta non renuat; cum quibus ita fidei nostrae forma

concordat, ut in nullo a nobis discrepet, qui se illis consentire profitetur.

CAP. IV.

Filio nostro Aetio presbytero in suo moerore compatimur; et cum in locum officii ejus is fuerit ascitus, qui reprobatione dignus fuerat judicatus, non est dubium hanc commutationem ad catholicorum injuriam pertinere. Sed patienter interim ista toleranda sunt, ne mensuram moderationis solitae videamur excedere; cum possit pro tempore satis esse praedicto, quod clementissimorum principum favore munitur, quibus eum proxime litteris meis ita commendavi, ut apud religiosissimas mentes gratiam ipsius augendam esse non dubitem.

CAP. V.

Illud etiam nosse te volumus, Anatolium episcopum post coercionem nostram in suae praesumptionis adeo temeritate persistere, ut Illyricianos episcopos, ut sibi subscriberent, conveniret; quod nobis episcopus qui a Thessalonicensi ordinationis nuntius missus est intimavit. Cui ideo scribere noluimus, quamvis ipse hoc peteres debere fieri, quia eum corrigi nolle perspeximus. **1210** Duas a pari ad synodum epistolas feci: unam cui exemplaria epistolae meae ad Anatolium episcopum datae subdi feci, alteram quae exemplaria subdita non haberet;

tuo permittens arbitrio, ut quam dandam esse clementissimo principi duxeris, hanc tradas, altera apud te retenta. Data duodecimo kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA CXVIII. AD EUMDEM JULIANUM COENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

- I. *Nihil se pro causa fidei et Ecclesiae omisisse.*---
- II. *Praedicandi munus solorum sacerdotum, non monachorum esse; contra parricidas Alexandrinos imperatoris zelum accendendum esse.*

LEO episcopus JULIANO Coensi episcopo.

CAP. I.

Litteras dilectionis tuae, quas per filium meum virum illustrem Esychium direxisti, eo tempore accepi, quo recentioribus epistolis tuis iterata jam occasione responderam. Unde quia etiam in his alloquiis tuis eadem de impiissimis haereticis justo dolore conquestus es, congruum fuit, quia scribendi opportunitas exstitit, non tacere. In causa

itaque fidei, quidquid pro nostro officio agi potuit ac potest, juvante Domino, et sollicite et libenter exsequimur: ut Evangelio Christi irreprehensibiliter serviamus, ne per desidiam nostram ulla pars Ecclesiae catholicae neglecta videatur. Propter quod, sicut omnibus notum est, non destiti laborare, ut manifestata atque defensa incarnationis Dominicae veritate, omnis fraternitas, quid ubique secundum doctrinam apostolicam, et tenendum et docendum esset, agnosceret, accedente gloriosissimorum principum studio divinitus inspirato, ut in civitate Chalcedonensi synodo **1211** congregata, haeretica damnaretur impietas, ne vel quisquam sectator Nestorii, vel ullus discipulus Eutychis liberum possit cum catholicis habere consortium: cum quod ad sancti concilii auctoritatem pertinet, nulla usquam remanserit discordia. Si qui autem sua obduratione caecati, ita in reprobi sensus amentiam transierunt, ut malint furere quam sanari, ad imperialem pertinet potestatem ut perturbatores ecclesiasticae pacis et reipublicae, quae Christianis principibus merito gloriatur, inimici, sollicitius comprimentur.

CAP. II.

Ut autem imperialis est, ut diximus, potestatis, tumultus publicos ac seditiones sacrilegas severius coercere, ita auctoritatis est sacerdotalis, monachis praedicandi aliquam contra fidem licentiam non praebere, et omni virtute resistere, ne ea quae ad sacerdotes pertinent, sibi audeant vindicare. Unde miramur fratrem Thalassium episcopum, quod Georgio

nescio cui, qui praesumendo illicita, et propositum monachi et nomen amisit, scribendi vel praedicandi aliquam permiserit facultatem. Ad quem episcopum, si dilectioni tuae visum fuerit, ex hac parte competentia scripta mittemus. Agat itaque fraternitas tua opportunis suggestionibus, ut clementissimus princeps quae Domino sunt placitura praecipiat, et incentores cruentarum seditionum jubeat competentius coerceri, ut nec illi impuniti sint, quorum manus scelera perpetrarunt, nec illi qui talium utuntur insania. Si autem inquisitio judiciaria et confessio reorum ad eas personas pervenit, quarum vel consilio vel impulsu mala tanta commissa sunt, nullius favoris eis sunt praestanda solatia. Quantum enim meliora de ipsis sunt credita, tanto sunt amplius detestandi, quorum nunc impietas, quae per hypocrisim fuerat velata, detegitur. Et ideo agat Christianissimus et piissimus imperator, quod paci ecclesiae intelligit profuturum. Quem superna inspiratione ita instruendum esse confido, ut et disciplina inquietos revocari, et a sanguine eorum jubeat abstineri: quamvis nihil ultionum non mereantur subire, qui ausi sunt et divinis et humanis constitutionibus **1212** repugnare. Data quarto nonas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA CXIX. AD MAXIMUM
ANTIOCHENUM EPISCOPUM. *Per*
Marianum presbyterum et Olympium diaconum.

SYNOPSIS.

I. Fidem inter duo extrema mediam esse. ---II. Maximum in Orientalibus Ecclesiis pro fidei puritate vigilare debere.--- III. Ecclesiarum privilegia inconcussa esse oportere.--- IV. Anatolii conatus Nicaenis canonibus adversos, irritos fore.--- V. Si quid legati in synodo approbarint praeter fidei causam, esse rescindendum.---VI. Nemini praeter episcopos praedicandi munus esse concedendum.

LEO MAXIMO Antiocheno.

CAP. I.

Quantum dilectioni tuae placeat communis fidei sacratissima unitas, et pacis ecclesiasticae tranquilla concordia, litterarum tuarum textus ostendit, quas ad me filii nostri Marianus presbyter et Olympius diaconus detulerunt, eo nobis gratiores quod per ipsas alloquia alterna miscemus, et magis magisque innotescit gratia Dei, qua fit ut per totum mundum de manifestato catholicae veritatis lumine gaudeatur. Quamvis, quod multum dolemus, quidam adhuc (sicut sermo indicat nuntiorum) tenebras suas diligant, et cum ubique diei splendor exortus sit, etiam nunc caecitatis suae delectentur obscuro, et perdita fide, solo ac vacuo nomine **1213** remanserint Christiani; non habentes intelligentiam qua errorem ab errore discernant, et blasphemiam Nestorii ab Eutychis impietate distinguant. Nec enim ideo excusabilis videri aliqua eorum falsitas potest, quia

ipsi sibi sunt in sua perversitate contrarii. Nam licet Nestorium Eutychis discipuli detestentur, et Eutychen anathematizent Nestorii sectatores, catholicorum tamen iudicio pars utraque damnatur, et ambae simul haereses a corpore Ecclesiae resecantur, quia neutra falsitas nobiscum potest habere concordiam. Nec interest quo sacrilegio ab incarnationis Dominicae veritate discordent, cum id quod pravissime sentiunt, nec auctoritas Evangelii, nec ratio suscipiat sacramenti.

CAP. II.

Et ideo, frater charissime, oportet dilectionem tuam toto corde perspicere, cujus Ecclesiae gubernaculis te Dominus voluerit praesidere, et ejus meminisse doctrinae, quam praecipuus apostolorum omnium beatissimus Petrus, per totum quidem mundum uniformi praedicatione, sed speciali magisterio in Antiochena et Romana urbe fundavit: ut illum in suae glorificationis domicilio praeeminentem ea intelligas reposcere, instituta quae tradidit, sicut ab ipsa quam confessus est veritate suscepit. Neque ullo modo sinas in Orientalibus Ecclesiis, maximeque in his quas Antiochenae sedi sacratissimorum Patrum Nicaeni canones deputaverunt, ab improbis haereticis Evangelio resultari, et vel Nestorii vel Eutychis a quoquam dogma defendi. Quoniam, sicut dixi, catholicae fidei petra, cujus cognomen beatus apostolus Petrus sumpsit a Domino, nullum recipit ab utraque impietate vestigium; sed evidenter atque perspicue et Nestorium anathematizat, qui Verbi carnisque naturam in beatae

Virginis conceptione sejungens, unumque **1214** Christum in duos dividens, aliam Deitatis, et aliam humanitatis voluit esse personam; cum omnino unus idemque sit, qui et secundum sempiternam Deitatem de Patre est natus sine tempore, et secundum veram carnem de matre est natus in tempore; et Eutychem similiter exsecratur, qui in Domino Jesu Christo veritatem humanae carnis evacuans, ipsum Verbum in carnem asserit transformatum, ut nasci, nutriri, proficere, pati, mori, atque sepeliri, et die tertio suscitari, solius fuerit Deitatis, quae servilis formae non veritatem suscepit, sed figuram.

CAP. III.

Summa itaque vigilantia cautum te esse convenit, ne quid sibi haeretica pravitas audeat vindicare: cum te deceat his sacerdotali auctoritate resistere, nosque saepius de profectu Ecclesiarum tuis relationibus quid agatur instruere. Dignum est enim te apostolicae sedis in hac sollicitudine esse consortem et ad agendi fiduciam privilegia tertiae sedis agnoscere, quae in nullo cujusquam ambitione minuentur: quia tanta apud me est Nicaenorum canonum reverentia, ut ea quae sunt a sanctis Patribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua novitate violari. Etsi enim diversa nonnumquam sunt merita praesulum, jura tamen permanent sedium; quibus etsi possint aemuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Unde cum aliquid pro Antiochenae Ecclesiae privilegiis dilectio tua agendum esse crediderit, propriis

litteris studeat explicare, ut nos consultationi tuae absolute et congrue respondere possimus.

CAP. IV.

Nunc autem ad omnia generaliter pronuntiare sufficiat, quod si quid a quoquam contra Nicaenorum canonum statuta in quacumque synodo, vel tentatum est, **1215** vel ad tempus videtur extortum, nihil praejudicii potest inviolabilibus inferre decretis; et facilius erit quarumlibet consensionum pacta dissolvi, quam praedictorum canonum regulas ex ulla parte corrumpi. Subripiendi enim occasiones non praetermittit ambitio, et quoties ob occurrentes causas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram moliatur appetere; sicut etiam in Ephesina synodo, quae impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis episcopus ad obtinendum Palaestinae provinciae principatum **1216** credidit se posse proficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare. Quod sanctae memoriae Cyrillus Alexandrinus episcopus merito perhorrescens, scriptis suis mihi quid praedicti cupiditas ausa esset, indicavit; et sollicita prece multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus praeberetur assensio. Nam cujus epistolae ad nos exemplaria direxisti sanctae memoriae Cyrilli, eam in nostro scrinio requisitam, nos authenticam noveris reperisse. Hoc tamen proprium definitionis meae est, ut quantumlibet amplior numerus Sacerdotum aliquid per quorundam subreptionem **1217** decernat, quod illis trecentorum decem et

octo Patrum constitutionibus inveniatur adversum, id justitiae consideratione cassetur: quoniam universae pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reverentia intemerata servetur.

CAP. V.

Si quid sane ab his fratribus quos ad sanctam synodum vice mea misi, praeter id quod ad causam fidei pertinebat gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab apostolica sunt sede directi, ut excisis haeresibus, catholicae essent fidei defensores. Quidquid enim praeter speciales causas synodali conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nihil de eo est a sanctis Patribus apud Nicaeam definitum. Nam quod ab illorum regulis et constitutione discordat, apostolicae sedis numquam poterit obtinere consensum. Quanta vero hoc diligentia custodiatur a nobis, exemplaribus ejus epistolae, quam ad Constantinopolitanum episcopum, refrenantes ipsius cupiditatem, direximus, instrueris: quam in omnium fratrum et consacerdotum nostrorum facies notitiam pervenire, ut noverint pacem ecclesiasticam per concordiam Deo placitam debere servari.

CAP. VI.

Illud quoque dilectionem tuam convenit praecavere, ut praeter eos qui sunt Domini sacerdotes, nullus sibi docendi et praedicandi jus audeat vindicare, sive ille monachus, sive sit laicus, qui alicujus scientiae nomine glorietur. Quia etsi optandum est ut omnes Ecclesiae filii quae recta et sana sunt sapiant, non tamen permittendum est ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus gradum sibi praedicatoris assumat, cum in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore et excellentiora membra suum officium **1218** impleant, et inferiora superioribus non resultent. Data III idus Junii, Opilione viro clarissimo consule.

EPISTOLA CXX. AD THEODORITUM EPISCOPUM CYRI. *De fidei perseverantia.*

SYNOPSIS.

I. Haereses non sine Ecclesiae utilitate ortas irretractabili judicio comprimi.---II. Christi esse victoriam, quam de haereticis Ecclesia reportat.--- III. Dioscori pervicacia etiam adversus Leonem saevientis. ---IV. Scribentibus de rebus fidei sua verba esse librandam.---V. Theodoritum ab omni haereseos macula mundum esse demonstratum ab invincibili veritate. ---VI. Vigilandum esse etiam post victoriam.

Neminem sive monachum, sive laicum, praeter sacerdotes, praedicandi munus arrogare sibi debere.

Dilectissimo fratri THEODORITO episcopo LEO episcopus.

CAP. I.

Remeantibus ad nos fratribus, et consacerdotibus nostris, quos ad sanctum concilium sedes beati Petri direxit, agnovimus dilectionem tuam, superno adjutorio, nobiscum tam Nestorianae impietatis **1219** quam Eutychianae vesaniae, exstitisse victricem. Unde gloriamur in Domino, cum propheta canentes: *Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit coelum et terram (Ps. CXXIII, 8)*: qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quae nostro prius ministerio definierat, universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu: ut vere a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium sede formatum, totius Christiani orbis iudicium recepisset: ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo amplior nobis accrescit gaudendi materia, dum tanto magis se perculit inimicus, quanto contra Christi ministros saevius insurrexit. Nam ne aliarum sedium ad eam quam caeteris omnium Dominus statuit praesidere, consensus assentatio videretur, **1220** aut alia quaelibet subrepere posset adversa suspicio; inventi prius sunt qui de iudiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli a dissensionis incitati auctore ad contradictionum bella prosiliunt, ad majus bonum, malo ejus, auctore totius bonitatis dispensante, perventum est. Dulcius

siquidem munera gratiae divinae proveniunt, quoties non sine magnis sudoribus acquiruntur; et minus bonum videri solet pax continuata per otium, quam reddita per labores. Ipsa quoque veritas et clarius renitescit, et fortius retinetur, dum quae fides prius docuerat, haec postea examinatio confirmarit. Multum denique sacerdotalis officii meritum splendet, ubi sic summorum servatur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. **1221** Et ad maiorem Dei gloriam proficit finis examinis, quando ad hoc se accipit exerendi fiducia, ut vincatur adversitas: ne quod per se probatur reprobum, silentii praeiudicio videatur oppressum.

CAP. II.

Exsulta igitur, charissime frater, et in unico Dei Filio victor exsulta. Vicit per nos ille pro se, cuius carnis veritas negabatur. Vicit per nos et pro nobis ille, cui vicimus. Secunda est post adventum Domini haec orbi festivitas. Redditum saeculo est, praedone prostrato, incarnationis divinae mysterium: quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quinimmo ab incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa Veritate suis dicente discipulis: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, 1222 salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur* (Marc. XVI, 16). Solis iustitiae jubar, densis per Orientem Nestorii et Eutychis nebulis impeditum, pure ab Occidente resplenduit, ubi culmen summum in apostolis et doctoribus principaliter

collocavit. Quamvis nec illic umquam defuisse credendus sit, quo confessores sibi egregios reservavit, ita ut dum denuo conaretur hostis antiquus, per secundi Pharaonis impoenitens cor, fidei Abrahae semen et filius repromissionis exstinguere, Deo miserante, languescens nisi sibi nocere nihil posset. De quo et illud Omnipotens mirabilius egit, quia et quos sibi socios ad Israelitici populi caedes asciverat, non cum tyrannidis auctore submersit, sed cum suo populo congregavit; et, sicut revera se dignum, et soli sibi possibile fons misericordiae noverat, victos **1223** a nobis, nobiscum fecit esse victores. Nam dum solus vere sit humani generis hostis spiritus falsitatis, omnes de illo jam triumphare non dubium est, quos sibi veritas vindicavit. Nunc prorsus illa Redemptoris nostri dicta quam sint divinae auctoritatis apparet, dum contra hostes fidei sic aptantur, ut de ipsis dictum esse dubitare non liceat: *Vos, inquit, ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis implere. Ille homicida fuit ab initio, et in veritate non stetit, quia veritas in eo non est. Quando loquitur mendacium, ex suis loquitur, quia mendax est, et pater ejus (Joan. VIII, 44).*

CAP. III.

Nihil ergo mirandum est quod hi qui in veritate Dei nostrae naturae mendacium crediderunt, patri suo et circa ista concordant; quidquid visum, quidquid auditum, quidquid denique, teste Evangelio, tactum est atque palpatum in unico Dei Filio, non ejus cujus probatum est, asserentes, sed coaeternae et coessentialis Patri fuisse substantiae: quasi aut

Divinitatis natura crucis ligno transfixa sit, aut inconvertibilis crescere per aetates, et in sapientia proficere sapientia sempiterna, vel Spiritu Deus, qui Spiritus est, subinde repleti potuerit. In hoc quoque se acerba vesania, ex quo auctore accesserit, prodit, quod quantum in se est, universis nocere molita est. Nam qui vos persequendo afflixit, caeteros ad consensum sceleris impellendo depravavit. Sed nec nos, licet in singulis fratribus, quia membra nostra sunt, vulnerasset, a speciali dolore fecit exceptos, quibus nova et inaudita prius atque incredibili audacia inferre contra suum caput est molitus injuriam. Sed utinam vel post tot pessima resipiscens, non nos etiam de suo aeternae damnationis interitu contristasset. Quam mensuram sceleris praetermisit, cui nec hoc sufficere potuit, quod nec vivis parcendo, **1224** nec mortuis, etiam in sanguine innocentis et catholici sacerdotis pollutas jampridem, abdicata veritate atque approbata falsitate, manus intinxit? Et cum scriptum sit: *Qui odit fratrem suum, homicida est* (**I Joan. III, 15**); ille quod odio jam fecisse addictus est, implevit operibus, quasi nec haec audisset, nec illud quod Dominus ait; *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve est* (**Matth. XI, 29, 30**). Dignus diaboli praedicator erroris, Aegyptius vastator inventus est; qui tamquam saevissimus tyrannus Ecclesiae, nefandas blasphemias per violentam seditiosorum turbam, et per cruentas manus militum venerandis fratribus imponebat. Et cum voce Redemptoris nostri firmatum sit, unum eundemque homicidii esse et falsitatis auctorem (**I Joan. VIII, 44**), ille pariter utrumque complevit; quasi non ut caveantur, sed ut perpetrentur, scripta sint, ad perditionis suae cumulum

trahens, quae Dei Filius monuit ad salutem. Illud quoque surda nimis aure praeteriens, quod ab eodem Domino dictum est: *Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor, et vos quod vidistis apud patrem vestrum, facitis (Ibid., 38).*

CAP. IV.

Igitur dum sanctae memoriae Flaviano vitam praesentis saeculi moliretur auferre, se verae vitae luce privavit. Dum vos ab Ecclesiis vestris conaretur expellere, se a Christianorum collegio segregavit. Dum trahit plurimos, et impellit ad erroris assensum, multiplici animam suam vulnere sauciavit: solus ultra omnes, et per omnes, ac pro omnibus reus, qui causa reatus omnibus fuit. Sed licet his tua fraternitas solido cibo firmata indigere minime videatur, tamen, ut quod nostri loci est impleamus circa vocem dicentis Apostoli: *Praeter ea quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, 1225 sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror (II Cor. XI, 28, 29)?* Hoc praecipue praesenti occasione credimus admonendum, frater charissime, ut quotiescumque divina gratia administrante, illos qui foris sunt fonte doctrinae aut submergimus aut purgamus, in nullo ab illis quas Spiritus sancti Divinitas in Chalcedonensi concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrumque hostem novellae perfidiae sermonem nostrum cum omni cautela libremus: non jam, quod absit, tamquam de dubiis disceptantes, sed auctoritate summa quae bene definita sunt astruentes; cum et in apostolicae sedis epistola universalis

sanctae synodi assensu firmata, tanta divinae auctoritatis testimonia noverimus esse congesta, ut nullus queat ulterius dubitare, nisi qui sibimetipsi errorum tenebras inferre maluerit, et synodalia gesta, vel quibus primum definitio fidei legitur esse formata, vel quibus praefatae litterae apostolicae sedis, etiam tuae fraternitatis studio defensae sunt, et maxime ad piissimos principes totius concilii allocutio, tot sint praecedentium Patrum testimoniis roborata, ut cuivis imprudenti ac pertinaci animo, si tamen non jam cum diabolo pro sua impietate damnatus est, valeant suadere.

1226 CAP. V.

Unde hoc quoque nos contra hostes Ecclesiae providere condignum est, ut eis nullam calumniandi occasionem, quod ad nos attinet, penitus relinquamus, nec umquam contra Nestorianos aut Eutychianos agentes, alteri eorum videamur terga vertisse; sed utrosque Christi hostes aequa lance vitemus atque damnemus: ita ut eos, quoties audientium quantalibet poscit utilitas, cum dogmatibus eorum digno anathemate promptissime atque evidentissime feriamus: ne si hoc a nobis aut obscurius fieri videatur aut tardius, putetur invitum. Quod quamvis prudentiam tuam res ipsa admonere sufficiat, jam tamen et experimenta docuerunt. Sed benedictus Deus noster, cujus invincibilis veritas ab omni haereseos macula mundum te, secundum sedis apostolicae iudicium, demonstravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, si talem te qualem probavimus ac probamus, pro universalis Ecclesiae defensione servaveris. Nam quod Deus omnium

calumniosorum fallacias solvit, maximam beatissimi Petri curam pro cunctis nobis agnoscimus; qui postquam suae sedis iudicium in fidei definitione firmavit, nec circa cujusquam vestrum, qui nobiscum pro catholica fide laborastis, personam, quidquam reprobum videri permisit: quia nec poterat, Spiritu sancto iudicante, quisquam **1227** ex eis non victor exire, quorum jam vicerat fides.

CAP. VI.

Quod superest, exhortamur ut quia illic nonnullas Eutychiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam sedi apostolicae collabores. Victoria enim quam Christus Dominus noster suae donavit Ecclesiae, quamdiu in hoc mundo versamur, licet fiduciam maiorem tribuat, non tamen in totum sollicitudinem perimit; nec ut dormiamus donata est, sed ut suavius laboremus. Unde in hoc quoque tuae vigilantiae sollicitudine volumus adjuvari, ut tua relatione currente quid apud illas regiones doctrina Dominica proficiat, apostolicam sedem festines instruere: quatenus illius regionis sacerdotes, in quocumque usus exegerit, adjuvemus. De his vero quae in saepe dicto concilio illicita contra venerabiles Nicaenos canones praesumptione tentata sunt, ad fratrem et coepiscopum nostrum Antiochenae sedis praesulem scripsimus; adjicientes et illud, quod nobis propter improbitatem monachorum quorundam regionis vestrae verbo mandasti per vicarios nostros, et hoc specialiter statuentes, ut praeter Domini sacerdotes nullus audeat praedicare, seu monachus, sive ille sit laicus, qui cujuslibet

scientiae nomine gloriatur. Quas tamen litteras, pro utilitate universalis Ecclesiae, per praedictum fratrem et coepiscopum nostrum Maximum, ad omnium volumus pervenire notitiam: et ob hoc his noluimus earum exemplar adjicere, quia quae praedicto fratri et coepiscopo nostro injunximus, non dubitamus implenda. *Et alia manu:* Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data tertio idus Junii, Opilione viro clarissimo consule.

1228 EPISTOLA CXXI. AD MARCIANUM AUGUSTUM. *De Paschate.*

SYNOPSIS.

I. Curam paschalis cycli Alexandrino episcopo olim esse demandatam.---II. Quid difficultatis ex illo ortum sit.---III. Ut de hac difficultate jubeat inquiri, postulat.

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Tam multis documentis per omnes Christi Ecclesias fides vestrae pietatis innotuit: ut si quid sollicitudinum pro communi religione generatur, merito vestrum quaeratur

auxilium. Et quia memor dispensationis mihi creditae, necesse habeo curas meas etiam in ea quae sunt futura praemittere, non improbe cupio clementiae vestrae studiis adjuvari: ut in ea observantia, quae certa semper ratione variatur, nihil possit erroris incurri. Paschale etenim festum, quo sacramentum salutis humanae maxime continetur, quamvis in primo semper mense celebrandum sit, ita tamen est lunaris cursus conditione mutabile, ut plerumque sacratissimae diei ambigua occurrat electio, et ex hoc fiat plerumque, quod non licet, ut non simul omnis Ecclesia quod nonnisi unum esse oportet, observet. Studuerunt itaque sancti Patres occasionem hujus erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo delegantes (quoniam apud Aegyptios hujus supputationis antiquitus tradita **1229** esse videbatur peritia) per quem, quotannis dies praedictae solemnitatis sedi apostolicae indicaretur, cujus scriptis ad longinquiores Ecclesias indicium generale percurreret.

CAP. II.

Sed sanctae memoriae Theophilus Alexandrinae Ecclesiae episcopus, cum hujus observationis annos centum numero collegisset, septuagesimi sexti anni paschale festum longe aliter quam alii decreverant tenendum esse constituit. Nam a primo augustae memoriae Theodosii senioris consulatu succedentem sibi sacrae observantiae ordinem ponens, ut longioris temporis ratio ejus litteris teneretur ascripta, cujus **1230** complexionis septuagesimus et quartus est annus, in quo pridie idus Aprilis sanctum Pascha

celebravimus; sequenti vero anno pridie nonas Aprilis eadem, propitio Deo, agenda erit festivitas, sicut regulariter centenariae annotationis ordo declarat; sed in anno qui erit septuagesimus sextus, is Paschae dies invenitur ascriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit auctoritas. Nam diem octavum kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus praefinitum, qui nimie limitem antiquae constitutionis excedit; cum alii quintum decimum kalendarum Maiarum huic festivitati deputaverint **1231** diem. Siquidem ab undecimo kalendarum Aprilium, usque in undecimum kalendarum Maiarum, legitimum spatium sit praefixum, intra quod omnium varietatum necessitas concludatur: ut Pascha Dominicum nec prius possimus habere nec tardius. Quod enim in decimum et in nonum kalendarum Maiarum videtur nonnumquam pervenisse festivitas, quadam ratione defenditur. Quia etsi dies Resurrectionis ultra terminum videtur exisse, dies tamen Passionis limitem positum non invenietur egressus. Ad octavum autem kalendarum Maiarum paschalem observantiam perducere, nimis insolens et aperta transgressio est.

CAP. III.

Quia ergo in illa, ut dixi, centenaria supputatione Theophili, septuagesimus sextus annus diem Paschae contra morem ecclesiasticum statuuisse monstratur, et non leviter delinquitur si in principio sacramenti veritas et unitas ab universali Ecclesia non tenetur, obsecro clementiam vestram ut studium

vestrum praestare dignemini: quatenus Aegyptii, vel si qui sunt alii qui certam hujus supputationis videntur habere notitiam, scrupulum hujus sollicitudinis absolvant, ut in eum diem generalis observantia dirigatur, qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec ultra praefixos terminos evagetur. Quidquid autem pietas vestra de hac consultatione cognoverit, ad meam jubeat mox notitiam pervenire: ut in divinis mysteriis nulla dissonantiae culpa nascatur. Data decimo septimo kalendas Julii, Opilione viro clarissimo consule.

1232 EPISTOLA CXXII. AD JULIANUM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

Rogat eum ut de controversia Paschatis anni sequentis diligentius inquirat, rescribatque.

LEO JULIANO episcopo.

De paschali observantia sanctae memoriae Theophilus ad Augustum Theodosium seniore scribens, per centum annos, a primo praedicti principis consulatu, digessit ordinem festi, cujus instructionis septuagesimus quartus nunc annus evolvitur; quo, Opilione consule, pridie idus Aprilis celebrata est sacra solemnitas; unde sequenti anno, pridie nonas Aprilis,

eadem festivitas rationabiliter consequetur. Sed annus qui erit septuagesimus sextus memorati episcopi annotationem habere cognoscitur, quae a totius antiquitatis exemplo et ab omni Patrum auctoritate discordat. Siquidem in octavum kalendarum Maiarum Dominicum Pascha transtulerit, praefinitos antiquitus limites nimis evidenter excedens, cum in die quinto decimo kalendarum Maiarum paschalem solemnitatem, sicut constituerunt alii, potuerit annotare. Unde quia non mediocris mihi sollicitudo generatur, ne apud Aegyptios haec persuasio roboretur, ad Christianissimum et clementissimum principem scripta direxi, quibus causam scruputi diligenter **1233** exposui, et suppliciter postulavi ut operam suam, quemadmodum consuevit, religionis cultui dignanter impendat: ut eos qui hujus supputationis perfectam videntur habere notitiam, in unum jubeat convenire et diligenter inquirere: ne forte haec definitio teneatur, et hic excessus, qui prioribus videtur repugnare temporibus, nostrae conniventiae vel negligentiae deputetur, et fiat in nostris diebus quod numquam ante praesumptum est. Quia vero oportet fraternitatem tuam curae istius mecum esse participem, et ne quid tale accidat praecavere, crebrius religiosissimo et fidelissimo principi dignare suggerere, ut indissimulanter Aegyptios jubeat admoneri ne in summae festivitatis die, aut dissensione aliqua, aut transgressione peccetur. Quidquid autem de hac re diligentior sollicitudo repererit, cito ad notitiam meam gloriosissimus imperator jubeat pervenire: quia et ad ipsius et ad omnium salutem pertinet ut Dei cultus nullo errore laedatur. Data XVII kalendas Julii, Opilione viro clarissimo consule.

1234 EPISTOLA CXXIII. AD EUDOCIAM AUGUSTAM. *De monachis Palaestinis.*

SYNOPSIS.

I. Rogat ut curam suam reducendis ad fidem et quietem monachis Palaestinis impendat.--- II. Recepta Chalcedonensi synodo tam Eutychen quam Nestorium exsecrentur, si catholici videri volunt. Quid autem profecerit exhortatio Eudociae, ipsius litteris instrui cupit.

LEO episcopus EUDOCIAE Augustae.

CAP. I.

Quanta mihi catholicae cura sit fidei, et qua sollicitudine, in quantum Dominus adjuvat, debeam praecavere ne umquam ab imperitis aut impiis veritatis Evangelio resistatur, pietatem vestram scire non dubito. Et ideo cum salutationis officio, quo semper mihi est vestra honoranda clementia, obsecro Dominum ut me de tua incolumitate laetificet, et causam fidei, in qua quorundam intra provinciam Palaestinam monachorum fuerant corda turbata, magis magisque per vos

faciat adjuvari: ut quantum pietatis tuae studio fieri potest, haereticae perversitati omnis fiducia subtrahatur. Quos enim nec ratio sacramentorum, nec auctoritas Scripturarum, nec ipsa sacratorum locorum testimonia commovebant, quid eis nisi abruptum periculum timeretur? Prosit ergo Ecclesiis, sicut favente Deo prodest, et generi ipsi **1235** prosit humano in Verbi Dei incarnatione suscepto, quod domicilium habitationis vestrae ibi esse voluistis, ubi vobis Dominum nostrum Jesum Christum sicut verum Deum, ita et verum hominem, in unitate personae, et mirabilium indicia, et passionum documenta loquuntur.

CAP. II.

Si ergo praedicti nomen catholicum venerantur et diligunt, et inter Domini corporis volunt membra numerari, pravos errores, quos temere admiserant, detestentur, detestentur, et agant poenitentiam impiarum blasphemiarum, cruentorumque factorum. Succumbant pro salute animarum suarum synodalibus, quae in civitate Chalcedonensi sunt confirmata, decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanae, nisi fides vera et humilitas quieta non pervenit, credant quod legunt in Evangelio, quod confitentur in symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim catholica sicut damnat Nestorium, qui in uno Domino nostro Jesu Christo duas ausus est praedicare personas, ita damnat etiam Eutychen cum Dioscoro, qui ab unigenito Deo Verbo negant in utero Virginis matris veritatem carnis humanae susceptam. Si quid autem erga praedictorum

conversionem exhortatio vestra profecerit, quod gloriam vobis praestabit aeternam, peto hoc mihi clementiae vestrae litteris indicetis; ut et vos boni operis fructum cepisse, et illos gaudeam misericordia Domini non periisse. Data decimo septimo kalendas Julii, Opilione viro clarissimo consule.

1236 EPISTOLA CXXIV. AD MONACHOS PALAESTINOS.

SYNOPSIS.

I. Ex perversa epistolae S. Leonis ad Flavianum interpretatione impositum esse Palaestinis. ---II. Tam Eutychen, qui naturas confundit in Christo, quam Nestorium, qui personas geminat, esse detestandos. ---III. Christi non esse participem, qui nostram in eo naturam non confitetur. --IV. Illos solum Christi sanguine mundari, in quorum corpore oblatus, passus et mortuus triumphavit. ---V. Utriusque ejus naturae proprietates ex operum qualitate declarari. ---VI. Utramque inconfuse in una persona convenire. ---VII. Nihil Filio Dei accessisse de novo nisi in forma servi. ---VIII. Cum iisdem monachis de scandalis ipsorum furore ortis expostulat. ---IX. Ut resipiscant et fidem communem amplectantur, exhortatur.

LEO episcopus universis Monachis per Palaestinam constitutis.

CAP. I.

Sollicitudini meae, quam universali Ecclesiae omnibusque ejus filiis debeo, multorum relatione patefactum est dilectionis vestrae animis quiddam offensionis illatum, dum aut imperiti, ut apparet, interpretes, aut maligni, quaedam vos aliter **1237** intelligere, quam a me sunt praedicata, fecerunt, non valentes in Graecum eloquium apte et proprie Latina transferre, cum in rebus subtilibus et difficilibus explicandis, vix sibi etiam in sua lingua disputator quisque sufficiat. Quod tamen apud me eo profecit, ut, dum ea quae catholica fides respuit improbatis, intelligamus vos veris amicitiores esse quam falsis; et id merito refutare, quod ex antiquae institutione doctrinae etiam ipse detestor. Quamvis enim epistola mea ad sanctae memoriae Flavianum episcopum data, satis sibi ad manifestationem sui ipsa sufficiat, neque in aliquo aut purgationis aut expositionis indigeat; et alia tamen cum eadem mea scripta concordant, in quibus similiter praedicationis meae sensus in aperto est. Necessitatem enim habens contra haereticos, qui multos Christi populos conturbaverant, disserendi, et clementissimis principibus, et sancto concilio synodali, et Constantinopolitanae Ecclesiae, quid de incarnatione Verbi, secundum evangelicam apostolicamque doctrinam, deberemus sapere ac sentire, patefeci, et in nullo a sanctorum Patrum confessione discessi: quia una est, vera, singularis, catholica fides, qui nihil addi, nec minui potest; quam Nestorius prius, et nunc Eutyches, diversa quidem assertione, sed simili impietate impugnare conati sunt, et Ecclesiae Dei duas haereses sibimet contrarias

inferre tentarunt, ut uterque a discipulis veritatis merito damnaretur: quia insanum nimis et sacrilegum fuit, quod varia falsitate ambo senserunt.

CAP. II.

Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam virginem Mariam hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei et carne sentiret, sed separatim atque sejunctim, alium filium Dei, alium hominis praedicaret: cum, manente illa incommutabilis Verbi essentia, quae ei cum Patre et Spiritu sancto intemporalis atque coaeterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, ut uno conceptu unoque partu eadem virgo, secundum unionem utriusque substantiae, et ancilla Domini esset et mater. **1238** Quod etiam Elizabet, sicut Lucas evangelista declarat, intellexit et dixit: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me* (**Luc. I, 43**)? Eutyches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum haereticorum volutatus errores, tertium Apollinaris dogma delegit: ut negata humanae carnis atque animae veritate, totum Dominum nostrum Jesum Christum unius asserat esse naturae, tamquam verbi Deitas ipsa se in carnem animamque converterit; et concipi et nasci, nutriri et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascendere in coelum, et in Patris dextera, unde ad judicandos vivos et mortuos veniet, consedere, ejus tantum essentiae fuerit, quae nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura Unigeniti, natura est Patris, natura est Spiritus

sancti, simulque impassibilis, simul est incommutabilis, sempiternae Trinitatis indivisa unitas et consubstantialis aequalitas. Unde si ab Apollinaris perversitate haereticus iste desciscit, ne convincatur Deitatem passibilem sentire atque mortalem; et tamen Verbi incarnati, id est, Verbi et carnis unam audet pronuntiare naturam, non dubie in Manichaei et Marcionis transit insaniam, et mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum simulatorie omnia credit egisse, nec humanum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium.

CAP. III.

Quae impietatis mendacia quoniam olim fides catholica detestatur, et talium sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum sunt damnata sentiis, quicumque illi sunt ita obcaecati et a lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei a tempore incarnationis humanam, id est nostram, negent inesse naturam, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, et cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si per beatae Virginis partum, aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Joan. I, 14)*; ita negari non potest, quod *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi (II Cor. I)*. Quae autem reconciliatio esse potest, qua humano generi propitiaretur Deus, nisi **1239** omnium causam mediator Dei hominumque susciperet? Qua vero ratione veritatem

mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei aequalis erat Patri, in forma servi particeps esset et nostri: ut per unum novum hominem fieret renovatio vetustatis; et mortis vinculum unius praevaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur? Effusio enim pro injustis sanguinis justi tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent: quoniam, sicut Apostolus ait, *ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia* (**Rom. V, 20**). Et cum sub peccati praejudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quam debitum servitutis.

CAP. IV.

Quam itaque sibi in hujus sacramenti praesidio spem relinquunt qui in Salvatoris nostri corpore negant humanae substantiae veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redempti? Quis est *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* (**Ephes. V, 2**)? aut quod umquam sacrificium sacratius fuit, quam quod verus pontifex altari crucis per immolationem suae carnis imposuit? Quamvis enim multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit (**Ps. CXV, 15**), nullius tamen insontis occisio, propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas; et de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiae, non dona justitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine

persolvit: cum inter filios hominum unus solus Dominus noster Jesus Christus exstiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me* (**Joan. XII, 32**). Fides etenim vera justificans impios, et creans justos, ad humanitatis suae tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem; liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem superbum in carnis nostrae humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit.

CAP. V.

Quamvis ergo in uno Domino nostro Jesu Christo, vero Dei atque hominis Filio, Verbi et carnis una persona sit, et utraque essentia communes habeat actiones; intelligendae tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sincerae fidei contemplatione **1240** cernendum est, ad quae provehatur humilitas infirmitatis, et ad quae inclinetur altitudo virtutis: quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo, nec pareret (**Luc. I, 31**): et sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret (**Luc. II, 7**). Sine Verbi potentia non adorarent magi puerum novo sidere declaratum (**Matth. II, 11**): et sine veritate carnis non juberetur transferri in Aegyptum puer, et ab Herodis persecutione subduci: sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de coelo: *Hic est filius meus dilectus, in quo*

mihi complacui (Matth. III, 17): et sine veritate carnis non protestaretur Joannes: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi (Joan. I, 29). Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, et vivificatio mortuorum: et sine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo, sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur aequalem, et sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem: cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum proprietatem divinae humanaeque substantiae unum Dei Filium, et hominem credit, et Verbum.

CAP. VI.

Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis *Verbum caro factum est (Joan. I, 14)*, nihil umquam inter divinam humanamque substantiam divisionis exstiterit, et per omnia incrementa corporea, unius personae fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen, quae inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus; sed quid cujus formae sit, ex operum qualitate sentimus. Nec divina enim humanis praejudicant, nec humana divinis, cum ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona geminetur. Dicant igitur isti phantasmatici Christiani, quae substantia Salvatoris affixa sit ligno, quae jacuerit in sepulcro, et revoluta monumenti lapide, quae tertio die caro surrexerit; vel quale corpus Jesus discipulorum visui, clausis ad eos ostiis ingressus intulerit: cum ad abigendam cernentium diffidentiam, inspicere oculis digitisque tractari

patentes adhuc fixuras clavorum, et recens compuncti lateris vulnus exigeret (**Joan. XX**). At si in tanta luce veritatis tenebras suas haeretica obduratio non relinquit, ostendant unde sibi spem vitae polliceantur aeternae, ad quam nis per mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum, non potest perveniri. *Non enim est aliud nomen datum hominibus sub coelo, in quo oporteat* **1241** *salvos fieri* (**Act. IV, 12**); nec est redemptio captivitatis humanae, nisi in sanguine ejus, *qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus* (**I Tim. II, 6**). Qui, sicut praedicat beatus apostolus, *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris* (**Philipp. II, 6-11**).

CAP. VII.

Quamvis ergo unus sit Dominus Jesus Christus, et verae Deitatis veraeque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, neque hujus unionis soliditas ulla possit divisione sejungi, exaltationem tamen, qua illum exaltavit Deus, et donavit illi nomen quod super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam, quae ditanda erat tantae glorificationis augmento. In forma quippe Dei aequalis

erat Filius Patri, et inter Genitorem atque Unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in maiestate diversitas; nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo, quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas sacramentum magnae pietatis implevit, humana humilitas est, quae in gloriam divinae potestatis evecta est, in tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis Deitate et humanitate connexa, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus maiestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate aequalis est Deo, dicitur exaltatus. Nec interest ex qua Christus substantia nominetur, cum inseparabiliter, manente unitate personae, idem sit et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem. Quidquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quae non habuit conferuntur. Nam secundum potentiam Verbi, indifferenter omnia quae habet Pater etiam Filius habet, et quae in forma servi a Patre **1242** accepit, eadem in forma Patris etiam ipse donavit. Est idem ipse et dives et pauper (**II Cor. VIII, 9**). Dives, quia *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. I, 1-3)*. Pauper vero, quia *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (Ibid., 14)*. Quae autem est ejus exinanitio, quaeve paupertas, nisi formae servilis acceptio, per quam, Verbi maiestate velata, dispensatio humanae redemptionis impleta est? Nam quia captivitatis nostrae resolveri originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis nostraeque naturae, quem veteris debiti praejudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret (**Coloss. II, 14**),

sicut ab initio erat divinitus praeordinatum ita est in plenitudine praefiniti temporis factum, ut multis modis significata promissio in diu expectatum veniret effectum; nec posset esse ambiguum quod continuis testificationibus semper fuerat nuntiatum.

CAP. VIII.

Destructis itaque tot haeresibus, quae per sanctam devotionem praesidentium Patrum a corpore sunt catholicae unitatis abscissae, quaeque ideo extorres a Christo esse meruerunt, quia Verbi incarnationem, quae singularis est recte credentium salus, fecerunt sibi lapidem offensionis et petram scandali (**I Petr. II, 8**); miror dilectionem vestram in discernendo veritatis lumine laborare. Et cum multis manifestationibus declaratum sit quam recte et Nestorium et Eutychem cum Dioscoro fides Christiana damnaverit, nec Christianus possit vocari qui vel illius vel horum impietati praebet assensum, doleo vos evangelicae et apostolicae doctrinae, ut audio, resultare, exagitando seditionibus civitates, conturbando Ecclesias, nec solum injurias, sed etiam caedes presbyteris atque episcopis inferendo: ut prae furore et saevitia, propositi vestri et professionis sitis immemores. Ubi est regula mansuetudinis et quietis? ubi longanimitas patientiae? ubi tranquillitas pacis? ubi firmamentum dilectionis et tolerantiae fortitudo? Quae vos ab Evangelio Christi aut persuasio abduxit, aut persecutio separavit? Vel quae tanta exstitit decipientis astutia, ut obliti prophetarum et apostolorum, obliti symboli salutaris et confessionis quam

pronuntiantes **1243** coram multis testibus, sacramentum baptismi suscepistis, diabolicis vos illusionibus subderetis? Quid apud vos acturae fuerant ungulae, quid saeva tormenta, si ad expugnandam fidei vestrae integritatem tantum vana haereticorum commenta valuerunt? Pro fide vos agere creditis, et fidei contraitis. Ecclesiae nomine armamini, et contra Ecclesiam dimicatis. Hoccine a prophetis, hoc ab evangelistis, hoc ab apostolis didicistis? ut negantes veram Christi carnem, et ipsam Verbi essentiam passioni mortique subdentes, alienam faciatis nostram a suo reparatore naturam, totumque quod crux intulit, quod lancea vulneravit, quod sepulcri lapis suscepit et reddidit, solum fuisse opus divinae potentiae, non etiam humilitatis humanae? Propter quam Apostolus dicit: *Non enim erubesco Evangelium* (**Rom. I, 16**): quoniam noverat quale Christianis ab inimicis objiceretur opprobrium. Et ideo etiam Dominus protestabatur, dicens: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, et ego confitebor illum coram Patre meo* (**Matth. X, 32**). Hi enim non erunt digni confessione Filii et Patris, quibus nunc caro Christi verecundiam facit; probabuntque se nullam de signo crucis sumpsisse virtutem, qui quod praeferendum frontibus acceperunt, promere labiis erubescunt.

CAP. IX.

Declinate, filii, ab his diabolicis persuasionibus declinate. Veritatem Dei nulla res violat, sed Veritas nos nisi in nostra carne non salvat. *Veritas* quippe, sicut propheta ait, *de terra orta est* (**Ps. LXXXIV, 12**); et sic Verbum Maria Virgo

concepit, ut uniendam ipsi carnem de sua substantia ministraret, nec cum adjectione personae, nec cum evacuatione naturae: quoniam qui erat in forma Dei, ita accepit formam servi, ut unus atque idem in forma utraque sit Christus: inclinante se Deo usque ad infima hominis, et proficiente homine usque ad summa Deitatis, dicente Apostolo: *Quorum Patres, et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen (Rom. IX, 5).*

1244 EPISTOLA CXXV. AD JULIANUM
COENSEM EPISCOPUM. Per comitem
R[.....]danum. *De silentio Juliani amice
expostulat; de omnibus vult instrui.*

LEO episcopus JULIANO episcopo.

Saepissime dilectionem tuam ad hanc curam et diligentiam meis sum litteris cohortatus, ut de his quae circa fidem aguntur sollicitudinem meam indesinenter instrueres. Et cum omnibus occasionibus scribere non quiescam, quibusdam tamen scriptis meis, id est, per filium nostrum subadjuvam Rodanum, domesticum filii nostri, viri illustrissimi Asparacii datis, nullum responsum tuae fraternitatis accepi; tamquam ratio temporis non habuerit, ut quid post mea scripta sit gestum, potueris indicare. Et ideo per filium meum comitem Rodanum his litteris te saluto; et ut nullam opportunitatem

scribendi negligas, quo aestus sollicitudinis meae relevetur, admoneo. Cum enim in te quamdam mei Constantinopolitani habeant portionem, dignum est et pro communi amicitia, et pro totius Ecclesiae dilectione, incessabili te vigore prospicere ne quid possit de statu fidei me latere. Quae ergo per praedictos, vel ad gloriosissimum principem, vel ad tuam dilectionem scripsi, ut celerrime tradantur effectui, opportunis suggestionibus elabora. Et quidquid fuerit, Deo auxiliante, dispositum, scire me facito: ut perductis in effectum his quae rationabiliter ordinata sunt, pax fidei canonumque custodia et securior ubique habeatur et fortior. Data septimo kalendas Julii, Opilione viro clarissimo consule.

1245 EPISTOLA CXXVI. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Gratias agit pro sedatis Palaestinae tumultibus, et restituto in suam sedem Juvenali Jerosolymitano; Dioscorum etiam ejusque sequaces Aegyptios perstringens.

LEO MARCIANO Augusto.

Geminis clementiae vestrae laetificatus alloquiis, cum debita gratiarum actione rescribo, gaudens de misericordia Dei, qui in virtutibus providentiae vestrae, et ad utilitatem Romanae

reipublicae, et ad catholicae Ecclesiae pacem, gloriosissimum praesidium collocavit. Unde confido utramque hanc pietatis vestrae saluberrimam curam ita divinitus adjuvandam, ut plena tranquillitas et Christianae religioni et vestro tribuatur imperio. Quod ergo in provinciis Palaestinis plebes Dei ad unitatem sunt fidei revocatae, et compressis errantium motibus ad evangelicam apostolicamque doctrinam omnium, ut indicare dignamini, corda directa sunt, quodque fratri et coepiscopo meo Juvenali ad sacerdotii sui sedem tandem licuit, non jam resultante populo, sed desiderante, remeare, vestrae fidei opus, vestrae pietatis est fructus. Pro cuius augmento per omnes Christi Ecclesias concors multiplicatur oratio ut si qua adhuc apud Aegyptum caligo residet, quae nondum recepit radios veritatis, totius mundi precibus remedia illuminationis accipiat, et execrabilis Dioscori ultra contagiis non gravetur; nec in illo Dominicae oves imprudenti affectu personam diligant pastorem, quem experti sunt saevissimum **1246** fuisse morum et fidei vastatorem. Et ideo in sancto et mirabili studio suo perseveret vestra clementia, ut si quid usquam aut aegrum invenitur aut turbidum, et sanitati reddatur et paci, quia dignum est ita vos praesidere rebus humanis, ut gaudeatis sacramentis servire divinis. Data quinto idus Januarii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXXVII AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

I. De restituto Jerosolymitano episcopo, conversis Palaestinis monachis, et receptis Proterii litteris.---II. De Paschate anni 455 diligentius inquiri cupit.---III. De epistola sua ad Chalcedonenses episcopos lecta CP. Aetii discussione, et variis epistolis ultro citroque scriptis.

LEO urbis Romae episcopus JULIANO episcopo.

CAP. I.

Christianissimi principis fidem saepe evidentissimis probavimus documentis, ac Deo nostro gratias ago, qui talem dignatus est rebus humanis concedere pro sua pietate rectorem, qui et fidei causas et reipublicae summa vigilantia tueretur, haereticorum ausibus semper obsistens, et nihil eorum insaniae adversum catholicam fidem licere permittens; cujus post Deum beneficiis hoc debetur, quod et Jerosolymitanus episcopus est receptus, et monachos, quos perfidia haereticae falsitatis invaserat, ad sanitatem augusta auctoritate revocavit. Mox itaque ut accepi epistolas tuas, talia continentes, non solum eadem die, sed **1247** prope eadem hora responsum reddere maturavi; ut certior de omnibus quae scripseras redderetur. Fratrem Proterium Alexandrinae urbis episcopum gratulor plenas satisfactionis de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifestius quid teneat

indicasse; cui me dignam gratiam necesse est pro fidei ipsius sinceritate praestare, ut honorem in nullo suae perdat Ecclesiae, sed sedis suae privilegia, paternae antiquitatis exemplo, juxta canonum illibata jura possideat.

CAP. II.

De praesentis anni Pascha nulla dubitatio esse nobis potuit, sed de futuro quaesivimus quod Theophilus Alexandrinae urbis episcopus, octavo kalendarum Maiarum diei, quod numquam ita a tempore Dominicae resurrectionis celebratum est, credidit ascribendum. Unde sollicitius congruit hoc requiri, ut omnis occasio tollatur erroris. **1248** Nam in nostris annalibus quintus decimus kalendarum Maiarum dies apertissime a Patribus nostris et constitutus legitur et celebratus. Ac ne vel apud nos vel apud Orientales nascatur ex hac parte diversitas, hoc instantius nostro nomine cum Christianissimo principe agere tua dignetur dilectio: quamvis et ipse clementissimus princeps se inquisitione sollicitissima curam hanc Aegyptiis delegasse, suis epistolis dignatus sit indicare.

CAP. III.

Epistolam sane meam ad Chalcedonensem synodum datam praesentibus episcopis et clericis lectam fuisse tuis epistolis retulisti; sed usque ad illud capitulum, quo ea quae de fide acta

sunt meus videtur firmasse consensus. Unde miratus sum quod reliqua quae secuta fuerunt non pariter in notitiam eorum quibus sunt lecta prolata sint; cum maxime omnibus **1249** innotescere debuisset, improbum a nobis ambitum notatum fuisse, et novis usurpationibus obviatum: ut vetustas, quae est canonibus constituta, inviolata, ut semper scripsimus, servaretur. Aetium vero presbyterum, quem asseris fuisse discussum, gratulamur, cognitione habita, in omnibus fuisse purgatum. Epistolam quoque ad Christianissimum principem noveris me misisse, in qua illi gratias egi, quia curam mihi suam, tam pro fidei causa quam pro securitate reipublicae dignatus est indicare. Aliam quoque ad nos epistolam dedit, interveniens pro Anatolio episcopo, ut nostri illi animi gratia praebeatur, quoniam correctionem ejus promittit, et in omnibus se satisfacturum esse quae ad fidei observantiam pertinent pollicetur. Data quinto idus Januarii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXXVIII. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Laudata principis fide ac religione testatur se libenter Anatolium in gratiam suam recepturum, modo satisfaciat canonibus, et sacerdotum jura non convellat.

LEO MARCIANO Augusto.

Si quantum vestra clementia pro evangelicae fidei integritate sollicita est, tantum Constantinopolitanae urbis episcopus in custodiendis ecclesiasticis regulis vellet esse devotus, omnia compressis dissensionum scandalis ad statum proprium jam rediissent, nec quidquam sibi, vobis in imperio constitutis, qui omnia justa defenditis, et erroribus obviatis, eorum adhuc pravitas vindicaret, qui curationem sibi non patiuntur adhiberi. Sed vestrae mansuetudini haec palma servatur, ut vobis omnium, qui ad Christum Dominum nostrum per catholicam fidem **1250** revocantur aut redeunt, sanitas debeatur. Sicut itaque gloriamur in vobis, ita contristamur in eos quibus carnali aemulatione praeoccupatis vos pro statu Ecclesiarum et pace omnium sacerdotum, spiritu tam Christiano quam regio in tantum videmus esse sollicitos, ut interventionum vestrarum pro his quos deviare cognoscitis commodetis adhortando me vestris epistolis, ut coepiscopo meo Anatolio animi mei gratiam fraterna charitate restituam, quam illi et amabiliter, ut meministis, impendi, et praebere semper opto; si tamen, ut hortatus ante sum, ab ea quae illum praegravavit ambitione descisceret, et eos qui ipsum obfuscabant in suo consortio non haberet. Sed ad epistolas meas pia affectione transmissas hactenus respondere nihil voluit, et cum de persona Aetii, vel Andreae, qui illi fuerat substitutus, ea secuta sint quae debeant improbari, non otiosum est quod de his quae maxime fuerant curanda reticetur. Praeceptioni itaque pietatis vestrae parere volueram, et litteras dare ad episcopum supradictum, si priores, quas ad illum direxi, vel effectum rerum, vel scriptis ipsius proficere aliquid probavissem. At cum nihil de ambitionis poenitudine

voluerit profiteri, nihilque ad haec respondere quae a me sunt scripta curaverit, colloquia quidem mea ab illo suspendi, sed animum, quo illum corrigi et meliorem esse desidero, non mutavi. Proinde, si placet vestrae clementiae, immo, quia id vobis placere cognosco, satisfaciat canonibus, et omnium gratiam sacerdotum pacifica humilitate servaturum se esse rescribat, ambitumque culpabilem se abjecisse significet; ego me illum in eam gratiam spondeo recepturum, ut in omnibus quae sunt Domino placitura consortium ejus amplectar: quoniam illa pax vera, illa charitas erit firma, in qua simul studebimus et catholicam fidem et Nicaenorum canonum decreta servare. Data septimo idus Martii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN TRES EPISTOLAS SEQUENTES. (G)

1. Cur in edendis tribus sequentibus epistolis alium a Quesnelliano ordinem secuti simus, paucis dicendum est. Quesnellus primum ediderat epistolam hac in editione 131 ad Julianum cum data VII *idus Martii*; tum epist. 129, ad Proterium, cum data VI *idus*; ac tandem post insertam Proterii epistolam 133, ad Leonem. subjecit epist. 130, ad Marcianum, cum data V *idus* ejusdem mensis, rejecto in marginem VI *idus*. Hae datae diversae hunc ordinem exigebant. At cum in epist. 131, ad Julianum, c. 1, S. pontifex testetur se ad ipsum mittere exempla litterarum quas *ad clementissimum*

imperatorem vel ad ipsum Alexandrinae urbis episcopum (id est Proterium) direxerat, quibus duas ad Marcianum et Proterium traditas epistolas respicit, hae jam scriptae noscuntur antequam ad Julianum litteras exararet, ac proinde chronicarum notationum quas Quesnellus praetulit manifestus error agnoscitur, quo ad eum ordinem statuendum adductus fuit. Melius igitur ex nostro Ratisponensi notas chronicas emendavimus, ex quibus colligitur omnes has epistolas eodem die VI idus Martias signatas fuisse.

2. Quoad ordinem vero, cum ex laudato testimonio epistolae 131 liquet S. pontificem scripsisse litteras ad Marcianum et Proterium antequam ad Julianum scriberet, tum vero ex initio cap. 2 epistolae 130, ad Marcianum, ubi Leo se Proterio rescripsisse testatur, palam fit litteras ad Proterium epistolae ad Marcianum praecessisse. Itaque licet omnes hae epistolae eodem die notentur, ex ipsarum tamen contextu Leo scripsit primum ad Proterium, dein ad Marcianum, ac tandem ad Julianum, et hunc ordinem in editione servabimus.

1253 EPISTOLA CXXIX. AD PROTERIUM EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

SYNOPSIS.

I. Episcoporum esse vigilare ne fidei unitas violetur, quod vel litterulae immutatione fieri potest.---II. Ex traditione SS. PP.

et suam epistolam catholicam, et docendos esse populus, asserit. ---III. Fidem, disciplinam et privilegia Ecclesiarum ex norma vetustatis esse servanda.

LEO PROTERIO episcopo Alexandrino.

CAP. I.

Laetificaverunt me litterae dilectionis tuae, quas frater et coepiscopus noster Nestorius pio apportavit officio. Oportebat enim ut ab Alexandrinae Ecclesiae praesule talia scripta ad sedem apostolicam mitterentur, quae ostenderent magisterio beatissimi Petri apostoli hoc ab initio per beatum Marcum ejus discipulum didicisse Aegyptios, quod constat credidisse Romanos : quoniam praeter Dominum Jesum Christum *non est aliud nomen datum hominibus sub coelo, in quo oporteat nos salvos fieri (Act. IV, 12)*. Sed quia non omnium est fides, et insidiosus ille tentator nullis magis corda hominum gaudet sauciare vulneribus, quam ut incautas mentes his inficiat erroribus, qui sint evangelicae veritatis inimici, magna sancti Spiritus eruditione nitendum est ut diabolicis falsitatibus nequeat intelligentia Christiana violari. Contra quod periculum praecipue convenit vigilare Ecclesiarum rectores, et quadam verisimilitudine colorata mendacia ab animis simplicis plebis avertere. *Angusta enim et ardua via est quae ducit ad vitam (Matth. VII, 14)*. Nec tantum laqueorum in actionum observantia, quantum inter discrimina sensuum latet, **1254** dum vis sententiarum brevissima adjectione aut

commutatione corrumpitur et confessio, quae operabatur salutem, subtili nonnumquam transitu vergit in mortem. Cum autem dicat Apostolus: *Oportet haereses esse, ut probati manifesti fiant in vobis (I Cor. XI, 19)*, ad totius Ecclesiae tendit profectum, quoties contrariorum sensuum se prodit impietas, ne quae sunt noxia sint occulta et aliorum laedant incolumitatem, quae revocari non poterunt ad salutem. Unde sibi imputent ruinas et obcaecationes suas, qui imprudenti pertinacia jacere in reatu suo, quam oblatum remedium sumere, maluerunt. Quorum merito fraternitati tuae displicet obduratio, et laudabiliter eam doctrinam, quae a beatis apostolis et sanctis Patribus in nos manavit, amplecteris.

CAP. II.

Non enim novae praedicationis est epistola mea, qua ad relationem sanctae memoriae Flaviani contra Eutychen de Domini nostri Jesu Christi incarnatione respondi, in nullo discedens ab ejus fidei regula, quae evidenter a nostris vestrisque est defensa majoribus. Quos si Dioscorus sequi imitarique voluisset, in Christi corpore permaneret, habens et in beatae memoriae Athanasii opusculis unde instrueretur, et in sanctae recordationis Theophili et Cyrilli sermonibus, unde damnato olim dogmati laudabiliter contraireret, potius quam consortium Eutychianae impietatis eligeret. Hoc igitur, frater charissime, pro sollicitudine fidei communis admoneo, ut quia inimici crucis Christi omnibus et verbis nostris insidiantur et syllabis, nullam illis vel tenuem occasionem

demus, qua Nestoriano nos sensui congruere mentiantur. Plebem autem et clerum, omnemque fraternitatem ita debet diligentia tua ad profectum fidei cohortari, ut nihil te novum docere demonstres, sed ea omnium insinuare pectoribus quae venerandae memoriae Patres consona praedicatione docuerunt, cum quibus nostra in omnibus concordat epistola. Hoc autem non solum tuis verbis, sed et ipsa praecedentium expositionum recitatione **1255** monstrandum est: ut plebs Dei noverit ea sibi praesenti doctrina insinuari, quae Patres et acceperunt a praecedentibus suis, et posteris tradiderunt. Unde lectis primitus praedictorum sacerdotum assertionibus, tunc demum mea quoque scripta recitentur: ut aures fidelium probent non aliud nos quam quod a maioribus accepimus praedicare. Et quia ad haec discernenda minus exercitatos habent sensus, ex Patrum saltem litteris discant quam antiquum hoc malum sit, quod nunc a nobis tam in Nestorio quam in Eutyche, qui erubuerunt Evangelium Christi secundum ipsius Domini doctrinam praedicare, damnatur.

CAP. III.

Per omnia igitur et in fidei regula, et in observantia disciplinae, vetustatis norma servetur, et dilectio tua constantiam providi rectoris exerceat; ut prosit Alexandrinae Ecclesiae, quod improbae quorundam ambitioni, servato veterum privilegiorum jure, sollicitus obviavi, et metropolitanis omnibus illaesam manere volui dignitatem, sicut ex epistolarum mearum, quas ad sanctam synodum, vel

ad Christianissimum principem, sive ad Constantinopolitanum episcopum misi, tenore cognosces; manifesteque perspicies hoc speciale esse sollicitudinis meae, ut neque a fidei regula in Ecclesiis Domini devietur, neque in privilegiis aliquid cujusquam improbitate minuatur. Quae cum ita sint, teneat fraternitas tua suorum consuetudinem decessorum, et comprovinciales suos episcopos, qui Alexandrinae sedi ex antiqua constitutione subjecti sunt, congrua sibi auctoritate contineat: ut mori ecclesiastico non resultent, sed vel statutis temporibus, vel cum ratio causae alicujus exegerit, ad charitatem tuam convenire non differant; et si quid, quod Ecclesiae sit utilitatibus profuturum, ex communi collatione tractandum est, collecta in unum fraternitate unanimiter ordinetur. Non enim ulla causa est quae illos ab hac obedientia debeat revocare, **1256** cum talis nobis et fide et moribus innotuerit fraternitas tua, ut tibi de auctoritate praecedentium decessorum tuorum nihil patiamur imminui, aut te impune contemni. Data sexto idus Martii, Aetio et Studio viris clarissimis coss.

EPISTOLA CXXX. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

*I. De fide Proterii Alexandrini episcopi gratulatur.---
II. Alexandrinos ex suae Ecclesiae traditione ab illo esse
edocendos.---III. Ut epistola Leonis ad Flavianum ab
haereticis falsata in Graecum transferatur de novo, et
Alexandrinis publice recitetur.*

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Puritatem fidei Christinae, qua clementia vestra praefulget, etiam his litteris quas frater et coepiscopus meus Nestorius detulit, demonstrastis, justissimum fratri meo Proterio Alexandrinae urbis antistiti impendentes favorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiamsi taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, et quam sincerus sit catholici dogmatis praedicator, ipsius professione clarescit. Unde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector, et Deo gratias ago, quod amoto eo qui Evangelio Christi voluit contraire, et a sanctorum Patrum intelligentia dissidere, talem prospexit Alexandrinae Ecclesiae sacerdotem, qui praecedentibus rectoribus et fide concordaret et vita. Nam cum **1257** amplecti se epistolam meam, quam ad beatae memoriae Flavianum contra Eutychem impium misi, toto corde profitetur, quid aliud quam apostolorum se ostendit esse discipulum? Quoniam doctrina veritatis in

lumine suo permanet, et non potest esse diversum, quod unum est atque individuum.

CAP. II.

Rescripsi itaque praedicto fratri quod debui, atque in sancto studio ut perseveraret admonui. Qui sine dubio constantior erit, si etiam clementiae vestrae cohortationibus adjuvetur. Nec in aliquo eum terreat quorundam imperita dissensio, quos paucorum haereticorum instigationibus ignorantia facit obnoxios. Quod ergo sua diligentia assequi nequeunt, opportune eorum insinuetur auditui. Et ne memoratus nova inferre, et propria videatur astruere, venerabilium Patrum qui eidem Ecclesiae praefuerunt, scripta relegantur; et quid B. Athanasius, quid Theophilus, quid Cyrillus, quid etiam alii Orientales magistri de incarnatione Domini senserint, recognoscant; nec repullulantibus decipiantur erroribus, qui olim evangelici sermonis sunt virtute prostrati: quoniam omnes fere haereses quae diversis temporibus exstiterunt, dum sacramentum corporeae nativitatis et passionis ac resurrectionis Christi non intelligunt, ab Evangelio deviarunt. Et **1258** possemus minus laborare in haereticis repellendis, si rudes animos ea non turbarent mendacia quae peremit antiquitas. Sed nunc, ut dixi, hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum lineae Alexandrinae plebis et cleri auribus innotescant; ac si qui sunt qui nostra scripta despiciant, illis saltem qui nobiscum apostolicis sensibus congruunt acquiescant. In quo opere multum

consacerdotis mei devotione gaudebo, et semper ipsius unanimitate laetabor: quia fraterna pax non nisi in una fidei confessione servatur.

CAP. III.

Quia vero quorundam haereticorum versuta nequitia ad conturbandam nostrorum simplicitatem, epistolam meam, quam ad beatae memoriae Flavianum dedi, falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam verbis vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris assereret: obsecro venerabilem clementiam vestram ut eamdem epistolam per fratrem meum Julianum episcopum, vel eos quos idoneos ad hoc opus pietas vestra delegerit, in Graecum sermonem jubeatis integre diligenterque translatam, per idoneum perlatores sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis, qui eam clero et plebi ipsius civitatis cum praedictorum episcoporum praedicationibus, quibus et mea scripta consentiunt, faciant recitari, ut **1259** agnoscant se fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere; et probentur apostolicae sedis sinceri esse discipuli, apud quam nec Eutyches nec Nestorius ullum obtinent locum, quia sicut alios haereticos, ita et istos Ecclesia universalis damnavit. Data sexto idus Martii; Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXXXI. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

I. Julianum de receptis Proterii Alex. litteris monet; suam ad Flavianum epistolam ex Latino in Graecum ab eodem transferri cupit ac mandat, quam sub signaculo Augusti missam Alexandrinae plebi in Ecclesia recitari vult.---II. De Paschate sequentis anni ut rescribatur.

LEO JULIANO episcopo.

CAP. I.

Sumptis fratris et coepiscopi nostri Proterii Alexandrini antistitis litteris indubitanter agnovi catholicae eum studere doctrinae, et recto corde haereticis obviare: ut merito sperare possimus eum Ecclesiae **1260** cui praesidet, et exemplo morum, et insinuatione fidei profuturum. Sed quia non parum ipsi laboris Eutychianorum factionibus excitatur, qui epistolam meam ad beatae memoriae Flavianum datam, fallaci interpretatione corruptam simplicibus quibusque aut indoctis ita dicuntur ingerere, ut quaedam loca Nestoriano congruere videantur errori: ut haec malignitas non possit de conturbatione fidelium gloriari, hoc fraternitati tuae laboris injungo, ut eandem epistolam meam, quam in omnibus

apostolicae concordare doctrinae consonantia majorum exempla testantur, diligenti interpretatione ex Latino in Graecum transferre digneris, quam gloriosissimus et fidelissimus princeps ad Alexandrinos iudices, sicut poposci, sub signaculi sui impressione transmittat, Christianae plebi in Ecclesia recitandam, cum praedicationibus sanctorum virorum qui ipsi Ecclesiae praefuerunt: quo facilius hi qui ignoranter fluctuare dicuntur, veritate comperta, pravis persuasionibus in errorem ulterius non trahantur. Ne autem fraternitatem tuam aliquid praeteriret, qualia ad clementissimum imperatorem vel ad ipsum Alexandrinae urbis episcopum scripta direxerim, subdita huic epistolae exempla monstrabunt.

CAP. II.

De futuro Paschate, ut saepe jam scripsi, esto sollicitus. et clementissimo principi meo nomine opportunius intimato, ut quid sibi rescriptum sit faciat certiolem, quoniam imminent dies ut nosse possimus quem diem Formatis ascribere debeamus, et omnium ex hac parte suspicio evidentius possit absolvi. Data VI idus Martii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

1261 EPISTOLA CXXXII. ANATOLII EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI AD LEONEM PAPAM. (G)

SYNOPSIS.

I. De intermisso litterarum commercio amice conqueritur. Debitam pontifici obedientiam ostendit.---II. Aetium restitutum esse, Andream vero depositum scribit.---III. Litteris sancti pontificis recreari peroptat.---IV. Ambitionis culpam a se amolitur, eamque in cleri sui episcoporumque Orientalium studium refundit. Gestorum Chalcedonensium confirmatio pontificiae auctoritati reservata traditur.

Sanctissimo ac beatissimo coepiscopo papae LEONI
ANATOLIUS in Domino salutem.

CAP. I.

Omne quidem solatium prorsus atque auxilium quod vitae laboriosae curisque vallatae ratio flagitaret, in vestra positum sperans esse beatitudine, totius sarcinam mihi sollicitudinis inde merito leviolem fore credideram; nunc vero cunctis **1262** aliis acrior me pressit anxietas, quam diutina peperit vestrae non solita sanctitatis intermissio litterarum, maxime cum mihi, quae scriptae essent a vobis aliis,

ostenderentur epistolae, quae majus facerent doloris augmentum, qui frequentius cuperem potiri vestris affatibus: ut illa vobis obediendo complerem, quae vestris omnifariam perfectissimis sensibus placita videbantur. Nam penitus absit ut eis ego quaecumque mihi fuissent mandata per litteras adversarer. Quia tamen piissimus et Christianissimus princeps, qui consultissimae suae providentiae bono tam res universas regit humanas, quam philosophia divinarum pollet ubique virtutum, cum quibus aemula pietatis zelare non cessat, cum sic moderatur genus humanum, ut id studio religionis in Deum reddat attentius, vestrae beatitudinis litteras mihi sublegit, ea statim quae continebantur eis ut placita vobis implevi, quod me facere vel communis pacis utilitas, vel quod decuerat hortabatur.

CAP. II.

Et reverentissimus quidem sacrosanctae Ecclesiae nostrae presbyter Aetius in priore loco atque honore ecclesiastico nobis est restitutus: omne quod episcopi nostri est modeste faciens ipse responsum. Andreas autem, qui non provectus a nobis, sed gradu faciente archidiaconi dignitate fuerat honoratus, ab Ecclesia separatus est, cum his qui contra sanctae memoriae patrem nostrum atque episcopum fuerant Flavianum; qui etiam partis antea perfidissimi fuerant Eutychetis; quamvis excusationibus plurimis et subscriptionibus propriis, quas epistolae **1263** sanctitatis vestrae subdiderant, jam viderentur satisfecisse praeteritis, eo

usque quamdiu quod vobis placitum super istis fuerit ordinatum.

CAP. III.

Considerans ergo beatitudo vestra quam nostrae conjunctio charitatis ipsi Domino Christo, qui pax nostra consistit, grata futura sit, et quantum fidelissimi principis animus exsultabit, et quam pariter universa plebs Dei et Ecclesiae Christi procul ab omni discordia liberae permanebunt, litteris suis nos laetificare dignetur, quibus illo perfici valeamus affectu, quem prudentissimis vestris insitum copiose jam novimus vigere praecordiis: ut perceptis alacriter vestrae sanctitatis epistolis, et gratias agamus Domino Deo nostro Christo, qui totius difficultatis vincula disrupit, eidemque vota solemnia pro vestra beatitudine persolvamus.

CAP. IV.

De his autem quae Constantinopolitanae gratia sedis sancita sunt in Chalcedonensi nuper universali synodo, pro certo beatitudo vestra hoc habeat, nullam esse culpam in me, homine qui semper otium et quietem, in humilitate me continens, ab ineunte mea aetate dilexerim, sed Constantinopolitanae Ecclesiae reverentissimus clerus est, qui hoc habuit studium, et istarum partium religiosissimi sacerdotes qui in hoc fuere concordēs et sibi pariter adiutores;

cum et sic gestorum vis omnis et confirmatio auctoritati vestrae beatitudinis fuerit reservata. Hoc igitur bene compertum sanctitas vestra cognoscat, nihil ex me istius causa factum esse negotii, qui semper omnem jactantiae levitatem et aliena appetendi cupiditatem mihi vitandam crediderim. Omnem fraternitatem in Christo quae cum vestra est sanctitate, tam ego ipse **1264** quam mei plurimum salutamus. *Et subscriptio litteris Graecis.*

EPISTOLA CXXXIII SANCTI PROTERII
ALEXANDRINI EPISCOPI AD
BEATISSIMUM PAPAM LEONEM ROMAE
URBIS EPISCOPUM. *De Ratione
Paschalis. (G)*

Domino meo dilectissimo fratri et consacerdoti LEONI PROTERIUS in Domino salutem.

CAP. I.

Piissimus et fidelissimus imperator noster Marcianus litteris ad nos nuper venerabilibus usus est, quibus asseruit aestimare quosdam non diligenter ascriptam diem festi paschalis, quae per octavam Indictionem futuram, Deo praestante, celebranda est. Verumtamen non velut a se commotus hoc indicavit, sed quia scripta tuae sanctitatis

acceperit, et praecipiebat oportere nos causam diligenter inquirere adhibita nimis tenuissima scrutatione, quae multum sollicitudinis ac studii contineret. Quapropter negligendum non fuit quominus statim negotium ventilarem; quando ex illo jam tempore, quo commonitorium tuae venerationis accepi, plurimam curam rei hujus habuerim, nunc legales libros inspiciens, nunc antiquorum doctorum **1265** instituta contingens, ex quibus possibile est hujusmodi computum investigare solertius. Sumens etiam et centenalem cursum Paschae descriptum a beatissimo patre et episcopo nostro Theophilo, omnemque percurrens, ita reperi diligenter integreque compositum, ut quicumque ille sit, auctoritatem scripturae hujus quolibet modo reprehendere ac vituperare non possit. Erat enim inconsequens virum ita vigilantem Deoque charissimum, divinarum etiam ditatum scientia Scripturarum, in negotio tam magno ac necessario, praetermisso diligentiae labore potuisse delinquere. Sed forte, sicut tua sanctitas scribit, mendosi codicis aut librarii error est, et propterea nos oporteret diem sanctae illius festivitatis transferre, quod absit. Celebretur autem ita potius ut centenarius annorum cursus ejusdem beatissimi patris nostri et episcopi Theophili continet, qui antiquorum paginis omnino concordat, id est XXIX dies mensis Pharmuthi juxta Aegyptios, qui est VIII kal. Maias. Et nos enim, et tota Aegyptia regio, atque Orions universus, sic ipsum diem celebraturi sumus, Deo praestante.

CAP. II.

Ut autem non arbitremur absolute quae nobis videntur scribere seu velle firmare, inseruimus etiam causas huic epistolae, quibus tua sanctitas forte aestimet non se debere reprehendere Aegyptiorum Ecclesiae veritatem, quae mater hujusmodi laboris **1266** exstitit, diligenterque conscripsit. Olim quidem Dominus per Moysen tempus paschale significavit dicens: *Custodi mensem novorum* (**Deut. XVI, 1**); primum hunc esse pronuntians, sicut iterum dicit: *Mensis iste vobis initium mensium, primus erit in mensibus anni* (**Exod. XII, 2**); et: *Facies Pascha Domino Deo tuo quarta decima die mensis primi* (**Levit. XXIII, 5**; **Num. XXVIII, 16**). Sed qui haec per Moysen locutus est Dominus, plenitudo legis existens, quando dignatus est homo fieri, quinta sabbatorum XIV luna mensis primi in coenaculo cum discipulis pascha manducans, paulo post a Juda traditur, et sequenti die XV luna crucifigitur, id est VI feria, et ad inferos descendens, ac dispensationes salutis nostrae perficiens, vespere sabbati lucescente Dominico resurrexit a mortuis. In quo die lunam XVII primi mensis juxta Hebraeos exstitisse manifestum est. Nos ergo Christiani non solum XIV lunam in Pascha requirimus (hoc enim Judaei facientes sine festivitate sunt), sed etiam Resurrectionis diem Redemptoris nostri, qui est XVII luna praefati primi mensis novorum, sollicitius observamus. Quod si eodem modo plenilunium semper occurreret quinta sabbatorum, quando Salvator pascha cum discipulis manducavit, omne tolleretur ambiguum. Quia vero lunae circulus ad solis cursum inaequalis est, et XIV luna paschalis in die Dominico saepe contingit, non est autem possibile tunc festum celebrare, sed nec pridie, sabbato, luna XIII jejunium solvere, in

septimanam **1267** sequentem differendum est. Maxime cum habeamus intra eam XV lunam, quando, sicut scripsit Apostolus, *Pascha nostrum immolatus est Christus (I Cor. V, 7)*; XIV namque luna primi mensis, juxta Hebraeos, ut superius dictum est, Jesus pascha typicum manducavit; sequenti vero sexta feria XV luna, ut ovis occisionis, cruci pro nobis affixus est, et vespere sabbati lucescente Dominico XVII luna resurrexit a mortuis.

CAP. III.

Quia ergo in solemnitate futura paschali per octavam indictionem, XXII die Pharmuthi mensis novorum, qui est XV kalendas Maias, occurrit XIV luna die Dominico, in septimanam differre convenit subsequenter. Habentes enim intra eam triduanum mysterium, hoc est XV lunam, quando crucifixus est Christus, quartae decimae cohaerentem, necnon et sextam decimam, et sequentem decimam septimam, vicesimo quidem octavo die mensis Pharmuthi, qui est IX kalendas Maias, jejunia solvemus vespere sabbatorum, sequenti vero lucescente Dominico, die XXIX mensis ipsius Pharmuthi, qui est VIII kalendas Maias, **1268** festivitatem sincerissime celebrabimus.

CAP. IV.

Nam et priscis temporibus, si quando die Dominico luna XIV reperta est, in sequentem septimanam est dilata festivitas, sicut in octogesimo nono, et nonagesimo tertio anno a Diocletiani probatur imperio. Sic enim et tunc beatissimi Patres nostri fecisse declarantur. In octogesimo quidem nono anno ab imperio Diocletiani, superstite beatae memoriae patre nostro et episcopo Athanasio, cum luna XIV paschalis die XXVIII mensis Phamenoth, id est nono kalendarum Aprilium die provenisset, die Dominico, in subsequentem translatum est hebdomadem, ita ut quinta die mensis Pharmuthi, hoc est pridie kalendarum Aprilium celebraretur Pascha Dominicum. In nonagesimo autem tertio anno ab imperio ejusdem Diocletiani, cum luna XIV paschalis die XIV mensis Pharmuthi qui est V idus Aprilis, die Dominico contigisset, in sequentem item septimanam dilatio facta est, ita ut Dominicum Pascha die XXI mensis Pharmuthi, qui est XVI kalend. Maiar. solemmniter ageretur. In centesimo quoque tertio anno ab imperio **1269** praefati Diocletiani, cum luna paschalis XIV Pharmuthi XXIII die, qui est XIV kalend. Maiar., esset die Dominico superventura, iterum septimana quaesita est, et Dominicum Pascha XXX die mensis ipsius Pharmuthi, qui est VII kalend. Maiar., constat esse celebratum, propter angustiam temporis imminentem. Item cum in centesimo sexagesimo anno a Diocletiani imperio XIV luna paschalis Pharmuthi XXIII die qui est XIV kalend. Maiar., occurrerit tertia feria septimanae, et Dominicum Pascha XXVIII die mensis ipsius Pharmuthi, qui est IX kalend. Maiar., nos celebrasse meminimus.

CAP. V.

Necesse est igitur et in CLXXI anno a Diocletiani imperio, in futuro paschali festo indictionis octavae, 22 die Pharmuthi, qui est XV kalend. Maiar., luna XIV occurrente die Dominico, in proximam septimanam juxta praecedentem formam convenienter extendi, ut die XXIX mensis Pharmuthi, qui est VIII kalend. Maiar., Dominicum celebremus Pascha propter apprehendentem rursus angustiam, sicut patres nostri fecerunt, decimas quartas lunas occurrentes die Dominico, differentes. Nam si XXII die mensis Pharmuthi, qui est XV kalend. Maiar., luna XIV, sicut dixi saepius, occurrente die Dominico Pascha celebremus, inveniatur pridie, id est sabbato XXI die mensis ejusdem, qui est XVI kalend. Maiar., XIII luna tunc existente, non rite jejunia solvere. Nec enim in XIII luna comeditur **1270** Pascha. Unde quia XXII die mensis Pharmuthi, qui est XV kalend. Maiar., Dominico die XIV luna contingit, non autem convenit die Dominico jejunare, quia hoc Manichaeorum est proprium, consequens est in proximam tendere septimanam, intra quam, ut diximus, habemus et XV lunam, quando crucifixus est Dominus et XVI lunam, simul et XVII, quando resurrexit a mortuis: ita ut XXVIII die mensis Pharmuthi, qui est IX kalend. Maiar., vespere sabbati jejunia pro more solvamus, et sequenti Dominico, XXIX die mensis ipsius, qui est VIII kalend. Maiar., festum paschale celebremus.

CAP. VI.

Illud etiam necessario vobis innotescimus, quod et in futuro centesimo nonagesimo octavo anno ab imperio Diocletiani, XIV luna rursus occurrente XXIII die mensis Pharmuthi, qui est XIV kalend. Maiar., Dominicum Pascha XXX die mensis ipsius, qui est VII kalend. Maiar., Deo praestante celebrabitur.

CAP. VII.

Sed nonnulli subtilitatem paschalis computi forsitan ignorantes Judaicis seducti fabulis, aestimabunt nos in secundum mensem recedere, si festivitatem eatenus exigamus. Nescio prorsus unde hoc asserentes. Nam XIV luna ipsius mensis occurrente XXII die mensis Pharmuthi, qui est XV kal. Maiar., quomodo querelam sustinebimus, quod in secundo mense Pascha celebremus? Judaei namque ignorantes Dominum, tempus quoque Paschae ignorant. **1271** Unde saepius a primo mense recedunt, et in duodecimo mense Pascha celebrare aliquatenus nus arbitrantur. Sed beatissimi Patres nostri cyclum decemnovennalem certius affigentes, quem violari impossibile est velut crepidinem ac fundamentum et regulam, hunc eundem decemnovennalem computum statuerunt, non juxta Judaeorum nunc indoctas atque ineptas actiones, neque secundum exterorum putativam fictamque prudentiam, sed secundum gratiam Spiritus sancti instituti, in revolutione saepe memorati decemnovennalis circuli decimas quartas paschales lunas diligentius annotarunt.

1272 CAP. VIII.

His itaque confectis, illud etiam oportet attendere quod errent nimium qui primi mensis initium lunaris cursus a XXV die mensis Phamenoth, qui est XII kal. Aprilium, omnino esse constituunt, eo quod tunc initium verni temporis ab his qui hoc invenire valuerunt, cum omni diligentia praefixum esse videatur. Et manifeste quidem secundum cursum solis XXV die mensis Phamenoth, qui est XII kalendar. Aprilium, aequinoctium esse cognoscitur; sed non oportet ab hoc aequinoctio primi mensis exordium juxta cursum lunae prorsus affigere. Alioquin per omnia solis circulo lunae discursus concordare 1273 debuerat. Verum quia cunctis habentibus intellectum certum est quod velocissimum lunae motum cursus solis minime consequatur, age jam nunc breviter, Deo praestante, dubios instruamus, quod in secundum mensem nullo modo possimus excedere. Si enim in aequinoctio, id est XXV die mensis Phamenoth, qui est XII kal. Aprilium juxta cursum lunae mensis constitueretur initium, rationis esset opinari nonnullos in secundum mensem nos posse recedere. Nunc autem, quia XIV luna primi mensis per indictionem VIII, quae ventura est, XXII die mensis Pharmuthi, qui est XV kal. Maiar., invenitur, certum est quod initium ejusdem mensis primi juxta lunae cursum nono die Pharmuthi, qui est pridie non. April., occurrat. Cum ergo 14 luna XXII die mensis Pharmuthi inveniatur, qui est XV kal. Maiar., Dominicum Pascha XXIX die mensis ipsius Pharmuthi qui est VIII kal. Maiar., celebrantes, in secundum mensem minime recedimus, cum lunam tunc

XXI indubitanter habeamus. Quomodo igitur excurremus in mensem secundum, quandoquidem initium primi mensis juxta lunae cursum, sicut paulo ante dictum est, IX die mensis Pharmuthi, qui est pridie non. April., existat, et XIV luna XXII die mensis ipsius, id est XV kal. Maiar., die proveniat? Hoc autem ita declarato, certum est quod in secundum mensem nullatenus excurramus, XXIX die mensis Pharmuthi, qui est VIII kal. Maiar., Dominicum Pascha celebrantes.

CAP. IX.

Cognoscant itaque per tuam sanctitatem, qui in illis partibus ambigunt, quod legitime per octavam indictionem Pascha peragemus. Propterea enim scripsi, Patrum et in hoc ecclesiasticas formulas subsequens, et exinde occasiones rei hujus assumens. Sic namque et praecessores nostri, si quando dubietas orta est, praedicere festinabant, ut ubique consonanter ageretur sacra festivitas. Quod etiam nunc juxta priscam consuetudinem credimus in Domino praedicari in Ecclesiis et unam fidem, unum baptisma, unam solemnitatem **1274** sacratissimam paschalem ab omnibus Christianis ubique celebrari in Christo Jesu Domino nostro, quia *in ipso vivimus, et movemur, et sumus* (**Act. XVII, 28**).

Transferre vero hanc epistolam in Latinae vocis eloquium non satis certum esse putavimus, ne forte Graecizantes potius apud nos, nec jam valentes haec diligenter exprimere, laederent veritatem propter informem sermonem atque

incongruum; et qui forte non ita possit ardentem scienterque transferri, sicut causa poscebat. Saluta eam quae tecum est fraternitatem. Te quae nobiscum est salutatur in Domino. *Et alia manu*: Valere te, et nostri meminisse, domine, precor, dilectissime et desideratissime frater

EPISTOLA CXXXIV. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Laudato Marciano, promittit Anatolio gratiam suam, si resipiscat.---II. Rogat ut Eutychem virus suum in exilio spargentem ad secretiora loca releget.---III. De paschalis diei inquisitione gratias agit, et ut catholicis faveat precatur.

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Quod saepissime multa jam experimenta docuerunt sanctum pietatis vestrae studium circa religionem Christianam gloriosis perseverat et crescit augmentis; et haec fides clementiae vestrae non solum me, sed et omnes Domini sacerdotes consolatur et roborat; dum in Christianissimo principe sacerdotalem experimur affectum. Quem si

Orientalium partium sacerdotes **1275** studeant imitari, nihil scandalorum neque pax, neque fides Christiana patietur. Unde cum Constantinopolitanus episcopus ad omnem pietatis profectum praesenti clementiae vestrae doceatur exemplo, si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habet in me sinceræ gratiae animum: tantum ut quod verbis spondet perficiat. Si vero, quae Deo et pietati vestrae displicent, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestrae reverentia, utar cum omnibus, et pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adversum superbientem liberiore constantia, quem (quod saepe dicendum est) mallem pro sanctis actibus fraterna charitate complecti, gloriosissime imperator.

CAP. II.

Quia vero suggestiones meas pro tranquillitate catholicae fidei libenter accipitis, significatum mihi esse fratris et coepiscopi mei Juliani sermone cognoscite, Eutychen impium pro suis quidem meritis exsulare; sed in ipso suae damnationis loco multa adversus integritatem catholicam blasphemiarum desperatius venena profundere; et quod in illo totus mundus exhorruit atque damnavit, impudentia majore, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis existimo ut vestra clementia ad longinquiora eum **1276** jubeat et secretiora transferri. Monasterio vero ejus Constantinopoli constituto, in quo habitatores monachi evangelica apostolicaque doctrina crebrius sunt et plenius roborandi, salubriter (ut arbitror) fiet, si is qui ipsi monasterio praepositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Juliani

episcopi, quem in speculis propter fidem illic esse constitui, non recedat; cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illic habitantium possit augeri.

CAP. III.

Petitionem autem meam de festivitate paschali gaudeo ita a vestra pietate susceptam, ut confestim agentem in rebus Alexandriam mitteretis de errore admonendo, quem sanctae memoriae Theophili constitutio videtur inferre. De qua re, sicut scribere dignamini, quidquid ad pietatis vestrae notitiam perlatum fuerit, jubete me nosse; ut de observantia quam non licet esse diversam, quid potissimum sit tenendum, Ecclesia universalis agnoscat. Precor autem, quod vestrae novi clementiae convenire, ut eos maxime tueamini contra omnes insidias, quos mihi et vestrae mansuetudini propter amorem fidei placere cognoscitis, ut eos Constantinopolitanus episcopus laedendi non habeat facultatem. Data decimo septimo kalendas **1277** Maii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXXXV. AD ANATOLIUM
EPISCOPUM. *Per Nectarium agentem in
rebus.*

SYNOPSIS.

I. Intermissi litterarum commercii rationem reddit.---II. De destituto Andrea archidiacono et aliis in Ecclesia CP. restitutis laudat.---III. Majorem in agnoscenda culpa sinceritatem desiderat.

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

CAP. I.

Si firmo incommutabilique proposito dilectio tua curam gratiae communis habuisset, nihil profecto, quod ullam anxietatem tibi ingereret, exstitisset. Non enim sinebat ratio ut ejus charitatem spernerem, quem amore pacis et studio reparandae catholicae fidei inter ipsa episcopatus rudimenta juvissem, optans in ecclesiasticis curis talem habere consortem; ut mihi de sanctis praecessoribus tuis, nec Joannis spiritualem copiosamque doctrinam, nec auctoritatem Attici, nec industriam Procli, nec fidem beati FLAVIANI deesse sentirem: et ita studiis tuis uterer, ut nullus auderet vel fidei catholicae resultare, vel Nicaenis venerabilium Patrum regulis contraire. Sed cum in injuriam canonum, ut agnoscis, illa tentata sint, quae omnibus Ecclesiis scandalum maximum generarent; quid aptius ac modestius facerem, quam ut te primum, ut ab hac intentione recederes, fraterno animo missis litteris admonerem? Ad quas cum non rescriberes, ipse te a colloquii mei consortio separasti. Denique inde jam tacui,

sed clementissimo principi, custodi fidei, frequenti litterarum petitione suggesti, ut pro pace Ecclesiarum, quam tibi maxime prodesse **1278** cognoscis, haec quae nunc a tua dilectione facta sunt, implerentur. Cui ineffabiles gratias ago, quod secundum eruditionem Spiritus sancti, cujus est virtute plenissimus, sacerdotali dignatur studere concordiae, sciens sibi orationes supplicantium copiosius profuturas, si famuli unius Domini in nullo sint a verae pacis unitate divisi.

CAP. II.

Quod ergo in Constantinopolitana Ecclesia quaedam in officiis clericorum correcta significas, ut et Aetium presbyterum in gratiam tuam affectionemque revocaveris, et Andream ab archidiaconi actione submoveris, nobis placuisse rescribo: quia existimationem tuam, ut optabam, plurimum erigit atque commendat. Et merito post correctionem in oblivionem perducitur, quod reprehensioni obnoxium videbatur, cum haereticorum provectione, et discipulorum sanctae memoriae Flaviani injuria gravareris, quae nunc simul ab omni offensione, cum tui, ut volui, laude cessarunt: quia in ordinem suum, quae fuerant turbata, redierunt. Andream sane, qui rationabiliter archidiaconi est privatus officio, et Eufratam, qui sanctae memoriae Flaviani, ut comperi, improbus exstitit accusator, si professionibus plenissime scriptis non minus Eutychianam haeresim quam Nestorianum execrabile dogma condemnant, quoniam venia est praestanda correctis, presbyteros consecrabis: ut sibi remedium catholicae fidei sentiant profuisse, electo primitus

et probato, qui archidiaconi officium possit implere, id est, quem nulla umquam praedictarum impietatum fama resperserit. Caeteri vero, quos par reatus involverat, si veniam simili professione cum satisfactione deprecantur, suis ordinibus refoventur: his tantum ad officiorum primatum admissis, quos ab omni errore liberos fuisse constiterit.

CAP. III.

Illam autem culpam, quam de augenda potestate, aliena (ut asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atque sincerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transtulisses. Quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita et in mala consensione peccatur. Sed gratum mihi, frater charissime, est, quod dilectio tua id profiteatur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiae **1279** communis regressum professio dilectionis tuae, et attestatio principis Christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abjiciatur penitus inconcessi juris, qui dissensionem fecerat, appetitus. Sufficiant limites, quos sanctorum Patrum providentissima decreta posuerunt: ut quieta sit suis meritis et antiquis privilegiis dignitas omnium sacerdotum. Renovetur et maneat in te Dominicae charitatis affectio, ad quam dilectionem tuam saepius cohortatus sum, cum fratre et coepiscopo nostro Juliano, qui communem gratiam semper optavit; cujus industria et sollicitudines tuae relevabuntur, et fides catholica munietur. Super omnia autem fraterna charitate hortor et moneo ut ea quae ad gloriam vel ad

munimen pertinent sacerdotalis officii, Nicaenorum canonum universalis Ecclesiae pacem servantia decreta custodias. Sic enim inter Domini sacerdotes inviolata charitas permanebit, si paribus studiis, quae sunt a sanctis Patribus constituta, servetur. Data IV kalendas Junii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXXXVI. AD MARCIANUM AUGUSTUM. *De correctione Anatolii.*

SYNOPSIS.

I. *Cur Anatolio scribere intermiserit.*--- II. *Quibus conditionibus illi reconcilietur.*---III. *De Andrea ab archidiaconatu dejecto, et Juliano commendato.* ---IV. *Ut Carosus monachus compescatur.*

LEO episcopus MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Litterarum clementiae vestrae multiplex gratia debita a me veneratione suscepta est, et gratulanter agnovi quam piam curam Christianae religionis, ut consuevistis, **1280** habeatis; cum inter Domini sacerdotes eam vultis firmare concordiam,

quae et universali Ecclesiae et divino apta sit cultui. Illa enim probabilis pax et charitas vera est, quam plenissime beatus apostolus praedicat dicens: *Charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta (I Tim. I, 5)*. Obsequens itaque et libenter assentiens sanctis vestrae pietatis hortatibus, fratris et coepiscopi mei Anatolii scriptis reciproco, ut debui, sermone respondi, qui cessationem alloqui mei suo silentio debuit imputare: cum ad litteras meas, quibus eum fraterna charitate monueram ut a reprehensibili ambitione discederet, ulterius respondere neglexit. Ego vero, qui apud illum tacui, clementiae vestrae pro pace universalis Ecclesiae quae essent profutura suggerere pro mea cura non destiti. Nam et vestra mansuetudo insinuationem meam tam libenter accepit, ut et semper rescribere dignaretur, et haec ageret ut quae nunc correcta sunt vestrae gloriae debeantur: quod tales nunc misit epistolas, quibus notabilem ambitus culpam aliis potius quam sibi assereret deputandam.

CAP. II.

Agnoscat ergo, Auguste venerabilis, praedictus antistes quanto amplius humilitate quam elatione crescatur, et memor limitum paternorum salubritatem canonum ad pacem universalis Ecclesiae conditorum ea qua debet in posterum observatione custodiat; defensionem quoque catholicae fidei indesinenter invigilet, pro custodia Dominici gregis diligentes praetendat excubias, utatur in omnibus devotissimo vestrae pietatis auxilio, et si quid usquam sub catholico nomine hostilium fraudum latet, id prodendum

gloriae vestrae instanter indaget. Qui enim sacrilegum errorem a longinquiore quoque provinciis expulistis, et ad veritatis lucem contenebrata Palaestinorum corda revocastis, quomodo eum sub vestrae fidei radiis spirare patiemini? cum etiam per Aegyptum, Deo vos in omnibus adjuvante, celerius credamus omnes pravi dogmatis extinguendas esse reliquias. Benigne enim his consulitis, quibus licentiam execrabilis erroris aufertis.

CAP. III.

Gaudeo itaque, gloriose, quae perturbata fuerant esse composita; cum et memoria beati Flaviani in consolationem discipulorum ejus excolitur, cum Andreas ab archidiaconi ministerio submovetur, cum **1281** postremo a sanctorum Patrum injuria temperatur, et a violandis canonibus abstinetur: ut regnum vestrum Christo regnante tranquillum, Christo defendente sit validum. Unde cum per omnia me clementiae vestrae parere delectet, fratris mei Anatolii charitatem toto corde scipio. Amabilem fidumque se praebeat, et ab ea quam illi spondeo charitate, nulla se deinceps varietate dissociet, eos sibi sincera affectione conjungens, quos catholicae fidei probavimus defensores. Habet in omnibus vestrae pietatis quod sequatur exemplum; maxime cum benignitatis vestrae adjuvetur auxilio. Suggestiones autem fratris et coepiscopi mei Juliani, quem pietati vestrae commendo, quaeso ut benignius, sicut facitis, audiatis. Hoc etiam fratri meo Anatolio proderit, si eum, quem pro catholico dogmate illic esse volui, dignanter habeatis.

CAP. IV.

Illud etiam, quod Constantinopolitanae Ecclesiae est saluberrimum, rogo, ut Carosus monachus nimis imperitus nimisque perversus, qui, ut comperi, multorum corda subvertit, sua venena, pietatis vestrae beneficio, ultra non exerat: ne ubi sancto mansuetudinis vestrae studio omnis pene haereticorum est conatus extinctus, ibi per vilem ac reprobum damnatae perfidiae defensorem et fidei vestrae gloria, et synodalis violetur auctoritas. Datum quarto kalendas Junii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

1282 EPISTOLA CXXXVII. AD EUMDEM MARCIANUM.

SYNOPSIS.

- I. *Gratias agit pro perfecta inquisitione de die paschali, de qua Proterii litteras se accepisse significat.---*
II. *Oeconomorum Ecclesiae rationes, non iudicium, sed sacerdotum examine discutiendas esse.*

LEO MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Sollicitudinem meam, quam de paschali observantia habui, sancto clementiae vestrae studio pro mea petitione gratulor absolutam, qui diligentius in Alexandrina Ecclesia jussistis inquiri utrum recte possit octavo kalendarum Maiarum secundum definitionem Theophili episcopi contra veterem observantiam futura paschalis festivitas celebrari; cum a passione Domini in omnibus nostris annalibus, decimus quintus kalendarum Maiarum dies legatur ascriptus. Sed cum Aegyptiis alia ratio placeat, consensum meum, ne qua discrepantia per provincias de observantia tam venerabilis festi fieret, commodavi: ut resurrectionis Dominicae maximum sacramentum nusquam die alia celebretur, et inter Domini sacerdotes nihil in tanta solemnitate sit varium, sed per universas Ecclesias Deo nostro pro vestrae pietatis prosperitate vel regno pariter supplicetur. Litteras autem fratris et coepiscopi mei Proterii Alexandrinae civitatis episcopi me accepisse significo, quibus apud pietatem vestram de mea consensione respondi: non quia hoc ratio manifesta docuerit, sed quia unitatis, quam maxime custodimus, cura persuaserit.

CAP. II.

Illud etiam rationabiliter huic epistolae credidi copulandum, ut de eo quod pietatem **1283** vestram prioribus petii litteris,

deprecarer, ut oeconomos Constantinopolitanae Ecclesiae novo exemplo, et praecipue pietatis vestrae temporibus, a publicis iudiciis non sinatis audiri; et hanc quoque injuriam sacris removeatis ordinibus; sed rationes Ecclesiae secundum traditum morem sacerdotali examine jubeatis inquire. Datum quarto kalendas Junii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXXXVIII. AD EPISCOPOS
GALLIARUM ET HISPANIARUM *De*
Paschate.

SYNOPSIS.

Hanc formatam paschalis diei indicem ad Gallicanos episcopos mittit, per eosdem ad Hispaniarum Ecclesias transmittendam; ubi et controversiae status exponitur.

Dilectissimis fratribus universis episcopis catholicis per Gallias et Hispanias constitutis, LEO Romae episcopus.

Cum in omnibus divinatorum praeceptorum regulis exsequendis sacerdotalem observantiam oporteat esse concordem, maxime nobis et principaliter providendum est, **1284** ne in paschalis festi die, vel ignorantia, vel praesumptio peccatum diversitatis incurrat. Unde quia

tempus sacratissimae solemnitatis ita dispositos habet limites suos, ut salutare sacramentum nunc citius, nunc tardius oporteat celebrari, non desinit apostolicae sedis sollicitudo prospicere ne devotio ecclesiastica aliquo turbetur incerto. Cum autem in quibusdam ascriptionibus Patrum futurum proxime Pascha Domini ab aliis in diem XV kalendarum Maiarum, ab aliis in diem VIII kalendarum earumdem inveniretur ascriptum, tantum me diversitas ista permovit, ut clementissimo principi Marciano curam de hac re animi mei panderem, ut praecipiente ipso ab his qui habent hujus supputationis peritiam, diligentius illic discussa ratione quaereretur quo die posset veneranda solemnitas rectius celebrari. Quo rescribente, octavo kalendas Maias definitus est dies. Quia ergo studio unitatis et pacis malui Orientalium definitioni acquiescere, quam in tantae festivitatis observantia dissidere, noverit fraternitas vestra die octavo kalendas Maias ab omnibus resurrectionem Dominicam celebrandam, et hoc ipsum per vos aliis esse fratribus intimandum: ut divinae pacis consortio, sicut una fide jungimur, ita una solemnitate feriemur. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Data post consulatum Opilionis, quinto kalendas Augustas.

Valentiniano VIII et Anthemio coss. Pascha VIII kalendas Maias.

EPISTOLA CXXXIX. AD JUVENALEM JEROSOLYMITANUM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

I. Ipsum in sedem suam receptum esse gaudet, non dissimulata priori ejus tergiversatione, ---II. Eundem ipsis mysteriorum locis edoceri.---III. Ex veritate crucifixionis veritatem nostrae in Christo carnis defendi.---IV. Errantes circa incarnationem Domini ex utriusque Testamenti paginis instrui.

1285 LEO urbis Romae episcopus JUVENALI
Jerosolymitano episcopo.

CAP. I.

Acceptis dilectionis tuae litteris, quas ad me filii nostri Andreas presbyter et Petrus diaconus detulerunt, gavisus quidem sum quod tibi ad episcopatus tui sedem redire licuisset; sed confluentibus in recordationem omnibus causis quae te per quosdam excessus laborare fecerunt, dolui adversitatum tuarum temetipsum tibi fuisse materiam, et resistendi haereticis constantiam perdidisse: quia aestimant non esse tibi liberum ut eos audeas redarguere quos tibi professus sis in suo errore placuisse. Beatae enim memoriae Flaviani condemnatio, et impiissimi Eutychis receptio, quid

nisi Domini nostri Jesu Christi secundum carnem negatio fuit? quam ipse grandi misericordia sua fecit resolvi, **1287** cum detestandum illud Ephesinae synodi iudicium, ita sancti Chalcedonensis concilii auctoritate destruxit, ut nullum depravatorum a remedio correctionis arceret. Unde quia in tempore indulgentiae resipiscentiam magis quam pertinaciam delegisti, gaudeo te coelestem expetisse medicinam, ut fidei ab haereticis impugnatae tandem possis esse defensor. Quamvis enim nulli sacerdotum liceat nescire quod praedicat, inexcusabilior tamen est omnibus imperitis quilibet Jerosolymis habitans Christianus, qui ad cognoscendam virtutem Evangelii, non solum paginarum eloquiis, sed ipsorum locorum testimoniis eruditur. Et quod alibi non licet non credi, ibi non potest non videri. Quid laborat intellectus, ubi est magister aspectus? Et cur lecta vel audita sunt dubia, ubi se et visui et tactui tota humanae salutis ingerunt sacramenta? Quasi ad singulos quosque cunctantes Dominus adhuc voce corporea utatur, et dicat: *Quid turbati estis, et quare cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes meos, quia ipse ego sum. Palpate et videte quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere* (**Luc. XXIV, 38, 39**).

1289 CAP. II.

Utere igitur, frater charissime, invictissimis catholicae fidei documentis, et evangelistarum praedicationem sanctorum locorum in quibus degis testificatione defende. Apud te est Bethleem, in qua salutifer Davidicae Virginis partus illuxit,

quem involutum pannis inter angustias diversorii, praesepe suscepit. Apud te est declarata ab angelis, adorata a magis, et per multorum infantium mortes ab Herode quaesita Salvatoris infantia. Apud te est ubi pueritia ejus adolevit, ubi adolescentia maturavit, et per incrementa corporea in virum perfectum veri hominis natura profecit, non sine cibo esuritionis, non sine somno quietis, non sine fletu miserationis, nec sine pavore formidinis: unus enim atque idem est, qui et in Dei forma operatus est miracula magna virtutis, et in forma servi subiit saevitiam passionis. Hoc tibi ipsa crux indesinenter loquitur; hoc lapis clamat sepulcri, in quo Dominus humana conditione jacuit, et de quo divina potentia resurrexit. Et cum ad montem Oliveti, locum ascensionis veneraturus, accedis, nonne illa vox angelica in tuo resultat auditu, qua elevationem Domini stupentibus dicitur: *Viri Galilaei, quid statis aspicientes in coelum? Hic* **1291** *Jesus qui assumptus est a vobis in coelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in coelum (Act. I, 11).*

CAP. III.

Veram igitur Christi generationem crux vera confirmat: quoniam ipse in nostra carne nascitur, qui in nostra carne crucifigitur: quae, nullo interveniente peccato, nisi fuisset nostri generis, non potuisset esse mortalis. Ut autem repararet omnium vitam, recepit omnium causam, ac vim veteris chirographi, quod solus inter omnes non debuit, pro omnibus solvendo vacuavit (**Coloss. II, 14**): ut sicut per unius reatum

omnes facti fuerant peccatores, ita per unius innocentiam omnes fierent innocentes (**Rom. V, 18**); inde in homines manante justitia, ubi humana est suscepta natura. Nulla enim ratione extra nostri est corporis veritatem, de quo evangelista praedicationem inchoans dicit: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham* (**Matth. I, 1**): beati Pauli apostoli consonante doctrina, cum dicit: *Quorum patres, et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula* (**Rom. V, 9**). Itemque ad Timotheum: *Memento, inquit, Jesum Christum resurrexisse a mortuis, ex semine David* (**II Tim. II, 8**).

CAP. IV.

Haec autem veritas quantis et novi et veteris Testamenti auctoritatibus declaretur, **1293** pro antiquitate sacerdotii tui evidenter agnoscis, cum fides Patrum et scripta mea ad sanctae memoriae Flavianum data, quorum mentionem ipse fecisti, adjecta universalis synodi confirmatione, sufficient. Unde prospicere oportet dilectionem tuam, ut contra redemptionis ac spei nostrae ineffabile sacramentum, nullus obmurmuret. Sed si qui sunt qui adhuc aut ignorantia caligant, aut perversitate discordant, eorum quorum in Ecclesia Dei apostolica fuit et clara doctrina, auctoritatibus instruantur, ut de incarnatione Verbi Dei hoc nos credere quod illi credidere cognoscant, neque se extra corpus Christi, in quo commortui et conresuscitati sumus, sua obduratione constituent: quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut in sua essentia passibilis fuerit Deitas, aut in nostrae

susceptione naturae mentita sit veritas. Data pridie nonas Septembris, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

1286 Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Ἰουβενάλιῳ Λέων ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης.

Δεξάμενος τῆς σῆς διαθέσεως γράμματα, ἅπερ τὰ τέκνα ἡμῶν Ἀνδείας ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ διάκονος Πέτρος ἐκόμισαν, ἥσθην μὲν, ὅτιπερ ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς σῆς ἐπισκοπῆς ἐξόν σοι γέγονεν ἐπιστρέψαι· τῶν δὲ περιστάσεων τῶν σῶν ἀπασῶν συρρέουσῶν εἰς τὴν ἀνάμνησιν τὴν ἐμὴν, αἵτινές σε κατὰ τινὰς παρεξόδους καμεῖν πεποιήκασιν, ἥλγουν, ὡς ἂν σοῦ σαυτῷ γεγονότος τῶν τοσούτων ἀτυχημάτων αἰτίου, καὶ τὴν ἔνστασιν τὴν περὶ τὸ ἀνθίστασθαι τοῖς αἵρετικοῖς ἀπολέσαντος τοῖς νομίζουσιν οὐκέτι σε μετὰ παρρησίας τολμᾶν ἐλέγχειν αὐτοὺς, οὓς ὠμολόγησας ἐπὶ τῆς πλάνης αὐτῶν τῆς ἰδίας ἀρέσκειν σοι. Τὸ κατακρῖναι γὰρ τὸν τῆς ὁσίας μνήμης Φλαβιανὸν, καὶ τὸ δέξασθαι τὸν δυσσεβέστατον Εὐτυχῆ, τί ἦν, εἰ μὴ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢ κατὰ σάρκα ἀπάρνησις; ἦν αὐτὸς διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ οἰκτιρμῶν ἀναλυθῆναι πεποίηκεν, **1288** ὁπότε τὴν ἀπευκταῖον ἐκείνην κρίσιν τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου, οὕτως διὰ τῆς αὐθεντίας τῆς ἀγίας ἐν χαλκηδόνι συνόδου κατέλυσεν, ὥστε μηδένα τῶν πρὸς τὸ φαυλότερον ἐκτραπέντων ἀπεῖρξαι τῆς κατὰ τὴν ἴασιν διορθώσεως. Ὅθεν ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συγχωρήσεως τὸ ἀνανῆψαι μᾶλλον ὑπὲρ τὸ ἐμμένειν

ἠγάπησας, ἤδομαι τὴν ἄνωθεν ἰατρείαν αἰτοῦντός σου, ἵνα τὴν πίστιν τὴν ὑπὸ τῶν αἵρετικῶν πολεμουμένην, ὅψῃ γοῦν δυνηθῇς φανῆναι διεκδικῶν· εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ οὐδενὶ τῶν ἐπισκόπων ἔξεστιν ἀγνοεῖν ὃ κηρύσσει, πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖνος οὐκ ἔχει παραίτησιν ὑπὲρ πάντας τοὺς ἁμαθεῖς, ὁ οἷος δῆποτε τυγχάνων Χριστιανός, καὶ ἱεροσόλυμα κατοικῶν, ὅστις πρὸς τὸ γινώσκειν τὴν δύναμιν τὴν τῶν εὐαγγελίων οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων αὐτοῖς λογίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς τῶν τόπων ἐκπαιδεύεται μαρτυρίας καὶ ὅπερ ἐστὶν ἀλλαχοῦ μὴ πιστεύειν, ἐκεῖ οὐ δύναται μὴ ὁρᾶσθαι. Τί κάμνει γὰρ ἡ διάνοια, ὅπου πάρεστιν ἡ θέα διδάσκαλος; καὶ τί τὰ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ἀκοῆς ἀμφιβάλλεται, ὅπου ὅψει καὶ τῇ ἀφ᾽ ἧς ὅλα τὰ τῆς σωτηρίας τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐναργῶς ἐαυτὰ παρίστησι τὰ μυστήρια; ὥσανεὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐνδοιάζοντας ἔτι τοῦ κυρίου τῇ κατὰ σάρκα φωνῇ κεχρημένου, καὶ λέγοντος· Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουνσιν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν; θεωρήσατε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγὼ αὐτός εἰμι, ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ **1290** θεωρεῖτε ἔχοντα. Τοῖς ἀηττήτοις τοίνυν προσφιλῶς κέχρησο τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας διδάγμασι, καὶ τὸ κήρυγμα τὸ τῶν εὐαγγελιστῶν τῇ μαρτυρίᾳ τῶν τόπων ἐν οἷς διάγοις ἐκδίκησον· παρὰ σοὶ ἐστὶν ἡ βηθλεὲμ, ἐν ἧς τῆς παρθένου τῆς Δαυιδικῆς ὁ σωτήριος τόκος ἐπέφανεν, ὃν ἐλίσσόμενον ἐν σπαργάνοις διὰ τὴν τοῦ καταγωγίου στενότητα ὑπεδέξατο φάτνη· παρὰ σοὶ ἐσημάνθη μὲν ὑπὸ ἀγγέλου, προσεκυνήθη δὲ ὑπὸ μάγων, καὶ διὰ τοῦ θανάτου τῶν πλείστων βρεφῶν παρ' Ἑρώδου ἡ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐπεζήτηται νηπιότης παρὰ σοὶ κεθέστηκεν· ἔνθα τὰ παιδικὰ αὐτοῦ ἠϋξήνται· ἔνθα ἤκμασεν ἡ νεότης, καὶ κατὰ σώματος πρόσβασιν εἰς ἄνδρα τέλειον ἢ ἀληθῶς ἀνθρώπου

φύσις προέκοψεν οὐ δίχα τροφῆς τῆς ἐκ πείνης, οὐ δίχα ὕπνου τῆς ἀναπαύσεως, οὐ δίχα τοῦ κατὰ τὸν ἔλεον θρήνου, ἀλλ' οὐδὲ δίχα δέους τοῦ κατὰ τὴν ἀγωνίαν. Ὁ αὐτὸς γάρ ἐστι καὶ ὁ εἷς, ὃς καὶ ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχει, καὶ τὰ μεγάλα θαύματα εἵργασται τῆς δυνάμεως, καὶ ἐν τῇ μορφῇ τοῦ δούλου τὸ χαλεπὸν τῶν παθημάτων ὑπέμεινε. Τοῦτο ἀπαύστως αὐτὸς ὁ σταυρὸς σοι λαλεῖ. Τοῦτο ὁ λίθος ὁ τοῦ μνήματος κέκραγεν, ἐν ᾧ ὁ κύριος τὸ κατ' ἄνθρωπον ἔκειτο, καὶ ὅθεν κατὰ τὴν θείαν δύναμιν ἐξανέστη· καὶ ὅτε εἰς τὸ ὄρος ἀνέρχῃ τῶν ἐλαιῶν προσκυνεῖν μέλλων τὸν τόπον τῆς ἀναβάσεως, ἅρ' οὐκ ἐκείνη σοι δοκεῖ τῶν ἀγγέλων ἐνηχεῖν ἢ φωνὴ ταῖς σαῖς ἀκοαῖς ἢ λέγουσα πρὸς τοὺς θαυμάζοντας τοῦ κυρίου τὴν ὑψωσιν, Ἄνδρες γαλιλαῖοι τί ἐστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; **1292** οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν, οὕτως ἐλεύσεται πάλιν, καθάπερ αὐτὸν ἐθεωρήσατε ἀνιόντα εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν γέννησιν τοιγαροῦν τὴν ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ ὁ ἀληθὴς σταυρὸς βεβαιοῖ, ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ ἡμετέρῳ τίκεται σώματι ὁ ἐν τῇ σαρκὶ τῇ ἡμετέρα σταυρούμενος, ἥτις, οὐ κατ' οὐδένα τρόπον ἀμαρτήματος ὑπάρχοντος ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ ὅτε ἐκ τοῦ γένους ἦν τοῦ ἡμῶν, οὐκ ἂν θνητὴ τυγχάνειν ἠδύνατο ἵνα δὲ καὶ τὴν ἀπάντων καινίσῃ ζωὴν, τὸ κοινὸν ἀπάντων ἐδέξατο πρᾶγμα, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ παλαιοῦ χειρογράφου, ὅπερ μόνος ἐν ἅπασιν οὐκ ἐπώφλησεν, ὑπὲρ ἀπάντων ἐκτίσας, ματαίαν ἀπειργάσατο, ἵνα καθάπερ δι' ἐνὸς ὑπευθύνου γεγονότος ἀμαρτωλοὶ πάντες ἐγένοντο, οὕτως δι' ἐνὸς ἀνευθύνου τυγχάνοντος πάντες ἀνεύθυνο. γένωνται, ἐκεῖ φοιτησάσης τῆς περὶ τοὺς ἀνθρώπους δικαιοσύνης, ἔνθα τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Οὐδενὶ γὰρ λόγῳ ἐκτός ἐστιν οὗτος τῆς τοῦ ἡμετέρου σώματος ἀληθείας, περὶ οὗ ὁ εὐαγγελιστὴς ἀρχόμενος τοῦ κηρύγματος εἶπε· Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ

Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ· συναδούσης τῆς τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου τῆς διδασκαλίας τοῦ λέγοντος· Ὡν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὃς ἐστὶν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς Τιμόθεον· Μέμνησο, φησὶ, Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγγεγενημένον ἐκ νεκρῶν ἐκ σπέρματος Δαυίδ. Αὕτη δὲ ἡ ἀλήθεια πόσαις τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς καινῆς διαθήκης αὐθενταῖς διασημαίνεται, κατὰ **1294** τὸ πρόσφορον τῇ τῆς σῆς ἐπισκοπῆς ἀρχαιότητι σαφῶς ἐπιγινώσκεις, ὅποτε ἡ πίστις ἡ τῶν πατέρων καὶ τὰ γράμματα τὰ ἐμὰ τὰ πρὸς τὸν τῆς ὁσίας μνήμης Φλαβιανὸν, ὧν αὐτὸς ἐμνημόνευσας, εἰς τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου προστεθέντα βεβαίωσιν ἐξαρκεῖ. Ὅθεν προνοεῖσθαι τὴν σὴν διάθεσιν χρή, ὥστε μηδένα κατὰ τοῦ ἀρρήτου μυστηρίου τῆς ἡμετέρας λυτρώσεως καὶ ἐλπίδος ὑπογογγύζειν. Ἀλλ' οἵτινες εἶεν οἱ ἔτι τὴν τῆς ἀγνοίας ἀχλὺν ὑφιστάμενοι, ἢ διχονοοῦντες διὰ φαυλότητα, διδαχθῶσιν ἐκ τῆς εἰσηγήσεως τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ τὴν ἀποστολικὴν καὶ σαφῇ ποιουμένων διδασκαλίαν, πρὸς τὸ γινώσκειν αὐτοὺς, ὡς περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦτο πιστεύομεν, ἢ ἐκεῖνοι ἐπίστευσαν, καὶ μὴ διὰ τὴν σκληρότητα τὴν οἰκείαν ἐκτὸς ἑαυτοὺς ποιήσωσι τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὥτινι συναπεθάνομεν καὶ συνανέστημεν· ἐπειδὴ οὔτε ἡ εὐσέβεια ἢ τῆς πίστεως, οὔτε ὁ τοῦ μυστηρίου λόγος ἀνέχεται, ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ οὐσίᾳ εἶναι τὴν Θεότητα παθητὴν, ἢ διεψεῦσθαι ἐν τῇ ληφθείσῃ φύσει τῇ ἡμῶν τὴν ἀλήθειαν.

1295 EPISTOLA CXL. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

Faciliorem fore deinceps errantium correctionem, Dioscoro sublato, cujus mortem Julianus Leoni nuntiaverat. Eundem monet ut de statu Alexandrinae Ecclesiae scribat.

LEO JULIANO episcopo.

Litteras dilectionis tuae per filium nostrum Gerontium me accepisse rescribo, mihiq̃ fuisse pergratum, quia non omiseris opportunitatem familiaris alloqui, quod omni occasione inter nos convenit frequentari: ut de his quae ad curam nostram pro Ecclesiae statu pertinent, nihil incognitum, nihil habeamus incertum. In hac autem sollicitudine constitutis numquam desunt divina praesidia, quae hypocritarum simulationes nihil posse permittunt, occultamque eorum nequitiam manifesta destructione confundunt. Quamvis enim jampridem omnia haereticorum machinamenta confracta sint et universas ejus vires dextera veritatis abstulerit, nunc tamen intereunte, ut scripsistis, Dioscoro, in profundiora ceciderunt, et perfidiae incentore sublato, instabiles quaedam et insipientes animae habent quod paveant, non habent quod sequantur. Unde auxiliante misericordia Dei facilius est errantium speranda correctio, et efficacior erit praedicatio Evangelii, extincto defensore mendacii: cooperante ad hoc remedium Christianissimi

principis pietate, cujus devotio pro omnibus catholicae fidei propectibus sanctas semper praetendit excubias. Et ideo fraternitatem tuam hortor et moneo ut dignatione et charitate regia sapienter utaris, et de omnibus quae profutura credideris, opportunas suggestiones non moreris offerre: quia multis experimentis probavimus eam esse gloriosissimi Augusti fidem, ut tunc maxime se arbitretur regno **1296** suo consulere, cum praecipue studuerit pro integritate Ecclesiae laborare. Si quid sane de Alexandrinae plebis propectibus cognoveris, scire nos facito: ut sicut de Orientalium populorum pace laetamur, ita de propectibus etiam hujus populi gaudeamus. Datum octavo idus Decembris, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXLI. AD EUMDEM JULIANUM.

SYNOPSIS.

I. De Carosi monachi correctione et Joannis decurionis in Aegyptum legatione.---II. De Maximo Antiocheno episcopo criminis alicujus accusato, quid evenerit, ut rescribat.

LEO JULIANO episcopo Coensi.

CAP. I.

Per filium meum Gerontium litteras tuae fraternitatis accepi, quibus devotione consueta, quae ad curam nostram pro causa fidei merito aestimas pertinere, significas: Carosum scilicet in fidei confessione correctum; sed ita contra fratrem Anatolium in simultate nescio qua permanere, ut propter ipsius discordiam etiam nunc a communione desciscat. Joannem vero spectabilem virum et in fidei sinceritate laudabilem ad Aegyptum causa fidei fuisse directum, qui quantum paci emendationique profuerit, cum primum redierit, scire me facias, quod te etiam sine meo monitu facturum esse non dubito.

CAP. II.

De Antiocheni autem episcopi statu multo animi dolore contristor, si, quod absit, vera adversus eum ab accusatoribus proferuntur. Sed praeter sacerdotalem diligentiam, quam curam utilitatis habituram esse non ambigo, maxima mihi de justitia et benevolentia gloriosissimi principis fiducia datur, qua certus sum in quantum potest fieri providendum, ne in ullam partem possit valere fallacia. Sed ad quem finem **1297** haec causa pervenerit, cum opportunum fuerit, dignaberis indicare. Datum quinto idus Martii, Valentiniano Augusto octies consule.

EPISTOLA CXLII. AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Fide Augusti laudata, iterum de consensu suo circa diei festi celebrationem dato certiores eum facit.---II. Gratias agit pro ablatis Caroso et Dorotheo et suis monasteriis.

LEO MARCIANO Augusto.

CAP. I.

Quanta sit in vestra clementia dilectio Dei, cui serviendo regnatis, et regnando servitis, ipsa dignatio religiosissimi sermonis ostendit, et in hunc me affectum totius cordis inflamat, ut pro incolumitate gloriae vestrae vota offerre et supplicare non desinam: quia multum et sanctae Ecclesiae et Romanae reipublicae divinitus vestra salute consulitur. Eadem igitur occasione qua pietatis vestrae apices veneranter accepi, debita salutationis obsequia exsolvo, et insufficientes gratias ago, quod de sacratissima die Paschae sacerdotali me sollicitudine pietas vestra commonuit. Licet dudum in hac observantiae regula me acquiescere sim professus, et eundem diem venerabilis festi omnibus Occidentalium partium sacerdotibus intimasse, quem Alexandrini episcopi declaravit instructio, id est ut anno praesenti octavo

kalendas Maii Pascha celebretur, omissis omnibus scrupulis studio unitatis et pacis.

CAP. II.

De Caroso vero et Dorotheo, qui haeretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem **1298** vestram, sicut mihi venerator vester frater meus Julianus episcopus indicavit, saluberrime praecepisse ut ablati a monasteriis suis apud eos degere juberentur, quibus nocere non possent: quod, ut spero, multis remedio erit, quos a perversis doctoribus liberastis, crescentibus per omnia gloriae vestrae meritis in amore fidei Christianae, ob quam justus et misericors Deus tribuit ut vobis sicut divina sunt chara, ita sint mundana subjecta. Datum tertio idus Martii, Valentiniano Augusto VIII consule.

EPISTOLA CXLIII. AD ANATOLIUM
EPISCOPUM
CONSTANTINOPOLITANUM. *Ne
haereticorum reliquiae in urbe latentes nimia
lenitate foveantur ac revalescant.*

LEO ANATOLIO episcopo.

Curae esse dilectioni tuae charitatis officia libenter accipio; et ut his crebrius utaris exhortor: quoniam ad totius Ecclesiae pertinet utilitatem, cum quae aguntur agnoscimus. In qua autem sollicitudine dilectionem tuam vigilare conveniat indubitanter intelligis: quia aliquantas apud vos pravorum hominum resedisse reliquias recognoscis, quibus comprimendis, vel potius, quantum Dominus auxiliatur, abolendis cupimus te instanter incumbere: ne, quod absit, sub aliqua segnitie lenitatis, quae tardius fuerint destructa revalescant. Datum tertio idus Martii, Valentiniano Augusto VIII consule.

1299 EPISTOLA CXLIV. AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

Ejus diligentiam laudat. Eutychianorum nisus post Marciani mortem. Ipsorum tumultus Alexandriae.

LEO papa JULIANO episcopo.

Gratias Deo, quod in omnibus quae ad Ecclesiae statum et ad fidei pertinent sacramentum, in nullo dilectionis tuae industria me fefellit, quam intelligo vigilanter prospicere, ne quid adversum evangelicam apostolicamque doctrinam

haereticorum insidiae valeant obtinere. Siquidem, ut indicare dignaris, ea quae Eutychianistae post obitum venerabilis memoriae principis Marciani excitare moliti sunt, efficacia tua et eorum quos tecum Dei Spiritus incitavit, agente causam suam ipsa veritate, destructa sunt; quia vere et fraternitati tuae, et omnibus fidelibus Christi, maximeque glorioso et catholico, ut probamus, Augusto nihil est ad aeternam beatitudinem fructuosius quam ut ea quae ab ipso spei nostrae auctore fundata sunt, nulla perversorum hominum improbitate violentur, sed ad perpetem Ecclesiae tranquillitatem secura pace permaneant. Quod ergo adjuvante Domino pie utiliterque curatum est, perseveranti opere muniatur. Nam quidam ad nos rumores de Alexandrini populi ausibus deferuntur, quos ideo plenius **1300** indicare non possumus, quia necdum ex integro quae dicuntur gesta cognovimus. Sed hoc vobis pro universali Ecclesia laborandum est, ut si vera sunt quae acta dicuntur, sanctae Chalcedonensi synodo praejudicare non possint, ut quae instruente Spiritu sancto ad totius mundi salutem definita sunt, inviolata permaneant. Dat. kal. Junii, Constantino et Rufo coss.

EPISTOLA CXLV. AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

*I. Rogat ut perturbatae Alexandrinorum Ecclesiae succurrat. -
--II. De fide bene definita disceptandum denuo non esse; et ut
catholicus Alexandrinae Ecclesiae episcopus praeficiatur.*

LEO Romae episcopus LEONI semper Augusto.

CAP. I.

Officiis quae ad gratulationem imperii vestri pertinent persolutis, etiam hanc paginam necessariae supplicationis adjeci, qua catholicae fidei divinitus praeparatum favoris vestri posco praesidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata, fratris et coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti atque violari, nisi in universum fidei vestrae devotione prospiciatur, et memoratae Ecclesiae, quae antea catholicis fuit clara rectoribus, reddatur Christiana libertas; et cessantibus haereticorum impugnationibus, evangelica **1301** doctrina, quae illic ante Dioscorum vixit, unita cum totius Ecclesiae pace reparetur. Quod opus virtutibus vestris gloriaeque conveniens celerem et Deo placitum habebit effectum, si apud sanctam Chalcedonensem synodum de Domini Christi incarnatione firmata nulla permiseritis retractatione pulsari: quia in illo concilio per Spiritum sanctum congregato, tam plenae atque perfectae definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regulae quae ex divina inspiratione prolata est, aut addi possit aut minui, gloriosissime imperator.

CAP. II.

Hoc autem etiam apud clementiae vestrae scientiam non ambigimus esse perspicuum: siquidem, ut multorum ante relatione comperimus, molitiones haereticorum, quae contra praedictae synodi auctoritatem conabantur assurgere, nihil ex hoc permiseritis audere. Unde quod negandum illis sponte vidistis, gloriosum vobis est universali Ecclesiae me supplicante concedere, et incommutabiliter perpetueque praestare ut quae secundum Evangelium Christi et praedicationis apostolicae veritatem omnibus retro saeculis, una fide, unaque intelligentia roborata sunt, nulla ulterius possint actione convelli. Prout ergo misericordia Dei, consilio Spiritus sui mentem vestrae pietatis instruxerit, sanctae primitus Alexandrinae Ecclesiae pacis reparatione consulite, et per catholicos sacerdotes talem provideri jubete pontificem quo et **1302** in actum probitate et in fidei professione nihil possit reprehensibile reperiri: ut omnibus rite compositis, eadem ubique servetur praedicatio veritatis. Data quinto idus Julii, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

EPISTOLA CXLVI. AD ANATOLIUM EPISCOPUM CP.

SYNOPSIS

I. Haereticorum furore apud Alexandriam perpetrata in excidium Chalcedonensis synodi tendere ex occasione mortis Marciani imp.---II. Se ad Leonem Aug. pro servandis synodi decretis scripsisse.

LEO ANATOLIO episcopo.

CAP. I.

Satis claret fraternitatis tuae sermone quem sumpsimus, quam piam et probabilem curam dolori Ecclesiarum omnium nuper impenderis, manifestando nobis quae apud Alexandriam in Christianae religionis **1303** opprobrium gesta didicisti, ut gloriosus et clementissimus imperator de prospiciendis remediis etiam meis precibus posceretur. Cujus quidem tam laudabilis fides et tam prompta devotio est, ut quae paci ecclesiasticae congruebant, sine intercessione cujusquam, sicut ipse indicas, sponte praestiterit, omnes haereticorum insidias repellendo; qui opportunitatem se invenisse temporis aestimabant, quo sanctae synodi Chalcedonensis decreta cassarent.

CAP. II.

Sed gratias Deo, qui post excessum sanctae ac venerandae memoriae Marciani, talem principem omnium electione prospexit, ut in ejus virtutibus et Romana respublica, et religio Christiana gauderet. Secutus ergo tuae dilectionis hortatum, in quantum debui glorioso principi supplicavi, ne in pervasionem Alexandrinae Ecclesiae aliquid ulterius sibi possit haeretica audacia vindicare; sed nefariis ausibus salubri fine praefixo, et libertati ecclesiasticae consuleretur et paci. Superest, ut etiam fraternitas tua ex opportunitate praesentiae fidelissimi imperatoris animum studeat enixius deprecari de statutis sanctae synodi Chalcedonensis sine ulla retractatione servandis; cum ea, quae Deo aspirante decreta sunt, nulla se patiantur varietate corrumpi. In quem autem profectum hujus pietatis cura procedat, frequentibus tuae dilectionis litteris me debebis instruere, ut de sanctis clementissimi principis studiis pariter in Domino gloriemur. Datum quinto idus Julii, Constantino et Rufo consulibus.

EPISTOLA CXLVII. AD JULIANUM
EPISCOPUM COENSEM, ET AETIUM
PRESBYTERUM.

SYNOPSIS.

- I. *De silentio conquestus curam ei Ecclesiae commendat.*---
II. *Ut statuta synodi Chalcedonensis inconcussa permaneant, et Alexandriae catholicus episcopus eligatur.*

1304 LEO JULIANO episcopo et AETIO presbytero *A pari.*

CAP. I.

Quamvis dudum litteras tuae dilectionis acceperim, miror tamen eam rescribendi opportunitatem, qua frater Anatolius necessarie usus est, silentio praeteriisse, cum pro ratione temporis atque causarum crebriora oporteat esse colloquia. Ego sane praedicti fratris litteris de his plenius, quae apud Alexandriam haeretica temeritas gessit, edoctus, ad clementissimum principem scripsi, et pro statu Ecclesiae, sicut erat necessarium, supplicavi, ut rebus nimium perturbatis studium suae pietatis impendat. Unde sicut fratrem et coepiscopum nostrum Anatolium cohortatus sum, ita etiam dilectionem tuam admonere non desino, ut clementissimi principis fidem quantis opportunum fuerit precibus ambiatis, quem pro religionis catholicae munimento sponte jam quaedam praestitisse cognovimus; ut non difficilis apud eum sit actio, cujus voluntaria sollicitudine praevenimur.

CAP. II.

Quod ergo in causa fidei principale est, incessabilibus suggestionibus obtinete, ut sanctae synodi Chalcedonensis statuta nullis haereticorum pulsantur insidiis, neque liceat quidquam de illa definitione convelli, quam ex inspiratione divina non dubium est per omnia evangelicis atque apostolicis consonare doctrinis. Tum illud omni assiduitate deprecemur, ut Alexandrinae Ecclesiae status in antiquae fidei libertatem, refutata atque depulsa haereticorum obcaecatione, revocetur, per catholicorum scilicet sacerdotum providentiam, ut in locum sanctae memoriae Proterii probatissimus et de cujus fide nequeat dubitari, constituatur antistes; cui cum securitate concordiae communio sedis apostolicae praebeatur. Satis enim erit religioso principi gloriosum, si dispositionibus ipsius non solum tota respublica, sed etiam Dei Ecclesia sit quieta. Datum quinto idus Iulii, Constantino et Rufo consulibus.

1305 EPISTOLA CXLVIII. AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Gaudet Augustum synodi Chalcedonensis esse custodem, et ab eodem pertinacem et insidiosam haereticorum contentionem compesci postulat.

LEO episcopus Romae, LEONI semper Augusto.

Licet proxime ad clementiam vestram gemina scripta direxerim, quorum unum debitum salutationis impleret, aliud pro statu Ecclesiae supplicaret, tamen **1306** occasione, quae Deo providente se praebuit, iterari utramque convenit, gloriosissime imperator. Secundum illam ergo fiduciam, quam ex Dei inspiratione universali Ecclesiae praestitistis, ante cujusquam preces constituendo, quod maxime ab omnibus fuerat expetendum, non desinimus gratias agere, et providentiam Dei in fidei vestrae fervore benedicere, qui sancto et catholico spiritu, sicut fratris et coepiscopi mei Anatolii sermone cognovi, ita haereticorum impudentiae restitistis ut profiteremini in totius mundi pacem Chalcedonensis synodi vos esse custodes. Quod cum ex vestrae fidei sententia saluberrime definitum sit, quanto studiosius universali Ecclesiae est conferendum, ut tranquillitas fidei Christianae etiam vestro prosit imperio, nec improbitas haeretica in aliquo de suo molimine gloriatur! Cujus pertinax et insidiosa contentio illico conquiescit, si imperiali potestate frenetur. Data kalendis Septembris, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN DUAS SEQUENTES EPISTOLAS (G)

1. Quesnellus in codice Grimanico duas sequentes epistolas distinctas reperit, alteram Basilio Antiocheno, alteram Euxitheo Thessalonicensi et Juvenali Jerosolymitano

inscriptam. In codice vero Ratisponensi una tantum profertur, sed cum inscriptione: *Leo episcopus Basilio, Juvenali, Euxitheo, Petro, et Lucae episcopis*. Hi duo postremi, ut ex codice encyclo discimus, sunt Petrus Corinthius et Lucas Dyrrachenus, ad quos pariter eandem epistolam directam agnoscimus. Post primam periodum solius Basilii Antiocheni propriam, in eodem codice notatur: *Usque huc Basilio*; ex quo monemur, sequentia, *Cognitis quae apud Alexandriam*, etc., ad Basilium aequae ac ad caeteros in inscriptione nominatos scripta fuisse *a pari*. Haec Ratisponensis codicis inscriptio atque notatio maxime congruit cum iis quae S. Leo scribit epist. 153: *Placuit etiam nobis ut ad metropolitanos episcopos generales litteras mitteremus, quae animum eorum firment et roborent . . . De quibus epistolis unam ad Antiochenum, alteram ad Jerosolymitanum . . . dirigetis. Nos autem ad Illyrios episcopos similia jam scripta transmisimus*. Hic tria similis epistolae exempla indicantur, ad Basilium Antiochenum, ad Juvenalem Jerosolymitanum, et ad Illyrios episcopos, id est ad Euxitheum Thessalonicensem, Petrum Corinthium, et Lucam Dyrrachenum, qui accuratius in inscriptione nostri codicis Ratisponensis nominantur. Ex Grimanico vero codice illud elicimus, in exemplo epistolae 150 ad Euxitheum caeterosque metropolitas Illyrici postremae periodo insertas fuisse voces *per Illyricum*; quae cum Juvenali Jerosolymitano nequaquam convenient, in epistola ad eundem certissime defuerunt, et idcirco Juvenalis nomen in inscriptione ejusdem epistolae delendum credidimus.

2. Eadem duae epistolae suspectae fidei fuerunt Pagio ad an. 457, n. 7, sicut etiam epistola 153, ob imploratum auxilium Patricii Asparis, quae duo nomina separatim posita in epist.

149 et 150 pro duabus personis accepit, primum filii, alterum patris, cum tamen unum Asparem significant, qui patricii dignitate ornabatur, unde in epist. 153 Patricius Aspar vocatur. Cum vero Aspar esset Arianus, incredibile visum est Pagio S. pontificem ab Ariano opem postulasse contra Eutychianos et contra Timotheum Aelurum, cujus patrocinium Aspar susceperat. Sed cum Leo imperator Patricio Aspari imperium deberet, necessarium fuit ad eum confugere qui summam apud principem auctoritatem obtinebat, ut vel faveret vel non obsisteret. Cum vero olim catholicis adversus Eutychianos favisset, adeo ut apud Marcianum intercesserit pro Theodoreto, qui gratias illi reddidit epist. 139, S. pontifex fortassis ex insinuatione Anatolii vel Aetii ad eundem scribens, auxilium aliquod sperare se posse existimavit. Timothei patrocinium non statim initio detectum fuerat vel saltem spes erat fore ut Leonis litteris et officiis moveretur, uti eadem spe S. Leo scripsit ad imperatorem Theodosium, licet eum et Eutychi et latrocinio Ephesino patrocinari sciret. Stylus certe ac totus rerum complexus Leonem refert, ut idem Pagius negare non potuit. Pelagii etiam II epistola 3 ad Eliam et caeteros episcopos Istriae, ubi ex sequenti epistola duo testimonia recitat, de ipsius authenticitate dubitare non sinit. Duorum vero ac tam insignium diversae originis codicum, Grimanici et Ratisponensis, auctoritas ita Patricii et Asparis nomina vindicant, ut commentitium plane sit haec nomina pro aliorum magnatum nominibus his litteris inserta suspicari, ut laudatus Pagius in fine suae annotationis conjecit; cum praesertim Patricii nomen in alia epistola 151, quam ex Ratisponensi edemus, similiter legatur.

3. Harum epistolarum tempus apud Quesnellum ex Grimanico codice signatum errore manifesto laborat. Cum enim in textu allegato ex epist. 153 Leo Aetio commiserit, ut epistolam ad Basilium Antiochenum dirigeret, haec proculdubio una cum ipsis ad Aetium litteris transmissa fuit, ac proinde eodem die ex Leonis more signata, nimirum kalendis Septembris. Praeterea ex eadem ad Aetium epistola discimus alias litteras simul missas fuisse ad imperatorem, ad Asparem et alios. Habemus autem epistolam 148 ad imperatorem Leonem, epist. 151 ad Anatolium, et 152 ad Julianum; cumque hae omnes *kal. Septembris* notentur, nihil dubium est quin duae etiam sequentes eadem die signatae fuerint, uti sane ex Ratisponensi emendavimus.

1309 EPISTOLA CXLIX. AD BASILIUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM.

SYNOPSIS.

I. Praemissa de non misso ordinationis nuntio querela, hortatur ut resistat Eutychianorum furori, qui caeso apud Alexandriam Proterio episcopo, synodum novam, posthabita Chalcedonensi, instaurari poscebant.---II. Leone imper. laudato, omnia in episcoporum constantia posita esse asserit, ne novi tractatus ineantur.

LEO BASILIO episcopo Antiocheno.

CAP. I.

Ordinationem quidem dilectionis tuae secundum ecclesiasticum morem tuo vel fratrum nostrorum provincialium episcoporum debueramus sermone cognoscere; sed quia non defuerunt causae quae possent hanc diligentiam praepedire, et sanctae memoriae Marcianus princeps suis scriptis consecrationem tuam nobis cognitam fecit, nec de tuo possumus merito dubitare quem novimus, de necessitate praesenti, sicut aliquantos fratres nostros, ita etiam **1310** dilectionem tuam nostris litteris commonemus. Cognitis enim quae apud Alexandriam Eutychianorum furore commissa sunt, quaeque fraternitati vestrae comperta esse non dubito, pro ea sollicitudine quam omnibus Ecclesiis Dei debeo, haec scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commonendam, ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis, ne in quoquam nostrum communis fides aut trepida inveniatur aut tepida: cum propitio Domino, qui Ecclesiam suam in quacumque tribulatione non deserit, tam religiosum tamque catholicum animum piissimi imperatoris habeamus, ut non aliud de illo credendum sit, quam probavimus de augustae memoriae Marciano.

CAP. II.

Siquidem etiam adhuc nostra actione cessante, ita fidelissimus imperator parricidale crimen horruerit, ut nullum

aditum haereticorum concesserit actioni, qui post immanitatem facinoris perpetrati hoc sibi possibile esse credebant, ut sanctae Chalcedonensis synodi definitionibus resolutis in alios tractatus vocaretur episcopale concilium. Quod quia, frater charissime, abrupte inimicum est fidei Christianae, et non ob aliud tanta improbitate deposcitur, nisi ut praedicatio Evangelii et Dominicae incarnationis mysterium subruatur, obsecro dilectionem vestram ut a Chalcedonensis synodi definitionibus in nullo animos relaxetis; et quae ex divina sunt inspiratione composita, nulla patiamini novitate temerari. **1311** Certus enim sum quod clementissimus imperator et vir magnificus Patricius, cum omni coetu illustrium potestatum nihil in perturbationem Ecclesiae patientur haereticos obtinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare. Ut autem haec adhortatio ad omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum possit notitiam pervenire, diligentiae vestrae cura prospiciat, quia, quod saepe dicendum est, tota religio Christiana turbatur, si quidquam de his quae apud Chalcedonam sunt statuta convellatur. Datum kalendis Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

EPISTOLA CL. AD EUXITHEUM
EPISCOPUM THESSALONICENSEM, ET A
PARI AD JUVENALEM
JEROSOLYMITANUM, PETRUM

CORINTHIUM, ET LUCAM DYRRACHENUM.

SYNOPSIS.

Hortatur ut sceleratis ausibus Eutychianorum, qui Proterium Alex. episc. occiderant, strenue resistant; nec patiantur synodum alteram congregari; sed sua Chalcedonensi firmitas asseratur.

LEO EUXITHEO Thessalonicensi episcopo.

Cognitis quae apud Alexandriam Eutychianorum furore commissa sunt, quaeque fraternitati vestrae comperta esse non dubito, pro ea sollicitudine quam omnibus Ecclesiis Dei debeo, haec scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commonendam ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis, ne in quoquam nostrum communis fides aut trepida inveniatur aut tepida; cum propitio Domino, qui Ecclesiam suam in quacumque tribulatione non deserit, tam religiosum tamque catholicum animum piissimi imperatoris habeamus, ut non aliud de illo credendum sit quam **1312** probavimus de augustae memoriae Marciano. Siquidem etiam adhuc nostra actione cessante, ita fidelissimus imperator parricidale crimen horruerit, ut nullum aditum haereticorum concesserit actioni; qui post immanitatem facinoris perpetrati, hoc sibi possibile esse credebant, ut sanctae Chalcedonensis synodi definitionibus resolutis, in alios tractatus vocaretur episcopale concilium. Quod quia, frater charissime, abrupte

inimicum est fidei Christianae, et non ob aliud tanta improbitate deposcitur, nisi ut praedicatio Evangelii et Dominicae incarnationis mysterium subruatur, obsecro dilectionem vestram, ut a Chalcedonensis synodi definitionibus in nullo animos relaxetis, et quae ex divina sunt inspiratione composita, nulla patiamini novitate temerari. Certus enim sum quod clementissimus imperator et vir magnificus Patricius cum omni coetu illustrium potestatum, nihil in perturbationem Ecclesiae patientur haereticos obtinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare. Ut autem haec adhortatio ad omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum per Illyricum possit notitiam pervenire, diligentiae vestrae cura prospiciat: quia, quod saepe dicendum est, tota religio Christiana turbatur, si quidquam de his quae apud Chalcedonam sunt statuta convellatur. Datum kalendis Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

**1313 EPISTOLA CLI. AD ANATOLIUM
EPISCOPUM
CONSTANTINOPOLITANUM. *Nunc primum
edita ex ms. Ratisponensi.***

SYNOPSIS.

Ipsam laudat, et ut Ecclesiam Constantinopolitanam ab haeresi purget hortatur. De Attico presbytero discutiendo.

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

Fidem dilectionis tuae atque constantiam, qua haereticorum insidiis obstitisti, gratanter agnoscimus; et ideo securiore te fiducia cohortamur ut rebus etiam a te defensis constanter assistas. Siquidem religiosum charitatis tuae propositum tam apud clementissimum principem, quam apud magnificentissimum virum Patricium nostra scripta testantur, quibus diligentia tua nos instructos per omnia esse patefecimus. Agat ergo primitus fraternitas tua ut Constantinopolitana Ecclesia ab omni haereticorum labe purgata sit, et ut catholica puritas, quae etiam in laicis conservanda est, maxime in clericis reperiatur illaesa, frater charissime. Licet enim famae perferrentium temere non credamus, tamen quia, ubi animarum causa agitur, locum diabolicis fraudibus studemus obstruere, praemonemus dilectionem tuam ut Atticum presbyterum, qui perhibetur Eutychianorum errorem apertis intra Ecclesiam disputationibus confovere, secreta primum disquisitione discutias; ac si quid in corde ipsius de haeretici veneni permixtione repereris, aut corrigendo catholicum facias, aut ab Ecclesia necessaria severitate depellas: ne dum inutili lenitate uni parcitur, multis impunito errore noceatur. Datum kal. Septembris, Constantino et Rufo coss.

**1314 EPISTOLA CLII. AD JULIANUM
COENSEM EPISCOPUM.**

SYNOPSIS.

Monet ut epistolae praecedentes ad metropolitanos scriptae, ad unumquemque Juliani cura vel Aetii perveniant; episcopalem ante omnia requiri constantiam; nihil esse in sua epistola vel novi, vel obscuri, vel dubii.

LEO JULIANO episcopo.

Existente occasione filii nostri Gerontii Constantinopolim revertentis, conveniens fuit ad dilectionem tuam scripta dirigere, quibus studium tuum in causis ecclesiasticis, et in his quae ad fidem pertinent incitamus; ut contra haereticorum conatus constanter obsistas, confidentes Dei misericordiam praestituram ut scelestis ausibus etiam in hoc tempore digna reddantur. Sciat autem dilectio tua ad aliquantos fratres et coepiscopos nostros metropolitanos litteras nos dedisse, quae ut confestim ad unumquemque perveniant, tua vel filii nostri Aetii presbyteri debet diligentia providere. Si enim episcopalis constantia a sanctae synodi Chalcedonensis definitionibus non recedit, certus sum quod clementissimus et Christianissimus princeps libenter tuebitur sententiam suam, et quod sponte jam praestitit, multo magis rogatus efficiet, ne bene finita atque composita aliqua possint novitate violari. Miror sane calumniantium vanitati aliquid adhuc in epistola mea, quae universo mundo placuit, obscurum videri, ut de ea putent apertius exponendum: cum illius praedicationis tam plana et solida sit assertio, ut nihil recipiat vel in sensu vel in sermone novitatis: quia quidquid tunc a nobis scriptum

est, ex apostolica et evangelica probatur sumptum esse doctrina. Datum kalendis Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

1315 EPISTOLA CLIII. AD AETIUM PRESBYTERUM CP.

SYNOPSIS.

I. ut litteras in Orientem scriptas unicuique dirigat.---II. Se pariter misisse litteras a Gallis et Italis ad se scriptas. Item et de aliis.

LEO AETIO presbytero.

CAP. I.

Accepimus dilectionis tuae litteras, quae diligentiam tuam in causa Ecclesiae testarentur; et breviter interim cohortamur ut coeptis vigilanter insistas, ne haereticorum perversitas quidquam, quo Ecclesia Domini turbetur, obtineat. Nos autem pro diligentia nostri et ad clementissimum principem, et ad magnificum virum Patricium Asparem necessaria in

causa fidei scripta transmisimus, quae sine dubio effectum congruum poterunt obtinere, si etiam vestra cura pervigilet. Placuit etiam nobis ut ad metropolitanos episcopos generales litteras mitteremus, quae animum eorum firment atque corroborent: ut sciant ad defendendam Chalcedonensem synodum aequali studio et concordi unitate nitendum. De quibus epistolis, unam ad Antiochenum, alteram ad Jerosolymitanum, si vobis in commune visum fuerit, dirigetis. Nos autem ad Illyrios episcopos similia jam scripta transmisimus.

CAP. II.

De sacramento vero catholicae fidei nullis nobis jam conflictationibus est agendum: quia nec diligentius aliquid indagari potest, nec verius definiri. Exemplaria quoque litterarum quas Galli ad nos atque Itali episcopi concordi credulitate miserunt, pariter direximus ut quam etiam illorum nobiscum sit fides una non lateat. Praeterea scripta quae tam clementissimo principi, quam necessariis personis per filium nostrum Gerontium misimus, vel a dilectione tua, **1316** vel a filio nostro Storacio, si adhuc vobiscum est, volumus offerri, et eo sermone quo convenit adjuvari. Ut autem ea quae scripsimus scire possitis, exemplaria direximus, ut de omnibus instructi esse possitis. Datum kalendis Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

EPISTOLA CLIV. AD EPISCOPOS AEGYPTIOS.

SYNOPSIS.

Episcopos Aegyptios pro fide extorres consolatur, et ut pro incarnationis mysterio patienter adversa tolerant, hortatur.

LEO episcopis ex Aegypto catholicis apud
Constantinopolim constitutis.

Licet laboribus dilectionis vestrae, quos pro observantia catholicae fidei suscepistis, toto corde compatiar, et ea quae vobis ab haereticis illata sunt non aliter accipiam quam si ipse pertulerim, intelligo tamen magis esse gaudii quam moeroris, quod confortante vos Domino Jesu Christo in evangelica apostolicaque doctrina insuperabiles perstitistis. Et cum vos inimici fidei Christianae ab Ecclesiarum vestrarum sede divellerent, maluistis peregrinationis injuriam pati, quam ulla impietatis ipsorum contagione violari. Unde ad Christianissimum principem nostrum litteras dirigens gratias egi ipsius pietati, quod vos, sicut nobis indicatum est, ea qua dignum erat charitate suscepit. A cujus benevolentia non dubito eam vobis fiduciam esse collatam, ut pro universalis Ecclesiae statu constanter exsequi quae sunt agenda possitis: quia et clementia ejus pro defendendis sanctae synodi Chalcedonensis decretis sacerdotali fervet affectu, et nihil universo mundo praestari salubrius ac beatius potest, quam ut

dispositum ante saecula sacramentum inviolabiliter per omnia ecclesiastica **1317** pace servetur et regia. Unumquemque igitur vestrum, quos idem animus et eadem fidei causa conjunxit, vel qui vos haereticorum persecutione despecta, indefesso ardore fidei ex Aegypto sunt secuti, fraterno simul et paterno cohortor affectu, ut aequo et forti animo haec tentamenta toleretis; agnoscentes vos non amisisse propria, sed majora meruisse, quorum brevi fatigatione, qua ad confessorum pervenitur coronas, ita utitur providentia Dei, ut per vestram patientiam multorum devotio roboretur, et cum gloria venerandi principis Alexandrina Ecclesia, depulsis haereticis, antiquam recipiat dignitatem. Datum quinto idus Octobris, Constantino et Rufo consulibus.

EPISTOLA CLV. AD ANATOLIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

- I. *Eum ad vigilantiam contra haereticorum conatus incitat.---*
- II. *Conniventiam clericorum Constantinop. arguit, circa quos vigorem in Anatolio desiderat pastorem.*

LEO ANATOLIO episcopo.

CAP. I.

Diligentiam necessariae sollicitudinis, quam fraternitas tua in dirigendis ad nos litteris exsequitur, approbamus, et acceptis per filium nostrum Olympium paginis tuis, sacerdotalem in te curam vigere sentimus: cui nos quoque, quantum Dominus donat posse, non desumus, exorantes dilectionem tuam, ut quia tempus laboris incidimus, in sancta vigilantia perseveres, donec dextera Domini faciat virtutem (**Ps. CXVII, 16**), et sub pedibus Ecclesiae suae conterat tentatorem. Consolatur etenim nos per omnia praeparata divinitus clementissimi **1318** principis fides, quem meo rursus, sicut oportuit, sum cohortatus alloquio: ut impiissimorum latronum ausibus districtiore constantia faciat obviari: quos nefas est tantum de suo favore praesumere, ut etiam apud Constantinopolim audeant insanire. Sed hoc eis ideo divinae providentiae ratione permittitur, ut magis ac magis quo spiritu agitentur appareat: ne dubitari possit, in quantam essent audaciam prorupturi, si post damnationem impiissimae haeresis, disceptandi contra fidem acciperent potestatem, ut quantum in ipsis est, latius hoc furore saevirent, quem fratres et coepiscopi nostri, qui ad vos nuper ex Aegypti partibus confugere, se pertulisse deplorant; quibus et a Christianissimo principe, et a tuae fraternitatis Deo placita charitate solatia pietatis impendi non ambigerem, etiam si ipse non scriberes. Opportunum autem credidi ut ad ipsos quoque scripta dirigerem, quae illos possint in communis fidei proposito roborare, et quid pro patientia sua superna remuneratione mereantur, agnoscerent: sicut beatus apostolus docet, dicens: *Excipite itaque illos cum omni gaudio in Domino, et huiusmodi cum*

honore habete, quoniam propter fidem Christi usque ad mortem accesserunt (Philipp. II, 29).

CAP. II.

Illud sane plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuae clericos quidam esse dicuntur qui adversariorum conniveant pravitati, et vasis irae vasa misericordiae misceantur. Quibus investigandis, et severitate congrua coercendis debet diligentia tua vigilanter insistere: ita ut his quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscissio. Oportet etenim nos evangelici meminisse mandati, quod ab ipsa Veritate praecipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit manus, a compage corporis auferatur: quia melius sit his in Ecclesia carere membris, quam cum ipsis in aeterna ire supplicia (**Matth. XVIII, 8; Marc. IX, 42**). Nam superfluo extra Ecclesiam positus resistimus, si ab his qui intus sunt in eis quos decipiunt vulneramur. Abjicienda prorsus pestifera haec a sacerdotali vigore patientia est, quae sibimet, peccatis aliorum **1319** parcendo, non parcit. Sicut Heli quondam sacerdos filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis divinae justitiae sententiam meruit experiri (**I Reg. II, 27**): quia segni indulgentia dissimulavit plectere peccatores. Quantum itaque opportunitas invitat officii, religiosissimum principem dilectio tua studeat frequentare, et non solum regiam, sed et sacerdotalem ipsius mentem, precibus meis obsecrare persiste: ut memor communis **1320** fidei, quam Spiritu sancto docente suscepimus, omnia haereticorum machinamenta confringat;

neque quidquam illis in Ecclesiis Christi licere patiatur, ne in eorum potestate sint divina mysteria, quibus in domo Dei, pro scelerum suorum magnitudine, nec habitandi jus residet, nec orandi. Data quinto idus Octobris, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM (G)

1. Sequens epistola edita fuit a Merlino ex ms. collect. 12. Quesnellus eam relegit cum ms. Grim. collect. 18. Cum vero haec eadem epistola inserta fuerit codici encyclo, qui Leone vivente Graece scriptus fuit, nisi hic codex originalis periisset, hanc S. Leonis epistolam Graece redditum haberemus. At exstat hujus codicis Latina interpretatio, quam Epiphanius Scholasticus lucubravit. Hic autem cum nactus fuisset Leoninae epistolae Latinum exemplar, hoc suae versionis inseruit; et idcirco ex hoc codice, quem a Surio editum Baluzius cum duobus mss. Bellovacensi et Corbeiensi contulit, aliquot variantes suppetunt, quae nobis utiles fuere.

2. Huic epistolae causam dederunt imperatoris Leonis litterae, quas ob Alexandrinos tumultus ad universos metropolitans tradidit. In laudato codice encyclo, cujus ordo, ut in mss. exstat, ex Baluzio profertur tom. V Concil. Venetae edit. pag. 33 et seqq. cap. 6, describitur imperatoris epistola ad Anatolium Constantinopolitanum; et postea cap. 11 subjiciuntur caeterorum episcoporum nomina, ad quos litterae similes directae fuerunt, ac inter hos primo datae

dicuntur *Leoni reverentissimo urbis Romae pontifici*. Imperialis epistola ad Anatolium cum quaedam ejusdem Constantinopolitani episcopi peculiaria continet, tum vero alia Leonis papae propria, quae eidem inserta erant (**vide annot. 1 [Infra, n. ^b]**) omittit; ac propterea eadem omnino ad Leonem pontificem transmissa dici nequit: unde huic editioni inserenda non fuit. Nihilo tamen minus quid Augusti litterae a Leone papa similiter peterent, satis exinde cognoscitur. Promoto scilicet ab Eutychianis ad Alexandrinam sedem Timotheo Aeluro, et occiso S. Proterio, maximoque tumultu inter Eutychianos et catholicos Aegyptios excitato, utrique cum libellis supplicibus ad imperatorem confugerunt. Utrosque libellos Leo Augustus cum suis litteris ad omnes metropolitanos, et potissimum ad Romanum pontificem misit, petens ut concilium cogerent, ibique *de praedicto Timotheo, inquit, et de Chalcedonensi concilio, quid in commune sapitis, sine quolibet humano terrore, et absque gratia cujuscumque vel odio . . . cum omni celeritate meam facite cognoscere pietatem*. Leo papa primus omnium sequentem epistolam rescripsit, ut Evagrius testatur lib. II, cap. 10, eaque in codice encyclo statim post indicata episcoporum nomina primo loco describitur cap. 12.

3. Ex his autem cognoscitur error Pagii, qui has pontificis litteras imperialibus encyclicis redditas negavit ad an. 457, n. 11. Cum enim hae litterae pontificis codici encyclo inserantur, has non minus quam caeteras aliorum episcoporum in eodem codice contentas imperiali epistolae encyclicae rescriptas agnoscimus. Hinc etiam c. 4 mentio fit exemplarium precum catholicorum et Eutychianorum, quae una cum imperialibus litteris transmissae in eodem codice

encyclio exhibentur cap. 7 et 9. Imperatoris epistola circa Octobrem an. 457 per magistrianos ad universos metropolitas celerrime directa fuit. Hinc duo episcopi Agapitus Rhodius pag. 1892, et Lucas Dyrrachenus pag. 1927, se eas litteras hieme recepisse subindicant. Quod si Marcellinus comes in Chronico ad an. 458, et Augusti litteras et episcoporum responsa commemorat, id ea de causa accidit, quod licet imperialis encyclica missa fuerit an. 457, pleraque tamen responsa nonnisi an. 458 pervenere, unde Varadati monachi epistola (**pag. 1934**) die 27 Augusti signatur. Ita nihil est cur sequentem Leonis epistolam imperiali encyclicae redditam dubitemus.

1321 EPISTOLA CLVI. AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Post Chalcedonensem synodum nihil esse denuo tractandum circa fidem.---II. Antichristum eum esse qui veritatem ab Ecclesia declaratam rursus examinat.---III. Parricidas Alexandrini episcopi Ecclesiae praesidere nefus esse.---IV. Preces Leoni Augusto oblatae tam a catholicis quam ab haereticis, in quo differant.---V. Omnia Christianae religionis officia et mysteria apud Alexandriam

esse intercepta.---VI. Scripta de fide prolixiora promittit, Anatolii incuriam taxat, catholicos commendat.

LEO episcopus LEONI Augusto.

CAP. I.

Litteras clementiae tuae plenas virtute dei et lumine veritatis veneranter accepi: quibus cuperem, etiam in eo quod praesentiam meam pietas vestra necessariam existimat, obedire, ut majorem fructum conspectu vestri splendoris assequerer. Sed magis id vobis arbitror placitum, quod eligendum ratio demonstravit. Nam cum sancto et spiritali studio in universum pacem Ecclesiae muniatis, nihilque sit convenientius **1322** fidei defendendae, quam his quae per omnia instruente Spiritu sancto, irreprehensibiliter definita sunt, inhaerere: ipsi videbimur bene statuta convellere, et auctoritates quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium haereticae petitionis infringere, atque ita nullum collidendis collidendis Ecclesiis modum ponere, sed data licentia rebellandi, dilatare magis quam sopire certamina. Unde quia post illas Ephesinae synodi impietates, quibus Dioscori scelere fides catholica refutata et perversitas Eutychiana suscepta est, nihil ad conservationem fidei Christianae utilius potuit ordinari, quam ut praedicti facinus sancta synodus Chalcedonensis aboleret; et tanta illic haberetur coelestis cura doctrinae, ut nihil in cujusquam opinione resideret, quod a praedicationibus vel propheticis vel apostolicis dissonaret, ea scilicet moderatione servata, ut

rebellibus tantum ac pertinacibus ab Ecclesiae unitate rejectis, nulli correcto venia negaretur: quid probabilius, quid religiosius poterit pietas vestra decernere, quam ut quae non tam humanis quam divinis sunt statuta decretis, nullus ultra sinatur impetere: ne vere digni sint tantum Dei munus amittere, qui de veritate ipsius ausi fuerint dubitare?

CAP. II.

Cum ergo universalis Ecclesia per illius principalis petrae aedificationem facta sit petra, et primus apostolorum beatissimus Petrus voce Domini dicentis audierit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*; quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat **1323** inexpugnabilem firmitatem; qui in malitia sua inconvertibilis perseverans, per vasa irae et suae apta fallaciae, falso diligentiae nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare? Atque contemnenda et vitanda merito sibi incontinens furor et impietas caeca praescripsit, ut dum diabolico instinctu in sanctam Alexandrinam saevit Ecclesiam, quales essent qui Chalcedonensem synodum retractari cupiunt, disceretur. In qua nullo modo accipere potuit ut a nobis contra sanctam Nicaenam synodum sentiretur, quod haeretici mentiuntur, qui se fidem Nicaeni concilii tenere confingunt, in quo sancti et venerabiles Patres nostri contra Arium congregati, non carnem Domini, sed Deitatem Filii *homousion* Patri esse firmaverunt; in Chalcedonensi autem concilio adversus Eutychianam impietatem definitum est, de substantia virginis

matris Dominum JESUM CHRISTUM sumpsisse nostri corporis veritatem.

CAP. III.

Apud christianissimum igitur principem, et inter Christi praedicatores digno honore numerandum, utor catholicae fidei libertate, et ad consortium te apostolorum ac prophetarum securus exhortor: ut constanter despicias ac repellas eos, qui ipsi se christiano nomine privavere; nec patiaris impios parricidas sacrilega simulatione de fide agere, quos constat fidem velle vacuare. Cum enim clementiam tuam Dominus tanta sacramenti sui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non ad solum mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse collatam: ut ausus nefarios comprimendo, et quae bene sunt statuta defendas, et veram pacem his quae sunt turbata restituas, depellendo scilicet pervasores juris alieni, et antiquae fidei sedem Alexandrinae Ecclesiae reformando: ut correctionibus tuis Dei iracundia mitigata, religiosae antea civitati non retribuat quae admissa sunt, sed remittat. Constitue ante oculos cordis tui, venerabilis imperator, omnes qui per totum orbem sunt Domini sacerdotes, pro ea tibi fide in qua totius mundi est redemptio, supplicare. In qua te **1324** specialius ambiunt, quia apostolicae fidei sectatores Alexandrinae Ecclesiae praesedere, agentes apud pietatem tuam, ne haereticos homines, et merito pro sua perversitate damnatos, uti sua pervasione patiamini: cum sive impietatem erroris aspicias, sive opus perpetrati furoris attendas, non

solum ad sacerdotii honorem admitti nequeant, sed ab ipso christiano nomine mereantur abscindi. Nam, quod exorata pietatis vestrae venia dixerim, quodam contagio splendorem vestrae serenitatis offuscant, cum sacrilegi parricidae id audeant petere quod nec innocentes liceat obtinere, gloriosissime imperator.

CAP. IV.

Oblatae sunt pietati vestrae preces, quarum exemplaria vestris litteris subdidistis. Sed in his quae catholicorum sunt deplorantium, subscriptio continetur: et quia causa probabilis est, fiducialiter nomina singulorum, vel dignitas sui honoris aperitur. In illis autem, quas orthodoxo principi haeretica porrigere non formidavit obreptio, sub incerto confusae universitatis vocabulo, ideo certum nomen retrahitur, ne non solum paucitas personarum, sed etiam meritum detegatur. Latere enim sibi utile existimat eorum quantitas, quorum est qualitas indicata: nec incongrue cujus loci homines sint, profiteri metuunt, qui meruere damnari. In una ergo catholicorum supplicatio continetur; in alia, haeticorum commenta panduntur. Hic sacerdotum Domini, et totius christiani populi, ac monasteriorum defletur eversio; ibi immanium scelerum continuatio demonstratur; ut quod non licuit audiri, liceat dilatari.

CAP. V.

Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare; ne Alexandrina Ecclesia, quae semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum? Manifestum quippe est, per crudelissimam insanissimamque saevitiam, omne illic coelestium sacramentorum lumen exstinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, et parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui **1325** post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris coelique dispersum, audent sibi jus pervasse dignitatis expetere, et apostolicae doctrinae inviolabilem fidem ad concilia provocare. Magnum ergo vobis est ut diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiae triumphetis: quia si laudabile vobis est adversarum gentium arma conterere, quanta erit gloria, ab insanissimo tyranno Alexandrinam Ecclesiam, in cuius contritione omnium Christianorum est injuria, liberare?

CAP. VI.

Ut autem litterae meae pietati tuae colloquium quasi praesentis exhibeant, quidquid de communi fide fueram suggesturus, scriptis prosequentibus insinuandum esse perspexi. Ac ne hujus epistolae pagina in nimiam longitudinem tenderetur, aliis litteris, quae assertioni catholicae fidei congruunt, comprehendi: ut licet ea quae a

sede apostolica sunt praedicata sufficerent, insidias tamen haereticorum etiam haec quae sunt adjecta reserarent. Sacerdotalem namque et apostolicum tuae pietatis animum, etiam hoc malum ad justitiam ultionis debet accendere, quod Constantinopolitanae Ecclesiae puritatem pestilenter obscurat, in qua inveniuntur clerici quidam haereticorum sensui consonantes, et intra ipsa catholicorum viscera assertionibus suis haereticos adjuvantes. In quibus deturbandis, si frater meus Anatolius, cum nimis benigne parcat, segnior invenitur, dignamini pro fide vestra, etiam istam Ecclesiae praestare medicinam, ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur: ne ulterius sanctus Dei populus perversorum hominum contagio polluat. Cultores autem pietatis tuae Julianum episcopum et Aetium presbyterum, mea petitione commendo, ut suggestiones eorum pro catholicae defensione fidei placide digneris audire: quia vere sunt ejusmodi, ut fidei vestrae possint per omnia utiles inveniri. Data kalendis Decembris, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

1326 EPISTOLA CLVII AD ANATOLIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS

I. Ut apud imperatorem, quem laudat, pro comprimendis haereticis strenue agat; idque curet ut Chalced. synodus firma permaneat, et pax Ecclesiae Alexandrinae restituatur.---II. Ut parricidae ab ea pellantur, et afflicti Aegypti episcopi adjuventur.--- III. Profugis ex Aegypto episcopis opem esse ferendam; synodi adversariis constanter resistendum esse --- IV. De Attico presbytero et Andrea, ut vel corrigantur, vel repellantur ab Ecclesia.

LEO ANATOLIO episcopo Constantinopolitano.

CAP I.

Rursus acceptis dilectionis tuae litteris, omnia quae Alexandriae insanissime gesta sunt cum magno dolore cognovi; si tamen ullae epistolarum paginae tam atrocia facinora explicare potuerunt. Sed non jam nobis in deflendis adversitatibus est morandum, cum utilius sit providere quae prosint, et quae haereticorum furorem tandem aliquando ab Ecclesiae quiete depellant. Cum enim talem principem nobis divina providentia prospexerit, ut fides ipsius sollicitudinem pene superet sacerdotum, tuae dilectionis maxime expectatur instantia, ut venerandissimo imperatori pro universali Ecclesia supplicare non desinas, et crebris suggestionibus poscere, ut quamprimum a pervasoribus suis Alexandrina Ecclesia liberetur. Ego sane quantum potui, piissimum principem precatus sum, ut et statuta sanctae synodi Chalcedonensis manere inviolata praeciperet, et haereticorum assertiones in magna vergere ignorantiae caecitate

cognosceret, et quae de pervadendo sacerdotio parricidae sacrilegi commiserunt, **1327** nulla posse dissimulatione tolerari; nec alio modo totam causam posse consumi, nisi praedictae synodi constitutiones perennitatis robur accipiant, et insanissimi pervasores ab aliena sede pellantur; fiatque tandem Alexandrinus populus suae quietis et pacis: ne paucorum haereticorum arbitrio in Ecclesiae noxam et in Dei praecipitentur offensam.

CAP. II.

Multum autem in eo consolationis accepi, quod ex omni numero episcoporum qui Aegyptiacis dioecesisibus praesunt, solum dudum damnati potuerunt quatuor inveniri qui Timotheo et impietate haereseos et sceleris latrocinio jungerentur; qui ad petendam synodum admitti nullatenus possent, etiamsi de solo haeretico arguerentur errore. Cum autem et in occupando episcopatum, et interficiendo episcopum, inauditum facinus perpetrarint, quid illis in Ecclesia loci est, etiamsi catholicam suscipiant veritatem? Omnibus igitur intra Aegyptum sacerdotibus Domini, sive recentioribus, sive ex antiqua constitutione residentibus, uno auxilio remedioque praestandum est ut tam indignis persecutionibus liberentur, et hoc malum, quod se penetralibus tantae urbis ingessit, salubri auctoritate pellatur, et Christiana plebs fide atque operibus ante devota paternis constitutionibus valeat cum quiete servire.

CAP. III.

Fratres autem nostros qui Constantinopolim ab Aegypti parte venerunt, litteris meis imperatori commendare non destiti; sed etiam te tuae humanitatis admoneo ut ad consolationem peregrinationis ipsorum quantum potes studii adhibere digneris, quorum praesentia multum dilectionem tuam juvare apud clementissimum principem potest, ne petitioni haereticorum ad novam synodum, quae universali Ecclesiae inimica est, annuatur. Quamvis apostolica sedes ea fide ac stabilitate fundata sit, ut nequaquam recipiat istius novitatis assensum, ac si quis adversariorum machinationibus connivendum esse crediderit, ipse se a communione catholicae Ecclesiae separabit, cum secundum inspirationem Dei et in fide incarnationis Christi, et in custodia Chalcedonensis synodi, universalis Ecclesiae sit una sententia; et praecipue in nostris partibus tam firmiter evangelica doctrina teneatur, ut magnum sacrilegium putetur si a traditione apostolica vel in exiguo aliquo devietur.

CAP. IV.

Jampridem dilectioni tuae scripsisse me recolo, ut in clero Ecclesiae tuae nullum Eutychianae haeresi consentire patiaris: quoniam capitis periculum respicit, si quid saucium inveniatur in membris. Sed cum hoc nulla adhuc correctione purgatum sit, et Atticum presbyterum tuum ad eam insolentiam solentiam profecisse cognoscam, ut in Ecclesia **1328** contra catholicam fidem et Chalcedonensem

synodum audeat disputare: cogor vehementius de tua dissimulatione causari. Nam quod incommonitus facere debuisti, miror etiam post evidentia nostra script neglectum. Et ideo acrius moneo neque amplius dissimulandum esse protestor, si hominem pestilentem ulterius in tua habendum communione credideris; quem nos, si fieri potest, emendari malumus quam perire; ut scilicet si correctum se videri cupit et in societate ecclesiastica permanere, de eo loco unde contra catholicam fidem multa disseruit, aperte nunc ipsius fidei praedicator appareat, et nihil Eutychiani dogmatis praetermittat, quod non manifestatione suae professionis Christiano populo audiente condemnet: ne, ut dixi, plurimum dissimulatio ista te maculet, si vel hic tam noxius, vel Andreas impietatis ipsius socius, nec correcti fuerint, nec repulsi.

EPISTOLA CLVIII. AD EPISCOPOS CATHOLICOS AEGYPTI APUD CONSTANTINOPOLIM CONSTITUTOS.

SYNOPSIS.

Consolatur episcopos pro fide extorres, et ad patientiam hortatur spe coelestis retributionis objecta, et promissa sua apud imperatorem actione.

LEO Aegyptiis episcopis catholicis apud Constantinopolim constitutis.

Olim me commissorum apud Alexandriam scelerum indicia contristaverunt, et ita animum meum ipsius immanitate facinoris vulneraverunt, ut quibus hoc lacrymis, qua lamentatione defleatur ignorem; meritoque illa prophetica voce proclamem: *Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum?* Querelas tamen dilectionis vestrae praeveniens, clementissimo et Christianissimo principi de tantorum malorum remediis supplicavi, et per filios nostros Gerontium et Olympium subadjuvas diverso tempore depoposci, ut illius civitatis Ecclesiam, in qua tot catholici florere doctores, praeciperet damnatae haereseos purgari, et parricidales animos quos a rectoris sui sanguine nec veneratio loci potuit deterrere nec temporis, nihil de clementia sua sineret obtinere; maxime cum in eversionem fidei Chalcedonense concilium cupiant retractari. Proinde dilectionis vestrae tolerantiam eadem causa debet quae vos de propriis sedibus expulit, consolari: quia certum est **1329** tribulatos animos et propter nomen suum patientes adversa, nequaquam Domini protectione destitui. Ferte igitur magnanimiter, et illam quae vestra est patriam cogitantes, de praesenti peregrinatione gaudete. Absit a vobis exilii dolor, nec aliquid de hac fatigatione moeroris habeatis, qui scitis propter fidem Domini etiam de periculis plurimis Apostolum gloriari. Habetis cum praeparatis retributionis praemiis istius certaminis cognitorem. Nemo fugiat hunc laborem, cujus merces est in aeternum regnare vel vivere. Sint in atriis Jerusalem fixi pedes omnium dimicantium, qui spe retributionis illius, nec inimicorum castra poterunt formidare nec praelia. De reliquiis hostis abjecti pariter ab universitate percussis numquam est ardua victoria nec palma difficilis, praecipue de his quarum prostratos jam videtis auctores.

Assiduis ergo precibus (sicut et ipse non tacuit) favorem, qui Deo propitio promptus est, Christianissimi imperatoris ambite: ut secundum scripta quae misi, communis fidei causam ea mentis devotione quam probavimus eum habere communiat, dilectionisque vestrae reditum, praejudiciis omnibus quae haereticorum furore sunt generata sublatis, pro sua pietate disponat, et singulas quasque provincias omnesque Ecclesias cum sacerdotibus suis inconcussa faciat Christi pace gaudere. Datum kalendis Decembris, Constantino et Rufo consulibus.

EPISTOLA CLIX. Ad NICETAM episcopum Aquileiensem.

SYNOPSIS

I. Quod debeant feminae, quae, viris, nupserant aliis, regressis de captivitate viris prioribus copulari, ut quod suum est unusquisque recipiat.---1330 II. Quod non probetur esse culpabilis, qui uxorem captivi [Al., capti] in matrimonium videtur esse sortitus.---III. Ut si viri de captivitate regressi intemperantia uxorum offensi non fuerint, et voluerint eas in conjugium recipere, liberam habeant facultatem.---IV. Ut si mulieres ad priores maritos redire noluerint, velut impiae ecclesiastica communione privandae sint.---V. Captivis aut

terrore [Al., errore], aut fame, non veneratione, cibos immolatitios edere compulsis, poenitentia concedenda est.---VI. Quod hi qui ad iterationem baptismi, vel vi vel errore [Al., timore] coacti, animos inclinarunt, sint sublevandi remedio, ita ut senilis aetatis, periculorum quoque et aegritudinum, caeterarumque necessitatum habeatur sollicita consideratione respectus.---VII. Ut qui ab haereticis baptizati sunt, sola sancti Spiritus invocatione firmentur

LEO episcopus NICETAE Aquileiensi episcopo salutem.

Regressus ad nos filius meus Adeodatus sedis nostrae diaconus, dilectionem tuam poposcisse memoravit, ut de his a nobis auctoritatem apostolicae sedis acciperes, quae quidem magnam difficultatem dijudicationis videntur afferre. Sed pro inspectione temporalium necessitatum adhibenda curatio est, ut vulnera quae hostilitatis adversitate illata sunt, religionis maxime ratione sanentur.

CAP. I. De feminis quae occasione captivitatis virorum suorum, aliis nupserunt.

Cum ergo per bellicam cladem et per gravissimos hostilitatis incursus, ita quaedam dicatis divisa esse conjugia, ut abductis in captivitatem viris feminae eorum remanserint destitutae, quae cum viros **1331** proprios aut interemptos putarent, aut numquam a dominatione crederent liberandos, ad aliorum conjugium, solitudine cogente, transierint. Cumque nunc statuerem, auxiliante Domino, in meliora converso, nonnulli

eorum qui putabantur periisse, remeaverint, merito charitas tua videtur ambigere quid de mulieribus. quae aliis junctae sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod *a Deo jungitur mulier viro* (**Prov. XIX, 14**), et iterum praeceptum agnovimus ut *quod Deus junxit homo non separet* (**Matth. XIX, 6**), necesse est ut legitimarum foedera nuptiarum redintegranda credamus, et remotis malis quae hostilitas intulit, unicuique hoc quod legitime habuit reformetur, omnique studio procurandum est ut recipiat unusquisque quod proprium est.

CAP. II. *An culpabilis sit qui locum captivi mariti assumpsit.*

Nec tamen culpabilis judicetur, et tamquam alieni juris pervasor habeatur, qui personam ejus mariti, qui jam non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa quae ad eos qui in captivitatem ducti sunt pertinebant in jus alienum transire potuerunt, et tamen plenum justitiae est ut eisdem reversis propria reformentur. Quod si in Mancipiis vel in agris, aut etiam in domibus ac possessionibus rite servatur, quanto magis in conjugiorum redintegratione faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est pacis remedio reformetur?

CAP. III. *Restituendam esse uxorem primo marito.*

Et ideo, si viri post longam captivitatem reversi ita in dilectione suarum conjugum perseverent, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est et inculpabile judicandum quod necessitas intulit, et restituendum quod fides poscit.

1332 CAP. IV. *Excommunicandas esse mulieres ad primum maritum redire nolentes.*

Si autem aliquae mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captae, ut malint his cohaerere quam ad legitimum redire consortium, merito sunt notandae; ita ut etiam ecclesiastica communione priventur: quae de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod justa remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium malae voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit: quia sicut hae mulieres, quae reverti ad viros suos nolunt, impiae habendae sunt, ita illae quae in affectum ex Deo initum redeunt merito sunt laudandae.

CAP. V. *De his qui captivi cum essent, idolothyta fame vel metu compellente comederunt.*

De his autem Christianis qui inter eos a quibus fuerant captivati immolatiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuae hoc etiam respondendum esse credidimus, ut poenitentiae satisfactione purgentur, quae non tam temporis longitudine quam cordis compunctione pensanda est. Et sive hoc terror extorserit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum huiusmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

CAP. VI. De his qui metu vel errore rebaptizati sunt.

His vero de quibus dilectio tua similiter nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti sunt vel errore traducti, et nunc se **1333** contra catholicae fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram non nisi per poenitentiae remedium, et per impositionem episcopalis manus, communionis recipiant unitatem; tempora poenitudinis, habita moderatione, tuo constituyente iudicio, prout conversorum animos perspexeris esse devotos: pariter etiam habens senilis aetatis intuitum, et periculorum quorumque aut aegritudinis respiciens necessitates. In quibus si quis ita graviter urgeatur, **1334** ut dum adhuc poenitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri.

CAP. VII. *De his qui semel baptizati sunt, sed
ab haereticis.*

Nam hi qui baptismum ab haereticis acceperunt, cum antea baptizati non fuissent, sola invocatione Spiritus **1335** sancti per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, ut scitis, servandam in omnibus Ecclesiis praedicamus, ut lavacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma*. Cujus ablutio nulla iteratione temeranda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti invocanda est: ut quod ab haereticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem tuae fraternitatis emisimus, ad omnes fratres et comprovinciales tuos episcopos facies pervenire, ut omnium observantiae data prosit auctoritas. Data XII kalendarum Aprilium, consulatu Majoriani Augusti

EPISTOLA CLX. AD EPISCOPOS ET
CLERICOS CATHOLICOS EX AEGYPTO
APUD CONSTANTINOPOLIM
CONSTITUTOS.

SYNOPSIS.

1. *Consolatur extorres Aegypti episcopos et clericos, monetque de suis legatis in Orientem ex imperatoris voluntate mittendis.*---II. *Hortatur ut omnem novum de fide tractatum amoveant, sufficiente synodi auctoritate.*

1336 Dilectissimis fratribus NESTORIO, ATHANASIO PAULO, PETRO, THEONAE, ISAIAE, APOLLONIO, ARPOCRATI, ISIDORO, ISAAC, APOLLONIO, MAXIMO, MARIONI, POEMENIO, et HELPIDIO episcopis et clericis catholicis ex Aegypto apud Constantinopolim constitutis LEO.

CAP. I

Tribulationem quam dilectioni vestrae spiritus diabolicae tentationis ingessit, ab eo fiducialiter credite sublevandum, propter quem talia sustinetis; atque ipsius auxilio consolandos vos esse praesumite, cujus dilectioni quae toleratis impenditis. Qui licet temporaliter fieri quae sunt adversa permittat, constantiam tamen fidei non vult decuti, sed probari. Promissae beatitudinis spem gerentes, patientiae longanimitatem vestris mentibus adhibete: *Fidelis enim Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione exitum, ut possitis sustinere (I Cor. X,*

13). Nec pedes vestros peccatorum pax visa dimoveat, quos in ea petra fixos habere debetis, adversum quam nec portas inferi praevalere legistis (**Matth. XVI, 18**). Quia igitur, fratres charissimi, Christianissimus imperator rursus ad nos scripta direxit, quibus ut aliquem de nostris partibus dirigamus hortatur; et quamvis illic vestra non desit instructio, quae valeat haereticorum obstinationibus obviare, desiderat a nobis tamen dirigi, qui fidem damnatis, et eam diabolico spiritu non recipientibus, tamquam sit adhuc dubia, possit asserere, quae sicut necessarie **1337** praedicatur, ita voluntate percipitur: dilectionem vestram moneo ut inanis gloriae contentionem id ipsum dicentes omnes unanimi virtute vitetis. Scitis enim quae vobis debeatur hujus palma certaminis, cujus idem cognitor qui hoc spectat, adiutor est, atque ipse ad vincendum vires sufficit, qui diligentibus se praemium jam paravit. Nullus se propriis sedibus queratur extorrem, aut patriis expulsum finibus ingemiscat. Nemo vestrum exsul est Deo, quem auxiliaturum vobis ubique confidite. Ferte universa patienter, et confortato corde Dominum fideliter sustinete. BREVIS EST tribulatio quam tempus incidit; nec confessioni vestrae nova videantur, quae vos ab inimicis Domini tolerare cognoscimus. *Sic enim persecuti sunt et prophetas qui erant ante vos* (**Matth. V, 12**).

CAP. II.

Omni itaque dilectionis vestrae studio ac labore nitendum est ne ulla insidiantium disceptatio possit admitti, neve hoc ab haereticis valeat obtineri, quo evangelicam fidem manifestum

est impugnari. Nam definitarum rerum quas tantae synodi vel Christianissimi principis sanxit auctoritas, et apostolicae sedis confirmavit assensus, nihil oportet discuti, ne contra fas aliquid videatur infringi. Multumque fidei et sacerdotali constantiae derogatur, si eum his qui homicidiis et furore repleti sunt, ac volunt convertere Evangelium Christi, et facinore suo probantur exosi, superfluae et plurimum nociturae altercationis conflictus habeatur. Datum duodecimo kalendas Aprilis, Leone et Majoriano Augustis consulibus.

EPISTOLA CLXI. AD PRESBYTEROS, DIACONOS ET CLERICOS ECCLESIAE CONSTANTINOPOLITANAE.

SYNOPSIS.

1. Ut in fide stabiles et ab haereticorum societate alieni perseverent hortatur.---II. Ut novum iudicium non instauretur, et ut Atticus et Andreas ordinis sui honore priventur, nisi voce scriptoque fidei Chalcedonensi adhaerere se profiteantur.

LEO presbyteris, diaconibus et clericis Constantinopolitanae Ecclesiae.

CAP. I.

Laetificatus valde sum et plurimum delectatus, quod mihi fidei vestrae est, de qua in Domino glorior, manifestata constantia, et intelligo vos per omnia devotissimos doctrinae evangelicae esse discipulos, atque apostolicis praedicationibus, quae **1338** ex eodem fonte manarunt, nihil prorsus sentire diversum: quia catholica fides, quae vera et una est, nulla se patitur diversitate violari, et ideo cohortari dilectionem vestram ac monere non desino, ut instruento Spiritu sancto perseveranter *id ipsum dicatis omnes, et non sint inter vos schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem sententia (I Cor. I, 10)*; proculque a consortio vestro olim damnatorum depellatis errores, ut inchoastis, in fidei constantia permanentes; nullum sinatis vobis Nestoriana vel Eutychiana infectum perversitate sociari, tamquam leve ac tolerabile sit ad quod uterque quorundam insipientium corda traduxit, et in scelera diaboli furoris accendit.

CAP. II.

Habemus, propitio Deo, magnum et divinitus praeparatum Christianissimi imperatoris auxilium, quem scriptis meis, quantum causa expetit, obsecravi, ne improbis parricidarum petitionibus in aliquo clementiae suae praeberet assensum, neque ullo modo sineret sanctae Chalcedonensis synodi definitiones, quae vere de coelestibus prodire decretis, tamquam necessaria retractatione violari: cum insidias impiorum ad hoc subrepere velle manifestum sit, ut

statuta evangelicis praedicationibus et Patrum traditionibus consonantia novo faciant infirma iudicio, et dum disceptatio admittitur, auctoritas auferatur. Aderit, ut spero, suis inspirationibus divina protectio, eamque sancto principi tribuet facultatem, ut nullo modo fieri sinat quod humanae salutis sentit adversum. Atticum vero et Andream, quorum nomina fratri et coepiscopo meo Anatolio missis ante litteris indicavi, quos a vestra laudabili fide dissentire cognovi, atque Eutychianorum apertissime connivere perfidiae, nisi prius hostilia dogmata propria voce ac subscriptione damnaverint, et fidem Chalcedonensi concilio roboratam in Ecclesia populo Christiano praesente se professi fuerint secuturos, ordinis sui honore priventur; ne diutius luporum levitas simplicitati Dominicarum ovium misceatur. Datum duodecimo kalendas Aprilis, Leone et Majoriano Augustis consulibus.

1339 EPISTOLA CLXII. AD LEONEM
AUGUSTUM. *Per PHILOXENUM agentem in
rebus.*

SYNOPSIS.

- I. *Ut fidem semel definitam ad examen revocari non sinat.* ---
- II. *Se nec posse haereticis communione sociari, nec definitis a synodo dissentire.* ---
- III. *Legatos a se mittendos, non ut*

disputent, sed ut instruant.---IV. Fugiendos haereticos, quibus et poenam imminere significat.

LEO episcopus LEONI Augusto.

Multo gaudio mens mea exsultat in Domino, et magna mihi est ratio gratulandi, cum clementiae vestrae excellentissimam fidem augeri per omnia donis gratiae coelestis agnosco; et per incrementa diligentiae devotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestrae pietatis alloquiis non dubie patet quid per vos in totius Ecclesiae salutem Spiritus sanctus operetur, et quantum universorum fidelium precibus sit optandum ut in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium, religiosae providentiae famulatum divinis et aeternis dispositionibus perseveranter impenditis: ut scilicet catholica fides, quae humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat, et dissensiones quae de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petrae, supra quam civitas Dei aedificatur, abigantur, gloriosissime imperator. Haec autem Dei munera ita demum nobis divinitus conferentur, si de his quae sunt praestita non inveniamur ingrati, et tamquam nulla sint, quae adepti sumus, contraria potius expetamus. Nam quae patefacta sunt quaerere, quae perfecta sunt retractare, et quae sunt definita convellere, quid aliud est quam de adeptis gratias non referre, et ad interdictae arboris cibum improbos appetitus mortiferae cupiditatis extendere? Unde quia ad pacem universalis Ecclesiae, et **1340** ad custodiam catholicae fidei, cura dignamini sollicitiore respicere, evidenter agnoscitis quod magnis haereticorum audetur insidiis, ut inter Eutychis Dioscorique discipulos, et eum quem apostolica sedes

direxerit, diligentior, tamquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur, et quod totius mundi catholici sacerdotes in sancta Chalcedonensi synodo probant gaudentque firmatum, in injuriam etiam sacratissimi concilii Nicaeni efficiatur infirmum. Quod enim nostris temporibus apud Chalcedonam de Domini nostri Jesu Christi incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicaeam mysticus ille Patrum numerus definivit; ne catholicorum confessio aut unigenitum Dei Filium in aliquo crederet Patri imparem, aut eundem, cum factus est filius hominis, non veram carnis nostrae atque animae habuisse naturam.

CAP. II.

Detestandum ergo nobis est perseveranterque vitandum, quod fraus haeretica nititur obtinere, nec in aliquam disceptationem pie et plene definita, revocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quae manifestum est per omnia prophetis et evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonare. Unde si qui sunt qui ab his quae coelitus sunt constituta dissentiunt, suis opinionibus relinquantur, et ab unitate Ecclesiae cum ea quam elegerunt perversitate discedant. Nam nullo modo fieri potest ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur. Jactent se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum suarum versutia, quae inimica est fidei, gloriantur: nobis placet Apostoli obedire praeceptis, dicentis: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem seductionem hominum (Coloss. II, 8)*. Nam secundum

eumdem apostolum, *si quae destruxi, haec aedifico, praevaricatorem me constituo* (**Galat. II, 18**), et eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatae memoriae principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmavi. Quia, sicut sancte veraciterque dixistis, *perfectio incrementum, et adjectionem plenitudo non recipit*. Unde, cum sciam te, venerabilis princeps, sincerissimo veritatis lumine imbutum, in nulla fidei parte nutare, sed sancto perfectoque iudicio a **1341** pravis recta discernere et a refutandis amplectenda dividere, obsecro ne humilitatem meam de diffidentia putes esse culpandam, cum haec mea cautio non solum universali Ecclesiae consulat, sed etiam tuae gloriae famuletur: ne sub imperii tui tempore et haereticorum aucta videatur improbitas, et catholicorum perturbata securitas.

CAP. III.

Quamvis ergo multum per omnia de pietatis vestrae corde confidam, et per inhabitantem in vobis Spiritum Dei satis vos instructos esse perspiciam, nec fidei vestrae ullus possit error illudere, praeceptioni tamen vestrae in eo adnitar obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos praesentiae meae instar exhibeant, et quae sit apostolicae fidei regula, licet, ut dixi, vobis bene sit nota, demonstrent, patefacientes in omnibus et probantes, non esse omnino inter catholicos computandos, qui definitiones venerabilis synodi Nicaenae, vel sancti Chalcedonensis concilii regulas non sequuntur; cum

utrorumque sancta decreta ex evangelico et apostolico manifestum sit fonte prodire, et QUIDQUID non est de irrigatione Christi, poculi esse viperei. Praenoscat igitur pietas tua, venerabilis imperator, hos quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus fidei, nec ad certandum contra ullos, a sede apostolica profecturos, quia de rebus et apud Nicaeam et apud Chalcedonam, sicut Deo placuit, definitis, nullum audemus inire tractatum: tamquam dubia vel infirma sint quae tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas.

CAP. IV.

Instructioni autem parvulorum nostrorum, qui post lactis alimoniam cibo desiderant solidiore satiari, ministerii nostri praesidium non negamus: et sicut simpliciores non spernimus, ita a rebellibus haereticis abstinemus: memores praecepti Domini, dicentis: *Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos* (**Matth. VII, 6**). Nimis quippe indignum nimisque injustum est eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus sanctus per prophetam, **1342** dicens: *Filii alieni mentiti sunt mihi* (**Ps. XVII, 46**). Qui etiamsi Evangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrarent, de quibus scriptum est: *Deum se profitentur scire, factis autem negant* (**Tit. I, 16**): clamante adhuc justus Abel sanguine adversum impium Cain, qui increpatus a Domino (**Genes. IV, 10**), non quievit ad poenitudinem, sed exarsit ad caedem. Cujus vindictam sic Domini judicio volumus reservari, ut improbus praedo et

parricida crudelis in seipsum recidat, et nostra non teneat. Neque sanctae Ecclesiae Alexandrinae lamentabilem captivitatem patiamini ulterius prolongari, cui oportet fidei vestrae justitiaeque praesidio suam restitui libertatem, ut per omnes Aegypti urbes dignitas Patrum et jus sacerdotale reparetur. Datum duodecimo kalendas Aprilis Leone et Majoriano Augustis consulibus.

EPISTOLA CLXIII AD ANATOLIUM
EPISCOPUM
CONSTANTINOPOLITANUM. *Per* PATRITI
UM *diaconem*.

SYNOPSIS.

Quod sua monita Anatolio displicuerant expostulat monetque ut Atticus presbyter propria subscriptione publice recitanda Eutychianum damnet errorem, si catholicus videri velit.

LEO episcopus ANATOLIO episcopo.

Lectis dilectionis tuae litteris, quas per filium nostrum Patritium diaconem direxisti, intellexi tibi studium meae sollicitudinis displicere, qua secundum dominicam charitatem, quam tibi a nobis impendi experimentis plurimis approbasti, de cavendis his qui communis fidei adversarii dicerentur admonui, ne ad negligentiam rectoris referretur, si

quisquam in Ecclesia catholica ea praedicare praesumeret quae haereticorum sensibus convenirent. **1343** Quod utrum veraciter fama jactaret, dilectionis tuae inquirendum iudicio delegavi. Neque in aliquo honorem tuum laesi, cui discutienda ea quae ad me erant perlata commisi: ut scilicet Atticus presbyter, quem talia audere cognoveram, nisi perfecta se satisfactione purgasset, et non solum voce haereticos, sed etiam propriae manus subscriptione damnasset, a communionis gratia esset alienus. Qui scripta mittendo dubiae fidei et professionis incertae, confirmavit magis quam diluit, quidquid ad nos de eo fama pertulerat; cum si conscientiam suam voluisset probare sinceram, non Eutychem sibi odiosum fuisse, sed quod perfidiam ipsius reprobaret atque damnaret, debuerat confiteri: quia aliud sunt humanae etiam inter catholicos simultates; aliud diabolici, quos fides catholica damnat, errores. Et ideo, frater charissime, in nullo debes de nostra dilectione dubitare, si prophetae exemplum sequaris, et dicas: *Nonne qui te oderant, Domine, oderam illos, et super inimicos tuos tabescebam (Ps. CXXXVIII, 21)?* Per omnia enim volo te esse certissimum quod sicut meam existimationem illaesam cupio permanere, ita opto te quoque in omnibus irreprehensibilem reperiri. Praedictus autem Atticus, ut ab omni suspicione contraria liber appareat quid in Eutyche anathematizet ac damnet, evidenter ostendat, et in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione, subscribat: ita ut Chalcedonensis synodi definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, et quam apostolicae sedis firmavit auctoritas, profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione propriae manus, quae in Ecclesia Christiano populo praesente recitetur: ut pro

catholica fide neque nos negligentes, neque ipse ultra suspectus **1344** habeatur. Qui si in eadem pravitate perdurans, praeceptis salubribus parere noluerit, sententiam synodi Chalcedonensis, cujus definitionibus resultat, excipiat. Data quinto kalendas Aprilis, Leone et Majoriano Augustis consulibus.

EPISTOLA CLXIV. AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Legatos mittit vice sua pro Ecclesiae libertate acturos, rogatque ne bene definita ad novum tractatum revocentur.---II. Semper disputationi locum fore, si humano ratiocinio et Rhetorum loquacitate expendi mysteria sinantur.---III. Quam Evangelio et humanae saluti inimicum sit Eutychianorum dogma a synodo proscriptum; cui nulla disputatione derogari debet.---IV. Parricidas Alexandrinos omni indulgentia indignos esse; quibus tamen, si resipiscant, de misericordia non desperandum. ---V. Legatos commendat, quos mittit non disceptaturos, sed supplicaturos; quatenus pro pace Ecclesiae sint agenda; correctis poenitentiam non negandam, obduratis sub synodali sententia remanentibus.

LEO episcopus LEONI Augusto.

CAP. I.

Multis manifestisque documentis probatum mihi esse gaudens, quanto universali Ecclesiae consulatis affectu, praeceptis pietatis vestrae, ubi primum licuit, parere non distuli, dirigens Domitianum et Geminianum fratres et coepiscopos meos, **1345** qui apud vos preces meae sollicitudinis exsequentes, pro quiete vobis doctrinae evangelicae supplicarent, et libertatem fidei, in qua secundum eruditionem Spiritus sancti ipse praecipue emines, obtinerent, repulsis procul hostibus Christi, qui etiamsi voluissent furorem suum tegere, non laterent, quia alia est Dominici gregis sancta simplicitas, alia sub vestitu ovium simulatio latentium bestiarum; nec possunt jam per hypocrisim irrepere, quos tantae furor manifestavit insaniae. Agnosce igitur, auguste et venerabilis imperator, in quantum totius mundi praesidium divina sis providentia praeparatus, et quid auxilii matri tuae Ecclesiae debeas, quae te filio maxime gloriatur, intellige. Non sinantur contra dexterarum omnipotentis triumphos redivivis assurgere motibus extincta certamina; praesertim cum id damnatis jamdudum haereticorum ausibus omnino non liceat, et hic fructus piis laboribus debeatur, ut omnis Ecclesiae plenitudo in suae unitatis soliditate secunda permaneat, nihilque prorsus de bene compositis retractetur: quia post legitimas et divinitus inspiratas constitutiones velle conflare, non pacifici est animi, sed rebellis, dicente Apostolo: *Verbis enim contendere, ad nihil est utile, nisi ad subversionem audientium* (II Tim. II, 24).

CAP. II.

Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, numquam deesse poterunt qui veritati audeant resultare, et de mundanae sapientiae loquacitate confidere: cum hanc nocentissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia Christiana vitare ex ipsa Domini nostri Jesu Christi institutione cognoscat; qui omnes nationes ad illuminationem fidei vocaturus, non de philosophis aut de oratoribus, qui praedicando Evangelio famularentur, elegit; **1346** sed de humilibus et piscatoribus, per quos se manifestaret, assumpsit, ne doctrina coelestis, quae erat plena virtutum, auxilio videretur indigere verborum. Unde Apostolus protestatur et dicit: *Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare; non in sapientia verbi, ne evacuetur crux Christi: verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est, his autem qui salvi fiunt virtus Dei est; scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor hujus saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi (I Cor. I, 17-20)?* Argumenta enim rhetorica et institutae ab hominibus versutiae disputandi in eo praecipue gloriantur, si in rebus incertis et opinionum varietate confusis, ad hoc audientium trahant sensum, quod asserendum ingenio atque eloquio suo quisque delegerit; et ita fit ut quod majore facundia defenditur, verius aestimetur. Sed Christi Evangelium hac arte non indiget, in quo doctrina veritatis sua

luce manifestata est; nec quaeritur quid auribus placeat, ubi verae fidei sufficit scire quis doceat.

CAP. III.

Hos autem qui suis decipiuntur inventis, nihil magis ab evangelica luce dissociat, quam quod incarnationis Dominicae veritatem non putant ad humanam, id est nostram, pertinere naturam: tamquam indignum fuerit gloria Dei, ut majestas Verbi impassibilis veritatem mortalis carnis assumpserit; cum aliter salus hominum reparari non posset, nisi qui est in forma Dei, formam suscipere dignaretur et servi. Unde cum sancta synodus Chalcedonensis, quae ab universis Romani orbis provinciis cum totius mundi est celebrata consensu, et a sacratissimi concilii **1347** Nicaeni est indivisa decretis, omnem Eutychiani dogmatis impietatem a corpore catholicae communionis absciderit, quomodo erit cuiquam lapsorum ad ecclesiasticam pacem recursus, nisi perfecta fuerit satisfactione purgatus? Nam quae istis tribui potest licentia disserendi, qui justo sanctoque iudicio meruere damnari? ut verissime illam sententiam beati apostoli Joannis exciperent, qua inter ipsa nascentis Ecclesiae exordia inimicos crucis Christi perculit dicens: *Omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse ex Deo est, et omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, sed hic est Antichristi* (**I Joan. IV, 2**). Qua sancti Spiritus praecurrente doctrina, pie nobis et constanter utendum est, ne, dum talium disceptatio admittitur, his quae divinitus definita sunt auctoritas derogetur, cum per omnes regni vestri partes, et in universis

finibus terrae ea quae apud Chalcedonam firmata est fides, fundatissima pace servetur; nec Christiano sit dignus nomine qui se a consortio notrae unitatis abrumpit. De quo Apostolus dicit: *Haereticum hominem post unam et secundam correptionem devota, sciens quia huiusmodi perversus est, et proprio iudicio sit damnatus* (Tit. III, 10).

CAP. IV.

Quod ergo in sanctae Ecclesiae pervasione et in praesulis ipsius crudelissima caede impius parricida commisit, non potest humanis remissionibus expiari, nisi ille exoretur qui talia et solus potest digne plectere, et solus ineffabili misericordia relaxare. Nos vero non ultionum sumus cupidi, sed ministris diaboli non possumus ulla ex parte sociari. Quos si a perversis discedere, ab errore resipiscere, et ab armis discordiae ad poenitentiae cognoscamus lamenta converti, possumus etiam nos pro illis, ne in aeternum pereant, supplicare: ut pietatis Domini utamur exemplo, qui pro persecutoribus suis ligno crucis affixus orabat, dicens: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. XXIII, 24). Quod ut fructuose pro inimicis suis charitas faciat Christiana, relinquunt impii semper religiosam semperque **1348** devotam Ecclesiam Dei lacerare; neque simplicis populi animas haeretica audeant conturbare fallacia: ut ubi omnibus retro temporibus sincerissima fides floruit, nunc quoque evangelica et apostolica possit vigere doctrina. Quia et nos divinam misericordiam, in quantum valemus, imitantes,

nullum justitia plecti, sed omnes cupimus misericordia liberari.

CAP. V.

Utatur, obsecro, clementia tua praedictorum fratrum meorum suggestionibus; quos, sicut jamdudum in praemissa epistola sum locutus, non disceptaturos cum damnatis, sed supplicaturos vobis pro catholicae tantum fidei stabilitate direxi. Et praecipue illud pietas vestra pro fide sua et divinae majestatis contemplatione concedat, ut haereticorum contentionibus prorsus amotis misericordem curam his qui infeliciter prolapsi sunt dignetur impendere, et libertate Alexandrinae Ecclesiae in statum pristinum revocata, antistes illic Chalcedonensis synodi statuta custodiens, et concordans evangelicis disciplinis, qui conturbatam plebem pacificare valeat, ordinetur. Hi etiam episcopi vel clerici, quos de ecclesiis suis depulit impius parricida, pietatis tuae praeceptione revocentur; caeteris quoque, quos similis malignitas habitationibus propriis fecit extorres, in statum pristinum restitutis, quatenus plene atque perfecte de gratia Dei et fidei vestrae merito sine ullo jam concertationum strepitu gaudeamus. Nam si quis ita Christianae spei ac propriae salutis oblitus est, ut ad convulsionem sacratissimi concilii Nicaeni, sanctae Chalcedonensis synodi evangelicum apostolicumque decretum violare aliqua disputatione praesumat, hunc cum omnibus haereticis, qui de incarnatione Domini nostri Jesu Christi impia et detestanda senserunt, simili anathemate parique exsecratione damnamus: ut et

legitima satisfactione correctis poenitentiae remedium non negetur, et in resultantes sententia synodalis, quae veritatis est plena, permaneat. Data decimo sexto kalendas Septembris, Leone et Majoriano Augustis consulibus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Inter omnes Leonis epistolas duae prae caeteris et apud Latinos et apud Graecos maxime celebres inveniuntur, epistola 28, ad Flavianum, et sequens ad Leonem Augustum: quippe quae plenius catholicum dogma adversus Eutychianam haeresim explicant atque propugnant. Hinc cum S. Leonis epistolae pro fide editae laudantur, harum praesertim duarum expressa fit mentio: et cum epistola 28. ad Flavianum, vocaretur tomus primus, tum vero haec, ad Leonem Augustum, secundus tomus appellatur a Martino I in concilio Lateranensi his verbis: *Beati Leonis Romani pontificis de secundo volumine ad Leonem imperatorem directo*. Hinc in professionibus fidei nonnumquam utriusque epistolae doctrina aequae ac doctrina conciliorum recepta declaratur; et Simplicius papa epist. 5, ad Acacium, de hac scripsit: *Nota namque et omnibus illic potestatibus celebrata, quae S. memoriae praedecessor meus Leo ad consultationem Augustae recordationis Leonis scripserit, et quam veneranter accepta sint, recognoscunt*. Hinc in Lectionariis antiquis haec quoque epistola inserta legitur, uti

videre est in cod. Vallicellano XXVI, eademque descripta invenitur in mss. collectionis 2 Sermonum S. Leonis, quae ex Lectionariis originem ducit. Confer mss. Basilicae Vat. 210 et Barber. 88. Graeca etiam ejusdem interpretatio exhibetur in aliquot Graecis codicibus, eamque nos proferemus ex Miscellaneis Gerardi Vossii praepositi Tungrensis, qui codice Graeco olim card. Sirleti, postea vero card. Columnae usus fuit. Quasdam vero emendationes secundis curis sumpsimus ex codice Graeco Vat. 1341, quem P. Cacciarius in novissima Romana editione adhibuit. Neque moveat, si non reperitur in collectione Chalcedonensi; quippe haec collectio, ut in praefatione ostendimus, vivente Valentiniano, id est antequam haec epistola scriberetur, concinnata fuit. Hac epistola cum praeclaro encomio usus est S. Ephraemius Antiochenus apud Photium cod. 228.

2 Ut tempus constituatur, quod a nonnullis vocatur in dubium, epistolae scribendae occasio commemoranda est. Leo Augustus an. 457, ad retundendam Eutychianorum audaciam, qui, adversus Chalcedonensem definitionem turbas et dubitationes excitantes, totam Aegyptum commoverant, novumque examen ac novum iudicium petebant, encyclicis litteris ad omnes metropolitanos ac praesertim ad S. Leonem directis postulavit inter caetera, ut quisque coacta suae cujusque provinciae synodo, quid de Chalcedonensi concilio sentirent, epistolis exponerent. S. Pontifex statim, id est kal. Decembris ejusdem anni rescripsit epistola 156, et simul pleniores litteras c. 6 promisit his verbis: *Ac ne hujus epistolae pagina in nimiam longitudinem tenderetur, aliis litteris, quae assertioni catholicae fidei congruunt, comprehendere, ut licet ea, quae a sede apostolica sunt praedicata sufficerent,*

insidias tamen haereticorum etiam haec quae sunt adjecta reserarent. Huic promissioni satisfecisse epistola sequenti ex initio ejusdem manifestum est. Tillemontius not. 70 in Leonem in eam sententiam inclinat, hanc epistolam datam fuisse vel iisdem kal. Decembris an. 457, quibus data fuit epistola 156, vel paulo post: inverisimile enim ipsi videtur, pontificem in octo menses et amplius distulisse litteras, quas in recitato testimonio jam paratas indicavit. Hinc chronicam notationem huic epistolae subjectam rejiciendam putat: idque ex eo confirmat, quod ea notatio chronica in plerisque mss. desideretur. Cum porro ad hanc epistolam referenda existimet, quae Leo scripsit epist. 157, ad Anatolium, c. 1: *Ego sane, quantum potui, piissimum principem precatus sum, ut haereticorum assertiones in magna vergere ignorantiae caecitate cognosceret;* hanc, una cum epistola 156, kal. Decembris traditam fuisse probabilius affirmat. At nec una cum epistola 156, nec paulo post hanc epistolam datam fuisse palam faciunt verba: *Promisisse me MEMINI;* quae promissum jamdiu ante factum manifestant. Verbum autem praeteriti temporis *comprehendi*, quod in testimonio epist. 156 has litteras jam paratas et scriptas indicare videtur, nihil moveat, quominus hoc promissum tamdiu dilatum credatur. Leoni enim familiare fuisse praeteritum tempus usurpare de re, uti credebatur, mox futura, licet postea in longius tempus differretur, aliis exemplis alibi demonstravimus. Illa etiam verba hujus epistolae cap. 1, *fideli occasione persolvo*, aliquam occasionem innuunt, quae post promissionem factam kal. Decembris occurrit. Porro prima post eas kalendas occasio incidit in diem 21 Martii anni 458, cum per Philoxenum agentem in rebus misit epistolas 160, 161 et 162. Poterat his hanc quoque epistolam annectere. Cum

vero per eundem Philoxenum imperator petiisset, ut S. Leo aliquos de suis fratribus optime instructos dirigeret, quos quidem dirigendos pollicetur ep. 162, c. 3, in hoc tempus harum litterarum transmissionem differendam censuit: et Domitianus ac Geminianus legati, sunt ea *fidelis occasio* cujus initio epistolae meminit. Cum vero hi legati discesserint cum praecedentibus litteris signatis die XVI kal. Septembris; hanc eandem diem ex Leonis more huic quoque epistolae jure affixam agnoscimus. Hinc ex duobus diebus *XIII* vel *XVI* kal. Septembris, quorum alterum habent duo codices Trecopith. et Oxon. Quesnelli ac editiones Josiae Simleri, Surii, etc., alterum vero codex Theodoricianus ejusdem Quesnelli et noster praestantissimus Ratisponensis; hunc postremum cum antecedentibus litteris concinnentem praetulimus: facile autem fuit librariorum lapsu notam *VI*, disjunctis lateribus convertere in *III*, et scribere *XIII* pro *XVI* kal. *Septemb.* Neque moveat plerosque codices et collectiones omni chronica notatione carere: aliae enim insignes epistolae in omnibus mss. notam chronicam desiderant; quam si in aliquo codice inveniremus, non idcirco expungendam quispiam crederet, nisi forte historiae repugnaret. In praesenti autem epistola praeter fidem aliquot codicum diversae originis, inter quos praesertim Ratisponensis maximam fidem facit, non solum nihil repugnat, sed omnia potius ex antea dictis concordant.

3. De testimoniis huic epistolae subjectis aliquid hic tandem praemonendum est. S. Leo haec post pseudosynodum Ephesinam primum collegerat, ac in Orientem per legatos miserat, ut doctrinam suae epistolae 28, ad Flavianum, Latinorum ac Graecorum Patrum doctrinae cohaerentem

ostenderet. Quae autem tunc misit testimonia, licet a Leone scripta fuerint Latine, Graeca tamen eorum versio tantum superest, quae in editionibus Conciliorum subjecta legitur epistolae ad Flavianum Chalcedonensis concilii act. 2, de quo plura diximus in fine admonitionis ad epist. 28. Eadem vero testimonia rursus huic epistolae subiecit, eaque Latine scripta inveniuntur tum in editis, tum in codicibus Leonis post eandem epistolam ad Leonem Augustum; ac praeterea haec separatim inveniuntur inserta in antiquissimis collectionibus 3 et 5, nec non in ms. Capituli Veronensis 58. In his autem testimoniis aliquot sunt quae in editionibus Conciliorum nequaquam leguntur actione 2. Id autem ex eo proficisci credimus, quod S. pontifex ad Leonem Augustum scripturus, maiori diligentia usus, nova testimonia quaesivit et adjecit. Porro animadvertendum maxime est, ex Latinis Patribus tres tantum allegari, Hilarium, Ambrosium, et Augustinum; eorumque testimonia ex ipsis Latinis fontibus sumpta fuisse. Plura sunt testimonia Patrum Graecorum, eaque ex illis versionibus derivata fuerunt, quae Leonis aetate prodierant. Sic testimonium Athanasii manifeste est ex ea interpretatione epistolae ad Epictetum, qua eadem epistola integra profertur in collectione 5, cap. 52, et in mss. collect. 12. Testimonia Theophili ex duabus epistolis paschalibus versionem Hieronymi palam exhibent: testimonium Cyrilli ex epistola ad Nestorium iisdem verbis describitur in laudata collect. 5, cap. 56, et inter Leonis epistolas in collect. 12.

EPISTOLA CLXV. AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. Promissa prius scripta adversus Eutychianum dogma se mittere indicat.---II. Nestorii et Eutychetis dogmata exponuntur, quorum hic Apollinarem, Valentinum et Manichaeum aemulatus est.---III. Nicaeno Symbolo omnia haec haeresum monstra confodi.---IV. Reconciliationem hominum ex incarnatione pendere, sine qua nec mediatoris nec redemptoris officium Christus implet.---V. Solo Christi sacrificio vel reconciliatum Deo fuisse mundum, vel justificatos peccatores.---VI. Utriusque in Christo naturae proprietates ex diversis ejus actionibus manifestari.---VII. Veritatem carnis in Christo ex veritate mortis, sepulturae et resurrectionis comprobari.---VIII. Christi exaltationem nisi in vera hominis natura perfici non potuisse.--- IX. Sub specie Deitatis honorandae magna eam injuria affici, cum sub mendacio phantasmatis latuisse asseritur. ---X. Ex SS. Patrum traditione catholicam fidem inconcusse firmari, quam tueri imperatore in primis dignum.---XI. Testimonia SS. Patrum tam Graecorum quam Latinorum pro asserenda veritate carnis in Christo.

1353 LEO episcopus LEONI Augusto.

CAP. I.

Promisisse me memini, venerabilis imperator, in causa fidei, de qua clementiam tuam novi pie esse sollicitam, pleniorum humilitatis meae dirigendum esse sermonem: quem nunc, auxiliante Domino, fidei occasione persolvo, ut sancto pietatis tuae studio utilis, quantum arbitror, deesse non possit instructio. Quamvis enim sciam clementiam tuam humanis institutionibus non egere, et sincerissimam de abundantia Spiritus sancti hausisse doctrinam, officii tamen mei est et patefacere quod intelligis, et praedicare quod credis: ut ignis ille, quem Dominus veniens misit in terram (**Luc. XII, 49**), motu crebrae meditationis **1355** agitato, sic concalescat ut ferveat, et sic inflammetur ut luceat. Magnas enim caligines Eutychiana haeresis Orientis partibus inferre molita est, et ab illa luce quae, sicut Evangelium loquitur, *lucet in tenebris, et tenebrae eam non comprehenderunt* (**Joan. I, 5**), imperitorum oculos tentavit avertere. Cumque ipsa in suam reciderit caecitatem, nunc in discipulis recrudescit, quod in auctore defecit.

CAP. II.

Non longo namque temporis intervallo catholica fides, quae est singularis et vera, cuique nihil addi, nihil minui potest, a

duobus est hostibus appetita: quorum prior Nestorius, Eutyches secundus emersit, qui Ecclesiae Dei duas haereses sibimet contrarias inferre voluerunt: ut uterque a praedicatoribus veritatis merito damnaretur, quia insanum nimis et sacrilegum fuit quod varia falsitate ambo senserunt.

Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis faceret, aliam Deitatis; nec unum Christum in **1357** Verbo Dei et carne sentiret, sed separatim atque sejunctim alterum Filium Dei, alterum hominis praedicaret; cum manente illa incommutabili Verbi essentia, quae ei cum Patre et cum Spiritu sancto intemporalis atque coaeterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, ut per ineffabile sacramentum uno conceptu, unoque partu, secundum veritatem utriusque naturae eadem virgo et ancilla Domini esset et mater. Quod etiam Elizabeth, sicut Lucas evangelista declarat, intellexit et dixit: *Unde hoc mihi, ut veniat ad me Mater Domini mei (Luc. I, 43)?* Eutyches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum haereticorum volutatus errores, tertium Apollinaris dogma delegit: ut negata humanae carnis atque animae veritate totum Dominum nostrum Jesum Christum unius assereret esse naturae, tamquam Verbi Deitas ipsa se in carnem animamque converterit; et concipi ac nasci, nutrirī et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascendere in coelum, et in Patris dextera, unde ad judicandos vivos et mortuos veniet, consedere, divinae tantum essentiae fuerit, quae nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura Unigeniti natura est Patris, natura est Spiritus sancti, simulque

impassibilis, simul est incommutabilis, **1359** sempiternae Trinitatis indivisa unitas, et consubstantialis aequalitas. Unde si ab Apollinaris perversitate Eutychianus quisque desciscit, ne convincatur Deitatem passibilem sentire atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, id est Verbi et carnis unam audet pronuntiare naturam, manifeste in Valentini et Manichaei transit insaniam, et mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum simulatorie omnia credit egisse, nec humanum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium.

CAP. III.

Quae impietatis mendacia quoniam olim fides catholica detestatur, et talium assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum dudum sunt damnata sentiis, non dubium est eam nos fidem praedicare atque defendere, quam sancta synodus Nicaena confirmavit, dicens:

*Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, visibilium et invisibilium factorem. Et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, natum **1361** de Patre unigenitum, hoc est de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiae cum Patre (quod Graeci dicunt ὁμοούσιον) per quem omnia facta sunt, sive quae in coelo, sive quae in terra. Qui propter nos et nostram salutem descendit, incarnatus est, et homo factus, passus est, et resurrexit tertia die. Ascendit in*

coelos, venturus judicare vivos et mortuos. Et in Spiritum sanctum.

In qua professione hoc evidentissime continetur quod etiam nos de Domini incarnatione confitemur et credimus, qui ad salutem humani generis reformandam, veram carnem nostrae fragilitatis non de coelo secum detulit, sed in utero Virginis matris assumpsit.

CAP. IV.

Quicumque ergo illi sunt ita obcaecati, et a lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei a tempore incarnationis, humanae carnis denegent veritatem, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, et cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si beatae Virginis partu aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, evangelista dicente, quod *Verbum caro 1363 factum est, et habitavit in nobis (Joan. I, 14)*; ita negari non potest, beato Paulo apostolo praedicante, quod *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi (II Cor. V, 19)*. Quae autem reconciliatio esse posset, qua humano generi repropitiaretur Deus, nisi omnium causam mediator Dei hominumque susciperet? Qua vero ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei aequalis est Patri, in forma servi particeps esset et nostri: ut mortis vinculum, unius praevaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur. Effusio enim pro injustis sanguinis Christi tam fuit dives ad pretium, ut si universitas captivorum

in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent: quoniam, sicut Apostolus ait, *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia* (**Rom. V, 20**). Et cum sub peccati praejudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quam debitum servitutis.

CAP. V.

Quam itaque sibi in hujus sacramenti praesidio spem relinquunt qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati; dicant quo sanguine sint redempti? *Quis est*, ut ait Apostolus, *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* (**Ephes. V, 2**)? Aut quod umquam sacrificium **1365** sacratius fuit, quam quod verus et aeternus Pontifex altari crucis per immolationem suae carnis imposuit? Quamvis enim multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit (**Ps. CXV, 14**), nullius tamen insontis occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas, et de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiae, non dona justitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit: cum inter filios hominum unus solus Dominus noster Jesus Christus, qui vere erat Agnus immaculatus, exstiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me* (**Joan. XII, 32**). Fides etenim vera justificans impios, et

creans justos, ad humanitatis suae tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem: liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem humani generis in carnis nostrae humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit.

CAP. VI.

Licet ergo in uno Domino Jesu Christo, vero Dei atque hominis filio, Verbi et carnis una persona sit, quae inseparabiliter atque indivise communes habeat actiones, intelligendae tamen sunt ipsorum operum qualitates, et **1367** sinceræ fidei contemplatione cernendum est, ad quae provehatur humilitas carnis, et ad quae inclinetur altitudo Deitatis: quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo nec pareret, et sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent magi puerum, stella indice declaratum; et sine veritate carnis non juberetur in Aegyptum transferri puer, et ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de coelo: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui* (**Matth. III, 17**), et sine veritate carnis non protestaretur Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* (**Joan. I, 29**). Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium et vivificatio mortuorum, et sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi

potentia non se Dominus Patri profiteretur aequalem, et sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem (**Joan. XIV, 28**): cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum confessionem beati apostoli Petri, unum Christum Dei vivi Filium (**Matth. XVI, 16**), et hominem credit, et Verbum. Quamvis itaque ab illo initio, quo in utero Virginis *Verbum caro 1369 factum est* (**Joan. I, 14**), nihil umquam inter utramque formam divisionis exstiterit, et per omnia incrementa corporea unius personae fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen quae inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus, sed quid cujus formae sit ex operum qualitate sentimus .

CAP. VII.

Dicant ergo isti hypocritae, qui caecis mentibus lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno Dominus majestatis Christus affixus sit, quid jacuerit in sepulcro, et revoluti monumenti lapide, quae tertio die caro resurrexerit, et in quo post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, et haesitationem cunctantium confutabat, cum diceret: *Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere* (**Luc. c. ult., 39**): et apostolo Thomae: *Infer manum tuam in latus meum, et vide manus meas et pedes, et noli esse incredulus, sed fidelis* (**Joan. XX, 27**)? Qua utique manifestatione corporis sui jam haereticorum mendacia destruebat: ut universa Ecclesia, Christi imbuenda doctrinis, hoc sibi non

dubitaret credendum, quod apostoli susceperant praedicandum. At si in tanta luce veritatis tenebras **1371** suas haeretica obduratio non relinquit, ostendant, unde sibi spem vitae polliceantur aeternae, ad quam nisi per mediatorem Dei et hominum, hominem Jesum Christum, non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus, *Non est aliud nomen datum hominibus sub coelo, in quo oporteat nos salvos fieri (Act. IV, 12)*; nec est redemptio captivitatis humanae, nisi in sanguine ejus, *qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus (I Tim. II, 6)*, et qui, sicut praedicat beatus apostolus Paulus, *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens, usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Philipp. II, 6-11)*.

CAP. VIII.

Cum ergo unus sit Dominus Jesus Christus, et verae Deitatis veraeque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, exaltationem tamen, qua illum, sicut doctor gentium dicit, exaltavit Deus, et donavit illi nomen quod super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam, quae ditanda erat tantae glorificationis augmento. In forma quippe Dei

aequalis erat Filius Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla in essentia erat discretio, nulla in maiestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo, quod ei **1373** Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas sacramentum magnae pietatis implevit, humana humilitas est, quae in gloriam divinae potestatis evectora, est in tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis Deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus maiestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate aequalis est Deo, dicitur exaltatus: quia inseparabiliter, manente unitate personae, unus atque idem est et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem. Quidquid ergo in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quae non habuit conferrentur. Nam secundum potentiam Deitatis indifferenter omnia quae habet Pater, etiam Filius habet, et quae in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Dei etiam ipse donavit. Secundum formam enim Dei, ipse et Pater unum sunt (**Joan. X, 30**); secundum formam autem servi, *Non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem eius qui misit eum* (**Joan. V, 30**). Secundum formam Dei, *Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso* (**Ibid., 26**); secundum formam servi, *Tristis est anima eius usque ad mortem* (**Matth. XXVI, 38**). Et idem ipse est, sicut Apostolus praedicat, et dives, et pauper. Dives, quia evangelista **1375** dicente: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil* (**Joan. I, 1-3**). Pauper vero, quia propter nos *Verbum caro factum est, et habitavit in*

nobis (Ibid., 14). Quae autem est ejus exinanitio, quaeve paupertas, nisi formae servilis acceptio? per quam Verbi majestate velata, dispensatio humanae redemptionis impleta est.

CAP. IX.

Nam quia captivitatis nostrae resolvi originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis nostraeque naturae, quem peccati praejudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret, sicut ab initio erat divinitus praeordinatum, ita est in plenitudine praefiniti temporis factum: ut multis modis significata promissio in diu expectatum veniret effectum, nec posset esse ambiguum quod continuis testificationibus semper fuerat nuntiatum. In magno autem sacrilegio se versari haereticorum manifestat impietas, cum sub specie Dietatis honorandae, humanae carnis in Christo denegant veritatem; et religiose existimant credi, si dicatur in Salvatore nostro verum non esse quod salvat, cum ita secundum promissionem omnia saecula percurrentem, mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut nisi Verbum dignaretur caro fieri, nulla posset caro salvari. Omne enim sacramentum fidei Christianae magno **1377** (ut haeretici volunt) decoloratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus de nostri in Christo corporis veritate: quia omnes apostoli apostolorumque discipuli, et praeclari Ecclesiarum quique

doctores, qui ad martyrii coronam vel ad confessionis meruerunt gloriam pervenire, in hujus fidei lumine splenduerunt, consonis ubique sententiis intonantes, quod in Domino Jesu Christo Deitatis et carnis una sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua divinorum voluminum portione, haeretica impietas se existimat adjuvari, quae veritatem negat corporis Christi, cum hanc non lex testificari, non prophetia praecinere, non Evangelia docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quaerant per omnem seriem Scripturarum, quo tenebras suas fugiant, non quo verum lumen obscurent, et per omnia saecula ita veritatem invenient coruscantem, ut magnum hoc et mirabile sacramentum ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo cum sanctarum litterarum nulla pars sileat, sufficit quaedam **1379** consona veritatis signa posuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur, et sincera intelligentiae luce perspiciat, quod in Filio Dei, qui se incessabiliter filium hominis et hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissime gloriandum.

CAP. X.

Ut autem pietas tua cum venerabilium Patrum praedicationibus nos concordare cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subjiciendas esse sermoni. Quibus si dignaveris recensitis, non aliud nos praedicare reperies, quam quod sancti Patres nostri toto orbe docuerunt; nec quemquam

ab illis, nisi solos impios haereticos, discrepare. His igitur, gloriosissime et venerabilis imperator, quanta potui brevitate perstrictis, cum inspirata tibi divinitus fide etiam nostram praedicationem unitam esse cognosces, nec in aliquo nos ab evangelica apostolicaque doctrina, vel a catholicae professionis symbolo discrepare, quoniam, sicut docet beatus apostolus Paulus, *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est in gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria (I Tim. III, 16)*. Quid igitur tuae utilius est saluti? quid tuae congruentius **1381** potestati? quam ut paci Ecclesiarum Domini tua constitutione prospicias, et in omnibus tibi subditis Dei dona defendas, neque ulla ratione patiaris per invidiam diaboli ministros ipsius in cujusquam saevire perniciem: ut qui in hoc saeculo temporali emines regno, in aeternum merearis regnare cum Christo. Data decimo sexto kalendas Septembris, Leone et Majoriano Augustis coss.

1354 Ἐπιστολὴ Λέοντος ἐπισκόπου Ῥώμης πρὸς τὸν βασιλέα Λέοντα.

Τῷ ὑπερενδόξῳ, καὶ γαληνοτάτῳ υἱῷ Λέοντι Αὐγούστῳ, Λέων ἐπίσκοπος.

Ὑποσχόμενον ἑμαυτὸν διαμέμνημαι, εὐαγέστατε βασιλεῦ, ἐπὶ τοῦ πράγματος τοῦ τῆς πίστεως, ἧς οἶδα τὴν σὴν ἡμερότητα πλείστην εὐσεβῶς ποιεῖσθαι τὴν μέριμναν, ὥς

πληρεστάτην τῆς βραχύτητος τῆς ἐμῆς ἀποστελῶ σοι διάλεξιν· ἦν ἐπὶ τοῦ παρόντος συνεργία τοῦ Κυρίου τῆς προφάσεως παρεχούσης μοι τὸ εὖπιστον ἀποδίδωμι. Ὡστε τὴν ἐπωφελῇ, καθόσον ἡγοῦμαι μηδαμῶς ἐλλεῖψαι δυνηθῆναι, τῇ εὐαγεστάτῃ σπουδῇ τῆς ὑμῶν εὐσεβείας εἰσήγησιν. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ἐγνώκαμεν ἀνθρωπίνης διδασκαλίας τὴν ὑμῶν ἡμερότητα μὴ προσδεῖσθαι, καὶ τὴν καθαροτάτην **1356** ἐκ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀφθονίας μάθησιν ἠντληκέναι. Τῶν ἐμοὶ πρεπόντων ὅμως ἐστὶ, καὶ φανεροῦν ἃ νοεῖται, καὶ κηρύττειν ἅπερ πιστεύεται· ὅπως ἂν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, ὅπερ ὁ Κύριος ἐλθὼν ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, ταῖς συχναῖς τῆς μελέτης κινήσεσιν ἐλαυνόμενον, θερμαίνεται μὲν οὕτως ὥστε καὶ ζεῖν, ἐξαιρεῖται δὲ πρὸς φλόγα ὥστε καὶ διαλάμπειν.

Μεγίστην γὰρ ἀχλὺν, ἡ αἵρεσις Εὐτυχοῦς, τοῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν μέρεσιν ἐπιφέρειν ἐμηχανήσατο· καὶ ἀπ' ἐκείνου τοῦ φωτὸς, ὅπερ (ὥς φησι τὸ εὐαγγέλιον) ἐν τῇ σκοτεῖα φαίνει, καὶ ἡ σκοτεῖα αὐτὸ οὐ κατέλαβεν, ἀποστρέψαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀμαθῶν ἐπειράθη. Αὐτῆς τε πρὸς τὴν οἰκείαν τύφλωσιν ἐκπεσούσης διὰ τῶν μαθητῶν, ὠμότερον ἀνεπέφηνεν τοῦθ' ὅπερ ἠτόνησεν ἐπὶ τοῦ διδασκάλου. Οὐκ ἐν μακρῷ γὰρ διαστήματι χρόνου ἡ καθολικὴ πίστις, ἥ τις καὶ μονογενὴς ἐστὶ καὶ ἀληθὴς, καὶ ἥ τινι οὔτε προστίθεσθαι, οὔτε μὴν ἀπομειοῦσθαι τινα δύναται, τὴν παρὰ τῶν δύο δέδεκται πολεμίων ὁρμὴν· ὧν ὁ μὲν πρῶτος Νεστόριος, ὁ δὲ δεύτερος Εὐτυχὴς ἀνέκυψεν; οἵτινες τὰς ἀμφοτέρας αἱρέσεις τὰς ἑαυταῖς ἐναντίας τῇ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἐπεισενεγκεῖν ἡβουλήθησαν· ὥς ἐκάτερον ὑπὸ τῶν τὴν ἀλήθειαν κηρυττόντων κατακριθῆναι δικαίως, ἐπειδὴ σφόδρα ἦν

μανιώδες, καὶ δυσσεβές, ὅπερ ἐκ τοῦ ποικίλου ψεύδους φρονοῦντες ὑπῆρχον ἀμφοτέροι.

Ἀναθεματιζέσθω τοίνυν Νεστόριος, ὁ τὴν μακαρίαν Παρθένον Μαρίαν, οὐχὶ τοῦ Θεοῦ, ἀνθρώπου δὲ μόνον πιστεῦων εἶναι μητέρα, ἵνα τῆς μὲν σαρκὸς ἄλλο, τῆς δὲ Θεότητος ἄλλο πρόσωπον ἀπεργάσῃται· καὶ μὴ τὸν ἕνα Χριστὸν, **1358** ἐν τε τῷ λόγῳ τῷ τοῦ Θεοῦ νοήσῃ, καὶ ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ κεχωρισμένως, καὶ διεζευγμένως, ἕτερον μὲν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἕτερον δὲ τὸν ἐξ ἀνθρώπου κηρύττῃ· ὁπότε μενούσης ἐκείνης τῆς τοῦ ἀμετατρέπτου λόγου οὐσίας, τῆς οὔσης ἀχρόνου τε καὶ αἰδίου μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῷ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὕτως ἐντὸς τῶν τῆς παρθένου σπλάγχνων ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, ὥστε κατὰ τὸ ἄφραστον μυστήριον μιᾷ συλλήψει, καὶ ἐνὶ τοκετῷ, κατὰ τὴν ἐκατέρας φύσεως ἀλήθειαν, τὴν αὐτὴν παρθένον καὶ δούλην εἶναι τοῦ Κυρίου καὶ μητέρα. Ὅπερ καὶ ἡ Ελισάβεθ (ὡς ὁ εὐαγγελιστὴς διεσάφησε Λουκᾶς) νενόηκέ τε καὶ εἴρηκεν, Πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς μέ; τῷ αὐτῷ δὲ βαλλέσθω καὶ Εὐτυχὲς ἀναθέματι, ὃς ταῖς ἀσεβέσι τῶν παλαιοτέρων αἱρετικῶν ἐγκυλιόμενος πλάναις, τοῦ Ἀπολιναρίου τρίτον ἐπελέξατο δόγμα· ὥστε τῆς ἀνθρωπίνης ἀπαρνηθείσης σαρκὸς, καὶ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀληθείας, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν μιᾶς φύσεως, ὅλον διαβεβαιοῦσθαι τυγχάνειν. Ὡσανεὶ τῆς τοῦ λόγου θεότητος, αὐτῆς ἑαυτὴν μεταστρεψάσης εἰς σάρκα τε καὶ ψυχὴν, καὶ τοῦ συλληφθῆναί τε, καὶ γεννηθῆναι, τραφῆναί τε καὶ αὐξηθῆναι, σταυρωθῆναί τε καὶ ἀποθανεῖν, καὶ ταφῆναι, καὶ ἀναστῆναι καὶ ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ καθεστηκέναι ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, ὅθεν ἐλεύσεται πρὸς τὸ κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. Τῆς θείας ὑπάρχοντος μόνον οὐσίας, ἥτις τούτων οὐδὲν εἰς

ἐαυτὴν ἀναδέχεται δίχα τῆς ἀληθείας τοῦ σώματος. Ἐπειδήπερ ἡ φύσις ἡ τοῦ μονογενοῦς, φύσις ἐστὶ τοῦ Πατρὸς, φύσις ἐστὶ καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου. Ὁμοῦ τέ ἐστὶν ἀπαθὴς, καὶ ὁμοῦ καθέστηκεν ἀναλλοίωτος, **1360** ἡ τῆς αἰωνίου τριάδος ἀδιαίρετος ἐνότης, καὶ συνυπάρχουσα κατ' οὐσίαν ἰσότης· ὅθεν εἴ τις Εὐτυχανιστὴς ἀποφοιτῶν τῆς Ἀπολιναρίου διαστροφῆς, ἵνα δὴ μὴ φωραθῇ φρονῶν Θεότητα παθητὴν καὶ θνητὴν, ὅμως τοῦ Λόγου τοῦ σαρκωθέντος, τοῦτ' ἐστὶ, τοῦ τε λόγου καὶ τῆς σαρκὸς, τολμᾷ μίαν ἀποφαίνεσθαι φύσιν, προφανῶς εἰς τὴν Βαλεντίνου, καὶ Μανιχαίου μεταβαίνει μανίαν, καὶ τὸν μεσίτην Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπον Χριστὸν Ἰησοῦν, προσποιητῶς ἅπαντα πεπραχέναι πιστεύει, καὶ οὐ σῶμα ἀνθρώπινον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ φαντασιῶδες σῶματος εἶδος τοῖς τῶν τεθεαμένων ὀφθαλμοῖς ὁραθῆναι· ὅπερ τῆς ἀσεβείας ψεῦδος, ἐπειδήπερ ἡ καθολικὴ πίστις πάλαι βδελύττεται, καὶ τὰ τῶν τοιούτων διατάξεων δυσσεβήματα ταῖς ὁμοφώνοις ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τῶν μακαριωτάτων πατέρων, ἥδη πρώην καταδεδίκασται ψήφοις· οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον ταύτην ἡμᾶς ἐκδικεῖν, καὶ κηρύττειν τὴν πίστιν, ἣν ἡ ἁγία κατὰ Νικαίαν σύνοδος ἐβεβαίωσεν λέγουσα·

Πιστεύομεν εἰς ἓνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, πάντων ὁρατῶν τε, καὶ ἀοράτων ποιητὴν. Καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν **1362** μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, τοῦτ' ἐστὶ, τὸν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. Γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, μιᾶς ὑποστάσεως σὺν πατρὶ (ὅπερ ἐλληνιστὶ λέγεται ὁμοούσιον)· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, παθόντα, καὶ

σταυρωθέντα, καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς· καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς. Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.---ἢ τινι σαφῶς ὁμολογία τοῦτο περιέχεται, ὅπερ καὶ ἡμεῖς περὶ τῆς τοῦ Κυρίου σαρκώσεως ὁμολογοῦμέν τε καὶ πιστεύομεν, ὃς πρὸς τὸ τὴν σωτηρίαν τοῦ γένους ἀναπλάσαι τῶν ἀνθρώπων, ἀληθῆ σάρκα τῆς ἡμετέρας σαθρότητος, οὐκ ἐξ οὐρανοῦ μεθ' ἑαυτοῦ κατεκόσμησεν, ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου μητρὸς προσέλαβεν.

Οἵτινες δὴποτε τοίνυν εἰσὶν, οἱ οὕτω τυφλώττοντες, καὶ ἀπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας ἀλλοτριούμενοι, ὥστε τῷ λόγῳ τῷ τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τοῦ τῆς σαρκώσεως χρόνου τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀπαρνεῖσθαι σαρκὸς, δεικνύτωσαν κατὰ τί Χριστιανῶν ἑαυτοῖς ἀρπάζουσι προσηγορίαν, καὶ κατὰ ποῖον λόγον τῷ τῆς ἀληθείας εὐαγγελίῳ σύμφωνοι καθεστήκασιν, εἴγε ἐν τῷ τοκετῷ τῆς μακαρίας παρθένου ἢ ἡ σὰρξ δίχα τῆς θεότητος, ἢ ἡ θεότης ἀνέτειλεν, ἢ ἐγεννήθη δίχα τοῦ σώματος. Ὡσπερ γὰρ οὐ δυνατόν ἀπαρνεῖσθαι, τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος, ὅτι Ὁ λόγος σὰρξ **1364** ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· οὕτως ἀπαρνηθῆναι οὐχ' οἷόν τε, τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου κηρύττοντος, ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ. Ποία δ' ἂν ἡδύνατο τυγχάνειν καταλλαγῇ, δι' ἧς ἴλεως ἐγένετο τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ὁ Θεός, εἰ μὴ τὴν αἰτίαν τὴν πάντων ὁ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων μεσίτης ἀνεδέξατο; ποίῳ δ' ἂν λόγῳ τὴν ἀλήθειαν ἐπλήρωσεν τοῦ μεσίτου, εἰ μὴ ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ἴσος ὢν τῷ πατρί, ἐν τῇ μορφῇ τοῦ δούλου ἐκοινώνησε καὶ ἡμῖν, ὥστε τὸν δεσμὸν τοῦ θανάτου, ὃν ἡ τοῦ ἐνὸς παράβασις ἐπεσπάσατο, τῷ θανάτῳ τοῦ ἐνὸς (τοῦ μόνου μηδὲν τῷ θανάτῳ χρεωστήσαντος) διαλυθῆναι; ἢ γὰρ ὑπὲρ τῶν

ἁμαρτωλῶν ῥύσις τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, γέγονεν οὕτως πλουσία εἰς τίμημα, ὥς εἰ πιστεύσοι τὸ πᾶν πλῆθος τῶν αἰχμαλωτισθέντων εἰς τὸν ἑαυτῶν λυτρωτὴν, μηδένα κατασχεθῆναι τοῖς τοῦ διαβόλου δεσμοῖς· ἐπειδήπερ, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος, Ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. Καὶ τῶν τεχθέντων ἐν τῷ τῆς ἁμαρτίας προκρίματι, λαμβανόντων τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρὸς δικαιοσύνην ἀναγεννᾶσθαι, τὸ χάρισμα τὸ τῆς ἐλευθερίας δυνατώτερον γέγονεν τοῦ τῆς δουλείας ὀφλήματος. Ποίαν οὖν ἑαυτοῖς βοηθείας ἐκ τοῦ τοιούδε μυστηρίου καταλιμπάνουσιν ἡλπίδα, οἱ ἐν τῷ σωτῆρι ἡμῶν ἀπαρνούμενοι τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος τὴν ἀλήθειαν; λεγέτωσαν, διὰ ποίας θυσίας κατηλλάγησαν; λεγέτωσαν, διὰ ποίου αἵματος ἐλυτρώθησαν; τίς ἐστὶν, ὅς (ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος) παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῷ Θεῷ προσφορὰν καὶ θυσίαν εἰς ὁσμὴν εὐωδίας; ἥποτε θυσία τῆς πρὸς ἱερουργίαν ἐπιτηδειότερα **1366** γεγένηται ταύτης, ἣν ὁ ἀληθὴς καὶ αἰώνιος ἀρχιερεὺς τῷ θυσιαστηρίῳ τῷ τοῦ σταυροῦ, διὰ τῆς θυσίας τῆς σαρκὸς τῆς ἰδίας ἐπέθηκεν; εἰ καὶ τά μάλιστα τῶν πολλῶν ἀγίων ἐνώπιον Κυρίου τίμιος γέγονεν ὁ θάνατος, ὅμως οὐδενὸς τῶν ἀνευθύνων τούτων σφαγὴ, λύτρωσις τοῦ κόσμου γεγένηται. Οἱ δίκαιοι στεφάνους εἰλήφασιν, οὐ δεδώκασιν καὶ ἐκ τῆς ἀθλήσεως τῶν πιστῶν, ὑποδείγματα καρτερίας ἐστὶν, οὐ γέρα τῆς δικαιοσύνης· ἐκάστου γὰρ αὐτῶν δηλαδὴ θάνατος γέγονεν εἷς, καὶ οὐδεὶς τὸ ἑτέρου χρέως διὰ τοῦ αὐτοῦ [*F.* αὐτόν] τελειωθῆναι ἐξέτισεν· ὁπότε μεταξὺ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων εἷς μόνος ἐστὶν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ μόνος ἀληθῶς ἄμνος ἄσπιλος γεγονὼς, ᾧ πάντες σταυρωθέντες, πάντες ἀποθανόντες, πάντες ταφέντες, καὶ πάντες ὑπάρχουσιν ἐγερθέντες. Περὶ ὧν αὐτὸς ἔλεγεν· Ὅταν ὑψωθῶ ἀπὸ τῆς γῆς,

πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν. Ἡ γὰρ ἀληθὴς πίστις ἡ δικαιοῦσα τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ γεννᾷσα τοὺς δικαίους πρὸς τὸν μέτοχον τῆς ἰδίας ἀνθρωπότητος ἐλκυσθεῖσα, ἐν ἐκείνῳ πορίζεται τὴν σωτηρίαν, ἐν ᾧ μόνῳ εὐρίσκει ἄνθρωπος ἑαυτὸν οὐχ' ὑπεύθυνον, διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος μετὰ παρρησίας αὐχῶν περὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ὅς ἦν τῇ εὐτελείᾳ τῆς ἡμετέρας σαρκὸς συμπλακεῖς τῷ πολεμίῳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἑαυτοῦ νίκην ἐχαρίσατο τούτοις, ὧν ἐνίκησεν ἐν τῷ σώματι.

Τοιγαροῦν εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν τῷ ἐνὶ δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἀληθεῖ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου υἱῷ, τοῦ τε λόγου, καὶ τῆς σαρκὸς, ἐν ὑπάρχει πρόσωπον, ὅπερ ἀχωρίστως, καὶ ἀδιαιρέτως κοινὰς ἔχει τὰς πράξεις· δεῖ νοεῖν ὅμως **1368** αὐτῶν τῶν ἔργων τὰς ποιότητας, καὶ τῇ κατανοήσει τῆς εἰλικρινοῦς πίστεως δεῖ καθορᾶν, ἐπὶ ποῖα μὲν ἡ τῆς σαρκὸς προάγεται ταπεινότης, ἐπὶ ποῖα δὲ τὸ ὕψος τῆς θεότητος ἐπικλίνεται, καὶ τί μὲν ἐστίν, ὅπερ ἡ σὰρξ οὐ πράττει δίχα τοῦ λόγου, τί δὲ εἴη ὅπερ ὁ λόγος χωρὶς τῆς σαρκὸς οὐκ ἐργάζεται. Δίχα μὲν γὰρ τῆς λόγου δυνάμεως οὐδ' ἂν ἡ παρθένος συνέλαβεν οὐδὲ ἔτεκεν, δίχα δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς, οὐκ ἂν κεκαλυμμένα τοῖς ῥάκεσιν ἔκειτο νηπιότης. Καὶ δίχα μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν προσεκύνησαν οἱ μάγοι τὸ παιδίον, τὸ ὑπὸ τοῦ μηνύοντος ἀστέρος δηλούμενον· δίχα δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς, οὐκ ἂν ἐκελεύετο τὸ παιδίον εἰς Αἴγυπτον μεταφέρεσθαι, καὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἡρώδην ὑπεξάγεσθαι διωγμοῦ. Καὶ δίχα μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν ἔλεγεν ἡ φωνὴ τοῦ πατρὸς, ἐξ οὐρανῶν ἀφεθεῖσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἠυδόκησα, δίχα δὲ τῆς ἀληθείας τοῦ σώματος, οὐκ ἂν ῥροσεμαρτύρατο ὁ Ἰωάννης· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων

τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Καὶ δίχα μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν ἐγένετο τῶν τε ἀσθενούντων ἢ ῥῶσις, καὶ τῶν τεθνεώτων ἢ ζωοποίησις, δίχα δὲ τῆς ἀληθείας τῆς σαρκὸς, οὔτε τροφή τῷ νηστεύοντι, οὔτε μὴν ὕπνος ἀναγκαῖος ὑπῆρχεν τῷ κοπιάσαντι. Καὶ τὸ δὴ πέρας δίχα μὲν τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως, οὐκ ἂν ἑαυτὸν ὁ Κύριος ἴσον τῷ πατρὶ τυγχάνοντα ὡμολόγει, δίχα δὲ τῆς ἀληθείας τοῦ σώματος, οὐκ ἂν ὁ αὐτὸς ἔλεγεν μείζονα εἶναι ἑαυτοῦ τὸν πατέρα, ὅποτε καὶ ἡ καθολικὴ πίστις ἐκάτερον δέχεται, καὶ ἐκάτερον ἐκδικεῖ, ἥτις κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ μακαρίου ἀποστόλου Πέτρου, ἓνα Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἄνθρωπον πιστεύει καὶ λόγον. Εἰ καὶ τὰ μάλιστα τοίνυν ἐξ ἐκείνης τῆς ἀρχῆς, ἀφ' ἧς ἐν τῇ γαστρὶ **1370** τῆς παρθένου ὁ λόγος γέγονεν σὰρξ, οὐ δ' ὅτι οὖν ἦν διαιρέσεως μεταξύ τῆς ἐκατέρας μορφῆς· καὶ δι' ἀπάσης αὐξήσεως σωματικῆς, ἐνὸς προσώπου αἱ τοῦ παντὸς χρόνου πράξεις γεγόνασιν· ὅμως αὐτὰ ταῦτα, ἅπερ ἀχωρίστως γεγένηται, κατ' οὐδεμίαν ἐπιμιξίαν συγχέομεν, ἀλλὰ τί, ποίας εἴη μορφῆς ἐκ τῆς τῶν ἔργων ποιότητος αἰσθανόμεθα.

Λεγέτωσαν τοιγαροῦν οἱ ὑποκριταὶ οὗτοι, οἱ ταῖς τυφλαῖς διανοαῖς τὸ τῆς ἀληθείας φῶς εἰσδέξασθαι μὴ βουλόμενοι, ἐν ποίᾳ μορφῇ, τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ ὁ Κύριος τῆς δόξης Χριστὸς εἴη προσπεπαρμένος; τί ἔκειτο ἐν τῷ τάφῳ; καὶ τοῦ μνήματος ἀποκυλισθέντος τοῦ λίθου, ποία σὰρξ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐξανέστη; καὶ κατὰ τί μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ, τῶν μαθητῶν τινὰς μὴ πιστεύοντας ἤλεγκεν, καὶ τὴν τῶν ἐνδιαζόντων ἀμφιβολίαν ἐνέτρεπεν, λέγων· «Ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα» καὶ τῷ ἀποστόλῳ Θωμᾷ· «Φέρε τὴν χειρὰ σου εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ ἴδε τὰς χειρὰς μου, καὶ τοὺς

πόδας μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.» Δι' ἧς δῆλον ὅτι τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ φανερώσεως ἤδη τῶν αἵρετικῶν τὰς ψεύδολογίας ἀνέτρεπεν, ὥστε πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν τὰς διδασκαλίας αὐτοῦ μνησομένην μηδαμῶς ἀμφιβάλλειν ὡς τοῦτο δέοι πιστεύειν, ὅπερ οἱ Ἀπόστολοι πρὸς τὸ κηρύττειν ἦσαν ὑποδεξάμενοι. Εἰ οὖν ἐν τῷ τοσούτῳ τῆς ἀληθείας **1372** φωτὶ, τὸ σκότος τὸ ἐαυτῆς ἢ ἐπιμονὴ τῶν αἵρετικῶν οὐκ ἀφίησι, δεικνύτωςαν, πόθεν ἐαυτοῖς τῆς αἰωνίου ζωῆς τὴν ἐλπίδα κατεπαγγέλλονται, πρὸς ἣν εἰ μὴ διὰ τοῦ μεσίτου Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφικέσθαι ἀδύνατον. Καθὰ γάρ φησιν ὁ μακάριος ἀπόστολος Πέτρος, Οὐκ ἔστιν ἕτερον ὄνομα δεδομένον τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς· οὐδέ ἐστι λύτρωσις τῶν ἀνθρώπων αἰχμαλωσίας εἰ μὴ ἐν τῷ αἵματι τούτου, ὃς ἔδωκεν ἐαυτὸν λύτρον ὑπὲρ πάντων. Καὶ ὅστις (καθάπερ κηρύττει ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος) ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσον Θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσεν, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ἐταπείνωσεν ἐαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Δι' ὃ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὅπερ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψη, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν ἐστὶ Θεοῦ πατρός.

Ὅποτε οὖν εἰς ὑπάρχει Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, θεότητος ἀληθοῦς, καὶ ἀνθρωπότητος, ἐν αὐτῷ παντάπασιν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον εἶη, ὅμως τὴν ὑψωσιν, δι' ἧς αὐτὸν (ὡς ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν φησιν) ὑψωσεν ὁ Θεός, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα. Εἰς ταύτην ἀνήκειν νοοῦμεν

τὴν μορφήν, τὴν ἐκ τῆς ἐπαυξήσεως τῆς τοσαύτης δόξης
πλουτίζεσθαι μέλλουσαν.

Δῆλον γὰρ, ὡς ὢν ἐν μορφῇ Θεοῦ, ἴσος ἦν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ,
μεταξύ τε τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ μονογενοῦς, οὐδεὶς κατὰ τὴν
οὐσίαν χωρισμὸς, οὐδὲ μία κατὰ τὴν θεότητα τυγχάνει
διαφορὰ, οὔτε διὰ τοῦ **1374** μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως
ἀπεμειῶτό τι τοῦ λόγου, ὅπερ ἔδει κατὰ χάριν αὐτῷ τοῦ
πατρὸς ἀποδίδοσθαι· ἡ δὲ τοῦ δούλου μορφή, δι' ἧς ἡ ἀπαθὴς
θεότης τῆς εὐσεβείας μυστήριον ἀπεπλήρωσεν, ἡ κατὰ
ἄνθρωπον ταπεινότης ἐστίν, ἥτις εἰς δόξαν προέκοψεν τῆς
θείας δυνάμεως, εἰς τοσαύτην ἐνότητα, κατ' αὐτὴν τῆς
παρθένου τὴν σύλληψιν, τῆς θεότητός τε καὶ τῆς
ἀνθρωπότητος συμπλακείσης ὥστε μήτε δίχα τοῦ εἶναι
αὐτὸν ἄνθρωπον, τὰ θεῖα, μήτε δίχα τοῦ εἶναι Θεόν, τὰ
ἀνθρώπινα πράττεσθαι. Διὸ καὶ, καθάπερ λέγεται Κύριος τῆς
δόξης ὁ σταυρωθεὶς, οὕτως ἐκ τῆς θεότητος ἴσος ὢν τῷ Θεῷ,
λέγεται ὑψωθείς· ἐπειδήπερ ἀχωρίστως (μενούσης τῆς
ἐνότητος τοῦ προσώπου) εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστι, καὶ ὅλος υἱὸς
ἀνθρώπου διὰ τὴν σάρκα, καὶ ὅλος υἱὸς Θεοῦ διὰ τὴν σὺν τῷ
πατρὶ μίαν θεότητα. Εἴ τι τοίνυν προσκαίρως δέχεται ὁ
Χριστὸς, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα δέχεται, ἢ τινι ταῦθ' ἄπερ
οὐκ εἶχεν προσφέρεται. Κατὰ γὰρ τὴν δύναμιν τῆς θεότητος,
ἀπαραλλάκτως πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἔχει καὶ ὁ υἱός· καὶ
ἄπερ ἐν μορφῇ δούλου παρὰ τοῦ πατρὸς εἵληφεν, ταῦτα ἐν
μορφῇ Θεοῦ ὢν καὶ αὐτὸς ἐχαρίσατο. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν τοῦ
Θεοῦ μορφήν, αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐστίν, κατὰ δὲ τὴν τοῦ
δούλου μορφήν, οὐκ ἦλθεν ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ
ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Καὶ κατὰ μὲν
τὴν τοῦ Θεοῦ μορφήν, ὡς ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως
ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ· κατὰ δὲ τὴν μορφήν

τοῦ δούλου, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἕως θανάτου. Καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς (ὡς ὁ ἀπόστολος κυρύττει) καὶ πλούσιος, καὶ πείνης· πλούσιος μὲν, ὡς τοῦ εὐαγγελιστοῦ λέγοντος ὅτι, Ἐν **1376** ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν· πτωχὸς δέ, ἐπειδὴ δι' ἡμᾶς ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Τίς δέ ἐστιν ἡ κένωσις αὐτοῦ, ἢ τίς ἡ πτωχία, εἰ μὴ ἡ πρόσληψις, τῆς τοῦ δούλου μορφῆς; ἥς τινος εἰς παραπέτασμα τῇ τοῦ δούλου θεότητι γενομένης, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης λυτρώσεως οἰκονομία πεπλήρωται.

Καὶ γὰρ ἐπειδὴ τὰ τῆς προγονικῆς αἰχμαλωσίας ἡμῶν οὐκ ἡδύνατο διαλυθῆναι δεσμὰ, εἰ μὴ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τῆς ἡμετέρας ψύσεως ἄνθρωπος γένοιτο, τοῖς τῶν ἀμαρτημάτων προκρίμασιν οὐ κρατούμενος, καὶ ὃς τῷ ἀσπίλῳ αἵματι τὸ ἑαυτοῦ τὸ θανάσιμον ἀποπλύνῃ χειρόγραφον, καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν θεόθεν προτυπωθέν· οὕτως ἐν τῷ πληρώματι τῶν προειρημένων γέγονεν χρόνων, ὥστε τὴν πολυτρόπως προαγγελθεῖσαν ὑπόσχεσιν ἐλθεῖν εἰς τὴν πάλαι προσδοκωμένην ἐξάνυσιν, μὴ δύνασθαί τε εἶναι ἀμφίβολον, τὸ ταῖς συχνοτάταις ἀεὶ μαρτυρίαις προδηλωθέν. Ἐν μεγίστη μέντοιγε παρανομία τῶν αἰρετικῶν ἡ δυσσέβεια πεφανέρωκεν ἑαυτὴν ἐγκυλίεσθαι, ὅποτε ἐπὶ προσχήματι τοῦ τιμᾶν τὴν θεότητα, τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ Χριστῷ τῆς ἀνθρωπίνης ἀπαρνοῦνται σαρκός· καὶ νομίζουσιν εὐσεβῶς πιστεύειν, εἰ λέγοιτο ἐν τῷ σωτῆρι ἡμῶν ἀληθὲς μὴ εἶναι τὸ σῶζον, ὁπηνίκα οὕτω κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τὴν πρὸ πάντων αἰώνων τῷ θεῷ **1378** ἐν Χριστῷ ὁ κόσμος εἶη κατηλλαγμένος, ὡς εἶγε μὴ κατηξίωσεν σὰρξ γενέσθαι ὁ λόγος, οὐδεμία σὰρξ ἂν ἡδύνατο σωθῆναι. Καὶ γὰρ ἅπαν τὸ μυστήριον τῆς

τῶν Χριστιανῶν πίστεως, διὰ μεγίστης (ὥς οἱ αἵρετικοὶ θέλουσιν) ἀμαυροῦται σκοτείας, εἴτε τὸ φῶς τῆς ἀληθείας νομισθεῖη λανθάνειν ὑπὸ διεψευσμένῳ φαντάσματι. Μηδεὶς οὖν ἐπαισχυντέον ἡγείσθω Χριστιανὸς τοῦ ἡμετέρου σώματος ἐν Χριστῷ τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ περ ἅπαντες οἱ ἀπόστολοι, καὶ τῶν ἀποστόλων οἱ μαθηταί, καὶ πάντες οἱ λαμπροὶ διδάσκαλοι τῶν ἐκκλησιῶν, οἵτινες ἐπὶ τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, ἢ ὅσοι πρὸς τὴν τῆς ὁμολογίας ἐλθεῖν ἠξίωσαν, ἐν τῷ φωτὶ τῆς πίστεως ταύτης ἐξέλαμψαν ταῖς συμψήφοις ἑκδηλοὶ γενόμενοι πανταχοῦ, ὥς ὅτι ἐν τῷ δεσπότῃ Ἰησοῦ Χριστῷ, δεῖ καὶ τῆς θεότητος, καὶ τῆς σαρκὸς ἐν εἶναι συνομολογεῖσθαι τὸ πρόσωπον. Πλὴν κατὰ ποῖον ὅμοιον λόγον, ἢ ποίῳ μέρει γραφῶν, ἢ τῶν αἵρετικῶν δυσσέβεια βοηθεῖσθαι νομίζει, ἢ τὴν ἀλήθειαν ἀρνούμενη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅποτε ταύτην οὔτε νόμος μαρτυρεῖσθαι, οὔτε προφητεία προλέγειν, οὔτε διδάσκειν τὰ εὐαγγέλια, οὐκ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑποδεικνύειν ἐπαύσατο; ἐν πάσαις συντάξεσι τῶν γραφῶν ἐκζητεῖν τωσαν, ποῖ τραπέντες, τὸ ἴδιον φύγωσι σκότος, οὐχὶ ποῖ κλίναντες τὸ ἀληθὲς ἐπισκοτοῦσι φῶς; καὶ καθ' ὅλους τοὺς χρόνους εὐρήσουσιν οὕτως ἐκλάμπουσιν τὴν ἀλήθειαν ἵνα τὸ μέγα καὶ θαυμαστὸν ἴδωσι τοῦτο μυστήριον ἐξ ἀρχῆς πιστευθὲν, ὅπερ ἐπ' ἐσχάτων πεπλήρωται. Περὶ οὗ, καὶ τῶν ἁγίων γραφῶν οὐδὲ ἐν ἐσιώπησεν μέρος, ὅμως ἐξαρκεῖ σύμβολά τινα τῆς συμφώνου τούτοις ἀληθείας ἐνθεῖναι, δι' ὧν ἢ περὶ τὴν πίστιν ἐμμέλεια εἰς τηλαυγέστατον ἀπευθυνθήσεται **1380** πλάτος, καὶ τῷ τῆς γνώσεως καθαρωτάτῳ φωτὶ θεωρῆσαι δυνήσεται, τοῦθ' ὅπερ ἐν τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐαυτὸν ἀπαύστως υἱὸν ἀνθρώπου καὶ ἄνθρωπον ὁμολογεῖ, ἐρυθριᾷ οὐ προσήκει Χριστιανοῖς, ἀλλὰ τούτῳ σταθερῶς ἐγκανχᾶσθαι.

Ἵνα δὲ τοῖς κηρύγμασι τῶν προσκυνητῶν πατέρων συμφώνους ὑπάρχειν ἡμᾶς ἡ σὴ εὐλάβεια γινῶ, διανοήθην τῷ παρόντι μου λόγῳ τινὰς ἀποφάσεις ἐκείνων ὑποτάξαι (Alias, ἐπίστευσα τῷ παρόντι μου λόγῳ τινὰς ἀποφάσεις. ἐκείνων ὑποτάξαι). Ὡν εἰ καταξιώσης ἐκείνων ποιήσασθαι τὴν ἀνάγνωσιν, οὐκ ἄλλο κηρύττειν εὐρήσεις ἡμᾶς, εἰ μὴ ὅπερ καθ' ὅλον τὸν κόσμον οἱ ἡμῶν ἅγιοι πατέρες ἐδίδαξαν, καὶ μηδένα πρὸς τούτοις διαφωνεῖν, εἰ μὴ μόνους τοὺς δυσσεβεστάτους αἵρετικούς. Τούτων τοίνυν, ὑπερένδοξε καὶ σεβαστὲ βασιλεῦ, καθ' ὅσον οἶόντε ἦν βραχέως ἐφρασαμένων ἡμῶν, μετὰ τῆς θεόθεν ἐμπνευσθείσης σοι πίστεως, καὶ τὸ παρ' ἡμῶν κηρυττόμενον ὁμογνωμονοῦν ἐπιγνώσει, καὶ κατὰ μηδὲν ἡμῖν ἀπὸ τῆς τῶν εὐαγγελίων καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων διδασκαλίας, ἥτοι τοῦ συμβόλου τῆς καθολικῆς διαφωνεῖν ὁμολογίας· ἐπειδήπερ, ὡς διδάσκει ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, Μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὅπερ ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὥφθην τοῖς ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Τί τοιγαροῦν ἔσται λυσιτελέστερον τῇ σῇ σωτηρίᾳ, τί τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ἀρμοδιώτερον, **1382** ἥπερ ἵνα τῆς εἰρήνης τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, ταῖς σαῖς διατάξεσιν ποιήσης τὴν πρόνοιαν, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς σοῖς ὑπηκόοις τὰ τοῦ Θεοῦ δῶρα ἐκδικήσης· καὶ μὴ ἀνάσχῃς τρόπῳ τινὶ διὰ τῆς τοῦ διαβόλου βασκανίας χαλεπαίνειν εἰς ὄλεθρόν τινων, τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ· ἐφ' ᾧ τέ σε κατὰ τόνδε τὸν βίον τοῖς προσκαίροις ὑπερέχοντα βασιλείοις, ἀξιοθῆναι καὶ τῆς εἰς αἰῶνα μετὰ τοῦ Χριστοῦ βασιλείας. Ὁ παντοκράτωρ Θεὸς τὴν βασιλείαν, καὶ τὴν σωτηρίαν σου, ἐπιμήκιστον ἐκδικῶν διαφυλάξοι, ὑπερένδοξε καὶ ἡμερώτατε βασιλεῦ σεβαστέ.

Sequuntur dehinc TESTIMONIA excerpta pro
re supra scripta de libris catholicorum Patrum a
LEONE papa collecta, LEONIQUE imperatori
directa. (G)

1383 *Sancti HILARII Pictaviensis episcopi et
confessoris, in libro secundo de Fide inter
caetera (Num. 23).*

CAP. III. Unum igitur hoc est immobile fundamentum, una
haec felix fidei petra, Petri ore confessa: *Tu
es, inquit, Christus Filius Dei vivi (Matth. XVI, 16)*; tanta in
se argumenta sustinens veritatis, quanta perversitatum
quaestiones et infidelitatis calumniae movebuntur. **1384** Jam
in caeteris dispensatio voluntatis paternae est: virgo, partus,
et corpus, postque crux, mors, inferi, salus nostra
est. Humani enim generis causa Dei Filius natus ex
Virgine et Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione
famulante, et sua, Dei videlicet, inumbrante virtute, corporis
sibi initia consevit, et exordia carnis instituit: ut homo factus
ex Virgine, naturam in se carnis acciperet, perque
hujus admixtionis societatem sanctificatum in eo universi
generis humani corpus existeret: ut quemadmodum omnes in
se per id quod corporeum se esse voluit conderentur, ita
rursum in omnes ipse, per id quod ejus est invisibile referretur.
Dei igitur imago invisibilis pudorem humani exordii non

recusavit, et per conceptionem, partum, vagitum et cunas, omnes naturae nostrae contumelias **1385** transcurrit. Quid tandem dignum a nobis tantae dignationis affectui rependetur? Inenarrabilis a Deo originis unus unigenitus Deus, in corpusculi humani formam sanctae Virginis utero insertus, accrescit. Qui omnia continet, et intra quem, et per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur; et ad cujus vocem archangeli atque angeli tremunt, coelum et terra, et omnia hujus mundi resolventur elementa, vagitus infantiae auditur. Qui invisibilis et incomprehensibilis est, nunc visu, sensu, tactuque mortalium cunis est obvolutus. Haec si quis indigna Deo recolit, tanto se majoris beneficii obnoxium confitebitur, quanto minus haec Dei convenerint majestati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus est; sed nos eguimus ut Deus caro fieret et habitaret in nobis, id est, assumptione carnis unius interna universae carnis incoheret. Humilitas ejus nostra nobilitas est; contumelia ejus noster honor est. Quod ille Deus in carne consistens, hoc nos vicissim in Deum ex carne renovati.

Item ejusdem in libro nono, inter caetera (Num. 3).

Nescit plane, vitam suam nescit, qui Christum Jesum ut verum Deum, ita et verum hominem ignorat; et ejusdem periculi res est, Christum Jesum vel spiritum Deum, vel carnem nostri corporis denegare. *Omnis ergo, inquit, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui est in coelis. Qui autem negaverit me coram hominibus,*

negabo et ego eum coram Patre meo qui est in coelis (Matth. X, 32). Haec Verbum caro factum loquebatur, et homo Jesus Christus Dominus majestatis docebat: mediator ipse in se ad salutem Ecclesiae constitutus, et ipso illo inter Deum et homines mediatoris sacramento utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in idipsum naturis, naturae utriusque res eadem est: ita tamen ut neutro careret in utroque: ne forte Deus esse homo nascendo **1386** desineret, et homo rursus Deus manendo non esset. Haec itaque humanae beatitudinis fides vera est, Deum et hominem praedicare, Verbum et carnem confiteri; neque Deum nescire quod homo sit; neque carnem ignorare quod Verbum sit.

*Item ejusdem in eodem libro inter
caetera (Num. 5).*

Natus igitur unigenitus Deus ex Virgine homo, et secundum plenitudinem temporum in semetipso provecturus in Deum hominem, hunc per omnia evangelici sermonis modum tenuit, ut se Filium Dei credi doceret, et hominis filium praedicari admoneret, locutus et gerens homo universa quae Dei sunt, loquens deinde et gerens Deus universa quae hominis sunt: ita tamen ut in ipso illo utriusque generis sermone numquam nisi cum significatione et hominis locutus et Dei sit.

*Item alio loco in eodem libro, inter
caetera (Num. 5, 6, 7).*

Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes haereticis occasio est, ut quae ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturae divinae infirmitatem mentiantur; et quia unus atque idem est loquens, omnia quae loquebatur de se ipso, omnia eum locutum esse contendant. Nec sane negamus totum illum qui ejus manet naturae suae esse sermonem. Sed si Jesus Christus et homo et Deus est, et neque cum homo, tum primum Deus, neque cum homo, tum non etiam et Deus, neque post hominem, in Deo non totus homo, totus Deus, unum atque idem necesse est dictorum ejus sacramentum esse, quod generis. Et cum in eo secundum tempus discernis hominem a Deo, Dei tum atque hominis discerne sermonem. Et cum Deum atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque hominis in tempore dicta dijudica. Cum vero ex homine et Deo, rursum totius hominis, totius jam **1387** Dei tempus intelligis. Si quid illud ad demonstrationem ejus temporis dictum est, tempori coaptato, quae dicta sunt, ut cum aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo et Deus, aliud sit post hominem et Deum totus homo, et totus Deus: non confundas temporibus et generibus dispensationis sacramentum, cum pro qualitate generum ac naturarum alium ei in sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium jam aeterno. Nostri igitur causa haec omnia Jesus Christus manens, et corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturae nostrae locutus est; non tamen omittens naturae suae esse quod Deus est. Nam tametsi in

partu, et passione, et morte naturae nostrae res peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturae suae gessit; *et reliqua*.

*Item alio loco in eodem libro, inter
caetera (Num. 11).*

Videsne ita Deum et hominem praedicari, ut mors homini, Deo vero carnis excitatio deputetur? (Non tamen ut alius sit qui mortuus est, et alius sit per quem mortuus resurgit. Spoliata enim caro Christus est mortuus, et rursum Christum a mortuis excitans, idem Christus est carne se exspolians.) Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et cum sint utraque suis gesta naturis, unum tamen Christum Jesum eum memento esse qui utrumque est.

1388 *Item post pauca (Num. 14).*

Haec igitur demonstranda a me paucis fuerunt, ut utriusque naturae formam tractari in Domino Jesu Christo meminissemus: quia qui erat in forma Dei, formam servi accepit.

S. ATHANASII *Alexandrinae Ecclesiae*
episcopi et confessoris
ad EPICTETUM Corinthiorum episcopum.

CAP. IV. Quomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur Christiani, si Dominus, qui ex Maria processit, Filius quidem substantia et natura Dei est, quod autem secundum carnem, ex semine David est et carne sanctae Mariae?

S. AMBROSII *episcopi Ecclesiae*
Mediolanensis et confessoris, ex libris quos
misit ad imperatorem GRATIANUM. In libro
secundo de Fide, inter caetera

CAP. V. Unde illud quod lectum est, Dominum majestatis crucifixum esse, non quasi in majestate sua crucifixum putemus; sed quia idem Deus, idem homo, per Divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo, Christus Jesus Dominus majestatis dicitur crucifixus, quia consors utriusque naturae, id est humanae atque divinae, in natura hominis subiit passionem; ut indiscrete et Dominus majestatis dicatur esse qui passus est, et filius hominis, sicut scriptum est, *qui descendit de coelo (Joan. III, 13).*

1389 *Item alio loco in eodem libro, inter
caetera (Cap. 9, num. 77).*

Sileant igitur inanes de sermonibus quaestiones, quia *regnum Dei*, sicut scriptum est, *non in persuasione verbi est, sed in ostensione virtutis* (I Cor. II, 4, et IV, 20). Servemus distinctionem Divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. Et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur, quae sunt divina, quia Verbum est: quasi homo dicit, quae sunt humana, quia in ea substantia loquebatur.

*Item ejusdem in libro de Incarnatione
Domini contra Apollinaristas (Cap. 6, num.
49).*

Sed dum hos redarguimus, emergunt alii qui carnem Domini dicant et Divinitatem unius esse naturae. Quae tantum sacrilegium inferna vomuerunt? Jam tolerabiliores sunt Ariani, quorum per istos perfidiae robur adolescit, ut majore contentione asserant Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, unius non esse substantiae, quia isti Divinitatem Domini et carnem substantiae unius dicere tentaverunt.

Item infra (Cap. 6, num. 52).

Et hi mihi frequenter Nicaeni concilii tractatum se tenere commemorant. Sed in illo tractatu Patres nostri non carnem, sed Dei Verbum unius substantiae cum Patre esse dixerunt. Et Verbum quidem ex paterna processisse substantia, carnem autem ex Virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Nicaeni concilii nomen obtenditur, et nova inducuntur quae numquam nostri sensere majores? *Et reliqua.*

1390 *Item ejusdem ad SABINUM episcopum
inter caetera (Num. 6 et 7).*

Unde pulchre Apostolus ejusdem verbi repetitione usus est, dicens de Domino Jesu Christo: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Quid est in forma Dei, nisi in plenitudine Deitatis, in illa perfectionis divinae expressione? Ergo cum esset in plenitudine Divinitatis, exinanivit se (**Philip. II, 6**), et accepit plenitudinem naturae et perfectionis humanae. Sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, ut esset perfectus in utraque forma. Unde et David dicit: *Speciosus forma prae filiis hominum* (**Ps. XLIV, 3**). Concluditur Apollinarista, nec quo se vertat habet, suis clauditur retibus. Ipse enim dixit, formam servi accepit, non servus locutus est. Iterum ergo interrogo: Quid est *in forma Dei*? Respondit, in natura Dei. Sunt enim, ait Apostolus, *qui non sunt natura dii* (**Galat. IV, 8**). Quaero quid sit, *formam servi accipiens*? Sine dubio perfectionem naturae et

conditionis, ut dixi, humanae, ut esset in hominum similitudine. Et pulchre non *carnis*, sed *hominum* dixit *similitudinem*, quia in carne eadem est. Sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur. Unde et propheta ait; *Et homo est, et quis cognoscit eum* (**Jer. XVII, 19**)? Homo secundum carnem, sed ultra hominem secundum divinam operationem. Denique cum leprosum tangeret, homo videbatur, sed ultra hominem, cum mundaret. Et cum Lazarum mortuum fleret, mortuum quasi homo flebat; sed supra hominem erat, cum mortuum vinctis juberet pedibus exire. Homo videbatur, cum penderet in cruce; sed supra hominem, cum reseratis tumulis mortuos suscitaret.

1391 S.

AUGUSTINI *episcopi Hipponiregiensis*
Ecclesiae ad DARDANUM, inter
caetera (**Num. 10**).

CAP. VI. Noli itaque dubitare ibi nunc esse hominem Christum, unde venturus est; memoriterque recale et fideliter tene Christianam confessionem: quoniam *resurrexit a mortuis, ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris*; nec aliunde quam inde venturus est ad vivos et mortuos iudicandos; et *sic venturus est*, illa angelica voce testante, *quemadmodum est ire visus in coelum* (**Act. I, 11**), id est in eadem forma carnis atque substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit.

*Item in ejusdem epistola
ad VOLUSIANUM, inter caetera (Num. 9).*

Nunc vero ita inter Deum et homines mediator apparuit, ut in unitate personae copulans utramque naturam, et solita sublimaret insolitis, et insolita solitis temperaret.

*Item ejusdem in Expositione Evangelii
secundum Joannem, inter caetera (Tract. 78,
num. 2).*

Quid igitur, haeretice? Cum Christus Deus sit et homo, loquitur ut homo, et calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare divinam?

Et iterum infra (Num. 3).

Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet, qua aequalis est Patri; humanam, qua major est Pater. Utrumque autem simul, non duo, sed unus est Christus: ne sit quaternitas, non Trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Christus, Deus et homo; ac per hoc Christus est, Deus, anima rationalis et caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur.

Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Jesus, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Jesus, sed in forma servi. Item de singulis quibus homo constat. Quis non est derelictus in inferno? **1392** Christus Jesus, sed in anima sola. Quis resurrecturus, triduo jacuit in sepulcro? Christus Jesus, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis Christus. Verum haec omnia non duo, vel tres, sed unus est Christus. Ideo ergo dixit: *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem* (**Joan. XIV, 28**). Quoniam naturae humanae gratulandum est, eo quod sic assumpta est a Verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in coelo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram Patris.

Item ejusdem ex libro Assertionis fidei.

Nostrum namque est credere, illius nosse; ac sic ut ipse Deus Verbum, totum suscipiens quod est hominis, homo sit; et assumptus homo totum accipiendo quod Dei est, aliud quam Deus esse non possit. Non tamen quia incarnatus dicitur et immixtus, imminutio ejus est accipienda substantiae. Novit enim Deus sine sui corruptione misceri, et tamen in veritate misceri. Novit in se ita suscipere, ut nihil ei crescat augmenti, qui se ipse totum novit infundere, ut nihil ei accadat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis nostrae secundum experimentorum visibilia documenta facientes conjecturam de aequalibus se invicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominemque commixtum, et tali confusione carnis et Verbi, quasi aliquod corpus effectum.

Absit ita credere, ut conflati quodammodo genere duas naturas in unam redactas arbitremur esse substantiam. Hujusmodi enim commixtio, partis utriusque corruptio est. Deus enim, qui capax est, non capabilis, penetrans, non penetrabilis, implens, non implebilis, qui ubique simul totus et ubique diffusus est per infusionem potentiae suae, misericorditer naturae est mixtus humanae, non humana natura est mixta divinae.

1393 S. JOANNIS *Constantinopolitani episcopi et confessoris in homilia de Cruce et Latrone.*

CAP. VII. Sed cur cum cruce veniat videamus. Scilicet ut hi qui eum crucifixerunt suae sentiant dementiae caecitatem; et ideo impudentiae eorum signum portatur. Ideo propheta ait: *Tunc lamentabuntur omnes tribus terrae* (**Zachar. XII, 10**), videntes accusatorem, et agnoscentes peccatum. Et quid mirum est, si crucem portans adveniet, quando et vulnera corporis ipse demonstrat? *Tunc enim, inquit, videbunt quem confixerunt* (**Ibid., et Joan. XIX, 37**). Et sicut post resurrectionem, Thomae voluit diffidentiam confutare, et illi clavorum loca demonstravit, et lateris vulnera declaravit, et dixit: *Mitte manum tuam, et vide, quoniam spiritus carnem et ossa non habet, sicut me vides habere* (**Joan. XX, 27; Luc. XXIV, 39**); sic et tunc ostendet vulnera, crucemque demonstrabit: ut ostendat illum se esse, qui fuerat crucifixus.

Item ejusdem in homilia de Ascensione Domini.

Nam sicut duobus jurgio separatis, unus in medio positus altercantium litem discordiamque dissolvit, ita et Christus fecit. Deus nobis juste irascebatur, et nos contemnebamus iratum, et clementem Dominum declinabamus; et se medium Christus ingessit, et sociavit utramque naturam, et nobis quod imminebat supplicium ipse sustinuit.

Item ejusdem in eadem homilia, inter caetera.

Christus igitur nostrae naturae primitias obtulit Patri, et oblatum donum miratus est Pater, quod et tanta dignitas offerebat, **1394** et quod offerebatur, nulla macula foedabatur. Nam et suis manibus suscepit oblatum, et suae sedis fecit esse participem, et quod plus est, ad partem suae dexteræ collocavit. Cognoscamus quis est ille qui audivit: *Sede ad dexteram meam* (**Ps. CIX, 1; Matth. XXII, 44**); quae natura est cui dixit: *Esto meae particeps sedis*. Illa natura est quae audivit: *Terra es et in terram ibis* (**Gen. III, 19**).

Item ejusdem in eadem homilia, inter caetera.

Quo sermone utar, quo verbo dicam, reperire non possum. Natura fragilis, natura contempta, et omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superavit, et omnibus hodierna

die meruit excelsior reperiri. Hodie angeli diu vota desiderata receperunt; hodie archangeli, quod multo tempore cupiebant, inspicere valuerunt; naturam nostram in sede Dominica immortalis fulgentem gloria perviderunt.

S. THEOPHILI *episcopi Alexandrini, de
Epistola paschali, quam per Aegyptum
destinavit.*

CAP. VIII. Cujus rei testis est ille qui loquitur: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt* (Ps. XIII, 3). Et prophetae Christi auxilium deprecantes: *Domine, inclina coelos tuos, et descende* (Ps. CXLIII, 5). Non ut mutaret locum, in quo omnia sunt, sed ut propter salutem nostram carnem humanae fragilitatis assumeret, Paulo apostolo eadem concinente: *Cum esset dives, pauper factus est, ut nos illius paupertate divites essemus* (II Cor. VIII, 9). Venitque in terras, et de virginali utero, quem sanctificavit, egressus homo, interpretationem nominis sui *Emmanuel*, id est *Nobiscum Deus* (Matth. I, 25), dispensatione confirmans, mirum in modum coepit esse quod nos sumus, 1395 et non desiit esse quod erat: sic assumens naturam nostram, ut quod erat ipse non perderet. Quamquam enim Joannes scribat: *Verbum caro factum est* (Joan. I, 14) id est aliis verbis, *homo*, tamen non est versus in carnem, qui numquam Deus esse cessavit. Ad quem et sanctus David loquitur: *Tu autem idem ipse es* (Ps. CI, 28). Et Pater de coelo contestatur et dicit: *Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi*

bene complacui (**Matth. III, 17; Marc. I, 11; Luc. III, 22**): ut et homo factus, nostra confessione permanere dicatur quod fuit priusquam homo fieret, Paulo nobiscum eadem praedicante: *Jesus Christus heri et hodie, ipse et in aeternum* (**Hebr. XIII, 8**). In eo enim quod ait *ipse*, ostendit eum pristinam non mutasse naturam, nec Divinitatis suae imminuisse divitias, quia propter nos pauper effectus, plenam similitudinem nostrae conditionis assumpserat.

Item ejusdem in alia Epistola paschali contra Origenem, inter caetera.

Unus Filius Patris, nostrique mediator, nec aequalitatem ejus amisit, nec a nostro consortio separatus est; invisibilis Deus, et visibilis homo, forma servi absconditus, et Dominus gloriae confessione credentium comprobatus. Neque enim privavit eum Pater naturae suae nomine, postquam pro nobis homo, et pauper effectus est, nec in Jordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, sed Filium unigenitum: *Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (**Matth. III, 17; Marc. I, 11; Luc. III, 22**). Nec similitudo nostra in Divinitatis est mutata naturam, nec Divinitas in nostrae naturae versa est similitudinem.

S. GREGORII *episcopi Nazianzeni in homilia de
Epiphania, inter caetera.*

CAP. IX. Cum ergo processisset ex Virgine Deus, in ea quam
assumpserat humana natura, unum e duobus sibi invicem
contrariis **1396** existens, carne et spiritu, aliud in Deum
assumitur, aliud Deitatis gratia praestat.

Item infra.

Missus est quidem, sed ut homo. Duplex enim erat in eo
natura. Inde denique et laboravit ex itinere, inde et esuriit, et
sitivit, et contristatus est, et flevit humani corporis lege.

S. BASILII *episcopi Cappadocis.*

CAP. X. Cum ergo quaedam in Christo ita videmus humana,
ut nihil a communi mortalium fragilitate distare videantur,
quaedam ita divina, quae nulli alii, nisi illi ineffabili naturae
convenient Deitatis, haeret humani intellectus angustia, et
tantae admirationis stupore perculsa, quo declinet, quid
teneat, quo se convertat, ignorat. Si hominem putet, devicto
mortis regno cum spoliis redeuntem a mortuis cernit. Propter
quod cum omni metu et reverentia contemplandum est, ut in
uno eodemque ita utriusque naturae veritas demonstretur, ut
neque aliquid indignum et indecens de divina illa et ineffabili

substantia sentiatur, neque rursum quae humanitus gesta sunt, falsis illusa imaginibus aestimentur.

S. CYRILLI *episcopi Alexandrini.*

CAP. XI. Homo nominatus est, cum sit natura Deus, Dei Patris Verbum, quoniam similiter ut nos sanguini communicavit et carni. Sic enim in terris apparuit, non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfectam.

1397 *Item ejusdem in libro, qui dicitur: Scholia de Incarnatione Unigeniti.*

Unus igitur est, et ante incarnationem Deus verus, et qui in humanitate mansit id quod erat, et est, et erit. Non discernendum igitur unum Dominum Jesum Christum in hominem seorsum, et seorsum in Deum; sed unum eundemque Jesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentias naturarum, sed eas inconfusas inter se servantes.

Item cujus supra.

Intelligitur namque certe tamquam aliud in alio inhabitare, id est, divinam naturam in humanitate non perperam commixtionem, aut commutationem, ut esset quod non erat. Quidquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale quale est id in quo habitat, sed aliud in alio magis intelligitur. At vero in Verbi natura et humanitatis, nobis solam differentiam designat diversitas naturarum. Unus enim ex utraque intelligitur Christus. Ergo inconfusione, ut ante dixi, servata inhabitasse ait Verbum in nobis. Scit enim unum esse Filium unigenitum, carnem factum et hominem.

Item cujus supra ad Nestorium.

Ait igitur sancta et magna synodus, ipsum, qui est ex Deo Patre natus naturaliter, Filium unigenitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem et cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incarnatum esse, et hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia die, et ascendisse rursus in coelos. Haec nos sequi verba debemus; his nos convenit obtemperare dogmatibus: considerantes quid sit incarnatum **1398** esse, et hominem factum Dei Verbum. Non enim dicimus quod Dei natura conversa, vel immutata, facta sit caro; nec quod in totum hominem, qui est ex anima et corpore, transformata sit; sed illud magis, quod carnem animatam anima rationali sibi copulaverit Verbum substantialiter, et incomprehensibiliter et ineffabiliter factus sit homo, et nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personae, sed quod diversae quidem naturae in unum convenerint, unus

tamen ex ambabus Christus et Filius non evacuata aut sublata diversitate naturarum per conjunctionem, sed quia simul nobis effecerunt unum Dominum, et Christum, et Filium, id est, Divinitas et humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. Itaque is qui ante saecula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus. Non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec quod propter seipsam opus habuit secundo nasci post illam nativitatem, quam habebat ex Patre (est enim ineptum et stultum hoc dicere, quod is qui ante omnia saecula est consempternus Patri, secundae generationis eguerit, ut esse inciperet), sed quia propter nos et propter nostram salutem naturam sibi copulavit humanam, et processit ex muliere, idcirco dicitur natus esse carnaliter. Neque enim prius natus est homo communis de sancta Virgine, et tunc demum habitavit in eo Verbum; sed in ipsa vulva uteroque virginali, se cum earne conjunxit, et sustinuit generationem carnalem, carnis suae nativitatem, faciens suam. Sic illum dicimus et passum esse et resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera (Deus namque incorporealis extra passionem est), sed quia corpus illud, **1399** quod ipsius proprium factum est, passum est, ideo haec omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Simili modo et mortem ipsius intelligimus. Immortale enim et incorruptibile est naturaliter, et vita, et vivificans Dei, Verbum. Sed quia corpus ipsius proprium, *gratia Dei*, juxta Pauli vocem, *pro omnibus mortem gustavit* (**Hebr. II, 9**), idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis. Non quod ipse mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam

pertinet; insania est enim hoc vel sentire, vel dicere: sed quod, ut supra diximus, caro ipsius mortem gustavit. Ita et resurgente carne, ipsius rursus resurrectionem dicimus: non quia in corruptionem ceciderit, absit; sed quia ejus resurrexit corpus. Ita Christum unum et Dominum confitemur, non tamquam hominem cum Verbo coadorantes, ne divisionis quaedam species inducatur; sed unum jam et eundem adorantes: quia non est alienum a Verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet Patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne per unitatem: quia si talem copulationem factam per substantiam, aut quasi impossibilem, aut quasi parum decoram noluerimus accipere, in id incidimus, ut duos **1400** filios esse dicamus: necesse est enim discernere et dicere hominem separatim fuisse sola Filii appellatione honoratum, et rursum Verbum, quod est ex Deo, et nomine, et veritate Filium Dei. Sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli nescio quam perhibeant copulationem personarum. Non dixit enim Scriptura Verbum Dei personam hominis sibi assumpsisse, sed carnem factum esse (**Joan. I, 14**). Id autem est ostendere Dei Verbum, similiter ac nos participationem habuisse carnis et sanguinis, et corpus nostrum proprie suum fecisse, et hominem ex muliere processisse, non abjecta, nec deposita Deitate, aut generatione illa, quam habebat ex Patre; sed mansisse etiam in assumptione carnis Deum, quod erat. Hoc ubique rectae fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos Patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitaverunt sanctam Virginem dicere Θεοτόκον, non quod Verbi natura, Deitasque in sancta Virgine sumpsit exordium, sed quod ex

ea natum sit sacrum illud corpus animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei Verbum carnaliter natum esse dicitur .

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Inscriptio ipsius epistolae non exiguam difficultatem facessit. Hanc in mss. novem collectionum invenimus, nimirum in Hispanica, Isidoriana, 11, 12 et 20 usque ad 24, ac in exemplari Sichardi. Porro inscriptio in ejusmodi codicibus et in episcopi, et in episcopalis sedis nomine variat. Nam exemplaria Vat. Hisp. et Isid. cum mss. collect. 12, 20, 21, 22 et 23, *Leonem Ravennatem*, vel *Ravennensem*, aut *Ravennatensem* episcopum praeferunt. Codices vero collect. 11 et 24 cum exemplaribus Merlini atque Sichardi, *Neonem*, *Neonium*, vel *Neoniam*, itidem *Ravennatem* exhibent. Tres codices a Quesnello allegati not. 1, in quibus *Neonae*, vel *Neoniae* legitur, ad collectionem 24 pertinere cognovimus. Isidori autem editio ab eodem laudata Merlini exemplum innuit, quod in hac epistola, ut et in nonnullis aliis, accedit ad lectiones collectionis 24. Cum porro codices hactenus cogniti istis essent similes, qui in Ravennati sede conveniunt, de solo nomine episcopi dubitari potuit. Nos vero duos Vindebonenses vetustos libros invenimus, in quibus *Leonis* quidem nomen retinetur, at episcopalis sedes

maxime discrepat. Nam exemplum Vindebonense, quod puriorem Hispanicam collectionem continere alibi diximus, *ad Leonem Arbonensem* in titulo prodit, et in inscriptione, *Leo Leoni episcopo Arbonensi salutem*. Aliud vero exemplum Vindebon. collect. 5 signatum num. 42, cui aliquot epistolae insertae fuerunt ex collectione Hispanica, hunc titulum suggerit: *Ad Leonem Narbonensem episcopum*.

2. Ut autem in tanta varietate codicum et collectionum faciliior solutio sit, animadvertimus duplicem esse fontem unde haec epistola sumpta fuit, nimirum collectionem Hispanicam, ex qua hanc epistolam derivarunt auctores collect. Isid. 12, 20, 21, 22 et 23, et exemplum aliud, ex quo eandem sumpsere auctor collect. 24, Merlinus atque Sichardus. Variantes enim quas relegentes ipsam epistolam in iisdem mss. invenimus, hanc duplicem originem ostenderunt. Cum vero quoad episcopalis sedis nomen plures codices prioris originis signantes *Ravennatem* conveniant cum omnibus mss. alterius fontis, de Ravennatensi sede dubitandum non est. Id autem vel maxime ex eo confirmatur, quod codices duo Vindebonenses, qui dissentiunt, aperto errore laborant. Nam *Arbonensis* episcopatus, qui in ms. Vindeb. Hisp. legitur, ignotus est; *Narbonensis* vero per hoc tempus non a Leone tenebatur, sed a Rustico, ad quem aliam posteriorem epistolam datam videbimus. Neque moveat quod primus codex Vindebon. puriorem Hispanicam complectatur. Nam licet eatenus sit purior, quod emendationes in Gallicanos codices inductas non recepit, mendosissimus tamen est, mendumque satis prodit in eadem inscriptione episcopatus *Arbonensis*, quem nemo inveniet. Hoc autem mendum evidentius demonstrant antiquiores et emendatiores

codices Hispanici, quos adhibuit auctor Breviarii canonum Ecclesiae Hispanae a cardinali de Aguirre editi, cujus Breviarii exemplar manuscriptum reperimus inter Vaticanos codices num. 4887. Hoc enim opus exeunte saeculo VII scriptum, ut probavit etiam P Coustantius in praefat. ad epist. Rom. pontif. num. 150, Breviarium est collectionis Hispanicae, quod auctor Hispanus ex Hispanicis utique codicibus sumpsit. In eo autem lib. IV, tit. 30 et 35, duo tituli referuntur ex sequenti epistola, quae his verbis utroque loco citatur: *Epistola Leonis ad Leonem Ravennensem tit. 1 vel 2, a cap. 73*, quo quidem capite in collectione Hispanica sequens epistola describitur. Igitur de *Ravennatis* sedis nomine, in quo puriores et vetustiores codices Hispanici aliique inde profecti cum aliis mss. ex alio fonte deductis conveniunt, ambigi nequit.

3. Cum porro de episcopatu Ravennate constet, Leonis nomen amplectendum Ravennates catalogi demonstrant; neque enim inter episcopos hujus sedis per hoc tempus invenitur ullus Leo. Hac autem in re vetusti catalogi episcoporum Ecclesiae Ravennatis difficultatem afferent: vetusti, inquam, qui apud Agnellum a Bacchinio primum editum legi possunt; nam recentiores apud Rubeum et Ughellum etsi in re praesenti non obsint, antiquum tamen ordinem deseruere ex arbitrio, ut cum quibusdam praejudiciis nonnulla posterius detecta monumenta conciliarentur. In antiquis autem illis catalogis nullus quidem Leo hujus aevi episcopus reperitur; at Neo praecessor fit S. Petro Chrysologo, cum ex hac epistola posterior esse deberet. Ut autem haec difficultas tollatur, duo in his catalogis distinguenda sunt, ordo episcoporum, et tempus at gesta quae iisdem tribuuntur. Ordo catalogorum

veterum, quoad priorum saeculorum episcopos cum derivatus fuerit ex antiquissimis diptychis quae in quibusque Ecclesiis jamdiu custodita fuere, nisi quid omnino evidens cogat, retinendus est. Tempus autem et gesta singulis episcopis ascripta, cum ex diptychis, in quibus sola episcoporum nomina describebantur, sumi nequiverint, ex auctorum medii aevi arbitrio, vel etiam ex vulgatis quibusdam praejudiciis pendent, quae in rebus antiquis minimi habenda sunt. Hinc plures fabellae ejusmodi catalogis inveniuntur nonnumquam insertae, quae eruditorum calculis reprobantur; et alia incerta vel contradictoria identidem deteguntur, cum certiora antiqua monumenta in lucem prodeunt. Id cum exploratum sit in catalogis aliarum Ecclesiarum, tum praesertim in Ravennatibus evidentissimum probavimus lib. II Observationum in sacra cardinalis Norisii opera cap. 7, num. 3, tom. IV, pag. 915, ubi etiam ostendimus pugnantibus episcoporum ordine, et rebus ac tempore episcopis tributis, satius esse de errore in rebus ac tempore perperam ascriptis, quam in episcoporum ordine suspicari.

4. Ordo episcoporum Ravennatum hujus aevi in Agnello et reliquis antiquis Ecclesiae Ravennatis scriptoribus hic est: Ursus, Petrus, Neo, Exuperantius, Joannes, Petrus. Cum autem Joanni tribuant privilegium Valentiniani III, secundo Petro hujus successoris ascribunt quae de S. Petro Chrysologo certa sunt. His vero obstant tria monumenta posterius edita: primum epistola Leonis ad Neonem, quae episcopo Petri Chrysologi successoris congruit; secundum epistola Simplicii papae ad Joannem episcopum Ravennatem, qui post Petrum et Neonem eam sedem obtinuit; tertium synodi Romanae sub Symmacho, in quibus alius Petrus Ravennas subscriptus

invenitur. Haec animadvertens P. Bacchinius, ut triplicem nodum solveret, ad duo confugit. Primo suspicatus est Leonis epistolam non ad Neonem Ravennatem missam, sed ad Ravennium Arelatensem, cui aliae ejusdem pontificis epistolae per hoc tempus datae fuerunt; cum de Galliis vastatis ab Attila constet, et de captivis inde deductis, qui ad patriam redire, ut in hac epistola traditur. Dein ut duobus aliis monumentis satisfaceret, duos episcopos laudatis catalogis adjiciendos credidit, nimirum alterum Joannem, qui sub Simplicio, et tertium Petrum, qui sub Symmacho vixerit; ac si Agnellus et alii veterum catalogorum scriptores in Joanne Angellopte et Petro secundo duos Joannes et duos Petros confuderint. Haec omnino arbitraria inducat oportet, qui de rebus ac temporibus perperam attributis non suspicatur.

5. Ravennium quidem Arelatensem inscriptioni epistolae Leonis subjicere, contra omnium codicum fidem pugnat. Non solae Galliae vastatae fuerunt ab Attila, sed is in ipsa Italia ad Padum usque pervenit, ultra quod flumen Ravennatis provincia, et pars etiam dioeceseos extendebatur. Quid quod haec epistola ex contextu encyclica videtur ad plures, ut ne peculiaris ratio pro Ravennate requirenda sit? Additio porro duorum episcoporum Joannis et Petri probabilis esset, si nulla alia ratio suppetere conciliandi omnia. Quando autem in catalogis error aliquis certus est, et sola emendatione rerum ac temporum, quae ex auctorum arbitrio ascititia aut praejudiciis constituta sunt, sanari potest, non est deserendus aut additionibus perturbandus episcoporum ordo, qui ex antiquissimis diptychis originem duxit. Hac regula satis evidenti, quae in aliis aliarum Ecclesiarum catalogis perutilis invenietur, deteges in re praesenti totam difficultatem et

confusionem a catalogis inductam ex eo proficisci, quod ex duobus Petris Ravennatibus ascripta fuerint secundo, quae primo adjudicanda fuerant; ita enim anteriorem aetatem Neoni et caeteris tribuerunt. Hic autem error si corrigatur, et primus Petrus, non autem secundus credatur S. Petrus Chrysologus, statim omnia sanata optime congruere invenientur. Ille enim is erit qui celebres ad Eutychem litteras dedit. Huic deinde successit Neo, ad quem S. Pontifex sequentem epistolam scripsit. Dein post Exuperantium Neonis successorem Joannes sub Simplicio, et tandem alius Petrus sub Symmacho optime sequuntur. Si Agnellus et auctores catalogorum veterum haec monumenta vidissent, nihil dubitamus quin ordine episcoporum custodio, eadem monumenta similiter conciliassent, ut Rubeus et Ughellus fecere; sicque vera Neonis aetas ex iisdem confirmaretur. Ignoratio vero monumentorum, quae tunc obtinebat, certae codicum fidei, qui hanc epistolam Neoni Ravennati inscribunt, praejudicare nequit.

1405 EPISTOLA CLXVI. AD NEONEM
RAVENNATEM EPISCOPUM. *De his qui de
captivitate redeunt, incertum habent utrum
ante captivitatem baptismum consecuti sint.*

SYNOPSIS

I. De parvulis qui in captivitatem devenerunt, et baptismi gratiam non reminiscuntur.---II. Ut ab haereticis baptizatus, per manus impositionem accipiat Spiritum sanctum.

LEO episcopus NEONI episcopo Ravennati salutem.

Frequenter quidem in diversarum ambiguo quaestionum titubantia fratrum corda, Spiritu Dei instruente, solidavimus, responsionis formam, vel ex sanctarum Scripturarum disciplinis, vel ex Patrum **1406** regulis colligentes; sed nuper in synodo novum et inauditum antea genus consultationis exortum est.

Nam quorundam fratrum suggestionem comperimus, aliquos captivorum ad sedes suas libere redeuntis, qui scilicet in captivitatem illa aetate devenerint, quae nullius rei firmam potuerat habere notitiam, remedium quidem implorare baptismatis; sed utrum ejusdem mysterium baptismatis ac sacramenta perceperint, infantiae inscientia non posse reminisci, et ideo sub hoc latentis recordationis incerto animas suas in discrimen adduci, dum sub specie cautionis negatur his gratia, quae ideo non impenditur quia putatur impensa. Cum itaque tribuere talibus Dominici sacramenta mysterii, non immerito quorundam fratrum formido dubitaret, in synodali, ut diximus, coetu formam hujusmodi consultationis accepimus, quam diligentius discutientes, pro uniuscujusque sensu sollicita volumus ratione tractari, quo ad veritatem, adhibita cognitione multorum, certius pervenire possemus. Eadem

ergo, quae in sensum nostrum divina inspiratione venerunt, frequens etiam fratrum firmavit assensio. In primis itaque providere **1407** debemus, ne dum speciem quamdam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum. Quis enim ita sit suspicationibus suis deditus, ut verum esse definiat quod, omni manifestatione cessante, ex opinione ambigua suspicatur? Cum itaque baptizatum se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, qui nesciat consecratum, nihil est in quo peccatum possit obrepere, cum in hac parte conscientiae suae nec ille reus sit qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus, quoties juxta haereticorum damnata a sanctis Patribus instituta, cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, apostolica reclamante doctrina, quae nobis unam praedicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismo sacramentum (**Ephes. IV, 5**). Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod factum esse omnino nescitur. Atque ideo quoties persona talis **1408** inciderit, sollicita primum examinatione discutite, et longo tempore, nisi forte supremus finis immineat, indagate utrum nemo sit penitus qui testimonio suo juvare possit ignorantiam nescientis. Et cum constiterit hunc qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cujus in se nullum scit esse vestigium. Nec vereamur huic salutis januam aperire, quam numquam ante docetur ingressus.

CAP. II.

Quod si ab haereticis baptizatum quempiam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur; sed hoc tantum quod ibi defuit conferatur, ut per episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur. Quam rem, frater charissime, ideo generaliter ad omnium vestrum volumus pervenire notitiam, ne dum plus justo metuitur, misericordia Dei salvari cupientibus denegetur. Data nono kalendas Novembris, consulatu Majoriani Augusti.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUENTEM. (G)

1. Quesnellus rationibus iudicio Tillemontii valde exilibus sequentem epistolam datam prodidit circa an. 442, 443 et 444. Cum Sirmondus atque Baluzius, nullo tamen allato documento, eandem affixerint anno 452, Quesnellus coniecit hos ita sensisse, eo quod existimaverint in hac epistola, ubi sermo habetur de his qui ab hostibus in infantia capti fuerant, respici ad eam vastitatem quam Hunni in Galliis inulerunt an. 451. Hujus autem epistolae locum non ad Hunnorum irruptionem referri contendit, sed ad Vandalorum persecutionem, qui Africa potiti sub Genserico, catholicos oppugnarunt; nam inquisit. 18, haec praeferuntur: *De his qui ex Africa vel de Mauritania venerunt, et nesciunt in qua secta*

sint baptizati. Tum Vandalica persecutione descripta, quae Christianis illata fuit in Africa post an. 439, hac occasione nonnullos in Gallias sese recepisse existimat, de quibus in eadem epistola sermo sit; et idcirco eam datam credit circa annos indicatos 442, 443 et 444, in quibus ea persecutio grassata est.

2. Sed primo evidens argumentum proferimus, quo haec epistola ipso quoque anno 445 posterior demonstratur. Hermes, qui Rustici litteras ad Leonem attulit, in inscriptione Narbonensis Ecclesiae a Quesnello in notis recusa *Diaconus* vocatur. Hanc autem inscriptionem idem Quesnellus Pagio astipulante ad an. 445, num. 24 et 25, adversus Baluzium optime interpretatur, et rectissime insculptam probat an. 445. Porro idem Hermes in exordio epistolae Leonis ad Rusticum *Archidiaconus* dicitur. Haec ergo epistola post eam inscriptionem seu post an. 445 exarata fuit, cum Hermes a diaconatu ad archidiaconatum proventus fuisset.

3. Dein licet Africana Vandalorum persecutio efferbuerit post an. 439, Mauritania tamen in Romanorum potestate perstitit usque ad Valentiniani mortem, quae incidit in an. 455. Igitur si ii qui *de Mauritania* in Gallias *venerunt*, persecutionis causa, ut opinatur Quesnellus, transmisere, id post an. 455 statuendum esset.

4. Verum ad exsufflandam Quesnelli conjectationem, et ad statuendum verum tempus hujus epistolae, alia apertiora et luculentiora ex ipsis Rustici Inquisitionibus suppetunt. Non solum enim inquisit. 18 *de his qui ex Africa vel de Mauritania venerunt* sermo est, sed etiam inquisit. 17 *de his qui parvuli*

ab hostibus capti sunt, et postea ad Romaniam venerint; et inquisit. 19 de his qui parvuli a gentilibus capti ad Romaniam adhuc juvenes venerint. Esto casus inquisit. 18 ad illos spectet qui ex Africa in Gallias aliqua de causa tempore persecutionis Vandalicae sese receperunt, non tamen eodem pertinere queunt casus inquisit. 17 et 19: hic enim indicantur ii qui *parvuli* ab *hostibus*, iisque *gentilibus* capti, et extra Romanum imperium adducti, tandem adhuc *juvenes* in *Romaniam* seu in Romanum imperium redierant, ac ex his nonnulli in Narbonensem provinciam, quorum causa inquisitiones a Rustico propositae fuerunt. Non ergo de Africanis persecutionis causa exsulibus vel profugis agitur, nec de Vandalis, qui non gentiles, sed Ariani erant. Hunnos itaque aliosque barbaros gentiles, eosdemque Romanorum hostes intelligere oportet, qui postquam Gallias depopulati sunt, ex iisdem pueros captivos secum asportarunt. Celebris est autem illorum irruptio in Gallias et in ipsam Narbonensem provinciam, cujus meminit Hieronymus in epistola ad Ageruchiam an. 409. Si autem de parvulis hoc tempore captis fuisset quaestio, circa an. 442 haud scripsisset, ut videtur, Rusticus inquisit. 19, quod *ad Romaniam adhuc juvenes venerint.* Hunni pariter adversus Gothos pugnarunt in Galliis an. 437 et 439. Sed tum auxiliares fuerunt Romanorum, non hostes. De *gentilibus* autem *hostibus* Rusticus loquitur, et de captivis qui adhuc juvenes ex hostibus in Romaniam redierunt. Aequius igitur intelligitur Hunnorum irruptio in Gallias an. 451, cum non auxiliares, sed hostes adversus Aetium Romanorum ducem dimicarunt. Si vero de *parvulis* hoc bello captis inquisitiones Rustici accipiendae credantur, ut congruum tempus relinquatur quo iidem parvuli a gentilibus

capti juvenes in patriam remeaverint, haec epistola alfigi nequit an. 452.

5. Probabilius autem anno circiter 458 collocanda videtur. In primis enim in duabus epistolis anni 458, altera 159, ad Nicetam Aquileiensem cap. 5, altera 166, ad Neonem Ravennatem, cap. 1, mentio occurrit de Romanis ab infidelium captivitate ad sua redeuntibus, quorum alii dubium injecerant de baptismo, de idolothytis alii, aequae ac legitur in epistola ad Rusticum Narbonensem. Cum porro omnes hae epistolae congruunt captivis qui sub Attila Hunnorum rege Italiam et Gallias vastante capti fuerant, tum vero non minus epistola ad Rusticum quam aliae duae, circa eundem annum 458 scripta aequissime agnoscitur.

6. Dein in epistola ad Neonem, c. 1, Leo ait: *Nuper in synodo novum et inauditum antea genus consultationis exortum est. Nam quorundam fratrum suggestionem comperimus aliquos captivorum ad sedes suas libere redeuntes, qui scilicet in captivitatem illa aetate devenerint, quae nullius rei ferme poterat habere notitiam, remedium quidem implorare baptismatis; sed utrum ejusdem mysterium baptismatis ac sacramenta perceperint, infantiae inscientia non posse reminisci.* Haec quaestio eadem est ac illa quam Rusticus Narbonensis pronosuit. Quomodo autem Leo anno 458 in epist. 166, ad Neonem, hoc *novum et inauditum antea genus consultationis* potuisset affirmare, si eadem quaestio jamdiu a Rustico illi fuisset proposita? Quomodo in eadem epist. 166 addidisset longiorem in ea solvenda ac diligentioris discussionem fuisse necessariam, si jamdiu in epistola ad Rusticum illam pari ratione solvisset? Perspicitur itaque prius Neonem, vel potius alium aliquem qui occasionem dedit

tradendae epistolae ad Neonem, quam Rusticum de hac quaestione ad Leonem scripsisse; ac propterea haec epistola ad Rusticum exarata cognoscitur post diem IX kal. Nov. an. 458, quo litterae ad Neonem datae fuerunt. Hanc igitur epistolam litteris ad Neonem subnectimus, eo quod posteriorem esse nihil ambigimus: ut ne tamen hoc eodem an. 458 scriptam affirmare velimus, cum scribi potuerit aliquanto post. Non multo tamen post exarata dicenda est: siquidem Hermes, qui in hac epistola appellatur *Archidiaconus*, vivo adhuc Rustico Biterrensibus episcopus datus fuit, a quibus cum non fuerit receptus, Narbonam rediit, et hac de re idem Rusticus et Hermes litteras ad Leonem dedere, ut ex Hilari papae epist. 8 colligere licet. His autem ut congruum tempus tribuatur, ante Leonis mortem, quae contigit an. 461, Hermes ad Biterrensem cathedram promotus videtur sub. an. 460; haec autem epistola, Hermete adhuc archidiacono Romae agente, scripta serius dicenda est an. 459.

7. His autem de tempore hujus epistolae praemissis manifestum fit quam sint inanes duae Quesnelli conjecturae, quibus cum animadverterit aliquot ex iis dubiis quae proposuit Rusticus decisa fuisse in conciliis Arausicano I, Vasensi I, et Arelatensi II, alterutrum not. 1 colligit: *Scilicet vel Rusticum ad Leonem scripsisse, antequam eae difficiles quaestiones in conciliis supradictis ventilarentur et enodarentur: supervacaneum enim videretur et praeter consuetudinem Gallicanam, ut post soluta in pluribus comprovincialibus, aut majoribus etiam synodis dubia, alia de eisdem consultatio haberetur; vel certe, si non praecessit has synodos Rustici epistola, non ab illarum a tate plurimum recedere putanda*

est; sed forte Rusticus existimavit illarum statutis sibi standum non esse, tum quia in multis durior disciplina apparebat, tum quod inter ipsum et Hilarium Arelatensem episcopum, quo auctore ac praeside conditi canones fuerant, aliquid suberat simultatis, propter summam hujus in Ecclesias Gallicanas auctoritatem, quae Narbonensis metropolitae et aliorum metropolitanorum episcoporum splendorem obscurabat. Primum, nimirum Rusticum ante praedicta concilia ad Leonem scripsisse, quoad Arausicanum I et Vasense I ex praestituto hujus epistolae tempore falsissimum agnoscitur. Concilium vero Arelatense II, quod omni chronologico caractere est expers, Rustici aevo habitum perperam creditur: collectionem enim canonum synodorum anteriorum praefert in rationem S. Caesarii Arelatensis propriam; adeo ut hoc concilium a Caesario celebratum recte probarit P. Sbaraglia; quod confirmare possumus ex mss. collectionibus Gallicanis, quae in Vaticana et Veronensi bibliothecis observavimus, ubi haec synodus immediate praemittitur conciliis Agathensi et Arausicano II a Caesario coactis ineunte saeculo VI. De ratione quam Quesnellus subjicit mox dicemus. Alterum vero quoad simultatem inter Rusticum et Hilarium, commentitium pariter liquet. Siquidem sub hujus epistolae tempus quo Rusticus ad Leonem scripsit, nulla Rustico similtas esse poterat cum Hilario, qui jamdiu ante e vivis excesserat, cum praesertim ex Leonis decreto certi jam essent ecclesiasticarum provinciarum fines, et cujusque metropolitae jura jam constituta pacifice servarentur. Vera igitur ratio, qua Rusticus ad Leonem de his quoque dubiis scripsit, quae in Gallicanis synodis fuerunt definita, haec fuit, ut apostolicae sedis auctoritate certior definitio praeberetur. Hinc vero etiam patet non alienum

fuisse a consuetudine episcoporum Galliae, post soluta in conciliis Gallicanis dubia, Romanam cathedram consulere, eo quod ex majorum traditione didicerint quantum praestet hujus auctoritas atque sententia, quantamque in rebus dubiis certitudinem pariat.

8. Ex constituto etiam hujus epistolae tempore falsa deteguntur illa duo, quae idem Quesnellus in confirmationem anni abs se asserti conferre posse existimavit. Primo enim intelligimus gesta quae in episcoporum honoratorumque examine ob Sabiniani et Leonis presbyterorum causam confecta initio epistolae memorantur, non pertinere ad synodum Arausicanam I an. 441, neque ad Vasensem I an. 442, quibus, ipso observante Quesnello, Rusticus eorum presbyterorum episcopus non interfuit, sed ad alium conventum. fortassis Narbonensem, habitum paulo ante hanc epistolam ad Rusticum, id est sub an. 458. Hinc Baluzius in nova Conciliorum collectione Narbonense concilium, in quo eorum presbyterorum causa cognita fuerit, jure astruxit, et solum perperam istud affixit anno 452. Dein cum haec epistola ad Rusticum tam sero fuerit scripta, dejectio illa animi, qua idem episcopus scandalorum occasione turbatus, vacationem ab episcopatus laboribus se peroptare Leoni significavit, non in initia episcopatus, nec in juventutem, ut Quesnellus putavit, sed in senectutem ejus incidit, cum gravis annis morti appropinquaret.

9. Nunc de codicibus aliquid dicendum superest. Invenimus hanc epistolam in mss. decem et septem collectionum, nimirum 1, 3 et reliquis usque ad 13, nec non in 18 et 21 usque ad 24, ac praeterea in peculiari vetustissimo ms. capituli Veronensis 58. Duobus autem modis haec in ejusmodi

collectionibus praefertur. In omnibus enim collectionibus posterioribus Dionysio ipsae Rustici inquisitiones desiderantur. Dionysius scilicet, omissis inquisitionibus, ipsarum loco titulos epistolae praefixit, quibus nonnumquam duas Leonis responsiones in unum minus apte copulavit, ut suo loco notabimus. Hos eosdem Dionysii titulos tantum nacti sumus in codicibus aliarum posteriorum collectionum Hispanicae, Hadrianae, etc., quae hanc epistolam e Dionysio recepisse noscuntur. Hos titulos nos cum Quesnello in praemissa synopsi exhibebimus. Inquisitiones vero, sine quibus plerumque Leonis responsa intelligi nequeunt, Sirmondus primus edidit. Eas nos in quatuor collectionibus mss. Dionysio antiquioribus reperimus, scilicet in cod. Vat. Reginae collect. 1, in Vat. et Barber. collect. 3, in Lucensi collect. 4, in Vindebon. collect. 5, ac tandem in peculiari ms. Veron. 58. Ita praeter codices posteriorum collectionum, quae inquisitionibus carent, sex praestantissima diversae originis exemplaria inquisitionibus praedita nobis praesto fuere, cum Quesnellus duo tantum unius collectionis 5 invenire potuerit.

1415 EPISTOLA CLXVII. AD RUSTICUM
NARBONENSEM EPISCOPUM. *Subditis
responsionibus ad ejusdem consulta rescriptis.*

SYNOPSIS

I. *Quod non habeantur episcopi quos nec clerus elegit, nec populus exquisivit, nec provinciales episcopi consecrarunt. Si qui tamen clerici ab his pseudoepiscopis ordinantur, rata potest ordinatio talis existere.*---II. *Quod presbyteri aut diaconi, si in aliquo crimine detecti fuerint, non possint per manus impositionem poenitentiae remedium consequi.*---III. *Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debeant ab opere conjugali, non tamen repudiare conjugia.*--IV. *Quod aliud sit uxor, aliud concubina; nec erret quisquis filiam suam in matrimonium tradiderit ei qui habuit concubinam.*---V. *Quod non sit conjugii duplicatio, quando ancilla rejecta, uxor assumitur.*---VI. *De his qui communione privantur, et ita moriuntur.*---VII. *De his qui poenitentiam agere differunt.*---VIII. *Quod oporteat eum qui pro illicitis **1416** veniam poscit, etiam a licitis abstinere.*---IX. *Quod poenitenti nulla negotiationis lucra exercere conveniat.*---X. *Quod ad militiam saecularem post poenitentiam redire non debeat.*---XI. *Quod adolescens, si urgente quocumque periculo, poenitentiam gessit, et non se continet, uxoris possit remedio sustineri.*---XII. *Quod si quis propositum monachi deseruerit, publicae sit poenitentiae satisfactione purgandus.*---XIII. *Quod puellae, quae non coactae, sed voluntate propria virginitatis propositum susceperunt, peccant, si nupserint, licet nondum fuerint consecratae.*---XIV. *De his qui dubitant utrum baptizati sint, necesse est eos baptizari.*---XV. *Quod eos qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua professione nesciunt, per manus impositionem suscipi conveniat.*---XVI. *De his qui convivio gentilium et escis immolatitiis usi sunt.*

LEO episcopus RUSTICO Narbonensi episcopo.

Epistolas fraternitatis tuae, quas Hermes archidiaconus tuus detulit, libenter accepi, diversarum quidem causarum connexionem multiplices, sed non ita patientiae legentis onerosas, ut aliquid earum inter concurrentes undique sollicitudines fuerit praetermissum. Unde totius sermonis tui allegatione concepta, et gestis quae in episcoporum honoratorumque examine confecta sunt, recensitis, Sabiniano et Leoni presbyteris actionis tuae **1417** intelleximus fiduciam defuisse, nec eis justam superesse querimoniam, qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subtraxerint. Circa quos quam formam quamve mensuram debeas tenere justitiae, tuo relinquo moderamini: suadens tamen charitatis hortatu, ut sanandis aegris spiritalem adhibere debeas medicinam; et dicente Scriptura: *Noli esse nimium justus* (**Eccle. VII, 17**), mitius agas cum eis qui pudicitiae zelo videntur modum excessisse vindictae; ne diabolus, qui decepit adulteros, de adulterii exsultet ultoribus . . .

Miror autem dilectionem tuam in tantum scandalorum quacumque occasione nascentium adversitate turbari, ut vacationem ab episcopatus laboribus praeoptare te dicas, et malle in silentio atque otio vitam degere, quam in his quae tibi commissa sunt permanere. Dicente vero Domino: *Beatus qui perseveraverit usque in finem* (**Matth. XXIV, 13**), unde erit beata perseverantia, nisi de virtute patientiae? Nam secundum apostolicam praedicationem, *omnes qui voluerint in Christo pie vivere persecutionem patientur* (**II Tim. III, 12**). Quae non in eo tantum computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, **1418** aut quibuscumque suppliciis, cum persecutionum saevitiam suppleant et

dissimilitudines morum, et contumaciae inobedientium, et malignarum tela linguarum: quibus conflictationibus cum omnia semper membra pulsantur, et nulla piorum portio a tentatione sit libera, ita ut periculis nec otia careant, nec labores, quis inter fluctus maris navim diriget, si gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum oves custodiet, si pastoris cura non vigilet (**Joan. X, 12**)? Quis denique latronibus obsistet et furibus, si speculatorem in prospectu explorationis locatum, ab intentione sollicitudinis amor quietis abducat? Permanendum ergo est in opere credito et in labore suscepto. Constanter tenenda est justitia, et benigne praestanda clementia. Odio habeantur peccata, non homines. Corripiantur tumidi, tolerantur infirmi; et quod in peccatis severius castigari necesse est, non saevientis plectatur animo, sed medentis. Ac si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expavescamus, quasi illi adversitati propriis viribus resistendo, cum et consilium nostrum, et fortitudo sit Christus, ac sine quo nihil possumus, per **1419** ipsum cuncta possimus. Qui confirmans praedicatores Evangelii et sacramentorum ministros, *Ecce ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi* (**Joan. XV, 5**). Et iterum: *Haec, inquit, locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis* (**Matth. XXVIII, 20**). *In hoc autem mundo tribulationem habebitis; sed bono animo estote, quia ego vici mundum* (**Joan. XVI, 33**). Quae pollicitationes, quia sine dubio manifestae sunt, nullis debemus scandalis infirmari, ne electioni Dei videamur ingrati, cujus tam potentia sunt adjuvantia quam vera promissa.

De consultationibus autem dilectionis tuae, quas separatim conscriptas archidiaconus tuus detulit, quid sentiendum sit, inter praesentes opportunius quaereretur de singulis, si nobis tui conspectus copia proveniret. Nam cum quaedam interrogationes modum diligentiae videantur excedere, intelligo eas colloquiis aptiores esse quam scriptis. Quia sicut quaedam sunt quae nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt quae aut pro consideratione aetatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari: illa semper conditione servata, ut in his quae vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec praeceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inveniatur adversum.

1420 *Incipiunt ad inquisitiones ejusdem
episcopi subjecta responsa.*

INQUISITIO I.

*De presbytero vel diacono qui se episcopos esse mentiti sunt;
et de his quos ipsi clericos ordinarunt.*

RESPONSUM.

Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus sunt expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Unde cum saepe quaestio de male accepto honore nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis Ecclesiis ordinati sunt quae ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum consensu et iudicio praesidentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis Ecclesiis perseverent. Aliter autem vana habenda est creatio quae nec loco fundata est nec auctore munita.

1421 INQUIS. II.

De presbytero vel diacono qui si, cognito crimine suo, poenitentiam publicam petat, utrum ei per manus impositionem danda sit?

RESP.

Alienum est a consuetudine ecclesiastica ut qui in presbyterali honore aut in diaconii gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poenitendi: quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo* (Levit. V, sec. LXX)? Unde huiusmodi lapsis, ad promerendam misericordiam Dei,

privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

INQUIS. III.

De his qui altario ministrant et conjuges habent, utrum eis licito misceantur?

RESP.

Lex continentiae eadem est ministris altaris quae episcopis atque presbyteris, qui cum essent laici sive lectores, licito et uxores ducere et filios procreare potuerunt. Sed cum ad praedictos pervenerunt gradus, coepit eis non licere quod licuit. Unde, ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant sic habere, quo et salva sit charitas connubiorum, et cesset opera nuptiarum.

1422 INQUIS. IV.

De presbytero vel diacono qui filiam suam virginem illi viro in conjugium dederit qui jam habebat conjunctam mulierem, ex qua etiam filios suscepit.

RESP.

Non omnis mulier juncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius haeres est patris. Nuptiarum autem foedera inter ingenuos sunt legitima et inter aequales; multo prius hoc ipsum Domino constituyente (**Gen. II, 24**) quam initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina; sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem, testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abrahae: *Ejice ancillam et filium ejus: non enim haeres erit filius ancillae cum filio meo Isaac* (**Galat. IV, 30; Gen. XXI, 10**). Unde cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut praeter sexuum conjunctionem haberet in se Christi et Ecclesiae sacramentum (**Eph. V, 32**), dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci clericus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est quasi eam conjugato dederit; nisi forte illa mulier, et ingenua facta, et dotata legitime, et publicis nuptiis honestata videatur.

INQUIS. V.

De puellis quae viris concubinas habentibus nupserint.

RESP.

Paterno arbitrio viris junctae carent culpa, si mulieres quae a viris habebantur in matrimonio non fuerunt.

1423 INQUIS. VI.

De his qui mulieres ex quibus filios habent relinquunt, et uxores accipiunt.

RESP.

Quia aliud est nupta, aliud concubina, ancillam a toro abjicere et uxorem certae ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis.

INQUIS. VII.

De his qui in aegritudine poenitentiam accipiunt, et cum revaluerint, agere eam nolunt.

RESP.

Culpanda est talium negligentia, sed non penitus deserenda: ut crebris cohortationibus incitati, quod necessarie expetierunt, fideliter exsequantur. Nemo enim desperandus est dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnumquam quod diffidentia aetatis differtur, consilio maturiore perficitur.

INQUIS. VIII.

De his qui jam deficientes poenitentiam accipiunt, et ante communionem moriuntur.

RESP.

Horum causa Dei judicio reservanda est, in cujus manu fuit ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

1424 INQUIS. IX.

De his qui dolore nimio perurgente rogant dari sibi poenitentiam, et cum venerit presbyter daturus quod petebant, si dolor parum perquieverit, excusant et nolunt accipere quod offertur.

RESP.

Dissimulatio haec potest non de contemptu esse remedii, sed de metu gravius delinquendi. Unde poenitentia quae dilata est, cum studiosius petita fuerit, non negetur, ut quoquo modo ad indulgentiae medicinam anima vulnerata perveniat.

INQUIS. X.

De his qui poenitentiam professi sunt, si in foro litigare coeperint.

RESP.

Aliud quidem est debita justa reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet a multis etiam licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt* (**I Cor. VI, 12**). Unde si poenitens habet causam quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum quam forense iudicium.

INQUIS. XI.

De his qui in poenitentia vel post poenitentiam negotiantur.

RESP.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit, quia est et honestus quaestus et turpis. Verumtamen poenitenti utilius est dispendia pati quam periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum.

1425 INQUIS. XII.

De his qui post poenitentiam ad militiam revertuntur.

RESP.

Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis, post poenitentiae actionem redire ad militiam saecularem, cum Apostolus dicat: *Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus* (**II Tim. II, 4**). Unde non est liber a laqueis diaboli qui se militia mundana voluerit implicare.

INQUIS. XIII.

De his qui post poenitentiam uxores accipiunt, vel concubinas sibi conjungunt.

RESP.

In adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis, aut captivitatis periculo, poenitentiam gessit, et postea timens lapsum incontinentiae juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si praeter conjugem, nullam omnino cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius aestimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis ei congruit qui poenitentiam gessit, quam castitas perseverans et mentis et corporis.

1426 INQUIS. XIV.

De monachis qui aut militare coeperint, aut uxores accipere.

RESP.

Propositum monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet et reddere (**Deut. XXIII, 21; Ps. XLIX, 14**). Unde qui relictam singularitatis professionem, ad militiam vel ad nuptias devolutus est, publicae poenitentiae satisfactione purgandus est: quia etsi innocens militia, et honestum potest esse conjugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est.

INQUIS. XV.

De puellis quae aliquamdiu in habitu religioso fuerunt, non tamen consecratae, si postea nupserint.

RESP.

Puellae quae non coactae parentum imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, praevaricantur, etiam si consecratio non accessit; cuius utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

1427 INQUIS. XVI.

De his qui a parentibus Christianis parvuli derelicti sunt, et utrum baptizati sint non potest inveniri, an debeant baptizari?

RESP.

Si nulla existant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos aut vicinos, quibus hi de quibus quaeritur baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur: ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum.

INQUIS. XVII.

De his qui parvuli ab hostibus capti sunt, et non se sapiunt baptizatos, sed sciunt se aliquoties ad ecclesiam a parentibus ductos; utrum possint vel debeant, cum ad Romaniam venerint, baptizari?

RESP.

Qui possunt meminisse quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsorum memoria alienum est, conferendum eis videtur quod collatum esse

nescitur, quia non temeritas intervenit praesumptionis, ubi est diligentia pietatis.

1428 INQUIS. XVIII.

De his qui ex Africa vel de Mauritania venerunt, et nesciunt in qua secta sint baptizati, quid circa eos debeat observari?

RESP.

Non se isti baptizatos nesciunt, sed cujus fidei fuerint qui eos baptizaverunt se nescire profitentur: unde quoniam quolibet modo formam baptismatis acceperunt, baptizandi non sunt; sed per manus impositionem, invocata virtute Spiritus sancti, quam ab haereticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

INQUIS XIX.

De his qui parvuli quidem baptizati, a gentilibus capti sunt et cum illis gentiliter convixerunt; cum ad Romaniam adhuc juvenes venerint, si communionem petierint, quid erit observandum?

RESP.

Si convivio solo gentilium et escis immolatitiis usi sunt, possunt jejuniis et manus impositione purgari: ut deinceps ab idolothytis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per poenitentiam publicam, non oportet admitti.

1429 EPISTOLA CLXVIII. AD UNIVERSOS EPISCOPOS PER CAMPANIAM, SAMNIUM ET PICENUM CONSTITUTOS.

SYNOPSIS

I. Ut non omni tempore baptismi regeneratio detur, nisi in Pascha et Pentecoste, et nisi periculosa infirmitas oppresserit.---II. De poenitentia fidelium, ut confessio eorum non publicetur.

LEO universis episcopis per Campaniam, Samnium et Picenum constitutis.

CAP. I.

Magna indignatione commoveor, et multo dolore contristor, quod quosdam ex vobis comperi ita esse apostolicae traditionis oblitos, et studio sui erroris intentos, ut praeter paschalem festivitatem, cui sola Pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanae infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, jus baptismatis vindicare, et in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est quam dies Dominicae passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium **1430** eruditionibus praeparationum, ita rudibus et imperitis tradere sacramentum, ut circa renovandos nihil doctrinae ecclesiasticae, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa jejunia, quibus vetus homo destruitur, operentur; neque in tanto mysterio salutis humanae ulla ejus diei habeatur exceptio, quo ipsum donum est conditum renascendi. Admonemus igitur, et non sine periculo status eorum qui hoc faciunt protestamur, ut ab hac praesumptione cessetur, et summam hanc potentissimamque Dei gratiam, non nisi in Paschali et Pentecostes die desiderantibus et credentibus conferatis: manente quolibet tempore) gravioris necessitatis ac periculorum consideratione, secundum quam oporteat subvenire; ne conditione mortali coarctata infirmitas necessaria liberatione fraudetur: cum, servata, sicut praelocuti sumus, duarum tantummodo festivitatum reverentia, propter

multa pericula sit cavendum ne cuiquam aut in desperata aegritudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragii, per sacerdotem Domini regeneratio denegetur. Si quis vero post hoc interdictum in eadem fuerit usurpatione detectus, dignam pertinaciae suae incidet ultionem: quoniam ostendit se turpe potius lucrum quam religionis cultum esse sectatum.

CAP. II.

Illam etiam contra apostolicam regulam praesumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri. De **1431** poenitentia scilicet quae a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere, libello scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quae propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, qui poenitentiam poscunt, non timeant publicare, removeatur tam improbabilis consuetudo, ne multi a poenitentiae remediis arceantur, dum aut erubescunt aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possint legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio quae primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis poenitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad poenitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Datum pridie nonas Martii, Recimere consule.

EPISTOLA CLXIX. AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. De ejecto Timotheo Aeluro ab Alexandrina Ecclesia, et catholico praesule in ejus locum eligendo.---II. Et fidei integritatem et probitatem morum in sacerdote requiri.---III. Impium Aelurum, etsi fides ejus forte integra, restitui non posse.

LEO episcopus LEONI Augusto.

CAP. I.

Si gloriosum pietatis vestrae in fidei defensione propositum tanta prosequi laude **1432** cupiamus, quantam rerum ipsarum magnitudo deposcit, inveniēmur impares in actione gratiarum, si nostri tantum oris angustiis universalis Ecclesiae gaudia celebremus. Sed dignius illius remuneratio vestris actibus meritisque servabitur, in cujus causa et speciali excellitis animo, et optato triumphatis eventu clarae gloriae. Sciat igitur clementia vestra omnes Ecclesias Dei cum laude vestra exsultare pariter et laetari, quod ab Alexandrinae Ecclesiae jugo improbus parricida depulsus est; et populus Dei,

cui praedo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem reductus, potest jam in salutis viam fidelium sacerdotum praedicatione revocari, cum videat omne seminarium venenorum in ipso auctore projectum. Nunc ergo quia hoc constanti proposito et magna mente peregistis, consummato operi fidei illud adjungite, ut de catholico civitatis illius praesule quod Deo placeat decernatis, qui nulla damnatae toties impietatis sit infectus aspergine: ne fortasse tectum vulnus sub specie obductae cicatricis increseat, et plebs Christiana, quae vobis agentibus aperte ab haereticorum perversitate liberata est, lethalibus iterum obnoxia sit venenis.

CAP. II.

Vides autem, venerabilis imperator, et evidenter agnoscis, quod in persona de cujus abscissione agitur, non sola est fidei integritas intuenda; quae etiamsi ullis correctionibus professionibusque purgari, et in integrum valeret qualibet conditione restitui, nequaquam tamen quae sceleste cruentaque commissa sunt, possunt probabilium verborum protestationibus aboleri: quia in pontifice, Dei ac maxime tantae Ecclesiae sacerdote, non sufficit sonus linguae et sermo labiorum, et nihil prodest si Deus voce praedicatur, et mens in impietate convincitur. De talibus enim per Apostolum sanctus Spiritus loquitur; *Habentes speciem* **1433** *pietatis, virtutem autem ejus abnegantes* (**II Tim. III, 5**); et iterum alibi: *Deum profitentur se scire, factis autem negant* (**Tit. I, 16**). Unde cum in omni Ecclesiae membro et integrae fidei veritas, et bonorum operum plenitudo quaeratur, quanto magis in

summo pontifice debent utraque praecellere, quia alterum sine altero non potest cum Christi corpore habere compagem!

CAP. III.

Nec necesse est nunc omnia quae Timotheum execrabilem faciunt enarrare, cum copiose atque manifeste in totius mundi notitiam, quae per ipsum ac propter ipsum sunt gesta processerint, et si quid ab incomposito vulgo contra justitiam perpetratum est, in hujus omnia verticem confluant, cujus desideriis manus furentium servierunt. Unde si etiam in professione fidei nihil hic negligat, nihil fallat, aptissimum gloriae vestrae est ab hoc appetitu illum prorsus excludere, quia in tantae urbis antistite universam Ecclesiam decet sancta exultatione gaudere, ut vera pax Domini non solum praedicatione fidei, sed etiam morum clarificetur exemplo. Data XV kalendarum Juliarum, Magno et Apollonio consulibus. *Per Philoxenum agentem in rebus.*

EPISTOLA CLXX. AD GENNADIUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

Queritur quod Timotheus Constantinopolim venire sit permissus; nullam ei restitutionis spem esse relinquendam; cavendumque ne se publicis privatisve colloquiis immisceat.

LEO episcopus GENNADIO episcopo Constantinopolitano.

Dilectionis tuae litteris, et fratrum coepiscoporumque nostrorum Domitiani et Geminiani sermone agnovi, Timotheum postquam Ecclesiae Alexandrinae civitatis **1434** expulsus est, Constantinopolim, nonnullis hoc fidei adversariis agentibus, venire permissum: ut, quantum datur intelligi, quia universorum Domini sacerdotum sententiis coarctatus, invitus saltem ad catholicum se dogma convertat, et tamquam propter hanc tantummodo causam videatur ejectus, haereticae perversitatis errore damnato, doctrinae apostolicae, ut ad Alexandrinam redeat, acquiescat; cum illi, etiamsi catholicus probaretur, hoc vehementer obsistat, quod vivente episcopo, tantae sedis invasor est, et auctor apparuit inauditae crudelitatis admissae. Et ideo dilectio tua sollicitudine qua clares eniti et elaborare debbit ne cum tam nefario homine sermo aliquis privatim vel publice misceatur, neve sub specie correctionis ejus quorundam conventui praebeatur occasio; ne redeundi integram capiat libertatem, de quo jam edictis suis princeps Christianissimus judicavit. Omni igitur labore et circumspectione pervigili unitati ecclesiasticae profuturus enitere, frater charissime, ut spes suffragatoribus ipsius adimatur, et Alexandrinis ex clero suo catholicus episcopus secundum morem veterem per orthodoxos Aegyptios consecratur: quia parricida ille non alias a suis defensoribus deseritur, nisi Alexandrina Ecclesia, quae Patrum honori et suae restituenda est libertati, rectorem

sanandis omnibus quae male gesta sunt, probatissimum fuerit consecuta. Datum XV kalend. Julias, Magno et Apollonio consulibus. *Per Philoxenum agentem in rebus.*

1435 EPISTOLA CLXXI. AD TIMOTHEUM EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

SYNOPSIS.

- I. *De electione ejus gratulatur, charitatemque commendat.*---
- II. *Ut fidei rebus invigilet, frequenterque ad ipsum scribat.*

LEO episcopus TIMOTHEO episcopo catholico
Alexandrinae Ecclesiae.

CAP. 1.

Evidenter apparet sub apostolicae splendore sententiae, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (Rom. VIII, 28)*; et divinae dispensatione pietatis ubi excipiuntur adversa, ibi donantur et prospera. Quod Alexandrinae Ecclesiae experimenta demonstrant, in qua multos sibi patientiae thesauros humilium modestia et tolerantia congregavit: quia *juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit (Ps. XXXIII,*

19); glorificata in omnibus inclyti principis fide, per quem *dextera Domini fecit virtutem* (Ps. CXVII, 16), ne in thronum beatorum Patrum Antichristi diutius sederet opprobrium: cujus impietas nemini magis quam sibi nocuit: quia etsi aliquos ad societatem facinoris impulit, se tamen inexpiabiliter cruentavit. Unde de eo quod instinctu fidei in fraternitate tua cleri et plebis atque omnium fidelium egit electio, universam mecum Ecclesiam Domini gaudere rescribo, utque hoc benignitas divinae pietatis multiplicata gratia confirmet, exopto; ita ipsi per omnia tua devotione famulante, ut etiam eos qui veritati aliquatenus restiterunt, reconciliandos Deo per Ecclesiae preces instanter acquiras, et sacramento catholicae fidei, cujus soliditas nullam divisionem recipit, sollicitus rector adjungas: illum imitatus verum piumque pastorem, qui animam suam posuit pro ovibus suis (Joan. X, 11), et errantem unam ovem non flagellis coercuit, sed ad ovile proprium suis humeris reportavit (Luc. XV, 5).

CAP. II.

Agat ergo dilectio tua, frater charissime, ne vel Nestoriani dogmatis vel Eutychiani erroris ullum in Dei populo possit vestigium reperiri: quia *nemo potest fundamentum ponere, praeter id quod positum est, qui est Christus Jesus* (I Cor. XIII, 11): qui universum 1436 mundum non reconciliaret Deo Patri, nisi per fidei regenerationem omnes in nostrae carnis veritate susciperet. Cum ergo scribendi opportunitates, quibus fraternitas tua utatur, exstiterint, sicut necessarie et

ex more fecisti, ut per filios nostros Danielelem presbyterum et Timotheum diaconum ordinationis tuae ad nos scripta dirigeres, ita omni tempore in hoc officio perseveres, et de propectibus pacis saepe, quantum fieri potest, sollicitudini nostrae mittantur indicia: ut per alterna colloquia sentiamus *quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis* (**Rom. V, 5**). Datum XV kalend. Septemb., Magno et Apollonio consulibus.

EPISTOLA CLXXII. AD PRESBYTEROS ET DIACONOS ECCLESIAE ALEXANDRINAE.

SYNOPSIS.

Ad concordiam in Ecclesia Alexandrina servandam augendamque invitat; et ut qui ab haereticis seducti sunt, ad poenitentiae remedium provocentur.

LEO episcopus presbyteris et diaconibus Ecclesiae Alexandrinae, dilectissimis filiis in Domino salutem.

Gaudeo exsultanter in Domino de piissimo quem inter vos habetis affectu; dum sicut scripta vestra manifestant, et pastor gregem, et grex ostenditur amare pastorem. *Solliciti ergo in invicem*, sicut Apostolus ait, *servare unitatem spiritus in vinculo pacis* (**Ephes. IV, 3**), properate ad fructum verae

pervenire patientiae. Quid enim dignius aut velle potestis aut agere, quam ut, auxiliante Dei gratia, gloriosissimi principis fide ad profectum solidissimae pacis utamini, remota procul ea bestia quae vineam plantationis Dominicae, sicut psalmus propheticus canit (**Ps. LXXIX, 14**), singulari feritate vastabat? Quia ergo in ovili Dominico nec furum jam insidiae, nec latronum timentur incursus, redeat universitas vestra in concordiam, et magisterio Spiritus sancti illa in omnibus unitas expetatur, propter quam dicit Apostolus: *Non quaerens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant* (**I Cor. X, 33**). Idipsum dicant et sentiant omnes, nulla **1437** sint sensuum disputationumque certamina. Quod usque ad catholicos praesules in Alexandrina Ecclesia discipuli veritatis didicerunt atque docuerunt, eadem a cunctis fidelibus confessione promatur: quia VARIETATEM veritas, quae est simplex atque una, non recipit. Si quos autem cujuslibet ordinis Christianos impia haereticorum conturbavere mendacia, ad satisfactionis remedia provocate, et in spiritu mansuetudinis cum benignitate corripite; quia, sicut ait beatus apostolus Petrus, *non tardat Dominus promissum, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam converti* (**II Pet. III, 9**). Agendum ergo est ne difficultas veniae curationem faciat tardiolem. Data decimo quinto kalend. Septemb., Magno et Apollonio consulibus.

EPISTOLA CLXXIII. AD QUOSDAM AEGYPTI EPISCOPOS.

SYNOPSIS.

De electo Timotheo catholico in locum Timothei Aeluri gratulatur; unitatem commendat, et ut sollicitudinem suam ejus curae jungant ad reducendos errantes, invitat.

LEO episcopus THEOPHILO, JOANNI, ATHANASIO, ABRAHAE, DANIELI, JOHAE, PAPHNUTIO, MUSAEU, PANULVIO, et PETRO, episcopis Aegyptiis.

Litteris fraternitatis vestrae, quas ad me filii nostri Daniel presbyter et Timotheus diaconus detulerunt, cognovisse me gaudeo, quod gloriosi et venerandi principis fides, propheticis et evangelicis unita doctrinis, ad sanctos et Deo placitos dispositionum suarum **1438** pervenit effectus, ut cruentissimo Alexandrinae Ecclesiae pervasore dejecto, et in longinquiora translato, dignum sua gubernatione rectorem totius civitatis mereretur electio, ad cuius vos consecrationem nullus ambitus traheret, nulla seditio impelleret, nulla iniquitas incitaret; sed in medio constituta meritorum sanctitate, eum cunctis non dubitaret praeponere, quem sibi universitas cuperet praesidere. Unde reddita populis Christianis Dei pace gaudentes, commendamus vobis invicem vestri operis dignitatem, ut religiose per omnia ordinatus antistes, fraterno se juvari experiatur assensu, et ad abolenda scandala, quae error haereticus excitaverat, cooperatione vestra gaudeat adjuvari. Extruso enim qui imitator diaboli fuit, et *in veritate non stetit* (**Joan. VIII, 44**), male utens specie pervasi honoris et nominis, congruit ut Alexandrina Ecclesia eum veneretur et

diligat, quem et probitate morum, et integritate catholicae fidei, dignum tanto sacerdotio comprobavit; cui mutuae charitatis plenum animi nostri praebemus affectum: cohortantes, fratres charissimi, et fiducialiter exigentes ut in praedicatione verbi, in eruditione praecepti illam formam custodiat charitatis, sine qua nullae possunt prodesse virtutes. Quod autem fratri et coepiscopo nostro Timotheo de revocandis his qui a veritatis itinere deviantes, inconsultius se ferociusque gesserunt, scriptum esse cognoscitis, dilectio quoque vestra ad curam suam intelligat pertinere: ut quia late sese pestilens illa aegritudo diffudit, ubique omnibus eadem adhibeatur medicina vulneribus: ut per diligentiam pastorem in cunctis Ecclesiis Domini ovile reparetur, et per sollicitudinem charitatis atque doctrinae, omnes Christi oves unum se sentiant habere pastorem. Data XV kalend. Septembris, Magno et Apollonio consulibus.

DE EPISTOLIS DEPERDITIS Tum S. Leonis
ad alios, tum aliorum ad S. Leonem, ac de aliis
monumentis ad epistolas pertinentibus, dispositis
ordine chronologico, (G)

DISSERTATIO, *In qua tria etiam, quae ex
Leone supersunt, fragmenta inseruntur.*

1439 Quesnellus, in fine tomi secundi, harum epistolarum et documentorum catalogum exhibuit, sed ita mancum et perturbatum, nullo chronologiae ordine servato, et nonnullis etiam documentis bis repetitis, ut modicum prosit. Luculentio rem itaque atque exactiorem notitiam hic proferendam credidimus. Eorum vero documentorum tantum, quorum peculiaria indicia ad nos pervenerunt, notitia proferetur, quin dubium sit alia plura exstitisse, quorum nulla superest mentio.

ANNO 431.

1. Ante pontificatum S. Leonis una epistola S. Cyrilli episcopi Alexandrini ad eundem tum Romanae Ecclesiae archidiaconum memoratur epist. 119, cap. 4, ejusque causa sic exponitur: *In Ephesina synodo, quae impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis episcopus (Jerosolymorum) ad obtinendum Palaestinae provinciae principatum credidit se posse sufficere, et insolentes ausus per commentitia scripta firmare. Quod sanctae memoriae Cyrillus Alexandrinus episcopus merito perhorrescens, scriptis suis mihi quid praedicti cupiditas ausa esset, indicavit; et sollicita prece multum poposcit ut nulla illicitis conatibus praeberetur assensio.* Vid. annot. 24 (**Col. 1013, n. ^h**) in epistolam praedictam.

CIRCA AN. 442.

2. Septimus Altinas episcopus ad Leonem *relationem* misit, quam hic subjecerat epistolae primae. In hac autem ille significabat (uti idem pontifex in eadem prima epistola testatur) *quosdam presbyteros et diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana sive Coelestiana haeresis habui implicatos, ita in vestra provincia (Aquileiensi) ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris*. Haec Septimi *relatio* eadem est ac illa ejusdem ad Leonem epistola, quam S. pontifex se legisse tradit eo st. 42. Photius hasce litteras Septimi commemorat **1440** cod. 54, his verbis: *Cum temporis deinde progressu sectae hujus homines Ecclesiae restituti essent, iterum malum ab illis renovatum est. At Septimus episcopus pestis renascentis cursum repressit, datis ad Leonem tum sedem apostolicam tenentem litteris; qui Leo ferventi zelo contra impios depugnavit*, nimirum epist. 1 et 2.

CIRCA AN. 443.

3. Sub idem tempus, vel serius an 443, Leo ad Cyrillum litteras dedit: quibus cum is respondisset, S. pontifex aliam epistolam tradidit ad Paschasinum episcopum Lilybetanum, cui acceptum a Cyrillo responsum subjecit. Vide admonit. in ep. 3. Omnes hae epistolae versabantur circa dubium diem Paschatis an. 444. Sola superest Paschasini responsio, et fragmentum epistolae S. Cyrilli Alexandrini, quae suo loco edidimus.

4. Sub finem anni 443 S. pontifex Manichaeos Romae detecturus et publice convicturus, gesta cum sollicitissimis inquisitionibus confecit in frequentissimo conventu, in quo praeter sacerdotes pars quaedam senatus aliique illustres viri, et plures e populo interfuerunt. Vide serm. 16, c. 4, epist. 7, cap. 1, et epist. 15, c. 16. Haec autem gesta, quibus Manichaeorum perversa doctrina corruptique mores ex ipsorum confessione patefacti fuerunt, die 30 Januarii an. 444 cum epistola 7 ad episcopos Italiae directa fuere, et deinde an. 447 ad Turribium Asturicensem cum epist. 15, ex c. 16.

5. Ante epistolam 6 scriptam ineunte an. 444 aliam Leo dederat ad Anastasium Thessalonicensem, in qua eundem monuerat *ut de statu Ecclesiarum vestrarum* (Illyrici) *certiores subinde sua relatione nos faceret*, quemadmodum scribit epist. 5, cap. 5. Haec enim monitio, uti observavimus annot. 8 (**col. 615^g**) in eadem epist. 5, in sexta ad ipsum Anastasium epistola haudquaquam legitur. Forte S. Leo post assumptionem suam, ad Thessalonicensem scribens, hanc ei curam sollicita monitione commendaverat.

1441 6. Idem autem Anastasius huiusmodi monitioni pariturus, Nicolaum presbyterum ad Leonem misit cum litteris, in quibus Leonem *de statu Ecclesiarum certiores* effecit; et hac occasione ab eo petiit ut apostolicae vicis auctoritas per Illyricum a praedecessoribus Romanis pontificibus olim tradita, sibi a Xysto delata confirmaretur. Vide epist. 6, c. 1 et 2, quae cum a Leone illi reddita fuerit pridie idus Januarii anni 444, haec epistola Anastasii pertinet ad annum 443.

ANNO 445.

7. Ob depositum ab Hilario episcopo Arelatensi Celidonium, Romanum concilium utrisque praesentibus habitum fuit, cujus gesta memorantur epist. 10, cap. 3: *Quae igitur apud nos in causa Celidonii episcopi gesta confecta sint, et quae Hilarius dixerit, dum cum eodem, praesente supradicto episcopo, audiretur, inditus chartis rerum ordo demonstrat.*

8. Projecti episcopi epistola, et altera civium ipsius ad Leonem adversus Hilarium, qui ei aegrotanti alium superordinaverat, in eadem epist. 10, c. 4, memorantur.

9. Epistola Leonis, qua metropolitico jus Arelatensi Hilario ademptum, in Viennensem episcopum se transtulisse affirmat epist. 66, cap. 2, ad nos non pervenit. Cum enim id factum non fuerit ea epistola quam uti supposititiam in appendicem rejecimus, alii epistolae, quae desideratur, tribuendum est.

10. Epistola ad episcopos Mauritaniae, qua S. Pontifex iisdem significavit se Potentio episcopo in Africam proficiscenti vicem suam delegasse, ut *de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret*, colligitur ex epist. 12, cap. 1.

11. Relatio Potentii, qua memoratae delegationi satisfaciens, *plenissimae notitiae (Leonis) cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quaedam Christi plebes*

in partibus provinciae Caesariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit, indicatur in eadem epist. 12, cap. 1.

12. Illyricianorum metropolitaram epistola reddita Leonis litteris, quibus Illyrici Ecclesias Thessalonicensi episcopo apostolica delegatione praedito subjecerat, memoratur aperte epist. 13, cap. 1. Dubium vero est num litterae Leonis, quibus Illyriciani respondent, sint epistola quinta, an vero alia quae perierit; de quo vide annot. 3 (**Col. 664, n. ⁱ**) in epist. 13. Haec autem epistola 13 cum scripta fuerit die 6 Januarii an. 446, Illyricianorum litterae, quibus Leo eadem epistola respondit, ad an. 445 pertinere videntur.

13. In eadem epist. 13, cap. 3, mentio fit *relationis* Anastasii Thessalonicensis, ex qua Leo cognovit, *Achaiae provinciae metropolitanum illicitas et constitutis Patrum, nostrisque, 1442 inquit, auctoritatibus interdictas ordinationes saepe celebrasse, illudque suis ausibus addidisse, ut Thespiensibus invitis et repugnantibus incognitum et ante non visum episcopum consecraret.* Haec relatio una cum Illyricianorum epistola Romam transmissa videtur, ac proinde haec quoque scripta cognoscitur an. 445.

ANNO 446.

14. His duabus Illyricianorum et Anastasii epistolis Leonem respondisse nihil dubium est. Responsio Illyricianorum litteris continetur in epist. 13; epistola vero ad Anastasium de facto

metropolitae Achaiae desideratur. Plures quidem Leonis epistolae ad eundem Anastasium datae ante epist. 14 interciderunt. In hac enim cap. 1 dicitur: *Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te frequenter instruximus*. Solam epistolam 6, ad eundem, quae superest, voces *abundant* et *frequenter* significare non possunt. Porro in una epistola ex his quae desunt, Leo providerat, *ut non frequens nec levibus causis conveniendi necessitas indiceretur, et binos ternosve episcopos de singulis provinciis adesse sufficeret*, uti traditur epist. 13, cap. 2. Id referri nequit cum Quesnello ad epistolam 14, quam annot. 1 (Col. 666, n. ^m) scriptam ostendimus post ipsam epist. 13, ac praeterea in epist. 14, *binos* tantum ex singulis provinciis adesse jubet, non vero *binos ternosve*, quod ad alias litteras deperditas referendum est. Id autem probabiliter continebatur in epistola in qua Leo de metropolita Achaiae statuerat; ac in eadem ea decreta proposuisse videtur de quibus dicitur epist. 13, cap. 4: *Plenius vero observare debent quae caveri ad ipsum fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium scripsimus, eaque in vestram notitiam litteris ipsius volumus pervenire*.

15. Duae Anastasii epistolae ad Leonem in causa Attici veteris Epiri metropolitae memorantur epist. 14, cap. 1. Una illis verbis: *De quo (Attico) nihil amplius indicaveras, quam quod evocatus adesse differret, et excusationem infirmitatis obtenderet*. Altera illis: *Legebatur quoque in litteris tuis, quas iidem diaconi tui detulerunt, quod frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturae professione signasset*. Prior notitia forte inserta fuit relationi quam de Achaiae metropolita Anastasius dederat,

cuique Leonem respondisse innuimus die 6 Ianuarii an. 446. Sed cum pontifex queratur in epist. 14, cap. 1, Anastasium, non exspectato priorum litterarum responso, quo cum Attico moderate agendum suaserat, hiemis tempore Atticum Thessalonicam VI adducendum curasse, hoc factum ipso hieme exeuntis an. 445 vel ineuntis an. 446 contigisse confirmatur, uti jam statuimus annot. 1 (**Col. 666, n. ^m**) in epist. 14, ac propterea altera epistola Anastasii de Attico ad hunc annum 446 referenda est.

1443 16. Tria Turribii Asturicensis episcopi scripta ad Leonem transmissa circa Priscillianistarum haeresim, quae in Hispaniis grassabatur, laudantur epist. 15, in prooemio: *Epistolae sermo, et commonitorium, et libelli tui textus eloquitur*. Primum scriptum *epistolam familiarem* Leo appellat cap. 17. *Commonitorium* sexdecim capitulis distinctum, totidem damnatas olim Priscillianistarum opiniones continebat. *Libellus* tandem Turribii opera lucubratus, sexdecim pariter capitulis confutationem earumdem opinionum complectebatur, ut ipse testatur in epistola ad Idatium et Ceponium c. 6, de qua plura in admonitione ad eandem epistolam appendici inserendam num. 5. Sexdecim autem capitula tum commonitorio, tum libello tribuimus, quia S. Leo in prooemio epist. 15 Priscillianistarum errores sexdecim capitulis a Turribio confutatos testatur; capite autem 16 eandem formam et commonitorio et libello tribuens, utrosque in totidem capitula distinctos indicat. Hunc *libellum* et *commonitorium* librorum nomine comprehendit Montanus episcopus Toletanus in epistola ad Palentinos Concilio Toletano II addita, dum de Priscillianistarum haeresi scribens, laudat *Theoribii episcopi*

ad S. papam urbis Romae Leonem libros editos, in quibus hanc sordidam haeresim explanavit, aperuit, et occultam tenebris suis, perfidiaequae nube velatam in propatulo misit; ex ipsis etenim libris qualiter cavere, quid respondere contra sacrilegos possit, pius lector inveniet. Quod hos libros Theoribii episcopi ad S. Leonem editos affirmat, non ita intelligendum est ac si libellus aequae ac commonitorium a Turribio jam episcopo scriptus fuerit: libellum enim ante episcopatum ab eo probabilius scriptum in eadem appendice ostendemus; sed eo sensu est accipiendum, quia libellus et commonitorium cum Turribii epistola ad Leonem missi fuerunt, et hos simul Montanus invenit. Haec autem omnia ad Leonem missa fuisse per Pervincum diaconum tradit Idatius ad an. 446.

ANNO 447.

17. Cum S. Leo ad Turribium rescripsit epist. 15, die 21 Julii an. 447, aliam etiam epistolam direxit ad episcopos *Tarraconenses, Carthaginienses. Lusitanos atque Gallicos, eisque concilium synodi generalis* indixit, ut secundum ea quae ad Turribii consulta respondit, *plenissimo disquireretur examine, an essent aliqui inter episcopos qui hujus haereseos contagio polluerentur, a communione sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensuum pravitates damnare noluissent.* Vide epist. 15, cap. 17.

18. In epist. 15 ad Turribium, cap. 17, Leo cavit ut si forte hoc generale concilium aliquo impedimento cogi non posset, Galliciae saltem episcopi, inter quos error serpebat, omnino convenirent. Cum porro 1444 rescisset aliarum provinciarum episcopos Tarraconenses, Carthaginienses, Lusitanos, et Baeticos, non autem Gallicios episcopos in Toletana synodo congregandos, aliam ad illos epistolam dedisse creditur, in qua praecepit ut decretum fidei ederent, et ad Balconium Bracarensem Galliciae metropolitam mitterent. Id autem a nonnullis deductum fuit ex lectione post Merlinum vulgata in aliquot editionibus Conciliorum, qua regulae fidei Toletano I subjectae inscriptio sic exhibetur: *Incipit regula fidei catholicae contra omnes haereses, quam maxime contra Priscillianistas, quam episcopi Tarraconenses, Carthaginienses, Lusitani, et Baetici fecerunt ex praecepto papae Urbis Leonis, et ad Balconium episcopum Galliciae transmiserunt.* Sed hanc lectionem et interpunctionem soli praeferunt codices collectionis Hispanicae originis Gallicanae, quos Isidorus exscripsit; in quibus alieno arbitrio aliqua mutata saepius observavimus. Codices autem purioris collectionis Hispanicae sic habent: *Incipiunt regulae fidei. . . . quas episcopi Tarraconenses, etc., fecerunt, et cum praecepto papae Urbis Leonis ad Balconium episcopum Galliciae transmiserunt.* In epistola ad Hispanos, quam numero antecedenti memoravimus. Leo praeceperat ut omnes Hispani generalem synodum adversus Priscillianam haeresim cogerent, et si quid huic generali synodo obstitisset ut *Galliciae calem in unum convenirent sacerdotes*, in epistola 15 ad Turribium mandaverat. Cum ergo ex eo Leonis praecepto Tarraconenses. Carthaginenses, Lusitani, et Baetici synodum habuissent, in qua condiderunt regulam fidei, hanc

regulam cum memorato praecepto ac epistola Leonis Galliciis etiam inscripta, et forte etiam cum epistola ad Turribium, qua Galliciae concilium potissimum expetebatur, ad Balconium hujus provinciae metropolitam transmiserunt, ut exinde ad synodum cogendam excitaretur. Ita porro commode intelligitur quod in synodo Bracarensi II, tom. 6 Conc. Ven. edit. pag. 517, dixit Lucretius ejusdem urbis episcopus: *Cujus etiam (Leonis) praecepto Tarraconenses et Carthaginenses episcopi, Lusitani quoque et Baetici, facto inter se concilio, regulam fidei contra Priscillianam haeresim cum aliquibus capitulis conscribentes, ad Balconium tunc hujus Bracarensis Ecclesiae praesulem direxerunt.*

19. Hic idem autem Lucretius praeterea testatur S. Leonem *per Turribium notarium sedis suae ad synodum Galliciae contra impiam Priscilliani sectam scripta sua direxisse*. Haec autem est epistola ad episcopos Galliciae quae intercidit. In antiquissimo codice 59 capituli Veronensis, qui continet Breviarium canonum et decretalium Romanorum pontificum, cum in tabula praemissa, tum in opere num. 30 habetur: *Ex epistola Leonis papae ad Balconium*, nullo ipsius epistolae fragmento vel capitulo subjecto. Num haec fuerit peculiaris epistola ad Balconium, an generalis ad eum **1445** et caeteros Galliciae episcopos per Turribium notarium transmissa, ignoratur. Epistola ad synodum Galliciae a Leone scripta videtur, postquam intellexit ejus provinciae episcopos generalem synodum non adiisse, eosque ut ad suae provinciae synodum cogendam vehementius urgeret, Turribium Romanae sedis notarium cum iisdem litteris direxit. Hinc hae litterae pertinere possunt ad annum 448.

20. Ex capite 7 epistolae 17 ad Siculos scriptae die 21 Octobris an. 447, liquet quotannis Romae habitum fuisse concilium, ad quod ex Siculis terni semper debebant accedere. Nulla ex tot synodis gesta supersunt. Solum ex epist. 17 ad eosdem indicatur decretum in Romana synodo pro Taurominitana et Panormitana Ecclesiis latum ob querimoniam a clericis earundem Ecclesiarum propositam contra episcopos qui ecclesiastica bona alienaverant. In hoc Leo praescripserat *quemadmodum utriusque Ecclesiae utilitatibus consulatur*. Confer annot. 6 (**Col. 705, n. ^a**) in eadem epist. 17.

21. Januarius episcopus Aquileiensis ad Leonem scripsit epistolam, in qua de suae provinciae Pelagianis ad sanum consilium et ad Ecclesiam revocatis agens, alios ex iisdem clericos cum debita cautione in gradum suum receptos, alios vero ad altiorem gradum promotos exposuit; quam in rem Leo illi reddidit epistolam 18 die 30 Decembris an. 447. Joannes Trithemius in lib. de Script. eccles., inter Leonis opuscula quae in suo codice describebantur, quarto loco recenset: *Ad inquisitiones Januarii episcopi lib. I*, et initium praefert: *Nulla ratio sinit ut*, etc. Decimo autem loco: *Ad Rusticum Narbonensem episcopum lib. I*, cum hoc initio: *Subditis responsionibus*; quae tamen voces non ad epistolae initium, sed ad inscriptionem seu titulum pertinent. Ex distinctione autem epistolae ad Rusticum ab inquisitionibus Januarii suspicio quibusdam exoriri poterit aliam deesse Januarii Aquileiensis epistolam, qua aliquot quaestiones S. Leoni proposuerit, et aliam item desiderari epistolam S. Leonis, qua Januarii inquisitionibus responderit. Sed initium *Nulla ratio sinit ut* convenit responsionibus S.

pontificis ad inquisitiones Rustici. Hae vero cum in aliquot collectionibus describantur numero distincto post ipsam epistolam, forte in Trithemii exemplari librarii errore dissectae ab epistola ad Rusticum, breviori epistolae ad Januarium erant subjectae; idque illi occasio fuit tribuendi Januario quod Rustico asserendum est.

ANNO 448.

22. Duo antiquiores presbyteri Beneventani Epicharpio recentius ordinato cum aliorum praejudicio primum locum cesserant. Id aegre ferens Paulus presbyter Romam perrexit, eaque super re quaerimoniae libellum Leoni obtulit, qui epist. 19 ad Dorum episcopum subjectus fuit ex cap. 1, sed ad nos non pervenit.

23. Cum in hac causa suum cuique gradum pro ordinationis tempore Leo vindicarit, primis qui cesserant ad infimum relegatis, hujus praecepti executionem Julio episcopo commisit in litteris quae desiderantur. Vide cap. 2 laudatae epistolae 19.

24. In Ephesinae Ecclesiae tumultibus adversus Bassianum episcopum Leo epistolam dedit in Chalcedonensi synodo memoratam tom. IV Concil. pag. 1610 a, et 1614 c, in qua eum *praeter regulas ordinatum non oportere esse episcopum* scripsit. Confer annotationes nostras in primam Quesnelli dissertationem ad an. 447, num. 4.

25. Eutyches antequam a S. Flaviano condemnaretur in Constantinopolitana synodo, epistolam dedit ad S. Leonem, qua *Nestorianam haeresim quorundam rursus studiis pullutare* retulit. Vide responsum pontificis epist. 20.

26. Post condemnationem vero idem haereticus alteri epistolae ad Leonem scriptae, quae ex ms. Casinensi conservata legitur epist. 21, quatuor documenta subiecit ex quibus libellus accusationis Eusebii Dorylaeensis episcopi **1446** in Constantinopolitana synodo productus, licet in eo ms. omittatur, inter hujus tamen synodi gesta Chalcedonensi insertus describitur. Deest autem alter ad Leonem libellus appellationis, quem in ea synodo oblatum, at non susceptum, idem haereticus mentitus est. Ex tertio autem documento superest prima pars, quae professionem fidei Eutychis exhibet; altera vero pars quae contestationem ad populum Constantinopolitanum continebat, desideratur. Ex quarto autem documento, quod supposititia Julii, Felicis, Athanasii et Gregorii Thaumaturgi testimonia praefererat, trium posteriorum Patrum testimonia, uti ab Eutyches fuerunt producta, in eodem ms. omittuntur.

27. Hoc eodem tempore idem Eutyches alias querimoniae litteras dedit ad S. Petrum Chrysologum, ex epist. 25.

28. Theodosius imperator in litteris ad Leonem Eutychi favens, de tumultibus Constantinopoli adversus eum excitatis querebatur, seque sol licitum praebuit ne in populo Dei aut schismata, aut haereses, aut ulla scandala convalescerent, uti colligitur ex epist. 23 et 24. Hae imperiales litterae una cum

praecedenti Eutychis epistola sub finem an. 448 probabilius missae fuerunt.

ANNO 449.

29. Aliae Theodosii litterae, quibus Leo ad Ephesinam synodum invitatus fuit, ab eodem acceptae fuerunt III id. Maii an. 449, ex epist. 31, c. 4. Julius legatus Leonis in pseudosynodo Ephesina has litteras *simili tenore* scriptas prodidit, ac epistola ejus imperatoris ad Dioscorum lecta in eadem pseudosynodo act. 1. Discrimen vero aliquod interfuisse observavimus annot. 29 (**Col. 793, n. j**) in epist. 31, unde voce τῷ ὁμοίῳ *simili*, non autem τῷ αὐτῷ, *eodem*, tenore Julius legatus usus est.

30. Juliani episcopi Coensis epistola Constantinopoli scripta, et ad Leonem missa fuit per Basilium diaconum, qua catholicum dogma contra Eutychianam haeresim declaravit. Huic S. pontifex respondit duabus epistolis 34 et 35, quarum altera per legatos, altera per eundem Basilium directa fuit.

31. Tertia epistola Flaviani Constantinopolitani episcopi post alias duas, quae exstant, ad Leonem missa per Basilium diaconum, ab eo diversum, qui Juliani litteras detulerat, sui desiderium reliquit. Brevis erat, quia plenior instructio Basilio commissa fuerat. Huic respondet pontifex epist. 38. Confer annot. 2 (**Col. 812, n. °**).

32. Epistola episcoporum Gallorum, qui post Hilarii mortem Ravennium Arelatensem episcopum ordinaverant, et alia

ejusdem Ravennii, quibus ex veteri disciplina de ipsa ordinatione ordinatores et ordinatus ad Romanum pontificem scripsere. His, Leo respondet epist. 40 et 41, datis die 22 Augusti an. 449.

33. Libellus appellationis ad Leonem a S. Flaviano Constantinopolitano datus legatis **1447** in pseudosynodo Ephesina, memoratur epist. 44, c. 3, de quo vide observationes nostras in dissert. 8 Quesnelli.

34. In causa latrocinii Ephesini acta synodi Romanae, cujus nomine Leo scripsit in Orientem epistolas 44, 45, 50 et 51, signatas die 13 Octobris an. 449.

35. *Exempla acclamationum* Constantinopolitanae plebis pro Flaviano episcopo et contra Ephesinum latrocinium, quae ad Leonem *transmissa* fuere cum litteris cleri et populi Constantinopolitani, quibus pontifex respondet epist. 59. Vide cap. 1. Hae litterae ante auditam Flaviani mortem circa idem tempus datae fuere, quo Leo scripsit epist. 50 et 51, id est circa idus Octobris hujus anni 449. Confer annot. 4 (**Col. 886, n. 1**) in epist. 59.

36. Eodem tempore quo clerus et populus Constantinopolitanus, in eandem sententiam scripserunt etiam archimandritae Martinus et Faustus, quibus Leo rescripsit epist. 61.

37. Eadem occasione probabilius transmissa fuere *scripta* Pulcheriae Augustae ad eundem pontificem, *quibus evidenter ostendit quantum catholicam diligeret fidem, et quantum haereticum detestaretur errorem*. Vide responsionem epist. 60.

38. Sub finem an. 449, sicut ordinatus fuit Anatolius Constantinopolitanus episcopus, et ad Leonem dedit epistolam de ordinatione sui, uti ostendimus in admonitione ad epist. 53, ita etiam de eadem ordinatione litteras ad eundem pontificem scripsere Theodosius imperator, Pulcheria Augusta, et ordinatores ejusdem. Unicum exstat Anatolii epistolae fragmentum. Caeterae epistolae desiderantur. Theodosio Leo respondet epist. 69., Pulcheriae epist. 70. Ordinatorum vero litterae memorantur epist. 71. Hic autem monemus Theodosium in epistolis 62, 63 et 64, quas Valentiniano et Augustis reddidit, affirmare se de his quae Leo commemoraverat, nimirum de Flaviano ac Ephesini latrocinii gestis, *fusius*, *plenius*, *apertius*, *plenissime*, ac *saepius* ad eundem pontificem jam scripsisse. Adverbium *saepius*, quod legitur in epist. 63, non unam tantum, sed plures epistolas hac de re ab eodem imperatore ad Leonem scriptas indicat: cui concinit simile adverbium *saepe* de Theodosii litteris a Leone pariter usurpatum epist. 69, cap. 1, et ex his utrisque epistolis 63 et 69 manifestum etiam fit imperatorem in iisdem ad Leonem litteris sese sollicitum semper praetulisse pro custodia synodi Nicaenae. Potuit quidem aliquid ejusmodi attingi in litteris quas idem Theodosius occasione ordinationis Anatolii ad nostrum pontificem scripsit. At cum non una tantum epistola hac de causa ab eodem fuerit exarata, altera saltem anterior non multo post latrocinium Ephesinum ad Leonem missa dicenda est, in qua plenior illa de gestis Ephesinis instructio contineretur, cum Eutychis patrono expediret pontificem citius praevenire. Haec autem Leoni tradita mense Decembri, occasionem praebuit scribendae ad eundem Augustum **1448** epistolae 54, in qua cum de custodia

Nicaenae fidei disserit, tum ne imperatoris animum acerbius pungeret, se in caeteris remittit ad litteras eidem antea scriptas III idus Octobris.

ANNO 450.

39. Acta alterius synodi Romanae Februario mense an. 450, ob eandem Ephesini latrocinii causam coactae ex innumeris totius Italiae episcopis, quibus petentibus Valentinianus imperator, ejusque mater et conjux ad Theodosium et Pulcheriam dederunt epist. 55, 56, 57 et 58. Acta hujus synodi missa traduntur epist. 55. Quoad tempus quod indicavimus vide admonitionem praemissam epist. 55.

40. Viennensis episcopus litteras ad Leonem cum legatis misit, *conquerens Arelatensem episcopum ordinationem sibi Vasensis antistitis usurpasse*, ex epist. 66, c. 1. Allegationes utriusque partis etiam allatae ex cap. 2.

41. Fausti archimandritae Constantinopolitani litterae ad Leonem per Parthenium missae, quibus suam in fide constantiam patefecit. His respondet epist. 72. Vide admonitionem eidem praemissam num. 2.

42. Paris constantiae litteras dedisse videtur etiam Martinus presbyter, cui Leo rescripsit epist. 74.

43. Leonis epistolam ad Marcianum imperatorem per Maximinum comitem missam, qua de ejus assumptione ad

imperium gratulatus respondit imperiali epistolae 73, deesse ostendimus annot. 2 (**Col. 908, n. ⁱ**) in epist. 78.

44. Cum prior Anatolii Constantinopolitani epistola post ipsius ordinationem ad Leonem scripta (**cujus fragmentum dedimus epist. 53**), *praeter id quod ad ordinationem novi antistitis pertinebat, nihil de compressis vel abdicatis erroribus indicasset*, quemadmodum Leo ait epist. 71, ut eam ordinationem pontifex confirmaret, expressam fidei professionem exspectavit. In hanc rem post diem 16 Julii an. 450 quatuor legati Constantinopolim missi fuere, Abundius et Asterius episcopi, Basilius et Senator presbyteri, qui e Romana synodo missi videntur. Vide Acta sanctorum 2 Aprilis pag. 92. Hujus synodi gesta desiderantur.

45. Cum legati in regiam urbem venissent, synodus convenit; ibique lecta dogmatica Leonis epistola 28 ad Flavianum, nec non testimonia Patrum, quae a Leone per legatos missa fuere, eidemque epistolae subjiciuntur in editione Chalcedonensis concilii act. 2, Anatolius et omnes episcopi, archimandritae, presbyteri et diaconi laudatae epistolae subscripsere, et Nestorio, Eutychi eorumque doctrinae anathema dixerunt. Haec gesta, quae laudantur epist. 80, c. 1 et 2, ad Leonem missa fuere per Casterium, Patricium et Asclepiadem clericos una cum legatorum relatione ex epist. 79, et cum duabus epistolis ad eundem pontificem, altera Anatolii, Juliani Coensis altera. Vide epist. 77, 80 et 81. Commonitorium **1449** etiam laudati Anatolii iisdem clericis traditum ac pontifici oblatum dicitur epist. 85, c. 3. Ex his autem nihil superest, nisi unicum gestorum fragmentum, quod in appendice edetur. Forte in litteris Anatolii continebatur ea professio quae memoratur epist. 112, c. 1, his

verbis; *Quem (Andream uti Eutychianum) ipse professus est a se esse rejectum*; alias nova et posterior Anatolii epistola desideraretur. Sicut autem gesta Constantinopolitana, in quibus Anatolius Leonis epistolam subscripsit, probabilius assignanda sunt exeunti anno 450, uti colligere licet ex annot. 13 (**Col. 907, n. ^f**) in epist. 77, ita etiam commonitorium Anatolii, relationem legatorum et memoratas epistolas sub idem tempus data fuisse non est ambigendum.

Sunt qui existimant hac eadem occasione per eosdem Constantinopolitanos clericos una cum epist. 77 Pulcheriae Augustae aliam deperditam Marciani epistolam ad Leonem fuisse transmissam, in qua de Anatolii fide laudatis gestis probata testimonium dederit. Leo enim epist. 104, cap. 2, et 111, cap. 1, se istius ordinationem approbasse significat ob imperatoris testimonium, quod in epist. 76 ejusdem Augusti sub hoc tempus, ut putamus, tradita nequaquam legitur. At cum Leonis epistola 78, quae Marciani litteris hoc tempore scriptis per memoratos clericos Constantinopolim remigrantes reddita fuit, nihil de Anatolio indicet, nihil quoque de eo imperatorem in suis litteris scripsisse indicium est; alias, sicut Pulcheriae de Anatolio testanti epist. 77, quae profecto hac occasione ad Leonem missa fuit, hic pontifex de eodem Anatolio rescripsit epist. 79, ita etiam sese gessisset in laudata ad Marcianum responsione, quam eadem die per eosdem clericos ejus litteris reddidit si in his Anatolii mentionem ac imperiale testimonium reperisset. Itaque haec pontificis responsio, seu epist. 78, reddita videtur Marciani epistolae 76, quacum sane concinit. Testimonium vero ejusdem imperatoris de fide Anatolii, quod memoratur epist. 104 et 111, Leo colligere potuit ex ipsa Pulcheriae epist. 77, vel apertius ex

relatione legatorum, ut ne aliam Marciani epistolam hac occasione de Anatolio testantem, cui pontificis responsio non congruit, astruere necesse sit.

ANNO 451

46. Marciani epistola per Tatianum praefectum urbis Constantinopolis directa, quae ad Leonem pervenit post legatorum Anatolii reditum in regiam urbem, id est post diem 13 Aprilis an. 451, et ante diem 23 ejusdem mensis, ut patet ex annot. 5 (**Col. 917, n. f**) in epist. 82. Cum vero Tatianus tanta dignitate ornatus expeditum iter fecerit, ea epistola ipso anno 451 scripta videtur. In hac imperator pacis ecclesiasticae studiosissimus, iterum sollicitius apud pontificem institit pro cogenda generali synodo, in qua, **1450** ut omnia ad unitatem facilius componendam novo tractatu discuterentur, postulasse colligitur ex Leonis responso epist. 82, c. 2.

47. Alia ejusdem imperatoris epistola ad Leonem perlata fuit per pontificios legatos Constantinopoli in Urbem reversos ante diem 9 Junii an. 451, in qua idem indicendae oecumenicae synodi consilium ingerebatur, ex epist. 83.

48. Lucentius episcopus, et Basilius presbyter a Leone lapsorum recipiendorum causa Constantinopolim missi fuerunt die 9 Junii an. 451. His plenissima instructio tradita fuit, cum de synodo convocanda tantum ageretur. Vide epist. 83, 84, 85 et 86.

49. Interim imperatoris litterae datae 17, alias 23 Maii, quibus synodus Nicaeae indicta fuerat kal. Septembris, ad Leonem pervenere. Peculiares litteras, quae desiderantur, ad ipsum missas fuisse ostendimus ann. 2 (**Col. 934, n. ^m**) in epist. 91, in qua eadem litterae indicantur.

Hac forte occasione ad eundem pontificem missa fuit Anatolii Constantinopolitani antistitis epistola, in qua indicaverat *quod in suscipienda catholica fide, et damnatione Eutycho atque Nestorii omnes Orientales subscripserint sacerdotes*, uti ex Leonis responsione epist. 91 colligere licet. Hinc etiam epist. 88 ad Paschasinum, cap. 3, idem pontifex affirmat se *proxime epistolam Constantinopolitani episcopi accepisse, quae refert Antiochenum episcopum, missis per provincias suas tractoriis, universos episcopos et epistolae meae praebuisse consensum, et Nestorium et Eutychem pari subscriptione damnassee*. Adverbium *proxime* maxime notandum est.

50. Laudatam synodi indictionem Leo post diem nonam Junii, memoratis legatis jam profectis, accepit. Hisce in angustiis Paschasinum Lilybetanum episcopum uti legatum ad concilium elegit; cuius delegationis epistolam desiderari probavimus annot. 4 (**Col. 930, n. ^p**) in epist. 89.

51. Bonifacium presbyterum alium legatum Roma misit, et laudato Paschasino ac duobus legatis jam transmissis, Lucentio et Basilio adjunxit, qui vice sua concilio praesiderent. Huic Bonifacio litteras dedit ad eosdem Lucentium et Basilium, quae hanc delegationem declarabant, uti liquet ex epist. 94.

52. Eidem etiam Bonifacio *Commonitorium* tradidit, cujus fragmentum ab ipso presbytero productum act. 16 concilii Chalcedonensis, hic appendimus ex mss. Baluzii emendatum, ac praesertim ex antiquissimo Vaticano 1322.

1451 *Fragmentum Commonitorii.*

«Bonifacius presbyter vicarius sedis apostolicae dixit: Beatissimus et apostolicus vir papa inter caetera hoc nobis mandavit. Et ex charta recitavit:

«Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari vel imminui, servantes omnimodis personae nostrae in vobis, quos vice nostra misimus, dignitatem; ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi, aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis.»

In hoc forte *Commonitorio* continebatur etiam illud praeceptum quod Paschasinus ex synodo Chalcedonensi act. 1 exposuit his verbis t. IV Concil. Venetae edit. pag. 863: *Beatissimi atque apostolici viri papae urbis Romae, qui est caput omnium Ecclesiarum, praecepta habemus prae manibus, in quibus praecipere dignatus est ejus apostolatus ut Dioscorus non sedeat in concilio, sed audiendus intromittatur. Hoc ergo nos observare necesse est. Si ergo praecipit vestra magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos eximus.*

53. Epistola Leonis ad eosdem legatos circa Theodoretum sic memoratur act. 8 ejusdem concilii tom. IV Concil. pag. 1525, d: *Paschasinus et Lucentius reverendissimi episcopi, et Bonifacius reverendissimus presbyter, insuper et Julianus reverendissimus episcopus Coensis* (hic postremus caeteris legatis additus fuit), *habentes locum apostolicae sedis dixerunt: Sanctissimum et venerabilem episcopum Theodoretum sanctissimus et beatissimus universae Ecclesiae episcopus urbis Romae dudum in communionem suscepit ita, sicut litterae ab eo ad nostram humilitatem directae testantur.* Cum Maximum quoque Antiochenum idem sanctus pontifex in communionem receperit, et hac de causa ille in synodo Chalcedonensi fuerit susceptus ex decima actione, num concessa eidem communio constiterit ex litteris Leonis ad legatos, an ex epistola ad ipsum Maximum, ignoratur.

54. Leonis epistola ad Eusebium Mediolanensem episcopum missa fuit ante mensem Augustum an. 451 per Abundium et Senatorem, in qua felici Constantinopolitanae legationis exitu commemorato ei praescripsit ut concilium provinciae cogeret, ibidemque legeretur sua ad Flavianum epistola 28, et Eutychianam haeresim sequentes anathemate plecterentur, uti discimus ex epist. 97.

55. Quaedam specialia gesta, forte pro Constantinopolitanae sedis privilegio, Chalcedonensis synodi tempore ab Anatolio ad Leonem missa indicantur epist. 101, c. 2. Vide annot. 6 (Col. 977, n. ^a).

56. Epistola Juliani Coensis ad Leonem, qua *pro appetitu novae transgressionis intervenit* ex epist. 107, nimirum pro praerogativa sedi Constantinopolitanae in

Chalcedonensi **1452** tributa. Haec epistola allata fuit per Lucianum episcopum una cum litteris 100 et 101 eadem super re scriptis mense Decembris an. 451.

ANNO 452.

57. Theodori Forojuliensis in Gallia episcopi litterae cum quibusdam interrogationibus de reconciliatione poenitentium, quibus Leo respondit die 11 Junii an. 452, epist. 108.

58. Juliani epistola de Palaestinorum monachorum tumultibus et violentiis, quibus catholicos exagitabant, et Eutychianis favebant. Leo respondit epist. 109.

ANNO 453.

59. Verba epistolae Leonis 112, c. 1, *praedicti Aetii lacrymabilis querela*, innuunt litteras ejusdem ad Leonem, quibus de injuria sibi ab Anatolio illata querebatur, eo quod sub honoris specie ad presbyteratum promotus, archidiaconatu privatus fuerat, et coemeterio praepositus, quodammodo damnatus fuerat exilio. Indicavit etiam Anatolium ad pontificem missurum litteras, quas tamen se non suscepisse Leo testatur epist. 113, c. 1. *Chartas* praeterea Romam *ante* fuisse directas significavit, quae pariter non pervenisse ibidem traduntur c. 3. Hanc Aetii

epistolam datam fuisse circa initium anni 453 colligitur ex epist. 111 et 112 hac de re ad Marcianum et Pulcheriam scriptis die 10 Martii anni ejusdem.

60. Hac eadem de causa eodemque tempore Julianus ad Leonem scripsit. Ibi etiam de malis Attilae bello Italiae illatis condoluit. *Breviarium fidei* antea missum significavit. Huic epistolae Leo respondit epist. 113, data 11 Martii an. 453.

61. Tres epistolae ad Leonem de ordinatione Proterii episcopi Alexandrini, una ipsius Proterii, altera ordinatorum ejus, ac tertia cleri ejusdem colliguntur ex tribus epistolis ad singulos rescriptis, quarum exemplaria idem pontifex ad Julianum misit cum epist. 113, c. 3. In epistola ad Proterium plenior et apertior fidei expositionem ab eo petiisse videtur ex epist. 127, c. 1. Hae omnes sex epistolae interciderunt.

62. Sub hoc idem tempus aliae epistolae Euxitheii Thessalonicensis de ordinatione sui et ordinatorum ejus, atque, uti mos ferebat, cleri etiam et populi ad S. Leonem missae fuere per episcopum qui ab eodem Euxitheo suae ordinationis nuntius traditur epist. 117, c. 5, data 21 Martii anni 453. His pontificem totidem litteris rescripsisse nihil dubium est; at nihil horum superest.

63. Una cum epistola Marciani 110, scripta die 15 Februarii an. 453, Leo accepit epistolam Juliani, qua ejusdem imperatoris et Pulcheriae praeclara gesta commendans, exemplaria sanctionum utriusque ob comprimendos et instruendos monachos Palaestinos ad eundem pontificem direxit. Hae sanctiones **1453** supersunt tom. IV Concil. pag. 1798 et 1819, et superest etiam earundem antiqua

interpretatio, quam Julianum transmisisse non improbabiler credimus. Vide annot. 4 (**Col. 1036, n. j**) in epist. 116. At Juliani epistola sui desiderium reliquit.

64. Duae epistolae ad Eudociam, quibus eam hortabatur ne monachis Palaestinis faveret, desiderantur. Altera scripta fuit a Leone Marciani imperatoris insinuatione, qui hoc suum desiderium illi per Paulum secreto significavit ex epist. 117, c. 3. Altera missa fuit a Valentiniano Augusto, Leone suadente ex eadem epistola.

65. Alia epistola Juliani de Palaestinatorum monachorum turbis per Esichium missa indicatur epist. 118, c. 7.

66. Cum in Chalcedonensi synodo Juvenali Jerosolymitano episcopo cessio facta fuisset trium Palaestinarum contra Nicaenos canones in Antiochenae sedis praejudicium, Maximus Antiochenus episcopus ad Leonem epistolam dedit, in qua de hac cessione conquestus est. Vide responsum Leonis epist. 119, et nostras observationes ad diss. 9 Quesnelli.

67. Duae Marciani epistolae ad S. Leonem, quibus hic respondit die 9 Januarii an. 454, epist. 126, datae fuerunt an. 453. In altera de compressis Palaestinis tumultibus ac de Juvenali in suam sedem restituto scripserat. In altera vero pro Anatolio episcopo intercesserat, ut liquet ex epist. 127, cap. 3. In alterutra ex his indicaverat etiam se curam de paschali die anni 455 Alexandrinis inquisitione sollicitissima delegasse. Vide ejusdem epistolae caput 2.

68. Una cum his Marciani epistolis tradita Leoni fuit epistola Juliani Coensis, in qua praeter notitiam eorundem gestorum Marciani, retulit, S. pontificis epistolam 114 ad synodum

Chalcedonensem Constantinopoli praesentibus episcopis et clericis lectam fuisse dimidiatam, suppresso scilicet eo extremo capite quo S. Leo de Anatolii ambitu et de canone pro Constantinopolitana sede edito querebatur. Addiderat etiam Aetium presbyterum cognitione habita discussum, in omnibus fuisse purgatum. Vide epist. 127, c. 3.

69. Epistola Proterii Alexandrini ad Leonem, qua plenior de fide sua expositionem direxit, cum per Nestorium episcopum accepta tradatur in epist. 127, scripta die 9 Ianuarii an. 454, exarata cognoscitur an. 453, eique S. pontifex respondit die 10 Martii an. 454.

ANNO 454.

70. Deperdita Leonis epistola ad Marcianum memoratur epist. 137, cap. 2, his verbis: *Prioribus petii litteris, ut oeconomus Constantinopolitanae Ecclesiae novo exemplo et praecipue pietatis vestrae temporibus a publicis iudiciis non sinatis audiri, et hanc quoque injuriam sacris removeatis ordinibus; sed rationes Ecclesiae secundum traditum morem 1454 sacerdotali examine jubeatis inquiri.* Haec scripta fuisse paulo post epistolam 127, datam die 9 Ianuarii an. 454, et spectare factum Aetii probabiliter coniecimus annot. 3 (**Col. 1101, n. ^a**) in epist. 137.

71. Julianus hoc anno ad Leonem scripsit Eutychem exsulantem *multa adversus integritatem catholicam*

blasphemiæ venena profundere, et quod in illo totus mundus horruit atque damnavit, impudentia majore, ut innocentes decipere posset, evomere. Vide epist. 134, datam 15 Aprilis, cap. 2.

72. Marciani epistola, qua Leoni significaverat, se, ut eidem morem gereret, circa quaestionem Paschatis anni 455, agentem in rebus Alexandriam misisse, et quidquid exinde responsi afferretur, statim ad pontificis notitiam se transmissurum. Vide epist. 134, c. 3.

73. Duæ aliae epistolæ imperatoris Marciani ad S. Leonem datae mense Aprili an. 454. Altera post acceptam Alexandrinorum responsionem circa Pascha an. 455, significavit apud Orientales constitutum fuisse Pascha VIII kal. Maii, ac Proterii epistolam 133 ad Leonem de eadem quaestione simul transmisit. Vide epist. 137, c. 1, et 138. Altera quidquid egerit cum Anatolio, ut hunc Leoni conciliaret, exponebat, annexamque transmittens ipsius Anatolii epistolam 132, qua is pontifici satisfacere studuit, ut ad eundem scriberet, hortabatur. Vide epist. 136, cap. 1.

74. Juvenalis episcopus Jerosolymitanus ad Leonem epistolam misit per Andream presbyterum et Petrum diaconum, qua se suae sedi restitutum nuntiavit. Huic Leo respondit epist. 139, die quarta Septembris an. 454.

75. Julianus Dioscori mortem Leoni nuntiaverat litteris quibus responderetur epist. 140, 6 Decembris an. 454.

ANNO 455.

76. Aliae Juliani litterae ad Leonem, quibus is respondit epist. 141, die 11 Martii an. 455, hoc eodem anno ineunte scriptae videntur. In his significaverat Carosum monachum in fidei confessione correctum, sed ita contra fratrem Anatolium in similtate nescio qua permanere, ut propter ipsius discordiam adhuc a communione descisceret: Joannem decurionem ad Aegyptum causa fidei fuisse directum, ut paci emendationique prospiceret. Addiderat etiam quaedam ab accusatoribus fuisse producta adversus Maximum Antiochenum, qui idcirco episcopatu periclitabatur. Praeterea ex epist. 142, c. 2, liquet S. Leonem de Juliano pariter accepisse, imperatorem mandasse ut alius Carosus et Dorotheus, qui damnatos tuebantur errores, ablati a monasteriis suis, apud eos degerent, quibus nocere non possent.

77. Alia Marciani epistola, qua Leonem de die Paschatis sollicite commonuit, cuique Leo respondit epist. 142 die 13 Martii **1455** an. 455, hoc eodem anno scripta colligitur.

78. Anatolii litterae ad Leonem de haereticorum reliquiis Constantinopoli latentibus, indicari videntur epist. 143 eodem die et anno signata.

ANNO 456.

79. Marciani imperatoris litterae, quibus ordinationem Basilii Antiocheni Leoni significavit, memoratur epist. 149, cap. 1.

Maximus, ejus praedecessor, anno 445 accusatus fuerat. Eum depositum tradit Nicephorus; sed alii mortuum volunt. Quidquid autem fuerit, sicut consecratio Basilii, quae vivo adhuc Marciano facta fuit, circa an. 456 collocanda est, ita etiam epistola imperatoris de ordinatione ejusdem.

ANNO 457.

80. Julianus Coensis motus ab Eutychianis excitatos Constantinopoli post Marciani mortem, quidque ad eos reprimendos ipse et alii catholici apud novum imperatorem Leonem egerint, indicavit litteris quibus Leo respondit epist. 144 scripta die 1 Junii an. 457.

81. Ex epistola 145 ad Leonem Augustum, data die 11 Julii, sanctum Leonem alias ad eundem dedisse litteras patet, quibus de promotione ejus ad imperium gratulatus fuerat.

82. Ante aliquanto Anatolium ad pontificem retulisse de Proterii morte ac de turbis Alexandrinis, ex laudata epist. 145 ac ex epist. 146, eadem die scriptis manifestum est.

83. Aliae posteriores ejusdem Anatolii litterae, quibus Alexandrinos motus retulit, colligi posse videntur ex epist. 151, qua eidem Leo rescripsit die 1 Septembris hujus an. 457. At ne id certo affirmemus, illud in causa est quia fieri potuit ut, sicut S. pontifex duabus occasionibus oblatis, de iisdem Alexandrinis motibus bis scripsit ad Leonem Augustum, primum die 11 Julii epist. 145, ac dein 1 Septembris epist.

148, ita etiam ad Anatolium ex priori ejusdem relatione iisdem diebus binas litteras dederit, ut ne novam hujus epistolam de eo negotio acceperit.

84. Desideratur epistola Aetii presbyteri Constantinopolitani ad Leonem de iisdem Alexandrinis motibus, quae diligentiam ipsius in causa Ecclesiae testabatur, cuique pontifex respondit epist. 153, data 1 Septembris. Forte in hac epistola etiam de Attico presbytero Constantinopolitano Leonem commonuit, ita ut hac ex notitia is ad Anatolium scripserit epist. 151, eodem die exarata: *Atticus perhibetur Eutychianorum errorem apertis intra Ecclesiam disputationibus conjovere.*

1456 85. Cum in Alexandrinis turbis Eutychiani novum examen de rebus in Chalcedonensi definitis postularent, constanter restitit S. Leo pluribus epistolis scriptis an. 457 et 458. Intra hoc tempus data fuit ad Aetium presbyterum ejusdem S. pontificis epistola, cujus duo insignia fragmenta eandem constantiam praeferentia supersunt. Ita porro eam affigendam an. 457 probabiliter conjecimus annot. 2 (**Col. 1116, n. ^h**) in epist. 147, ut tamen posterius scripta certo affirmari non possit. Laudata vero fragmenta hic inserimus ex epist. 7 Pelagii II, ad Eliam Aquileiensem et alios Istriae episcopos c. 6. Quam epistolam a S. Gregorio papa I, cum adhuc esset diaconus, scriptam fuisse nomine Pelagii papae, testatur Paulus Varnefridi lib. III de Gestis Longobardorum, cap. 10, al. 20. Haec autem ibidem leguntur tom. VI Concil. Venetae editionis pag. 264.

Fragmenta duo epistolae ad Aetium.

«Extremum quoque saepe fati Leonis ad Aetium praesbyterum testimonium ponitis, quo ait:

«Ne patiatur sopitarum rerum certamen afferri, quarum retractator non nisi sacrilegus invenitur.

«Quod de quibus rebus adstruat, ad eundem Aetium scribens, ipse manifestat dicens:

«Nihil ab apostolicis umquam potero sentire diversum, nec a mea ipse deviare sententia; ut quod sancto Spiritu revelante confessus sum, quodque, mecum totius synodi professione praedicante, patefeci, aliqua varietate commutem; cum facilius mihi sit quibuslibet et suppliciis ab hoc mundo auferri, quam ab ea, quam generaliter credidi [Forte, edidi], professione mutari.»

86. Leonis epistola ad Patricium Asparem una cum epist. 148 ad imperatorem Leonem missa per Gerontium die 1 Septembris an. 457, laudatur epist. 151 et 153. In hac illi qui apud imperatorem magna non solum gratia, verum etiam auctoritate pollebat, eadem commendabat, quae in epist. 148 ab imperatore petebantur, de compescenda scilicet haereticorum pertinacia, qui novum in examen definita vocabant.

87. Anatolius ad Leonem alias litteras direxit per Olympium, quibus iste respondit epist. 155, 11 Octobris an. 457. In his exposuit quantum juverit episcopos catholicos Aegyptios, qui Constantinopolim fidei causa ad imperatorem confugerant.

88. S. Leo alia epistola ad Leonem Augustum eadem die scripta, ac per eundem Olympium directa una cum epistolis 154 et 155, eidem gratias egit quod episcopos **1457** Aegyptios *ea qua dignum erat charitate suscepisset*, ex epist. 154. Ipsos quoque eidem etiam atque etiam commendavit ex epist. 157, c. 3. Eundem porro Augustum cohortatus est *ut impiissimorum latronum (id est Eutychianorum Timothei Aeluri lautorum) ausibus districtiori constantia faciat obviari, quos nefas tantum de suo favore praesumere, ut etiam apud Constantinopolim audeant insanire*, ex epist. 155.

89. Oblatis imperatori libellis catholicorum et Eutychianorum, qui ex Aegypto ad eundem confugerant, idem Augustus utrosque libellos cum suis litteris ad omnes metropolitanos misit, et praecipue ad Leonem papam, ejusque praesentiam ad has turbas compescendas necessariam significavit. Vide admonitionem in epist. 156, qua S. pontifex imperialibus litteris respondit kal. Decembris hujus anni 457. Soli duo libelli memorati editi sunt in codice encyclo tom. IV Concil. pag. 1837 et 1848.

90. Alia Anatolii epistola, petentibus Aegyptiis catholicis, cum alio istorum libello ad Leonem pariter data fuit, cui is responsum dedit epist. 157. Vide annot. 1 (**Col. 1131, n. j**) in hanc epistolam.

ANNO 458.

91. Cum imperator litteris memoratis num. 86 a pontifice non obtinuisset ut ipse Constantinopolim veniret, rursus ad eundem scripsit petens ut aliquos de suis fratribus vice sui dirigeret. Haec epistola imperatoris indicatur in epist. 160, c. 1, eidemque Leo respondit epist. 162, data 21 Martii an. 458, unde hae Augusti litterae sub initium hujus anni exaratae noscuntur. Ex his litteris S. pontifex haec verba recitat in laudata epistola 162, c. 2: *Perfectio incrementum, et adjectionem plenitudo non recipit.*

92. Circa idem tempus Anatolius ad Leonem pariter scripsit respondens epistolae 157, sibi que displicere ostendit quod Leo de Attico scripserat. Vide responsionem Leonis epist. 163, scripta 28 Martii an. 458.

93. In hac subindicatur epistola ipsius Attici, quacum *scripta dubiae fidei et professionis incertae* ad Leonem missa fuere.

94. Acta synodi Romanae an. 458, in qua *novum et inauditum ante genus consultationis exortum est*, de his scilicet qui in pueritia capti a barbaris, et postea ad suos redeuntes, ignorabant num baptizati fuissent. Vide epist. 166, scriptam die 24 Octobris an. 458.

95. Epistola Rustici Narbonensis paulo ante id tempus missa ad Leonem per Hermetem archidiaconum de causa Sabiniani et Leonis presbyterorum cum gestis quae in episcoporum honoratorumque examine confecta fuerant. In hac illud etiam scripsit, *se vacationem ab episcopatus laboribus praeoptare, et malle in silentio atque otio vitam degere, quam in his quae ipsi commissa fuerant permanere.* Separatim

adjecit **1458** consultationes cum XIX inquisitionibus, quae totidem Rustici verbis inseruntur epistolae 167.

ANNIS 459 ET 460.

96. Cum laudatus Hermes Biterrensibus episcopus datus, ab iisdem non fuisset receptus, idem Hermes et Rusticus litteras hac de re ad Leonem dedisse videntur ex Hilari papae epist. 8, ubi memoratis Narbonensi ac Biterrensi civitatibus, quae ob eam causam turbatae fuerant, addit: *Olim igitur urbium praesides praedictarum sanctae memoriae decessori meo, non minus quam nobis, etiam tunc attulerunt doloris, illicitis petitionibus audendo prosequi, quod vix apud patientiam nostram sola necessitatum potuit deploratione leniri.* Forte in eo Rusticus institit, ut Hermeti episcopatum renuntiaret. Haec paulo ante Leonis mortem circa annum 460 contigere.

97. Ex epistola ejusdem Hilari papae duo alia documenta colligimus: primum Verani episcopi, uti creditur, Venciensis, et aliorum comprovincialium Alpium maritimarum ad nostrum Leonem relatio circa duos episcopatus civitatis Cemelenensis et castelli Nicaensis; alterum ejusdem Leonis responsio, qua ea utraque loca ab uno tantum episcopo regenda praecepit: quod decretum laudatus pontifex Hilarus, cassato contrario privilegio abs se per obreptionem extorto, confirmavit. Cum porro hic in memoratis litteris addat Ingenuum Ebredunensem Alpium maritimarum metropolitam ab eodem Leone *dudum de suae provinciae illicita cessione fuisse culpatum*, incertum est utrum haec reprehensio hac

occasione in supradicta responsione, vel potius in aliis litteris ad ipsum Ingenuum scriptis contineretur, an vero particula *dudum* anteriorem reprehensionem indicet, qua scilicet S. Leo epist. 10, c. 6, aliquot metropolitanos coarguit quod jus sibi debitum in alium, id est in Arelatensem episcopum, transtulerint. Primum videtur probabilius: cum enim idem Ingenuus adhuc post editam epistolam 10, sese ut Arelatensis sedis suffraganeum apud ipsum Leonem protulerit in libello precum pro privilegiis ejusdem sedis epist. 65, initio autem pontificatus Hilari se metropolitanum exhibeat, haud intelligimus, undenam tanta mutatio in eodem contigerit, nisi quia S. Leo ipsum postea, non generatim et indistincte cum aliis, uti factum fuerat epist. 10, sed nominatim et expresse reprehendit, adeo ut haec peculiaris correctio eum ad jus in provinciam Alpium maritimarum sibi vindicandum impulerit. Id autem occasione praedictae relationis fortassis evenit. Cum enim non Ingenuus, sed Veranus cum aliis comprovincialibus ad Leonem scripserint, hinc forte S. pontifex eum jus suum metropoliticum non exercere cognoscens, praeter responsionem ad Veranum et comprovinciales, ad ipsum quoque Ingenuum litteras dedit, **1459** in quibus illicitam sui juris cessionem culpans, in causa fuit ut is jus suum sibi exinde asseruerit. Haec plenius intelligentur ex iis quae fusius disseremus tomo II, in observationibus ad dissert. 5 Quesnelli, part. II, c. 6. Cum vero idem Ingenuus sub finem anni 451, vel ineunte anno 452, Gallicanorum episcoporum epistolam 99 ad Leonem Romam detulerit, ut liquet ex epist. 102, c. 1, si quis hac potius occasione eum a pontifice reprehensum, et ad suum jus arripiendum excitatum credere malit, nihil morabimur.

98. Epistola Gennadii Constantinopolitani episcopi, qua Leoni significavit Timotheum Aelurum, *postquam Ecclesiae Alexandrinae civitatis expulsus fuerat, Constantinopolim, nonnullis hoc fidei adversariis agentibus, venire permissum*. Pontifex autem respondit epist. 170, c. 1, data 17 Junii an. 460.

99. Tres epistolae, una Timothei Solofacioli catholici episcopi Alexandrini, altera ordinatorum ejus, tertia Cleri Alexandrini ad Leonem de ordinatione ejusdem Timothei, quibus Leo respondit epist. 171, 172 et 173, datis 18 Augusti an. 460.

100. Inter fragmenta epistolarum deperditarum Leonis Quesnellus duo primum descripsit ex epist. 7 Pelagii papae ad Eliam Aquileiensem et caeteros Istriae episcopos, ubi haec leguntur c. 6:

«Adhuc autem (**inquit Pelagius**) ex ejusdem beati Leonis epistola testimonium scriptis vestris inseritis, quae ad Basilium dicit:

«Pie nobis et constanter utendum est; ne dum talium disputatio admittitur, eorum quae divinitus definita sunt auctoritati derogetur. Et infra: Nec enim aliquam disceptationem plene definita revocanda sunt: ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quae manifestum est per omnia prophetis et evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonare.»

Dein hanc admonitionem subiecit: «Prius quidem illud fragmentum habemus, non in epistola ad Basilium, sed in cap. 3 epistolae ad Leonem Augustum, quae ex codice ms. cardinalis Grimani nunc primum in lucem a nobis emittitur,

estque ordine 133 (**nunc 164**). Posterius vero, nec in hac, nec in illa, nec in ulla alia ad Basilium epistola reperi, quamquam eadem fere habentur in epist. 132 (**nunc 162**) ad eundem Leonem Augustum cap. 2. Unde ex tribus his unum aliquod dicendum est: scilicet, vel haec verba quae leguntur in epistola ad Leonem Augustum, repetita fuisse a Leone nostro in alia epistola ad Basilium, quae nondum e tenebris emergerit, vel mutilam esse epistolam ad Leonem, illamque ejus partem intercidisse in qua fragmentum a Pelagio relatum legebatur; vel denique memoria lapsum esse Pelagium, cum posterius fragmentum ex eadem **1460** epistola, e qua prius, acceptum significavit. Hoc ultimum contigisse aegre admodum ego crediderim. Non solus enim Pelagius hunc errorem incurrisset, sed in illum pariter prolapsi essent Istriae episcopi, a quibus utrumque fragmentum transcriptum eo modo fuerat in eorum epistola. Quod si aliter fuisset ab iisdem citatum, non id omisisset objicere Pelagius, qui vel ipsum ordinem citatarum ab illis episcopis epistolarum arguere non neglexit. Mutilam esse epistolam novam ad Leonem, nihil omnino est unde vel levissime conjiciatur, optime enim omnia sibi cohaerent. Ad primam igitur responsionem confugiendum, nimirum aliam scriptam esse a Leone ad Basilium epistolam, quam quae a nobis edita est ordine 118 (**nunc 149**), nisi pro quarta conjectura dixeris mendosa esse omnia epistolae hujus Pelagii papae exemplaria excusa.»

Haec ex Quesnello fuse dedimus, quia omnia ejus inserere nobis proposuimus. Caeterum tanta admonitione totque conjecturis opus non fuit. Facile enim hoc negotium solvitur, si dicamus episcopos Istriae, quorum ex litteris utrumque fragmentum a Pelagio transcriptum fuit, ita hic errasse in

inscriptione epistolae *ad Basilium* pro *ad Leonem Augustum*, uti erravit in *Constituto* Vigilius tom. V Concil. pag. 1356, allegans alium textum ex epistola, quam datam prodidit *ad Anatolium Constantinopolitanum*, cum tamen *ad Basilium* tradita fuerit, uti observavimus annot. 7 (Col. 1120, n. ^j) in epist. 149. Ea quidem fragmenta totidem verbis inveniuntur in epistolis 162 et 164 ad Leonem imperatorem, ac Vigilius in *Constituto* eadem fragmenta recitans, litteras ad hunc imperatorem, non vero ad Basilium laudavit. Hinc ergo inter deperditas Leonis epistolas ad Basilium haec fragmenta inserenda non fuere.

DECRETA LEONI PAPAE TRIBUTA.

Tria decreta Leoni nostro in vulgato libro Pontificali tribuuntur.

I. *Hic constituit ut intra actionem sacrificii diceretur: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.* Hoc quidem primum decretum in editionibus Parisiensi Fabrotti, Romana Francisci Blanchinii, et Mediolanensi Muratorii non legitur; sicut nec invenitur in iis vetustis exemplaribus quibus iidem usi fuerunt. At praeterquam quod in aliis codicibus profertur, describebatur etiam in exemplari ex quo Valafridus Strabo noni saeculi auctor eadem verba decerpserat in libro de Reb. Ecclesiasticis c. 22. Antiquius autem testimonium hujus decreti suppetit ex breviori et vetustiori Pontificali contento in ms. Veronensi, cujus primus auctor desinens in Conone, septimo saeculo floruit. Vide hoc pontificale editum a P.

Josepho Blanchinio tom. IV Anastasii pag. 6. **1461** Vetustus scriptor librorum de Sacramentis, qui inter Ambrosii Opera exhibentur, in fine libri sexti eam canonis precem recitans quae incipit, *Supra quae propitio*, concludit illis verbis, *Sacerdos tuus Melchisedech*, et caret illis, *sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*, quae idcirco ante Leonem defuisse videntur.

II. *Hic quoque constituit ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate LX annis*; ubi alii codices et laudatum Pontificale Veronense melius habent *XL annis*. Exstat Majoriani Augusti lex an. 458, quae XL annorum probationem requirit. Forte S. Leo Majoriano hujus legis edendae auctor fuit, et eatenus hoc decretum Leoni tribuitur.

III. *Hic etiam constituit, et addidit super sepulcrum apostolorum ex clero Romano custodes, qui dicuntur cubicularii*. Decretum de libris apocryphis in appendice dabitur.

Decreta apud Gratianum Leonis nomine inscripta, quae ex epistolis nostri pontificis excerpta fuere, Quesnellus suis locis indicavit in margine: nos ea annotavimus, quae ex ejusdem sermonibus sumpta fuerunt. Reliqua vero, quae nostri Auctoris non sunt, cum ex simplici inscriptione *Leo papa* colligi nequeat ea Leoni nostro potius quam alii ejusdem nominis **1462** pontifici fuisse attributa, inter decreta Leoni I certo ascripta recensenda non fuere. Sex ex hujusmodi decretis nullo apud Gratianum citato sermone, epistola nulla, alios quidem habent auctores. Nam canon 1, dist. 72, est canon 18 concilii Romani sub Eugenio II habiti, et Leone IV

confirmati; can. 16, caus. 3, quaest. 9, Leoni III vel IV ascribendus videtur; can. 4, caus. 16, Leoni IV maxime congruit; can. 4, caus. 30, quaest. 5, est canon 8 concilii Troslejani an. 909; can. 1, caus. 31, quaest. 1, pertinet ad concilium Triburiense an. 895, can. 51; tandem canon 101 de Consecr. dist. 4, forte referendus ad concilium Suessionense anni 853. De his plura disseret Carolus Sebastianus Berardus in praeclaro opere inscripto: *Gratiani Canones genuini ab apocryphis discreti*, part. II, tom. I. Duo alia pariter decreta ex duabus epistolis sumpta apud eundem Gratianum leguntur, quae Leonis nostri non sunt: primum dist 68, can. 4, ex epistola ad episcopos Germaniae e Galliae, quam in appendice recensebimus epist. 2; alterum caus. 33, quaest. 2, can. 13, ex epist. ad Gallerium episcopum Tripolitanum, quam Pithoeus in suo codice Leoni IV ascriptam invenit, Leoni quidem nostro non convenire vel ex stylo colligere licet. Haec autem indicasse sufficiat.

APPENDIX PRIMA AD SECUNDAM PARTEM OPERUM S. LEONIS MAGNI.

PRAEFATIO.

1. Haec appendix trium documentorum genera complectetur. Primum epistolas Leoni affictas, et sententiam *de apocryphis* ex Leonis epistola ad Turribium ex parte

transcriptam. Dein duas epistolas a Quesnello Leoninis adjectas, alteram Turribii ad Idatium et Ceponium episcopos, alteram Juliani Coensis ad Leonem Augustum. Subjiciemus tertiam ex codice Casinensi editam a Christiano Lupo et Baluzio, qua coevus auctor anonymus refellit Eutychis epistolam 21 ad Leonem scriptam. Tandem duo monumenta ad Leonis epistolas pertinentia, nimirum fragmentum gestorum Constantinopolitani concilii ex vita S. Abundii Comensis editum, in quo epistola 28 Leonis ad Flavianum recepta fuit, et actionem ineditam concilii Chalcedonensis, in qua Leonis epistola 93 ad synodum Nicaeae primum indictam, postea vero Chalcedone habitam, Latine ac Graece recitata cognoscitur.

2. In serie autem epistolarum quae Leoni perperam tributae fuere, hic non recensuimus epistolam ad Demetriadem, quia haec longior tractatus est, non disjungendus a duobus libris de Vocatione omnium gentium, qui secundo tomo reservantur. Inserendum potius hoc loco videbatur breve illud fragmentum anathematismatum adversus errores Manichaeorum et Priscillianistarum, quod e vetustissimo ms. Ambrosianae bibliothecae Ludovicus Muratorius edidit tom. II Anecd. Latin. pag. 112. Cum enim istorum haereticorum errores S. Leo condemnasset, hunc ille eorumdem anathematismatum auctorem suspicatus est. Hinc P. Mansius in Leone hoc fragmentum recusit tom. I Supplementi Conciliorum pag. 118. Sed cum de Leone nihil certi affirmari queat, adeo ut idem Muratorius scripserit pag. 119: *An is qui hos anathematismos antiquitus proposuit Leo Magnus fuerit, an quisquam alius, nolo divinare*; hoc fragmentum indicasse sufficiat, ut ne tamen ex simplici suspitione, qua, ipso codice

non suffragante, Leoni tributum dici nequit, eodem appendicem augendam putemus.

3. Inter documenta ad Leonis epistolas pertinentia proferri potuisset liber quartus Vigilii Tapsensis adversus Eutychianos, editus tom. VIII Bibliothecae Patrum pag. 730, necnon quae codice 228 excerpserit Photius ex libris S. Ephremii Theopolitani, ac Eulogii Alexandrini contra Severianos et Acephalos, in quibus apologia luculentissima textitur Leoninae epistolae 28 ad Flavianum. Sed ne nimium augeretur editio, sola hujus generis documenta Leoni coaeva in hac appendice collocanda credidimus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM PRIMAM.

1. *Sequentem Leonis epistolam ad Gallicanos provinciae Viennensis Quesnellus non exiguis argumentis in suspicionem adduxit, quae tamen ex aliorum potius quam ex suo sensu ita explicare et emollire studuit, ut eam, licet suspectae fidei, a Leoninis plane expungendam haudquaquam crediderit, eademque praeterea velut indubio Leonis fetu usus sit in diss. 5, part. I, c. 8. Integram ejus observationem notis ejusdem insertam in primis apponamus:* Vix digna erat haec epistola, quae ex bibliotheca Floriacensi prodit, ut inter Leoninas locum obtineret, cum suppositionis characteres plurimos prae se ferat. Primum enim abhorret omnino a Leoninae dictionis nitore, vixque intelligi potest aliquot in locis. 2° Ipsa epistolae inscriptio *Per Gallias et Viennensem provinciam* insulsa est.

Quasi vero extra Gallias constituta esset Vienna! 3° Etsi vices suas nonnullis dederit S. Leo, episcopis videlicet Thessalonicensibus, numquam tamen eosdem *vicarios suos* appellavit, nec ea voce usus est uspiam. Sic etiam ea utitur suppositor hoc loco, quasi plurimos per regiones vicarios haberet, cum unicus Thessalonicensis ejus vices tunc temporis gereret. Vicariatus enim Arelatensis constitutio posterioris est aevi. 4° *Archiepiscopi* nomen aliam aetatem, et quidem recentiore, arguit; etsi enim Graecis etiam tunc in usu erat, at Latinis nequaquam. 5° Consularis nota nullo modo convenit anno quo Leonem inter et Hilarium orta est contentio, atque in hunc ab illo lata sententia. Immo nec ulli anno congruit: cum enim Valentinianus Augustus quartum gessit consulatum anno scilicet 435, nec Avienum collegam habuit, sed Theodosium Augustum, nec Leo pontificatum adeptus erat; cum vero Avienus consul fuit an. 450, Valentinianus septimum agebat consulatum, et Hilarius jam e vivis exierat. Denique valde inutilis erat brevior haec epistola, cum prolixior, quae sequitur, scripserit ad ejusdem provinciae episcopos eodem anno et eodem consilio. Qui tamen hujus epistolae ἀποκρίσιν tueri voluerit, respondere poterit scribarum errore factum ut archiepiscopi nomen pro episcopi voce suppositum fuerit; dum scilicet aevi sui usum ob oculos haberent: eorundem oscitantiae tribuendum, quod IV pro VI in Valentiniani consulatu scriptum sit, et *Avieno* pro *Nomo*; unum enim pro altero sumi in mss. codd. facile fuit. Denique quod stylus minus accuratus est, inde evenit quod statim atque discessit ab urbe Hilarius, Leo, iudicio quod inchoatum fuerat perfecto, confestim in Gallias currente calamo scripsit perbreves has litteras, ut adventum narrationemque Hilarii praeveniret, scripturus postmodum

prolixiorem per otium epistolam. Quamobrem nec inutilis, inquit, videtur omnino epistola, immo necessaria, cum inter utramque sex fere mensium intervallum fuerit; et altera mense Januario, altera Junio scripta videatur. Hiemis videlicet tempore e Galliis profectum Hilarium narrat ejus Vitae scriptor: unde et Januario mense scribere potuit sanctus Leo ad Gallicanos episcopos, quos cum didicisset nihilo secius in Hilarium propensos, nec quidquam de sua in illum gratia et obsequiis remisisse, tunc Leo prolixiorem epistolam scripsit, quam et Valentiniani edicto praemuniri curavit, ut parendi necessitas Gallicanis episcopis imponeretur.

«In eadem Floriacensi bibliotheca, inter vetera monumenta quae res Viennenses attinent, exstat epistola Adriani papae I ad Bertericum Viennensem archiepiscopum, in qua testatur pontifex sanctum Leonem post Chalcedonensem synodum singulis metropolitans civitates quas subjectas sibi haberent distinxisse: quod de solis Arelatensi et Viennensi verum est, et quidem ante synodum Chalcedonensem.»

2. Cum ea quae ex suo sensu suoque nomine opposuit Quesnellus satis sunt gravia, tum vero quae ex alieno reposuit, quam sint imbecilla quisque cognoscet. In errore quidem consularis notae etsi facile tribui possit librarii oscitantiae numerales litteras IV pro VI in Valentiniani consulatu signare, non tamen eidem lapsui verti potest Avieno pro Nomo scribere, nec unum ejusmodi nomen pro altero sumi in mss. codicibus facile fuisse quispiam probaverit. Neque verum esse potest hanc epistolam datam fuisse die 6 Januarii an. 445, sex circiter mensibus ante alteram, quam scriptam ostendimus mense non Junio, sed Julio. Hilarium enim Roma discessisse Viennensibus notum

initio ejusdem epistolae traditur. Ex Hilarii autem Vita c. 16 liquet eum hiemis tempore peditem per Alpes profectum in Urbem, et postquam ibidem aliquamdiu constitisset, hieme pariter exinde aufugisse: quod si non ad Februarii initia, saltem ad finem Januarii referendum videtur; ac propterea probabilissimum est nondum pontificem publicis saltem litteris quidquam statuisse in Hilarium, cum is Arelatem reversus illum placaturus Romam misit primo Ravennium presbyterum, deinde Nectarium atque Constantium episcopos; cumque Auxiliaris Praefectus ad Hilarium rescribens, mitius eidem consilium suasit. Quod si ad haec concilianda cum Tillemontio quispiam suspicetur, in Leonis epistola pro VIII id. Jan. legendum VIII id. Jun., ut in Valentiniani novella inter Leonis epistolas relata epist. 11, editum fuerat: cum novellam datam ostenderimus VIII id. Julii, non Junii, haec conciliandi ratio haudquaquam subsistit.

*3. Tandem addendum est suppositionis argumentum nostro quidem judicio maximum. Haec epistola in bibliotheca Floriacensi prodiit ex Viennensis Ecclesiae archivo, ex quo aliae pariter decretales ejusdem Ecclesiae praerogativas et privilegia ingerentes, ibidem editae sunt. Cum vero caeterae omnes antiquiorum pontificum epistolae eo ex libro vulgatae, apocryphae et commentitiae sint, ut videre est apud P. Coustantium (**Tom. I Epist. Rom. pontif.**), qui eas idcirco in appendicem spuriarum cum opportunis monitis rejecit, quis hanc pariter aliquot praesertim falsitatis indiciis inspersam eadem impostura fabricatam nequaquam agnoscat? Recte siquidem P. Sirmondus in notis posthumis tom. IV Concil. pag. 697, eandem, praesertim ex manifesto errore chronicae*

notationis, subditiā pronuntians, monuit haud laborandum in hoc vitio excusando et tribuendo scriptoribus, cum in caeteris pontificum ad episcopos Viennenses epistolis, quae in eo volumine continentur, alia sint plurima tam aperte falsa, ut merito detrahant etiam probabilibus fidem.

4. Neque moveat mira quaedam cum rebus gestis hujus temporis convenientia, et simplicissimus antiquitatis candor qui in ea deprehenditur. Impostor enim, ut fraudem antiquitatis et simplicitatis colore velaret, ex antiquis monumentis plura decerpit, uti animadvertere licet potissimum ex epistola Silvestri pro Ecclesia Viennensi, quae ex genuinis Zosimi litteris pro Ecclesia Arelatensi fere ad verbum exscripta fuit. Haec autem Leonis decretalis ex sincera ac fusiore ejusdem epistola ad Viennenses quasdam sententias recepit. In iis porro quae ibidem peculiariter adduntur: Sitque reintegratum Viennensi archiepiscopo privilegium et jus antiquum, quod apostolica benignitas ad Arelatensem ex parte transtulit civitatem; verba ex parte eam ex apostolica auctoritate ante hoc tempus obtinuisse praesumunt Viennensis provinciae divisionem in partes duas, quam posteriori decreto ipse Leo constituit, ita ut haec sententia ex epist. Leonis 66 ad comprovinciales metropolis Arelatensis deducta videatur: unde etiam consularis notatio Valentiniani et Avieni ex eadem transcripta est: quod suppositionem evidentius confirmat atque demonstrat.

EPISTOLA I. Ad episcopos Gallicanos provinciae Viennensis.

Dilectissimis fratribus per Gallias et Viennensem provinciam episcopis constitutis, LEO episcopus.

Quali pertinacia Hilarius Arelatensis episcopus iudicium nostrum effugerit, sancta vestra fraternitas non ignorat. Unde et justum esse videmus, ut quia principis apostolorum magnam in iudiciis moderationem, quam in potestate per vicarios suos semper exhibet, Arelatensis episcopus non exspectavit, a privilegio suae civitatis submotus humili loco discat, quod in magno gratis munere praedecessorum nostrorum concesso tenere noluit. Sitque redintegratum Viennensi archiepiscopo privilegium, et jus antiquum, quod apostolica benignitas ad Arelatensem ex parte transtulit civitatem, ut tali severitate Hilarius coercitus, discat non temere transgredi terminos antiquos canonica prolatione fundatos. Data octavo [Al. **tertio**] idus Januarii Valentiniano Augusto IV et Avieno consulibus.

EPISTOLA II. *Ad universos Germaniarum et Galliarum regionum episcopos. De privilegio chorepiscoporum sive presbyterorum.*

LEO Romanae Ecclesiae et apostolicae sedis episcopus universis Germaniarum et Galliarum regionum episcopis salutem.

Cum in Dei nomine in Romana Ecclesia synodum episcoporum, sive caeterorum consacerdotum Christique

fidelium coadunatam habuissemus. *Vide reliqua tom. II, in diss. 11 Quesnelli .*

ADMONITIO IN EPISTOLAM TERTIAM.

Cum sequens epistola, in vulgatis antiquis 96 scripta praeferatur a Leone, Victorio et Eustochio, ac inter Leoninas epistolas recenseatur in codicibus collectionis 12, una cum Leonis epistolis edita fuit a Merlino, et ex ipso in alias ante Quesnellum editiones manavit. Hanc quidem, ac si esset nostri Leonis cum synodo Romae habita, bis laudavit Hincmarus Rhemensis, primum in quaternione ad Carolum regem opusc. 1, tom. X Concil. Venetae editionis col. 1243, ac dein initio opusculi 2 col. 868. Itaque vetus haec hallucinatio cognoscitur. Suppositionem autem detexerunt nonnulli, inter quos praecipue audiendus est P. Jacobus Sirmondus in notis posthumis tom. IV Concil. pag. 667: Leonis nomen, inquit, plerosque omnes hactenus induxit, ut hanc epistolam Leoni papae ascriberent, atque inter ejus epistolas collocarent numero 96, cum revera sit Leonis Bituricensis, qui una cum Victorio Cenomanensi et Eustochio Turonensi eam scripsit ad episcopos et presbyteros provinciae, non Thraciae, ut inter Leonis epistolas vulgatum est, sed Tertiae, quo nomine Turonica provincia designatur, quae est tertia Lugdunensis. Ad calcem vero epistolae, post subscriptiones trium episcoporum, sequebatur in codice S. Remigii Remensis, et caeteri qui adfuerunt episcopi subscripserunt, ut hinc appareat, a pluribus episcopis et in

synodo fortasse aliqua editam fuisse, post Andegavensem (**an. 453**), cui cum his tribus adfuerat etiam Chariato, qui hoc loco inter ejusdem provinciae Tertiae antistites numeratur. *Quapropter haec epistola S. Leonis nostri aetate scripta fuit. Quaedam autem vulgatorum menda laudatus Sirmondus correxit ex codice Remigiano collect. 12, cui etiam nostri ejusdem collectionis suffragantur. Hinc sola menda vulgatorum in annotationibus indicabuntur.*

EPISTOLA III. Leonis Bituricensis, Victorii Cenomanensis, et Eustochii Turonensis ad episcopos et presbyteros intra Tertiam provinciam constitutos.

Domini fratribus merito beatissimis, in Christo venerabilibus Sarmationi, Chariatoni, Desiderio episcopis et presbyteris omnium Ecclesiarum, quae sunt intra provinciam Tertiam constitutae, Leo, Victorius, Eustochius episcopi.

Tanta saeculi potestates circa sacerdotalem ordinem reverentia praevaluere, etiam hi quos sub imperiali nomine terris divina potentia praeesse praecepit, ut jus distringendorum negotiorum episcopis sanctis juxta divalia constituta permiserint. Quod cum et juris antiqui formulis, et in latis frequentius sit legibus confirmatum, praesenti tamen tempore a plerisque invenimus fuisse calcatum. Nam

praetermisso sacerdotali iudicio, passim ad examen saeculare transiere. Idcirco nobis visum est ut hanc et sacrae legis et nostri ordinis contumeliam et ad praesens ulcisceretur plena districtio, et observandam formulam constitueret in futurum. Censuimus itaque ut quicumque, praetermisso sacerdote Ecclesiae suae, ad disceptationem venerit saecularium, sacris liminibus expulsus, a coelesti arceatur altario; neque ullus post hanc definitionem, quae communi sedit arbitrio, quidquam sibi ultra praescriptum vindicare nitatur. Ita fiet ut hi qui ante erravere, congrua emendatione se corrigant, et quisquis sub observatione clericali coelesti probatur servire officio. ex clero abjiciendum se noverit, si praetermisso sacerdotum iudicio, saecularem adierit potestatem. Quod ideo singulos universosque volumus agnoscere, ut quod pleno iustitiae et juris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis in omnibus clericorum negotiis sortiatur. Sane si clericum laicus pulset, prius se audiri ab episcopo poscat; tum si petitioni suae laicum viderit obviare, ex permissu episcopi sui in saeculi moderatoris disceptatione confligat.

Leo episcopus subscripsi.

Victorius episcopus subscripsi.

Eustochius episcopus subscripsi.

ADMONITIO IN SEQUEM
SENTENTIAM.

In duobus manuscriptis Vallicellanis XVIII, et B. 58, nec non in multo vetustiore Vat. Palatino 277, exhibetur Sententia papae Leonis de apocryphis Scripturis. Hanc sententiam e codice Herovallianae collectionis Leoni tributam vulgavit Jacobus Petit post Theodori Poenitentiale, ac dein ex memorato ms. Palatino noster concivis P. Joseph. Blanchinius tom. I Vindiciarum canonicarum Scripturarum pag. 405, qui et characteris octavum circiter saeculum referentis specimen dedit pag. 295. Primum caput hujus sententiae sumptum quidem est ex Leonis epist. 15, ad Turribium, cap. 15. Caput vero secundum Leonem non habet auctorem. Insignis porro est hujus secundi capitis varietas in laudatis codicibus. Nam codex antiquior Palatinus plura continet quae in tribus aliis mss. desunt. In his generalis sanctionis forma primo capite inducta, qua libri ab haereticis corrupti in Ecclesia legi prohibentur, altero breviori capite de legendis orthodoxorum Patrum libris decernitur. In Palatino autem ms. priori capite ex Leone exactius sumpto interdicitur, ne sub canonicorum codicum nomine libri a Priscilliano vitiiati legantur: altero autem capite proponitur ordo quo canonici libri juxta ritum Basilicae S. Petri legendi sint; quod ex aliquo perantiquo Romano Ordine sumptum videtur. Qui enim Ordo apud Burchardum lib. III, c. 222, et apud Gratianum dist. 15, c. 3, § 82, subjicitur Gelasii decreto de apocryphis, licet in pluribus concinat, uberior tamen et recentior est. Tum vero in Palatino pauca adduntur de lectione librorum sanctorum Patrum, quae a textu aliorum codicum non nihilum discrepant. Palatini vetustioris codicis lectionem exhibebimus, caeterorum autem variantes in annotationibus indicabuntur.

EPISTOLA IV, SEU SENTENTIA PAPAE LEONIS *De apocryphis Scripturis.*

Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maxime providendum, ut falsi codices et a sincera veritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphae Scripturae, quae sub nominibus apostolorum multarum habent semina falsitatum, non solum interdicendae sunt, sed etiam penitus auferendae atque ignibus concremandae. Quamvis enim sint in illis quaedam quae videantur speciem habere pietatis, numquam tamen vacua sunt venenis; et per fabularum illecebras hoc latenter operantur ut mirabilium narratione seductos, laqueis cujuscumque erroris involvant. Unde si quis episcoporum vel apocrypha haberi non prohibuerit, vel canonicorum codicum nomine eos libros in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani sunt adulterina emendatione vitiiati, haereticum se noverit judicandum: quoniam qui alios ab errore non revocat, se ipsum errare demonstrat .

CAP. II. Legitur autem omnis Scriptura divina sancti Canonis ab initio anni usque ad finem in ecclesia S. Petri hoc ordine. Tempore veris, hoc est VII diebus ante initium Quadragesimae usque ad octavam diem ante Pascha, leguntur quinque libri Moysi, cum Jesu Nave, et Judicum. Et VII dies ante Pascha liber Isaiae prophetae, unde ad passionem Christi (**Sic cod.**) cum venit, et Lamentationes Hieremiae. Diebus autem Paschae epistolae apostolorum et

Actus apostolorum atque Apocalypsis usque Pentecostem. In tempore autem aestatis Regum *et* Paralipomenon usque ad medium autumnus, hoc est XV kal. Novembris: deinde liber [*Lege libri*] Salomonis, et Mulierum, atque Machabaeorum, et liber Tobii usque ad kal. Decembris. Ante autem Natalem Domini nostri Jesu Christi, Isaiae, Hieremiae, et Daniel usque ad Epiphaniam. Postea quidem Ezechiel, et Prophetarum minores, atque Job usque idus Februarias. Psalmi omni tempore. Evangelium et Apostolum [*Lege Apostolus*] similiter. Tractatus vero sancti Hieronymi, Ambrosii, *et* caeterorum Patrum, prout ordo poscit, leguntur.

ADMONITIO IN SEQUENTEM EPISTOLAM.

Turribii Asturicensis epistolam ad Idatium et Ceponium episcopos, quam Quesnellus inter Leoninas edidit post Leonis epistolam ad Turribium, Stephanus Baluzius (Vid. t. IV Concil. pag. 731), et alii nonnulli in suspicionem vocant. At illam satis vindicat antiquitas codicis S. Aemiliani, ex quo ea ab Ambrosio Morales primum prodiit, uti pluribus ostendemus in observationibus ad not. 8 Quesnelli in epist. 15 S. Leonis ad Turribium. Aliae vero objectiones, quae proferri possent, facile elidentur, si hanc epistolam non minus quam libellum adversus Priscillianistas, qui cum hac epistola ad Idatium et Ceponium episcopos directus agnoscitur, ante episcopatum a Turribio scriptos credamus. Hinc iidem Idatius et Ceponius Turribio antiquiores episcopi dicendi sunt: unde Idatius ad an. 445, se ante Turribium nominat. Idem vero

libellus cum eadem epistola ipsi praefixa ad Leonem postea missus videtur, ita ut ex hac epistola Idatii et Ceponii antiquitatem et meritum S. pontifex intelligens, hos in fine epistolae 15 maxime idoneos crediderit, qui Turribio juniore episcopo efficacior operam adjungerent, ut adversus Priscillianistas Galliciae synodus convocaretur.

EPISTOLA V S. TURRIBII
ASTURICENSIS. *De non recipiendis in
auctoritatem fidei apocryphis Scripturis, et de
secta Priscillianistarum.*

Sanctis ac beatissimis et omni veneratione colendis IDATIO
et CEPONIO episcopis TURRIBIUS.

Molesta semper est et injucunda peregrinatio. *Hic afferenda erat tota epistola Turribii. Sed cum impressa fuerit post Leonis epistolam XV, ad eundem Turribium col. 711, eo quod eam subjectam invenerimus in Quesnelliana editione qua usi sumus, ne bis repetatur, eo lectores remittimus.*

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUEM.

1. *In epistolam Juliani Coensis ad Leonem Augustum haec Quesnellus praemonuit. Leonis Magni epistolis unicam, quae*

superest, Juliani episcopi Coensis epistolam subjicimus, non implendae solummodo vacuae paginae gratia, sed et propter summam, quae inter utrumque pontificem fuit, necessitudinem. Haec maxime enituit in causa fidei, quam adversus Eutychianam impietatem alter ex apostolicae sedis specula in Occidentalibus praesertim partibus, hic tamquam apostolicae sollicitudinis vicarius in Orientalibus defendit. Argumentum epistolae habet Liberatus Diaconus cap. 15 Breviarii ubi narrat Leonem Augustum, ut haereticos novam synodum congregari importune flagitantes compesceret, *scripsisse singularum civitatum episcopis de utroque negotio consulens quid fieri oporteret, vel de ordinatione Timothei, vel de terminis synodi Chalcedonensis . . . Qui rescribunt Chalcedonensem synodum usque ad sanguinem vindicandam: eo quod non alteram fidem teneret, quam synodus Nicaena constituit. Timotheum vero non solum inter episcopos non haberi, sed etiam Christiana appellatione privari.* Hanc omnium sententiam in una habes Juliani epistola, quae ab octodecim (nunc viginti) quas ad eum scripsit Leo epistolis dividi neutiquam debuit.

2. Porro idem Quesnellus in dissert. 1, ad an. 457, num. 7, hanc epistolam a Juliano scriptam putat Coi, unde ejusdem reditum ad suam Ecclesiam ex hac epistola colligit; neque amplius Constantinopoli eum commoratum opinatur, ex quo Marcianus obiit. Haec autem falsa colliguntur ex epistola nunc primum edita 144, ad ipsum Julianum, nec non ex epist. 147 et 152, sub Leone Augusto scriptis anno 457, in quibus palam praesumitur illum Constantinopoli adhuc exstitisse, et litteras etiam ad S. Leonem dedisse de turbis Constantinopoli excitatis post novi imperatoris assumptionem, quibus S.

pontifex respondit epistola 144. Julianum quidem demandatam sibi ab eodem pontifice vicem et curam sine ipsius consensu deseruisse incredibile est, cum praesertim aliae difficiles circumstantiae ejus diligentiam postularent. Neque vero Aetius Juliano substitutus credi potest, ac si ille Constantinopoli jam abiisset, commissumque sibi deposuisset officium: nam et ad Julianum, et ad Aetium iisdem kalendis Septembris ann. 457 scriptae supersunt Leonis epistolae 152 et 153, in quibus utriusque cura in fidei bonum excitatur. Neque moveat inscriptio epistolae 147 ad Julianum; quae cum in ms. Grimánico inscribatur et Aetio presbytero a pari, ea ad Aetium quoque missa creditur eodem exemplo, propterea quod pontifici incertum esset num Julianus Constantinopoli degeret. Nam et eam epigraphen et Aetio presbytero a pari, in codice Ratisponensi omissam, delendam suspicamur, et Aetio aliam epistolam eodem fortassis die traditam coniecimus annot. 2 (**Col. 1116, n. ^h**) in epist. 147. Quod si S. pontifex in hac epistola queritur Julianum non scripsisse ea occasione qua Anatolius ad eundem pontificem litteras transmiserat, id potius eum Constantinopoli adhuc subsistentem praesumit: ea vero forte de causa omisit scribere, quia de eadem fere re scripserat paulo ante, et Anatolium pleniores dedisse litteras sciebat. Aetio quidem delegatio et substitutio in Juliani locum nullibi indicatur. Quod in annis sequentibus nullae aliae ad Julianum epistolae inventae sunt, cum aliae plures certo scriptae desiderentur, hoc argumentum infirmum est, ut Julianus Constantinopolim deseruisse, officiumque suum, quod adhuc fidei causa requirebat, dimisisse credatur. Cum porro idem Julianus subscriptus legatur synodo Constantinopolitanae sub Gennadio Anatolii successore circa an. 459 (**Tom V.**

Conc. p. 51), eum ad hoc usque tempus in eadem urbe perstitisse satis probabile videtur.

3. Inter eos ad quos Leo Augustus encyclicam dedit, de qua diximus in admonit. ad epist. 156, Julianus fuit, cui licet Constantinopoli existenti potuit ea encyclica dirigi, sicut et Anatolio episcopo Constantinopolitano inscripta invenitur. Cum autem caeteri omnes, ad quos eadem imperialis epistola directa fuit, essent saltem metropolitae, solus Julianus simplex Coensis episcopus hoc gradu expers erat. Id autem peculiarem ejusdem existimationem ob praeclara ipsius in Eutychianos gesta demonstrat. Haec in codice encyclo nobis conservata fuit ab Epiphanio Scholastico, qui praeter autographam Leonis epistolam, quam Occidentalis vir facile invenit et inseruit, caeteras litteras e Graeco reddidit; ac propterea haec Juliani non originale ipsum, sed versio est ex Graeco: totus enim codex encyclo Graece prodiit. Hunc codicem cum aliquot mss. collatum post Surium dedit Baluzius, ejusque variantes nobis utiles fuere.

EPISTOLA VI, JULIANI EPISCOPI COENSIS AD LEONEM IMPERATOREM.

Piissimo atque fidelissimo, victori atque triumphatori LEONI, principi semper Augusto, JULIANUS humilis episcopus Coensis.

Ego, domine Christo amabilis imperator, illam sapientissimam monitionem mente percipiens, qua dictum est, *Cognosce te metipsum*, volui taciturnitate quiescere, et majorum Patrum iudicium sustinere. Non enim evocationis aequalitas parem rerum servat effectum, sed quando coactus cum evocatione concordat, tunc similitudo nominum habet rerum quoque impermutabilem veritatem. Verumtamen quoniam consulere nos tranquillitas vestra praecepit de unoquoque capitulo, quod continetur in precibus Deo amabilium consacerdotum Aegyptiacae dioecesis, manifestam meae parvitas facio voluntatem, moestus existens, et lacrymarum imbribus irrigatus, quid loquar ignorans, captivitatem ac destructionem utique pietatis, illam tamen et pontificis lugens inopinabilem necem. Ea siquidem, quae in Alexandrina civitate commissa sunt, ex ipsa narratione declarant animi passionem, et ad vindictam tanti facinoris vestram solummodo provocant aequitatem. Nam constituti ut orbem debeatis gubernare terrarum, indiscipline aegritudinem ad interitum perducentem mederi summo studio festinantes, non gladium evaginantes ad necem, sed interminationis verbo indisciplinatos regulariter perducentes ad obedientiae voluntatem. Sententiam itaque quam contra se Timotheus nefandus exegit, sancti canones apertius explanarunt, quos sua tyrannide saepius abnegavit, disciplinam ecclesiasticam confundendo, et injurias inferendo, inimicus nescio quo modo totius Christianitatis effectus. Captus enim in talibus vestram justitiam debet experiri solummodo: quoniam ad magnitudinem commissorum ejus, sicut in precibus continetur, potestas ecclesiasticarum non sufficit sanctionum. Pando siquidem vestrae potentiae et quid de sancto Chalcedonensi concilio

sentire dignoscor. Hoc etenim nullatenus a veritate discordat: quoniam fidem traditam a sanctis beatisque trecentis decem et octo Patribus consona voluntate divina inspiratione firmavit, non dogma aliud introduxit, non alterum symbolum, non vanam expositionem, non dualitatem unigeniti Filii Dei, neque novitatem aliquam celebravit; sed per omnia consonat etiam sacro concilio centum quinquaginta sanctorum Patrum pariter, et Ephesino, cui praesederunt ter beati et sanctissimi Patres Coelestinus Romanae pontifex civitatis, et Cyrillus Alexandrinus episcopus. Supplicamus igitur vestrae potentiae, ut inviolabiliter conservetis ea quae a Christo per ipsum de ipso bene sunt constituta. Ubi enim tantorum erat congregata multitudo pontificum, et sanctorum praesentia Evangeliorum, et frequens simul oratio; illic creaturae totius opificem invisibili virtute credimus fuisse praesentem. Terror enim tunc nullus fuit imperialis auctoritatis: quoniam sanctae piaequae memoriae Marcianus, amoris divini diademate coronatus, spiritalem quoque suscipiens curam, festinavit apostolorum dogmata confirmari a praesulibus Ecclesiae, desiderio fidei accensus orthodoxae. Quem cum vestra pietas imitatur, et victoriam contra barbaros adipiscitur, et veritatis quoque destruit inimicos.

Julianus humilis episcopus definiens retuli.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUEMTEM.

Epistola Eutychis ad S. Leonem, inter Leoninas 21, cum caeteris documentis eidem annexis, post Flaviani mortem, seu post an. 449, a nobili quodam viro ad peritum nescio quem missa fuit, ut quid circa illa sentiret, exponeret. Quae iste confutanda credidit, una cum ipsa censura addita fuerunt velut Appendix documentis ad Nestorianam haeresim pertinentibus quae e Casinensi codice Lupus et Baluzius typis dederunt, ac tom. IV Concil. recusa inveniuntur pag. 490. Epistolam Eutychis et caetera fragmenta, quae ab anonymo ad crisim vocantur, jam exhibuimus epist. 21. Nunc ipsam confutationem proferimus, quae cum nullam mentionem faciat synodi Chalcedonensis, ante hoc Concilium scripta videtur, nimirum circa an. 450. Ipsum titulum ex eodem codice Casinensi exhibemus.

**EPISTOLA VII Tacito nomine facta ad
quemdam senem cupientem scire quid
contrarium catholicae fidei senserit
Eutyches. (C)**

Misit mihi nobilitas tua exemplum libelli de novae fidei Expositione Eutychetis, quem exposuit scribendo ad beatissimum papam sedis apostolicae Leonem. Scribere et dignatus es ut si quid inde sentirem, humilitatis meae litteris indicarem. Quod quidem ipse pro studio sanctae affectuose injungere dignatus es; sed mihi trepidam habenti mentem et timore repletum cor, in hac quaestione periculosum videtur

aggredi, praecipiente doctore et illuminatore gentium apostolo Paulo et generaliter monente ac dicente: *Stultas autem et ineruditas quaestiones et contentiones et pugnas legis evita. Sunt inutiles et vanae.* Tamen ipsius beatissimi apostoli Pauli precibus, adjuvante Domino et Deo Jesu Christo, quod potuerit rusticus sermo et tenuis meus sensus aggrediar; non ut magnitudo et majestas fidei exigit, sed ut tenues vires meae humilitatis patiuntur. Cum ergo percurrerem praedictum exemplar epistolae vel libellum fidei Eutychetis, inter caetera textus verborum ejus inveni, ubi a sancto concilio Episcoporum expeti a se duas naturas in Christo conqueritur confiteri. Quod si consulens suae continentiae et vetustae in se castitatis laboribus confiteri voluisset, numquam sententiae suae fidei periculum fuisset passus. Sed quia in unam Christi personam secundum apostolorum vel prophetarum seu Evangeliorum traditionem duas naturas in Christo confiteri noluit, in ipso portu exitus sui non solum ipse laborum continentiae suae naufragium passus est, verum etiam jam olim bene fundatam Ecclesiarum per orbem terrarum perturbavit fidem, et ad cumulum perfidiae suae, Christi veneratorem et bonae fidei fidelem praedicatorem beatum occidit episcopum Flavianum. Et ille quidem quietis temporibus, nulla existente publica persecutione, coronam accipiens martyrii, nunc cum beato suo magistro apostolo Paulo gloriatur et dicit: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De caetero superest corona justitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex, non solum autem mihi, sed et omnibus qui diligunt manifestationem ejus.* Et illo quidem cum omnibus sanctis in Domino gloriantes nobis necesse est, si meremur ejus sequi vestigia et traditionem fidei, per quam gloriosum meruit

exitum, totis fidei viribus et usque ad mortem tenere et in unam Christi personam duas confiteri naturas, Divinitatis et humanitatis, creatricis et creatae, assumptricis et assumptae. Quae tamen substantiae aut naturae, non confusae, sed unitae, et in una eademque persona inseparabiliter, et in sua semper proprietate sunt permanentes. Quapropter unicuique substantiae naturae propria utique aptanda sunt, id est, infirmitatis humanitati, quae creata est digna, non vero mutabilia Divinitati, quae creavit. In tantum enim hae duae naturae in una persona Christi simul unitae sunt atque conjunctae, ut idem Jesus Christus Dei Filius, Deus et homo, aliquando res aut agat aut loquatur humanas, aliquando vero divinas. Nam denique ut duarum naturarum, id est Divinitatis et humanitatis, in se ostenderet substantias, navigans dormit in navi ut homo, et procellae, eminenti vento, vel mari imperat ut Deus, dicens: *Tace, obmutesce*. Et post quadraginta dierum atque noctium jejunium esurit ut homo, et in solitudine quinque millia virorum, exceptis infantibus et mulieribus, de quinque panibus et duobus piscibus refecit ut Deus. Et quid plura? A Judaeis crucifixus, et lancea in latere compunctus, moritur ut homo, et Lazarum quatruiduanum de monumento resuscitavit ut Deus, auctoritate divina dicens: *Lazare, veni foras*. Harum ergo, domine, duarum naturarum in Christo traditio est fortiter custodienda, ne cum Eutychete aut caeteris ejus consentaneis eas in unam confundentes, novum incertae fidei teneamus tramitem. Optime enim eos dedignaris, quia omne quod confusum, obscurum et incertum esse cognoscitur: siquidem ut datur intelligi, proprias easdem naturas Divinitatis et humanitatis imprudenti sensu in unum confundere videntur, ut non separantes humanitatis substantiam a Christi Divinitatis natura, ipsa voce Deum

passibilem pronuntient. Nam denique epistola quam dicit Eutyches Julii quondam episcopi urbis Romae esse, quam et ad solatium suae perfidiae, ignoro, forsitan falsam protulit, cujus et pravo sensu duci cognoscitur, in ipso ultimo textus sui ita profitetur, dicens: *Qui igitur sic sentiunt, non excedunt, ab inconsona contraria sentientibus, ut cum mente divinis praeceptis consonant, sermonibus discrepent. Necesse est enim eos, cum duas naturas intelligunt, alteram colere, alteram non adorare, et in divinam quidem baptizari, in humanam vero non baptizari.* Vides ergo quomodo impugnantes et confundentes duarum naturarum substantiam, Deum passibilem pronuntiare perfido sensu conantur. Nos vero, qui catholicae fidei rectum tenemus tramitem, praetermissa hac confusione duarum naturarum, in Dominicam carnem baptizati, propterea eam adoramus, quia a Divinitate suscepta atque eidem ita unita sit, ut non alium atque alium, sed unum eundemque Deum et hominem, Dei Filium confiteamur. Nam si Eutyches aut caeteri ejus consentientes hominem separant a Christo Deo, illi nos numquam adoramus aut servimus. Aut si quis nostrum purpuram aut diadema regale jacentia inveniat, numquid ea conabitur adorare? Mox vero ut ea rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si quis eam simul cum rege adorare contempserit. Ita Christi Domini nostri perfectam humanitatem, non solam et nudam, sed Divinitati suae unitam, unum eundemque Dei Filium, Deum verum, et hominem verum, si quis adorare contempserit, aeternam mortem patietur. Sequitur et Julius, cujus sensu ducitur Eutyches, et dicit: *Si autem in mortem Domini baptizamur, unam profiteamur naturam et impassionabilis Deitatis et passionabilis carnis.* Velim plenius agnoscere quomodo

dicant *carnis*? Si haec caro sine anima est, quid est caro ista nisi terra sine sensu, quae nec gratias agere valuit, nec crucis poenas sentire potuit? Quod autem caro sine anima sentire non possit, cunctis est manifestum. Si autem, ut illi sentiunt, in illa Dominica carne Divinitas pro anima fuit, Divinitatem ergo passionibus subjiciunt. Si autem, ut vera se habet Scripturarum fidelissima ratio, simul cum carne et humanam suscepit animam, ergo perfectus Deus perfectam suscepit hominis naturam, ut ostenderet se simul cum humana carne et humanam suscepisse animam, id est perfectum hominem. Dicit enim: *Pastor bonus animam ponit pro ovibus suis. Et Potestatem habeo ponendi animam meam, et iterum potestatem habeo sumendi eam.* Et in ipso articulo passionis suae dicit: *Tristis est anima mea usque ad mortem; et: Nunc anima mea conturbata est.* Non enim Deus aliquando perturbatur, sed ille utique homo qui esuriit, qui sitiit, qui dormivit, qui lassatus fuit atque ploravit: quae omnia sine affectibus animae caro sola sentire non potuit, nisi ille homo perfectus quem suscepit Deus perfectus, dicente Hieremia propheta: *Hic Deus noster, non aestimabitur alius ad eum: qui invenit omnem viam disciplinae, et dedit eam Jacob puero suo, et Israel dilecto a se.* Et adjecit: *Post haec in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.* Qua porro forma in terra visus fuerit et conversatus sit, sanctissimus prophetarum Isaias plenissime et apertius exponit: *Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est? Annuntiavimus coram ipso tamquam pueri, ut radix in terra sitienti. Non est ei species neque gloria. Vidimus eum, et non habuit speciem neque decorem; sed species ejus sine honore, et abjecta prae omnibus hominibus. Homo in plaga positus, sciens ferre infirmitates. Quoniam aversata est species ejus,*

et dehonestatus, et pro nihilo aestimatus est. Hic peccata nostra portat, et pro nobis dolet. Nos aestimavimus eum in dolore esse et in plaga et in vexatione. Ipse autem vulneratus propter peccata nostra, et infirmatus est propter iniquitates nostras. Eruditio pacis nostrae in eum, livore ejus nos sanati sumus. Omnes ut oves erravimus, et omnes homines a sua via erraverunt. Et Dominus tradidit eum pro peccatis nostris. Ipse autem male vexatus continuit labia sua, ut ovis ad immolandum ductus est. Et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium ejus sublatum est. Generationem autem ejus quis enarravit? Quoniam tolletur a terra vita ejus, et ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem. Et dabo inanes pro sepultura ejus, et divites pro morte ejus. Quoniam iniquitatem non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Et Dominus vult purgare eum de plaga. Si detis pro peccato animas vestras, videbitis semen longae vitae, et vult Dominus adolere animae ejus, ostendere ei lumen, formare prudentiam, justificare justum, bene servientem pluribus. Et peccata eorum ipse portavit. Ideo ipse haereditatem possidebit multos, et fortium partietur spolia. Propter quod tradita est in mortem anima ejus, et inter iniquos deputatus est. Et ipse peccata multorum tollit, et propter iniquitates nostras traditus est. Pervide igitur, domine mi, secundum sanctae tuae mentis studium, quomodo praedicti prophetae Hieremias et Isaias sibimet consentientes asserant qualiter perfectus Deus de coelo descendens pro salute generis humani, suscepit hominem, et superius ab Isaia praedictas passiones uterque naturae illius in Christo suscepti hominis assignet. Nam numquid Deus, qui est invisibilis, incomprehensibiliter poterat comprehendi, aut inimicis tradi, aut inter impios deputari, aut mori, aut vita ejus

a terra tolli? Sed ille utique qui, ut supra jam diximus, esuriit, sitivit, lassatus fuit, dormivit atque ploravit, qui etiam in cruce passionis pendens, cum vidisset in se inhabitantem Deum de suo exire corpore, lacrymabili voce clamavit post eum, Hebraica lingua dicens: *Heli, Heli lamasabactani*: hoc est: *Deus meus, quare me dereliquisti?* quamvis tertia die eum esset resuscitaturus. Tamen necesse erat illud adimpleri quod jam praedixerat in Evangelio Jesus, suis discipulis dicens: *Ego a Deo processi, exivi a Patre, et veni in hunc mundum, et iterum relinquo hunc mundum et vado ad Patrem*. Siquidem et in ipsa passione, quamvis ille perfectus homo, a perfecto Deo susceptus, impiam moriens in cruce patiatur poenam, tamen et ipse impassibilis Deus in eodem a se suscepto perfecto homine, quamvis passionem non sustinuerit, tamen injuriam passus est. Nam sicut qui indumentum conscindit, et induto facit injuriam, ita et qui carnem ejus crucifixerunt, Divinitati ejus injuriam intulerunt. Hanc ergo Divinitatis injuriam omnia elementa videntia expaverunt. Nam denique terra contremuit, petrae scissae sunt, sol fugit in noctem, luna sanguineo colore fuscata est, et tamquam damnatione perpetua jam mundus oppressus esset, avulsae locis coelestibus stellae ruerunt, elementorum lege confusa, apertis monumentis, sepulta jam olim corpora animas receperunt. Ideo ergo catholici per orbem terrarum fidelissimi Ecclesiarum doctores secundum Scripturarum auctoritatem duas in Christo naturas praedicant, Divinitatis (et humanitatis. Quae utinam considerasset Eutyches), et tot annorum continentiae laboribus (se) apertis oculis non immersisset, nec Orientis Ecclesiis impiam protulisset perturbationem per confusas duarum naturarum substantias, Deum passibilem pronuntians. Sed cum in ista

suam sententiam Paulus apostolus compleat dicens: *Quia in novissimis temporibus recedent quidam a fide*, tamen nos sollicitus praemonet dicens: *Attendite spiritibus seductoribus in hyprocrisi mendaciloquorum, cauteriatam habentium conscientiam*. Nisi enim secundum Apostoli dictum cauteriatam et incertam suae fidei habuisset conscientiam, numquam tantam confusionem Ecclesiis Dei excitans, suae perfidiae socios fecisset sanctos trecentos decem et octo Patres Nicaeni concilii, nec non et Cyrillum et Athanasium, Felicem, Gregorium, et Proclum, sanctos episcopos; qui non utique ejus perfidiam sequendo, sed superius a mea humilitate expositam fidem docendo, inter sanctos et electos Dei in numero et libro viventium dinumerati sunt. Sed ut simplicium et imperitorum illudat et ad se ducens aduniat animos, ideo praedictos viros, catholicae fidei auctores et praedicatores, suae novae et novissimae perfidiae fingit esse socios. Vere in hunc Eutycheten completa est Apostoli sententia dicentis: *Hujusmodi pseudoapostoli, operarii dolosi, transfigurant se in apostolos Christi. Et non mirum. Ipse enim Satanas transfigurat se sicut angelum lucis. Non ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur sicut ministri justitiae: quorum finis est secundum operationem eorum*. Secundum hanc ergo Apostoli sententiam, cum sit minister perfidiae, simulat se socium esse ministris justitiae, a quibus praedictam fidei nostrae (non) tenuit, a se doctam exposuit rationem: inter quorum discipulos et dulcissimos fideles fidei filios cupio tuam nobilitatem mecum pariter ascribi; ut eorum, si meremur, sequentes fidei vestigia, precibus in futuro iudicio misericordiam impetrare mereamur a triplici pietatis unita maiestate, hoc est Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

EPISTOLA
VIII, *Seu* FRAGMENTUM GESTORUM *Const*
antinopolitanae synodi habitae anno 450, in qua
lecta et recepta fuit S. Leonis epist. 28, ad
Flavianum, ex Vita S. Abundii episcopi
Comensis.

Anatolius episcopus Constantinopolitanus novae Romae accepta epistola S. Leonis papae ad confirmationem catholicae fidei contra vesaniam haereticorum, congregavit concilium omnium episcoporum, archimandritarum, presbyterorum et diaconorum; et ante conspectum omnium recitata est epistola S. Leonis papae, quam beatus Abundius coram omnibus praesentavit: concordantibus testimoniis Romanorum Patrum ac Graecorum, Anatolius episcopus Constantinopolitanus huic epistolae S. Leonis papae continenti catholicae fidei veritatem, concordantibus etiam testimoniis Patrum ab eadem apostolica sede decretorum (*Lege* directis) [*Lege* directorum] plena devotione consensit et subscripsit, anathema dicens Eutycheti et Nestorio, et ipsorum dogmati cum sectatoribus eorum. Id ipsum fecere omnes qui aderant episcopi, presbyteri, archimandritae atque diaconi.

Mox sanctus Abundius, Asterius episcopi, Basilius et Senator presbyteri dixerunt: Omnipotenti Deo gratias: quoniam

reverendorum episcoporum, presbyterorum, archimandritarum, diaconorum, ac totius cleri professiones cognovimus, fidem rectam et a Patribus traditam profiteri, sicut eorundem subscriptio gestis praesentibus inserta declarat. Ideo nos quoque, quia omnes hoc exigere et exspectare comperimus, secundum assertionem venerabilis viri Eusebii episcopi Dorylaei et sententiam sanctae memoriae Flaviani episcopi, vel assensum papae Leonis, qui ad insinuandam cunctis fidem catholicam nos Roma misit, anathema dicimus Eutycheti, vel omnibus qui ejus perfidiam sequuntur, et dicunt in Christo ante incarnationem duas fuisse naturas, post incarnationem unam tantum naturam: cum catholica fides et ante incarnationem unam tantum Verbi fuisse, et post incarnationem duas, id est, Verbi et perfecti hominis fateatur in una persona, inconfusa proprietate sui, manere naturas. Nestorio etiam, qui vesanum (ut legitur) dudum dogma dispersit, dicendo Dominum Jesum Christum ex Maria Virgine hominem tantum, non etiam Deum natum, sed et sectatoribus ejus in hujusmodi perversitate durantibus anathema dicimus. Propter quod convenit, ad confirmationem subscriptionis, sanctam, quae praesens est, fraternitatem iisdem, vel omnibus, qui eorum doctrinam sequuntur, anathema similiter dicere.

ADMONITIO In sequentem actionem hactenus ineditam concilii Chalcedonensis.

1. *Graeci codices concilii Chalcedonensis bibliothecae Venetae S. Marci 164 et 555, locupletiores sunt iis quibus Romani editores usi fuerunt. Lacunae quae in Graeco punctis signantur initio actionis 4 in iisdem codicibus supplentur, ita ut in lacuna tertia notata tom. IV Concil. editionis Venetae pag. 1357, duas integras paginas impleant episcoporum nomina, quae in ipsa antiqua versione Latina e regione posita desiderantur. Supplentur quoque episcoporum nomina initio actionis 6, quae in Graeco vulgato desunt, et in sola antiqua interpretatione Latina leguntur, ac propterea omittuntur illa, καὶ τῶν λοιπῶν ὁσιωτάτων καὶ εὐσεβεστάτων ἐπισκόπων, et caeteris sanctissimis ac religiosissimis episcopis, quae integro episcoporum catalogo recitato locum non habent. Actione 14 de Sabiniano Perrhenorum episcopo, quae in codd. Venetis est 15, Graecus textus editus quaedam sola nomina praefert, quae omnino desunt in antiqua versione: plura autem iidem codices addunt, et solum per saltum antiqui librarii intermedia quaedam nomina omissa fuere. Idipsum accidit actione in vulgatis 16, in iisdem autem manuscriptis 17; quae enim nomina in antiqua interpretatione exhibita, desunt in Graeco vulgato, ex laudatis codicibus hauriri poterunt, sicut et alia, quae conferentibus patefient.*

2. *Quod autem in his praecipuum invenitur, est Actio 16 hactenus ignota, in qua lecta fuit Leonis epistola 93. Id vel maxime eam sententiam confirmat, in codicibus Graecis concilii Chalcedonensis non omnes actiones collectas fuisse, nec ex eo quod aliqua actio deest in uno vel pluribus codicibus Graecis, illam repudiari posse. Ita actio de Domno in codicibus nostris Graecis nec non in Romanis non legitur, et deerat etiam in eo exemplo ex quo antiqua versio prodiit; at*

in ms. Patriciae Juliae a Rustico inventa fuit. Actio de Photio Tyri episcopo, quae aberat ab exemplis antiqui interpretis et Rustici, in Graecis Romanis, et nostris codicibus invenitur in fine caeterarum actionum, quemadmodum erat in codice quem Balsamon laudat. Ita etiam Graeci codices, qui noti sunt, concilii Ephesini, carent aliquot actionibus, quae cum ex antiqua versione supersint, in aliquo antiquo codice Graeco inventae fuere. Cur id acciderit optime explicat Baluzius in praefatione ad versionem antiquam synodi Chalcedonensis num. 40 et 41. Hanc quidem ineditam actionem, quam soli codices Veneti suppeditarunt, in suppositionem vocari non posse, praeter manuscriptorum auctoritatem, ex eo manifestum fit, quia ex omnium conciliorum more litterae summi pontificis ad concilium semper lectae fuerunt. Haec igitur actio, quae ad S. Leonem nostrum maxime pertinet, appendicem claudet.

3. Quoniam vero de manuscriptorum Graecorum S. Marci utilitate hoc loco incidit mentio, aliam observationem gratam futuram arbitramur, quam ex alio Graeco codice ejusdem bibliothecae Venetae signato num. 165 eruimus. In hoc, qui partem actorum Chalcedonensium continet, descripti leguntur canones 27 ejusdem concilii, affixo cuique canoni numero 1, 2, 3, etc., usque ad 27, eo quod hi sint canones una eademque actione constituti. Tum vero post ultimum canonem ducta linea, quae canonum finem indicat, post intervallum quoddam subjiciuntur sine ulla numerali nota tres alii addititii canones, qui in solis Graecis collectionibus canonum una cum caeteris proferuntur, simulque omnes efficiunt canones 30, uti ex collectionibus et collectoribus canonum Graecis editi sunt tom. IV Conciliorum pag. 1691. Canon

primus qui in vulgatis est 28, Constantinopolitanae sedis privilegia decernit, iisdemque verbis exprimitur ac in vulgatis, et sumptus est ex actione ultima. At duo alii canones uberiores sunt quam in editis. Nam canon in vulgatis 29 excerptus ex actione pro Photio Tyri metropolita, incipit a verbis ejusdem actionis pag. 1440, D. Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. Περὶ τῶν ἐπισκοπῶν, etc., usque ad τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, quibus petitio judicum ad canonem intelligendum necessaria exprimitur. Tum subjiciuntur interlocutiones legatorum apostolicae sedis et Anatolii, ex quibus vulgatus canon compactus est. Tandem approbatio synodi ex eadem actione pag. 1449, C; canon vero in vulgatis 30, ex actione 4 male digestus, in nostro codice incipit ab interlocutione judicum et senatus pag. 1407, D, et subjecta interlocutione Paschasini legati apostolicae sedis, eorumdem judicum et senatus sententia concluditur usque ad pag. 1410, A. Eadem quoad hos canones leguntur in collectione Graeca canonum, quae continetur in vetusto codice XIX monachorum S. Basilii Romae pag. 54. Ex his quid et unde tres isti addititii canones sint, perspicue cognoscitur.

EPISTOLA IX, SEU ACTIO XVI CHALCEDONENSIS.

Consulatu domini nostri Marciani semper Augusti, et qui erit nuntiandus, pridie kalendas Novembris Chalcedone juxta mandatum divinissimi et piissimi domini nostri Marciani semper Augusti congregatis in sanctissima Ecclesia sanctae martyris Euphemiae, magnificentissimo et gloriosissimo magistro militum, exconsule, et Patricio Anatolio, et magnificentissimo ac gloriosissimo praefecto sacrorum praeteriorum Palladio, et magnificentissimo atque gloriosissimo magistro divinorum officiorum Vincomalo; convenientibus quoque reverendissimis episcopis Paschasino et Lucentio, et reverendissimo presbytero Bonifacio locum habentibus sanctissimi archiepiscopi senioris Romae Leonis, et Anatolio reverendissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopolis, et Maximo reverendissimo episcopo Antiochiae Syriae, et Juvenali reverendissimo episcopo Jerosolymorum, et Quintillo reverendissimo episcopo Heracleae Macedoniae locum habente sanctissimi archiepiscopi Thessalonicensium Anastasii, et Thalassio reverendissimo episcopo Cesareae Cappadociae, et Stephano reverendissimo episcopo Ephesi, et Luciano reverendissimo episcopo Byzae tenente locum Deo amantissimi Cyriaci episcopi Heracleae Thraciae, et Eusebio reverendissimo episcopo Ancyrae Galatiae, et Diogene reverendissimo episcopo Cycizi, et Petro reverendissimo episcopo Corinthi, et Florentio reverendissimo episcopo Sardium, et Eunomio reverendissimo episcopo Nicomediae, et Anastasio reverendissimo episcopo Nicaeae, et Juliano reverendissimo episcopo Coensi locum habente etiam ipso apostolicae sedis Romae, et Eleutherio reverendissimo episcopo Chalcedonensium, et Basilio reverendissimo episcopo Seleucia Isauriae, et Meletio reverendissimo

episcopo Larissae locum habente reverendissimi episcopi Apameae Syriae Domni, et Amphilochio reverendissimo episcopo Sidae, et Theodoro reverendissimo episcopo Tapsi, et Cyro reverendissimo episcopo Anazarbi, et Constantino reverendissimo episcopo Bostrorum, et Photio reverendissimo episcopo Tyri, et Theodoro reverendissimo episcopo Damasci, et Stephano reverendissimo episcopo Hierapoleos, et Symeone reverendissimo episcopo Amidae, et Epiphanio reverendissimo episcopo locum habente reverendissimi Olympii episcopi Constantiae, et Joanne reverendissimo episcopo Sebastiae, et Seleuco reverendissimo episcopo Amasiae, et Constantino reverendissimo episcopo Melitenae, et Patricio reverendissimo episcopo Tyanorum, et Petro reverendissimo episcopo Gangrorum, et Eustathio reverendissimo episcopo Beryti, et Apragmonio reverendissimo episcopo locum habente reverendissimi episcopi Claudiopoli Calogeri, et Atarbio reverendissimo episcopo Trapezuntis, locum habente Dorothei reverendissimi episcopi Neocaesareae, et Photino archidiacono locum habente Theoctisti reverendissimi episcopi Pissinuntis, et Romano reverendissimo episcopo Myrurum Lyciae, et Nunechio reverendissimo episcopo Aphrodisiadis Cariae, et Critoniano reverendissimo episcopo Laodiceae Phrygiae, et Mariniano reverendissimo episcopo Synadorum, et Onesiphoro reverendissimo episcopo Iconii, et Pergamio reverendissimo episcopo Antiochia Pisidiae, et Epiphanio reverendissimo episcopo Pergae, et Attico reverendissimo episcopo Nicopolis Epiri, et Martyrio reverendissimo episcopo Gortynae, et Luca reverendissimo episcopo Dyrrhachii, et Vigilantio reverendissimo episcopo Larissae Thessaliae, et Francione reverendissimo episcopo

Philippopolis, et Sebastiano reverendissimo episcopo Beroae, et Basilio reverendissimo episcopo Trajanopolis, et Triphone reverendissimo Chii locum habente Joannis episcopi Rhodi, et Theoctisto reverendissimo episcopo Beroeae, et Gerontio reverendissimo episcopo Seleucia Syriae, et Eusebio presbytero locum habente Macarii episcopi Laodiceae Syriae, et Eusebio reverendissimo episcopo Dorilei, et reliqua sancta et oecumenica synodo, quae secundum sanctionem divinissimi et piissimi Domini nostri in Chalcedonensium civitate collecta; et residentibus omnibus ante cancellos sacri altaris Bonifacius presbyter locum habens apostolicae sedis senioris Romae ait: Apostolicus episcopus, et apostolicae fidei Romae Leo dominus meus ad sanctissimam synodum epistolam misit: jubete ut recipiatur et legatur. Gloriosissimi iudices dixerunt: Legatur epistola Leonis reverendissimi archiepiscopi Romae. Et praebente Juliano reverendissimo episcopo civitatis Coensium locum habente etiam ipso apostolicae sedis, cum authenticam Latinam epistolam, tum ejusdem interpretationem Constantinus devotissimus secretarius sic habentem legit:

Leo episcopus sanctae synodo apud Chalcedonem constitutae, dilectissimis in Domino fratribus salutem.

Optaveram quidem . . . *et caetera, uti legitur epistola 93, usque ad illa*: Bene valete in Domino, fratres charissimi.

Ὑπατείας τοῦ δεσπότης ἡμῶν Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου Ἀυγούστου, καὶ τοῦ δηλωθησομένου τῇ πρὸ μιᾶς καλανδῶν Νοεμβρίων. Ἐν Χαλκηδόνι κατὰ κέλευσιν τοῦ θειοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότης Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου αὐγούστου συνελθόντων ἐν τῇ ἁγιοτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας

μάρτυρος Ευφημίας· του μεγαλοπρεπεστάτου και
ένδοξοτάτου στρατηλάτου ἀπὸ ὑπάτων καὶ Πατρικίου
Ἀνατολίου· καὶ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ένδοξοτάτου
ἐπάρχου τῶν ἱερῶν πραιτωρίων Παλλαδίου· καὶ τοῦ
μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ένδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων
ὀφικίων Βιγκομάλου:---Συνελθόντων δὲ καὶ Πασκασίνου, καὶ
Λουκηνσίου, τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Βονιφατίου
τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου ἐπεχόντων τὸν τόπον τοῦ
ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβύτιδος Ῥώμης Λέοντος:-
--καὶ Ἀνατολίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς
μεγαλωνύμου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Μαξίμου τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Συρίας, καὶ
Ἰουβενάλιου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, καὶ
Κυντίλλου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἡρακλείας
Μακεδονίας, ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ ἀγιωτάτου
ἀρχιεπισκόπου τῆς Θεσσαλονικέων Ἀναστασιου, καὶ
Θαλασσίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Καισαρείας
Καππαδοκίας, καὶ Στεφάνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου
Ἐφέσου καὶ Λουκιανοῦ τοῦ εὐλαβεστατου ἐπισκόπου Βύζης,
ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου
Ἡρακλείας Θράκης Κυριακοῦ, καὶ Εὐσεβίου τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπισκοπου Ἀγκύρας Γαλατίας, καὶ Διογένους
τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κυζίκου, καὶ Πέτρου τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κορίνθου, καὶ Φλωρεντίου τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σαρδέων, καὶ Εὐνομίου τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νικομηδείας, καὶ Ἀναστασίου τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπικόπου Νικαίας, καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ
εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
ἐπέχοντος καὶ αὐτοῦ τὸν τόπον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου
Ῥώμης, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῶν
Χαλκηδονέων, καὶ Βασιλίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου

Σελευκείας Ἰσαυρίας, καὶ Μελιτίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Λαρίσσης, ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀπαμείας Συρίας Δόμνου, καὶ Ἀμφιλοκίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σίδης, καὶ Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τάρσου, καὶ Κύρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀναζάρβου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βόστρων, καὶ Φωτίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τύρου· καὶ Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Δαμασκοῦ, καὶ Στεφάνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερᾶς πόλεως ἐπισκόπου, καὶ Συμεώνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀμίδης, καὶ Ἐπιφανίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κωνσταντίας Ὀλυμπίου, καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σεβαστείας, καὶ Σελεύκου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀμασείας, καὶ Κωνσταντίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Μελιτινῆς, καὶ Πατρικίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τυάνων, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Γαγγρῶν, καὶ Εὐσταθίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βηρυτοῦ, καὶ Ἀπραγμονίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κλαυδίουπόλεως Καλογήρου, καὶ Ἀταρβίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τραπεζοῦντος, ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νεοκαισαρείας Δωροθέου, καὶ Φωτεινοῦ ἀρχidiaκόνου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Θεοκτίστου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Πισινοῦντος, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκιάς, καὶ Νουνεχίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀφροδησιάδος Καρίας, καὶ Κριτωνιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Λαοδικείας Φρυγίας, καὶ Μαρινιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Συνάδου, καὶ Ὀνησιφόρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου

Ἰκονίου, καὶ Περγαμίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Πισιδίας, καὶ Ἐπιφανίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Πέργης, καὶ Ἀττικοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νικοπόλεως Ἡπείρου, καὶ Μαρτυρίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Γορτύνης, καὶ Λουκᾶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Δυρράχίου, καὶ Βιγιλαντίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Λαρίσσης Θεσσαλίας, καὶ Φραγκίωνος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Φιλιππουπόλεως, καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βερόης, καὶ Βασιλίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τραϊανουπόλεως, καὶ Τρύφωνος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Χίου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Ἰωάννου ἐπισκόπου Ῥόδου, καὶ Θεοκτίστου ἐπισκόπου Βεροίας, καὶ Γεροντίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σελευκείας Συρίας, καὶ Εὐσεβίου πρεσβυτέρου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Μακαρίου ἐπισκόπου Λαοδικείας Συρίας, καὶ Εὐσεβίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Δορυλαίου, καὶ τῆς λοιπῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θέσπισμα τοῦ θειοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότης ἐν τῇ Χαλκηδονέων πόλει συναθροισθείσης, καὶ καθεσθέντων πάντων πρὸ τῶν κακκέλλων τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου---Βονιφάτιος πρεσβύτερος ἐπέχων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν· «Ὁ ἀποστολικὸς ἐπίσκοπος καὶ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως Ῥώμης Λέων ὁ ἐμὸς δεσπότης, ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἁγιωτάτην σύνοδον ἀπέστειλε, κελεύσατε αὐτὴν ἀποδεχθῆναι, καὶ ἀναγνωσθῆναι.» Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· «Ἀναγινωσκέσθω ἡ ἐπιστολὴ Λέοντος τοῦ εὐλαβεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ῥώμης.» Καὶ ἐπιδόντος Ἰουλιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Κῶων πόλεως τοποτηροῦντος καὶ αὐτοῦ τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ, τήντε αὐθεντικὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπιστολὴν, καὶ τὴν ταύτης ἐρμηνείαν,

Κωνσταντῖνος ὁ καθωσιωμένος Σηκρητάριος ἀνέγνω
ἔχουσιν οὕτως· «Λέων ἐπίσκοπος τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν
Καλκηδόνι, τοῖς ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν
Ἐρρώσθε ἐν Κυρίῳ, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι »